

ספרא לחומש ויקרא

מעובד בידי

זהבה גרליץ

אתר דעת

תשע"א

8	פתיחתא
8	פרשתא א
9	ספרא ויקרא פרק א הלל הזקן דרש שבע מדות לפני זקני
11	בתירה :
11	ויקרא דנדבה - פרשתא א
11	ויקרא פרק א
13	פרק ב
16	ויקרא נדבה פרשתא ב
20	פרק ג
21	ויקרא נדבה פרשתא ג
24	פרק ד
26	ויקרא נדבה פרשתא ד
30	פרק ה
31	פרק ו
34	ויקרא נדבה פרשתא ה
36	פרק ז
39	ויקרא נדבה פרשתא ו
40	פרק ח
42	ויקרא נדבה פרשתא ז
43	פרק ט
45	ויקרא נדבה פרשתא ח
46	ויקרא פרק ב
47	פרק י
49	ויקרא נדבה פרשתא ט
52	פרק יא
53	ויקרא נדבה פרשתא י
55	פרק יב
57	ויקרא נדבה פרשתא יא
58	פרק יג
59	ויקרא דנדבה פרשתא יב
61	פרק יד
63	ויקרא דנדבה פרשתא יג
64	פרק טו
66	ויקרא פרק ג
66	פרק טז
68	פרק יז
71	ויקרא דנדבה פרשתא יד
73	פרק יח
75	פרק יט
76	פרק כ
78	ויקרא חובה פרשתא א
78	ויקרא פרק ד
81	פרק א
84	ויקרא חובה פרשתא ב
85	פרק ב
87	פרק ג
88	פרשה ג
92	פרק ד
93	פרק ה
94	ויקרא חובה פרשה ד
96	פרק ו
99	ויקרא חובה פרשה ה
101	פרק ז

103.....	ויקרא חובה פרשה ו
106.....	פרק ח
107.....	פרק ט
108.....	ויקרא חובה פרשה ז
110.....	פרק י
112.....	פרק יא
114.....	ויקרא חובה פרשה ח
114.....	ויקרא פרק ה
115.....	פרק יא [יב]
117.....	פרק יב
119.....	ויקרא חובה פרשה ט
121.....	פרק יד
121.....	פרק טו
122.....	פרק טז
123.....	פרק יז
124.....	ויקרא חובה פרשה י
126.....	פרק יח
128.....	פרק יט
131.....	ויקרא חובה פרשה יא
132.....	פרק כ
135.....	ויקרא דחובה - פרשה יב
138.....	פרק כא
140.....	פרק כב
143.....	ויקרא דחובה - פרשה יג
146.....	פרק כג
147.....	ספרא לפרשת צו
147.....	ויקרא פרק ו
147.....	פרשה א
150.....	פרק ב
154.....	פרשה ב
156.....	פרק ג
158.....	פרשה ג
159.....	פרק ד
161.....	פרק ה
163.....	פרשה ד
164.....	פרק ו
166.....	פרק ז
168.....	פרק ח
170.....	פרשה ה
170.....	צו - פרק ז
173.....	פרק ט
174.....	פרק י
175.....	פרשה ו
177.....	פרק יא
179.....	פרשה ז
181.....	פרק יב
183.....	פרשה ח
185.....	פרק יג
187.....	פרשה ט
189.....	פרק יד
190.....	פרק טו
191.....	פרשה י
194.....	פרשה יא
196.....	פרק טז
198.....	פרק יז
199.....	פרק יח
201.....	ספרא דמילואים פרשה א
201.....	צו פרק ח

211.....	מילואים פרק ט
216.....	ויקרא פרק י
217.....	ספרא ויקרא פרק ט (נוסח שני)
219.....	שמיני פרק י
223.....	פרשה א
226.....	פרק א
228.....	פרק ב
231.....	שמיני פרק יא
231.....	פרשה ב
233.....	פרק ג
235.....	פרק ד
237.....	פרשה ג
240.....	פרק ה
242.....	פרשה ד
245.....	פרק ו
247.....	פרשה ה
248.....	פרק ז
250.....	פרשה ו
252.....	פרק ח
253.....	פרשה ז
256.....	פרק ט
257.....	פרשה ח
259.....	פרק י
262.....	פרשה ט
263.....	פרק יא
265.....	פרשה י
268.....	פרק יב
271.....	ספרא לפרשת תזריע
271.....	פרק יב
271.....	פרשה א
274.....	פרק א
276.....	פרק ב
277.....	פרק ג
280.....	פרק ד
281.....	פרשת נגעים- פרק יג
281.....	פרק א
284.....	פרק ב
287.....	פרשה ב
290.....	פרק ג
293.....	פרשה ג
295.....	פרק ג
296.....	פרק ד
298.....	פרק ה
300.....	פרק ו
301.....	פרשה ד
303.....	פרק ז
305.....	פרשה ה
307.....	פרק ח
308.....	פרק ט
311.....	פרק י
313.....	פרק יא
314.....	פרק יב
317.....	פרק יג
319.....	פרק יד
321.....	פרק טו
322.....	פרק טז
325.....	ספרא לפרשת מצורע
325.....	פרק יד

325.....	פרשה א
328.....	פרק א
330.....	פרשה ב
332.....	פרק ב
335.....	פרשה ג
336.....	פרק ג
339.....	פרשה ד
342.....	פרשה ה
345.....	פרשה ו
347.....	פרק ד
349.....	פרשה ז
351.....	פרק ח
355.....	ספרא זבים פרק טו
355.....	פרשה א
357.....	פרק א
358.....	פרק ב
361.....	זבים פרשה ב
362.....	פרק ג
364.....	פרק ד
366.....	זבים פרשה ג
367.....	פרק ה
370.....	פרק ו
372.....	זבים פרשה ד
375.....	פרק ז
377.....	זבים פרשה ה
378.....	פרק ח
380.....	פרק ט
383.....	ספרא לפרשת אחרי מות
383.....	פרק טו
383.....	פרשה א
385.....	פרק א
388.....	פרשה ב
389.....	פרק ב
392.....	פרק ג
394.....	פרשה ג
396.....	פרק ד
399.....	פרשה ד
401.....	פרק ה
402.....	פרק ו
404.....	פרשה ה
406.....	פרק ז
408.....	פרק ח
411.....	ספרא אחרי מות פרק יז
411.....	פרשה ו
413.....	פרק ט
415.....	פרק י
418.....	פרשה ז
420.....	פרק יא
422.....	פרק יב
425.....	ספרא אחרי מות פרק יח
425.....	פרשה ט
427.....	פרק יג
427.....	ספרא לפרשת קדושים
427.....	פרק יט
428.....	פרשה א
431.....	פרק א
433.....	פרק ב
434.....	פרק ג

436.....	פרשה ב
438.....	פרק ד
442.....	פרק ה
444.....	פרשה ג
447.....	פרק ו
449.....	פרק ז
452.....	פרק ח
454.....	ספרא קדושים פרק כ
454.....	פרשה י
457.....	ספרא לפרשת אמור
457.....	פרק כא
457.....	פרשה א
461.....	פרק א
464.....	פרשה ב
466.....	פרק ב
468.....	פרשה ג
471.....	פרק ג
473.....	ספרא אמור פרק כב
473.....	פרשה ד
476.....	פרק ד
480.....	פרשה ה
481.....	פרשה ו
481.....	פרק ה
482.....	פרק ו
485.....	פרשה ז
488.....	פרק ז
491.....	פרשה ח
493.....	פרק ח
496.....	פרק ט
497.....	ספרא אמור פרק כג
497.....	פרשה ט
498.....	פרק י
499.....	פרק יא
500.....	פרשה י
502.....	פרק יב
504.....	פרק יג
508.....	פרשה יא
510.....	פרק יד
512.....	פרשה יב
514.....	פרק טו
515.....	פרק טז
518.....	פרק יז
521.....	ספרא לאמור פרק כד
521.....	פרשה יג
524.....	פרק יח
527.....	פרשה יד
528.....	פרק יט
530.....	פרק כ
532.....	ספרא לפרשת בהר
532.....	פרק כה
532.....	פרשה א
534.....	פרק א
537.....	פרשה ב
539.....	פרק ב
541.....	פרק ג
544.....	פרק ד
547.....	פרק ה
549.....	פרשה ד

551.....	פרק ו
553.....	פרשה ה
555.....	פרק ז
557.....	פרשה ו
559.....	פרק ח
561.....	פרק ט
562.....	ספרא לבהר פרק כו
563.....	ספרא לפרשת בחוקותי
563.....	פרשה א
565.....	פרק א
566.....	פרק ב
568.....	פרק ג
570.....	פרשה ב
571.....	פרק ד
573.....	פרק ה
575.....	פרק ו
578.....	פרק ז
579.....	פרק ח
582.....	ספרא בחוקותי פרק כז
582.....	פרשה ג
585.....	פרק ט
588.....	פרשה ד
590.....	פרק י
593.....	פרק יא
595.....	פרשה ה
596.....	פרק יב
600.....	פרק יג

פתיחתא

פרשתא א

רבי ישמעאל אומר:

בשלש עשרה מדות התורה נדרשת:

מקל וחומר.

מגזרה שוה.

מבנין אב מכתוב אחד.

מבנין אב משני כתובים.

מכלל ופרט

מפרט וכלל.

מכלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט.

מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט הוא צריך לכלל.

(ב) כל דבר שהיה בכלל יצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא.

- כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ליטעון טען אחר שהוא כענינו, יצא להקל ולא להחמיר.
- כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ליטעון טען אחר שלא כענינו, יצא להקל ולהחמיר.
- כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לידון בדבר חדש ואי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירונו הכתוב לכללו בפירוש.
- דבר הלמד מעניינו ודבר הלמד מסופו וכן שני כתובין המכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם.

(ג) מקל וחומר כיצד?

ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים תסגר שבעת ימים, קל וחומר לשכינה ארבעה עשר יום, (אלא) דיו לבא מן הדין להיות כנדון, תסגר מרים שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף.

(ד) מגזירה שוה כיצד?

נאמר בשומר שכר: אם לא שלח ידו במלאכת רעהו.

ונאמר בשומר חנם: אם לא שלח ידו במלאכת רעהו.

מה בשומר שכר שנאמר בו: אם לא שלח ידו פטר את היורשין,

אף בשומר חנם שנאמר בו: אם לא שלח ידו יפטור בו את היורשים.

(ה) מבנין אב מכתוב אחד כיצד?

לא הרי המשכב כהרי המושב ולא המושב כהרי המשכב, הצד השווה שבהן, שהן עשויין לנוחת אדם לבדו, הזב מטמא אותו ברובו לטמא אדם במגע ובמשא ולטמא בגדים; אף כל שהוא עשוי לנוחת אדם לבדו, יהא הזב מטמא אותו ברובו לטמא אדם במגע ובמשא ולטמא בגדים, יצא המרכב שהוא עשוי לסיבלון אחר.

(ו) מבנין אב משני כתובים כיצד?

לא פרשת הנרות כהרי פרשת שלוח טמאים, ולא פרשת שלוח טמאים כהרי פרשת הנרות. הצד השווה שבהן שהם בצו מיד ולדורות, אף כל דבר שהוא בצו יהא מיד ולדורות.

(ז) מכלל ופרט כיצד?

מן הבהמה – כלל;
מן הבקר ומן הצאן – פרט;
כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט.

(ח) מפרט וכלל כיצד?

כי יתן איש אל רעהו תמור או שור או שה – הרי זה פרט.
וכל בהמה לשמור – הרי זה כלל.
(פרט וכלל) נעשה כלל מוסף על הפרט.

מכלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט כיצד?

ונתת הכסף בכל אשר תאוו נפשך – הרי זה כלל.
בבקר ובצאן ביין ובשכר – הרי זה פרט.
ובכל אשר תשאלך נפשך - הרי זה כלל אחר.
כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט, לומר לך, מה הפרט מפורש דבר שהוא וולד וולדות הארץ אף אין לי אלא דבר שהוא וולד וולדות הארץ.
יצאו כמהין ופטירות.

(ט) מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל כיצד?

קדש לי כל בכור - יכול אף נקבה במשמע!?

תלמוד לומר: **זכר**.

אי זכר יכול אפילו יצאת נקבה לפניו!?

תלמוד לומר: **פטר רחם**.

אי פטר רחם יכול אפילו לאחר יוצא דופן!?

תלמוד לומר: **בכור**.

זהו כלל הצריך לפרט, ופרט שהוא צריך לכלל.

ספרא ויקרא פרק א

כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא.
כיצד?

והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא - והלא
שלמים בכלל כל הקדשים היו, וכשיצאו מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמן יצאו, אלא ללמד
על הכלל כולו יצאו, לומר לך מה שלמים מיוחדין קדשים שקדושתן קדושת מזבח, אף אין לי
אלא כל דבר שקדושתו קדושת מזבח, יצאו קדשי בדק הבית.

(ב) כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לטעון טען אחר שהוא כענינו, יצא להקל ולא להחמיר
כיצד?

ובשר כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא.

או בשר כי יהיה בעורו מכות אש.

והלא השחין והמכוה בכלל כל הנגעים היו, וכשיצאו לטעון טען אחר שהוא כענינו, יצאו להקל
ולא להחמיר, להקל עליהן שלא ידונו במחיה, ושלא ידונו אלא בשבוע אחד.

(ג) כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לטעון טען אחר שלא כענינו, יצא להקל ולהחמיר, כיצד?
ואיש או אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן, והלא הראש והזקן בכלל עור הבשר היו,
וכשיצאו לטעון טען אחר שלא כענינו, יצאו להקל ולהחמיר, להקל עליהן שלא ידונו בשער לבן.
ולהחמיר עליהן שידונו בשער צהוב.

(ד) כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לידון בדבר חדש ואי אתה יכול להחזירו לכללו עד
שיחזירו הכתוב לכללו בפירוש, כיצד?

ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה במקום הקדש, שאין תלמוד
לומר, **כי כחטאת האשם הוא לכהן, אלא לפי שיצא לידון בדבר חדש בבוהן יד ובבוהן רגל**
ובאזן ימנית, יכול לא יהא טעון מתן מזבח!?
תלמוד לומר: **כי כחטאת האשם הוא לכהן, החזירו הכתוב לכללו בפירוש לומר מה חטאת**
טעונה מתן מזבח, אף אשם יטען מתן מזבח.

(ה) דבר הלמד מענינו כיצד?

ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא -

יכול יהא טהור מכל טומאה!?

כשהוא אומר: **וכי יהיה בקרחת או בגבחת נגע לבן אדמדם, דבר למד מענינו שאינו טהור מכל**
טומאה, אלא מטומאת נתקים בלבד.

(ו) דבר למד מסופו כיצד?

ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם, משמע בית שיש בו אבנים ועצים ועפר ובית שאין בו
אבנים ועצים ועפר כשהוא אומר: **ונתץ את הבית את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית, דבר**
למד מסופו, שאין הבית מטמא בנגעים עד שיהא בו אבנים ועצים ועפר.

(ז) שני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבוא השלישי ויכריע ביניהם, כיצד?

כתוב אחד אומר: **וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר.**

וכתוב אחר אומר: **אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם,**

הכריע (השלישי): **מן השמים השמיעך את קולו ליסרך,** מלמד שהרכין הקדוש ברוך הוא שמי

שמים העליונים על ההר ודבר עימהם מן השמים.

וכן הוא אומר: **ויט שמים וירד וערפל תחת רגליו.**

הלל הזקן דרש שבע מדות לפני זקני בתירה:

קל וחומר,

וגזרה שוה,

ובנין אב,

ושני כתובים,

וכלל ופרט,

וכיוצא בו במקום אחר,

ודבר למד מענינו.

אלו שבע מדות שדרש הלל הזקן לפי זקני בתירה.

(ח) כתוב אחד אומר: **ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו.**

וכתוב אחד אומר: **ולא יכול משה לבא אל אהל מועד.**

[אי אפשר לומר ובבא משה שכבר נאמר ולא יכול משה ואי אפשר לומר ולא יכול משה שכבר

נאמר ובבא משה]

הכריע: **כי שכן עליו הענן.**

אמור מעתה כל זמן שהיה הענן שם לא היה משה נכנס לשם, נסתלק הענן היה נכנס ומדבר

עמו.

רבי יוסי הגלילי אומר:

הרי הוא אומר: **ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת מפני הענן כי מלא כבוד ה' את בית ה',** מלמד

שנתנה רשות למחבלים לחבל.

וכך הוא אומר: **ושכותי כפי עליך עד עברי,** מלמד שנתנה רשות למחבלים לחבל.

וכך הוא אומר: **אשר נשבעתי באפי אם יבואון אל מנוחתי.** כשישוב אפי יבואון אל מנוחתי.

ויקרא דנדבה - פרשתא א

ויקרא פרק א

[א, א]

ויקרא וידבר -

הקדים קריאה לדיבור.

הלא דין הוא,

נאמר כאן **דבור**

ונאמר בסנה **דבור**,

מה **דבור** האמור בסנה הקדים קריאה לדבור,

אף **דבור** האמור כאן הקדים קריאה לדבור.

(ב) לא, אם אמרת בדבור הסנה שהוא תחלה לדברות, תאמר בדבור אהל מועד שאינו תחלה לדברות, דבור הר סיני יוכיח שאינו תחלה לדברות והקדים בו קריאה לדבור.

(ג) לא, אם אמרת בדבור הר סיני שהוא לכל ישראל תאמר בדבור אהל מועד שאינו לכל ישראל, **הרי אתה דן מבנין אב**, לא דבור הסנה שהוא תחלה לדברות, כהרי דבור הר סיני שאינו תחלה לדברות ולא דבור הר סיני שהוא לכל ישראל, כהרי דבור הסנה שאינו לכל ישראל.

(ד) הצד השווה שבהן, שהן דיבר ומפי קדש למשה והקדים קריאה לדבור, אף כל שהוא דיבר ומפי קדש למשה, הקדים בו קריאה לדבור.

(ה) אי מה הצד השווה שבהן?

שהן דיבר ובאש ומפי קדש למשה והקדים בהן קריאה לדיבר, אף כל שהוא דיבר ובאש ומפי קדש למשה נקדים קריאה לדיבר, יצא דבור אהל מועד שאינו באש?!
תלמוד לומר: **ויקרא וידבר** הקדים קריאה לדיבר.

(ו) יכול לא הייתה הקריאה אלא לדיבר זה בלבד, ומנין לכל הדברות שבתורה?
תלמוד לומר: **מאהל מועד** כל שהוא מאהל מועד נקדים בו קריאה לדיבר.

(ז) יכול לא הייתה הקריאה אלא לדברות בלבד ומנין אף לאמירות ולצווין?
אמר רבי שמעון :

תלמוד לומר: **דבר וידבר**, לרבות אף לאמירות ולצווין.

(ח) יכול אף לפסקות?

תלמוד לומר: **וידבר**, לדיבר הייתה קריאה ולא הייתה קריאה לפסקות.

(ט) וכי מה היו הפסקות משמשות?

ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין עניין לענין.

והרי דברים קל וחומר, ומה אם מי שהוא שומע מפי הקודש ומדבר ברוח הקדוש צריך להתבונן בין פרשה לפרשה ובין עניין לענין, על אחת כמה וכמה הדיוט מהדיוט.

(י) ומנין שכל הקריאות היו משה משה?

תלמוד לומר: **ויקרא אליו אלוהים מתוך הסנה ויאמר משה משה**, שאין תלמוד לומר **ויאמר**.
ומה תלמוד לומר ויאמר?
מלמד שכל הקריאות היו **משה משה**.

(יא) ומנין שעל כל קריאה היה אומר **הנני**?
תלמוד לומר: **ויקרא אליו אלוהים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני**, שאין תלמוד
לומר **ויאמר** ומה תלמוד לומר **ויאמר**?
מלמד שעל כל קריאה וקריאה היה אומר **הנני**.

(יב) משה משה,
אברהם אברהם,
יעקב יעקב,
שמואל שמואל,
לשון חבה ולשון זירוז.

דבר אחר:
משה משה - הוא משה עד שלא נדבר עמו, הוא משה משנדבר עמו.

פרק ב
אליו -

למעט את אהרן.
אמר רבי יהודה בן בתירה:
י"ג דברות נאמרו בתורה למשה ולא אהרן, וכנגדן נאמרו י"ג מיעוטיין, ללמדך שלא לאהרן נאמרו
אלא למשה שיאמר לאהרן.
(ב) ואלו הן:

ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו,
וישמע את הקול מדבר אליו,
וידבר אליו,
ונועדתי לך,
ודברתי אתך,
אשר אועד לך,
לדבר אליך,
ביום צוותו,
את אשר יצוה,
את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל,
ויהי ביום דבר ה' אל משה בארץ מצרים,
ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' אל משה בהר סיני,
ויקרא אל משה וידבר אליו -

(ג) מיעט את אהרן מכולם.

(ד) רבי יוסי הגלילי אומר:

בשלשה מקומות נאמרה התורה בארץ מצרים ובהר סיני ובאהל מועד.

בארץ מצרים מהו אומר?

ויהי ביום דבר ה' אל משה בארץ מצרים, מיעט את אהרן מדברות ארץ מצרים.

בהר סיני מהו אומר?

ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' אל משה בהר סיני, מיעט את אהרן מדברות הר סיני.

באהל מועד מהו אומר?

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר –

מיעט את אהרן מדברות אהל מועד.

(ה) רבי אלעזר אומר: הרי הוא אומר: ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי - אני

להתוועד בהן ולהתקדש בהן.

אימתי היה זה?

זה יום השמיני, שנאמר: וירא כל העם וירנו ופלו על פניהם.

או אינו [אומר] אלא ליתן להם יעידה לדברות?!

תלמוד לומר: ונודעתי לך - לך הייתה יעידה ולא הייתה יעידה לכל ישראל.

(ו) אוציא את ישראל שלא כשרו לעלות בהר. ולא אוציא את הזקנים שכשרו לעלות בהר,

אוציא את הזקנים שלא נראו בדיבר עם משה ולא אוציא את בני אהרן שנראו בדיבר עם משה,

אוציא את בני אהרן שלא נתודעו בדיבר עם משה ולא את אהרן עצמו, שנתוועד בדיבר עם

משה?!

תלמוד לומר: אשר אועד לך. לך הייתה יעידה ולא הייתה יעידה לכולם.

(ז) או אוציאם מן היעידה ולא אוציאם מן הדברות?!

תלמוד לומר: ודברתי אתך.

אוציא את ישראל ולא אוציא את הזקנים ולא אוציא את בני אהרן, ולא אוציא את בני אהרן

ולא אוציא את אהרן עצמו?!

תלמוד לומר: לדבר אליך, עמך היה הדיבור ולא היה הדיבר עם כולם.

(ח) יכול לא היו שומעין את הדיבר אבל יהו שומעין את הקול?!

תלמוד לומר: קול לו.

אוציא את כל ישראל ולא אוציא את הזקנים, אוציא את הזקנים ולא אוציא את בני אהרן,

אוציא את בני אהרן ולא אוציא את אהרן עצמו?!

תלמוד לומר: קול לו.

(ט) אוציא את כולם ולא אוציא את מלאכי השרת, שאין משה יכול להיכנס למקומן עד שיקרא. תלמוד לומר: קול לו קול אליו, משה היה שומע את הקול ואין כל אלו שומעין את הקול.

(י) מאהל מועד -

מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ מאהל מועד.
יכול מפני שהיה נמוך?!
תלמוד לומר: **וישמע את הקול**, שאין תלמוד לומר הקול, אלא הקול המתפרש בכתובים.

ומהו הקול המתפרש בכתובים?

קול ה' בכח,

קול ה' בהדר,

קול ה' שובר ארזים וישבר ה' את ארזי הלבנון.

קול ה' חוצב להבות אש.

אם כן למה נאמר מאהל מועד?

מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל.

(יא) כיוצא בו אתה אומר: **וקול כנפי הכרובים נשמע עד החצר החיצונה.**

יכול מפני שהיה הקול נמוך?!

תלמוד לומר: **כקול אל שדי בדברו.**

וא"כ למה נאמר עד החצר החיצונה?!

אלא כיון שהיה מגיע עד החצר החיצונה היה נפסק.

(יב) מאהל מועד -

יכול מכל הבית?

תלמוד לומר: **מעל הכפרת.**

אי מעל הכפרת יכול מעל הכפרת כולה?

תלמוד לומר: **מבין שני הכרובים, דברי רבי עקיבא.**

אמר שמעון בן עזאי:

איני כמשיב על דברי רבי, אלא כמוסיף על דבריו, הכבוד שנאמר בו: **הלא את השמים ואת הארץ אני מלא [נאום ה']** ראה חיבתן של ישראל להיכן גרמה לכבוד הזה המרובה כלידחק לראות מדבר מעל הכפרת מבין שני הכרובים.

רבי דוסא אומר:

הרי הוא אומר: **כי לא יראני האדם וחי**, בחייהם אינן רואים אבל רואים בשעת מיתתן.

וכן הוא אומר: **לפניו יכרעו כל יורדי עפר ונפשו לא חיה.**

ר' עקיבא אומר:

כי לא יראני האדם וחי, אף חיות (הקדש) הנושאות אינן רואות את הכבוד.

אמר רבי שמעון בן עזאי:

איני כמשיב על דברי רבי אלא כמוסיף על דבריו, **כי לא יראני האדם וחי**, אף מלאכי השרת שחיהם חיי העולם אינן רואין את הכבוד.

(יג) לאמר -

צא ואמור להם דברי כבושים, בשבילכם מדבר עמי, שכן מצינו שכל ל"ח שנה שהיו ישראל כמנוודים לא היה מדבר עם משה, שנאמר: **ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם וידבר ה' אלי לאמר.**

אלעזר בן אחווי אומר:

יכול היה מדבר עמו לצורך עצמו?

תלמוד לומר: **לאמר - לאמר** לישראל, לא היה היה מדבר עמו, היה מדבר עמו לצורך עצמו.

דבר אחר:

לאמר -

צא ואמור להם והשיבני.

ומנין שהיה משה יוצא ומדבר עימהם?

שנאמר: **יוצא ודבר אל בני ישראל את אשר יצווה.**

ומנין שהיה משה משיב דברים לפני הגבורה?

שנאמר: **וישב משה את דברי העם אל ה'.**

ויקרא נדבה פרשתא ב

[א, ב]

דבר אל בני ישראל, וסמך -

בני ישראל סומכין ואין הגוים סומכין.

וכי איזו מדה מרובה מידת תנופה או מידת סמיכה?

מרובה מידת תנופה ממידת סמיכה, שהתנופה נוהגת בדבר שיש בו רוח חיים ובדבר שאין בו

רוח חיים, והסמיכה אינה נוהגת אלא בדבר שיש בו רוח חיים, אם מעטתים מתנופה מרובה

לא אמעטם מסמיכה מעוטה, אתה אומר בצד הזה נתרבת תנופה ונתמעטת סמיכה, או בצד זה

נתרבת סמיכה ונתמעטת תנופה, שהסמיכה נוהגת בכל החוברים ואין התנופה נוהגת בכל

החוברים, אם מעטתים מתנופה מעוטה אמעטם מסמיכה מרובה.

הא לפי שיש בתנופה מה שאין בסמיכה ובסמיכה מה שאין בתנופה, צריך לומר: **דבר אל בני**

ישראל וסמך, בני ישראל סומכין ואין הגוים סומכין.

(ב) בני ישראל -

סומכין ואין בנות ישראל סומכות.

רבי יוסי ורבי שמעון אומרים:

הנשים סומכות רשות.

אמר רבי יוסי אמר לי אבא אלעזר:

היה לנו עגל זבחי שלמים והוצאנוהו לעזרת הנשים וסמכו עליו הנשים, וכי יש סמיכה בעזרת הנשים אלא מפני נחת רוח של שנים.

יכול לא יסמכו על העולות, שאין העולות טעונות תנופה אבל יסמכו על השלמים, שהרי השלמים טעונין תנופה?

תלמוד לומר: **ואמרת אליהם**, לרבות כל האמור בענין, כשם שאין סומכין על העולות, כך לא יסמכו על השלמים.

(ג) אדם -

לרבות את הגרים.

מכם -

להוציא את המשומדים.

ומה ראית לומר כן, או אדם לרבות את המשומדים.

מכם, להוציא את הגרים.

אחר שריבה הכתוב מיעט?!

תלמוד לומר: **בני ישראל**, מה ישראל מקבלי ברית, אף הגרים מקבלי ברית, יצאו המשומדים שאינן מקבלי ברית.

אי מה ישראל בני מקבלי ברית, אף המשומדים בני מקבלי ברית, יצאו הגרים שאינם בני מקבלי ברית?

תלמוד לומר: **מכם**.

ועכשו הא אל תאמר אלא מה ישראל מקבלי ברית אף הגרים מקבלי ברית, יצאו המשומדים שאינן מקבלי ברית, שהרי הפרו ברית, וכן הוא אומר: **זבח רשעים תועבה [אף בזמה יביאנו]**.

(ד) אדם כי יקריב -

יכול גזרה?

תלמוד לומר: **כי יקריב**, אינה אלא רשות.

קרבן לה' -

כשיקדים הקדשו להקרבתו, **דברי ר' יהודה**.

אמר ר' שמעון:

מנין שלא יאמר אדם לה' עולה, לה' מנחה, לה' שלמים, אלא יאמר: **עולה לה' מנחה לה' שלמים לה'?**

תלמוד לומר: **קרבן לה'.**

והרי דברים קל וחומר, ומה אם מי שהוא עתיד להקדיש, אמרה תורה לא יזכיר שם שמים אלא על הקרבן, על אחת כמה וכמה שאין מזכירים שם שמים לבטלה.

(ה) רבי יוסי אומר:

כל מקום שנאמר **קרבן**, אמור ביו"ד ה"א, שלא ליתן פתחון פה למינין לרדות.

(ו) קרבן לה' בהמה -

יכול אף החיה שהיא קרויה בהמה, שנאמר: **זאת הבהמה אשר תאכלו שור ושה וגו' איל וצבי וגו'?**

תלמוד לומר: **בקר וצאן** אין לך בבהמה אלא בקר וצאן.

יכול לא יביא ואם הביא [יהא] כשר?

משל למי שאמר לו רבו: לך והבא לי חטים הלך והביא לו חטים ושעורים, הרי זה מוסיף על דבריו, תלמוד לומר: **בקר וצאן תקריבו**, אין לך בבהמה אלא בקר וצאן בלבד.

הא למה זה דומה?

למי שאמר לו רבו: אל תביא לי אלא חיטין! הא אם הוסיף זה על החטים, הרי זה עובר על דבריו.

(ז) מן הבהמה -

להוציא את הרובע ואת הנרבע.

והלא דין הוא, ומה אם בעל מום שלא נעברה בו עבירה פסול מעל גבי המזבח, הרובע והנרבע שנעברה בהן עבירה, אינו דין שיפסלו מעל גבי המזבח?!

הרי שחרש [שור] עם החמור יוכיח, שנעברה בו עבירה וכשר על גבי המזבח.

(ח) לא, אם אמרת כשחרש [שור] עם החמור שאינו חייב מיתה, תאמר ברובע ובנרבע שהן

חייבין מיתה. טול לך מה שהבאת, בשנעברה בו עבירה על פי שני עדים.

נעבדה בו עבירה על פי עד אחד, או על פי הבעלים מנין?

אמר רבי ישמעאל:

הריני דן, ומה אם בעל מום שאין יעידת שני עדים פוסלתו מן האכילה, יעידת עד אחד פוסלתו מן ההקרבה, הרובע והנרבע שיעידת שני עדים פוסלתן מן האכילה, אינה דין שתהא יעידת עד אחד פוסלתן מן ההקרבה?!

אמר לו רבי עקיבא:

לא, אם אמרת בבעל מום שמומו בגלוי, תאמר ברובע ונרבע שאין מומו בגלוי, הואיל ואין מומו בגלוי לא יפסלו מעל גבי המזבח?!

תלמוד לומר: **מן הבהמה**, להוציא את הרובע ואת הנרבע.

(ט) מן הבקר -

להוציא את הנעבד.

והלא דין הוא, ומה אם אתנן ומחיר שצפוייהן מותרין פסולין מעל גבי המזבח, נעבד שצפוי אסורין אינו דין שיפסל מעל גבי המזבח!
או חילוף, ומה אתנן ומחיר שהן אסורין על גבי מזבח, צפוייהן מותרין, נעבד שהוא מותר אינו דין שיהו צפוייו מותרים!?

אתה ביטלת **לא תחמד כסף וזהב עליהם** ואני אקיימנו, **לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך**, בדבר שאין בו רוח חיים, אבל בדבר שיש בו רוח חיים הואיל והוא מותר יהו צפוייו מותרין!?

תלמוד לומר: **מן הבקר** להוציא את הנעבד.

(י) וכשהוא אומר **מן הבקר** למטן, שאין תלמוד לומר אלא להוציא את הטרפה.

והלא דין הוא, ומה אם בעל מום שהוא מותר בחולין פסול מעל גבי המזבח, טריפה שהיא אסורה בחולין אינו דין שתפסל מעל גבי המזבח!
חלב ודם יוכיחו שהן אסורים בחולין וכשרין על גבי המזבח.
לא, אם אמרת בחלב ודם שהן מדבר מותר, תאמר בטרפה שכולה אסורה, מליקת העוף תוכיח שכולה אסורה וכשר על גבי המזבח!

לא, אם אמרת במליקת העוף שקדושתה אוסרתה תאמר בטרפה שאין קדושתה אוסרתה, והואיל ואין קדושתה אוסרתה לא תפסל מעל גבי המזבח, הא אם הושבתה כשהוא אומר: **מן הבקר** למטן, שאין תלמוד לומר אלא להוציא את הטרפה.

(יא) מן הצאן -

להוציא את המוקצה.

ומן הצאן -

להוציא את הנוגח.

אמר רבי שמעון:

יש ברובע מה שאין בנוגח ובנוגח מה שאין ברובע -
רובע עשה בו את האונס כרצון,
נוגח לא עשה בו את האונס כרצון,

נוגח משלם את הכופר לאחר מיתה,
רובע אינו משלם את הכופר לאחר מיתה,

יש ברובע מה שאין בנעבד, ובנעבד מה שאין ברובע.
רובע בין שלו בין של אחרים אסור,

נעבד שלו אסור של אחרים מותר,

רובע צפויי מותרין,
ונעבד צפויי אסורין,
לפיכך צריך הכתוב לומר את כולם.

פרק ג

תקריבו -

מלמד שהיא באה נדבת שנים.
והלא דין הוא,
עולת העוף באה בנדר ובנדבה.
ועולת בהמה באה בנדר ובנדבה.

מה עולת העוף שהיא באה בנדר ובנדבה הרי היא באה נדבת שנים, אף **עולת בהמה** שהיא באה בנדר ובנדבה תבוא נדבת שנים.

(ב) או כלך לדרך זו:

מנחה באה בנדר ובנדבה,
ועולת בהמה באה בנדר ובנדבה.

מה מנחה שהיא באה בנדר ובנדבה אינה באה נדבת שנים, אף **עולת בהמה** שהיא באה בנדר ובנדבה, לא תבוא נדבת שנים.

(ג) נראה למי דומה?

דנין דבר שכולו עולה לאישים מדבר שכולה עולה לאישים ואל תוכיח מנחה שאין כולה לאישים.

או כלך לדרך זו:

דנין דבר שהיא באה חובת ציבור מדבר שהיא באה חובת ציבור ואל תוכיח עולת העוף שאינה באה חובת ציבור, תלמוד לומר: **תקריבו**, מלמד שהיא באה בנדר ובנדבה נדבת שנים.

(ד) קרבנכם -

מלמד שהיא באה נדבת ציבור.
והלא דין הוא,
מנחה באה בנדר ובנדבה.
ועולת בהמה באה בנדר ובנדבה.

מה מנחה שהיא באה בנדר ובנדבה אינה באה נדבת ציבור,
אף עולת בהמה שהיא באה בנדר ובנדבה, לא תבוא נדבת ציבור!
(ה) לא, אם אמרת במנחה שאינה באה נדבת שנים תאמר בעולת בהמה שהיא באה נדבת
שנים, עולת העוף תוכיח שהיא באה נדבת שנים ואינה באה נדבת ציבור.

(ו) לא, אם אמרת בעולת העוף שאינה באה חובת ציבור תאמר בעולת בהמה שהיא באה חובת
ציבור, שלמים יוכיחו שהן באין חובת ציבור ואין באין נדבת ציבור.

(ז) אף אתה אל תתמה על עולת בהמה, שאף על פי שהיא באה חובת ציבור לא תבוא נדבת
ציבור, תלמוד לומר: **קרבנכם**, מלמד שהיא באה נדבת ציבור.

(ח) דין אחר:

מה אם היחיד שאינו מביא עולת חובה בכל יום מביא עולת בהמה ציבור שהוא מביא עולה
חובה בכל יום אינו דין שיביא עולת בהמה נדבה?!
לא, אם אמרת ביחיד שהוא מביא מנחה נדבה, תאמר בציבור שאינו מביא מנחת נדבה,
שותפין יוכיחו שאינן מביאין מנחה נדבה, ומביאין עולת בהמה נדבה.

(ט) מה לשותפין מביאין עולת בהמה נדבה, שכן הן מביאין עולת העוף נדבה, תאמר שיביא
הציבור עולת בהמה נדבה, שכן אינו מביא עולת העוף נדבה.
מה לציבור שאינו מביא עולת העוף נדבה, שכן אינו מביאה חובה, תאמר שלא יביא ציבור
עולת בהמה נדבה, שכן הוא מביאה חובה, הואיל והוא מביאה חובה יביאנה נדבה!
מנחה תוכיח שהציבור מביאה חובה ואינו מביאה נדבה.

(י) אף אתה אל תתמה על עולת בהמה, שאף על פי שהציבור מביאה חובה לא יביאנה נדבה,
תלמוד לומר: **קרבנכם**, מלמד שהיא באה נדבת ציבור.

(יא) דבר אחר:

את קרבנכם -

ממקום שהיחיד מביא, משם הציבור מביא.

ויקרא נדבה פרשתא ג

[א. ג]

עולה -

מה תלמוד לומר?

שיכול לא יהו כל הפסולין האלו נוהגין אלא בעולת נדבה, עולת חובה מניין?
ודין הוא, נאמר הבא עולה נדבה והבא עולת חובה, מה עולה נדבה כל הפסולים האלו נוהגים
בה, אף עולת חובה יהו כל הפסולין האלו נוהגין בה?!

(ב) לא, אם אמרת בעולה נדבה שאין לה חלופין תאמר בעולת חובה שיש לה חלופין, הואיל ויש לה חלופין לא יהו כל הפסולין האלו נוהגין בה?!
תלמוד לומר: **עולה**, אחד עולה נדבה ואחד עולה חובה, כל הפסולין האלו נוהגין בהן.

(ג) ומנין שינהגו בתמורה?

ודין הוא, נאמר הבא עולה ונאמר הבא תמורה, מה עולה כל הפסולין האלו נוהגין בה, אף תמורה כל הפסולין האלו נוהגין בה!

(ד) לא, אם אמרת בעולה שאין קדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע, תאמר בתמורה שקדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע, הואיל וקדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע, לא יהו כל הפסולין האלו נוהגין בה!
תלמוד לומר: **אם עולה**, לרבות את התמורה.

(ה) ומנין שינהגו בשלמים?

ודין הוא, נאמר הבא עולה ונאמר הבא שלמים, מה עולה כל הפסולין האלו נוהגין בה, אף שלמים יהו הפסולין האלו נוהגין בהן.

(ו) קל וחומר:

ומה אם עולה שכשרה לבא מן העוף כל הפסולין האלו נוהגין בה שלמים שלא כשרו לבא מהעוף אינו דין שיהו כל הפסולין האלו נוהגין בהן?!

לא, אם אמרת בעולה שלא כשרה לבא נקבות כזכרים תאמר בשלמים שכשרו לבא נקבות כזכרים, הואיל וכשרו לבא נקבות כזכרים, לא יהו כל הפסולין האלו נוהגין בהן!
תלמוד לומר: **קרבנו** לרבות שלמים.

(ז) מן הבקר -

זהו שאמרו להוציא את הטרפה.

זכר -

לא נקבה, וכשהוא אומר למטן זכר, שאין תלמוד לומר אלא להוציא טומטום ואנדרוגינס.

(ח) הלא דין הוא, מה אם שלמים שכשרו לבא נקבות כזכרים, לא כשרו לבא טומטום ואנדרוגינס, עולה שלא כשרה לבא נקבות כזכרים אינו דין שלא תכשר לבא טומטום ואנדרוגינס?!

לא, אם אמרת בשלמים שלא כשרו לבא מן העוף, תאמר בעולה שכשרה לבא מן העוף, חטאת תוכיח, שכשרה לבא מן העוף ולא כשרה לבא טומטום ואנדרוגינס!

(ט) לא, אם אמרת בחטאת שלא כשרה לבא כל מין זכרים תאמר בעולה שכשרה לבא כל מין זכרים, הבכור יוכיח שכשר לבא כל מין זכרים ולא כשר לבא טומטום ואנדרוגינס.

(י) לא, אם אמרת בבכור שקדושתו מרחם, תאמר בעולה שאין קדושתה מרחם, המעשר יוכיח שאין קדושתו מרחם ולא כשר לבוא טומטום ואנדרוגינס.

(יא) לא, אם אמרת במעשר שהוא אחד מעשרה תאמר בעולה שהוא אחד מאחד, הואיל והיא אחד מאחד תכשר לבוא טומטום ואנדרוגינס! תלמוד לומר: **זכר** ולא נקבה, וכשהוא אומר למטן **זכר**, שאין תלמוד לומר, אלא להוציא טומטום ואנדרוגינס.

(יב) תמים -

כשם שאם אינו תמים אינו לרצון, כך אם אינו כענין הזה אינו לרצון.

תמים יקריבנו -

תמים יקדישנו.

רבי יוסי אומר:

תמים יקריבנו -

יבקרנו ויקריבנו.

אמר ר' יוסי:

שמעתי בשוחט תמיד בשבת שאינו מבוקר שהוא חייב חטאת ויביא תמיד אחר.

(יג) אל פתח אהל מועד -

מיטפל בו ומביאו אל פתח אהל מועד.

מה הוא אומר?

יקריב יקריב, מנין אתה אומר נתערבה עולה בעולה, עולה בתמורה, עולה בחולין יקרבו?

תלמוד לומר: **יקריב יקריב**.

יכול אפילו נתערב בפסולין?

תלמוד לומר: **יקריבנו**, אוציא את שנתערב בפסולין שאינן כשרים ליקרב.

(יד) מנין אפילו נתערבה בחטאות החיצונות, אוציא את שנתערב בחטאות החיצונות, שאלו

למעלן ואלו למטן.

ומנין אפילו נתערב בחטאות הפנימיות, אוציא את שנתערב בחטאות הפנימיות, שאלו מבפנים

ואלו מבחוץ.

ומנין אפילו נתערב בבכור ובמעשר ובפסח, אוציא את שנתערב בבכור ובמעשר ובפסח שאלו מתן ארבע ואלו מתנה אחת.
ומנין אפילו נתערב בשלמים ובתודה, אוציא את שנתערב בשלמים ובתודה שאלו קדשי קדשים ואלו קדשים קלים.
יכול אפילו נתערב באשם?
תלמוד לומר: **יקריבנו**, לבדו הוא קרב ולא שנתערב באחרים.

(טו) מה ראית לומר עולה בעולה שהוא שם אחד, עולה בתמורה, שתמורה קריבה בעולה. עולה בחולין, שהוא יכול להקדיש את החולין ולעשותה עולה.

יקריב אותו -

מלמד שכופין אותו.
יכול על כרחו?
תלמוד לומר: **לרצונו**.
הא כיצד?
כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. [וכן אתה אומר בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני].

פרק ד

[א, ד]

לפני ה' וסמך ידו -

ואין סמיכה בבמה.

צפונה לפני ה' -

ואין צפונה בבמה.

וכי אי זו מידה מרובה מידת צפון או מידת סמיכה?

מרובה מידת צפון ממידת סמיכה, שהצפון נוהג בקרבנות היחיד ובקרבנות הצבור והסמיכה אינה נוהגת אלא בקרבנות היחיד, אם מיעטתים מצפון מרובה לא אמעטם מסמיכה מעוטה. אתה אומר בצד הזה נתרבה צפון ונתמעטת סמיכה, או בצד הזה נתרבה סמיכה ונתמעט צפון שהסמיכה נוהגת בקדשי קדשים ובקדשים קלים והצפון אינו נוהג אלא בקדשי קדשים, אם מעטתים מצפון ממועט, אמעטם מסמיכה מרובה.
הא לפי שיש בצפון מה שאין בסמיכה ובסמיכה מה שאין בצפון, צריך לומר **לפני ה' וסמך**, אין סמיכה בבמה **צפונה לפני ה'**, אין צפונה בבמה.

לפני ה' וסמך -

אף על פי שסמך מבחוץ יחזור ויסמך מבפנים.

(ב) וסמך ידו -

לא יד בנו,

ידו, לא יד עבדו,
ידו, לא יד שלוחו.

ידו על ראש -

לא ידו על גב ידו.

על ראש -

לא על הצוואר.

על ראש, לא על הגבים, אוציא את כולם ולא אוציא את החזה.
ודין הוא, מה אם הראש שאינו טעון תנופה טעון סמיכה, החזה שטעון תנופה אינו דין שיטען סמיכה?
תלמוד לומר: **על ראש** ולא על החזה.

(ג) יכול אין טעון סמיכה אלא עולה נדבה, עולה חובה מנין?
ודין הוא, נאמר הבא עולה נדבה והבא עולה חובה, מה עולה נדבה טעונה סמיכה, אף עולה חובה תטען סמיכה!

(ד) לא, אם אמרת בעולה נדבה שאין לה חלופין עוף לפוטרה מן הסמיכה, תאמר בעולה חובה שיש לה חלופין בעוף לפטרה מן הסמיכה, הואיל ויש לה חלופין עוף לפוטרה מן הסמיכה לא תטען סמיכה?
תלמוד לומר: **עולה**, אחד עולה נדבה ואחד עולה חובה, זו וזו טעונה סמיכה.

(ה) אין לי אלא עולת בקר, עולת הצאן מנין?
ודין הוא, נאמר הבא עולה מן הבקר והבא עולה מן הצאן, מה עולת בקר טעונה סמיכה אף עולת הצאן תטען סמיכה!

(ו) לא, אם אמרת בבן הבקר שנתרבה בנסכים, תאמר בבן הצאן שנתמעט בנסכים, הואיל ונתמעט בנסכים, לא יטעון סמיכה, תלמוד לומר: **עולה**, אחד עולת בקר ואחד עולת הצאן, זו וזו טעונות סמיכה.

(ז) יכול אף עולת העוף תטען סמיכה?
תלמוד לומר: **העולה**, פרט לעולת העוף.

(ח) ונרצה לו -

מלמד שהמקום רוצה לו, ועל מה המקום רוצה לו?
אם תאמר דברים שחייבין עליהן מיתת בית דין מיתה בידי שמים כרת בידי שמים מלקות ארבעים חטאות ואשמות, הרי ענשן אמור, ועל מה המקום רוצה לו?

על מצוות עשה ועל מצוות לא תעשה שיש בה קום ועשה.

רבי שמעון אומר:

ונרצה לו -

לו ולזבחו, אף על פי שלא סמך הזבח מרצה.

(ט) ונרצה לו לכפר -

במכפר, אי זהו המכפר?

זה הדם, שנאמר: **כי הדם הוא בנפש יכפר.**

אין לי אלא דם הטהור, דם הטמא מניין?

כשהוא אומר: **ונשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל.**

אי זה עון הוא נושא?

אם תאמר עון פגול, כבר נאמר: **פגול הוא לא ירצה**, אם עון נותר, כבר נאמר: **לא יחשב**

איזה עון הוא נושא?

עון טומאה שהותר מכלל טומאה לצבור.

(י) אין לי אלא עונות דם.

מניין הקומץ והלבונה והקטרת ומנחת כוהנים ומנחת כוהן משיח ומנחת נסכים?

תלמוד לומר: **לכל מתנות קדשים.**

אין לי אלא של אנשים, של נשים מניין?

אין לי אלא של ישראל, של גרים ושל עבדים מניין?

תלמוד לומר: **עון הקדשים**, ריבה, הואיל ומצינו שאין כפרה אלא בדם, מה תלמוד לומר:

וסמך ונרצה?

אלא ללמד שאם עשה סמיכה שירי מצוה, כאלו לא כפר [וכפר].

עליו -

רבי שמעון אומר:

את שהוא עליו חייב באחריותו, ואת שאינו עליו אינו חייב באחריותו.

ויקרא נדבה פרשתא ד

[א, ה]

וסמך ושחט -

במקום שסומכין שוחטין, ותכף לסמיכה שחיטה, מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים.

(ב) ושחט -

שחיטה בכל כשירה: **בזרים בנשים ובעבדים ובטמאים** ואפילו בקדשי קדשים, ובלבד שלא יהו טמאים נוגעים בבשר.

או אינו אלא בכהן, וכי מנין באתה?

מכלל שנאמר: **ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח.**

יכול אף לשחיטה?

וכשהוא אומר: **והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם (אליו) וזרקו**, מיכן ואילך מצוות כהונה, אבל שחיטה כשרה בכל אדם.

(ג) בן הבקר לפני ה' -

אין השוחט לפני ה'.

שמעון התימני אומר:

מנין שתהא ידו של שוחט לפני מן הנשחט?

תלמוד לומר: **ושחט את בן הבקר לפני ה'.**

(ד) והקריבו -

זו קבלת הדם.

יכול זריקה, וכשהוא אומר **וזרקו** הרי זריקה אמורה, הא אינו אומר כן, **והקריבו** אלא זו קבלת הדם, שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת.

אמר רבי עקיבא:

מנין לקבלת הדם שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת?

נאמר כאן **כיהון**,

ונאמר להלן **כיהון**,

מה **כיהון** האמור להלן בכהן כשר ובכלי שרת,

אף **כיהון** האמור כאן בכהן כשר ובכלי שרת.

(ה) אמר לו: רבי טרפון:

עקיבא, עד אימתי אתה מגבב ומביא עלינו, אקפח את בני אם לא שמעתי הפרש בין קבלה לזריקה ואין לי לפרש.

אמר לו: : תרשיני לומר לפניך מה שלמדתני.

אמר לו: : אמור.

אמר לו: : קבלה לא עשה בה את המחשבה כמעשה זריקה עשה בה את המחשבה כמעשה.

המקבל בחוץ פטור והזורק בחוץ חייב.

קבלוהו טמאים אין חייבין עליו, זרקוהו טמאין חייבין עליו.

אמר לו: ר' טרפון:

אקפח את בני שלא היטיתה ימין ושמאל. אני הוא ששמעתי ולא היה לי לפרש, ואתה דורש ומסכים לשמועה?!
הא כל הפורש ממך כפורש מחיו.

(ו) בני אהרן -

יכול חללים?

תלמוד לומר: **הכהנים**, יצאו חללים.

אוציא חללים ולא אוציא את בעלי מומין?!

תלמוד לומר: **בני אהרן**.

מה אהרן כשר אף בניו כשרין, יצאו חללים ובעלי מומין.

(ז) והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם -

מה תלמוד לומר **דם דם**?

מנין אתה אומר נתערב דם עולה בדם עולה, דם עולה בדם תמורה, דם עולה בדם חולין, יקרב?

תלמוד לומר: **דם דם**.

יכול אפילו נתערבו באלו יקרבו, שכן אפילו נתערבו חיים יקרבו.

ומנין אפילו נתערב באשם?

אביא את שנתערב באשם ואלו קדשי קדשים.

ומנין אפילו נתערב בשלמים ובתודה?

אביא את שנתערב בשלמים ובתודה, שאלו ואלו מתן ארבע.

ומנין אפילו נתערב בבכור ובמעשר ובפסח?

אביא את שנתערב בבכור ובמעשר ובפסח, תלמוד לומר **דם דם**.

(ח) יכול אפילו נתערב בפסולין?

תלמוד לומר: **דמו**, אוציא את שנתערב בפסולין, שאינן כשרין ליקרב.

מנין אפילו נתערב בחטאות הפנימיות?

אוציא את שנתערב בחטאות הפנימיות, שאלו מבפנים ואלו מבחוץ.

ומנין אפילו נתערב בחטאות החיצונות?

תלמוד לומר: **דם דם**.

(ט) וזרקו -

יכול זריקה אחת?

תלמוד לומר: **סביב**.

אי סביב יכול יקיפנו בחוט?

תלמוד לומר: **וזרקו**.

הא כיצד?

שתי מתנות שהן ארבע.

(י) רבי ישמעאל אומר :

נאמר כאן, **סביב**,

ונאמר להלן **סביב**.

מה **סביב** האמור להלן הפסק ארבע מתנות,

אף **סביב** האמור כאן הפסק ארבע מתנות.

(יא) והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם אליו זרקו -

מה תלמוד לומר שוב **את הדם** ?

מנין אתה אומר נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר?

תלמוד לומר שוב : **את הדם**.

יכול אפילו נשפך מצואר בהמה על גבי הרצפה יחזור ויאספנו ויהא כשר?

תלמוד לומר : **הדם**, הדם שנתקבל בכלי.

(יב) הדם על גבי המזבח אין הזורק על גבי המזבח.

דבר אחר :

הדם על גבי המזבח אף על פי שאין בשר.

מה אני מקיים, **ועשית עולותיך הבשר והדם**, הקיש **הדם לבשר**.

מה **הדם** בזריקה, אף הבשר בזריקה.

יכול יהא זורק ורובג?

תלמוד לומר : **וערך הכהן אותם**.

הא כיצד?

זורק ועורך.

(יג) המזבח סביב -

בזמן שהוא סביב ולא בזמן שנטלה קרנו של מזבח, הא אם ניטלה קרנו של מזבח ועבד עליו

עבודתו פסולה.

(יד) אשר פתח אהל מועד -

ולא בזמן פירוקו ולא בזמן שגללה הרוח את היריעה.

רבי יוסי הגלילי אומר :

מה תלמוד לומר אשר פתח אהל מועד ?

לפי שנאמר : **ונתת את הכיור בין אהל מועד ובין המזבח**.

יכול בין אהל מועד ובין המזבח יהא הכיור נתון?

תלמוד לומר : **המזבח סביב אשר פתח אהל מועד** - המזבח פתח אוהל מועד ואין הכיור פתח

אהל מועד.

ואיכן היה הכיור נתון?

בין האולם ולמזבח משוך כלפי דרום.

פרק ה

[א, ו]

והפשיט ונתח -

יכול יהא מפשיט אבר אבר ומנתח?

תלמוד לומר: **העולה** מפשיטה כלה ואחר כך מנתחה.

(ב) יכול אין לי טעון הפשטה אלא עולת נדבה, עולת חובה מנין?

ודין הוא, נאמר: הבא עולה נדבה והבא עולה חובה, מה עולה נדבה טעונה הפשטה, אף עולת חובה תטען הפשטה.

(ג) אין לי אלא עולת בקר, עולת הצאן מנין?

ודין הוא, נאמר הבא עולה מן הבקר ונאמר הבא עולה מן הצאן, מה עולת בקר טעונה השפטה, אף עולת הצאן תטען הפשטה.

(ד) אין לי אלא של אנשים, של נשים מנין?

אין לי אלא של ישראל של גויים ושל עבדים מנין?

עד שתהא מרבה להביא את של גויים, מנין?

תלמוד לומר: **העולה** כל שהיא עולה טעונה הפשטה.

מה ראית להביאן להפשט וניתוח הסמיכה?

אחר שריבה הכתוב מיעט.

מפני מה אני מביאם להפשט וניתוח?

שהפשט וניתוח כשרים בכל אדם ומוציאם מן הסמיכה, שאין הסמיכה אלא בבעלים.

(ה) **רבי חייא אומר**:

צא וראה, את מה מיעט הכתוב למעלן את הקריבים או את המקריבים?

הוא אומר את המקריבים, אף אני אמעטם מן הסמיכה מפני שאני ממעט את המקריבים, לא

אמעטם מהפשט וניתוח מפני שאני ממעט את מעשה עולה עצמה.

(ו) אין לי אלא שנשחטה לשמה, נשחטה שלא לשמה מנין?

תלמוד לומר: **העולה** כל שהיא עולה טעונה הפשטה.

(ז) **ונתח לנתחיה -**

יכול ינתח נתחיה לנתחיהם?

תלמוד לומר: **אותה - אותה** לנתחיה ולא נתחיה לנתחיהם.

יכול אף הפסולה תהא טעונה הפשט וניתוח?

תלמוד לומר: **אותה** כשרה לא פסולה, ופסולה שעלתה על גבי המזבח קריבה כמות שהוא.

[א, ז]

(ח) ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח -

אמר רבי יהודה:

מנין להצתת האליתא שלא תהא אלא בכהן כשר ובכלי שרת?

תלמוד לומר: **ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח.**

אמר ר' שמעון:

וכי עלת על לב שהזר קרב על גבי המזבח, אם כן למה נאמר **ונתנו בני אהרן הכהנים אש על**

המזבח!?

לימד על הצתת האש שלא תהא אלא בראשו של מזבח.

(ט) ונתנו בני אהרן -

מה תלמוד לומר **הכהן**, ממשמע שנאמר **אהרן**, איני יודע שהוא כהן, אם כן למה נאמר **הכהן?**

בכיהונו, לימד על כוהן גדול שעבד בבגדי כוהן הדיוט שעבודתו פסולה.

ומנין לכהן הדיוט שעבד בבגדי כוהן גדול תהא עבודתו פסולה?

תלמוד לומר הכהנים, בכיהונו, הא כוהן גדול שעבד בבגדי כוהן הדיוט וכהן הדיוט שעבד

בבגדי כוהן גדול עבודתו פסולה.

(י) ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח -

אף על פי שהאש יורדת מן השמים, מצווה ליתן אש מן ההדיוט.

אש שירדה בימי משה, לא נסתלקה ממזבח הנחושת עד שבאו לבית העולמים.

אש שירדה בימי שלמה, לא נסתלקה ממזבח העולה עד שנסתלקה בימי מנשה.

(יא) וערכו עצים על האש -

עצים על גבי האש לא האש על גבי העצים.

אמר רבי שמעון:

מנין לרבות שני גזרי עצים למערכה על תמיד של בין הערבים?

תלמוד לומר: **וערכו עצים על האש.**

פרק ו

[א, ח]

וערכו בני אהרן -

יכול מאה?

תלמוד לומר: **וערך הכהן אותם**, אי וערך הכהן אותם.

יכול יהא כוהן אחד עורך את כל האברים?

תלמוד לומר: **וערכו**.

הא כיצד?

אחד עורך שני אברים.

וכמה הן אברים?

עשרה, ואחד בקרביים, נמצא טלה עולה בששה, **דברי רבי ישמעאל**.

רבי עקיבא אומר:

וערכו, שנים.

בני אהרן, שנים

הכהנים, שנים.

מלמד שהטלה עולה בששה.

הכהנים -

לרבות הקרחנים, **דברי רבי יהודה**.

(ב) וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים -

מה תלמוד לומר **את הראש ואת הפדר?**

מלמד שאין הראש והפדר מהנתחים.

דבר אחר:

שיהא פורש את הפדר על בית השחיטה, שהוא דרך כבוד של מעלה.

ומנין שהראש והפדר קודמין לכל האיברין?

תלמוד לומר: **את ראשו ואת פדרו וערך הכהן אותם**, מלמד שהראש והפדר קודמין לכל

האמורין.

(ג) רבי חייא אומר:

מניין לשחיטה שהיא מן הצואר?

תלמוד לומר: **וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים**, שאין תלמוד לומר את הראש ואת הפדר,

והלא הראש והפדר בכלל האיברים היו, ואם כן למה נאמר את ראשו ואת פדרו?

אלא לפי שנאמר: **והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה וערכו בני אהרן הכהנים את**

הנתחים, נתחים שהיו בכלל הפשטה.

ומנין לראש שכבר הותז?

תלמוד לומר: **את הראש**.

(ד) על העצים אשר על האש -

עצים נתוכים להיות אש.

וכי כל העצים כשרים למערכה?
הין, כל העצים כשרים חוץ משל זית ושל גפן.

רבי אליעזר מוסיף:

אף של חרוב ושל דקל ושל שקמה ושל מייש ושל אלון, אבל באלו רגילין במורביות של תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן.

(ה) יכול המתנדב עולה יהא מביא עציה ואישיה עמה?

תלמוד לומר: **על העצים אשר על האש אשר על המזבח**, מה מזבח משל צבור, אף אש ועצים משל צבור, **דברי רבי אלעזר ברבי שמעון**.

רבי אליעזר אומר:

מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים ואש שלא נשתמש בהן הדיוט.

דבר אחר:

על העצים אשר על האש אשר על המזבח -

שלא יהו הגיזרין יוצאין חוץ למערכה.

(ו) והקרב ירחץ והכרעים ירחץ, אפילו נתערבו קרבי עולה בקרבי עולה, קרבי עולה בקרבי תמורה.

יכול אפילו נתערבו בפסולין?

תלמוד לומר: **והקרב**, אוציא את שנתערב בפסולין ולא אוציא את שנתערב בקדשי קדשים ובקדשים קלים, תלמוד לומר: **וקרבנו**.

[א, ט]

(ז) ירחץ -

יכול מה רחיצה אמור להלן בארבעים סאה, אף כאן בארבעים סאה?
תלמוד לומר: **במים**, מים כל שהן.

במים -

ולא יין.

במים, ולא במזוג.

במים, להכשיר את כל המים, **קל וחומר** למי הכיור.

(ח) והקטיר -

אף על פי [פסול, אף על פי יוצא, אף על פי פגול, אף על פי נותר, אף על פי טמא].
יכול כשהן למטה?

תלמוד לומר: **המזבחה**, כשהן בראש המזבח אמרתי ולא כשהן למטה.

(ט) את הכל -

לרבות העצמות והגידים, והקרניים והטלפים, והצמר שבראשי כבשים, ושער שבזקן תישים. יכול אפילו פרשו?

תלמוד לומר: **ועשית עולותיך הבשר**.

יכול יחלוץ גידים ועצמות ויעלה הבשר על גבי המזבח?

תלמוד לומר: **את הכל**, ריבה, הכיצד?

בזמן שהן מחוברין יעלו פרשו, אף על פי שהן בראשו של מזבח ירדו.

עולה -

לשם עולה.

אשה -

לשם אישים.

ריח -

לשם ריח.

ניחוח -

לשם נחת רוח.

לה' -

לשם מי שעשה את העולם.

ויקרא נדבה פרשתא ה

[א, י]

ואם -

הרי זה מוסף על עניין ראשון, ולמה הפסיק?

ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין עניין לעניין.

והרי דברים קל וחומר: ומה מי שהוא שומע מפי הקדש ומדבר ברוח הקדש צריך להתבונן בין

פרשה לפרשה ובין עניין לעניין, על אחת כמה וכמה הדיוט מהדיוט.

(ב) מן הצאן ומן הכבשים ומן העזים -

הרי אלו מעוטים, פרט לחולה ולזקן ולמוקצה ולמזוהם.

קרבנו -

להוציא את הגזול.

כבשים ועזים -

להוציא את הכלאים, אתה אומר לכך נאמרו מעוטים הללו או לא נאמרו אלא להוציא את שנעברה בו עבירה, שחרש בשור ובחמור והן מוקדשין וכלאים בכרם ושביעית ויום טוב ויום הכפורים ושבת?
תלמוד לומר: **כבשים לעולה ועזים לעולה**, לרבות את כולם, **דברי רבי יהודה**.

(ג) רבי שמעון אומר:

מה תלמוד לומר כבשים לעולה ועזים לעולה?
לרבות תמורה.

והלא דין הוא, מה אם שלמים שלא כשרו לבוא מן העוף כשרה תמורתן, עולה שכשרה לבוא מן העוף, אינו דין שתכשר תמורתה?!
לא, אם אמרת בשלמים שכשרו לבא נקבות כזכרים, תאמר בעולה שלא כשרה לבא נקבות כזכרים, הואיל ולא כשרה לבא נקבות כזכרים, לא תכשר תמורתה.
תלמוד לומר: **כבשים ועזים לעולה** לרבות תמורה.

(ד) רבי אליעזר אומר:

מה תלמוד לומר כבשים לעולה ועזים לעולה, שיכול אין לי שיקריב עולה אלא מותר עולה בלבד.
מנין מותר חטאות, מותר אשמות, מותר עשירית האיפה, מותר קיני זבים קיני זבות וקיני יולדות, מותר קרבנות הנזיר והמצורע, המקדיש נכסיו והיו בהם דברים ראויים על גבי המזבת, יינות ושמנים ועופות, מנין שימכרו לצרכי אותו המין ויביא בדמיהם עולות?
תלמוד לומר: **כבשים לעולה ועזים לעולה** לרבות את כלן.

וחכמים אומרים:

יפלו לנדבה. והלא אף הנדבה עולות היא מה בין דברי רבי אליעזר לדברי חכמים?
אלא בזמן שהיא באה חובה, הוא סומך עליה ומביא עליה נסכים ונסכיה משלו, ואם היה כוהן עבודתה ועורה שלו, אבל בזמן שהיא באה נדבה אינו סומך עליה ואינו מביא עליה נסכים, ונסכיה משל צבור, אף על פי שהוא כוהן עבודתה ועורה של אנשי המשמר.

[א, יא]

(ה) ושחט אותו -

אותו בצפון ואין העוף בצפון.

והלא דין הוא, ומה אם בן הצאן שלא קבע לו כוהן קבע לו צפון, עוף שקבע לו כוהן אינו דין שיקבע לו צפון?!
תלמוד לומר: **ושחט אותו -** אותו בצפון ואין העוף בצפון.

(ו) רבי אליעזר בן יעקב אומר:

אותו בצפון ואין הפסח בצפון.

והלא דין הוא, ומה אם עולה שלא קבע לה זמן שחיטה קבע לה מקום שחיטה, הפסח שקבע לו

זמן שחיטה אינו דין שיקבע לו מקום שחיטה?!

תלמוד לומר: **אותו - אותו** בצפון ואין הפסח בצפון.

(ז) רבי חייא אמר:

אותו בצפון ואין השוחט צריך להיות עומד בצפון, לפי שמצינו שהמקבל צריך להיות עומד

בצפון ומקבל בצפון, ואם עמד בדרום וקבל בצפון פסול.

יכול אף השוחט כן?

תלמוד לומר: **אותו - אותו** בצפון ואין השוחט צריך להיות עומד בצפון.

(ח) על ירך המזבח צפונה -

שהירך בצפון, והיכן הן פונים?

לדרום, הא למדנו שהכבש בדרום.

רבי יהודה אומר:

ומעלתהו פנות קדים, שיהא העולה לו פונה לימינו למזבח, הא למדנו שהכבש בדרום.

(ט) המזבח צפונה -

שהמזבח כלו ראוי להיות צפון, שאם שחט בראשו קדשי קדשים כשרים, **דברי רבי יוסי.**

ר' יוסי ברבי יהודה אומר:

מחצי המזבח ולצפון כצפון, ומחצי המזבח ולדרום כדרום.

פרק ז

צפונה לפני ה' -

שהצפון פנוי, **דברי ר' אליעזר בן יעקב.**

המזבח מכוון כנגד חצר פתחו של היכל וכנגד אחד מן הדלתות משוך כלפי הדרום.

רבי יהודה אומר:

המזבח ממוצע באמצע העזרה, שלשים ושתים אמה עשר אמות כנגד פתחו של היכל אחת

עשרה אמה מן הצפון ואחת עשרה אמה מן הדרום נמצא המזבח מכוון כנגד היכל וכתליו.

(ב) אי זהו צפון?

מקירו של מזבח צפוני ועד כותל העזרה צפוני, ואף כנגד המזבח, **דברי רבי יוסי ברבי יהודה.**

רבי אלעזר ברבי שמעון מוסיף:

אף מכנגד בין האולם ולמזבח ועד כותל העזרה צפוני.

רבי מוסיף:

אף מכנגד מקום דריסת רגלי ישראל, ואף מכנגד מקום דריסת רגלי הכהנים, ועד כותל העזרה הצפוני, אבל מכנגד בית החלפות ולפנים הכל מודים שהוא פסול.

[א, יב]

(ג) ונתח אותו -

כשר, לא הפסול.

אותו -

אותו לנתחיו ואין נתחיו לנתחיהם.

ואת ראשו ואת פדרו [וערך הכהן] -

מלמד שהראש והפדר קודמין לכל האברים.

וערך הכהן אותם -

כסדרן.

על העצים אשר על האש אשר על המזבח -

שלא ישנה בהם מקום המערכה.

[א, יג]

(ד) והקרב ירחץ והכרעים ירחץ -

אפילו נתערבו קרבי עולה בקרבי עולה, קרבי עולה בקרבי תמורה.

יכול אפילו נתערב בפסולין?

תלמוד לומר: **והקריב**, אוציא את שנתערב בפסולין, ולא אוציא את שנתערב בקדשי קדשים

ובקדשים קלים!?

תלמוד לומר: **וקרבו**

ירחץ -

יכול מה רחיצה אמורה להלן בארבעים סאה, אף כאן בארבעים סאה?

תלמוד לומר: **במים -** במים כל שהן.

– במים

ולא בין.

במים –

ולא במזג.

במים –

להכשיר את כל המים, **קל וחומר** למי הכיור.

(ה) והקריב הכהן את הכל -

לכבש.

והקטיר -

[אף על פי **פסול**,

אף על פי **יוצא**,

אף על פי **פגול**,

אף על פי **נותר**,

אף על פי **טמא**].

יכול כשהן למטן?

תלמוד לומר: **המזבחה**, כשהן בראש המזבח אמרתי, לא כשהן למטן.

(ו) עולה -

אף על פי **שלא הפשיט**,

אף על פי **שלא נתח**.

או יכול אף על פי שלא שחט בצפון?

תלמוד לומר: **הוא**.

מה ראית להכשיר בהפשט ונתוח ולפסול בצפון?

אחר שרבה הכתוב, מעט.

מפני מה אני מכשיר בהפשט וניתוח שהן לאחר הרציה, פוסל בצפון שהוא לפני הרציה.

(ז) עולה –

אף על פי **שלא סמך**.

והלא סמיכה קודמת להרציה, אף על פי שלא סמך כשר.

מה ראית להכשיר בסמיכה ולפסול בצפון?

אחר שריבה הכתוב מעט.

מפני מה אני מכשיר בסמיכה שאין סמיכה נוהגת בכל העולות ופוסל בצפון?

שהצפון נוהג בכל העולות.

(ט) עולה –

לשם עולה.

אשה –

לשם אישים.

ריח –

לשם ריח.

ניחוח –

לשם נחת רוח.

לה' –

לשם מי שעשה את העולם.

ויקרא נדבה פרשתא ו

[א, יד]

עוף עולה -

אין העוף זבחי שלמים.

הלא דין הוא, ומה עולה שלא כשרה לבא נקבות כזכרים כשרה לבא מן העוף, שלמים שכשרו לבא נקבות כזכרים, אינו דין שיכשרו לבא מן העוף?!
תלמוד לומר: **עוף עולה,** אין העוף זבחי שלמים, **דברי רבי שמעון.**

(ב) אמר ר' יהודה:

מה אם נקבות שבבהמה שלא כשרו לבא עולות כשרו שלמים, נקבות שבעוף שכשרו לבא עולות אינו דין שיכשרו לבא שלמים?!
תלמוד לומר: **העוף עולה,** אין העוף שלמים.

(ג) מן העוף -

לא כל העוף.

לפי שנאמר: **תמים זכר בבקר בכבשים ובעזים,** תמות וזכרות בבהמה ואין תמות זכרות בעוף. יכול שיבש גפו ושנסמת עינה ושנקטעה רגלה?
תלמוד לומר: **מן העוף** ולא כל העוף.

(ד) אמר ר' שמעון:

מה אם המוקדשים שהמום פוסל בהם אין אתנן ומחיר חל עליהם, העוף שאין המום פסול בו אינו דין אלא יהא אתנן ומחיר חל עליו?!
תלמוד לומר: **לכל נדר,** להביא את העוף.

(ה) רבי אליעזר אומר:

כל מקום שנאמר: **זכר ונקבה** טומטום ואנדרוגינוס פוסלין בו, העוף שלא נאמר בו זכר ונקבה אין טומטום ואנדרוגינוס פוסלין בו.

(ו) קרבנו -

היחיד מביא עוף ואין הצבור מביא עוף.

הלא דין הוא, עולת בהמה באה בנדר ונדבה ועולת העוף באה בנדר ונדבה, מה עולת בהמה שהיא באה בנדר ונדבה הרי היא באה נדבת צבור, אף עולת העוף שהיא באה בנדר ונדבה, תביא נדבת צבור!

(ז) מנחה תוכיח שהיא באה בנדר ונדבה ואינה באה מנחת צבור.

לא, אם אמרת במנחה שאינה באה נדבת שנים תאמר בעולת העוף שהיא באה נדבת שנים. שלמים יוכיחו שהן באין נדבת שנים ואינן באים נדבת צבור.

(ח) מה לשלמים שאינן באין נדבת צבור שהרי נתמעטו בתמות ובזכרות, תאמר שלא יבוא עוף נדבת ציבור שהרי נתרבה בתמות ובזכרות, הואיל ונתרבה בתמות ובזכרות יבא נדבת צבור?! תלמוד לומר: **קרבנו**, היחיד מביא עוף ואין הצבור מביא עוף.

(ט) דין אחר:

מה אם עולת בהמה שמעט הכתוב בהבאתה ואינה באה נקבות כזכרים ובעלי מומים כתמימים הרי היא באה נדבת צבור, עולת העוף שריבה הכתוב בהבאתה ובאה נקבות כזכרים ובעלי מומין כתמימים אינו דין שתבא נדבת צבור?! תלמוד לומר: **קרבנו**, היחיד מביא עוף ואין הצבור מביא עוף.

פרק ח

יכול כשם שאינה באה נדבת צבור כך לא תבא נדבת שנים? תלמוד לומר: **והקריב** מלמד שהיא באה נדבת שנים.

(ב) רבי אומר:

הרי הוא אומר: אשר יקריב קרבנו לכל נדר ולכל נדבה אשר יקריבו לה' לעולה, כל הקדשים באין בשותפות אלא שסלק הכתוב את המנחה.

(ג) יכול כל העוף כלו יהא כשר?

תלמוד לומר: **והקריב מן התורין או מן בני היונה את קרבנו**, אין לך בעוף אלא **תורין ובני יונה**.

תורין –

גדולים ולא קטנים.

הלא דין הוא, ומה אם **בני יונה** שלא כשרו לבא גדולים כשרו לבא קטנים, **תורים** שכשרו לבא גדולים אינו דין שיכשרו לבא קטנים?!
תלמוד לומר: **תורים** גדולים ולא קטנים.

(ד) בני יונה –

קטנים ולא גדולים.

הלא דין הוא, ומה אם התורין שלא כשרו לבא קטנים כשרו לבוא גדולים, בני יונה שכשרו לבא קטנים אינו דין שיכשרו לבא גדולים?!
תלמוד לומר: **בני יונה** קטנים ולא גדולים.

(ה) יכול כל התורים יהו כשרין וכל בני יונה יהו כשרים?

תלמוד לומר: **מן התורים** לא כל התורים, **מן בני יונה** לא כל בני יונה, פרט לתחילת הצהוב שבזה ושבזה, מאימתי תורים כשרים?
משיזהיבו.
ומאימתי בני יונה פסולין?
משיצהיבו.

(ו) קרבנו תורים ובני יונה -

ואין הכשרו תורים ובני יונה.

הלא דין הוא, מה אם הצפרין שלא כשרו לכפר בפנים כשרו לכפר בחוץ, תורין ובני יונה שכשרו לכפר בפנים, אינו דין שיכשרו לכפר בחוץ?!
תלמוד לומר: **קרבנו תורים ובני יונה**, ואין הכשרו תורים ובני יונה.

(ז) **קל וחומר** לצפרין שיכשרו לכפר בפנים.

מה אם תורים ובני יונה שלא כשרו לכפר בחוץ כשרו לכפר בפנים, צפרים שכשרו לכפר בחוץ אינו דין שיכשרו לכפר בפנים?!
תלמוד לומר: **והקריב מן התורים או מן בני היונה את קרבנו**, אין לך בעוף אלא תורים ובני יונה.

(ח) אמר רבי יהודה:

מה אם במקום ששונה המכשיר שבפנים למכפר שבפנים, חלק המכשיר שבחוץ מהם, מקום שלא שונה המכשיר שבפנים למכפר שבפנים אינו דין שנחלוק המכשיר שבחוץ מהן!
הא דין דין לעני, לעשיר מנין?
תלמוד לומר: **קרבנו תורים ובני יונה**, אין הכשרו תורים ובני יונה.

ויקרא נדבה פרשתא ז

[א, טו]

והקריבו -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **והקריב מן התורים או מן בני יונה את קרבנו,**

יכול אין פחות משתי פרידין?

תלמוד לומר: **והקריבו** אפילו בפרידה אחת.

(ב) והקריבו אל המזבח -

מה תלמוד לומר והקריבו **הכהן ומלק?**

מלמד שלא תהא מליקה אלא בכהן.

הלא דין הוא, מה אם בן הצאן שקבע לו צפון לא קבע לו כהן, מליקה שלא קבע לה צפון אינו

דין שלא יקבע לה כהן!?

תלמוד לומר: **הכהן ומלק,** מלמד שלא תהא מליקה אלא בכהן.

(ג) יכול ימלקנו בסכין, **ודין הוא,** מה אם שחיטה שלא קבע לה כוהן קבע לה כלי, מליקה

שקבע לה כהן, אינו דין שיקבע לה כלי!?

תלמוד לומר: **הכהן ומלק.**

אמר רבי עקיבא:

וכי עלת על לב שהזר קרב על גבי המזבח, ואם כן למה נאמר הכהן ומלק?

מלמד שלא תהא מליקה אלא בעצמו של כהן.

(ד) יכול ימלקנו בין מלמעלן בין מלמטן!

ודין הוא, בהמה שחטאתה למעלן, עולתה למטן, עוף שחטאתו למטן אינו דין שתהא עולתו

למטן!?

תלמוד לומר: **ומלק את ראשו והקטיר המזבחה,** המזבח אמור לענין הקטרה ולענין מליקה,

מה הקטרה למעלן אף מליקה למעלן.

(ה) ומלק -

מליקה ממול העורף.

יכול מכל מקום?

הרי אני דן: נאמרה כאן **מליקה,** ונאמרה להלן **מליקה,**

מה מליקה אמורה להלן ממול העורף אף כאן ממול העורף, אי ומה מליקה אמורה להלן מולק

ואינו מבדיל אף כאן ימלוק ולא יבדיל!?

תלמוד לומר: **ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו על קיר,** איפשר לומר כן?

מאחר שהוא מקטיר הוא מוצה, אלא מולקו כדרך הקטרתו, מה מצינו בהקטרה הראש לעצמו והגוף לעצמו, אף מליקה הראש לעצמו והגוף לעצמו.

(ו) ומנין שהקטרת לראש לעצמו?

כשהוא אומר: **והקטיר אותו הכהן המזבח**, הרי הקטרת הגוף אמורה, הא אינו אומר כאן, **את ראשו והקטיר** אלא זו הקטרה לראש לעצמו. מה מצינו בהקטרת הראש לעצמו והגוף לעצמו, אף מליקה הראש לעצמו והגוף לעצמו.

(ז) ונמצה דמו -

דם כלו, אוחז בראש ובגוף ומוצה משניהם.

על קיר המזבח -

לא על קיר הכבש לא על קיר היסוד לא על קיר ההיכל, על קיר העליון. יכול על קיר התחתון?

ודין הוא, בהמה שחטאתה למעלן עולתה למטן, עוף שחטאתו למטן אינו דין שתהא עולתו למטן?!

תלמוד לומר: **ומלק את ראשו והקטיר המזבח ונמצה דמו על קיר המזבח**, המזבח האמור לענין הקטרה, אמור לענין מצייה, מה הקטרה למעלן אף מצייה למעלן.

(ח) כיצד הוא עושה?

עלה לכבש ופנה לסובב, בא לו לקרן דרומית מזרחית, היה מולק את ראשה ממול ערפה ומבדיל, ומוצה את דמה על קיר המזבח, ואם עשאה למטה מרגליו, אפילו אמה אחת כשרה.

רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים:

כל עצמה אינה נעשית אלא בראשו של מזבח.

[א, טז]

(ט) **והסיר את מראתו בנוצתה -**

זה הזפק.

יכול יעקור בסכין ויטלנה?

תלמוד לומר: **בנוצתה**, יטלנה עם הנוצה.

אבא יוסי בן חנן אומר:

נוטל את הקרקבנין עמה.

פרק ט

והשליך אותה -

כשרה לא פסולה,
אותה - לא חטאת העוף.
אותה - אותה בהשלכה, ואין עולת בהמה בהשלכה.

(ב) **הלא דין הוא**, מה אם במקום שהכשיר את העור פסל בית הראי, מקום שפסל את העור אינו דין שיפסול בית הראי?!
תלמוד לומר: **אותה** - אותה בהשלכה, ואין עולת בהמה בהשלכה.

(ג) **אצל המזבח** -
סמוך למזבח.

קדמה -
למזרחו של כבש.

אל מקום הדשן -
ששם יהו נותנין את הדשן.

רבי חנניה בן אנטיגנוס אומר:
שני בתי דשנין היו שם:
אחד במזרחו של כבש
ואחד במזרחו של מזבח.

זה שבמזרחו של כבש, שם היו נותנין: מוראות העוף, ודישון מזבח הפנימי, והמנורה.
וזה שבמזרחו של מזבח, שם היו: שורפין פסולי קדשים קדשים, ואמורי קדשים קלים.

[א, יז]

(ד) **ושסע אותו** -
כשר, לא הפסול.

אותו -
אותו בשסוע ואין עולת בהמה בשסוע.
הלא דין הוא, מה אם עולת העוף שאינה טעונה נתוח טעונה שסוע, עולת בהמה שהיא טעונה נתוח אינו דין שתטען שסוע?!
תלמוד לומר: **ושסע אותו**, אותו בשסוע ואין עולת בהמה בשסוע.

(ה) **בכנפיו** -
להכשיר את העור.

הלא דין הוא, מה אם במקום שהכשיר בית הראי, פסל את העור, כאן שפסל בית הראי אינו דין שיפסול את העור?!
תלמוד לומר: **בכנפיו** להכשיר את העור.

(ו) לא יבדיל -

יכול אם הבדיל פסל?
תלמוד לומר: **והקטיר**,
אי והקטיר יכול אף על פי שמלקו בסכין?
תלמוד לומר: **אותו**.
מה ראית להכשיר בהבדלה ולפסול במליקה, אחר שריבה הכתוב מיעט, מפני מה אני מכשיר בהבדלה שהיא לאחר הרצייה, ופוסל במליקה שהוא לפני הרצייה.

(ז) עולה -

אף על פי שמיצה דם העוף ולא מיצה דם הראש,
או יכול אף על פי שמיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף?!
תלמוד לומר: **הוא**.
עולה – לשם עולה.

אשה -

לשם אישים.

ריח -

לשם ריח.

ניחוח -

לשם נחת רוח.

לה' -

לשם מי שעשה את העולם.

נאמר: **בעולת בהמה - אשה ריח ניחוח**,

בעולת העוף - אשה ריח ניחוח,

במנחה - אשה ריח ניחוח,

ללמד שאחד מרבה ואחד ממעט ובלבד שיכוין את דעתו לשמים.

ויקרא נדבה פרשתא ח

ויקרא פרק ב

[ב, א]

ונפש -

לרבות כוהן משיח שיביא מנחת נדבה.

הלא דין הוא, מה אם היחיד שאינו מביא מנחת חובה בכל יום מביא מנחת נדבה, משיח שהוא מביא מנחה חובה בכל יום אינו דין שיביא מנחה נדבה!
לא, אם אמרת ביחיד שהוא מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו תאמר במשיח שאינו מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו, הואיל ואינו מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו לא יביא מנחת נדבה?!

תלמוד לומר: **ונפש**, לרבות כוהן משיח שיביא מנחת נדבה.

(ב) הוא הדין לצבור, **(הלא דין הוא)**: מה אם היחיד שאין מביא מנחה חובה בכל יום, מביא מנחה נדבה, צבור שהוא מביא מנחה חובה בכל יום אינו דין שיביא מנחת נדבה!
לא, אם אמרת ביחיד שהוא מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו, תאמר בצבור שאינו מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו, משיח יוכיח, שאין מביא מנחה על טומאת מקדש וקדשיו יביא מנחה נדבה?!

תלמוד לומר: **נפש**, היחיד מביא מנחה נדבה ואין הצבור מביא מנחה נדבה.

(ג) נפש תקריב -

יכול גזרה?

תלמוד לומר: **כי תקריב**, אינה אלא רשות.

קרבן מנחה -

מלמד שהיחיד מתנדב לבונה.

נאמר הבא בהמה והבא מנחה חובה לה, הבא מנחה והבא לבונה חובה לה.
מה מנחה שהיא באה חובה עם הבהמה, באה נדבה בפני עצמה, אף לבונה שהיא באה חובה עם המנחה, תבא נדבה בפני עצמה.

(ד) מה למנחה באה נדבה בפני עצמה, שכן היא באה חובה בפני עצמה, תבוא לבונה נדבה בפני עצמה שכן אינה באה חובה בפני עצמה, הואיל ואינה באה חובה בפני עצמה, לא תבא נדבה בפני עצמה?!

תלמוד לומר: **קרבן**, מלמד שהיחיד מתנדב לבונה.
מכמה?
לא יפחות מקומץ.

(ה) ומנין שהיחיד מתנדב יין?

נאמר הבא בהמה והבא מנחה חובה לה, הבא בהמה והבא יין חובה לה.

מה מנחה שהיא באה חובה עם הבהמה באה נדבה בפני עצמה, אף היין שהוא בא חובה עם הבהמה, יבא נדבה בפני עצמו.

(ו) מה למנחה באה נדבה בפני עצמה שכן באה חובה בפני עצמה, יבא יין נדבה בפני עצמו שכן אינו בא חובה בפני עצמו הואיל ואינו בא חובה בפני עצמו, לא יבא נדבה בפני עצמו?!
תלמוד לומר: **קרבן**, מלמד שהיחיד מתנדב יין, מכמה?
לא יפחות משלשת לוגין.

(ז) ומנין שהיחיד מתנדב שמן?
הוא הדין והיא התשובה.
תלמוד לומר: **קרבן, דברי רבי טרפון**.

אמר רבי טרפון:
מה מצינו ביין שהוא בא חובה ובא נדבה אף השמן שהוא בא חובה יבוא נדבה!

אמר ליה רבי עקיבא:
לא, אם אמרת ביין שכן הוא קרב חובתו בפני עצמו תאמר בשמן שאין קרב חובתו בפני עצמו.
[הואיל ואינו קרב חובתו בפני עצמו לא יבוא נדבה בפני עצמו].
ומנין שהיחיד מתנדב עצים?
תלמוד לומר: **קרבן**, מלמד שהיחיד מתנדב עצים, מכמה?
לא יפחות משני גזירין.

(ח) **אמר רבי יוסי:**
אי קורא אני **קרבן**,
יכול יהא היחיד מתנדב קטורת?
קורא אני עליו: **מוצא שפתיך תשמור ועשית**.
תלמוד לומר: **לא תעלו עליו קטרת זרה ועולה**.
יכול יתנדב ויבא על מזבח החיצון?
תלמוד לומר: **את שמן המשחה וקטורת סמים לקדש**, הא אין שמן המשחה וקטורת סמים קרבין אלא בפנים.

פרק י

מנחה -

ליתן את האמור כאן בכל המנחות ואת האמור בכל המנחות כאן.

סולת -

מה סולת אמורה להלך מן החיטין אף כאן מן החיטין.

סולת -

קרבנו.

סולת יהיה - שלא יתנדב ויביא אלא מן החיטין.

הלא דין הוא, צבור מביא מנחה מן החיטין חובה, ויחיד מביא מנחה מן החיטין נדבה. מה צבור שהוא מביא מנחה מן החיטין חובה מביא מנחה מן השעורין חובה אף יחיד שהוא מביא מנחה מן החיטין נדבה יביא מנחה מן השעורים נדבה! תלמוד לומר: **סולת קרבנו סלת יהיה,** שלא יתנדב ויביא אלא מן החיטין.

(ב) הא אם אמר: **הרי עלי מנחה מן השעורין,** יביא מן החיטין, קמח יביא סלת, שלא שמן ולבונה יביא עמה שמן ולבונה, חצי עשרון יביא עשרון שלם. עשרון ומחצה יביא שנים.

רבי שמעון

פוטר שלא נתנדב כדרך המתנדבין.

(ג) קרבנו -

היחיד מביא מנחה נדבה אין השותפין מביאין מנחה נדבה. **הלא דין הוא,** עולת בהמה באה בנדר ובנדבה, ומנחה באה בנדר ובנדבה, מה עולת בהמה שהיא באה בנדר ובנדבה הרי היא באה נדבת שנים, אף מנחה שהיא באה בנדר ובנדבה תבא נדבת שנים!

(ד) לא, אם אמרת בעולת בהמה שהיא באה נדבת צבור, תאמר במנחה שאינה באה נדבת צבור!

עולת העוף תוכיח, שאינה באה נדבת צבור ובאה נדבת שנים.

(ה) אף אתה אל תתמה על המנחה שאף על פי שאינה באה נדבת צבור תבוא נדבת שנים, תלמוד לומר: **קרבנו,** היחיד מביא מנחה נדבה ואין השותפין מביאים מנחה נדבה.

(ו) כשם שאין שנים מביאין מנחה נדבה, כך אין מביאין לא יין ולא לבונה ולא עצים, אבל מתנדבין עולה ושלמים, ובעוף אפילו פרידה אחת.

(ז) ויצק עליה שמן -

על כולה.

ונתן עליה לבונה -

על מקצתה.

מה ראית לומר כן, **ויצק עליה שמן** על כולה, **ונתן עליה לבונה** על מקצתה?

שאינן רבוי אחר רבוי בתורה אלא למעט.

(ח) דבר אחר :

ויצק עליה שמן -

על כולה, מפני שהוא נכלל עמה ונקמץ עמה.

ונתן עליה לבונה -

על מקצתה, שאינה לא נכללת עמה ולא נקמצת עמה.

(ט) ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה -

ואינו יודע כמה.

הרי אני דן: טעונה קמיצה וטעונה לבונה, מה קמיצה מלא הקומץ, אף לבונה מלא הקומץ.

רבי יהודה אומר :

אם מיעט לבונתה כשרה.

(י) ויצא עליה שמן ונתן עליה לבונה והביאה -

מלמד שיציקה ובלילה כשרים לכל אדם.

ויקרא נדבה פרשת ט

[ב. ב.]

והביא והביאה -

שלא יביאנה חציים, הא אם אמר: הרי עלי מנחה של שני עשרונות לא יביאנה בשני כלים, אלא בכלי אחד.

אל בני אהרן -

אפילו הן רובאות.

וכך הוא אומר: **ברב עם הדרת מלך.**

הכהנים וקמץ -

מלמד שהקמיצה מצוות כהונה.

הלא דין הוא, מה אם שחיטה שקבע לה צפון לא קבע לו כהן, קמיצה שלא קבע לה צפון אינו דין שלא יקבע לה כהן?!

מליקה תוכיח, שלא קבע לה צפון וקבע לה כהן!

לא, אם אמרת במליקה שקבע לה מזבח תאמר בקמיצה שלא קבע לה מזבח, הואיל ולא קבע לה מזבח לא יקבע לה כהן?!

תלמוד לומר: **הכהנים וקמץ**, מלמד שהקמיצה מצוות כהונה.

(ב) יכול מצווה שיקמצנה הכהן ואם קמצה זר תהא כשרה?
תלמוד לומר שוב: **והרים הכהן**, קבעה שאם קמצה זר תהא פסולה.

(ג) וקמץ -

קומץ אחד לעשרון אחד, קומץ אחד לששים עשרון.
או **וקמץ** קומץ אחד לעשרון אחד, שישים קומץ לששים עשרון!!
הרי אני דן: טעונה קמיצה וטעונה לבונה, מה לבונה קומץ אחד לעשרון אחד, קומץ אחד לששים עשרון, אף קמיצה קומץ אחד לעשרון אחד, קומץ אחד לששים עשרון.

(ד) או כלך לדרך הזו:

טעונה קמיצה וטעונה שמן, מה שמן לוג אחד לעשרון אחד, שישים לוג לששים עשרון אף קמיצה קומץ אחד לעשרון אחד שישים קומץ לששים עשרון!

(ה) נראה למי דומה?

דנין דבר שכלו עולה לאישים מדבר שכלו עולה לאישים, ואל יוכיח השמן שאין כלו עולה לאישים.

או כלך לדרך הזו:

דנין דבר שמיעוטו מעכב את רובו, מדבר שמיעוטו מעכב את רובו, ואל תוכיח לבונה שאין מעוטה מעכב את רובה.
תלמוד לומר וקמץ, קומץ אחד לעשרון אחד וקומץ אחד לששים עשרון.

וקמץ משם -

ממקום שרגלי הזר עומדות.

בן בתירה אומר:

מנין אם קמץ בשמאל יחזיר ויחזור ויקמוץ בימין?
תלמוד לומר: **משם** ממקום שקמץ כבר.

(ו) מלא קמצו -

יכול מלא קמצו מבורץ?

תלמוד לומר: **בקמצו**.

אי בקמצו, יכול יקמוץ בראשי אצבעותיו?

תלמוד לומר: **מלא קמצו**.

הא כיצד?

חופה את פס ידו במחבת ובמרחשת, ומוחק בגודלו באצבעו מלמעלן (ו) למטן.

(ז) מלא קמצו סלת -

יכול מקום הקמיצה יהא סלת והשאר יהא קמח?

תלמוד לומר: **מסלת**.

אי מסלת יכול מקום הקמיצה והצדדין יהא סולת השאר יהא קמח?

תלמוד לומר: **מסלתה** שתהא כלה סלת.

ומשמנה -

שתהא כלה שמן.

(ח) מסלתה ומשמנה -

שתהא הסלת בלולה בשמן.

דבר אחר:

מסלתה -

שאם חיסר סולתה כל שהיא פסולה.

ומשמנה -

שאם חסר שמן כל שהוא פסל.

(ט) מסלתה -

לא מסלת חברתה.

ומשמנה -

לא משמן חברתה, שלא יביא שתי מנחות בכלי אחד.

מכאן אמרו:

שתי מנחות שלא נמקצו ונתערבו זו בזו, אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה

כשרות, ואם לאו פסולות.

(י) מלא קמצו מסלתה ומשמנה -

שאם קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח, או קורט של לבונה פסל.

מסלתה ומשמנה על כל לבונה -

שתהא שם לבונה בשעת הקמיצה

על כל לבונה והקטיר -

שילקט לבונה ויעלה לאישים.

(יא) והקטיר -

הקומץ, אף על פי שאין שירים.
נטמא הקומץ או אבד יכול יאכלו הכהנים בשירים?
ודין הוא, מה אם במקום שהורע כח המזבח בשתי הלחם ובלחם הפנים יפה כח הכהנים בהם,
מקום שיפה כח המזבח בקומץ אינו דין שייפה כח הכהנים בשירין?!
מה אני מקיים והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי ה'?
אין להם אלא לאחר מתנת האישים.

(יב) אזכרתה -

נזכרים בה, נזכרים בקמיצה, ונזכרין בלבונתה.

רבי שמעון אומר:

נאמר כאן **אזכרה**, ונאמר להלן **אזכרה**,
מה אזכרה אמורה להלן מלא קומץ, אף כאן מלא קומץ.

פרק יא

[ב, ג]

והנותרת -

אף על פי **שלא הומלחה**,
אף על פי **שלא הוגשה**,
אף על פי **שלא הקטיר את כל לבונתה**.

מן המנחה -

פרט לשחסרה היא, פרט לשחסר קמצה ולא הקטיר מלבונתה כלום.

לאהרן ולבניו -

לאהרן תחלה ואחר כך לבנים.

לאהרן -

שלא במחלוקת.

ולבניו -

במחלוקת.
מה אהרן כוהן גדול אוכל שלא במחלקת,
אף בניו כוהנים גדולים אוכלים שלא במחלקת.

(ב) לאהרן ולבניו קדש קדשים -

להתיר מנחות ישראל.

וכי מנין יצאו?

מכלל שנאמר: **כל האזרח יעשה ככה את אלה להקריב אשה**, שאם רצה לרבות ירבה.

או אינו אומר אלא שיהו מנחות ישראל ניתנות על גבי האישים, ומה אני מקיים והנותרת מן

המנחה של גרים ושל נשים ושל עבדים?

תלמוד לומר: **לאהרן ולבניו קדש קדשים**, להתיר מנחת ישראל.

(ג) אין לי אלא מנחותיהן, מלוקותיהן מנין?

אמר ר' שמעון:

קורא אני: **נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה**.

תלמוד לומר: **לאהרן ולבניו קדש קדשים** להתיר מלוקות ישראל.

(ד) אין לי אלא מלוקות ישראל, מלוקות כוהנים מנין?

אמר רבי שמעון ודין הוא, מה אם במקום שהתיר סלת רשות אסר סלת מצוה, מקום שאסר

מלוקות רשות, אינו דין שנאסר מלוקות מצוה!?

מלוקות ישראל יוכיחו שאסר בהן מלוקות רשות והתיר בהן מלוקות מצוה.

(ה) מה לי התיר מלוקות מצווה של ישראל שהרי התיר סלת מצווה שלהם, נתיר מלוקות מצווה

של כהנים, שהרי אסר סלת מצווה שלהן, הואיל ואסר סלת מצווה שלהן נאסר מלוקות מצווה

שלהן!?

תלמוד לומר: **לאהרן ולבניו קדש קדשים מאישי ה'**, להתיר מלוקות הכהנים.

מאישי ה' -

אין להן אלא לאחר מתנת האישים.

ויקרא נדבה פרשתא י

[ב, ד]

וכי תקריב -

כשתקריב לעשות הדבר רשות,

קרבן מנחה -

אמר רבי יהודה:

מנין לאומר הרי עלי מנחת מאפה לא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין?

תלמוד לומר: **קרבן - קרבן** הוא מביא ואינו מביא חלות ורקיקין.

(ב) אמר רבי שמעון:

וכי נאמר קרבן קרבן שני פעמים?
הא לא נאמר אלא **קרבן** אחד ונאמר בו חלות ורקיקין, מעתה רצה להביא חלות יביא רקיקין
יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא. וכשהוא קומץ, בולל וקומץ משניהם, הא אם קמץ ולא
עלה בידו אלא אחד משניהם, דיו.

(ג) מאפה תנור -

לא מאפה כופח לא מאפה רעפין ולא מאפה יורות הערביים.

רבי יהודה אומר:

מה תלמוד לומר **תנור תנור** שני פעמים?
להכשיר את הכופח.

רבי שמעון אומר:

מה תלמוד לומר **תנור תנור** שני פעמים?
שיהא הקדשה בתנור וכל מעשיה בתנור.

(ד) סלת -

מה סלת אמורה להלן מן החטין, אף כאן מן החטין.

חלות בלולות -

ואין הרקיקין בלולין.
הלא דין הוא, מה אם החלות שאינן טעונות משיחה טעונות בלילה, רקיקין שהן טעונות משיחה
אינו דין שיטענו בלילה?!
תלמוד לומר: **חלות בלולות** ואין רקיקין בלילין.

(ה) רקיקין משוחין -

ואין חלות משוחות.
הלא דין הוא, מה אם הרקיקין שאינן טעונות משיחה טעונות בלילה, חלות שהם טעונות בלילה
אינו דין שיטענו משיחה?!
תלמוד לומר: **רקיקין משוחין** ואין חלות משוחות.

(ו) סלת חלות מצוות בלולות בשמן ורקיקי מצוות משוחים בשמן -

מה תלמוד לומר **בשמן בשמן** שני פעמים?
להכשיר שמן השני ולהכשיר שמן השלישי.

רבי אליעזר בן יעקב אומר:

מושח את הרקיקין כמין כז, שאין ריבוי אחר ריבוי בתורה אלא למעט.

רבי יהודה אומר :

מצוות -

מצוות למצוות שוו לא שוו לבלילה.

(ו) כיוצא בו אמר רבי יהודה :

ועשית כיוור נחושת וכנו נחושת לרחצה -

יכול כשם שמרחיצין מן הכיור כך מרחיצין מן הכן?!
תלמוד לומר : **נחשת**, לנחשת שוה לו לא שוה לו לרחיצה.

כיוצא בו אמר רבי יהודה :

ועשית חשן משפט מעשה חושב כמעשה אפוד תעשנו -

יכול כשם שזה כפול כך זה כפול?
תלמוד לומר **זהב**, לזהב שוה לו לא שוה לכפילו.

פרק יב

[ב, ה]

ואם מנחה על המחבת -

מלמד שהיא טעונה כלי.

קרבנד קרבנד לגזרה שוה.

מה קרבנד אמור כאן טעונה יציקה ובלילה, אף קרבנד אמור למטן טעונה יציקה ובלילה.
מה קרבנד אמורה למטן טעונה מתן שמן בכלי קודם לעשייתה, אף קרבנד אמורה כאן טעונה מתן שמן בכלי קודם לעשייתה.

(ב) סלת בלולה -

מלבד שהוא בוללה סלת.

רבי אומר :

חלות -

אמרו לו : והלא בתורה נאמר : **חלות בלולות** ואי איפשר לבוללן אלא סלת.
כיצד הוא עושה?

נותן שמן בסלת ובוללה, שמן בכלי ועושה אותה, ופותתה ויוצק עליה.

רבי אומר :

נותן שמן בכלי ועושה אותה, ופותתה ובוללה בשמן, וחוזר ויוצק עליה.

מצה -

יכול מצוה?

תלמוד לומר **תהיה** הכתוב קבעה [חובה].

[ב, ו]

(ג) **פתות** -

יכול שתיים?

תלמוד לומר: **פתים**, אי פתים יכול יעשנה כפירורים?!

תלמוד לומר: **אותה** - אותה לפתים ואין פתיה לפתים.

(ד) **מכאן אמרו**:

מנחת ישראל כופל אחד לשנים ושנים לארבעה, ומבדיל.

מנחות כוהנים כופל אחד לשנים ושנים לארבעה ואינו מבדיל.

מנחת כוהן משיח לא היה מכפלה.

רבי שמעון אומר:

מנחת כוהנים ומנחת כוהן משיח, אין בהן פתיתה מפני שאין בהן קמיצה, וכל שאין בה קמיצה

אין בה פתיתה, וכולם פתיתם כזתים.

(ה) **פתות פתים מנחה** -

לרבות כל המנחות לפתיתה.

יכול אף שתי הלחם ולחם הפנים?!

תלמוד לומר: **אותה**.

מה ראית לרבות כל המנחות ולהוציא שתי הלחם ולחם הפנים, אחר שריבה הכתוב מיעט, מה

אלו מיוחדות שיש מהן לאישים (אף כל שיש מהן לאישים) יצאו שתי הלחם ולחם הפנים,

שאינן מהן לאישים.

(ו) **ויצקת שמן מנחה** -

לרבות כל המנחות ליציקה.

יכול אף מנחה מאפה?!

תלמוד לומר: **עליה**, אוציא את החלות ולא אוציא את הרקיקין?!

תלמוד לומר: **היא**.

[ב, ז]

(ז) **ואם מנחת מרחשת קרבנך** -

מה בין מחבת למרחשת?

אלא שהמרחשת יש לה כסוי והמחבת אין לה כסוי, **דברי רבי יוסי הגלילי**.

רבי חנניה בן גמליאל אומר:

מרחשת עמוקה ומעשיה רוחשין ומחבת צפה ומעשיה קשים.

סלת בשמן תעשה -

מלמד שהיא טעונה מתן שמן בכלי קודם לעשייתה.

ויקרא נדבה פרשתא יא

אלו אמר: **והבאת אשר יעשה מאלה לה' והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח,**

יכול אין לי טעון הגשה אלא הקומץ בלבד, ומנין לרבות את המנחה?

תלמוד לומר: **מנחה.**

מנין לרבות (את) כל המנחות?

תלמוד לומר: **את המנחה.**

(ב) יכול אין לטעון הגשה אלא מנחה נדבה, מנחת חובה מנין?

ודין הוא, נאמר הבא מנחה נדבה והבא מנחה חובה, מה מנחה נדבה טעונה הגשה אף מנחת חוטא תטען הגשה!

(ג) לא, אם אמרת במנחה נדבה שהיא טעונה שמן ולבונה תאמר במנחת חוטא שאינה טעונה שמן ולבונה, מנחת סוטה תוכיח, שאינה טעונה שמן ולבונה וטעונה הגשה.

(ד) לא, אם אמרת במנחת סוטה שהיא טעונה תנופה תאמר במנחת חוטא שאינה טעונה תנופה.

הרי את דן מבנין אב, לא מנחה נדבה שהיא טעונה שמן ולבונה, כהרי מנחת סוטה שאינה טעונה שמן ולבונה, לא מנחת סוטה שהיא טעונה תנופה, כהרי מנחת נדבה שאינה טעונה תנופה.

(ה) הצד השווה שבהן, ששוו לקמיצה ושוו להגשה, אף אני אביא מנחת חוטא ששוות להן לקמיצה, שתשוו להם להגשה.

(ו) אי מה להצד השווה שבהן?

ששוו לבא בעשיר כבעני וטעונות הגשה, יצאה מנחת חוטא שלא שות לבא בעשיר כבעני, שלא תטען הגשה.

תלמוד לומר: **מנחה,** אחד מנחת נדבה ואחד מנחת חוטא זו זו טעונות הגשה.

רבי שמעון אומר:

[ב, ח]

והבאת -

לרבות מנחת העומר להגשה, שנאמר: **והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן.**

והקריבה -

לרבות מנחת סוטה להגשה, שנאמר: **והקריב אותה אל המזבח.**

פרק יג

הלא דין הוא, מה אם מנחת חוטא שאינה טעונה תנופה טעונה הגשה, מנחת סוטה שהיא טעונה תנופה אינו דין שתטען הגשה?!
לא, אם אמרת במנחת חוטא שהיא מן החיטין, תאמר במנחת סוטה שאינה מן החיטין, מנחת העומר תוכיח שאינה באה מן החיטין וטעונה הגשה.

(ב) לא, אם אמרת במנחת העומר שהיא טעונה שמן ולבונה, תאמר במנחת סוטה שאינה טעונה שמן ולבונה.
הרי את דן מבנין אב, לא מנחת חוטא שהיא מן החיטין כהרי מנחת העומר שאינה מן החיטין, לא מנחת העומר שהיא טעונה שמן ולבונה כהרי מנחת חוטא שאינה טעונה שמן ולבונה.

(ג) הצד השווה שבהן ששוו לקמיצה ושוו להגשה, אף אני אביא מנחת סוטה ששות להן לקמיצה שתשוו להן להגשה.

(ד) או מה הצד השווה שבהן?
שלא כשרו לבא קמח וטעונות הגשה, יצאת מנחת סוטה שכשרה לבא קמח שלא תטען הגשה. תלמוד לומר: **והקריבה** לרבות מנחת סוטה להגשה.

(ה) רבי יהודה אומר:

והבאת -

לרבות מנחת סוטה להגשה, שנאמר: **והביא את קרבנה עליה.**
או אינו אומר והבאת אלא שיהא היחיד מתנדב מנחה אחרת, חוץ מאלו שבענין.
ודין הוא, צבור מביא מנחה מן החיטין חובה, ויחיד מביא מנחה מן החיטין נדבה, מה צבור שהוא מביא מנחה מן החיטין חובה, מביא מנחה מן השעורין חובה, אף יחיד שהוא מביא מנחה מן החיטין נדבה יביא מנחה מן השעורין נדבה?!
תלמוד לומר: **אלה**, אין לך אלא אלה.
או אינו אומר אלה, אלא האומר הרי עלי מנחה יביא חמשתן?!
תלמוד לומר: **מאלה**, יש מביא אחת מהן ויש מביא חמשתן.

(ו) רבן שמעון אומר:

מנחה -

לרבות את כל המנחות להגשה.
יכול אף שתי הלחם ולחם הפנים!?

תלמוד לומר : **מאלה**.

מה ראית לרבות כל המנחות ולהוציא שתי הלחם ולחם הפנים?
אחד שריבה הכתוב מיעט, מה אלו מיוחדות שיש מהן לאישים, (אף כל שיש מהן לאישים),
יצאו שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהן לאישים.

(ז) והלא מנחת נסכין כלה לאישים, יכול תטען הגשה?

תלמוד לומר : **והקריבה**, מה ראית לרבות כל המנחות ולהוציא מנחת נסכין?
אחר שריבה הכתוב מיעט, מה אלו מיוחדות שהן באות בגלל עצמן, יצאת מנחת נסכים שאין
באה בגלל עצמה.

(ח) והלא מנחת כוהנים ומנחת כוהן משיח באות בגלל עצמן, יכול יטענו הגשה?

תלמוד לומר : **והגישה**.

מה ראית לרבות את כל המנחות ולהוציא מנחת כוהנים ומנחת כוהן משיח?
אחר שריבה הכתוב מיעט, מה אלו מיוחדות שיש מהם לאישים ובאות בגלל עצמן ויש מהן
לכהנים, יצאו שתי הלחם ולחם הפנים שאין מהם לאישים, יצאת מנחת נכסים שאינה באה
בגלל עצמה, יצאו מנחת כוהנים ומנחת כוהן משיח שאין מהם לכהנים.

והרים -

יכול בכלי?

תלמוד לומר להלן : **בקמצו**, מה הרמה אמורה להלן בקמצו, אף כאן בקמצו.

ויקרא דנדבה פרשתא יב

[ב, יא]

אלו אמר **אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ -**

יכול אין לי אלא בלא תעשה חמץ אלא הקומץ בלבד, ומנין לרבות את המנחה?

תלמוד לומר : **מנחה**.

ומנין לרבות את כל המנחות?

תלמוד לומר **כל המנחה**.

(ב) אין לי אלא מנחות ששיריהן נאכלין, מנחות שאין שיריהן נאכלין מנין?

תלמוד לומר : **כל המנחה**

אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ -

רבי יוסי הגלילי אומר :

להביא את לחם הפנים.

רבי עקיבא אומר:
להביא מנחת נסכים.

(ג) לא תעשה חמץ -

יכול לאו אחד לכולם?!

תלמוד לומר: **לא תאפה חמץ.**

אפייה בכלל היתה, ולמה יצאת?

להקיש אליה ולומר מה אפייה מיוחדת ומעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה, אף אני ארבה לישתה ועריכתה וכל מעשה ומעשה שיש בה לחייב עליו בפני עצמו.

(ד) שאור לא תקטירו -

אין לי אלא המרובה, הממועט מניין?

תלמוד לומר: **כל שאור**, אין לי אלא הוא עצמו, עירובו מניין?

תלמוד לומר: **כי כל שאור.**

יכול מנחות שהן במצה תהיה, יהו בבל תקטירו חמץ, מנחות שאינן במצה תהיה לא יהו בבל תקטירו חמץ?!

תלמוד לומר: **כי כל שאור**

דבש לא תקטירו -

אין לי אלא המרובה, הממועט מניין?

תלמוד לומר: **כל דבש**, אין לי אלא הוא עצמו, עירובו מניין?

תלמוד לומר: **וכל דבש**, אין לי אלא דברים שאין הדבש יפה להן, דברים שהדבש יפה להם כגון שהפטמין אומרים: יפה הדבש לקטורת מניין?

תלמוד לומר: **וכל דבש.**

(ה) מה תלמוד לומר כל שאור, ומה תלמוד לומר וכל דבש?

לפי שיש בשאור מה שאין בדבש ובדבש מה שאין בשאור.

שאור הותר מכללו למקדש.

ודבש לא הותר מכללו למקדש.

דבש הותר בשירי מנחות.

שאור לא הותר בשירי מנחות.

הא לפי שיש בשאור מה שאין בדבש ובדבש מה שאין בשאור צריך לומר: **כל שאור** וצריך לומר **כל דבש.**

(ו) ומנין המעלה מבשר חטאת ומבשר אשם ומבשר קדשי קדשים ומבשר קדשים קלין ומותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות מן השאור ומן הדבש עובר בלא תעשה?

תלמוד לומר: **כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה'**, הא כל שיש ממנו לאישים, הרי הוא בבל תקטירו.

[ב, יב]

(ז) **קרבת ראשית -**

שיהא ראשית לכל המנחות.

וכך הוא אומר: **והקרבתם מנחה חדשה לה'**, שתהא חדשה לכל המנחות, אין לי אלא מנחת חיטין מנחת שעורין מנין?

וכשהוא אומר: **וביום הבכורים ובהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם**, אם אינו עניין למנחת חטין תנהו עניין למנחת שעורין.

(ח) ומנין שיקדימו לבכורים?

תלמוד לומר: **בכורי קציר חטים**, אין לי אלא של חטין, של שעורים מנין?

תלמוד לומר: **אשר תזרע**, אין לי אלא שיזרע, עלה מאליו מנין?

תלמוד לומר: **אשר בשדה**, אין לי אלא שבשדה, שבגג ושבחצר ושבחרבה מנין?

תלמוד לומר: **בכורי כל אשר בארצם**.

ומנין שיקדימו לנסכין ולפירות האילן?

תלמוד לומר: **בכורי מעשיך**

ואומר: **באספך את מעשיך מן השדה**.

(ט) יכול אם קדמן דבר אחר לא יקרבו?

תלמוד לומר: **תקריבו**, יכול אם לא קרבו בעצרת יקריבו לאחר העצרת?

תלמוד לומר: **אותם**, יכול לא יביא היחיד כיוצא בהן נדבה שכן אינו מביא כיוצא בהן חובה,

אבל יביא צבור כיוצא בהן נדבה, שכן הוא מביא כיוצא בהן חובה?

תלמוד לומר: **אותם**.

המזבח -

אין לי אלא המזבח, ומנין לרבות את הכבש?

תלמוד לומר: **ואל המזבח לא יעלו**.

יכול לעבודה ושלא לעבודה?

תלמוד לומר: **לריח ניחוח**, לא אמרתי אלא לעבודה.

פרק יד

[ב, יג]

אלו אומר: **ועל כל קרבנד תקריב מלח'** יכול אף על העצים אף על הדם?!

תלמוד לומר: **קרבת מנחתך**, מה קרבן מנחתך דבר שאחרים באין חובה לו, יצאו העצים והדם

שאינן אחרים באין חובה להן.

(ב) אומה קרבן מנחתך דבר שהוא מתיר אף אני אביא את הדם שהוא מתיר!!
תלמוד לומר: **מעל מנחתך** לא מעל דמך, אי מעל מנחתך, יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח?
תלמוד לומר: **קרבן** הקומץ טעון מלח ואין מנחה כלה טעונה מלח.

(ג) אין לי אלא הקומץ, ומנין לרבות את הלבונה?
ארבה את הלבונה הבאה עם המנחה.
מנין לבונה הבאה בפני עצמה ולבונה הבאה עם לחם הפנים, ואימורי חטאת ואימורי אשם
ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים, (מנחת כוהנים ומנחת כוהן משיח ומנחת
נסכים) ואברי עולה ועולת העוף מנין?
תלמוד לומר **וכל קרבן**.

(ד) רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר:
מה קרבן מנחתך דבר שיש בו טומאה ועולה לאישים על מזבח החיצון, יצאו העצים שאין בהן
טומאה, יצא הדם שאינו עולה לאישים, יצאת הקטרת שאינה על מזבח החיצון.

במלח -

יכול תבונה?
תלמוד לומר: **תמלח**, אי תמלח, יכול במי מלח?
תלמוד לומר: **במלח**.

ולא תשבית מלח -

הבא מלח שאינה שובתת.
ואיזו זו?
זו סדומית.
ומנין אם לא מצא סדומית יביא סלקונדריס?
תלמוד לומר: **תקריב מלח** ריבה.
יכול המתנדב מנחה יהא מביא עמה מלח כדרך שהוא מביא לבונה מתוך ביתו?
ודין הוא, נאמר הבא מנחה והבא לבונה, הבא מנחה והבא מלח, מה לבונה משל בעל המנחה,
אף המלח משל בעל המנחה.

(ה) או כלך לדרך הזו:

נאמר הבא מנחה והבא עצים, הבא מנחה והבא מלח, מה עצים משל צבור, אף המלח משל
צבור.

(ו) נראה למי דומה?

דנים דבר שהוא קרב עם כל הזבחים מדבר שהוא קרב עם כל הזבחים, ואל תוכיח לבונה
שאינה קרבה עם כל הזבחים.

או כלך לדרך הזו:

דנין דבר שהוא קרב עם מנחה עצמה מדבר שהוא קרב עם מנחה עצמה ואל יוכיחו עצים שאינן קרבין עם מנחה עצמה.

תלמוד לומר: **ולא תשבית מלח ברית אלוהיך מעל מנחתך.**

ולהלן הוא אומר: **מאת בני ישראל ברית עולם.**

מה ברית אמורה להלן משל צבור, אף כאן משל צבור.

(ז) תקריב אף בשבת תקריב אף בטומאת תקריב מלח כל שהוא תקריב מלח מכל מקום.

ויקרא דנדבה פרשתא יג

[ב, יד]

ואם תקריב מנחת בכורים לה' -

ר' יהודה אומר:

עתידה מנחת בכורים לפסוק ולחזור.

וכן הוא אומר: **ואם יהיה היובל לבני ישראל** עתיד היובל לפסוק ולחזור.

(ב) רבי שמעון אומר:

ואם תקריב מנחת בכורים לה' -

זו מנחה באה חובה.

יכול נדבה, כשהוא אומר: **והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן**, לימד שאינה באה

אלא חובה.

(ג) ואם כן למה נאמר ואם?

לומר אם אתם מביאים אותה לרצון מעלה אני עליכם כאילו נדבה הבאתם אותה, ואם אין

אתם מביאים אותה לרצון מעלה אני עליכם כאילו לא הבאתם אותה אלא לצורך עצמכם.

(ד) וכן הוא אומר: ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאם את קרבן

אלהיכם.

ואם תקריב מנחת בכורים לה' -

זו מנחת העומר, מנין היא באה?

מן השעורין.

או יכול מן החטין?

אמר ר' אליעזר:

נאמר כאן **אביב** ונאמר **אביב** במצרים, מה אביב אמור במצרים שעורין, אף כאן שעורין.

ר' עקיבא אומר:

נאמר לצבור הבא בכורים בפסח, והבא בכורים בעצרת, מה מצינו שממין שהיחיד מביא חובתו ממנו, יהא הצבור מביא בכורים בעצרת.

מאי זה מין היחיד מביא חובתו?

מן השעורין אף צבור לא יביא אלא מן השעורין.

אם תאמר מן החטין אין שתי הלחם בכורים.

(ה) רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן ברוקה אומר:

יכול תבוא מן הכוסמין ושבולת שועל ושיפון?

ודין הוא, מה אם החטין שכשרו לשאר כל המנחות, לא כשרו למנחת העומר, כוסמים ושבולת

שועל ושיפון שלא כשרו לשאר כל המנחות, אינו דין שלא יכשרו למנחת העומר!?

השעורין יוכיחו שלא כשרו לשאר כל המנחות וכשרו למנחת העומר.

לא, אם אמרת בשעורים שמנחת סוטה באה מהם תאמר בכוסמין ושבולת שועל ושיפון שאין

מנחת סוטה באה מהם, יצאו החטין מן הכתוב וכוסמין ושבולת שועל ושיפון מקל וחומר.

(ו) אביב קלוי באש גרש כרמל -

מלמד שמהבהבין אותו באור, כדי לקיים בו מצוות קלוי, **דברי ר' מאיר.**

וחכמים אומרים:

אין לשון קלוי אלא דבר אחר, ואבוב של קלאים היה שם ומנוקב כמין נפה כדי שיהא האור

שולט בכולו.

(ז) אביב קלוי גרש -

הדבר שקול, יקלנו אביב יקלנו גרש!?

תלמוד לומר **באש**, הפסיק הענין.

(ח) כרמל -

רך מל.

וכן הוא אומר: **ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם**

שעורים וכרמל בצקלוננו, כרמל רך ומל.

בצקלוננו, בא, ויצק לנו ואכלנו ונוי היה.

(ט) וכן הוא אומר: כנף רננים נעלסה - נושא ועולה ומתחטא.

וכן הוא אומר: **נתעלסה באהבים -** נישא וניתן ונעלה ונתחטא באהבים.

וכן הוא אומר: **כי ירט הדרך לנגדי -** יראתה ראתה נטתה.

פרק טו

תקריב מנחת בכוריד -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **כרמל** מצווה להביא רך מל, לא מצא רך מל יביא יבש, מצותו לבוא מן הקציר.
תלמוד לומר: **תקריב את מנחת בכוריד** - לא מצא מן הקציר, מנין אף מן העליה?
תלמוד לומר: **תקריב מנחת בכוריד**, מכל מקום.

(ב) בכוריד -

בכורי כל יחיד ויחיד, מלמד שאינה באה משל צבור **דברי רבי עקיבא**.

רבי שמעון אומר:

נאמר כאן **בכורים לה'** ונאמר להלן **בכורים לה'**, מה בכורים לה' אמורים להלן משל צבור, אף בכורים אמורים כאן משל צבור, אם תאמר זו משל יחיד והלן משל צבור, אמרת לאו, אם זו בכורים לה' אין הלן ראשית קציר, ואם הלן ראשית קציר אין זו בכורים לה', דברין מחוסרין כאן אמרן הכתוב להלן.

[ב, טו]

(ג) ונתת עליה שמן -

עליה שמן, לא על לחם הפנים.

הלא דין הוא, מה אם מנחת נסכין שאינה טעונה לבונה טעונה שמן, לחם הפנים שהוא טעון לבונה אינו דין שיטעון שמן?!
תלמוד לומר: **עליה** – עליה שמן לא על לחם הפנים.

(ד) עליה לבונה -

לא על מנחת נסכין.

הלא דין הוא, מה אם לחם הפנים שאינו טעון שמן טעון לבונה, מנחת נסכים שהיא טעונה שמן אינו דין שתטען לבונה?!
תלמוד לומר: **עליה לבונה**, לא על מנחת נסכים.

(ה) מנחה -

לרבות מנחת יום השמיני ללבונה.

היא -

פרט לשתי הלחם, שלא יטענו לא שמן ולא לבונה.

(ו) **הלא דין הוא**, אם מעטתים מן השמן שהוא נוהג במנחת נסכין, לא אמעטם מן הלבונה שאינה נוהגת במנחת נסכין, הין, אם מעטתים מן הלבונה שהיא נוהגת בלחם הפנים, לא אמעטם מן השמן שאינו נוהג בלחם הפנים.

הוא הדין, אם מיעטתים מן השמן שאינו נוהג בלחם הפנים אמעטם מן הלבונה שהיא נוהגת בלחם הפנים, הין, אם מיעטתים מן הלבונה שאינה נוהגת במנחת נסכין אמעטם מן השמן שהוא נוהג במנחת נסכין?!
תלמוד לומר: **היא**, פרט לשתי הלחם שלא יטענו לא שמן ולא לבונה.

ויקרא פרק ג

פרק טז

[ג, א]

ואם זבח שלמים קרבנו -

רבי יהודה אומר:

כל המביא שלמים מביא שלום לעולם, אין לי אלא שלמים ומנין לרבות את התודה?
ארבה את התודה שהיא באה מן השלמים.
ומנין לרבות את העולה?
ארבה את העולה, שהיא באה בנדר ובנדבה.
ומנין לרבות את הבכור ואת המעשר ואת הפסח?
ארבה את הבכור ואת המעשר ואת הפסח שאינן באין על חטא.
ומנין לרבות חטאת ואשם?
תלמוד לומר: **זבח**.

ומנין לרבות את העופות והמנחות והיין והלבונה והעצים?
תלמוד לומר: **שלמים קרבנו**, הא כל המביא שלמים מביא שלום לעולם.

(ב) דבר אחר:

שלמים -

שהכל שלום בהן:
הדם והאימורין למזבח,
החזה ושוק לכהנים,
העור והבשר לבעלן.

(ג) ר' שמעון אומר:

מי שהוא שלום מביא שלמים ואין האונן מביא שלמים, אין לי אלא שלמים שהן ממין השמחה.
ומנין לרבות את התודה?
ארבה את התודה שהיא שמחה כשלמים.
ומנין לרבות את העולה?
ארבה את העולה שהיא באה בנדר ובנדבה.
ומנין לרבות את הבכור ואת המעשר ואת הפסח?
ארבה את הבכור ואת המעשר ואת הפסח שאינן באין על חטא.
ומנין לרבות חטאת ואשם?

תלמוד לומר : **זבח**.

ומנין לרבות העופות והמנחות והיין והלבונה והעצים?
תלמוד לומר : **שלמים קרבנו**, הא כל קרבן שהוא מביא היה שלום מביא היה אונן אינו מביא.

(ד) בקר -

לרבות את אחד עשר.

מן הבקר -

להוציא את התשיעי.

מה ראית לרבות את אחד עשר ולהוציא את התשיעי?

אחר שריבה הכתוב מיעט, שתמצא אומר אימתי הקדש עושה תמורה לפניו או לאחריו, הוי אומר לאחריו, מרבה אני את אחד עשר שהוא לאחר הקדושה, ומוציא את התשיעי שהוא לפני הקדושה.

(ה) הוא -

היחיד מביא שלמים נדבה, אין הצבור מביא שלמים נדבה.

הלא דין הוא, עולת בהמה באה בנדר ובנדבה, ושלמים באין בנדר ובנדבה, מה עולת בהמה שהיא באה בנדר ובנדבה הרי היא באה נדבת צבור, אף שלמים שהן באין בנדר ובנדבה יבואו נדבת צבור!

(ו) מנחה תוכיח שהיא באה בנדר ובנדבה ואינה באה נדבת צבור, לא, אם אמרת במנחה שאין באה נדבת שנים תאמר בשלמים שאין באין נדבת שנים עולת העוף תוכיח שהיא באה נדבת שנים ואינה באה נדבת ציבור.

(ז) לא, אם אמרת בעולת העוף שאין באה חובת צבור תאמר בשלמים שהן באין חובת צבור, הואיל והן באין חובת צבור יבואו נדבת צבור!?
תלמוד לומר : **הוא**, היחיד מביא שלמים נדבה, אין הצבור מביא שלמים נדבה.

(ח) זכר -

לרבות את הולד.

ונקבה -

לרבות את התמורה.

זכר -

לרבות את הוולד.

הלא דין הוא, מה אם תמורה שאינה גידולי הקדש כשרה ליקרב, הוולד שהוא גידול הקדש, אינו דין שיכשר ליקרב?!
לא, אם אמרת בתמורה שהיא נוהגת בכל הקדשים תאמר בוולד שאין נוהג בכל הקדשין, הואיל ואינו נוהג בכל הקדשין, לא יכשר לקרב!
תלמוד לומר: **זכר** לרבות את הוולד.

(ט) נקבה -

לרבות את התמורה.
הלא דין הוא, מה אם הוולד שאינו נוהג בכל הקדשין כשר ליקרב, תמורה שהיא נוהגת בכל הקדשין אינו דין שתכשר ליקרב?!
לא, אם אמרת בוולד שהוא גידול הקדש תאמר בתמורה שאינה גידול הקדש, הואיל ואינה גידול הקדש לא תכשר ליקרב!
תלמוד לומר: **נקבה**, לרבות את התמורה.

(י) אין לי אלא ולדות ותמורות של תמימים, וולדות ותמורות של בעלי מומין מניין?
תלמוד לומר: **אם זכר**, לרבות ולד בעלי מומין.

אם נקבה -

לרבות תמורת בעלי מומין.
אלו הן בעלי מומין:
כל שקדם הקדישן את מומן, הא אם קדם מום קבוע להקדישן ונפדו, הרי אלו כהקדש נכסין.

רבי יהודה אומר:

הרי הוא אומר: **ארי ודוב הכה עבדך** אין לי אלא ארי ודוב, ומניין לרבות את הארי עם הדוב ואת הדוב עם הארי?
תלמוד לומר: **גם את הארי וגם הדוב הכה עבדך**.

פרק יז

[ג, ב]

וסמך ידו -

לא יד בנו.

ידו - לא יד עבדו.

ידו - לא יד שלוחו.

ידו על ראש -

לא ידו על גב ידו.

על הראש –

לא על הצוואר.

על ראש -

לא על הגבין, אוציא את כולם ולא אוציא את החזה!!
ודין הוא, מה אם הראש שאין טעון תנופה טעון סמיכה, החזה שהוא טעון תנופה אינו דין שיטען סמיכה!!
תלמוד לומר: **על ראש**, לא על החזה.

(ב) קרבנו קרבנו -

קרבנו לרבות כל בעלי קרבן.
הלא דין הוא, מה אם תנופה שהיא נוהגת בחיים ובשחוטין נתמעטה בחוברין, סמיכה שאינה נוהגת אלא בחיין אינו דין שתמעט בחוברין!!
תלמוד לומר: **קרבנו קרבנו**, לרבות כל בעלי קרבן.

(ג) קרבנו -

לא קרבן אביו.

קרבנו -

לא קרבן אחר.

קרבנו -

לא קרבן הגר.

שרבי יהודה אומר:

אין היורש סומך.

(ד) קרבנו -

לא הבכור.

הלא דין הוא, ומה אם שלמים שאין קדושתן מרחם טעונין סמיכה, הבכור שקדושתו מרחם אינו דין שיטען סמיכה!!
תלמוד לומר: **קרבנו**, לא הבכור.

(ה) קרבנו -

לא המעשר.

הלא דין הוא, מה אם שלמים שאינן בעמוד והבא טעונין סמיכה, המעשר שהוא בעמוד והבא אינו דין שיטען סמיכה!!

תלמוד לומר: **קרבנו**, לא המעשר.

(ו) קרבנו -

לא הפסח.

הלא דין הוא, מה אם שלמים שלא ריבה בהן הכתוב מצוות יתירות טעונות סמיכה, הפסח שריבה בו הכתוב מצוות יתרות אינו דין שיטען סמיכה?!
תלמוד לומר: **קרבנו**, לא הפסח.

(ז) ושחטו ושחט אותו -

ושחט אותו מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **וכי ירחק ממך המקום וזבחת**, ברחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח במקום, פרט לחולין שלא נשחטו בעזרה.

(ח) אין לי אלא תמימים שהן כשרין לקרב, ומנין לרבות את בעלי מומין?
ארבה את בעלי מומין שהן ממין הכשר, ומנין לרבות את החיה?
ארבה את החיה שהיא בשחיטה כבהמה.
ומנין לרבות העופות?

תלמוד לומר: **ושחטו ושחט אותו ושחט אותו**.

(ט) יכול לא ישחטו ואם שחט יהא מותר באכילה?

תלמוד לומר: **כי ירחק ממך המקום וזבחת ואכלת**, מה שאת זובח ברחוק מקום את אוכל, אין את אוכל מה שאת זובח במקום, פרט לחולין שנשחטו בעזרה.
[אין לי אלא תמימים שהן כשירים לקרב ומנין לרבות את בעלי המומין?
ארבה את בעלי המומין שהן ממין הכשר.
ומנין לרבות את החיה, ארבה את החיה שהיא בשחיטה כבהמה.
ומנין לרבות את העופות?
תלמוד לומר: **ושחטו ושחט אותו ושחט אותו**.]

(י) יכול לא יאכלנו אבל יטילנו לכלב?

תלמוד לומר: **לכלב תשליכון אותו**, אותו אתה משליך לכלב, אין אתה משליך לכלב חולין שנשחטו בעזרה.

(יא) פתח אהל מועד -

לפני אהל מועד.

לפני אהל מועד להכשיר כל הרוח **קל וחומר** לצפון.

הלא דין הוא, מה אם שאר הרוחות שלא כשרו לשחיטת קדשי קדשים כשרו לשחיטת קדשים קלים, צפון שכשר לשחיטת קדשי קדשים אינו דין שיכשר לשחיטת קדשים קלים!?

ר' אליעזר אומר:

לפני אהל מועד להכשיר בצפון.

(יב) הלא דין הוא, מה אם שלמים שכשרו לישחט בכל הרוח לא כשר מקומן לשחיטת קדשי קדשים, עולה שלא כשרה לישחט אלא בצפון אינו דין שלא יכשר מקומה לישחט קדשים קלים?!
תלמוד לומר: לפני אהל מועד להכשיר בצפון.

ויקרא דנדבה פרשתא יד

[ג, ג]

והקריב המזבחה -

אף על פי ששחטו שלא לשמו.

שלמים -

אף על פי שלא סמך עליהם.

אשה -

לשם אישים.

לה' -

לשם מי שעשה את העולם.

(ב) מיכן אמרו, לשם שישה דברים הזבח נזבח:

לשם זבח,

לשם זובח,

לשם שם,

לשם אישים,

לשם ריח,

לשם ניחוח,

חטאת ואשם לשם חטא.

אמר רבי יוסי:

אף מי שלא היה בלבו לשם אחד מכל אלו כשר, שהוא תנאי בית דין, שאין המחשבה הולכת אלא לאחר העובד.

(ג) את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **כל חלב לה' וכל חלב וכל דם לא תאכלו כי כל אוכל חלב מן הבהמה ונכרתה,**

יכול אף חלב דפנות בכלל!?

תלמוד לומר: **את החלב המכסה את הקרב.**

יכול לא יהא בכלל עונש אבל יהא בכלל אזהרה?

תלמוד לומר: **את החלב המכסה את הקרב.**

אוציא את חלב החולין ולא אוציא את חלב המוקדשין?

תלמוד לומר: **את החלב המכסה את הקרב.**

יכול לא יהא בכלל עונש אבל יהא בכלל אזהרה?

תלמוד לומר: **את החלב המכסה את הקרב.**

יכול לא יהא בכלל אזהרה אבל יהא בכלל עמוד והקרב?

תלמוד לומר: **את החלב המכסה את הקרב.**

(ד) אוציא את כולם ולא אוציא את חלב השליל המכסה את הקרב!?

תלמוד לומר: **חלב ושתי כליות.**

יכול לא יהא בכלל עונש אבל יהא בכלל אזהרה?

תלמוד לומר: **חלב ושתי כליות.**

יכול לא יהא בכלל אזהרה אבל יהא בכלל עמוד והקרב?

תלמוד לומר: **חלב ושתי כליות** באשם שאין תלמוד לומר שכבר **קל וחומר** הוא.

(ה) מה אם השלמים שאין כל מינן טעון אליה טעונין חלב ושתי כליות, אשם שכל מינו טעון

אליה אינו דין שיטען חלב ושתי כליות!?

ואם כן למה נאמר חלב ושתי כליות באשם?

נלמד ממנו מה חלב ושתי כליות אמורין באשם מוצא מכלל השליל, אף חלב ושתי כליות

אמורין כאן, מוצא מכלל השליל.

(ו) **ואת כל החלב אשר על הקרב -**

רבי ישמעאל אומר:

להביא את החלב שעל הקיבה.

רבי עקיבא אומר:

להביא את החלב שעל הדקים.

[ג, ד]

(ז) **ואת שתי הכליות -**

לא בעל כוליא אחת ולא בעל שלש.

ואת החלב אשר עליהן -

לא הבשר שעליהן.

אשר על הכסלים -

זה החלב שבין הפקוקלות, **דברי רבי עקיבא**.

רבי יוסי הגלילי אומר:

להביא את החלב שעל העוקץ.

רבי ישמעאל אומר:

מה החלב המכסה את הקרב קרום ונקלף אף אין לי אלא קרום ונקלף.

רבי עקיבא אומר:

מה החלב המכסה את הקרב תותב וקרום ונקלף אף אין לי אלא תותב וקרום ונקלף.

(ח) ואת היותרת על הכבד -

דבר שקול, שיטול מן הכבד על היותרת או מן היותרת על הכבד וכשהוא אומר **ואת היותרת** מן הכבד מן החטאת הקטיר המזבחה, שיטול מן הכבד על היותרת.

(ט) יסיר יותרת אף על פי שאין כליות יסיר כליות, אף על פי שאין יותרת

יסירנה -

אפילו כוליא אחת.

[ג, ה]

(י) והקטירו אותו והקטירו והקטירם -

מה תלמוד לומר והקטירו אותו?

כשר לא הפסול.

והקטירו -

שלא יערב חלבים בחלבים.

והקטירם -

כלם כאחת.

נאמר כאן **אשה** ולא נאמר לחם, נאמר למטן **לחם** ולא נאמר לריח ניחוח, נאמר למטן **ריח**

ניחוח ולא נאמר לשם.

ומנין ליתן את האמור בכולן בכל אחד ואחד?

תלמוד לומר: **אשה אשה, אשה** לגזרה שווה.

פרק יח

ומה תלמוד לומר שלמים מבן הבקר, ומה תלמוד לומר שלמים מבן הצאן?

לפי שיש בבן הבקר מה שאין בבן הצאן ובבן הצאן מה שאין בבן הבקר.

בן הבקר נתרבה בנסכין.

ובן הצאן נתמעט בנסכין.

בן הצאן נתרבה בצבור.

בן הבקר נתמעט בצבור.

הא לפי שיש בבן הבקר מה שאין בבן הצאן ובבן הצאן מה שאין בבן הבקר צריך לומר שלמים מבן הבקר וצריך לומר שלמים מבן הצאן.

[ג, ו]

(ב) זכר או נקבה -

הזכר וודאי והנקבה ודאי, לא טומטום ואנדרוגינוס.

הלא דין הוא, מה עם עולה שכשרה לבא מן העוף לא כשרה לבא טומטום ואנדרוגינוס, שלמים

שלא כשרו לבא מן העוף אינו דין שלא יכשרו לבא טומטום ואנדרוגינוס!?

לא, אם אמרת בעולה שלא כשרה לבא נקבות כזכרים, תאמר בשלמים שכשרו לבא נקבות

כזכרים, חטאת תוכיח שכשרה לבא נקבות כזכרים ולא כשרה לבא טומטום ואנדרוגינוס!

(ג) לא, אם אמרת בחטאת שלא כשרה לבוא כל מין זכרים וכל מין נקבות תאמר בשלמים

שכשרו לבא כל מין זכרים וכל מין נקבות, המעשר יוכיח שכשר לבא כל מין זכרים וכל מין

נקבות ולא כשר לבא טומטום ואנדרוגינוס!?

לא, אם אמרת במעשר שהוא אחד מעשרה תאמר בשלמים שהן אחד מאחד, הואיל והן אחד

מאחד יכשרו לבא טומטום ואנדרוגינוס?

תלמוד לומר: **זכר או נקבה**, הזכר וודאי והנקבה ודאית, לא טומטום ואנדרוגינוס.

[ג, ז]

(ד) כשב -

ולמה נאמר **כשב**?

לרבות את הפסח לאליה.

וכשהוא אומר: **אם כשב** לרבות פסח שעובר זמנו, ושלמים הבאין מחמת הפסח לכל מצוות

שלמים, שיטענו סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, שיכול הואיל ומה אם אביו אינו טעון

סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, הוא אינו דין שלא יטען סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק!

וכשהוא אומר: **אם כשב**, לרבות פסח שעבר זמנו ושלמים הבאין מחמת הפסח לכל מצוות

שלמים, שיטענו סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, אבל אינן נאכלין אלא ליום ולילה בתחילת

הקדשן.

בן עזאי אומר:

אינן נאכלין אלא בלילה ואינן נאכלין אלא צלי.

(ה) הוא -

היחיד מביא שלמים נדבה ואין הצבור מביא שלמים נדבה, אם תאמר כבר מיעטתים מבן הבקר, שיכול לא יביא צבור מן הבקר שלמים נדבה שכן אינו מביא כיוצא בהם חובה, אבל יביא צבור מבן הצאן שלמים נדבה שכן הוא מביא כיוצא בהן חובה!
תלמוד לומר: **הוא** - היחיד מביא שלמים נדבה ואין הצבור מביא שלמים נדבה.

פרק יט

[ג, ט]

והקריב מזבח -

אף על פי ששחטו שלא לשמו

שלמים -

אף על פי שלא סמך עליהם.

אשה -

לשם אישים.

לה' -

לשם מי שעשה את העולם.

(ב) חלבו האליה -

להביא את החלב הסמוך לאליה זה החלב שבין הפקוקלות, **דברי רבי עקיבא**.

רבי יהודה אומר:

חלבו האליה -

הקיש **החלב לאליה**,

מה **החלב** בשני לאווים,

אף **אליה** בשני לאווים.

(ג) אליה -

יכול יקיים בה מצוות אליה?

תלמוד לומר: **תמימה**.

אי תמימה יכול יטלנה עם השדרה?

תלמוד לומר: **לעומת העצה**.

אי לעומת העצה, יכול לא יכנס לפניו מן העצה?

תלמוד לומר: **יסירנה**, יכנס לפניו מן העצה.

(ד) את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב -

מה תלמוד לומר? שיכול יתרבה בחלב דפנות.
ודין הוא, מה אם בן הבקר שנתרבה בנסכים נתמעט בחלב דפנות, בן הצאן שנתמעט בנסכין אינו דין שיתמעט בחלב דפנות!?!
לא, אם אמרת בבן הבקר שנתמעט באליה תאמר בבן הצאן שנתרבה באליה, הואיל ונתרבה באליה יתרבה בחלב דפנות!
תלמוד לומר: **ואת החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב ואת שתי הכליות וגו'**. אין לך אלא מה שאמור בענין.

משם רבי ישמעאל אמרו:
לפי שיצא לידון בדבר החדש החזירו הכתוב לכללו.

[ג, יא]
(ה) והקטירו -
שלא יערב חלבים בחלבים.

לחם אשה לה' -
לימד על החלבים שהן קרואין לחם.

פרק כ
[ג, יב]
ואם עז קרבנו -
הפסיק הענין שלא תהא העז טעונה אליה.

[ג, יד]
(ב) והקריב ממנו -
מן המחובר.

קרבנו אשה לה' את חלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב -
מה תלמוד לומר, שיכול יתמעט מכלם,
ודין הוא, מה מציינו בבן הצאן שנתרבה באליה בכולם, אבל בן העז הואיל ונתמעט באליה יתמעט מכלם!?!
בן הבקר יוכיח שנתמעט באליה ונתרבה בכולם!

(ג) לא, אם אמרת בבן הבקר שנתרבה בנסכין תאמר בבן העז שנתמעט בנסכין, הואיל ונתמעט בנסכין יתמעט מכלם!?!
תלמוד לומר: **את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב ואת שתי הכליות וגו'**, לרבות את כולם.

[ג, טז]

(ד) והקטירים -

כולם כאחת.

לחם אשה לריח ניחוח כל חלב לה' -

לחייב על חלב מעילה.

(ה) משם רבי ישמעאל אמרו:

והרי הוא אומר כך: בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם, את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר, למדנו לבכור שהוא טעון דמים וחלבם למזבח, למעשר ולפסח מניין?

כשהוא אומר: **ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלוהיך והבשר תאכל**, שיכול אין לי אלא דמן, חלבן מניין?

תלמוד לומר: **כל חלב לה'.**

[ג, יז]

(ו) חקת עולם -

לבית העולמים.

לדורותיכם -

שינהוג הדבר לדורות.

בכל מושבותיכם -

בארץ ובחוצה לארץ.

כל חלב וכל דם לא תאכלו -

רבי יהודה אומר:

חלב ודם, הקיש החלב לדם.

מה **החלב** בשני לאווין

אף **הדם** בשני לאווין.

וחכמים אומרים:

אין בהן אלא אזהרה אחת.

(ז) יכול אף דם פסולי המוקדשים יהו חייבים עליהם משם שני לאווין?

תלמוד לומר: **רק הדם לא תאכלו**, אין בהן אלא אזהרה אחת, אין לי אלא דמן, חלבן מניין?

תלמוד לומר: **חלב ודם**, הקיש חלב לדם,

מה הדם בלאו אחד,
אף החלב בלאו אחד.

ח) שמתוך שיצא הבכור מכלל פסולי המוקדשין יכול יהו חייבין על דמו משום שני לאוין?!
תלמוד לומר: **רק את דמו לא תאכל**, אין בו אלא אזהרת אחת, אין לי אלא דמו, חלבו מנין?
תלמוד לומר: **חלב ודם**, הקיש החלב לדם,
מה הדם בלאו אחד,
אף החלב בלאו אחד.

סליק דיבורא.

ויקרא חובה פרשתא א

ויקרא פרק ד

[ד, א]

נפש כי תחטא -

בני ישראל מביאין חטאת ואין הגויים מביאין חטאת, ואין צורך לומר מצווה שלא נצטוו עליהם בני נח אלא אף מצוות שנצטוו עליהם בני נח ואין מביאין עליהם חטאת.

בני ישראל -

אין לי אלא בני ישראל, ומנין לרבות את הגרים ואת העבדים?
תלמוד לומר: **נפש**.

כי תחטא בשגגה -

על השגגה הוא מביא, אינו מביא על הזדון.

ב) **הלא דין הוא**, מה אם עבודה זרה החמורה לא עשה בה את הזדון כשגגה, מצוות הקלות אינו דין שלא נעשה בהן את הזדון כשגגה?!
הין, אם הונח זדונה של עבודה זרה ליום הכיפורים שהיא חמורה, יונח זדונן של מצוות ליום הכיפורים שהן קלות אלא יביא חטאת ויכפר מיד?!
תלמוד לומר: **כי תחטא בשגגה**, על השגגה הוא מביא, אינו מביא על הזדון.

ג) **קל וחומר** לעבודה זרה מעתה, מה אם מצוות הקלות הונח זדונן ליום הכפורים, עבודה זרה החמורה אינו דין שיונח זדונה ליום הכפורים?!
הין, אם היקל במצוות הקלות נקל בעבודה זרה החמורה, אלא יביא חטאת מיד ותתלה לו עד יום הכפורים?

תלמוד לומר: **בשגגה**, במצוות בשגגה בע"ז.

(ד) מה תלמוד לומר בשגגה בשעיר, ומה תלמוד לומר בשגגה בשעירה?

לפי שיש בשעיר מה שאין בשעירה ובשעירה מה שאין בשעיר.

שעיר נתרבה בצבור,

ושעירה לא נתרבה בצבור.

שעירה נתרבה בעבודה זרה,

ושעיר לא נתרבה בעבודה זרה.

הא לפי שיש בשעיר מה שאין בשעירה ובשעירה מה שאין בשעיר, צריך לומר בשגגה בשעיר

וצריך לומר בשגגה בשעירה.

(ה) מצוות ה' -

ולא מצוות המלך ולא מצוות בית דין.

מכל מצוות ה' -

לא כל מצוות ה', פרט לשמיעת קול ולביטוי שפתים ולטומאת מקדש וקדשיו.

(ו) מצוות ה' -

שומע אני עשה ולא תעשה?

תלמוד לומר: **אשר לא תעשינה**, אוציא מצוות עשה הקלה ולא אוציא את מצוות עשה

החמורה!?

תלמוד לומר: **אשר לא תעשנה**.

אוציא את מצוות עשה שאין חייבין עליהן כרת ולא אוציא את הפסח ואת המילה שחייבין

עליהם כרת!?

תלמוד לומר: **אשר לא תעשנה**.

אוציא את הפסח שאין תדיר ולא אוציא את המילה שהיא תדירה!?

תלמוד לומר: **אשר לא תעשנה**.

או יכול שאני מוציא את מצוות עשה שבנדה?

תלמוד לומר: **(מכל) מצוות ה'**, ריבה.

מה ראית להוציא את כל המצוות ולהביא מצוות עשה שבנדה?

אחר שריבה הכתוב מיעט.

מפני מה אני מוציא את כל המצוות שאין בהן בלא תעשה, ומביא את מצוות עשה שבנדה שיש

בה בלא תעשה.

(ז) אשר לא תעשנה -

יכול דברים שזדונן כרת ודברים שאין זדונן כרת?

תלמוד לומר: **תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה**, הרי כל העושה בשגגה כעבודה זרה, מה עבודה זרה מיוחדת מעשה שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתו חטאת, אף כל מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת.

(ח) או דבר שאתה למידו בדרך אחת, אתה למידו בכל דרכין שיש בו, מה עבודה זרה מיוחדת שמשנאסרה לא הותרה ולא הותרה מכללה, וחייבין עליה מיתת בית דין ואיסורה נוהג בבני נח כישראל, אף אני איני מרבה אלא כיוצא בה, את מה אני מרבה? את משכב זכור והבהמה שמשנאסרו לא הותרו לא הותרו מכללן וחייבין עליהן מיתת בית דין ואיסורן נוהג בבני נח כישראל, אלא שיש בזכור מה שאין בבהמה ובבהמה מה שאין בזכור, **הזכור** בין במינו בין שלא במינו אסור. **והבהמה** במינה מותרת ושלא במינה אסורה.

הזכור לא עשה בו את הקטן כגדול.
והבהמה עשה בה את הקטנה כגדולה.

(ט) וכשהוא אומר: **מכל מצוות ה'** לרבות את האם ואת אשת אב ואת הכלה שהן בסקילה כעבודה זרה, ומוסף עליהם בתו ובת בתו ובת בנו.

(י) וכשהוא אומר: **מכל מצוות ה'**, לרבות בת אשתו ובת בתה ובת בנה שמשנאסרו לא הותרו כעבודה זרה, ומוסף עליהם חמותו ואם חמותו ואם תמיו.

(יא) וכשהוא אומר: **מכל מצוות ה'** לרבות נערה מאורסה והמחלל את השבת, אלא שיש בנערה מאורסה מה שאין בשבת ובשבת מה שאין בנערה מאורסה.
נערה מאורסה יש לה התר.
והשבת אין לה התר.

השבת הותרה מכללה.
נערה מאורסה לא הותרה מכללה.

(יב) וכשהוא אומר: **מכל מצוות ה'** לרבות אשת איש והנדה, אלא שיש באשת איש מה שאין בנדה ובנדה מה שאין באשת איש.
אשת איש חייבין עליה מיתות בית דין.
והנדה אין חייבין עליה מיתות בית דין.

אשת איש מותרת לבעלה,
והנדה אסורה לכל אדם.

(יג) וכשהוא אומר: **מכל מצוות ה'** לרבות אשת אחיו ואשת אחי אביו, אלא שיש באשת אחיו מה שאין באשת אחי אביו ובאשי אחי אביו, מה שאין באשת אחיו. **אשת אחיו** אם יש לו בנים אסורה, אין לו בנים מותרת. **ואשת אחי אביו** בין שיש לו בנים ובין שאין לו בנים אסורה.

אשת אחיו עשה בה אח מן האם כאח מן האב.
ואשת אחי אביו לא עשה בה אח מן האם כאח מן האב.

(יד) וכשהוא אומר: **מכל מצוות ה'** לרבות אחותו ואחות אביו ואחות אמו שלא היה להם שעת התר כע"ז.
וכשהוא אומר: **מכל מצוות ה'** לרבות אחות אשתו.

פרק א

אחד שריבינו דברים שהן כעבודה זרה ודברים שאינן כעבודה זרה ולמה נאמר עבודה זרה מעתה?
אלא מה עבודה זרה מיוחדת מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כל מעשה שחייבין על זדונו כרת (ו) על שגגתו חטאת.

(ב) או מה עבודה זרה מיוחדת וחייבים עליה מיתת בית דין, אף אינו מרבה אלא את מחוייבי מיתת בית דין, את מה אני מרבה, את המקלל אביו ואמו והמסית והמדיח והמכשף ונביא השקר והעדים הזוממין?
תלמוד לומר: **ועשה**, יצאו אלו שאין בהם מעשה.

(ג) אוציא את אלו שאין בהן מעשה ולא אוציא את המכה אביו ואמו וגונב נפש מישראל וזקן ממרא על פי בית דין ובן סורר ומורה והרוצח?
תלמוד לומר: **תורה אחת יהיה לכם** לעושה בשגגה, הרי כל העושה בשגגה כעבודה זרה, אלא מה עבודה זרה מיוחדת מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת, אף כל מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת.

(ד) ועשה אחת -

יכול עד שיכתוב את כל השם עד שיארוג את כל הבגד עד שיעשה את כל הנפה?
תלמוד לומר: **מאחת**, אי מאחת, יכול אפילו כתב אות אחת אפילו ארג חוט אחד אפילו עשה בית אחד בנפה ובכברה?
תלמוד לומר: **ועשה אחת**, הכיצד?
עד שיכתוב שם קטן משם גדול, שם משמעון ומשמואל ונח מנחור ודן מדניאל וגד מגדיאל.

(ה) ר' יהודה אומר:

אפילו כתב שתי אותיות והן שם אחד חייב, כגון: שש תת רר גג חח.

אמר ר' יוסי:

וכי משם כותב הוא חייב והלא אינו חייב אלא משום רושם, שכך רושמינן על קרשי המשכן לידע אי זהו בן זוגו, לפיכך אם שרט שריטה אחת על שני נסרין או שתי שריטות על נסר אחד חייב.

(ו) ר' שמעון אומר:

ועשה אחת -

יכול עד שיכתוב את כל השם עד שיארג את כל הבגד עד שיעשה את כל הנפה? תלמוד לומר: **מאחת**, אי מאחת יכול אפילו כתב אות אחת אפילו ארג חוט אחד אפילו עשה בית אחד בנפה ובכברה? תלמוד לומר: **ועשה אחת**, הכיצד? עד שיעשה מלאכה שכיוצא בה מתקיימת.

ר' יוסי אומר:

ועשה אחת ועשה **הנה**, פעמים שהוא חייב אחת על כולם ופעמים שהוא חייב על כל אחת ואחת.

(ז) הכיצד?

מי שאינו יודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אף על פי שמענין אבות מלאכות עשה אינו חייב אלא חטאת אחת כל ימיו. והיודע עיקר שבת וטעה ואמר: אין זו שבת, אין זו שבת, ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, חייב על כל שבת ושבת. והיודע שהיא שבת וטעה ואמר: אין זו מלאכה אין זו מלאכה ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, אם מענין אבות מלאכות עשה חייב על כל אב מלאכה ומלאכה, ואם מענין מלאכה אחת חייב על כל העלם והעלם.

(ח) אמר ר' עקיבה:

שאלתי את ר' ג' ואת ר' יהושע באטלס של אמאוס שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו: הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו בהעלם אחד מהו, חייב אחת על כולם או אחת על כל אחת ואחת? אמרו לי לא שמענו, אבל שמענו בבא על חמש נשים נדות בהעלם אחד שהוא חייב על כל אחת ואחת ורואים אנו שהדברים **קל וחומר**.

(ט) [ועוד] שאלן ר' עקיבה:

אבר המדולדל בבהמה מהו?

אמרו לו לא שמענו, אבל שמענו באבר המדולדל באדם שהוא טהור, וכך היו מוכי שחין שבירושלים עושין, הולך לו ערב פסחים אצל הרופא וחותרו עד שהוא מניח בו כשערה ותוחבו בסירה ונמשך ממנו והלה עושה פסחו והרופא עושה פסחו, ורואין אנו שהדברים קל וחומר.

(י) ועוד שאלן ר' עקיבה:

השוחט חמישה זבחין בחוץ בהעלם אחד מהו, חייב אחת על כולם או אחת על כל אחת ואחת? אמרו לו: לא שמענו.

אמר ר' יהושע:

שמעתי באוכל מזבח אחד בחמשה תמחויין בהעלם אחד שהוא חייב על כל אחת ואחת משום מעילה ורואה אני שהדברים קל וחומר.

(יא) אמר ר' שמעון:

וכי מה ראייה האוכל לשוחט, אלא כך שאלן, האוכל נותר מחמשה זבחין בהעלם אחד מהו, חייב אחת על כולם או אחת על כל אחת ואחת? אמר לו: לא שמענו.

אמר ר' יהושע:

שמעתי באוכל מזבח אחד בחמשה תמחויין בהעלם אחד שהוא חייב על כל אחת ואחת משום מעילה, ורואה אני שהדברים קל וחומר.

(יב) אמר ר' עקיבא:

אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה.

אמר לו: השב!

אמר לו: לא, אם אמרת במעילה שעשה בה את המאכיל כאוכל ואת המהנה כנהנה, צרף את המעילה לזמן המרובה, תאמר בנותר שאין בו אחת מכל אלו!

(יג) אמר ר' עקיבא, שאלתי את רבי אלעזר:

העושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד מהו, חייב אחת על כולם או אחת על כל אחת ואחת?

אמר לי: חייב על כל אחת ואחת מקל וחומר, מה אם הנדה שאין בה תוצאות הרבה וחטאות הרבה חייב על כל אחת ואחת, שבת שיש בה תוצאות הרבה וחטאות הרבה אינו דין שיהא חייב על כל אחת ואחת?!

אמרתי לו לא, אם אמרת בנדה שיש בה שתי אזהרות, שהוא מוזהר על הנדה והנדה מוזהרת עליו, תאמר בשבת שאין בה אלא אזהרה אחת!

אמר לו: הבא על הקטנות יוכיח שאין בהן אלא אזהרה אחת וחייב על כל אחת ואחת.

אמרתי לו לא, אם אמרת בבא על הקטנות שאף על פי שאין בהן עכשיו יש בהן לאחר זמן תאמר בשבת שאין בה לא עכשיו ולא לאחר זמן!

אמר לי : הבא על הבהמה יוכיח.

ואמרת לי : הבהמה כשבת!

ויקרא חובה פרשתא ב

נפש בני ישראל -

הרי צבור כיחיד.

מה יחיד אינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, אף צבור לא יביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת.

(ב) **הלא דין הוא**, מה אם היחיד שהוא מביא על שגגת המעשה אינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, צבור שאינו מביא על שגגת המעשה אינו דין שלא יביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת!?

לא, אם אמרת ביחיד שאינו מביא חטאת על לא הודע תאמר בצבור שהוא מביא חטאת על לא הודע, משיח יוכיח שהוא מביא חטאת על לא הודע ואינו מביא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת!

(ג) לא, אם אמרת במשיח שאינו מביא חטאת על לא הודע במזבח החיצון תאמר בצבור שהוא מביא חטאת על לא הודע במזבח החיצון, הואיל והוא מביא חטאת על לא הודע על מזבח החיצון יביא על דבר שזדונו כרת ועל דבר שאין זדונו כרת? תלמוד לומר : **נפש בני ישראל**, הרי צבור כיחיד, מה יחיד אינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אף צבור לא יביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת.

(ד) הלא הדין למשיח.

הלא דין הוא, מה אם היחיד שהוא מביא על שגגת המעשה אינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, משיח שאין מביא אלא על שגגת המעשה אינו דין שלא יביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת!?

לא, אם אמרת ביחיד שאינו מביא חטאת על לא הודע תאמר במשיח שהוא מביא חטאת על לא הודע, צבור יוכיח שהוא מביא חטאת על לא הודע ואינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת!

(ה) לא, אם אמרת בצבור שאין מביא אשם וודאי תאמר במשיח שהוא מביא אשם ודאי, נשיא יוכיח, שהוא מביא אשם וודאי ואינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת!?

לא, אם אמרת בנשיא שאינו מביא חטאת על לא הודע תאמר במשיח שהוא מביא חטאת על לא הודע, הואיל והוא מביא חטאת על לא הודע, יביא על דבר שזדונו כרת ועל דבר שאין זדונו כרת?

תלמוד לומר : **נפש אם הכהן המשיח**, הרי המשיח כיחיד, מה יחיד אינו מביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, אף משיח לא יביא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת!

[ד, ג,]

(ו) משיח -

יכול זה המלך?

תלמוד לומר: **הכהן**, אי כוהן יכול המרובה בבגדים?

תלמוד לומר: **משיח**, [אי משיח יכול אף משיח מלחמה?

תלמוד לומר: **המשיח**, שאין על גביו משיח.

משיח יחטא -

מה תלמוד לומר, שיכול יביא על הקודמות.

ודין הוא, מה אם הנשיא שהוא מביא על שגגת המעשה אינו מביא על הקודמות, משיח שאין

מביא על שגגת המעשה, אינו דין שלא יביא על הקודמות!?

לא, אם אמרת בנשיא שאינו מביא חטאתו משעבר, תאמר במשיח שהוא מביא חטאתו

משעבר, הואיל והוא מביא חטאתו משעבר יביא על הקודמות,

תלמוד לומר: **משיח יחטא**, כשיחטא והוא משיח, לא כשיחטא ועודנו הדיוט.

(ז) רבי שמעון אומר:

אם נודע לו עד שלא נתמנה ואח"כ נתמנה חייב, ואם משנתמנה נודע לו פטור.

משיח יחטא -

יכול גזרה עליו שיחטא?

תלמוד לומר: **אם יחטא**, כשיחטא.

פרק ב

לאשמת העם -

הרי משיח כצבור,

מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה,

אף משיח לא יביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה.

הלא דין הוא,

צבור מוצא מכלל היחיד,

ומשיח מוצא מכלל היחיד.

מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה,

אף משיח לא יביא אלא על העלם דבר ועם שגגת המעשה!

(ב) או כלך לדרך הזו:

נשיא מוצא מכלל הציבור

ומשיח מוצא מכלל הציבור

מה נשיא מביא על שגגת המעשה,
אף משיח יביא על שגגת המעשה.

(ג) נראה למי דומה?

אם דומה לצבור נלמדנו מן הציבור ואם דומה לנשיא נלמדנו מן הנשיא.
צבור בפר ואינו מביא אשם תלוי.
ומשיח בפר ואינו מביא אשם תלוי.

מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה,
אף משיח לא יביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה!

(ד) או כלך לדרך הזו:

נשיא מביא שעירה לעבודה זרה ומביא אשם ודאי.
ומשיח מביא שעירה לעבודה זרה ומביא אשם ודאי.

מה נשיא מביא על שגגת המעשה,

אף משיח יביא על שגגת המעשה!!

תלמוד לומר: **לאשמת העם**, הרי משיח כצבור.

מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה.

אף משיח לא יביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה.

(ה) או מה צבור אם הורו ועשו אחרים על פיהם חייבין, יכול אף משיח אם הורה ועשו אחרים
על פיהם יהא חייב?

תלמוד לומר: **אשר חטא**, על מה שחטא הוא מביא ואינו מביא על מה שחטאו אחרים.

(ו) והקריב על חטאתו -

מלמד שהוא מביא חטאתו משעבר.

הלא דין הוא, מה אם הנשיא שהוא מביא על שגגת המעשה אינו מביא חטאתו משעבר, משיח

שאינו מביא על שגגת המעשה אינו דין שלא יביא חטאתו משעבר!?

תלמוד לומר: **והקריב על חטאתו**, מלמד שהוא מביא חטאתו משעבר.

(ז) יכול חטא עם הציבור יביא פר לעצמו?

ודין הוא,

נשיא מוציא מכלל הציבור.

ומשיח מוציא מכלל הציבור.

מה נשיא חטא לעצמו מביא לעצמו חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור.
אף משיח חטא לעצמו מביא לעצמו חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור!

(ח) לא, אם אמרת בנשיא שמתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים תאמר במשיח שאין מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים, הואיל ואין מתכפר לו עם הצבור ביום הכפורים יביא פר לעצמו? תלמוד לומר: **אשר חטא**, הא כיצד?
חטא לעצמו מביא לעצמו חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור.

פרק ג

פר -

יכול זקן?

תלמוד לומר: **בן**, אי בן יכול קטן?

תלמוד לומר: **פר**, הא כיצד?

בן שלוש כדברי חכמים.

ר' מאיר אומר:

אף בני ארבע ובני חמש כשרין, אלא שאין מביאין זקנים מפני הכבוד.

(ב) רבי יוסי הגלילי אומר:

מה תלמוד לומר **ופר שני בן בקר תקח לחטאת?**

אם ללמד שהן שנים, והלא כבר נאמר: **ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה לה'.**

אם כן למה נאמר: **ופר שני בן בקר תקח לחטאת?**

[בן - ב' שנים.

(ג) רבי אומר:

מה תלמוד לומר **ופר שני בן בקר תקח לחטאת?**

אם ללמד שהם שנים הרי כבר נאמר: **ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה לה'**, אם כן

למה נאמר: **ופר שני בן בקר תקח לחטאת?**

אלא לפי שנאמר: **ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה לה'**, יכול תקדים חטאת לעולה

בכל מקום ובכל מעשיה?

תלמוד לומר: **ופר שני בן בקר תקח לחטאת**, אי ופר שני בן בקר לחטאת יכול תקדום עולה

לחטאת ככל מעשיה?

תלמוד לומר: **ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה לה'**, הא כיצד?

דם חטאת קודם לדם עולה מפני שהוא מרצה, איברי עולה קודמין לאימורי חטאת מפני שהן כליל לאישים.

(ד) רבי שמעון אומר:

מה תלמוד לומר: **ופר שני בן בקר תקח לחטאת?**

אם ללמד שהן שנים והלא כבר נאמר: **ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה לה'**,

אם כן למה נאמר: **ופר שני בן בקר תקח לחטאת?**

[ש]יכול נאכלה חטאת ליום?

תלמוד לומר: **ופר שני**, שני לעולה, מה עולה לא נאכלה אף חטאת זו לא נאכלה.

(ה) כיוצא בו אמר רבי יוסי:

הבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עולות לאלהי ישראל פרים שני עשר על כל ישראל אלים

תשעים וששה. כבשים שבעים ושבעה צפירי חטאת שנים עשר הכל עולה לה'

אפשר חטאת עולה, אלא מה עולה לא נאכלת, אף חטאת לא נאכלת.

[וכן היה] **רבי יהודה אומר:**

על עבודה זרה הביאום.

(ו) רבי שמעון אומר:

כל מקום שנאמר: **עגל בתורה**, סתם בן שנה, שנאמר: **ועגל וכבש בני שנה**

בן בקר - בן שתי שנים, שנאמר: **קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמים תמימים**, אף

בשנים.

פר סתם בן שלש, אף בני ארבע ובני חמש כשרין, אלא שאין מביאין זקנים מפני הכבוד.

פרשה ג

[ד, ד]

והביא -

אף לאחר יום הכפורים.

פר -

פר הוא מביא ואינו מביא חלופין.

(ב) הלא דין הוא, מה אם היחיד שלא שוה קרבנו לכל מצוות לקרבנו ליום הכפורים שוה

קרבנו לכל מצוות לקרבנו למצוה יחידית, משיח ששוה קרבנו לכל מצוות לקרבנו ליום

הכפורים, אינו דין שישוה קרבנו לכל מצוות לקרבנו למצוות יחידית?!

נשיא יוכיח, ששוה קרבנו לכל מצוות לקרבנו ליום הכפורים, ולא שוה קרבנו לכל מצוות

לקרבנו למצוה יחידית.

(ג) אף אתה אל תתמה על המשיח שאף על פי ששוה קרבנו לכל מצוות לקרבנו ליום הכפורים

לא ישוה קרבנו לכל מצוות לקרבנו למצוה יחידית, אלא לפי שנאמר: **והביא**, יכול יביא

חלופין?

תלמוד לומר: **פר**, פר הוא מביא ואינו מביא חלופין.

(ד) וסמך ידו על ראש הפר -

לרבות פר יום הכפורים לסמיכה.

הלא דין הוא, מה אם זה שאין טעון שני וידויין ואינו טעון אנא טעון סמיכה, פר יום הכפורים שהוא טעון שני וידויין וטעון אנא אינו דין שיטעון סמיכה?!
לא, אם אמרת בזה שהוא בא על עבירת מצווה ידועה תאמר בפר יום הכפורים שאין בא על עבירת מצווה ידועה, הואיל ואין בא על עבירת מצווה ידועה, לא יטען סמיכה?!
תלמוד לומר: **וסמך ידו על ראש הפר**, לרבות פר יום הכפורים לסמיכה.

ושחט את הפר לפני ה' -

בצפון.

[ד, ה]

(ה) ולקח -

נאמרה כאן **לקיחה**,

ונאמרה להלן **לקיחה**,

מה לקיחה אמורה להלן בכלי, אף כאן בכלי.

(ו) ולקח המשיח -

אין לי אלא המשוח בשמן המשחה, המרובה בבגדים מניין?

תלמוד לומר: **הכהן**, אם סופנו לרבות כוהן אחר, מה תלמוד לומר ולקח המשיח?
אלא מצווה שיקבל כוהן משיח ואם קבל כוהן אחר עבודתו כשרה.

(ז) מדם הפר -

מדם הנפש, לא מדם הבשר ולא מדם התמצית, מן הפר יקבל.

והביא אותו -

כשר ולא פסול.

אותו אל אהל מועד -

למעט קרבנו למצוה יחידית שלא ינתן מדמו על מזבח הזהב.

[ד, ו]

(ח) וטבל -

לא המספג,

וטבל והזה -

על כל הזייה טבילה.

אצבעו -

נאמר כאן אצבעו.

ונאמר להלן אצבעו.

מה אצבעו אמורה להלן הימנית המיומנת שבימין.

אף אצבעו אמורה כאן הימנית המיומנת שבימין.

(ט) בדם -

שיהא בדם כדי טבילה.

והזה -

לא המטיף.

והזה -

לא הזורק.

מן הדם -

מן הדם שבענין.

שבע פעמים -

לא שבע טיפים.

שבע פעמים -

שיהא מונה שבע פעמים, לא אחת ושבע.

(י) לפני ה'. -

יכול על כל הבית?

תלמוד לומר: [את פני הפרכת, אי את פני הפרכת, יכול את פני פרכת] כלה?

תלמוד לומר: הקדש, מלמד שהוא מכוון כנגד הבדים.

[ד, ז]

(יא) ונתן הכהן מן הדם -

מן הדם שבענין.

על -

קרן

קרנות -

הרי שתיים.

ולמטן הוא אומר **על קרן קרנות** הרי ארבע, **דברי רבי שמעון**.

רבי יהודה אומר:

אשר באהל מועד -

לרבות כל קרנות שבאהל מועד.

מזבח הקטרת -

שיתחנך המזבח בקטרת.

קטרת -

שתהא משל צבור.

סמים -

שיהו סממניה לתוכה.

לפני ה' -

מה תלמוד לומר?

אמר רבי נחמיה:

לפי שמצינו בפר הבא ביום הכפורים שהוא עומד לפניו מן המזבח, ומזה על הפרוכת בשעה

שהוא מזה, יכול אף זה כן?

תלמוד לומר: **מזבח קטרת הסמים לפני ה'**, אין הכהן לפני ה'.

(יב) ואת כל דם הפר ישפך -

לרבות דם פר יום הכפורים לשפיכה.

ישפך -

לא יטיף.

ישפך -

ולא יזה.

ישפך -

ולא יזרק.

אל יסוד מזבח העולה -

לא על יסוד מזבח הפנימי.

הלא דין הוא, מזבח החיצון זכה במתן דמים ומזבח הפנימי זכה במתן דמים, מה מזבח החיצון מקום מתן דם קרניו, שם מתן דם יסודו, אף מזבח הפנימי מקום דם קרניו שם מתן דם יסודו.

(יג) וכשהוא אומר בעדה **אל יסוד מזבח העולה**, שאין תלמוד לומר אלא ללמד שאין יסוד לפנימי עצמו.
וכשהוא אומר בנשיא: **אל יסוד מזבח העולה** שאין תלמוד לומר, אם את שיריו לא קבל מזבח הפנימי שירי מזבח החיצון הוא מקבל.

דבר אחר:

וכי יש יסוד לפנימי עצמו, וא"כ למה נאמר אל יסוד מזבח העולה?
שיהא יסוד מזבחה של עולה.

אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד -

זה יסוד מערבי.

פרק ד

[ד, ח]

ואת כל חלב פר -

לרבות חלב פר יום הכפורים לשתי כליות וליותרת הכבד.

החטאת -

לרבות שעירי עבודה זרה לכל האמור בענין

ירים ממנו -

מן המחובר.

[ד, י]

(ב) כאשר יורם משור זבח השלמים -

וכי מה מפורש בזבח השלמים שאין מפורש כאן, אלא מה שלמים לשמן אף זה לשמו.
מה שלמים מביאין שלום לעולם, אף זה מביא שלום לעולם.

(ג) או מה שלמים טעונים הפרש אליה, אף זה יטען הפרש אליה?!
תלמוד לומר: **משור זבח**, לשלמי שור הקשתיו, לא הקשתיו לשלמי כבש.

רבי יהודה בן שמעון אומר:

מה שלמים מביאים שלום לעולם אף זה מביא שלום לעולם.

(ד) או מה זבחי שלמי צבור דוחין את השבת ואת הטומאה, אף זה ידחה את השבת ואת הטומאה!?

תלמוד לומר: **משור זבח**, לשלמי שור הקשתיו לא הקשתיו לשלמי כבש.

(ה) והקטירם הכהן על מזבח העולה -

לא על מזבח הפנימי.

הלא דין הוא, מזבח החיצון זכה במתן דמים ומזבח הפנימי זכה במתן דמים, מה מזבח החיצון מקום מתן דם קרניו שם הקטר חלביו אף מזבח הפנימי מקום מתן דם קרניו שם הקטר חלביו.

(ו) מה אני מקיים לא תעלו עליו קטרת זרה ועולה?

בקדשין שלא זכה במתן דמן, אבל קדשים שזכה במתן דמן הואיל וזכה במתן דמן, יזכה בהקטר חלבם!?

תלמוד לומר: **והקטירם הכהן על מזבח העולה** לא על מזבח הפנימי.

פרק ה

[ד, יא]

ואת עור הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל כרעיו וקרבו ופרשו והוציא -

מלמד שהוא מוציאו כלו כשהוא שלם.

(ב) יכול יוציאנו שלם וישרפנו שלם?

תלמוד לומר: **ראשו וכרעיו**, מה ראשו וכרעיו אמורים להלך על ידי נתוח אף כאן על ידי נתוח, או מה ראשו וכרעיו אמורין להלך על ידי הפשט, אף כאן על ידי הפשט!?

תלמוד לומר: **וקרבו ופרשו**.

[ד, יב]

(ג) והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה -

חוץ לשלש מחנות, או יכול חוץ למחנה אחת?

וכשהוא אומר בעדה **אל מחוץ למחנה**, שאין תלמוד לומר שכבר נאמר: **וישרף אותו** כאשר שרף את הפר הראשון, וא"כ למה נאמר אל מחוץ למחנה? ליתן לו מחנה שנייה.

(ד) וכשהוא אמור בדשן **אל מחוץ למחנה**, שאין תלמוד לומר שכבר נאמר **אל מקום טהור אל**

שפך הדשן, ואם כן למה נאמר אל מחוץ למחנה?

ליתן לו מחנה שלישית.

(ה) אל מקום טהור -

שיהא מקומו טהור, ואם טמא יטהרנו, שיהא מקום מתוקן להם לכך.

אל שפך הדשן -

שיהא שם דשן, שיקדום את הדשן, ששם יהו נותנין את הדשן.

רבי אליעזר בן יעקב אומר:

שיהא מקומו משופך.

(ו) ושרף אותו -

כשר, לא הפסול.

על עצים באש -

מה תלמוד לומר, שיכול הואיל ונאמרה שריפה בפנים ונאמר שריפה בחוץ, מה שריפה אמורה בפנים בעצים כשרין למערכה, אף שריפה אמורה בחוץ בעצים כשרין למערכה?!
תלמוד לומר: **עצים** לרבות כל משמע עצים, אפילו בקש אפילו בתבן אפילו בגבבה.

באש -

ולא בסיד ולא ברמץ.

ישרף -

אף על פי שאין שם דשן.

ישרף -

אף על פי שמצית האור בגופו.

ויקרא חובה פרשה ד

[ד, יג]

ואם -

הרי זה מוסף על ענין הראשון, שתימצא אומר פר משיח ופר עדה עומדין, פר משיח קודם לפר עדה לכל מעשיו.

(ב) עדת ישראל -

יכול בכל העדה הכתוב מדבר?

תלמוד לומר כאן **עדה**, ולהלן נאמר **עדה**, מה עדה אמורה להלן בית דין, אף כאן בית דין, או

מה עדה אמורה להלן בכ"ג, אף כאן בכ"ג?!

תלמוד לומר: **עדת ישראל**, העדה המיוחדת שבישראל, ואי זו זו?

זו סנהדרי גדולה היושבת בלשכת הגזית.

(ג) היה אחד מהם גר או ממזר או נתין או זקן שלא ראה לו בנים יכול יהו חייבים?
תלמוד לומר כאן **עדה** ולהלן נאמר **עדה**, מה עדה אמורה להלן כולם ראויים להוריה, אף עדה
אמורה כאן, עד שיהו כולם ראויים להוריה.

(ד) לא היה מופלא של בית דין שם, [או] אמר אחד מהם איני יודע או שאמר להם טועין אתם,
יכול יהו חייבין?
תלמוד לומר: **עדת ישראל ישגו**, עד שיורו כולם.

(ה) ישגו יכול יהו חייבין על שגגת המעשה?
תלמוד לומר: **ישגו ונעלם דבר**, הא אינן חייבין אלא על העלם דבר, ועל שגגת המעשה.

(ו) מתוך שיצאת עבודה זרה לידון בעצמה יכול יהו חייבים על שגגת המעשה שלה?
תלמוד לומר כאן **מעניי** ולהלן נאמר **מעניי**, מה עיני האמור להלן בית דין, אף מעניי האמור
כאן בית דין, ומה מעניי האמור כאן העלם דבר עם שגגת המעשה, אף מעניי האמור להלן
העלם דבר ועם שגגת המעשה.

(ז) ונעלם דבר -

לא שתעלם מצווה כולה, כיצד?
אמרו: אין נדה בתורה אין שבת בתורה אין עבודה זרה בתורה, יכול יהו חייבים?
תלמוד לומר: **ונעלם דבר** לא שתעלם מצווה כולה.

(ח) אבל אמרו: יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור.
יש שבת בתורה, אבל המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים פטור.
יש עבודה זרה בתורה אבל המשתחוה פטור.
יכול יהו פטורין?
תלמוד לומר: **ונעלם דבר** לא כל הגוף.

(ט) מתוך שיצאת עבודה זרה לידון בעצמה יכול יהו חייבים על העלם מצווה כולה?
תלמוד לומר כאן **מעניי** ולהלן נאמר **מעניי**, מה מעניי אמור כאן פרט לכל גוף, אף מעניי
האמור להלן פרט לכל הגוף.

(י) הורו בית דין ועשו, יכול יהו חייבים?
תלמוד לומר: **הקהל ועשו**, ההוריה תלויה בבית דין והמעשה תלוי בקהל.

(יא) מצוות ה' -

לא מצוות המלך ולא מצוות בית דין, מצוות האמורות במשיח הן מצוות האמורות כאן.

מכל מצוות ה' -

לא כל מצוות ה', פרט לשמיעת הקול ולביטוי שפתים ולטומאת מקדש וקדשיו.

אשר לא תעשנה ואשמו -

כשם שנפרעים מן היחיד כך נפרעים מן הצבור.

(יב) ידעו שהורו וטעו (ולא ידעו) מה הורו, יכול יהו חייבים?

תלמוד לומר: **ונודעה החטאת** לא שיוודעו החוטאים.

(יג) אשר חטאו והקריבו -

חטאו שני שבטין מביאין שני פרים, חטאו ג' מביאים שלשה, או אינו אומר אלא חטאו שני

יחידין מביאין שני פרים, חטאו ג' מביאין שלשה?

תלמוד לומר: **הקהל - הקהל** חייב וכל קהל וקהל חייבין.

(יד) הכיצד?

חטאו שני שבטין מביאין שני פרים, חטאו שלושה מביאין שלושה ושאר שבטים שלא חטאו

מביאין על ידיהן פר, שאף אלו שלא חטאו מביאין על ידי החוטאין,

לכך נאמר: **הקהל, לחייב על כל קהל וקהל, דברי רבי יהודה.**

(טו) רבי שמעון אומר:

שבעה שבטים שחטאו מביאין שבעה פרים ובית דין מביאין עליהן פר, שנאמר כאן **קהל**, ולהלן

נאמר **קהל**, מה קהל אמור להלן בית דין אף כאן בית דין.

(טז) רבי מאיר אומר:

חטאו שבעה שבטים או רובן ובית דין מביאין עליהם פר כולם פטורין, שנאמר כאן **קהל** ולהלן

נאמר **קהל**, מה קהל אמור להלן בית דין אף כאן בית דין.

(יז) ר' שמעון בן אלעזר אומר משמו:

חטאו שישה והן רובן או שבעה אף על פי שאינן רובן הרי אלו חייבין.

פרק ו

[ד, טו]

וסמכו זקני -

יכול זקנים מן השוק?

תלמוד לומר: **זקני עדה**, אי זקני עדה יכול כל הזקנים שבעדה?

תלמוד לומר: **העדה**, המיוחדים שבעדה.

(ב) וכמה הן?

וסמכו - שנים,

זקני – שנים, אין בית דין שקול, הרי חמשה, **דברי רבי יהודה**.

רבי שמעון אומר:

וסמכו זקני – שנים, אין בית דין שקול, הרי שלשה.

(ג) **ידיהם** -

ידי כל יחיד ויחיד.

ידיהם על ראש הפר -

פר טעון סמיכה ואין שעירי עבודה זרה טעונים סמיכה, **דברי רבי יהודה**.

ר' שמעון אומר:

פר טעון סמיכה בזקנים, אין שעירי עבודה זרה טעונים סמיכה בזקנים, **שר' שמעון אומר:**
כל חטאת צבור שדמה נכנס לפניו טעונה סמיכה.

(ד) **ושחט את הפר לפני ה'** -

בצפון.

נאמר כאן **פני פרכת**.

ונאמר להלן **פני פרכת**.

מה פני פרכת אמור להלן פני פרכת הקדש אף פני פרכת אמור כאן פני פרכת הקדש.

[ד, כ]

(ה) **ועשה כאשר עשה וכפר** -

מה תלמוד לומר?

לכפול את ההזיות וללמד שאם חיסר אחת מן המתנות לא עשה כלום, יכול אף מתן שבע שאם חיסר אחת מהן לא עשה כלום, שכן מתן שבע מעכבות בכל מקום, ומנין למתן ארבע אם חיסר אחת מהן לא עשה כלום?

תלמוד לומר: **כן יעשה**.

(ו) **ועשה לפר** -

לרבות פר יום הכפורים.

כאשר עשה לפר -

לרבות פר כוהן משיח.

החטאת -

לרבות שעירי ע"ז, או יכול שאני מרבה את שעירי רגלים?

תלמוד לומר: **לו החטאת.**

מה ראית לרבות שעירי עבודה זרה ולהוציא שעירי רגלים?

אחר שריבה הכתוב מיעט, מרבה אני שעירי עבודה זרה שהן באין על עבירת מצווה ידועה, ומוציא שעירי רגלים שאין באין על עבירת מצווה ידועה.

(ז) וכפר עליהם -

אף על פי שלא סמכו.

ונסלח להם -

אף על פי שלא נתן בשירי הדם, מה ראית להכשיר בסמיכה ובשירי הדם ולפסול בהזיות?

אחר שריבה הכתוב מיעט.

מפני מה אני מכשיר בסמיכה ובשירי הדם שאינן מעכבין את הכפרה, ופוסל אני בהזיות שהן מעכבות את הכפרה.

[ד, כא]

(ח) והוציא את הפר אל מחוץ למחנה -

חוץ לשלש מחנות.

ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון -

הא מיכן את אומר: פר משיח ופר עדה עומדים פר משיח קודם לפר עדה כל מעשיו.

(ט) יכול אף שעירי עבודה זרה יקדמוהו?!

ודין הוא, אם פר יחידי קודמו פר ושעיר לא יקדמוהו?!

תלמוד לומר: **פר**, פר ראשון ואין שעירי עבודה זרה ראשונים.

(י) או אינו אומר אלא פר ישרף ואין שעירי עבודה זרה נשרפין?

תלמוד לומר: **חטאת הקהל בנאו בנין אב** לכל חטאות הקהל שישרפו.

(יא) והלא שעירי רגלים שהן חטאות הקהל יכול ישרפו?

תלמוד לומר: **הוא**, ומה ראית לרבות שעירי עבודה זרה ולהוציא שעירי רגלים?

אחר שריבה הכתוב מיעט, מרבה אני את שעירי עבודה זרה שהן באין על עבירת מצווה ידועה, ומוציא שעירי רגלים שאינן באין על עבירת מצווה ידועה.

(יב) והלא פר יום הכפורים אינו בא אלא על עבירת מצווה ידועה וטעון שריפה, מה זה מיוחד שדמו נכנס לפניו, יצאו אלו שאין דמן נכנס לפניו.

חטאת -

שיהו כל מעשיה לשם חטאת

הוא -

פרט לששרפו שלא לשמו.

ויקרא חובה פרשה ה

[ד, כב]

אשר נשיא יחטא -

אמר רבן יוחנן בן זכאי:

אשרי הדור שהנשיא שלו מביא חטאת על שגגתו, אם נשיא שלו מביא חטאת צריך לומר מהו הדיוט?

[אם על שגגתו מביא חטאת צריך לומר מהו על זדונו?]

נשיא -

יכול נשיא שבטים כנחשון?

תלמוד לומר: **ועשה אחת מכל מצוות ה' אלהיו.**

ולהלן הוא אומר: **למען ילמד ליראה את ה' אלהיו.**

מה **אלוהיו** אמור להלן **נשיא**, שאין על גביו אלא ה' אלהיו, אף **אלוהיו** האמור כאן **נשיא** שאין על גביו אלא ה' אלהיו.

(ב) נשיא יחטא -

מה תלמוד לומר שיכול יביא על הקודמות?

ודין הוא, ומה אם משיח שמביא חטאתו משעבר אינו מביא על הקודמות נשיא שאינו מביא

חטאתו משעבר אינו דין שלא יביא על הקודמות?!

לא, אם אמרת במשיח שאינו מביא על שגגת מעשה תאמר בנשיא שמביא על שגגת מעשה,

הואיל והוא מביא על שגגת מעשה יביא על הקודמות?!

תלמוד לומר: **נשיא יחטא**, כשיחטא והוא נשיא, ולא כשיחטא ועודיהו הדיוט.

(ג) רבי שמעון אומר:

אם נודע לו עד שלא נתמנה ואחר כך נתמנה חייב, אם משנתמנה נודע לו פטור.

נשיא יחטא-

יכול גזירה עליו שיחטא?

תלמוד לומר: **אשר יחטא** כשיחטא.

(ד) ועשה אחת -

לחייב על כל אחת ואחת, כיצד?

חלב וחלב משם אחד בשני העלמות או משני שמות בהיעלם אחד חייב שתי חטאות, חלב ודם בין בהיעלם אחד בין בשני העלמות חייב שתי חטאות.

(ה) סקילה וסקילה משם אחד בשני העלמות או משני שמות בהיעלם אחד, חייב שתי חטאות סקילה ושריפה בין בהיעלם אחד בין בשני העלמות חייב שתי חטאות.

(ו) מצוות ה' -

לא מצוות המלך, ולא מצוות בית דין, מצוות האמורות במשיח ובעדה, הן מצוות האמורות כאן.

מכל מצוות ה' -

ולא כל מצוות ה', פרט לשמיעת הקול ולביטוי שפתים ולטומאת מקדש וקדשיו.

אשר לא תעשינה בשגגה, -

מלמד שמביא על שגגת מעשה.

ואשם -

מלמד שמביא אשם תלוי.

(ז) והלא דין הוא, ומה אם היחיד שאינו מביא על הודעו זכר מביא אשם תלוי, נשיא שמביא על הודעו זכר אינו דין שיביא אשם תלוי! משיח יוכיח שמביא על הודעו זכר ואינו מביא אשם תלוי.

(ח) אף אתה על תתמה על הנשיא שאף על פי שמביא על הודעו זכר לא יביא אשם תלוי, תלמוד לומר: **ואשם** מלמד שמביא אשם תלוי.

(ט) דין אחר:

יחיד מוצא מכלל צבור.

ונשיא מוצא מכלל צבור.

מה יחיד מביא אשם תלוי,

אף נשיא מביא אשם תלוי.

(י) או כלך לדרך זו:

משיח מוצא מכלל צבור.
ונשיא מוצא מכלל צבור.
מה משיח אינו מביא אשם תלוי,
אף נשיא לא יביא אשם תלוי.

(יא) נראה למי דומה?

דנין מי שמביא על שגגת מעשה ממי שמביא על שגגת מעשה, ואל יוכיח משיח שאין מביא על שגגת מעשה.

או כלך לדרך זו:

דנים מי שמביא על הודעו זכר ממי שהוא מביא על הודעו זכר, ואל יוכיח יחיד שאינו מביא על הודעו זכר!
תלמוד לומר: **ואשם**, מלמד שמביא אשם תלוי.

פרק ז

[ד, כג]

הודע -

לו, לא שאמרו לו אחרים, אין לי אלא בזמן שאמרה לו שפחה.
מניין אפילו אמרה לו אשה?
אוציא את שאמרה לו אשה שאין אשה כשירה לעדות.
מניין אפילו אמרו לו קרובים?
אוציא את שאמרו לו קרובים, שאינן כשירים להעיד בו.
מניין אפילו אמר לו עד אחד?
אוציא את שאמר לו עד אחד שאינו מחייבו ממון אלא שבועה.
מניין אפילו אמרו לו שנים?
תלמוד לומר: **הודע לו** ולא שיודיעוהו אחרים.

(ב) [או] יכול אף על פי שאינו מכחיש?

תלמוד לומר: **או הודע אליו חטאתו והביא**, אביא את שאמרו לו שנים, שכן מחייבים אותו מיתה.

מניין אפילו אמר לו עד אחד?

אביא את שאמר לו עד אחד שכן מחייבו שבועה.

מניין אפילו אמרו לו קרובים?

אביא את שאמרו לו קרובים שכן כשרים להעיד במקום אחר.

מניין אפילו אמרה לו אשה אפילו אמרה לו שפחה?

תלמוד לומר: **או הודע אליו חטאתו והביא**.

(ג) אמר רבי מאיר:

אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה, לא יביאוהו לידי קרבן הקל.

אמר לו רבי יהודה:

היאך אתה אומר לו עמוד והתודה, והוא אומר כל עצמי לא חטאתי!!

ר' שמעון אומר:

יאמר מזיד אני והוא פטור.

(ד) אמר רבי מאיר:

אם מתחילה אמר מזיד אני שומעים לו, אבל אם היה דן עימהם כל היום ובאחרונה אמר מזיד אני אין שומעים לו.

(ה) כיוצא בו אמר ר' מאיר:

אמרו לו: נזיר אתה, ואמר תנאי היה בלבי שומעים לו, אבל אם היה מיגען כל היום ובאחרונה אמר תנאי היה בלבי אין שומעים לו.

(ו) אשר חטא בה -

מה תלמוד לומר **בה**?

מניין אתה אומר אשתו נידה ואחותו עמו בבית שגג באחת מהן ואינו ידוע באיזו מהם שגג?
שבת ויום הכפורים ועשה מלאכה בין השמשות ואין ידוע באיזה מהם עשה?
חלב ונותר לפניו ואכל אחד מהם, ואין ידוע איזהו מהם אכל?

ר' אליעזר:

מחייב חטאת.

ורבי יהושע:

פוטר.

(ז) אמר (לו) רבי אליעזר:

מה נפשך, אשתו נידה בעל חייב אחותו בעל חייב.
שבת חילל חייב יום הכפורים חילל חייב.
חלב אכל חייב נותר אכל חייב.

אמר לו רבי יהושע, [אם כן למה נאמר:]

אשר חטא בה -

לימד שאין חייב עד שתידוע לו חטאתו.

(ח) אמר ר' יוסי:

לא נחלקו על העושה מלאכות בין השמשות שהוא פטור, שאני אומר מקצת מלאכה עשה היום ומקצתה (עשה) למחר.

על מה נחלקו על העושה בתוך היום ואין ידוע אם בשבת עשה אם ביום הכפורים עשה, או על העושה מלאכה ואין ידוע מעין איזו מלאכה עשה.

רבי אליעזר:

מחייב חטאת.

ורבי יהושע:

פטור.

אמר רבי יהודה:

פטורו היה רבי יהושע אף מאשם תלוי.

(ט) רבי ישמעאל שזורי ורבי שמעון אומרים:

לא נחלקו על דבר שהוא משם אחד שהוא חייב, על מה נחלקו? על דבר שהוא משום שני שמות, שרבי אליעזר מחייב חטאת. ורבי יהושע פטור.

רבי יהודה אומר:

אף על דבר שהוא משום שם אחד היה רבי יהושע פטורו.

(י) [הא] כיצד?

שתי נשיו נדות ושתי אחיותיו עמו בבית, נתכוון לבוא על זו ובא על זו. תאנים וענבים לפניו נתכוון ללקוט תאנים וליקט ענבים, ענבים וליקט תאנים. שחורות וליקט לבנות לבנות וליקט שחורות.

רבי אליעזר:

מחייב חטאת.

ורבי יהושע:

פטור.

תמיה אני, אם פטור בה רבי יהושע, אם כן למה נאמר **אשר חטא בה?** פרט למתעסק.

ויקרא חובה פרשה ו

והביא -

אף לאחר יום הכפורים.

קרבנו -

בקרבנו הוא יוצא ואין יוצא בקרבן אביו.

(ב) יכול לא יצא בקרבן אביו בשהפריש מן הקלה לחמורה ומן החמורה לקלה אבל יצא בקרבן אביו שהפריש מן הקלה לקלה. ומן החמורה לחמורה?
תלמוד לומר: **קרבנו**, בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו.

(ג) יכול לא יצא בקרבן אביו בבהמה שהפריש מן הקלה לחמורה ומן החמורה לקלה ומן הקלה לקלה, ומן החמורה לחמורה שכן אינו מגלח על בהמת אביו בנזירות, אבל יוצא בקרבן אביו במעות שהפריש מן הקלה לחמורה ומן החמורה לקלה ומן החמורה לחמורה שכן הוא מגלח על מעות אביו בנזירות בזמן שהם סתומים ולא בזמן שהם מפורשים.
תלמוד לומר: **קרבנו**. בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו.

(ד) יכול לא יצא בקרבן אביו אבל יוצא בקרבן עצמו?
תלמוד לומר: **קרבנו על חטאתו**, עד שיהא קרבנו לשם חטאו.

(ה) יכול לא יצא בקרבן עצמו בבהמה שהפריש מן הקלה לחמורה ומן החמורה לקלה ומן הקלה לקלה ומן החמורה לחמורה שכן אם הפריש בהמה לחלב והביאה לדם והביאה לחלב הרי זה לא מעל ולא כיפר, אבל יוצא בקרבן עצמו במעות שהפריש מן הקלה לחמורה ומן החמורה לקלה ומן הקלה לקלה, ומן החמורה לחמורה, שכן אם הפריש מעות לחלב והביא לדם לדם והביא לחלב הרי זה מעל וכיפר, תלמוד לומר: **קרבנו [קרבנו] על חטאתו**, (עד) שיהא קרבנו לשום חטאתו.

(ו) שעיר -

לא שעירה.

עזים -

ולא חילופים.

והלא דין הוא, ומה אם היחיד שלא שוה [קרבנו לכל המצות, לקרבנו ליום הכיפורים שוה קרבנו לכל המצוות לקרבנו למצוה יחידית, נשיא ששוה קרבנו לכל המצוות לקרבנו ליום הכפורים אינו דין שישוה קרבנו לכל המצוות לקרבנו למצוות יחידית?!
משיח יוכיח ששוה קרבנו לכל המצוות לקרבנו ליום הכפורים ולא שוה קרבנו לכל המצוות לקרבנו למצוה] יחידית!

(ז) לא, אם אמרת במשיח שאין מביא זה וזה מן הצאן תאמר בנשיא שמביא זה וזה מן הצאן, הואיל ומביא זה וזה מן הצאן ישוה קרבנו לכל המצוות לקרבנו למצוה יחידית! תלמוד לומר: **שעיר** ולא שעירה.

עזים - ולא חלופים.

זכר - ולא נקבה.

תמים - ולא בעל מום.

[ד, כד]

(ח) **וסמך ידו על ראש השעיר** -

לרבות שעיר נחשון לסמיכה, **דברי רבי יהודה**.

ר' שמעון אומר:

לרבות שעירי עבודה זרה לסמיכה, שהיה **רבי שמעון אומר:** כל חטאת צבור שדמה נכנס לפניו טעונה סמיכה.

(ט) **ושחט אותו** -

לא תמורתו, כשהוא אומר למטה **ושחט אותה** לא ולדה ולא חילופה ולא תמורתה.

מיכן היה רבי שמעון אומר:

חמש חטאות הן מיתות:

ולד חטאת,

ותמורת חטאת,

וחטאת שמתו בעליה,

ושכיפרו הבעלים,

ושעברה שנתה,

אי אתה יכול לומר ולד חטאות בצבור שאין הצבור מביאין נקיבה, ולא תמורת חטאת בצבור שאין הצבור ממירין, ולא חטאת שמתו בעליה בצבור שאין צבור מתים, אף משכיפרו הבעלים ושעברה שנתה.

יכול יהו מתות בצבור?

אמרת לאו.

ילמדו סתומות מן המפורשות, מה מפורשות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ביחיד דברים אמורים ולא בצבור אף בשכיפרו בעלים ושעברה שנתה ביחיד דברים אמורים ולא בצבור.

(י) **ושחט אותו במקום אשר ישחט העולה לפני ה'** -

היכן עולה נשחטת?

בצפון, אף זה בצפון.

וכי מכאן אני למד והלא כבר נאמר **במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה'**, ולמה יצא מעתה, לקובעו, [שלא תהא שחיטתו אלא בצפון].

(יא) אתה אומר לכך יצא [שלא תהא שחיטתו אלא בצפון], או לא יצא אלא ללמד שאין טעון צפון אלא זה בלבד, מניין לרבות כל החטאות? תלמוד לומר: **ושחט את החטאת במקום העולה**, לרבות כל החטאות שלא תהא שחיטתן אלא בצפון.

פרק ח

או אינו מביא אלא כיוצא בזה, מה זה מיוחד חטאת זכר קבוע מכפר ובא מן הצאן ובא על חטא ידוע אף אני איני מרבה אלא את כיוצא בו, ואת מה אני מרבה? את שעירי עבודה זרה שהם חטאת זכרים קבועים ומכפרים ובאים מן הצאן ובאים על חטא ידוע, או שעירי רגלים שהן חטאת זכרים קבועים מכפרין ובאין מן הצאן אבל אינן באין על חטא ידוע, או פרים הנשרפים שהן חטאת זכרים קבועים, מכפרין ובאין על חטא ידוע, אבל אינן באין מן הצאן, שקל הוא שיבאו כולן.

(ב) וכשהוא אומר **תשחט**, לרבות חטאת עבודה זרה שהיא חטאת קבועה מכפרת ובאה מן הצאן ובאה על חטא ידוע אבל אינה באה זכר, או שעיר יום הכפורים שהוא חטאת זכר קבוע מכפר ובא מן הצאן אבל אינו בא על חטא ידוע שקל הוא שיבואו שתיהן.

(ג) כשהוא אומר **תשחט**, לרבות חטאת מטמא מקדש שהיא חטאת מכפרת ובאה מן הצאן ובאה על חטא ידוע אבל אינה באה זכר ואינה באה קבועה, או חטאת נזיר שהיא חטאת קבועה ומכפרת ובאה מן הצאן אבל אינה באה זכר ואינה באה על חטא ידוע, שקול הוא, שיבואו שניהם. כשהוא אומר **תשחט**, לרבות חטאת מצורע שאינה אלא מכפרת.

(ד) אחר שריבינו דברים שהם כיוצא בו ודברים שאינן כיוצא בו, ולמה יצאת מעתה? לקובעו, שאם לא נשחט בצפון יהא פסול.

(ה) יכול זה בלבד מצווה לשחטו בצפון ואם לא נשחט בצפון יהא פסול, אבל כל שאר חטאות מצווה לשחטם בצפון ואם לא נשחטו בצפון יהיו כשירות! תלמוד לומר: **ושחט את החטאת במקום העולה**, **בנין אב לכל חטאות** שאם לא נשחטו בצפון יהו פסולות.

(ו) חטאת -

שיהו כל מעשיו לשום חטאת.

הוא -

פרט לשחטו שלא לשמו.

פרק ט

[ד, כה]

באצבעו ולקח -

שיקבל בימין.

באצבעו ונתן -

שיתן בימין.

אמר רבי שמעון:

וכי נאמר בו יד, הואיל ולא נאמר בו יד, קיבל בשמאל כשר.

ונתן על קרנות מזבח העולה -

ולא על קרנות מזבח הפנימי.

והלא דין הוא,

משיח מוצא מכלל יחיד.

ונשיא מכלל יחיד.

מה משיח דם חטאתו נכנס לפניו,

אף נשיא יהא דם חטאתו נכנס לפניו!?

תלמוד לומר: **ונתן על קרנות מזבח העולה**, לא על קרנות מזבח הפנימי.

(ב) ואת דמו ישפוך אל יסוד מזבח העולה -

ולא על יסוד מזבח הפנימי.

אל יסוד מזבח העולה -

תן יסוד למזבח של עולה.

אמר רבי שמעאל:

ומה אם שירי חטאת שאין מכפרים ניתנים על היסוד, תחילת עולה שהיא מכפרת אינו דין

שתנתן על היסוד!?

[אמר ר' עקיבא:

ומה אם שירי חטאת שאינן מכפרין ואין ראויין לכפר נתנין על היסוד, תחלת עולה שהיא

מכפרת וראויה לכפר אינו דין שתנתן על היסוד!]

אם כן למה נאמר אל יסוד מזבח העולה?
שהוא יסוד במזבחה של עולה.

אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד -
זה יסוד דרומית.

(ג) [או] יכול זה יסוד מערבי?
אמרת לאו, מה מצינו ביציאתו מן ההיכל אינו נותן את הדם אלא אל יסוד הסמוך לו אף
בירדתו מן המזבח אינו נותן את הדם אלא על יסוד הסמוך לו, ואיזה זה?
זה יסוד דרומי.

[ד, כו]

(ד) ואת כל חלבו יקטיר המזבחה כחלב זבח השלמים -

מה פירש בזבח השלמים?
חלב תותב וקרומ ונקלף ושתי כליות ויותרת אף כאן חלב תותב וקרומ ונקלף ושתי הכליות
ויותרת.

(ה) וכפר עליו -

שהתא כפרה לשמו, שלא יכפר לשנים כאחת, ושיהא כוהן מכפר על ידי עצמו.

ונסלח -

אין משיירים לו ליום הכיפורים, [או] יכול אף על פי שישב ולא הביא?
תלמוד לומר: לו.

ויקרא חובה פרשה ז

[ד, כז]

נפש -

תחטא.

אחת תחטא בעשותה -

הרי אלו מיעוטים, העושה על פי עצמו חייב ולא העושה על [פי] הוראת בית דין.

(ב) כיצד?

הורו בית דין לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם,
בין שעשו ועשה עימהם,
בין שעשו ועשה אחריהם,
ובין שלא עשו ועשה.

יכול יהיה חייב?

תלמוד לומר: **נפש תחטא אחת תחטא בעשותה**, הרי אילו מיעוטים, העושה על פי עצמו חייב ולא העושה על [פי] הוראת בית דין.

(ג) ורבי שמעון מוסיף:

הורו בית דין וידעו שטעו וחזרו בהם בין שהביאו כפרתן בין שלא הביאו כפרתן והלך [היחיד] ועשה על פיהם, הרי זה פטור.

ורבי מאיר:

מחייב.

ורבי אליעזר אומר:

ספק.

סומכוס אומר:

תלוי.

(ד) אתה אומר לכך נאמרו המעוטיין האילו, נפש תחטא אחת תחטא בעשותה, או אינו אומר אלא יחיד שעשה חייב, שנים שלושה שעשו פטורים?!
תלמוד לומר: **עם הארץ**, אפילו הן מרובין.

(ה) עדיין אני אומר: מעוט הקהל שעשו חייבין שאין בית דין מביאין עליהם פר, אבל רוב הקהל שעשו יהו פטורין, שכן בית דין מביאין עליהם פר, תלמוד לומר: **עם הארץ**, אפילו רובו אפילו כולו.

(ו) מעם הארץ -

פרט לנשיא,

מעם הארץ -

פרט למשיח.

אם תאמר כבר יצא משיח לידון בפר והנשיא בשעיר, שיכול על העלם דבר עם שגגת המעשה יביא פר ועל שגגת המעשה יביא כבשה ושעירה?!
תלמוד לומר: **עם הארץ**, פרט לנשיא **מעם הארץ**, פרט למשיח.

(ז) מעם הארץ -

פרט למשומד.

רבי שמעון בן יוסי אמר, משם רבי שמעון:

מה תלמוד לומר אשר לא תעשנה בשגגה, היושב לו מידיעתה חייב על שגגתה יצא משומד שאין יושב לו מידיעתה.

(ח) בעשותה -

התולה בעצמו חייב והתולה בבית דין פטור, כיצד?
הורו בית דין וידע אחד מהן שטעו או תלמיד שהוא יושב לפניו וראוי להורייה כשמעון בן עזאי והלך ועשה על פיהן יכול יהא פטור?
תלמוד לומר: **בעשותה**, התולה בעצמו חייב והתולה בבית דין פטור.

(ט) בעשותה אחת -

העושה כולה לא העושה מקצתה, כיצד?
שנים אוחזים במלגז ולוגזים בכרכד ושובטים בקולמוס וכותבין בקנה והוציאוהו לרשות הרבים, יכול יהו חייבין?
תלמוד לומר: **בעשותה אחת**, העושה כולה ולא העושה מקצתה.

(י) בעיגול של דבילה והוציאוהו לרשות הרבים בקורה והוציאוהו לרשות הרבים,

רבי יהודה אומר:

אם אין אחד יכול להוציאו והוציאוהו שנים חייבין.

רבי שמעון אומר:

אף על פי שאין אחד מהן יכול להוציאו והוציאוהו שנים פטורין?
תלמוד לומר: **בעשותה אחת**, יחיד שעשה חייב שנים שלושה שעשו יהו פטורין.

(יא) מצוות ה' -

לא מצוות המלך,
לא מצוות בית דין.
מצוות האמורות במשיח ובעדה ובנשיא, הן מצוות האמורות כאן.

ממצוות ה' -

לא כל מצוות ה', פרט לשמיעת הקול ולביטוי שפתים ולטומאת מקדש וקדשיו.

אשר לא תעשנה ואשם -

מלמד שהוא מביא אשם תלוי.

פרק י

[ד, כח]

(או) הודע -

לו, לא שיאמרו לו אחרים, או יכול אף על פי שאינו מכחיש?
תלמוד לומר: **או הודע אליו חטאתו והביא.**

(ב) והביא את קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה -

מנין שתבא בת שנתה?

ודין הוא, זה מביא חטאת ומצורע מביא חטאת, מה חטאת מצורע בת שנתה, אף זו בת שנתה?!

לא, אם אמרת בחטאת מצורע שהיא טעונה נסכים תאמר בזו שאינה טעונה נסכים, חטאת נייר תוכיח שאינה טעונה נסכים ובאה בת שנתה.

לא, אם אמרת בחטאת נייר שיש עמה דמים אחרים תאמר בזו שאין עמה דמים אחרים, חטאת עבודה זרה תוכיח שאין עמה דמים אחרים ובאה בת שנתה.

לא, אם אמרת בחטאת עבודה זרה שהיא קבועה תאמר בזו שאינה קבועה, הואיל ואינה קבועה לא תבוא בת שנתה?!

תלמוד לומר: **תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה,** הרי כל העושה בשגגה כעבודה זרה, מה חטאת עבודה זרה בת שנתה, אף זו בת שנתה.

או מה חטאת עבודה זרה בשעירה אף זו בשעירה, כשהוא אומר: **יהיה,** לרבות שעירי רגלים. **לכם,** לרבות שעירי עבודה זרה, **לעושה,** לרבות שעיר נשיא.

[ד, כט]

(ג) וסמך את ידו על ראש החטאת -

לרבות חטאת עבודה זרה לסמיכה.

ושחט את החטאת במקום העולה -

שלא תהא שחיטתה אלא בצפון.

[ד, כ]

במקום העולה ולקח -

שלא יהא קיבול דמה אלא בצפון.

מיכן אמרו:

שחט בצפון וקיבל בדרום וקיבל בצפון פסל עד שישחוט בצפון ויקבל בצפון.

(ד) ואת כל דמה ישפוך -

ולמעלן הוא אומר: **ואת דמו שפוך?!**

מיכן אמרו:

חטאת שקיבל דמה בארבע כוסות, נתן מזה אחת ומזה אחת ומזה אחת, מנין שכולן נשפכין על היסוד?

תלמוד לומר: **ואת כל דמה ישפוך.**

(ה) יכול אפילו לא נתן אלא מאחד מהן מתן ארבע יהו כולן נשפכין על היסוד?
תלמוד לומר: **ואת דמו ישפוך**, הא כצד?
הוא נשפך על היסוד והן נשפכין לאמה.

(ו) **רבי אלעזר ברבי שמעון אומר**:
ומנין אפילו לא נתן אלא מאחד מהן מתן ארבע יהו כולן נשפכין על היסוד?
תלמוד לומר: **ואת כל דמה ישפוך**.

[ד, לא]

(ז) **ואת כל חלבה יסיר כאשר הוסר חלב מעל זבח השלמים** -
מה פרש בזבח השלמים?
חלב תותב וקרום נקלף ושתי כליות ויותרת אף כאן חלב תותב וקרום נקלף ושתי כליות
ויותרת.

(ח) **וכפר עליו** -

שתהא כפרה לשמו, שלא יכפר לשנים כאחת, שיהא כוהן מכפר על ידי עצמו.

ונסלח -

אין משיירין לו ליום הכפורים, או יכול אף על פי שישב ולא הביא?
תלמוד לומר: **לו**.

[ד, לב]

(ט) **אם כבש יביא קרבנו לחטאת** -

רבי שמעון אומר:

כבשים קודמין לעזים בכל מקום, יכול מפני שהן מובחרין מהן?
תלמוד לומר: **אם כבש יביא קרבנו לחטאת**, מלמד ששניהם שקולים.

(י) תורין קודמין לבני יונה בכל מקום, יכול מפני שהן מובחרין מהן?
תלמוד לומר: **ובן יונה או תור לחטאת**, מלמד ששניהן שקולין.
האב קודם לאם בכל מקום, יכול מפני שכבוד האב עודף על כבוד האם?
תלמוד לומר: **איש אמו ואביו תיראו**, מלמד ששניהן שקולין, אבל אמרו חכמים: האב קודם
לאם בכל מקום מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו.

פרק יא

מה תלמוד לומר **יביא יביא**?

מנין אתה אומר המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה
והרי שתיהן עומדות, מנין שיביא אי זו מהן שירצה?
תלמוד לומר: **יביא יביא**, יכול יביא שתיהן?
תלמוד לומר: **יביאנה**, אחת הוא מביא אינו מביא שתיים.

(ב) יכול לא יביא שתיהן על שני חטאים אבל יביא שתיהן על חטא אחד?
תלמוד לומר: **יביאנה** אחת הוא מביא אינו מביא שתיים.

[ג, ד]

(ג) **וסמך [את] ידו על ראש החטאת -**

לרבות חטאת נזיר, וחטאת מצורע וחטאת מטמא מקדש לסמיכה.

ושחט אותה לחטאת -

שתהא שחיטתה לשם חטאת.

[ד, לד]

ולקח הכהן מדם החטאת -

שיהא קיבול דמה לשם חטאת.

וכפר עליו הכהן מחטאתו -

שתהא כפרה לשם חטאת.

מכאן אמרו:

שחט שלא לשמה,

קיבל שלא לשמה,

הילך שלא לשמה,

זרק שלא לשמה,

פסל.

[ד, לה]

(ד) **ואת כל חלבה יסיר כאשר הוסר חלב הכשב מזבח השלמים -**

מה פרש בכשב זבח השלמים

חלב תותב וקרום נקלף ושתי כליות ויותרת והאליה אף כאן חלב תותב וקרום נקלף ושתי
כליות ויותרת ואליה.

(ה) **וכפר עליו וכפר עליו וכפר עליו -**

מה תלמוד לומר?

מפני הדין, שיכול נאמרו דמים למטן ונאמרו דמים למעלן, מה דמין אמורין למטן אם נתנן מתנה אחת כפר אף דמין אמורין למעלן אם נתנן מתנה אחת כפר.

(ו) או כלך לדרך הזו:

נאמרו דמים בפנים ונאמרו דמים בחוץ, מה דמין אמורין בפנים אם חיסר אחת מן המתנות לא כפר אף דמים אמורים בחוץ אם חיסר אחת מן המתנות לא כפר.

(ז) נראה למי דומה?

דנין דמין שבחוץ מדמין שבחוץ ואל יוכיחו הפנימיים שהן בפנים.

או כלך לדרך הזו:

דנין דם חטאת על הקרנות מדם חטאת על הקרנות ואל יוכיחו התחתונים שאין דם חטאת על הקרנות?!
תלמוד לומר: **וכפר עליו**, אף על פי שלא נתן אלא שלש.

וכפר עליו -

אף על פי שלא נתן אלא שתיים.

וכפר עליו -

אף על פי שלא נתן אלא אחת.

ויקרא חובה פרשה ח

ויקרא פרק ה

[ה, א]

אילו אמר: **ושמעה**, יכול האומר לחברו: נלך ונעבוד עבודה זרה יהא חייב? הין, אם האומר אינו חייב השומע חייב. זה יוכיח, שהאומר אינו חייב והשומע חייב.

(ב) אף אתה אל תתמה על האומר לחברו: נלך נעבוד עבודה זרה, שאף על פי שהוא אינו חייב השומע חייב,

תלמוד לומר: **ושמעה קול אלה** ואין אלה אלא שבועה.

וכן הוא אומר: **והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה**, אין לי אלא שבועה שיש עמה אלה.

מנין לעשות שבועה שאין עמה אלה כשבועה שיש עמה אלה?

תלמוד לומר: **ושמעה אלה ושמעה קול** לעשות שבועה שאין עמה אלה, כשבועה שיש עמה אלה.

(ג) רבי עקיבא אומר:

אין לי אלא מפי עצמו מזיד, מנין מפי עצמו שוגג מפי אחרים מזיד מפי אחרים שוגג?
תלמוד לומר: **והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו**, לרבות את כולן.

(ד) שלח להן ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו או שאמר להן הנתבע: משביע אני עליכם אם יודעין אתם לו עדות שתבואו ותעידוהו, יכול יהו חייבין?
תלמוד לומר: **ושמעו קול אלה והוא עד**, עד שישמעו מפי התובע.

(ה) אמר לשנים: משביע אני עליכם איש פלוני ופלוני אם יודעין אתם לי עדות שתבואו ותעידוני והן שיודעין לו עדות עד מפי עד או שהיה אחד מהן קרוב או פסול, יכול יהו חייבין?
תלמוד לומר: **ושמעו קול אלה והוא עד**, בזמן שהן כשרים לעדות לא בזמן שהן פסולין מן העדות.

(ו) עמד בבית הכנסת ואמר: משביע אני עליכם אם יודעים אתה לי עדות שתבואו ותעידוני, יכול יהו חייבין?
תלמוד לומר: **ושמעו קול אלה והוא עד**, עד שיהא מתכוין להן.

(ז) משביעני אני עליכם כשתדעו לי עדות שתבואו ותעידוני, יכול יהו חייבין?
תלמוד לומר: **ושמעו קול אלה והוא עד**, בזמן שקדמה עדות לשבועה לא בזמן שקדמה שבועה לעדות.

(ח) ומנין שאינו מדבר אלא בתביעת ממון?

אמר רבי אליעזר:

נאמר כאן אויין ונאמר אואין בפקדון, מה אויין אמורים בפקדון אינו מדבר אלא בתביעת ממון אף אויין אמורים כאן לא ידבר אלא בתביעת ממון, אויין רוצח יוכיחו, שהן אויין ואינו מדבר בתביעת ממון.

(ט) דנין אויין שיש עמהן שבועה מאויין שיש עמהן שבועה, ואל יוכיחו אויין רוצח, שאין עמהן שבועה.
אויין סוטה יוכיחו שהן אויין ואינו מדבר בתביעת ממון.

(י) דנין אויין שיש עמהן שבועה ואין עמהן כהן, מאויין שיש עמהן שבועה ואין עמהן כוהן ואל יוכיחו אויין רוצח שאין עמהן שבועה, ואל יוכיחו אויין סוטה שאף על פי שיש עמהן שבועה, יש עמהן כהן.

פרק יא [יב]

רבי יוסי הגלילי אומר:

מה תלמוד לומר: **והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו?**
לא אמרתי אלא בעדות שאפשר לה להתקיים בראייה שלא בידיעה בידיעה ושלא בראייה, ואי
זו זו?
זו תביעת ממון.

רבי עקיבא אומר:
מאלה, יש מאלה חייב ויש מאלה פטור.

(ב) בדבר שהוא של ממון – חייב. ובדבר שאינו של ממון – פטור.

רבי שמעון אומר:
חייב כאן וחייב בפיקדון, מה בפיקדון אינו מדבר אלא בתביעת ממון, אף כאן לא ידבר אלא
בתביעת ממון.

(ג) **קל וחומר:**
ומה אם הפיקדון שעשה בו נשים כאנשים קרובים כרחוקים פסולין ככשרין וחייב על כל אחת
ואחת בפני בית דין ושלא בפני בית דין אינו מדבר אלא בתביעת ממון, כאן שלא עשה בו נשים
כאנשים קרובים כרחוקים פסולים ככשרים ולא חייב אלא אחת בפני בית דין אינו דין שלא
ידבר אלא בתביעת ממון?!
לא, אם אמרת בפיקדון שלא עשה בו את המושבע כנשבע ואת המזיד כשוגג תאמר כאן שעשה
בו את המושבע כנשבע ואת המזיד כשוגג, הואיל ועשה בו את המושבע כנשבע ואת המזיד
כשוגג, ידבר בתביעת ממון ושלא בתביעת ממון?!
תלמוד לומר כאן: **נפש כי תחטא,**
ולחלן נאמר: **נפש כי תחטא,**
מה נפש כי תחטא אמור להלן אינו מדבר אלא בתביעת ממון אף נפש כי תחטא האמור כאן לא
ידבר אלא בתביעת ממון.

(ד) משביעני עליכם אם לא תבאו ותעידוני שאמר איש פלוני ליתן לי מאתים זוז ולא נתן הרי
זו תביעת ממון, יכול יהו חייבין?
תלמוד לומר: **נפש כי תחטא נפש כי תחטא לגזירה שוה,** מה נפש כי תחטא אמור להלן תובע
ממון ויש לו אף נפש כי תחטא אמור כאן תובע ממון ויש לו.

(ה) השביע עליהם חמישה פעמים חוץ לבית דין ובאו לפני בית דין והודו, יכול יהיו חייבין?
תלמוד לומר: **והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו,** לא אמרתי אלא במקום שאין
מגיד שיתחייב זה בממונו, ואי זה זה?
זה בית דין.

(ו) **מכאן אמרו:** השביען בחוץ וכפרו ובאו לבית דין והודו – פטורים.

בחוץ והודו ובאו לבית דין וכפרו - חייבין.
השביע עליהן חמישה פעמים בפני בית דין וכפרו אינן חייבין אלא אחת.

אמר רבי שמעון:

מה הטעם?

מפני שהן יכולין לחזור ולהודות.

(ז) כפרו שניהן כאחד - שניהן חייבין זה אחר זה, הראשון חייב.

כפר אחד והודה אחד, הכופר חייב.

היו שני כיתי עדים כפרה הראשונה ואחר כך כפרה השנייה שתיהן חייבות מפני שהעדות יכולה להתקיים בשתייהן.

פרק יב

[ה, ב]

או נפש אשר תגע בכל דבר טמא -

זקנים הראשונים היו אומרים:

יכול אפילו אם נגע אדם במגע טמאות יהא חייב?

תלמוד לומר: **בנבלת חיה בנבלת בהמה בנבלת שרץ**, מה אלו מיוחדין שהן אבות הטומאה, יצא דבר שאין אב הטומאה.

(ב) רבי עקיבא אומר:

יכול אפילו נגע באוכלים במשקים ובכלי חרש יהא חייב?

תלמוד לומר: **בהמה**, מה בהמה מיוחדת שהיא אב הטומאה, יצאו אלו שאינן אבות הטומאה.

(ג) או דבר שאת למידו בדרך אחד את למידו בכל דרכים שיש בו, מה בהמה טמאה מיוחדת שחלק מגעה ממשאה ועשאה אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים, אף איני מרבה אלא את כיוצא בה, ואת מה אני מרבה?

את מעוט מי חטאת והמרכב שחלק מגען ממשאן ועשאן אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים.

כשהוא אומר: **בכל טמא**, לרבות את רוב מי חטאת והמשכב, ששואה מגען למשאן ועשאן אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים.

כשהוא אומר: **בכל טמא**, לרבות השורף הפרה ופרים והמשלח את השעיר, שהן מטמאין בגדים.

וכשהוא אומר: **בכל דבר טמא**, לרבות הסככות והפרעות והקרי, **דברי רבי יהודה**.

(ד) בנבלה חיה -

מה תלמוד לומר **טמאה**?

שיכול אין לי אלא כולה, כזית ממנה מניין?

תלמוד לומר : **טמאה**.

(ה) בנבלת בהמה -

מה תלמוד לומר **טמאה**, שיכול אין לי אלא נבלה עצמה, קרנה שערה חיבורה מנין?
תלמוד לומר : **טמאה**.

(ו) בנבלת שרץ -

מה תלמוד לומר **טמא**, שיכול אין לי אלא בשרו, דמו צירופו עירובו מנין?
תלמוד לומר : **טמא**.

(ז) ונעלם ממנו -

ונעלמה ממנו טומאה, או יכול ונעלם ממנו מקדש?
תלמוד לומר : **ונעלם ממנו והוא טמא**, על העלם טומאה הוא חייב, אינו חייב על העלם מקדש,
דברי רבי עקיבא.

רבי אליעזר אומר :

השרץ **ונעלם ממנו**, על העלם שרץ הוא חייבמ אינו חייב על העלם מקדש.

רבי ישמעאל אומר :

ונעלם ממנו ונעלם ממנו, שני פעמים, לחייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש.

[ה, ג]

(ח) או כי יגע בטומאת אדם -

אדם זה המת.

בטומאת אדם -

זה טמא מת.

טומאתו -

לרבות זבים וזבות נדות ויולדות, אין לי אלא ימי חומרן, ימי קולן מנין?
תלמוד לומר : **לכל טומאתו אשר יטמא**, לרבות בועל נדה.

בה -

לרבות הבולע נבלת העוף הטהור.

(ט) אם נאמרו הקלות למה נאמרו החמורות?

שאלו נאמרו הקלות ולא נאמרו החמורות הייתי אומר על הקלות בעולה ויורד, על החמורות בקבועה, צריך לומר החמורות.
או אלו נאמרו החמורות ולא נאמרו הקלות, הייתי אומר על החמורות יהא חייב, ועל הקלות יהא פטור, צריך לומר הקלות וצריך לומר החמורות.

(י) ומנין שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו?
הזהיר וענש על ידי טומאת וחייב קרבן על הטומאה, מה עונש ואזהרה אמורין להלן על ידי טומאה בטומאת מקדש וקדשיו, אף קרבן שחייב כאן על ידי טומאה בטומאת מקדש וקדשיו.

(יא) ומנין שאינו חייב עד שיהא בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתיים?
תלמוד לומר: **ונעלם ממנו**, שני פעמים, **דברי רבי עקיבא**.

רבי אומר:

ונעלם ממנו -

מכלל ידיעה.

והוא ידע -

הרי שתי ידיעות.

ויקרא חובה פרשה ט

[ה, ד]

יכול הנודר בנוזיר ובקרבן יהא מביא קרבן זה?
תלמוד לומר: **כי תשבע** על שבועה הוא חייב לא שנדר בנוזיר ובקרבן.

(ב) יכול המהרהר בלב יהא חייב?

תלמוד לומר: **בשפתים**, לא בלב, או יכול שאני מוציא את הגומר בלב?
תלמוד לומר: **לבטא**.

(ג) יכול הנשבע להרע לאחרים יהא חייב?

תלמוד לומר: **להרע או להטיב**, מה הטבה רשות אף הרעה רשות, יצא הנשבע להרע לאחרים.

(ד) יכול הנשבע להרע לעצמו יהא פטור?

תלמוד לומר: **להרע או להטיב**, מה הטבה רשות אף הרעה רשות, אף אני אביא את הנשבע להרע לעצמו שיהא חייב.

(ה) יכול שאני מוציא אף הנשבע להטיב לאחרים, וכשהוא אומר **או להטיב**, [להטיב] אף לאחרים.

(ו) (או) יכול הנשבע לעבור על המצוה יהא חייב?
תלמוד לומר: **להרע או להטיב**, מה הטבה רשות אף הרעה רשות, יצא הנשבע לעבור על המצוה.

(ז) אוציא את הנשבע לעבור על המצוה ולא אוציא את הנשבע, לקיים את המצוה, שהיה בדין שיהא חייב, דברי רבי יהודה בן בתירה -
אמר ר' יהודה בן בתירא:
מה אם הרשות שאין מושבע עליה מהר סיני הרי הוא חייב עליה, מצווה שהוא מושבע עליה מהר סיני אינו דין שיהא חייב עליה?!
אמרו לו: לא, אם אמרת בשבועת הרשות שכן עשה לאו כהין תאמר בשבועת מצווה שלא עשה בה לאו כהין!

(ח) להרע או להטיב -

אין לי אלא דברים שיש בהן הרעה והטבה, דברים שאין בהן הרעה והטבה מניין?
תלמוד לומר: **לבטא**, אין לי אלא לבא, לשעבר מניין?
תלמוד לומר: **לכל אשר יבטא**, דברי רבי עקיבא.

רבי ישמעאל אומר:

להרע או להטיב -

לבא.

אמר לו רבי עקיבא:

אם כן אין לי אלא דברים שיש בהן הרעה והטבה, דברים שאין בהן הרעה והטבה מניין?
אמר לו: מריבוי הכתוב.
אמר לו: אם ריבה הכתוב לכך ריבה הכתוב לכך.

(ט) האדם בשבועה -

פרט לאנוס.

ונעלם ממנו -

פרט למזיד.

ונעלם ממנו -

ונעלמה ממנו שבועה, או יכול ונעלם ממנו החפץ?
תלמוד לומר: **בשבועה ונעלם ממנו**, על העלם שבועה הוא חייב, אינו חייב על העלם החפץ.

פרק יד

ומנין שהוא חייב על כל אחת ואחת?
תלמוד לומר: **לאחת**, לחייב על כל אחת ואחת.

(ב) יכול טומאת מקדש וקדשיו שהן בהכרת חייב על כל אחת ואחת, שמיעת הקול וביטוי שפתים שאינן בהכרת, לא יהא חייב אלא אחת?!
תלמוד לומר: **לאחת**, לחייב על כל אחת ואחת.

(ג) יכול על טומאת מקדש וקדשיו לא יהא חייב אלא אחת, מנין על טומאת מקדש בפני עצמו ועל טומאת הקודש בפני עצמו, אפילו בהעלם אחד, מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת?
תלמוד לומר: **לאחת**, לחייב על כל אחת ואחת.

(ד) יכול על כל טומאת מקדש וקדשיו לא יהא חייב אלא אחת?!
תלמוד לומר: **לאחת**, לחייב על כל אחת ואחת.

(ה) כיצד, ניטמא וידע ונעלמה ממנו טומאה ונכנס למקדש ויצא וידע, מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת?
תלמוד לומר: **לאחת**, לחייב על כל אחת ואחת, יכול על כל טומאת הקודש לא יהא חייב אלא אחת?!
תלמוד לומר: **לאחת** לחייב על כל אחת ואחת וגו'.

(ו) [כיצד] נטמא וידע ונעלמה ממנו טומאה ואכל את הקודש וידע וידע [ונעלמה ממנו טומאה ואכל את הקודש וידע], מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת?
תלמוד לומר: **לאחת**, לחייב על כל אחת ואחת.

(ז) יכול על טומאת מקדש וקדשיו שהן בהכרת חייב על כל אחת ואחת, שמיעת הקול וביטוי שפתים שאינן בהכרת לא יהא חייב אלא אחת?!
תלמוד לומר: **לאחת**, לחייב על כל אחת ואחת.

פרק טו

כיצד, היו חמישה תובעין אותו ואומרים לו: בוא והעידנו שיש לנו ביד פלוני פיקדון ותשומת יד וגזל ואבדה.

- שבועה שאיני יודע לכם עדות, שיש לכם ביד פלוני פיקדון ותשומת יד וגזל ואבדה, מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת?
תלמוד לומר: **לאחת**, לחייב על כל אחת ואחת.

(ב) יכול מפני שהן חמשה, ומנין אפילו אמר לו אדם אחד בוא והעידני שיש לי ביד פלוני פקדון ותשומת יד גזל ואבדה, שבועה שאיני יודע לך עדות שיש ביד פלוני פקדון ותשומת יד וגזל ואבדה, מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת וגו'?

תלמוד לומר: **לאחת**, לחייב על כל אחת ואחת.

(ג) יכול מפני שהן הרבה מיני תביעות, מנין אפילו אמר לו: בא והעידני שיש לי ביד פלוני חטין ושעורין וכוסמין, שבועה שאיני יודע לך עדות שיש לך ביד פלוני חטין ושעורין וכוסמין, מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת וגו'?

תלמוד לומר: **לאחת**, לחייב על כל אחת ואחת.

(ד) יכול מפני שהן מינין הרבה, מנין אפילו אמר לו בוא והעידני שיש לי ביד פלוני חטין שהפקדתי אצלו אמש ושלפני ושלפניו, שבועה שאיני יודע לך עדות שיש לך ביד פלוני חטין שהפקדתי אצלו אמש ושלפניו ושלפניו, מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת וגו'?

תלמוד לומר: **לאחת**, לחייב על כל אחת ואחת.

(ה) יכול שמיעת הקול שעשה בה את המזיד כשוגג חייב על כל אחת ואחת, שבועת ביטוי שלא עשה בה את המזיד כשוגג לא יהא חייב אלא אחת!?

תלמוד לומר: **לאחת** לחייב על כל אחת ואחת.

(ו) כיצד, שבועה שלא אוכל פת חטין ופת שעורין ופת כוסמין, ואכל, מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת?

תלמוד לומר: **לאחת**, לחייב על כל אחת ואחת.

(ז) שבועה שלא אשתה יין ושמן ודבש, ושתה, מנין שהוא חייב, מנין שהוא חייב על כל אחת ואחת?

תלמוד לומר: **לאחת**, לחייב על כל אחת ואחת.

פרק טז

ומנין שהוא מביא אחת על דברים הרבה?

תלמוד לומר: **אחת על חטאתו אשר חטא**.

(ב) כיצד, שבועה שלא אשתה ושתה משקים הרבה, מנין שאינו חייב אלא אחת?

תלמוד לומר: **אחת על חטאתו אשר חטא**.

(ג) שבועה שלא אוכל ואכל אוכלים הרבה, מנין שאינו חייב אלא אחת וגו'?

תלמוד לומר: **אחת על חטאתו אשר חטא**.

(ד) יכול שבועת ביטוי שלא עשה בה את המזיד כשוגג אין חייב אלא אחת, שמיעת הקול שעשה בה את המזיד כשוגג יהא חייב על כל אחת ואחת!?
תלמוד לומר: **אחת על חטאתו אשר חטא.**

(ו) כיצד, היה אחד תובעו ואומר לו: בא והעידני שיש לי ביד פלוני חטין שהפקדתי אצלו אמש ושלפניו ושלפניו, שבועה, שאיני יודע לך עדות, מנין שאין חייב אלא אחת וגו'?
תלמוד לומר: **אחת על חטאתו אשר חטא.**

(ז) יכול מפני שהוא מין אחד, מנין אפילו אמר לו בא והעידני שיש לו ביד פלוני חטין ושעורין וכוסמין, שבועה שאינו יודע לך עדות, מנין שאינו חייב אלא אחת?
תלמוד לומר: **אחת על חטאתו אשר חטא.**

(ח) יכול מפני שאינן מיני תביעות, מנין אפילו אמר לו בוא והעידני שיש לי ביד פלוני פיקדון ותשומת יד וגזל ואבדה, שבועה שאין אני יודע לך עדות מנין שאין חייב אלא אחת?
תלמוד לומר: **אחת על חטאתו אשר חטא.**

(ט) יכול מפני שהוא אדם אחד, מנין אפילו אמרו לו חמישה בא והעידנו שיש לנו ביד פלוני פיקדון ותשומת יד וגזל ואבדה, שבועה שאין אני יודע לכם עדות, מנין שאין חייב אלא אחת?
תלמוד לומר: **אחת על חטאתו אשר חטא.**

(י) יכול שמיעת הקול וביטוי שפתים שאינן בהכרת אינו חייב אלא אחת, טומאת מקדש וקדשיו שהם בהכרת יהא חייב על כל אחת ואחת!?
תלמוד לומר: **אחת על חטאתו אשר חטא.**

(יא) כיצד,

נטמא וידע ונעלמה ממנו טומאה, אכל את הקדש ולא ידע ובאחרונה ידע, מנין שאינו חייב אלא אחת?
תלמוד לומר: **אחת על חטאתו אשר חטא.**

(יב) נטמא וידע ונעלמה ממנו טומאה נכנס למקדש ויצא נכנס למקדש ויצא ולא ידע ובאחרונה ידע, מנין שאין חייב אלא אחת?
תלמוד לומר: **אחת על חטאתו אשר חטא.**

פרק יז

זה הכלל:

כלל אינו חייב אלא אחת.

פרט חייב על כל אחת ואחת **דברי רבי מאיר.**

רבי יהודה אומר :

לא לך ולא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת.

רבי אלעזר אומר :

לא לך ולא לך ולא לך שבועה, עד שיאמר שבועה באחרונה.

רבי שמעון אומר :

עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד.

רבי עקיבה אומר :

מאלה יש מאלה חייב ויש מאלה פטור.

(ב) מתוך שנאמר : **ובנבלתם לא תגעו**, יכול יהו ישראל חייבין על מגע נבלות?!

תלמוד לומר : **מאלה**, יש מאלה חייב יש מאלה פטור.

(ג) אוציא את ישראל שאינן מוזהרין על אבות הטומאה כל ימות השנה ולא אוציא את

הכהנים שהן מוזהרין על אבות הטומאה כל ימות השנה, שנאמר : **אמור אל הכהנים בני אהרן**

ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו?

תלמוד לומר : **מאלה**, יש מאלה חייב יש מאלה פטור.

(ד) **רבי אליעזר בן יעקב אומר :**

מתוך שנאמר : **לא אכלתי באוני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא**, יכול ישראל שאכלו את המעשר

אוניין או בטומאה יהו מביאין קרבן זה?!

תלמוד לומר : **מאלה**, יש מאלה חייב יש מאלה פטור.

(ה) אוציא את המעשר שאינו בעון מיתה, ולא אוציא את התרומה שהיא בעון מיתה, שנאמר :

ומתו בו כי יחללוהו?!

תלמוד לומר : **מאלה**, יש מאלה חייב ויש מאלה פטור.

ויקרא חובה פרשה י

[ה, ה]

והיה -

מיד מה יעשה, **והביא**.

מנין שהוא טעון וידוי?

תלמוד לומר : **והתודה**.

ומנין שוידויו על חי?

נאמר כאן **וידוי**

ונאמר להלן **וידוי**.

מה וידוי שנאמר להלן וידויו על חי, אף וידוי שנאמר כאן וידויו על חי.

(ב) מנין שהוא טעון סמיכה?

תלמוד לומר: **עליה**.

ולהלן נאמר **עליו**.

מה עליו אמור להלן טעון סמיכה, אף עליה אמור כאן תיטען סמיכה.

[ה, ו]

(ג) והביא -

אף לאחר יום הכפורים אשמו.

נאמר כאן **אשמו**,

ונאמר להלן **אשמו**.

מה אשמו אמור להלן מותריו נדבה, אף אשמו אמור כאן מותרו נדבה.

(ד) אשמו על חטאתו -

מה חטאת מותרו נדבה, אף אשם מותרו נדבה.

(ה) נקבה -

לא טומטום ואנדרוגינוס.

צאן -

לרבות כל משמע צאן, אף החרשת, אף השוטה, אף הננסת.

מן הצאן -

לא הפלגס.

[ו] כשבה או שעירת עזים לחטאת -

מה בא זה ללמדנו?

אם ללמד שאם לא מצא כשבה יביא שעירה, מנין אם לא מצא שעירה יביא כשבה, **קל וחומר הוא**, מה אם החטאת הבאה על כל המצוות שאין לה חילופין, עוף יש לה חילופין שעירה, זו שיש לה חילופין עוף אין לה חילופין שעירה, חטאת מצורע תוכיח שיש לה חילופין עוף ואין לה חילופין שעירה.

(ז) אם לא אמרת בחטאת מצורע שאין לה חילופין עשירית האיפה תאמר בזו שיש לה חילופין עשירית האיפה, אם ירדה לעשירית האיפה לא תרד לשעירה!?
א"כ למה נאמר כשבה או שעירת עזים לחטאת, שהיה בדין שיבוא עמה עולה.

(ח) הלא דין הוא, זה מביא מהישג יד, ומצורע מביא מהישג יד, מה מצורע מביא שנים אחד תחת אחד, אף זה הואיל והעני שלו מביא שנים, יהא העשיר שלו מביא שנים? תלמוד לומר: **כשבה או שעירת עזים לחטאת, אחת הוא מביא אינו מביא שנים.**

(ט) מחטאתו -

מחטאתו - על חטאתו, מה תלמוד לומר?
מנין אתה אומר מביאין מהקדש כשבה שעירה, מהקדש שעירה כשבה, מהקדש כשבה ושעירה, תורין ובני יונה מהקדש תורין ובני יונה, עשירית האיפה.

(י) כיצד, הפריש לכשבה או לשעירה, העני - יביא עוף, העני - יביא עשירית האיפה, הפריש לעשירית האיפה העשיר - יביא עוף, העשיר - יביא כשבה ושעירה. הפריש כשבה או שעירה, ונסתאבה, אם רצה יביא בדמיה עוף. הפריש עוף ונסתאב, לא יביא בדמיו עשירית האיפה, שאין לעוף פדיון, לכך נאמר: **מחטאתו מחטאתו על חטאתו.**

פרק יח

[ה, ז]

ואם לא תגיע ידו די שה -

אין אומרין לו ללות ולא לעסוק באומנותו.
יש לו שה ואין לו צרכיו מנין שיביא קרבן עני?
תלמוד לומר: **די שה.**

והביא את אשמו אשר חטא שתי תורים או שני בני יונה -

שנים הוא מביא אינו מביא אחד.

(ב) הלא דין הוא, זה מביא מהישג יד, ומצורע מביא מהישג יד, מה מצורע מביא אחד תחת אחד, אף זה הואיל והעשיר שלו מביא אחד, יהא העני שלו מביא אחד?! תלמוד לומר: **שתי תורים או שני בני יונה, שנים הוא מביא, אינו מביא אחד.**

(ג) אחד לחטאת ואחד לעולה -

שתקדום חטאת לעולה, שממין חטאת תבא עולה, שאם הפריש חטאתו ומת, יביאו יורשים עולתו.

דבר אחר:

מה תלמוד לומר אחד לחטאת ואחד לעולה, שיכול הואיל ושנים באין תחת חטאת, יהו שניהם חטאת!?

תלמוד לומר: **אחד לחטאת -** אין שניהן חטאת.
אחד לעולה - אין שניהם לעולה.

[ה,ז-ח]

(ד) **אחד לחטאת ואחד לעולה והביא -**

שיפרישם הכהן אחד לחטאת ואחד לעולה.
ומניין אם הפרישם הוא, יהא הפרישו הפרש?

תלמוד לומר: **אחד לחטאת ואחד לעולה והביא אותם אל הכהן.**

(ה) **והביא -**

אף לאחר יום הכיפורים.

אותם -

אין לעוף פדיון.

אל הכהן -

מלמד שהוא חייב בטיפול הבאתן.

והקריב את אשר לחטאת ראשונה -

מה בא זה ללמדנו?

אם ללמד שתקדום חטאת לעולה בכל מעשיה, והלא כבר נאמר **ואת השני יעשה עולה**

כמשפט, אם כן למה נאמר והקריב את אשר לחטאת ראשונה?

בנין אב לכל החטאות הבאות עם העולות.

(ו) בין חטאת העוף עם עולת העוף, בין חטאת העוף עם חטאת בהמה, בין חטאת בהמה עם עולת בהמה חטאות קודמות לעולות הבאות עימהן.

(ז) **ומלק את ראשו ממול ערפו -**

ממול הרואה את העורף.

וכן הוא אומר: **והוא ישב ממולי.**

לא יבדיל -

ואם הבדיל פסל.

(ח) **והיזה מדם החטאת -**

מעצמה של חטאת.

על קיר המזבח -

לא על קיר הכבש, לא על קיר היסוד, לא על קיר ההיכל,

על קיר -

התחתון, יכול על קיר העליון?

ודין הוא, מה אם בהמה שעולתה למטן חטאתה למעלן, עוף שעולתו למעלן אינו דין שתהא חטאתו למעלן?!

תלמוד לומר: **והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח**, ששירי הדם שלו מתמצים על היסוד, ואיזה זה?

זה קיר התחתון.

(ט) חטאת -

שיהו כל מעשיה לשם חטאת.

הוא -

פרט לשמלקו שלא לשמו.

(י) ואת השני יעשה עולה כמשפט -

כמשפט עולת בהמה, או יכול כמשפט חטאת העוף?

וכשהוא אומר: **והקריבו** חלק עולה מן החטאת, שתמצא אומר: **כמשפט**, כמשפט עולת בהמה, מה אם עולת בהמה מן החולין וביום וביד ימנית, אף עלת העוף מן החולין וביום וביד ימנית.

רבי ישמעאל אומר:

כמשפט -

כמשפט חטאת העוף.

מה חטאת העוף ממול ערפו אף עלת העוף ממול ערפו.

רבי אלעזר ב"ר שמעון אומר:

כמשפט -

כמשפט חטאת העוף, מה חטאת העוף מזה ומזה, אף עולת העוף ממצה מזה ומזה.

פרק יט

[ה, יא]

אם לא תשיג ידו לשתי תורים או לשני בני יונה והקריב את קרבנו אשר חטא עשירית

האיפה-

רבי יהודה אומר:

חביבה מצווה בשעתה, שמיד הוא מביא עשירית האיפה, ואין ממתנין לו עד שיעשיר ויביא כשבה או שעירה.

(ב) ר' אלעזר אומר:

חביבה מצווה בשעתה, שמיד בערכין הוא מביא סלע, ואין ממתנין לו עד שיעשיר ויביא חמישים סלע.

(ג) ר' שמעון אומר:

חביבה מצווה בשעתה, שהקטר חלבים כשרין כל הלילה, ודוחין את השבת בשעתן, ואין ממתנין להן שיקרבו למוצאי שבת.

(ד) והביא את אשר חטא עשירית האיפה -

אין לי אלא קרבן חובתו עשירית האיפה, מנין לקרבן נדבתו עשירית האיפה? תלמוד לומר: **קרבתו עשירית האיפה.**

(ה) עשירית האיפה -

אחד מעשרה לשלש סאין, שהן שבעת רביעים ועוד

סלת -

מה סלת אמורה להלן מן החטים, אף כאן מן החטים.

לחטאת -

שיהא הפרש מעות לשם חטאת.

לא ישים עליה שמן -

נותן הוא על שיריה.

לא ישים עליה שמן -

אם נתן פסל.

[ו] לא יתן עליה לבונה -

יכול אם נתן פסל?

תלמוד לומר: **כי חטאת**, אי כי חטאת יכול אפילו נתן עליה שמן תהא כשירה?

תלמוד לומר: **היא.**

ומה ראית להכשיר בלבונה ולפסול בשמן, אחר שריבה הכתוב מיעט, מפני מה אני מכשיר בלבונה, שהוא יכול ללקטה, ופוסל בשמן שאין יכול ללקטו.

(ו) או אינו מדבר אלא בשני כהנים?

תלמוד לומר: **עליה**, עליה בגופה של מנחה הוא מדבר, אינו מדבר בשני כהנים.

(ז) או אינו אומר אלא שלא יתן כלי על גבי כלי?

תלמוד לומר: **עליה**. עליה בגופה של מנחה הוא מדבר, לא שיתן כלי על גבי כלי.

(ח) כי חטאת היא -

אמר רבי יהודה:

הא מנחת כוהן גדול, אינה חטאת וטעונה לבונה.

[ה, יב]

(ט) והביאה אל הכהן וקמץ הכהן ממנה מלא קומצו את אזכרתה והקטיר המזבח המזבחה על

אשי ה' -

שיהא מקטיר לאישים ומתכוין לשם חטאת, שיהו כל מעשיה לשם.

חטאת -

שיהו כל מעשיה לשם חטאת.

היא -

פרט לשנקמצה שלא לשמה.

(י) וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה -

מה תלמוד לומר?

שיכול החמורים שבהן יהיו בכשבה ושעירה, הקלים יהיו בעוף, הקלים שבקלים יהו בעשירית

האיפה?!

תלמוד לומר: **מאחת מאלה**.

מאחת מאלה -

להשוות את הקלים לחמורים, לכשבה ושעירה, ואת החמורים לקלים, לעשירית האיפה.

(יא) והיתה לכהן כמנחה -

שתהא עבודת מנחה של כוהן שלו, או אינו אומר אלא להתיר עשירית האיפה של כהן, מה אני

מקיים וכל מנחת כוהן כליל תהיה לא תאכל, מנחת נדבתו, אבל עשירית האיפה שלו תאכל?!

תלמוד לומר: **לכהן כמנחה**, הרי היא לכהן כמנחתו נדבתו, מה מנחת נדבתו אינה נאכלת, אף

עשירית האיפה שלו לא תאכל.

רבי שמעון אומר:

והיתה לכהן כמנחה -

הרי עשירית האיפה של כוהן כעשירית האיפה של ישראל, מה עשירית האיפה של ישראל
נקמצת, אף זו נקמצת, הקומץ קרב בעצמו והשירים קריבים בעצמם.

ויקרא חובה פרשה יא

[ה, טו]

נפש -

לרבות כוהן משיח למעילה.

כי תמעול מעל -

אין מעילה אלא שינוי.

וכן הוא אומר: **וימעול [באלהי אבותיהם ויזנו אחרי אלוהי עמי הארץ אשר השמיד אלוהים
מפניהם] הבעלים**.

וכן הוא אומר בסוטה: **ואיש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל**.

(ב) כי תמעול מעל מקדשי (ה')-

יכול הפוגם ולא נהנה הנהנה ולא פגם, במחובר לקרקע ובשליח שעשה שליחותו?!

תלמוד לומר: **וחטאה**.

נאמר **חטא** בתרומה,

ונאמר **חטא** כאן,

(ג) מה חטא האמור בתרומה פגם ונהנה, מי שפגם הוא נהנה, בדבר שפגם בו נהנה, פגמו
והנאתו כאחת, בתלוש מן הקרקע, פרט לשליח שעשה שליחותו.

(ד) אף חטא האמור כאן פגם ונהנה, מי שפגם הוא נהנה, בדבר שפגם בו נהנה, ופגמו והנאתו
כאחד, בתלוש מן הקרקע, פרט לשליח שעשה שליחותו.

(ה) או מה חטא האמור בתרומה אוכל ונהנה, אף אין לי אלא אוכל ונהנה, מנין אכילתו
ואכילת חברו והנאתו והנאת חברו, אכילתו והנאת חברו, הנאתו ואכילת חברו מצטרפים זה
עם זה ואפילו לזמן מרובה?
תלמוד לומר: **כי תמעול מעל** ריבה.

(ו) אי מה חטא האמור בתרומה לא צירף שתי אכילות כאחד, אף כאן לא יצרף שתי אכילות
כאחד, מנין אכל היום ואכל למחר, נהנה היום נהנה למחר, נהנה היום ואכל למחר, אכל היום
ונהנה למחר, אפילו לאחר שלוש שנים בהיעלם אחר מצטרפים זה עם זה?
תלמוד לומר: **תמעול מעל**, ריבה.

(ז) אי מה חטא האמור בתרומה המוציא מהקודש לחול, (אף כאן המוציא מהקודש לחול, מנין) המוציא מהקודש לקודש, מנין לקח קיני זבים קיני זבות וקיני יולדות הביא חטאתו ואשמו ופסחו מן ההקדש והשוקל שקלי זוזיו מן הקודש, כיון שלקח - מעל, **דברי רבי שמעון**.

וחכמים אומרים:

לא מעל עד שיזרקו הדמים,
תלמוד לומר: **כי תמעול מעל**, ריבה.

(ח) בשגגה -

פרט למזיד.

והלא דין הוא, ומה אם שאר מצוות שדונן כרת פטר בהם את המזיד, מעילה שאין זדונה כרת אינו דין שיפטור בהם את המזיד!!
לא, אם אמרת בשאר מצוות שאינן בעון מיתה, תאמר במעילה שהיא בעון מיתה, הואיל והיא בעון מיתה לא יפטור בה את המזיד!!
תלמוד לומר: **בשגגה**, פרט למזיד.

(ט) אמר רבי אליעזר:

חטאת באה על חטא, ואשם בא על חטא, מה חטאת אינה באה על הזדון כשגגה, אף זה לא יביא על הזדון כשגגה.

(י) או כלך לדרך זו:

זה קרוי אשם ושאר אשמות קרויים אשם, מה שאר אשמות באים על הזדון כשגגה, אף זה יביא על הזדון כשגגה.

(יא) נראה למי דומה?

דנים דבר שהוא בעון מיתה, מדבר שהוא בעון מיתה ואל יוכיחו שאר אשמות שאינן בהם עון מיתה.

או כלך לדרך זו:

דנים איל קשה בן שתי שנים, מאיל קשה בן שתי שנים, ואל תוכיח חטאת נקיבה בת שנתה, תלמוד לומר: **בשגגה**, פרט למזיד.

פרק כ

מקדשי ה' -

קדשים המיוחדים לשם, יצאו קדשים קלים שאינם לשם, אין לי אלא פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים, שכולם לשם, ומנין לרבות את העולה, ארבה את העולה שעורה מתנה

לכהנים, קדשי קדשים בשרם ואימוריהם לפני זריקת דמים, ואימוריהם לאחר זריקת דמים, ואימורי קדשים קלים לאחר זריקת דמים?
תלמוד לומר: **קדשי ה'**, ריבה.

(ב) מנין לרבות את החלב למעילה?
תלמוד לומר: **קדשי ה'**, ריבה, יכול שאני מרבה את הדם?
תלמוד לומר: **מקדשי ה'** מיעט.
מה ראית לרבות את החלב ולהוציא את הדם, אחר שריבה הכתוב מיעט, מרבה אני את החלב ששוה לבשר בפיגול ובנותר ובטמא, ומוציא אני את הדם שלא שוה לבשר בפיגול ובנותר ובטמא.

(ג) ומנין לרבות קדשי בדק הבית למעילה?
תלמוד לומר: **קדשי ה'** ריבה, אין לי אלא בזמן שהקדיש למזבח דברים הראויים למזבח, לבדק הבית דברים הראויים לבדק הבית, הקדיש למזבח דברים הראויים לבדק הבית, הקדיש לבדק הבית דברים הראויים למזבח, הקדיש לזה ולזה דברים שאינן ראויים לא לזה ולא לזה כגון ציר וחומץ דגים וחגבים [מנין?]
תלמוד לומר: **קדשי ה'**, ריבה.

(ד) הקדיש **תרנגולת** למזבח מועלים בה ובביצתה, **חמורתא** למזבח מועלים בה ובחלבה, **תורים** לבדק הבית מועלים בהם ובביציהם.
הקדיש: **בור מלא מים**,
אשפה מליאה זבל,
שובך מלא יונים,
אילן מלא פירות,
שדה מליאה זרעים,
עשבים, מניין שמועלים בהם ובמה שבתוכן?
תלמוד לומר: **קדשי ה'**, ריבה.

(ה) יכול אם הקדיש תורים למזבח יהו מועלים בביציהם?!
הקדיש בור ואחר כך נתמלא מים,
אשפה ואחר כך נתמלא זבל,
שובך ואחר כך נתמלא יונים,
אילן ואחר כך נשא פירות,
שדה ואח"כ נתמלא עשבים,
יכול יהו מועלים במה שבתוכן?
תלמוד לומר: **מקדשי ה'** מיעט.

רבי יוסי אומר:

המקדיש את השדה ואת האילן מועלים בהם ובגידוליהם, מפני שהם גידולי הקדש.

(ו) והביא -

אף אחר יום הכפורים.

איל -

קשה, בן שתי שנים.

צאן -

לרבות כל משמע צאן, אף חרשת אף שוטה אף הננסת.

מן הצאן -

ולא הפלגס.

בערכך כסף -

יכול דינר?

תלמוד לומר: **שקלים**.

או שקלים יכול שקלי נחשת?

תלמוד לומר: **כסף שקלים**.

יכול בבליות מדיות קפוטקיות?

תלמוד לומר: **בשקל הקודש** - סלעים של קודש, סלעים צוריות.

לאשם -

שיהא הפרש מעות לשום אשם.

[ה, טז]

(ז) ואשר חטא מן הקדש ישלם -

ישלם לאותו הקודש.

מנין לרבות פחות משה פרוטה, שיכול שאין חייבין עליו משום מעילה, לא יהו חייבים עליו בתשלומים?

תלמוד לומר: **מן הקדש**, לרבות פחות משה פרוטה.

מנין שמשלם חומש ואשם על התשלומים האילו?

תלמוד לומר: **הקודש ישלם**.

(ח) ואת חמישיתו יוסיף עליו -

שיהא הוא וחומשו חמשה.

ונתן אותו -

פרט לחמש חטאות מיתות.

ונתן אותו לכהן והכהן -

מה תלמוד לומר?

שיכול הואיל ומעילה באה על ידי כהן, לא היא הכהן מועל?!
תלמוד לומר: **ונתן אותו לכהן והכהן**, מלמד שהכהן מועל.

(ט) והכהן יכפר עליו באיל-

מה תלמוד לומר, מנין אתה אומר: הביא מעילתו ולא הביא אשמו לא יצא?
תלמוד לומר: **באיל**, הביא אשמו ולא הביא מעילתו לא יצא,
תלמוד לומר: **באיל לאשם**, יכול כשם שאיל אשם מעכב, כך יהא חומש מעכב?
תלמוד לומר: **באיל האשם**.

ונסלח לו -

איל האשם מעכב ואין החומש מעכב.

ונסלח -

מלמד שאין משיירין לו ליום הכפורים.
יכול אף על פי ששב ולא הביא?
תלמוד לומר: **לו**.

ויקרא דחובה - פרשה יב

[ה, יז]

ואם -

הרי מוסיף על עניין ראשון, לומר שספק מעילות - באשם תלוי, **דברי רבי עקיבא**.

אמר לו רבי טרפון:

מה לזה שמביא שתי אשמות, אלא מביא מעילה וחומשה. ומביא אשם בשתי סלעים, ויאמר:
אם וודאי מעלתי - זו מעילתי וזו אשמי. ואם ספק - מעות נדבה.
והאשם תלוי שממין שמביא על הזרע, מביא על לא הודע.

(ב) אמר לו רבי עקיבא:

נראים דבריך במעילה המעוטה, הרי שבא [על ידו ספק מעילה במאה מנה], לא יפה לו שיביא
אשם בשני סלעים ואל יביא ספק מעילה במאה מנה? !
מודה רבי עקיבא לרבי טרפון במעילה המעוטה.

(ג) ועשתה אחת -

לחייב על כל אחת ואחת, שאם בא לפניו ספק חלב ודם ונותר ופיגול בהיעלם אחד חייב על כל אחת ואחת.

חלב ושומן לפניו ואכל את אחד מהם, ואין ידוע אי זה מהן אכל, אשתו ואחותו עמו בבית שגג באחת מהם, ואינו יודע באיזו מהם שגג, שבת ויום חול עשה מלאכה באחת מהם בין השמשות, ואינו יודע באיזו מהם עשה.
מנין שמביא אשם תלוי?

תלמוד לומר: **אם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצוות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו והביא איל.**

(ד) רבי יהודה אומר:

אשתו נדה ואחותו בבית, ושגג באחת מהם, ואין ידוע באי זו מהם שגג, חלב ונותר לפניו אכל אחד מהם ואין ידוע אי זה מהם אכל, שבת ויום הכפורים, ועשה מלאכה בין השמשות ואין ידוע באי זו מהם עשה, ר' אליעזר - מחייב חטאת.
ור' יהושע - פוטר, שנאמר: **כי תחטא ולא ידע**, פרט לזה שידע שחטא.

ר' שמעון אומר:

זה היא עצמו מביא אשם תלוי, שנאמר: **כי תחטא ועשתה ולא ידע** שעשה ואין ידוע מה עשה, אבל ספק לא עשה, צא ובקש מנין שיביא אשם תלוי?

(ה) ולא ידע -

פרט להודע, יכול לא הודע של קלות ולא הודע של חמורות, הכל בכלל, הין, אם את הודע שלהם פטרתי, אינו דין שנפטר את לא הודע!?

או חילוף:

אם את לא הודע שלהם חייבתי איני דין שנתחייב את הודע, אי זה הודע פטרתי, הודע של חמורות, שיצא לידון בחטאת!

(ו) **והלא דין הוא**, ומה אם במקום שחייב את הודע של חמורות, חטאת פטר את לא הודע שלהם מן החטאת, במקום שפטר את הודע של קלות מן האשם, אינו דין שנפטר את לא הודע שלהם מן האשם!?

או חילוף:

ומה אם במקום שפטר את לא הודע של חמורות מן החטאת חייב את הודע שלהם חטאת, מקום שחייב את לא הודע של קלות אשם, אינו דין שנתחייב את הודע שלהם אשם!?

דין אחר:

ומה אם במקום שחייב את הודע של חמורות חטאת פטר את הודע של קלות מן האשם, מקום שפטר את לא הודע של חמורות מן חטאת, אינו דין שנפטר את לא הודע של קלות מן אשם!:

או חילוף:

ומה אם במקום שפטר את לא הודע של חמורות מן חטאת חייב לא הודע של קלות אשם, מקום שחייב את הודע של חמורות חטאת אינו דין שנתחייב את הודע של קלות אשם!:

תלמור לומר: **אשם אשם לגזירה שוה**, מה **אשם** האמור להלן, דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וספיקו אשם תלוי, אף **אשם** האמור כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וספיקו אשם תלוי.

(ז) ולא ידע ואשם ונשא עונו -

ר' יוסי הגלילי אומר:

הרי הכתוב ענש את מי שאינו יודע, אם כך ענש הכתוב את מי שאינו יודע, על אחת כמה וכמה יעניש את מי שהוא יודע!

(ח) רבי יעקב אומר:

האוכל חלב - מביא חטאת בסלע.
ספק אכל ספק לא אכל - מביא אשם תלוי בשתי סלעים.
אם כך ענש הכתוב למי שבא [על ידו ספק עבירה, על אחת כמה וכמה ישלם שכר לעושה מצוה!

(ט) רבי מנחם ברבי יוסי אומר:

הנהנה שוה פרוטה מן הקודש - מביא מעילה וחומשה ומביא אשם בשתי סלעים.
צא וחשוב כמה פרוטות בשתי סלעים קרוב לאלפים, אם כך ענש הכתוב לשוגג, על אחת כמה וכמה שיענש למזיד!

(י) ר' יוסי אומר:

אם נפשך לידע מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא, צא ולמד מאדם הקדמוני שלא נצטווה אלא [על] מצווה אחת בלא תעשה ועבר עליה, ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף דורותיו.
וכי אי זו מידה מרובה מידת הטובה או מידת פורעות?
הוי אומר מידת הטובה, מידת פורענות מועטה, ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות, מידת הטובה מרובה היושב מן הפיגולים ומן הנותרים והמתענה ביום הכפורים על אחת כמה וכמה יזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות!

(יא) רבי עקיבא אומר:

הרי הוא אומר: **על פי שנים עדים או שלושה יומת המת**, אם מתקיימת עדות בשנים, למה פרט לך הכתוב שלשה?

אלא להביא השלישי ולהחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא בְּאֵילוֹ, אם כך ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה, על אחת כמה וכמה ישלם שכר לנטפל לעושי מצווה כעושה מצוה.

(יב) רבי אומר:

הרי הוא אומר: **ואשר יבוא את רעהו ביער לחטוב עצים ונדחה ידו בגרזן לכרות העץ ונשל הברזל מן העץ ומצא רעהו ומת הוא ינוס**, קבע הכתוב נפש למי שבא [ע]ל ידו ספק נפש בלא יודע, אמור מעתה: המגבה הצדקות והמפרנס את העניים והגומל חסדים על אחת כמה וכמה תינתן לו נפשו!

(יג) רבי אלעזר בן עזריה אומר:

הרי הוא אומר: **כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולא למנה יהיה למען יברכך ה' אלהיך**, קבע הכתוב ברכה למי שבא [ע]ל ידו מצווה בלא יודע, אמור מעתה הייתה סלע צרורה לו בכנפו ונפלה ממנו מצאה העני ומתפרנס בה, הרי הכתוב קובע לו ברכה כשוכח עומר בתוך שדהו.

[ה, יח]

(יד) והביא איל -

קשה, בן שתי שנים.

צאן -

לרבות כל משמע צאן, אף החרש אף השוטה, אף הננס.

מן הצאן -

לא הפלגס.

בערכך -

מה ערכך האמור להלן בכסף שקלים, אף [ב]ערכך האמור כאן בכסף שקלים.

לאשם -

שיהא מפריש מעות לשום אשם.

פרק כא

וכפר עליו הכהן [על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע]-

מה תלמוד לומר, מנין אתה אומר שאם בא לפניו ספק חלב ודם נותר ופיגול בהיעלם אחד, מנין שחייב על כל אחת ואחת?

תלמוד לומר: **על שגגתו.**

בא לפניו [ספק חלב ודם באחרונה ידע] מנין שאינו חייב אלא אחת?

תלמוד לומר: **אשר שגג**.

בא לפניו ספק חלב וידע ספק חלב וידע,

רבי אומר:

כשם שמביא חטאת על כל אחת ואחת כך מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת.

(ב) ר' אלעזר בר שמעון ורבי שמעון בן יהודה אמרו משום ר' שמעון:

אינו חייב אלא אחת, לכך נאמר: **על שגגתו (אשר שגג)**.

והוא לא ידע -

פרט לשאמרו לו אחרים, [או] יכול אף על פי שאינו מכחיש?

תלמוד לומר: **(או הודע אליו חטאתו) והביא**.

והוא לא ידע ונסלח לו -

הא אם ידע - אין מתכפר לו, הא למה הדבר דומה?

לעגלה ערופה, שאף על פי שנתערפה ואחר כך נמצא ההורג הרי זה יהרג.

[ה, יט]

(ג) אשם הוא -

אשום אשם מה תלמוד לומר, מנין אתה אומר הביא אשם תלוי שחטו וזרק את דמו ואחר כך

נודע לו שחטא או נודע לו שלא חטא, מנין שהוא מותר באכילה?

תלמוד לומר: **אשם אשם**.

יכול אף על פי שלא נזרק הדם?

תלמוד לומר: **הוא**, מה יעשה לו?

הדם ישפך והבשר יצא לבית השריפה, נזרק הדם יאכל הבשר.

רבי יוסי אומר:

אפילו הדם בכוס יזרק והבשר יאכל.

(ד) [או] יכול אף על פי שלא נשחט?

תלמוד לומר: **הוא**, מה יעשה לו?

יצא וירעה בעדר **דברי רבי מאיר**.

וחכמים אומרים:

ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה.

רבי אלעזר אומר:

יקרב שאם אינו בא על חטא זה הרי הוא בא על חטא אחר.

(ה) אשם לה' -

יכול ייפול כולו לבדק הבית?

תלמוד לומר: **אשם לכהן**, אי אשם לכהן, יכול ינתן כולו לכהן?

תלמוד לומר: **אשם לה'**, הא כיצד?

מותר אשמות יפלו לנדבה וילקח בהם עולות הבשר לשם והעורות לכהנים.

(ו) אין לי אלא מותר אשמות, ומנין **מותר חטאות**?

מותר עשירית האיפה,

מותר קיני זבים, קיני זבות וקיני יולדות,

ומותר קרבנות נזיר ומצורע,

המקדיש נכסיו ויש בהם דברים ראויים על גבי המזבח, יינות שמנים סלתות ועופות,

מנין שימכרו לצרכי אותו המין ויביא בדמיהם עולות?

תלמוד לומר: **אשם אשם**.

זה הכלל:

כל שהוא בא משום חטא ומשום אשמה ילקח בו עולות הבשר לשם והעורות לכהנים.

זה מדרש דרש יהודיע כוהן גדול **אשם הוא** אשום אשם לה', נמצאו שני כתובים קיימים **אשם**

לה' ואשם לכהן.

ואומר: **כסף אשם וכסף חטאות לא יובא בית ה' לכהנים יהיו**.

(ז) מנין לאשם שפחה חרופה שלא יביא אלא בכסף שקלים?

תלמוד לומר: **אשם אשם**, יכול שאני מרבה (אף) אשם נזיר ואשם מצורע?

תלמוד לומר: **הוא**,

מה ראית לרבות אשם שפחה חרופה ולהוציא אשם נזיר ואשם מצורע?

אחר שריבה הכתוב מיעט,

מרבה אני שפחה חרופה, שהוא איל.

ומוציא אני אשם נזיר ומצורע שאינו איל.

פרק כב

[ה, כא]

מה תלמוד לומר **עמיתו עמיתו** ב' פעמים?

עמיתו - פרט לגבוה.

עמיתו - פרט לאחרים.

וכחש -

פרט לאומר לחבירו: אכלתי היום והוא לא אכל, הלכתי לעיר פלונית והוא לא הלך.
תלמוד לומר: **כי תחטא וכחש**, לא אמרתי אלא בכחש שקדמו חטא, יצא כחש שלא קדמו
חטא.

(ב) רבי אומר:

[ה, כא-כב]

**וכיחש בעמיתו בפיקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא אבידה וכחש בה
ונשבע על שקר -**

מה אֵילו מיוחדים שהם של ממון, יצא דבר שאינו של ממון.

(ג) ומעלה מעל בה' -

רבי יוסי יוסי הגלילי אומר:

להביא (את) קדשים קלים.

בן עזאי אומר:

להביא את השלמים.

אבא יוסי בן דוסתאי אומר:

לא היה בן עזאי אומר אלא בבכור בלבד.

רבי שמעון אומר:

אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים קשים שהוא חייב באחריותן, קורא אני בהם: **וכחש
בעמיתו**, ושאינו חייב באחריותן קורא אני בהם: **בה' וכחש**.

(ד) רבי עקיבא אומר:

מה תלמוד לומר **ומעלה מעל בה'?**

לפי שכל המלוה והלוה והנושא והנותן אינו מלוה ולא לוח ולא נושא ולא נותן אלא בעדים
ובשטר, לפיכך בזמן שהוא מכחש מכחש בעדים ובשטר, אבל המפקיד אצל חברו אינו רוצה
שתדע בו נשמה אלא השלישי שביניהם, לפיכך בזמן שהוא מכחש מכחש בשלישי שביניהם.

(ה) וכחש בעמיתו -

יכול בדברים?

תלמוד לומר: **בפקדון**, מה פיקדון שהוא של ממון, יצא דבר שאינו של ממון.

(ו) או מה פקדון מיוחד שאין לו רשות להוציאו, מלוה שיש לו רשות להוציאו מנין?

תלמוד לומר: **או בתשומת יד**.

או מה אֵילו ואֵילו מיוחדים, דברים שיש בהם מתנת יד, גזל שאין בו מתנת יד מנין?

תלמוד לומר: **או בגזל**.

או מה אילו ואילו מיוחדים, דברים שהן ניטלים מרשות הבעלים, הכובש שכר שכיר שאינו ניטל מרשות בעלים מנין?

תלמוד לומר: **או עשק את עמיתו**.

או מה אילו ואילו מיוחדים דברים שדעת שנים יודעת בהם, אבידה שאין דעת שנים יודעת בה מנין?

תלמוד לומר: **או מצא אבידה**.

וכחש בה -

ולא במוצאיה.

בן עזאי אומר:

שלוש אבידות הן:

היודע בה ולא במוצאיה,

במוצאיה ולא בה,

לא בה ולא במוצאיה.

(ז) או מה אילו ואילו מיוחדים דברים שאיפשר לך לדעתן, דברים שאי אפשר לך לדעתן מנין?

כגון: המערב מים ביין,

גולבקייה בשמן,

מי מעיין בדבש,

חלב חמור בקטף,

חול בפול,

קומוס במור,

עלי גפנים בפילון, מנין?

תלמוד לומר: **על שקר**, על כל דבר אשר ישקר.

(ח) או מה אילו ואילו מיוחדים דברים שאינן נזיקים, דברים הניזקים כגון:

חובל אדם באדם,

קנין בקנין,

אדם בקנין,

קנין באדם, מנין?

תלמוד לומר: **על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה**.

(ט) או מה אילו ואילו מיוחדים דבר שמשלמים עליהם אלא קרן, מנין תשלומי כפל ותשלומי

ארבעה וחמשה והאונס והמפתה והמוציא שם רע מנין?

תלמוד לומר: **ומעלה מעל (בה')**, ריבה.

[ה, כב-כד]

(י) אחת –

בה

ובהנה מכל -

הרי אֵילו מיעוטים, פרט לאומר לחבירו: חבלת בי בשבת!

והוא אומר: לא חבלתי.

הדלקת גדישי בשבת!

והוא אומר: לא הדלקתי.

אמר לו אביו: חבלת בי ועשית בי חבורה!

והוא אומר: לא חבלתי ולא עשיתי, יכול יהא חייב?

תלמוד לומר: **אחת בה בהנה מכל**, הרי אילו מיעוטים.

מה ראית לרבות את אֵילו ולהוציא את אֵילו?

אחר שריבה הכתוב מיעט, מרבה אני את אֵילו שאינו נידון עליהם בנפשו, ומוציא אני את אֵילו

שהוא נידון עליהם בנפשו.

(יא) רבי שמעון אומר:

יכול האומר לחבירו: אנסת ופיתית את בתי!

והוא אומר: לא אנסתי ולא פיתיתי.

המית שורך את שורי!

והוא אומר: לא המית.

המית שורך את עבדי!

והוא אומר: לא המית.

אמר לו עבדו: הפלתה את שיני וסימית את עיני!

והוא אומר: לא הפלתי ולא סימיתי יכול יהיה חייב!?

תלמוד לומר: **וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא**

אבידה וכחש בה ונשבע על שקר, מה אֵילו מיוחדים שאינן קנסות, יצאו אילו שהם קנסות.

ויקרא דחובה - פרשה יג

[ה, כג]

והיה -

מיד.

מה יעשה?

והשיב.

אינה שם,

תלמוד לומר: **ושילם**, יכול יהיה משיב ומשלם, ואל תתמה, שהרי הגנב משלם תשלומי כפל,

טבח ומכר משלם ארבעה וחמשה,

תלמוד לומר: **גזילה**, גזילה הוא משלם ואינו משיב ומשלם.

(ב) והשיב את הגזילה -

מה תלמוד לומר **אשר גזל**, שיכול ישלם חומש ואשם על מה שגזל [אביו]?!
תלמוד לומר: אשר גזל על מה שגזל הוא משלם ולא מה שגזל [אביו].

(ג) יכול לא ישיבנו כל עיקר?!!

תלמוד לומר: [און] **את העושק**.

מה תלמוד לומר **אשר עשק**, על מה שעשק הוא משלם, ולא על מה שעשק אביו.

(ד) יכול לא ישיבנו כל עיקר?!!

תלמוד לומר: [און] **את הפקדון**.

מה תלמוד לומר **אשר הפקד אתו**, בזמן שהוא עמו – ישיבנו, אין עמו יפיס עמו על דמיו.

(ה) עדיין אני אומר אימתי אינו משלם חומש ואשם על מה שגזל אביו, בזמן שלא נשבע לא

הוא ולא אביו, נשבע הוא ולא אביו אביו ולא הוא, הוא ואביו מניין?

תלמוד לומר: **אשר גזל, ואשר עשק, ואשר הפקד אתו ואשר מצא**.

(ו) עדיין אני אומר עד מתי הוא משלם קרן גזל אביו?

בזמן שנשבע הוא ואביו, נשבע הוא ולא אביו אביו ולא הוא, לא הוא ולא אביו מניין?

תלמוד לומר: **והגזילה והעושק והפקדון והאבידה**, ישתלמו [לן] מכל מקום.

(ז) מנין ליתן את האמור למעלה למטה?

תלמוד לומר: **או מכל אשר ישבע**

עליו –

עד שיהא מתכוין לו.

מיכאן אמרו: חייב על זדון השבועה ועל שגגתה עם זדון הפקדון, ואינו חייב על שגגתו, מה הוא

חייב על זדונו אשם בכסף שקלים.

[ה, כד]

(ח) עליו לשקר ושלם -

אינו משלם אלא לאחר שבועה.

והלא דין הוא, ומה אם הטוען טענת גנב שהוא משלם תשלומי כפל אינו משלם אלא לאחר

השבועה, זה שאינו משלם תשלומי כפל אינו דין שלא ישלם אלא לאחר השבועה?!

לא, אם אמרת בטוען טענת גנב שאינו משלם חומש ואשם תאמר בזה שהוא משלם חומש

ואשם, הואיל ומשלם חומש ואשם ישלם לפני שבועה ולאחר שבועה?

תלמוד לומר: **עליו לשקר ושילם**, אינו משלם אלא לאחר שבועה.

(ט) ושלם אותו -

אותו הוא משלם ואינו משלם תשלומי כפל.
והלא דין הוא, ומה אם הטוען טענת גנב שאינו משלם חומש ואשם משלם תשלומי כפל, זה שמשלם חומש ואשם אינו דין שישלם תשלומי כפל?!
תלמוד לומר: **ושלם אותו**. אותו הוא משלם ואינו משלם תשלומי כפל.

(י) אוציא את תשלומי כפל ולא אוציא תשלומי ארבעה וחמשה?!
תלמוד לומר: **בראשו**, בראשו הוא משלם ואינו משלם (תשלומי כפל ולא) תשלומי ארבעה וחמשה.

(יא) קל וחומר לטוען טענת גנב שישלם חומש ואשם, ומה אם זה שאין משלם תשלומי כפל משלם חומש ואשם, הטוען טענת גנב שמשלם תשלומי כפל, אינו דין שישלם חומש ואשם?!
תלמוד לומר: **בראשו וחמישיתו (יוסיף עליו)**, המשלם בראש מוסיף חומש ואין המשלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה, מוסיף חומש.

(יב) וחמישיתיו -

מלמד שהוא משלם חומש על חומש עד שתתמעט הקרן משהו פרוטה.

יוסיף עליו -

שיהא הוא וחומשו חמשה.

לאשר הוא לו יתנינו ביום אשמתו -

לא יתננו לשלוחו שיולך לוי' יכול לא יתן לשליח בית דין או ליורש?!
תלמוד לומר: **יתנינו**.

(יג) ביום אשמתו -

בית שמאי אומרים:

ילקח בחסר וביתר.

ובית הלל אומרים:

כשעת הוצאה.

רבי עקיבא אומר:

כשעת התביעה.

[ה, כה]

(יד) ואת אשמו יביא -

אף אחר יום הכפורים.

איל -

קשה, בין שתי שנים.

צאן -

לרבות כל משמע צאן, אף החרש אף השוטה אף הננס.

מן הצאן -

לא הפלגס.

בערכך -

מה ערכך האמור להלך בכסף שקלים אף ערכך האמור כאן בכסף שקלים.

לאשם -

שיהא מפריש מעות לשום אשם.

פרק כג

[ה, כו]

וכפר עליו הכהן לפני ה' ונסלח לו על אחת -

מנין שחייב על כל אחת ואחת?

תלמוד לומר: **על אחת מכל אשר יעשה**, לחייב על כל אחת ואחת.

(ב) כיצד?

היו חמישה תובעים אותו ואומרים לו: תן לנו פיקדון ותשומת יד וגזל ואבידה שיש לנו בידך!

שבועה שאין לכם בידי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה (לא לך ולא לך ולא לך), מנין שהוא

חייב על כל אחת ואחת?

תלמוד לומר: **על אחת מכל אשר יעשה**, לחייב על כל אחת ואחת.

(ג) יכול מפני שהן חמשה, מנין אפילו אמר לו אדם אחד תן לי פיקדון ותשומת יד וגזל ואבידה,

[שיש בידך שבועה שאין לך בידי פיקדון ותשומת יד וגזל ואבידה], מנין שחייב על כל אחת

ואחת?

תלמוד לומר: **על אחת מכל אשר יעשה**, לחייב על כל אחת ואחת.

(ד) יכול מפני שהן מיני תביעות, מנין אפילו אמר לו: תן לי חיטים ושעורים וכוסמים [שיש לי

בידך, שבועה שאין לך בידי חטים ושעורים וכוסמים], מנין שחייב על כל אחת ואחת?

תלמוד לומר: **על אחת מכל אשר יעשה**, לחייב על כל אחת ואחת.

(ה) יכול מפני שהן שני מינים הרבה, מנין אפילו אמר לו: תן לי חיטים שהפקדתי לך אמש ושלפניו ושלפניו שבועה שאין לך בידי חיטים שהפקדתה לי אמש ושלפניו ושלפניו, מנין שחייב על כל אחת ואחת?
תלמוד לומר: **על אחת מכל אשר יעשה**, לחייב על כל אחת ואחת.

(ו) מנין שהוא מביא אחת על דברים הרבה?
תלמוד לומר: **על אחת מכל אשר יעשה**.

(ז) כיצד, היה אחד תובעו ואמר לו: תן לי חיטים שהפקדתי אצלך אמש ושלפניו ושלפניו, שבועה שאין לך בידי כלום, מנין שאינו חייב אלא אחת?
תלמוד לומר: **על אחת אשר יעשה**.

(ח) יכול מפני שהוא מין אחד, מנין אפילו אמר לו: תן לי חיטים ושעורים וכוסמים שיש לי בידך, שבועה שאין לך בידי כלום, מנין שאינו חייב אלא אחת?
תלמוד לומר: **על אחת אשר יעשה**.

(ט) יכול מפני שאינן מיני תביעות, מנין אפילו אמר לו: תן לי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה שיש לי בידך, שבועה שאין לך בידי כלום, מנין שאינו חייב אלא אחת?
תלמוד לומר: **על אחת מכל אשר יעשה**.

(י) יכול מפני שהוא אדם אחד, מנין אפילו אמרו לו חמשה: תן לנו פיקדון ותשומת יד וגזל ואבידה שיש לנו בידך, שבועה שאין לך בידי כלום, מנין שאינו חייב אלא אחת?
תלמוד לומר: **על אחת מכל אשר יעשה**.

לאשמה בה -

פרט לפחות משוה פרוטה.

סליק דיבורא דחובה

ספרא לפרשת צו

ויקרא פרק ו

פרשה א

[ו, ב]

צו -

אין צו אלא זירוז מיד ולדורות.

אמר ר' שמעון:

ביותר כל מקום שיש בו חסרון כיס.

(ב) ר' יוסי הגלילי אומר:

מתוך שנאמר: **כל הנוגע במזבח יקדש**, שומע אני דברים שהן ראויים למזבח ודברים שאינן ראויים למזבח?

תלמוד לומר: **כבשים**, מה כבשים מיוחדים שהם ראויים למזבח, יצא דבר שאין ראוי למזבח.

(ג) ר' עקיבא אומר:

מתוך שנאמר: **כל הנוגע במזבח יקדש**, שומע אני דברים הראויים למזבח ודברים שאינן ראויים למזבח?

תלמוד לומר: **עולה**, מה עולה מיוחדת שהיא ראויה למזבח יצא דבר שאין ראוי למזבח.

(ד) רבי יהושע אומר:

כל הראוי לאישים, אם עלה לא ירד.

שנאמר: **היא העולה על מוקדה**, מה עולה שהיא ראויה לאישים אם עלתה לא תרד, אף כל דבר שהוא ראוי לאישים אם עלה לא ירד.

(ה) רבן גמליאל אומר:

היא העולה על מוקדה על המזבח -

[כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד, שנאמר:] **היא העולה על מוקדה על המזבח**, מה עולה שהיא ראויה למזבח אם עלתה לא תרד אף כל דבר שהוא ראוי למזבח אם עלה לא ירד.

(ו) אין בין דברי רבן גמליאל לדברי רבי יהושע אלא הדם והנסכים.

שרבן גמליאל אומר:

לא ירדו

ורבי יהושע אומר:

ירדו.

(ז) רבי יהודה אומר:

זאת, היא, העולה -

הרי אילו מיעוטים פרט לשנשחטה בלילה, ושנשפך דמה, ושיצא דמה חוץ לקלעים.

רבי שמעון אומר:

עולה, אין לי אלא [עולה כשירה מנין לשנשחטה בלילה ושנשפך דמה] ושיצא דמה חוץ לקלעים

הלך והיוצא והטמא ונשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו, ושקיבלוהו פסולים וזרקו את דמו, והניתנים למטה שנתנם למעלה והניתנים למעלה שנתנם למטה, והניתנים בפנים שנתנם בחוץ והניתנים בחוץ שנתנם בפנים, והפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן?
תלמוד לומר: **(זאת) תורת העולה**, תורה אחת לכל העולות שאם עלו לא ירדו.

(ח) יכול (אף) הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר והכלאים והטריפה והיוצא דופן ובעלי מומים אם עלו לא ירדו?!
תלמוד לומר: **זאת היא העולה** הרי אילו מיעוטים, ומה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו, אחר שריבה הכתוב מיעט, מרבה אני את אילו שהיה פסולן בקודש ומוציא אני את אילו שלא היה פסולן בקודש.

(ט) שתמצא לומר כלל שרבי עקיבא אומר:
כל שפסולו בקודש - הקודש מקבלו.
לא היה פסולו בקודש - אין הקודש מקבלו, חוץ מבעל מום בעוף כשר.

רבי חנניה סגן הכהנים אומר:
דוחה היה אבא בעלי מומים מעל גבי המזבח, יכול אף הנסכים אם עלו לא ירדו?!
תלמוד לומר: **עולה**, מה עולה מיוחדת שהיא באה בגלל עצמה יצאו נסכים שאינן באים בגלל עצמם.

(י) תמצא לומר הזבח כשר והנסכים פסולים, הנסכים כשירים והזבח פסול, אפילו זה וזה פסול, שהזבח לא ירד והנסכים ירדו.

(יא) מתוך שנאמר: כל הנוגע במזבח יקדש, למדנו שהמזבח מקדש את הראוי לו.
מנין שהכבש מקדש את הראוי למזבח?
תלמוד לומר: **המזבח**, מנין שאף הכלים מקדשים את הראוי להם?
תלמוד לומר: **וקדשת אותם והיו קדש קדשים כל הנוגע בהם יקדש**.

(יב) כלי הלח [מקדשין את הלח מדות היבש מקדשות מידת היבש, אין כלי הלח מקדשין את היבש ולא מידות היבש מקדשות] את הלח.
כלי הקודש שניקבו אם עושים מעין מלאכתם שהיו עושים והן שלימים, מקדשין ואם לאו אין מקדשין, וכולם אין מקדשים אלא בקודש.

(יג) היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה -
שיהא נותנן מבוא השמש והם מתאכלים והולכים על המזבח כל הלילה, אין לי אלא דברים שהם ראויים לקרב בלילה שיהא נותנם מבוא השמש והם מתאכלים והולכים מעל גבי המזבח כל הלילה, דברים שאינם ראויים לקרב בלילה, כגון: הקומץ (והקטורת) והלבונה ומנחת כוהנים ומנחת כוהן משיח ומנחת נסכים מנין?

תלמוד לומר: **צו את אהרן ואת בניו לאמר.**

(יד) אתה אומר לכך נאמר: **כל הלילה**, שיהא נותנין מבוא השמש והיו מתאכלין והולכין על גבי המזבח כל הלילה, או אינו אלא שיהו מעלים מן הארץ על גבי המזבח כל הלילה, מה אני מקיים: **לא ילין חלב חגי עד בקר**, זה האמור ללמד שיהו מעלים מן הארץ על גבי המזבח כל הלילה.

(טו) הא מה אני מקיים כל הלילה?

שיהא נותנין מבוא השמש והם מתאכלים והולכים כל הלילה על גבי המזבח כל הלילה. מה תלמוד לומר **עד הבוקר**, אלא אם אינו עניין לאיכול איברים תְּנִיחוּ עניין לתרומת הדשן, מלמד שיהו תורמים את המזבח כל הלילה.

(טז) **ואש המזבח תוקד בו -**

מנין לאש המזבח הפנימי שלא תהא אלא ממזבח החיצון?

תלמוד לומר: **אש המזבח תוקד בו**, אש מחתה ומנורה מנין?

ודין הוא, נאמר תן אש במזבח הפנימי ונאמר תן אש במחתה ומנורה, מה אש מזבח הפנימי ממזבח החיצון אף אש מחתה ומנורה ממזבח החיצון.

(או) **כלך לדרך זו:**

נאמר תן אש במזבח הפנימי ונאמר תן אש במחתה ומנורה, מה אש מזבח הפנימי ממזבח שחוצה לו, אף אש מחתה ומנורה ממזבח חוצה להם, תלמוד לומר: **אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה**, [אף] אש שאמרתי לך תהא תמיד, לא תהא אלא ממזבח החיצון.

פרק ב

[ג, י]

ולבש הכהן מדו בד -

מדיו, כמידתו.

בד -

שיהו של בוץ.

בד -

שיהו חדשים

בד -

שיהו כפולים.

בד -

שלא ילבש עימהם בגדים אחרים, יכול לא ילבש עימהם בגדי פשתן אבל ילבש עימהם בגדי צמר?

תלמוד לומר: **בד**, יכול לא ילבש עימהם בגדי קודש אבל ילבש עימהם בגדי חול?
תלמוד לומר: **בד**.

ומכנסי בד על בשרו -

ומה תלמוד לומר **ילבש**?

להביא את המצנפת ואת האבנט, **דברי ר' יהודה**.

ר' דוסא אומר:

להביא בגדי כוהן גדול של יום הכיפורים שיהו כשירים לכהן הדיוט.

רבי אומר שתי תשובות בדבר:

וכי אבנט של כוהן גדול זהו אבנט של כוהן הדיוט?!

דבר אחר:

בגדים משמשו בקדושה חמורה יחזרו וישמשו בקדושה קלה?!

אם כן מה תלמוד לומר **ילבש**?

אפילו הם שחקין.

(ב) ר' שמעון אומר:

ממשמע שנאמר **בד** שומע אני ד' כלים?

תלמוד לומר: **ולבש את בגדי הבד בגדי הקודש**, אם כן למה נאמר מדיו כמידתו?

(ג) מכנסי בד על בשרו -

לא רטייה על בשרו, כשהוא אומר להלן **מכנסי בד יהיו על בשרו** שלא יהיה דבר קודם למכנסיים.

(ד) והרים את הדשן אשר תאכל האש -

יכול עצים?

תלמוד לומר: **עולה**, אי עולה יכול איברי עולה?

תלמוד לומר: **אשר תאכל האש**, הא כיצד?

חותה מן המאוכלות הפנימיות. ויורד.

ושמו -

בנחת.

ושמו, כולו.

ושמו, שלא יתפזר.

אצל המזבח -

סמוך למזבח.

מנין לאיברים ופדרים שלא [נתאכלו מבערב שמסלקן לצידי המזבח, ואם אין הצדדין מחזיקים וסודרם אותן בסובב] או על הכבש, עד שסודר את המערכה, ומחזירם למערכה? תלמוד לומר: **אשר תאכל האש את העולה על המזבח.**

(ה) מנין לאיברים שפקעו מעל המזבח קודם לחצות יחזיר ומועלים בהם? תלמוד לומר **אשר תאכל האש את העולה על המזבח.**

[ו, ד]

(ו) ופשט ולבש -

יכול כמצוות יום הכפורים יהא פושט ולובש?

תלמוד לומר: **בגדיו בגדים**, הקיש בגדים שהוא פושט לבגדים שהוא לובש, מה בגדים [שהוא פושט ראויים למלאכתן] אף בגדים שהוא לובש ראויין למלאכתן], אם כן למה נאמר **אחרים?** פחותים מהם.

ר' אלעזר אומר:

אחרים והוציא את הדשן, לימד על בעלי מומין שיהו כשירים להוצאת הדשן.

[ו, ה]

(ז) והאש על המזבח תוקד בו -

אמר ר' יהודה:

מנין להצתת האש שלא תהא אלא בראשו של מזבח?

תלמוד לומר: והאש על המזבח תוקד בו. אמר רבי יוסי מנין לעשות מערכה אחת לקיום האש תלמוד לומר: **והאש על המזבח תוקד בו.** מנין שכל המכבה עובר בלא תעשה? תלמוד לומר: **לא תכבה.**

(ח) ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר -

נאמר כאן בעצים **בבקר בבקר** ונאמר בתמיד **בבקר**, ואיני יודע אי זה יקדום, יקדום דבר שנאמר בו בבקר בבקר לדבר שלא נאמר בו אלא בבקר.

נאמר בעצים **בבקר בבקר** ונאמר בקטורת **בבקר בבקר**, ואיני יודע איזה יקדום, מי מכשיר את מי עצים מכשירים את הקטורת אף הם יקדימו את הקטורת.

(ט) נאמר בקטורת **בבקר בבקר** ונאמר בנרות **בבקר בבקר**, ואיני יודע איזה יקדום, כשהוא אומר **בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה**, סמכו עניין לקטורת, אף הם יקדו את הקטורת.

מנין עשה מערכה גדולה שתקבל את כל העולות?

תלמוד לומר: **עליה**.

מנין לאימורי חטאת ואימורי אשם ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים?

תלמוד לומר: **עליה חלבי**.

מנין הקומץ והלבונה ומנחת כוהנים ומנחת כוהן משיח ומנחת נסכים?

תלמוד לומר: **עליה והקטיר** כל הקטרים יהיו עליה.

יכול אף הקטורת תהא עליה?

תלמוד לומר: **ובער עליה וערך עליה**. עשה הבערה אחת לקטורת.

(י) מנין שלא יהיה דבר קודם לתמיד של שחר?

תלמוד לומר: **עליה שלמים**.

אש תמיד -

תמיד, אף בשבת.

תמיד אף בטומאה.

לא תכבה -

אף במסעות. מה היו עושים לה?

כופים עליה פסכתר **דברי רבי יהודה**.

ר' שמעון אומר:

אף בשעת מסעות היו מדשנים אותה, שנאמר: **ודשנו את המזבח ופרשו עליו בגד ארגמן**.

(יא)

רבי יהודה אומר:

שתי מערכות בכל יום ושלוש ביום הכפורים [אחת מערכה גדולה ואחת לקטורת ואחת לקיום האש. ואחת שמוסיפים ביום הכפורים].

ר' יוסי אומר:

שלוש בכל יום וארבע ביום הכפורים אחת למערכה גדולה ואחת לקטורת ואחת לקיום האש. ואחת שמוסיפים ליום הכפורים.

רבי מאיר אומר

ארבע מערכות בכל יום וחמש ביום הכפורים, אחת למערכה גדולה ואחת לקטורת ואחת לקיום האש ואחת שמוסיפים ליום הכפורים, ואחת לאיברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב.

פרשה ב

[י, ז]

תורת המנחה -

לבית עולמים.

זאת -

אינה נוהגת בבמה.

תורת המנחה -

תורה אחת לכל המנחות שיטענו שמן ולבונה.

(ב) וכי מנין יצאו?

מכלל שנאמר: **ויצק עליה שמן ונתת עליה לבונה והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו**, יכול אין לי טעונות שמן ולבונה אלא מנחות ששיריהם נאכלין. מנחות שאין שיריהם נאכלין מנין? תלמוד לומר: **תורת המנחה**, תורת אחת לכל המנחות שיהו טעונות שמן ולבונה.

(ג) אמר רבי עקיבא:

אם מצינו שלא חלק הכתוב בין מנחת חוטא של ישראל למנחת חוטא של כוהנים לבל תתן, כך לא נחלוק בין מנחת נדבה של ישראל למנחת נדבה של כוהנים ליתן.

אמר לו ר' חנניה בן יהודה:

וכי מה ראייה לאו להין עשה ללא תעשה?

תלמוד לומר: **תורת המנחה**, תורת אחת לכל המנחות שיטענו שמן ולבונה.

(ד) הקרב אותה -

כשירה ולא פסולה.

אותה -

כולה כאחת.

בני אהרן -

ולא בנות אהרן.

לפני ה' -

יכול במערב?

תלמוד לומר: **אל פני המזבח**, אי אל פני המזבח יכול בדרום?

תלמוד לומר: **לפני ה'**, הא באיזה צד מגישה?
בקרן דרומית מערבית.

(ה) רבי אלעזר אומר:

יכול יגישנה לדרומה של קרן או למערבה?
אמרת לאו, שני כתובים אחד מקיים עצמו ומקיים חברו ואחד מקיים עצמו ומבטל חברו,
תופסים את המקיים עצמו ומקיים חברו ומניחים את המקיים עצמו ומבטל חברו, כשאתה
אומר לפני ה' במערב, ביטלתה אל פני המזבח בדרום, וכשאתה אומר אל פני המזבח בדרום,
קיימתה לפני ה' במערב, הא כיצד?
הוא מגישה, לדרומה של קרן.

[ו, ח]

והרים ממנו -

מן המחובר שלא יביא עשרון אחד בשני כלים.

בקמצו -

שלא יעשה מידה לקומץ.

מסולת המנחה -

לא מסולת חבירתה.

ומשמנה -

לא משמן חבירתה, שלא יביא שתי מנחות בכלי אחד.

מסלת המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה -

שתהא שם לבונה בשעת קמיצה.

ואת כל הלבונה אשר על המנחה והקטיר -

שילקט את הלבונה ויעלה לאישים.

(ו) והקטיר המזבחה לריח ניחוח אזכרתה לה' -

ונזכרים בה ונזכרים בלבונתה.

[ו, ט]

(ז) והנותרת ממנה -

כשירה ולא פסולה.

יאכל תאכל -

ריבה אכילתה בכל מאכל שירצו.

יאכלו-

שיאכלו עמה חולין ותרומה בזמן שהיא מועטה.

(ח) אהרן לבניו -

לאהרן תחילה ואחר כך לבניו, לאהרן שלא במחלוקת ולבניו במחלוקת, מה אהרן כוהן גדול אוכל שלא במחלוקת אף בניו כוהנים גדולים אוכלים שלא במחלוקת.

(ט) מצוות תאכל -

מצוה, לפי שהיתה בכלל היתר ונאמרה וחזרה והותרה, יכול תחזור להיתירה הראשון? תלמוד לומר: **מצת תאכל** מצוה.

(י) וכיוצא בה **יבמה יבוא עליה**, מצוה, לפי שהיתה בכלל היתר ונאסרה וחזרה והותרה, יכול תחזור להיתירה הראשון? תלמוד לומר: **יבמה יבא עליה**.

(יא) תאכל -

מה תלמוד לומר, לפי שנאמר **יאכלוה**, אין לי אלא כולה מנין אף מקצתה? תלמוד לומר: **תאכל**, אפילו כל שהוא.

(יב) במקום קדוש -

יכול במחנה לווייה?
תלמוד לומר: **בחצר אהל מועד**, אין לי אלא בחצר אהל מועד, מנין לרבות הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש?
תלמוד לומר: **במקום קדוש**.

יאכלוה -

שלא יאכלו עמה חולין ותרומה בזמן שהיא מרובה.

פרק ג

[י, י]

לא תאפה חמץ -

מה תלמוד לומר, לפי שנאמר: **לא תעשה חמץ**, יכול לאו אחד על כולם?
תלמוד לומר: **לא תאפה חמץ**, אפייה בכלל הייתה ולמה יצאת?

להקיש אליה מה אפייה מיוחדת מעשה יחידי וחייבים עליה בפני עצמה, אף אני מרבה את
לישתה ועריכתה וכל מעשה ומעשה שיש בה לחייב עליו בפני עצמו.

(ב) חלקם נתתי [אותה מאישי -

אף לחלקה אינן רשאים לאחר מתנת] האישים, אין לי אלא זו בלבד, מנין לרבות את כל
הקדשים?

תלמוד לומר: **קודש קדשים**, יכול אף הפסולה תהא במחלוקת?

תלמוד לומר: **אותה**, כשירה ולא פסולה, יכול אם חלקוה תהא פסולה?

תלמוד לומר: **היא** הרי היא בקדושתה.

(ג) כחטאת -

מה חטאת מן החולין וביום ובידו הימנית אף זו מן החולין וביום ובידו הימנית, אי מה חטאת

אם נשחטה שלא לשמה פסולה אף זו אם נקמצה שלא לשמה פסולה?

תלמוד לומר: **כאשם**, מה אשם אם נשחט שלא לשמו כשר אף זו אם נקמצה שלא לשמה

כשרה.

(ד) רבי שמעון אומר:

יש מהם כחטאת ויש מהם כאשם, מנחת חוטא הרי היא כחטאת לפיכך אם נקמצה שלא

לשמה פסולה, מנחה נדבה הרי היא כאשם לפיכך אם נקמצה שלא לשמה כשירה.

[ו, יא]

(ה) כל זכר -

לרבות בעלי מומים, למה, אם לאכילה כבר אמורים, אם כן למה נאמר **כל זכר**?

לרבות בעלי מומים למחלוקת.

יאכלוה -

כשירה ולא פסולה.

חוק עולם -

לבית עולמים.

לדורותיכם -

שינהוג הדבר לדורות.

מאישי ה' -

אין להם אלא אחר מתנת האישים.

(ו) כל אשר יגע בהם יקדש -

יכול אף על פי שלא בלע?

תלמוד לומר: **בהם** עד שיבלע, יכול אם נגע במקצתו יהא כולו פסול?

תלמוד לומר: **אשר יגע יקדש**, הנוגע פסול, הא כיצד?

נוטל מקום הבלע.

יקדש -

להיות כמוה, אם פסולה נפסל ואם כשרה תאכל כחמור שבה.

פרשה ג

[ו, יג]

(זה קרבן אהרן ובניו) -

יכול [אהרן ובניו כאחד יהו מביאים הקרבן זה?

תלמוד לומר: **אהרן ובניו**].

אשר יקריבו -

הא כיצד? אהרן מביא לעצמו ובניו מביאים לעצמם.

(ב) ובניו -

אילו כוהנים הדיוטות, או **ובניו** אלו כוהנים גדולים, כשהוא אומר והכהן המשיח תחתיו

מבניו, הרי כוהן גדול אמור, הא מה אני מקיים **ובניו**?

אילו כוהנים הדיוטות.

(ג) כשהכהן מתקרב בתחילה לעבודה מביא עשירית האיפה שלו ועובדה בידו, אחד כוהן גדול

ואחד כוהן הדיוט שעבדו עד שלא הביאו עשירית האיפה שלהן עבודתם כשירה.

(ד) ביום המשח -

אין מושחים כוהן גדול אלא ביום.

אותו -

אין מושחים שני כוהנים גדולים כאחד.

ביום המשח -

מיום שנמשח מביא עשירית האיפה עד לעולם, או אינו אומר ביום ביום המשח אלא שנמשח

מביא עשירית האיפה ומפסיק?

תלמוד לומר: **מנחת תמיד**, הא מה אני מקיים ביום המשח?

מיום שנמשח מביא עשירית האיפה עד עולם.

עשירית האיפה -

אחד מעשרה לשלש סאים, שהם שבעה רבעים ועוד.

(ה) סולת -

מה סולת האמורה להלן מן החיטים אף סולת האמורה כאן מן החיטים.

מנחה -

הרי היא ככל המנחות ללבונה.

תמיד -

אף בשבת,

תמיד -

אף בטומאה.

(ו) אילו נאמר מחצית בבקר ומחצית בערב יכול יביא חצי עשרון בבקר וחצי עשרון בערב?
תלמוד לומר: **מחציתה** משלם מביא **בבקר ומחציתה** משלם מביא **בערב**.

(ז) כיצד הוא עושה?

מביא עשרון שלם וחוציהו, מקריב מחצה בבקר ומחצה בין הערביים.
נטמא חציו של בין הערבים או אבד יכול יביא חצי עשרון מביתו בערב?
תלמוד לומר: **ומחציתה בערב**, מחציתה משלם בערב משלם.

(ח) הא כיצד?

מביא עשרון שלם וחוציהו, מקריב מחצה ומחצה אבד.
וכהן שהקריב מחצה בשחרית ומת ומינו כוהן אחר תחתיו יכול יביא עשרון מביתו, או חצי עשרונו של ראשון?
תלמוד לומר: **ומחציתה בערב**, מחציתה משלם מביא בערב.

(ט) הא כיצד?

מביא עשרון שלם וחוציהו, מקריב מחצה ומחצה אבד, נמצאו שני חצאים קריבים ושני חצאים אובדים.

פרק ד

[ו, יד]

על מחבת -

מלמד שטעונה כלי.

בשמן -

להוסיף לה שמן אחר, ואיני יודע כמה.

הרי אני דן: זו טעונה שמן ומנחת נסכים טעונה שמן, מה מנחת נסכים שלשת לוגים לעשרון אף זו שלשת לוגים לעשרון.

(ב) או כלך לדרך זו:

זו טעונה שמן. ומנחת נדבתו טעונה שמן, מה נדבתו לוג אחד לעשרון אף זו לוג אחד לעשרון.

(ג) נראה למי דומה?

דנין מנחה שהיא באה תמיד ודוחה את השבת ואת הטומאה [ממנחה שהיא באה תמיד ודוחה את השבת ודוחה את הטומאה] ואל תוכיח מנחת נדבתו שאינה באה תמיד ואינה דוחה את השבת ואינה דוחה את הטומאה.

(ד) או כלך לדרך זו:

דנין מנחת יחיד ובאה בגלל עצמה [וטעונה לבונה ממנחת יחיד ובאה בגלל עצמה] וטעונה לבונה, ואל תוכיח מנחת נסכים שאינה מנחת יחיד ואינה באה בגלל עצמה ואינה טעונה לבונה.

(ה) רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר:

כשהוא אומר **מנחה תמיד**, הרי היא לו כמנחת תמידים, מה מנחת תמידים שלשת לוגים לעשרון אף זו שלשת לוגים לעשרון.

ורבי שמעון אומר:

ריבה שמן מנחת חביתים וריבה שמן מנחת כבשים, מה מנחת כבשים שלשת לוגים לעשרון, אף זו שלשת לוגים לעשרון.

או כלך לדרך זו:

ריבה שמן מנחת חביתים וריבה שמן מנחת אילים, מה מנחת אילים שני לוגים לעשרון אף זו שני לוגים לעשרון.

נראה למי דומה?

דנים מנחה שכולה עשרון ממנחה שכולה עשרון, ואל תוכיח מנחת אילים שאין כולה עשרון.

(ו) תעשה מורבכת -

מלמד שנעשית ברותחים כל צורה, אין לך רבוכה בתורה אלא זו ורבוכה שבתודה ורבוכה שבמילואים עברה.

תביאנה -

לפני המוספים, כשהוא אומר **תקריב** אף לאחר הנסכים.

תופיני -

[תופיננה.

רבי אומר:

תופינה רכה.

רבי דוסא אומר:

תופינה נו].

מנחת פיתים -

מלמד שכופל אחד לשנים ושנים לארבעה ואינו מבדיל.

תקריב ריח ניחוח לה' -

יכול מה אהרן מביא בכל יום אף בניו מביאים בכל יום?

תלמוד לומר: **זה**.

יכול מה אהרן דוחה את השבת ואת הטומאה אף בניו יהיו מביאים ודוחים את השבת ואת הטומאה?

תלמוד לומר: **זה**.

מה אהרן מביא חצאים אף בניו מביאים חצאים?

תלמוד לומר: **זה**.

מה אהרן מביא שלשת לוגים לעשרון אף בניו מביאים שלשת לוגים לעשרון?

תלמוד לומר: **זה**.

מה אהרן מביא רבוכה אף בניו מביאים רבוכה?

תלמוד לומר: **זה**.

פרק ה

[י, טו]

משיח -

אין לי אלא משוח בשמן המשחה, המרובה בגדים מנין?

תלמוד לומר: **והכהן**.

יכול שאני מרבה אף משוח מלחמה?

תלמוד לומר: **תחתיו מבניו**, את שבנו עומד תחתיו מביא עשירית האיפה, יצא משוח מלחמה

שאין בנו עומד תחתיו.

ומנין למשוח מלחמה שאין בנו עומד תחתיו?
תלמוד לומר: **שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבוא אל אהל מועד לשרת בקודש**,
את שהוא בא אל אהל מועד לשרת בקודש בנו עומד תחתיו, יצא משוח מלחמה שאינו בא אל
אהל מועד לשרת בקודש.

(ב) מבניו יעשה -

מלמד שהבן קודם לכל אדם.
יכול אף על פי שאינו ממלא מקום אביו?
תלמוד לומר: **אשר ימלא את ידו**, בזמן שימלא את מקומו של אביו הוא קודם לכל אדם, ואם
אינו ממלא מקומו של אביו יבוא אחר וישמש תחתיו.

(ג) מנין לכהן גדול שמת ולא מינו כוהן אחר תחתיו שתהא מנחתו קריבה משל יורשים?

תלמוד לומר **מבניו יעשה**.

יכול יביאווה לחצאים?

תלמוד לומר: **אותה**, כולה אמרתי ולא מקצתה **דברי רבי יהודה**.

רבי שמעון אומר:

אינה באה אלא משל צבור, שנאמר: חוק **עולם** ממי שהברית שלו.

כליל תקטר -

כליל להקטרה.

[ו, טז]

(ד) כל מנחת כוהן כליל תהיה לא תאכל -

מנחת כהנת נאכלת ומנחת כוהן אינה נאכלת, אין לי אלא מנחת נדבתו מנחת חובתו מנין?

תלמוד לומר: **וכל מנחת כהן, כליל**

תהיה -

מה תלמוד לפי שנאמר לא תאכל, אין לי אלא כולה מנין אף מקצתה?

תלמוד לומר: **תהיה**, ואפילו כל שהוא.

אין לי אלא העליונה **בכליל תקטר**. והתחתונה **בכליל תהיה**, מנין העליונה בכליל תהיה

והתחתונה בכליל תקטר?

תלמוד לומר: **כליל כליל** לגזירה שוה.

רבי אליעזר אומר:

כליל תהיה לא תאכל - כל שהוא בכליל תהיה, ליתן לא תעשה על אכילתו.

פרשה ד

[י, יח]

(ג) תורת החטאת -

לבית עולמים.

זאת -

אינה נוהגת בבמה.

תורת חטאת -

תורה אחת לכל החטאות שיהא דמם טעון כיבוס.

וכי מאין יצאו, מכלל שנאמר: **הכהן המחטא אותה יאכלנה, ואשר יזה מדמה תכבס**, שיכול

אין לי דמם טעון כיבוס אלא חטאות החיצונות חטאות הפנימיות מניין?

ודין הוא, ומה אם קדשי קדשים ששוו לחטאות החיצונות למריקה ולשטיפה לא שוו להן

לכיבוס, חטאות הפנימיות שלא שוו לחטאות חצונות למריקה ושטיפה אינו דין שלא ישוו להם

לכיבוס?

תלמוד לומר: **תורת החטאת**, תורה אחת לכל חטאות שיהא דמם טעון כיבוס.

(ב) יכול אף חטאת העוף יהא דמה טעון כיבוס?

תלמוד לומר: **זאת**.

במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה' -

זהו שאמרו לרבות כל החטאות שלא תהא שחיתתן אלא בצפון.

רבי אליעזר אומר:

מכאן לעולת חובה שלא תהא שחיתתה אלא בצפון.

היא -

פרט לתודה ולאיל נזיר.

[י, יט]

(ג) הכהן המחטא אותה יאכלנה -

פרט לטבול יום ולמחוסר כפורים ולאונן.

אותה -

כשירה ולא פסולה.

אותה, שיתן דמה למעלה ושלא יתן דמה למטה.

וכי מאין באת, מכלל שנאמר: **וּדְם זִבְחָךְ יִשְׁפַךְ עַל מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכַל**, שומע אני חטאת שניתן דמה למטה תהא כשירה, ומה אני מקיים על קרנות המזבח? מצוה, שיכול כשהיא טעונה ארבע מתנות ואם נתנם מתנה אחת כיפר כך תהא טעונה דמים למעלה ואם נתנם למטה כשירה.

(ד) ודין הוא, דמים ניתנים למטה ודמים ניתנים למעלה, מה הניתנים למטה אם נתנם למעלה לא הורצו אף הניתנים למעלה אם נתנם למטה לא הורצו, מה לתחתונים אם נתנם למעלה לא הורצו שאין מהם קרב למעלה, תאמר בעליונים אם נתנם למטה לא הורצו שיש מהם קרב למטה.

הפנימיים יוכיחו שיש מהם קרב בחוץ ואם נתנם בחוץ לא הורצו, מה לפנימיים אם נתנם בחוץ לא הורצו שאין מזבח הפנימי ממרקן תאמר בעליונים אם נתנם למטה לא הורצו שהרי הקרנות ממרקות אותם, והואיל וקרנות ממרקות אותם אם נתנם למטה תהא כשירה? תלמוד לומר: **אוֹתָהּ**, שיתן דמה למעלה ולא שיתן דמה למטה.

(ה) במקום קדוש -

יכול במחנה לווייה?

תלמוד לומר: **בַּחֹצֵי אוֹהֶל מוֹעֵד**, אין לי אלא חצר אוהל מועד, מנין לרבות הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש?

תלמוד לומר: **במקום קדוש**.

[ו, כ]

(ה) כל אשר יגע בבשרה יקדש -

יכול אף על פי שלא בלע?

תלמוד לומר: **בבשרה**, עד שיבלע.

יכול אם נגע במקצתו יהא כולו פסול?

תלמוד לומר: **אשר יגע יקדש**, הנוגע פסול, הא כיצד?

חותך מקום הבלע.

בבשרה -

ולא בעצמות ולא בגידים ולא בקרניים ולא בטלפיים.

יקדש -

להיות כמוה, אם פסולה נפסל ואם כשירה תאכל כחמור שבה.

פרק ו

אשר יזה מדמה -

מדם הכשירה ולא מדם הפסולה.

רבי יעקב אומר :

היתה לה שעת הכושר ונפסלה דמה טעון כיבוס, ושלא הייתה לה שעת הכושר ונפסלה אין טעון כיבוס.

ורבי שמעון אומר :

אף על פי שהיתה לה שעת הכושר ונפסלה אין דמה טעון כיבוס.

(ב) מדמה -

ולא מדם קדשי קדשים.

והלא דין הוא, ומה אם חטאות הפנימיות שלא שוו לחטאות החיצונות למריקה ולשטיפה שוו להם לכיבוס, קדשי קדשים ששוו לחטאות החיצונות למריקה ולשטיפה אינו דין שישוו להם לכיבוס!?

תלמוד לומר : **מדמה**, לא מדם קשי קדשים.

מדמה, לא מרוטבה.

והלא דין הוא, ומה אם הדם שאין טעון מריקה ושטיפה טעון כיבוס, הרוטב שהוא טעון מריקה ושטיפה אינו דין שטעון כיבוס! תלמוד לומר **מדמה** לא מרוטבה.

(ג) מדמה על הבגד -

ניתז על מקצתו של בגד, יכול יהא [בגד כולו] טעון כבוס?

תלמוד לומר : **אשר עליה תכבס**, מקום הדם טעון כיבוס ואין הבגד כולו טעון כיבוס.

(ד) ניתז מן הצואר על הבגד יכול יהא טעון כיבוס?

תלמוד לומר : **ואשר יזה עליה תכבס**, הדם הכשר להזותו עליה טעון כיבוס ושאינו כשר להזותו עליה אינו טעון כיבוס.

(ה) ניתז מידו של מזה, עד שלא הוזה טעון כיבוס, משהוזה אין טעון כיבוס.

נשפך על הרצפה ואספו, מן הכלי טעון כיבוס, מצואר בהמה אינו טעון כיבוס, מן הקרן ומן היסוד אינו טעון כיבוס.

(ו) בגד -

אין לי אלא בגד, מנין לרבות את העור משהופשט?

תלמוד לומר : **אשר יזה עליה תכבס**, יכול שאני מרבה את העור עד שלא הופשט?

תלמוד לומר : **בגד**, (מה בגד ראוי לקבל טומאה אף כל ראוי לקבל טומאה) פרט לעור עד שלא הופשט **דברי רבי יהודה**.

רבי אלעזר אומר :

בגד, אין לי אלא בגד, מנין לרבות את השק וכל דבר שהוא מקבל טומאה?
תלמוד לומר: **אשר יזה עליה תכבס**, [אן] יכול שאני מרבה את העור משה ופשוט?
תלמוד לומר: **בגד**, מה בגד מיוחד לקבל טומאה שהוא ראוי לקבל טומאה וראוי לכיבוס, יצא
דבר שאינו ראוי לקבל טומאה ואינו ראוי לכיבוס.

(ז) תכבס במקום קדוש -

תלמוד לומר: **תכבס במקום קדוש**, אין לי אלא הכיבוס במקום קדוש, מנין אף שבירת כלי חרש
במקום קדוש?
תלמוד לומר: **תכבס במקום קדוש וכלי חרש ישבר**.

(ח) מכאן אמרו:

בגד שיצא חוץ לקלעים, נכנס ומכבסו במקום קדוש.
נטמא חוץ לקלעים, קורעו ונכנסו ומכבסו במקום קדוש.
כלי חרש שיצא חוץ לקלעים, נכנסו ושוברו במקום קדוש.
נטמא חוץ לקלעים, נוקבו ונכנסו ושוברו במקום קדוש.
כלי נחושת שיצא חוץ לקלעים, נכנסו ומורקו ושוטפו במקום קדוש.
[נטמא חוץ לקלעים, פוחדו ומורקו ושוטפו במקום קדוש].

פרק ז

[ו, כא]

כלי חרש -

אין לי אלא כלי חרש, מנין לרבות כלי נתר?
תלמוד לומר: **וכלי חרש אשר תבושל בו ישבר**, אין לי אלא שבישל בו, עירה לתוכו רותח מנין?
תלמוד לומר: **אשר תבושל בו ישבר**, אין לי אלא כלי חרש שעירה לתוכו רותח, כלי נחושת
שעירה לתוכו רותח מנין?
תלמוד לומר: **אשר בו ישבר**.

(ב) ואם בכלי נחושת -

אין לי אלא כלי נחושת, מנין לרבות כלי מתכות?
תלמוד לומר: **ואם בכלי נחושת**.

בושלה -

תלמוד לומר: **וכלי חרש אשר תבושל בו ישבר ואם בכלי נחושת בושלה**.
מלמד שמבשל ושונה ומשלה ובאחרונה מורק ושוטף, אין לי אלא כלי נחושת שהוא מבשל
שונה ומשליש ובאחרונה מורק ושוטף, ומנין לכלי חרש שהוא מבשל ושונה ומשליש
ובאחרונה שוברו?
תלמוד לומר: **וכלי חרש אשר תבושל בו ישבר ואם בכלי נחושת בושלה**.

רבי טרפון אומר:

אם בישל בו מתחילת הרגל יבשל בו כל הרגל.

וחכמים אומרים:

עד זמן אכילה מריקה ושטיפה.

מריקה כמריקת הכוס

ושטיפה כשטיפת הכוס.

מריקה ושטיפה בצונן.

השפוד והאסכלא **מגעילן** בחמין.

(ג) ומורק ושוטף -

יכול מה שטיפה האמורה להלן בארבעים סאה אף כאן בארבעים סאה?

תלמוד לומר: **במים**, במים כל שהן.

במים ולא בין,

במים ולא במזג.

במים, להכשיר את כל המים **קל וחומר** למימי הכיור.

(ד) יכול אף הפסולה תהא טעונה מריקה ושטיפה?

תלמוד לומר: **ומורק ושוטף במים**.

[ו, כב]

כל זכר בכהנים יאכל אותה -

הכשירה טעונה מריקה ושטיפה ואין הפסולה טעונה מריקה ושטיפה.

ר' יעקב אומר:

היתה לה שעת הכושר ונפסלה טעונה מריקה ושטיפה ושלא הייתה לה שעת הכושר ונפסלה

אינה טעונה מריקה ושטיפה.

(ה) ר' שמשון אומר:

אף על פי שהיתה לה שעת הכושר ונפסלה אינה טעונה מריקה ושטיפה. בישל בו קדשים וחולין

או קדשי קדשים וקדשים קלים, אם יש בהם נותן טעם הרי הקלים אילו נאכלים כחמורים

וטעונים מריקה ושטיפה ופוסלים במגע.

(ו) כל זכר -

לרבות בעלי מומין, למה?

אם לאכילה כבר אמור, אם למחלוקת כבר אמור, אם כן למה נאמר **כל זכר**?

שיכול אין לי אלא בעלי מום קבוע, בעלי מום עובר מניין?

תלמוד לומר: **כל זכר בכהנים**.

יאכל אותה -

קדושה ולא פסולה.

קודש קדשים -

מה תלמוד לומר, שיכול אין לי שטעונה מריקה ושטיפה אלא חטאת בלבד מנין לרבות כל הקדשים?

תלמוד לומר: **קודש קדשים**.

יכול אף התרומה?

תלמוד לומר: אותה פרט לתרומה **דברי רבי יהודה**.

ר' שמעון אומר:

קודש קדשים טעונים מריקה ושטיפה ואין קדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה.

(ז) אוציא את אילו ולא אוציא את התודה ואיל הנזיר הנאכלים ליום ולילה כקדשי קדשים?

תלמוד לומר: **הוא**.

פרק ח

[ו, כג]

חטאת -

אין לי אלא חטאת, מנין לרבות כל הקדשים?

תלמוד לומר: **וכל חטאת דברי רבי עקיבא**.

אמר לו רבי יוסי הגלילי:

עקיבא, אפילו אתה מרבה כל היום אין כאן אלא חטאת בלבד, אם כן למה נאמר **וכל**, שיכול

אין לי אלא חטאת יחיד, חטאת צבור מנין?

תלמוד לומר: **כל**, אין לי אלא חטאת זכר חטאת נקבה מנין?

תלמוד לומר: **וכל חטאת**.

רבי אליעזר אומר

אף האשם, שנאמר: **כחטאת כאשם**.

(ב) אשר יובא מדמה -

אפילו מקצת דמה.

מיכן אמרו:

חטאת שקיבל דמה בשתי כוסות, יצא אחד מהם לחוץ הפנימי כשר, נכנס אחד מהם לפניו -

רבי יוסי הגלילי:

מכשיר בחיצון.

וחכמים:

פוסלים.

אמר רבי יוסי הגלילי:

ומה אם במקום שמחשבה פוסלת בחוץ לא פסל הדם שבחוץ לדם שבפנים, מקום שאין מחשבה פוסלת בפנים אינו דין שלא יפסול הדם שבפנים לדם שבחוץ?
תלמוד לומר: **מדמה**, אפילו מקצת דמה.

(ג) אמר להם קל וחומר ליוצא מעתה, ומה אם במקום שאין משבחה פוסלת בפנים פסל הדם שבפנים לדם שבחוץ, מקום שמחשבה פוסלת בחוץ אינו דין שיפסול הדם שבחוץ לדם שבפנים!?
תלמוד לומר: **אשר יובא**, הנכנס פוסל ואין היוצא פוסל.

(ד) אל אהל מועד -

אין לי אלא אהל מועד שילה ובית עולמים מניין?

תלמוד לומר: **לכפר בקודש**.

הנכנס לכפר אף על פי שלא כיפר פסל, **דברי רבי אליעזר**.

אמר רבי אליעזר:

נאמר כאן **וכפר** ונאמר להלן **וכנפר**, מה לכפר האמור להלן בשלא כיפר אף לכיפר האמור כאן שלא כיפר.

רבי שמעון אומר:

נאמר כאן **לכפר בקודש** ונאמר להלן **לכפר בקודש** מה לכפר בקודש האמור להלן שכבר כיפר אף לכפר בקודש האמור כאן שכבר כיפר.

ר' יהודה אומר:

אם הכניס שוגג כשר.

(ה) בקודש באש תשרף -

מלמד ששריפתה בפנים.

אין לי אלא זו בלבד מנין לרבות פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים?

תלמוד לומר: **כל בקודש באש ישרף**.

(ו) מיכן אמרו:

בשר קדשי קדשים שניטמא בין באב הטומאה בין בולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ **בית שמאי אומרים**: הכל ישרף בפנים.

ובית הלל אומרים: הכל ישרף בחוץ חוץ משניטמא בולד הטומאה בפנים **דברי רבי מאיר**.

רבי יהודה אומר: **בית שמאי** אומרים הכל ישרף בפנים חוץ שניטמא באב הטומאה בחוץ. **ובית הלל** אומרים הכל ישרף בחוץ חוץ משניטמא בולד הטומאה בפנים.

(ז) רבי אליעזר אומר: את שניטמא באב הטומאה בין בפנים ובין בחוץ ישרף בחוץ, את שניטמא בולד הטומאה בין בחוץ בין בפנים ישרף בפנים.

רבי עקיבא אומר: את שניטמא בפנים בין באב הטומאה בין בולד הטומאה ישרף בפנים [את] שניטמא בחוץ בין באב הטומאה בין בולד הטומאה ישרף בחוץ.

ר' אליעזר אומר: **לא תאכל באש ישרף** - כל שהוא טעון שריפה ליתן עליו לא תעשה על אכילתו.

(ח) רבי יוסי הגלילי אומר: כל הענין הזה אינו מדבר אלא בפרים הנשרפים ושעירים הנשרפים ליתן לא תעשה על אכילתן וללמד שפסוליהם נשרפים לפני הבירה. אמרו לו: מנין לחטאת שאם נכנס מדמה לפני תהא פסולה? אמר להם: הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה.

פרשה ה

צו - פרק ז

[ז, א]

תורת האשם -

לבית עולמים.

זאת -

אינה נוהגת בבמה.

תורת האשם -

תורה אחת לכל אשמות שיהא דמם ניתן למטה.

(ב) וכי מאין בא?

מכלל שנאמר: **כי כחטאת האשם הוא לכהן**, מה חטאת דמה ניתן למעלה אף אשם יהיה דמו ניתן למעלה?
תלמוד לומר: **קודש קדשים ואת דמו יזרוק**, לרבות כל אשמות ואשם מצורע שיהא דמם ניתן למטה.

מנין לדם האשם שנתערב בדם שלמים יזרק?

תלמוד לומר: **קודש קדשים ואת דמו יזרוק**, יכול אפילו נתערבה חיים?

תלמוד לומר: **הוא**, מה יעשה להם?

ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא מדמי היפה ממין זה ובדמי היפה ממין זה ויפסיד המותר מביתו.

ר' שמעון אומר:

אשם שנתערב בשלמים, שניהם ישחטו בצפון זה יקרב לשום מה שהוא וזה יקרב לשום מה שהוא [ויאכלו כחמור שבהם].

אמרו לו: והלא שלמים טעונים תנופה ואין אשם טעון תנופה.

אמר להם: ומה בכך ויניף אשם.

אמרו לו: אין מביאים קדשים לבית הפסול.

הוא -

הוא קרב ואין תמורתו קריבה.

[ז, ב]

(ג) ישחטו -

ריבה כאן שוחטים הרבה אף הגרים ואף הנשים ואף העבדים, אין לשון שחיטה אלא משיכה, שנאמר: **זהב שחוט**.

רבי אליעזר אומר:

מיכן לעולת צבור שלא תהא שחיטתה אלא בצפון.

קודש קדשים - לרבות זבחי שלמי צבור שלא תהא שחיטתן אלא בצפון.

הוא - פרט לתודה ואיל נזיר.

[ז, ה]

(ד) והקטיר אותה הכהן המזבחה אשה לה' [אשם הוא -

יכול אף על פי ששחטו שלא לשמו.

אשם -

אף על פי שלא סמך עליו.
אז] יכול אף על פי שלא שחטו בצפון?
תלמוד לומר: **הוא**.

(ה) רבי אליעזר אומר:

אשה - לשום אישים.

אשם - אף על פי שלא סמך עליו.
או יכול אף על פי ששחטו שלא לשמו?
תלמוד לומר: **הוא**.

(ו) אמר רבי אלעזר:

חטאת באה על חטא ואשם בא על חטא, מה חטאת פסולה שלא לשמה אף אשם פסול שלא לשמו.

(ז) אמרו לו: לא, אם אמרת בחטאת שדמה ניתן למעלה תאמר באשם שדמו ניתן למטה.
אמר להם: הפסח יוכיח שדמן ניתן למטה ואם שחטו שלא לשמו פסול.

(ח) אמרו לו: והלא נאמר: **פסח הוא**.

אמר להם: אף נאמר **אשם הוא**.

(ט) כל זכר -

לרבות בעלי מומים.

למה?

אם לאכילה כבר אמורים אם למחלוקת כבר אמורים ואם לבעלי מומים קבועים כבר אמורין,
ואם לבעלי מומים עוברים כבר אמורים, אם כן למה נאמר: **כל זכר**?
שיכול אין לי אלא שנולד תמים ונעשה בעל מום, נולד בעל מום ממעי אמו מנין?
תלמוד לומר: **כל זכר**.

(י) יאכלנו -

כשר ולא פסול.

קודש קדשים -

לרבות זבחי שלמי צבור שלא יהו נאכלים אלא לזכרי כהונה.

הוא -

פרט לתודה ואיל נזיר.

פרק ט

[ז, ז]

כחטאת כאשם -

מה חטאת מן החולין ביום ובידו הימנית אף אשם מן החולין ביום ובידו הימנית.

תורה אחת להם -

לסמיכה.

לכהן אשר יכפר בו יהיה -

לטבול יום ולמחוסר כפורים ואונן.

והכהן המקריב את עולת איש -

פרט לעולת הקדש דברי ר' יהודה.

ר' יוסי ב"ר יהודה אומר:

אף עולת הגר.

עולת איש -

אין לי אלא עולת איש, עולת גרים נשים ועבדים מנין?

תלמוד לומר: **עור**.

העולה -

ריבה, אם כן למה נאמר **עולת איש**?

עולה שעלתה לאיש, פרט לשנשחטה חוץ לזמנה חוץ למקומה.

(ב) יכול אף נשחטה שלא לשמה, הואיל ולא עלתה לבעלים לשום חובה לא יהיו הכהנים

זכאים בעורה?

תלמוד לומר: **עור העולה** ריבה, אין לי אלא עור העולה עורות קדשי קדשים מנין?

תלמוד לומר: **אשר הקריב**, יכול שאני מרבה (אף) עורות קדשים קלים?

תלמוד לומר: **העולה**, מה עולה מיוחדת קדשי קדשים, יצאו קדשים קלים.

(ג) ר' ישמעאל אומר:

עור העולה, אין לי אלא עור העולה, עורות קדשי קדשים מנין?

ודין הוא, ומה אם במקום שלא זכו [כהנים] בבשר זכו בעורה, קדשי קדשים שזכו בבשרן אינו

דין שיזכו בעורות!?

המזבח יוכיח שזכה בבשר ולא זכה בעורות.

(ד) לא, אם אמרת במזבח שלא זכו במקצתם תאמר בכהנים שזכו במקצתם, הואיל זכו במקצתם יזכו בכולן.

רבי אומר:

כל עצמינו לא צרכנו לא לעור העולה בלבד, שבכל המקום העור מהלך אחר הבשר, פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים עורותיהם נשרפים עימם, שנאמר: **ושרפו באש את עורותם ואת בשרם ואת פרשם.**

(ה) חטאת ואשם וזבחי שלמי צבור ניתנים מתנה לכהן לעולם, רצו להפשיט מפשיטים רצו לאכול אוכלים אותן ואת עורותיהם, אבל העולה לפי שנאמר בה: **והפשיט את העולה צרך** הכתוב לומר: **עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה.**

לכהן לו יהיה -

פרט לטבול יום ולמחוסר כיפורים ולאונן, יכול לא יחלקו בבשר שהוא לאכילה אבל יחלקו בעורות שאינו לאכילה?
תלמוד לומר: **עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה**, פרט לטבול יום ולמחוסר כפורים ולאונן.

פרק י

[ז, ט]

כל המנחה אשר תאפה בתנור -

אמר רבי יוסי ברבי יהודה:

מנין לאומר הרי עלי עולת מנחה מאפה [תנור] לא יביא מחצה חלות ומחצה ריקים?
תלמוד לומר: **כל המנחה אשר תאפה בתנור וכל נעשה במרחשת ועל מחבת וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה.**

מה **כל וכל** האמור למטה?

שני מינים אף כל וכל האמור כאן שני מינים.

(וכל נעשה במרחשת ועל מחבת) -

לשם כליין נקראו ולא לשם מעשיהם,

בתנור -

כלי אף מחבת ומחרשת כלי.

(ב) לכהן המקריב אותה לו תהיה -

יכול לו לבדו?

תלמוד לומר: **לכל בני אהרן תהיה.**

יכול לכולן?

תלמוד לומר: **לכהן המקריב אותה**, הא כיצד?
זה בית אב המקריבים אותה.

(ג) מנין שאין חולקים מנחות כנגד זבחים?

תלמוד לומר: **וכל המנחה אשר תאפה בתנור לכל בני אהרן תהיה**.

(ד) יכול לא יחלקו מנחות כנגד זבחים. אבל יחלקו מנחות כנגד זעופות?

תלמוד לומר: **וכל נעשה במרחשת ועל מחבת לכל בני אהרן תהיה**.

(ה) יכול לא יחלקו מנחות כנגד עופת אבל יחלקו עופות כנגד זבחים?

תלמוד לומר: **ועל מחבת לכל בני אהרן תהיה**.

(ו) יכול לא יחלקו עופות כנגד זבחים אבל יחלקו מנחות כנגד מנחות?

תלמוד לומר: **וכל מנחה בלולה בשמן לכל בני אהרן תהיה**.

(ז) יכול לא יחלקו מחבת כנגד מרחשת ומרחשת כנגד מחבת אבל יחלקו מחבת כנגד מחבת

ומרחשת כנגד מרחשת?

תלמוד לומר: **וחרבה לכל בני אהרן תהיה**.

(ח) יכול לא יחלקו בקדשי קדשים אבל יחלקו בקדשים קלים?

תלמוד לומר: **איש כאחיו**.

תודה -

כשם שאין חולקים בקדשי קדשים כך אין חולקים בקדשים קלים.

(ט) איש כאחיו -

האיש חולק אף על פי בעל מום ואין הקטן חולק אף על פי תמים.

פרשה ו

מנין לעשות זמן בבמה בזמן אהל מועד?

הואיל ואמרה תורה הלן והיוצא ישרף והיוצא ישרף, מה היוצא אינו נוהג בבמה אף הלן לא ינהוג בבמה.

(ב) **והלא דין הוא**, ומה אם העוף שאין המום פוסל בו הזמן פוסל בו, קדשי במה שהמום פוסל

בהן אינו דין שיהא הזמן פוסל בהן?!

לאו, מה לעוף שאין המום פוסל בו הזמן פוסל בו שכן הזר פוסל בו, תאמר בקדשי במה שהחום פוסל בהם יהא הזמן פוסל בהם שכן אין הזר פוסל בהם, הואיל ואין הזר פוסל בהם לא יהא זמן פוסל בהם! תלמוד לומר: **תורת זבח השלמים**, לעשות זמן בבמה בזמן אהל מועד.

[ז, יא]

(ג) תורת זבח השלמים [אם] על תודה -

תלמוד לומר: **תורת זבח השלמים** [אם] על תודה - מה שלמים טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק אף שלמים ישחטו לשום שלמים ולשום תודה? תלמוד לומר: **זאת**.

(ד) תורת זבח השלמים [אם] על תודה -

מה שלמים טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק אף תודה תיטען סמיכה ונסכים ותנופת וחזה ושוק.

(ה) משום רבי ישמעאל אמרו:

לפי שיצאת לידון בדבר החדש יכול אין לה אלא חידושה? תלמוד לומר: **תורת זבח השלמים [אם] על תודה**, מה שלמים טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק אף תודה טעונה סמיכה ותנופת חזק ושוק.

(ו) תורת זבח השלמים [אם] על תודה -

מה שלמים באים מן המעשר אף תודה באה מן המעשר.

[ז] [אמר הרי עלי תודה סתם יכול להביא מן המעשר?]

תלמוד לומר: **תורת זבח השלמים [אם] על תודה**, מה שלמים פירש מן המעשר מביא מן המעשר לא פירש מן המעשר אינו מביא אלא מן החולין, אף תורה פירש מן המעשר מביא מן המעשר לא פירש מן המעשר אין מביא אלא מן החולין.

(ח) מנין ללחם שמביא מן המעשר?

תלמוד לומר: **אשר יקריב**, מה שלמים באים מן המעשר אף הלחם יביא מן המעשר.

(ט) אמר הרי עלי תודה מן המעשר ולא פירש לחמה מן המעשר יכול יביא היא ולחמה מן

המעשר?

תלמוד לומר: **שלמים אשר יקריב**, מה שלמים פירש מן המעשר מביא מן המעשר. לא פירש מן המעשר אין מביא אלא מן החולין, אף הלחם פירש מן המעשר מביא מן המעשר לא פירש מן המעשר אינו מביא אלא מן החולין.

אמר הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מן המעשר, [הואיל ו]פירש זה יכול יביא?
תלמוד לומר: **שלמים אשר יקריב**, בזמן שאמר הרי עלי תודה היא ולחמה מן המעשר יביא,
תודה מן המעשר ולחמה מן החולין יביא יביא
תודה מן החולין אף על פי שפירש לחמה מן המעשר לא יביא אלא מן החולין.

(י) יכול יביא מחיטי מעשר שני?
תלמוד לומר: **שלמים אשר יקריב**, מה שלמים מן הלקוח בכסף מעשר אף לחם מן הלקוח
בכסף מעשר.

(יא) ומנין לאומר הרי עלי תודה לא יביא אלא מן החולין?
תלמוד לומר: **וזבחת פסח לה' אלוהיך צאן ובקר**, והלא אין פסח בא אלא מן הכשבים ומן
העזים. אם כן למה נאמר צאן ובקר?
אלא להקיש כל הבא מן הצאן ומן הבקר לפסח, מה פסח שהוא בא בחובה ואינו בא אלא מן
החולין אף כל דבר שהוא בא בחובה לא יביא אלא מן החולין, הרי עלי תודה הרי עלי שלמים,
הואיל והם באים חובה לא יביא אלא מן החולין.
והנסכים בכל מקום לא יבואו אלא מן החולין.

פרק יא

[ז,יב]

מהו **תודה** יקריב?
מנין אתה אומר המפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואחר כך נמצאת הראשונה
והרי שתיהם עומדות, מנין שיביא איזו מהם שירצה ויביא עמה לחם והשנייה תבוא בלא
לחם?

תלמוד לומר: **[תודה] יקריב**.
יכול יהיו שתיהם טעונות לחם?
תלמוד לומר: **יקריבנו**, אחת טעונה לחם ואין שתים טעונות לחם.

(ב) ומנין לרבות את הולדות ואת התמורות?
תלמוד לומר: **אם על תודה**.
יכול יהיו כולן טעונות לחם?
תלמוד לומר: **התודה**, התודה טעונה לחם ולא ולדה ולא חילופה ולא תמורתה טעונות לחם.

(ג) והקריב על זבח -

לחייב על כל זבח וזבח.
והלא דין הוא, ומה אם במקום שמיעט בלחם ריבה בכבשים, כאן שריבה בלחם אינו דין
שירבה בכבשים!?
תלמוד לומר: **והקריב על זבח**, לחייב על כל זבח וזבח.

(ד) והקריב על זבח התודה חלות מצוות בלולות בשמן ורקיקי מצוות משוחים בשמן -

מה תלמוד לומר **בשמן בשמן** שני פעמים?

אמר רבי עקיבא:

אילו נאמר בשמן אחד הייתי אומר הרי היא ככל המנחות ללוג, כשהוא אומר **בשמן בשמן**, אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט.

(ה) מיעטה לחצי לוג.

יכול [ישתלש חצי לוג לשלשת המינים הללו לחלות ולרקיקים] ולרבוכה?

תלמוד לומר: **סולת מורבכת חלות בלולות בשמן**, שאין ריבוי אחר מיעוט אלא לרבות.

(ו) כיצד הוא עושה?

נותן רביעית לרבוכה ורביעית לשני מינים, ורביעית שהוא נותן לשני מינים נותן מחצה לחלות ומחצה לרקיקין.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון:

מושח את הרקיקים כמין כי ומחזיר את השאר לחלות.

אמר לו רבי אלעזר בן עזריה לרבי עקיבא:

אפילו אתה אומר כל היום [כולו] בשמן לרבות ובשמן למעט איני שומע לך, אלא חצי לוג שמן לתודה, ורביעית שמן לנזיר, ואחד עשר יום שבין נידה לנידה, הלכה למשה מסיני.

(ז) סולת מורבכת -

למדנו לרבוכה שהיא סולת. מנין לכולן שיהו סולת. תלמוד לומר סולת חלות מה חלות האמורות ברבוכה סולת אף חלות האמורות בכולן סולת.

(ח) והלא רקיקים לא נאמר בהם חלות ומנין שיהיו סולת?

תלמוד לומר: **מצוות מצות**, מה מצוות האמורה בחלות סולת אף מצוות האמורות ברקיקים סולת.

(ט) אם נפשך לומר [ו]סולת מורבכת הרי הוא כמוסיף על רבוכה, מה רבוכה סולת אף כולם סולת.

[ז, יג]

(י) על חלות לחם חמץ -

כנגד חמץ יביא מצה, מה חמץ עשרה עשרונות. אף מצה עשרה עשרונות.

על חלת לחם חמץ -

מלמד שאין הלחם מתקדש עד שיקדמו פניה בתנור.

והקריב קרבנו על זבח -

מלמד שאין הזבח מתקדש אלא בזביחה.

על זבח תודת שלמיו -

מלמד שאין הלחם מתקדש עד שתהא זביחתו לשום תודה.

מיכן אמרו:

שחטה לשמה וזרק דמה שלא לשמה הלחם מקודש.

רבי אלעזר ברבי שמעון אומר:

אין הלחם מקודש.

(יא) שלמיו -

לרבות שלמי נזיר [לעשות קבין ירושלמיות ולרביעית שמן, או אינו אומר שלמיו אלא לרבות

שלמי נזיר] לכל האמור בענין?

תלמוד לומר: **מצות**, מצוות הוא בא ואינו בא חמץ.

הא מה אני מקיים **שלמיו**?

לרבות שלמי נזיר לעשרה קבים ירושלמיות ולרביעית שמן.

פרשה ז

[ז, יד]

והקריב ממנו -

מן המחובר.

אחד -

שלא יטול פרוס.

מכל קרבן -

שיהו כל הקרבנות שוים שלא יטול מן הקרבן על חבירו.

תרומה לה' -

איני יודע כמה.

הריני דן, נאמר כאן **תרומה** ונאמר **תרומה** בתרומת מעשר, מה תרומת מעשר אחד מעשרה.

אף כאן אחד מעשרה.

(ב) או כלך לדרך זו:

נאמר כאן **תרומה** ונאמר בביכורים **תרומה**, מה תרומת ביכורים אין לה שיעור אף זו אין לה שיעור.

(ג) נראה למי דומה?

דנים תרומה שאין אחריה תרומה מתרומה שאין אחריה תרומה, ואל תוכיח תרומת ביכורים שיש אחריה תרומה.

או כלך לדרך זו:

דנים תרומה שהיא נאכלת במקום מתרומה שהיא נאכלת במקום, ואל תוכיח תרומת מעשר שאינה נאכלת במקום.
תלמוד לומר: **תרומה לה' ותרומת ה'** לגזירה שוה, מה תרומת ה' האמור להלן אחד מעשרה אף תרומה לה' האמור כאן אחד מעשרה.

(ד) למדנו לתרומה שהיא אחד מעשרה, אבל איני יודע כמה היא חלה.

הריני דן, נאמר כאן **לחם חמץ** ונאמר להלן **חמץ** בשתי הלחם, מה חמץ האמור בשתי הלחם עשרון לחלה אף לחם חמץ האמור כאן עשרון לחלה.

(ה) או כלך לדרך זו:

נאמרו כאן **חלות** ונאמרו **חלות** בלחם הפנים, מה חלות האמור בלחם הפנים שני עשרונים לחלה אף חלה האמור כאן שני עשרונים לחלה.

(ו) נראה למי דומה?

דין מנחה שהיא באה חמץ ובאה עם הזבח ממנחה שבאה חמץ ובאה עם הזבח, ואל יוכיח לחם הפנים שאינו בא חמץ ואינו בא עם הזבח.

(ז) או כלך לדרך זו:

דנים מנחה שהיא באה מהארץ ומחוצה לארץ מן החדש ומן הישן [ממנחה שהיא באה מן הארץ ומן חו"ל זמן החדש ומן הישן], ואל יוכיחו שתי הלחם שאינן באות אלא מן החדש ומן הארץ.
תלמוד לומר: **ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתיים**, שאין תלמוד לומר **תביאו** אלא מה שאתה מביא ממקום אחר הרי הוא כזה, מה זו עשרון לחלה אף מה שאתה מביא ממקום אחר עשרון לחלה.

(ח) או מה אילו שני עשרונים אף הללו שני עשרונים?

תלמוד לומר **תהיינה** אילו שני עשרונים.

(ט) למדנו לחמץ שהוא עשרה עשרונות ומנין למצה שהיא עשרה עשרונות?

תלמוד לומר: **על חלת לחם חמץ**, כנגד חמץ הביא מצה, מה חמץ עשרה עשרונים אף מצה עשרה עשרונים.

יכול עשרה עשרונים שבמצה לא יהו כולן אלא קרבן אחד?

תלמוד לומר: **והקריב על זבח התודה חלות מצוות [בלולות בשמן ורקיקי מצוות משוחים בשמן וסלת מרבכת חלות בלולות בשמן על חלות לחם חמץ]**.

ואומר **והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה'**, נמצאו ג' עשרונים ושליש קרבן אחד, נמצא שלישי עשרון חלה, נמצא לחמה של תודה ארבעים חלות, נוטל מהם ארבע חלות ונותן לכהן.

לכהן הזורק את דם השלמים לו יהיה -

והשאר נאכל לבעלים.

פרק יב

[ז, טו]

בשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל -

הרי זה בא ללמד על הנאכלים ליום אחדאחר שיהו נאכלים ליום אחד אין לי אלא תודה, מנין לרבות את הלחם?

תלמוד לומר: **קרבנו**.

מנין לרבות הוולדות והתמורות?

תלמוד לומר: **ובשר**.

מנין לרבות חטאת ואשם?

תלמוד לומר: **זבח**.

מנין לרבות שלמי נזיר ושלמים הבאים מחמת פסח?

תלמוד לומר: **שלמיו**.

(ב) ביום קרבנו יאכל -

אין לי אלא אכילתו ליום אחד, ומנין אף תחילת זביחתו לא תהא אלא על מנת לאכול ליום אחד?

(ג) תלמוד לומר: **וכי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו ביום ההוא יאכל**, שאין תלמוד לומר, אלא אם אינו עניין לאכילה תנייהו עניין לזביחה שאף תחילת זביחתו לא תהא אלא על מנת להיאכל ליום אחד.

(ד) אין לי אלא תודה, מנין לרבות לכל הנאכלים ליום אחד שלא תהא זביחתן אלא על מנת להיאכל ליום אחד?

תלמוד לומר: **וכי תזבחו זבח תודה, וכי תזבחו זבח** לרבות זבחים הנאכלים ליום אחד שלא תהא זביחתן אלא על מנת להיאכל ליום אחד.

(ה) לא יניח ממנו עד בוקר -

אוכל הוא כל הלילה.

אם כן למה אמרו חכמים עד חצות?
להרחיק מן העבירה, אבל אין מחשבה פוסלת בהם משום פיגול ואין חייבים עליהם משום
נותר עד שיעלה עמוד השחר.

[ז,טז]

(ו) ואם נדר או נדבה זבח קרבנו [ביום הקריבו את זבחו יאכל ולמחרת] -

הרי זה בא ללמד על הנאכלים לשני ימים שנאכלים לשני ימים שיהו נאכלים לשני ימים.
אין לי אלא שלמים, מנין לרבות את החגיגה?
ארבה את החגיגה הבאה בזמנה.
מנין חגיגה הבאה עם פסח, חגיגה הבאה תשלומין, שלמים הבאים בתוך המועד, שלמים
הבאים לאחר המועד?
תלמוד לומר: **אם נדר, נדבה, או נדבה.**

(ז) מתוך שנאמר: לא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר, בחגיגה הבאה עם
הפסח הכתוב מדבר שתיאכל לשני ימים.
יכול ליום אחד?
כשהוא אומר **לבקר, לבקר**, לבקרו של שלישי.
יכול לבקרו של שני, ומה אני מקיים חגיגה הנאכלת לשני ימים חוץ מזו?
תלמוד לומר: **נדר, אם נדר או נדבה.**

(ח) מנין לרבות את הוולדות ואת התמורות?
תלמוד לומר: **נדר, אם נדר אם נדבה.**
מנין לרבות את הבכור ואת המעשר?
תלמוד לומר: **או זבח.**

(ט) ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת -

אין לי אלא אכילתו לשני ימים, מנין שאף תחילת זביחתו לא תהא אלא על מנת להיאכל לשני
ימים?
תלמוד לומר: **וכי תזבחו זבח שלמים לה' לרצונכם תזבחו ביום זבחכם יאכל וממחרת**, שאין
תלמוד לומר אלא אם אינו עניין לאכילה תניהו עניין לזביחה שאף תחילת זביחתו לא תהא
אלא על מנת להיאכל לשני ימים.

(י) אין לי אלא שלמים, מנין לכל הנאכלים לשני ימים שלא תהא זביחתן אלא על מנת להיאכל
לשני ימים?
תלמוד לומר: **וכי תזבחו זבח שלמים, וכי תזבחו זבח שלמים**, לרבות כל הנאכלים לשני ימים
שלא תהא תחילת זביחתן אלא על מנת להיאכל לשני ימים.

(יא) ביום הקריבו את זבחו יאכל -

מצוה לאכול ממנו ביום הראשון.

יכול כולו?

תלמוד לומר: **וממחרת**

אי ממחרת יכול מצווה לאוכלו לשני ימים?

תלמוד לומר: **והנותר**, אם הותיר הותיר.

(יב) אי והנותר, יכול אם הותיר כולו לשני יהא פסול?

תלמוד לומר: **יאכל**, ואפילו כולו.

(יג) יכול יהיה נאכל לאור שלישי?

ודין הוא, זבחים נאכלים ליום אחד וזבחים נאכלים לשני ימים, מה זבחים הנאכלים ליום

אחד לילו אחריו אף זבחים הנאכלים לשני ימים לילו אחריו?

תלמוד לומר: **עד יום**, עד יום הוא נאכל ואינו נאכל לאור שלישי.

(יד) יכול יתחיל שורף?

ודין הוא, זבחים נאכלים ליום אחד זבחים נאכלים לשני ימים, מה זבחים הנאכלים ליום אחד

תכף זמן אכילתן שריפתן אף זבחים הנאכלים לשני ימים תכף זמן אכילתן שריפתן?

תלמוד לומר: **ביום**, ביום הוא נשרף ואין נשרף בלילה.

או אינו אומר בשלישי ישרף, עבר שלישי לא ישרף?

תלמוד לומר: **ישרף** אפילו לעולם.

[ז, יז]

(טו) מבשר -

לא מן העצמות ולא מן הגידין ולא מן הקרניים ולא מן הטלפיים.

הזבח -

פרט לעובר ולשיליא.

ביום השלישי באש ישרף -

ביום השלישי - בנה אב לכל הנשרפים שלא יהיו נשרפים אלא ביום.

פרשה ח

[ז, יח]

ואם האכל יאכל ביום השלישי לא ירצה -

אמר רבי אליעזר:

כוף אזנדך לשמוע, שהשוחט את זבחו על מנת לאוכלו ביום השלישי הרי זה בלא ירצה.

אמר רבי עקיבא:

או שומע אני אם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה, אם אכלן ממנו ביום השלישי יהיה פסול!?

ואי אפשר לומר כן, מאחר שהוכשר יחזור ויפסל, הן, אם מצינו בזב וזבה ובשומרת יום כנגד יום שהיו בחזקת טהרה וכשראו סתרו אף זה שהיה בחזקת היתר אם אכל ממנו ביום השלישי יהיה פסול?

תלמוד לומר: **המקריב** בשעת הקרבה הוא נפסל ואינו נפסל ביום השלישי.

(ב) או אינו אומר המקריב אלא זה כוהן המקריב?
תלמוד לומר: **אותו**, בזבח הוא מדבר ולא בזבח.

(ג) בן עזאי אומר:

מה תלמוד לומר **אותו**?

לפי שנאמר: **כי תדור נדר לה' אלוהיך לא תאחר לשלמו**.
יכול המאחר נדרו בלא ירצה?
תלמוד לומר: **אותו** אותו בלא ירצה ואין המאחר את נדרו בלא ירצה.

אחרים אומרים:

לא יחשב, במחשבה הוא נפסל ואין נפסל בשלישי.

(ד) יכול אין מחשבה פוסלת אלא בזריקה, מנין לרבות שחיטה וקיבול הדם?
תלמוד לומר: **אם האכל יאכל** לרבות שחיטה וקיבול הדם.
[או] יכול שאני מרבה שירי הדם והקטר חלבים ואכילת בשר?
תלמוד לומר: **המקריב**, זריקה בכלל הייתה ולמה יצאת?
להקיש אליה מה זריקה מיוחדת שהיא מעכבת את הכפרה אף אני ארבה שחיטה וקיבול הדם שהן מעכבים את הכפרה, ומוציא שירי הדם והקטרת חלבים ואכילת בשר שאין מעכבים את הכפרה.

(ה) רבי מאיר אומר:

מחשבה פוסלת בהילוך שאי אפשר בה לעבודה בלא הילוך.

ורבי שמעון אומר:

אין מחשבה בהילוך, שאי אפשר לעבודה שלא בשחיטה ושלא בקבלה ושלא בזריקה, אבל אפשר שלא בהילוך, שוחט בצד המזבח וזורק.

רבי אליעזר אומר:

המהלך במקום שהוא צריך להלך מחשבה פוסלת ובמקום שאינו צריך להלך אין מחשבה פוסלת, שאין מחשבה פוסלת אלא בדבר הכשר לעבודה ובמי שהוא ראוי לעבודה ובמקום שהוא ראוי לעבודה.

(ו) יכול אין [לי] מחשבה פוסלת אלא באכילת בשר, מנין לרבות שירי הדם והקטר חלבים תלמוד לומר: **אם האכל יאכל** אכילה לאדם ואכילה למזבח.

(ז) למדנו לזבחים הנאכלים לשני ימים שמחשבה פוסלת בהם בשלישי, מנין לכל הנאכלים ליום אחד שתהא מחשבה פוסלת בהם בשני, **ודין הוא**, זבחים נאכלים לשני ימים זבחים נאכלים ליום אחד, מה זבחים הנאכלים לשני ימים מחשבה פוסלת בהם בשלישי אף זבחים הנאכלים ליום אחד מחשבה פוסלת בהם בשני, דיו לבא מן הדין להיות כנדון, מה אילו לשלשה אף אילו שלשה.

(ח) **אני אדינינו דין אחר**, זבחים נאכלים לשני ימים זבחים נאכלים ליום אחד, מה זבחים הנאכלים לשני ימים אחר זמן אכילתם מחשבה פוסלת בהן בשלישי אף זבחים הנאכלים ליום אחד אחר זמן אכילתם מחשבה פוסלת בהם בשני.

(ט) הין, אם פסלה מחשבה בשלישי שאינו כשר לאכילת כל זבח תפסול מחשבה בשני שהוא כשר לאכילת קדשים קלים? תלמוד לומר: **אם האכל יאכל ביום**, לרבות זבחים הנאכלים ליום אחד שתה מחשבה פוסלת בהם בשני.

פרק יג

יכול אין [לי] מחשבה פוסלת אלא בחוץ לזמנו, חוץ למקומו מנין? **ודין הוא**, זמן פוסל ומחיצה פוסלת, מה הזמן מחשבה פוסלת בו אף מחיצה תהא מחשבה פוסלת בה?

(ב) הין, אם פסלה מחשבה בזמן שהזמן נוהגת בבמה, תפסול מחשבה במחיצה שאין מחיצה נוהגת בבמה?

תלמוד לומר: בפרשת קדושים: **אם האכל יאכל ביום השלישי פיגול הוא לא ירצה**, שאין תלמוד לומר אלא אם אינו עניין לחוץ זמנו תניהו עניין לחוץ למקומו. יכול יהו חייבים עליו כרת?

תלמוד לומר: בשלישי **עונו ישא**. חוץ לזמנו בהכרת ואין חוץ למקומו בהכרת.

יכול השוחט לערלים ולטמאים יהיה **בלא ירצה**? תלמוד לומר: **אותו**, אותו בלא ירצה ואין השוחט לערלים ולטמאים בלא ירצה.

(ג) יכול אין לי בלא ירצה, אלא שנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו, מנין לנשחט בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים, הלך והיוצא, ושקיבלו פסולים וזרקו את דמו, והניתנים למטה שנתנם למעלה, והניתנים למעלה שנתנם למטה, והניתנים בפנים שנתנם בחוץ והניתנים בחוץ שנתנם בפנים, והפסח והחטאת ששחטן שלא לשמם?

תלמוד לומר: **לא ירצה ולא יחשב, לא יאכל.**

יכול יהו חייבים עליו כרת?

תלמוד לומר: **אותו**, הוא ואוכליו, אלו בהכרת ואין הללו בהכרת.

(ד) אתה אומר לכך נאמרו מיעוטים האילו **לא ירצה ולא יחשב לא יאכל**, או לא נאמרו אלא

ללמד שאין עליו חייבים כרת אלא על השלמים בלבד, מניין לרבות כל הקדשים?

תלמוד לומר: **וינזרו מקדשי בני ישראל** או אינו מביא אלא כיוצא בשלמים, מה שלמים

מיוחדים הנאכלים לשני ימים, הנאכלים ליום אחד מנין?

תלמוד לומר: **בשר**, ששיריו נאכלים, עולה שאין שיריה נאכלים מנין?

תלמוד לומר: **זבח** מיני זבחים, העופות והמנחות שאין מיני זבחים עד שאתה מרבה להביא לוג

שמן של מצורע מנין?

תלמוד לומר: **אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל**, לרבות את כולן.

(ה) אחר שריבינו דברים שהם כשלמים ודברים שאינן כשלמים, למה נאמרו שלמים מעתה,

אלא מה שלמים מיוחדים שיש להן מתירים בין לאדם בין למזבח אף איני מרבה אלא את כל

שיש לו מתירים בין לאדם בין למזבח, כגון חטאת העוף שיש לה מתירים לאדם ואין לה

מתירים למזבח, וכגון עולת העוף שיש לה מתירים למזבח ואין לה מתירים לאדם, וכגון פרים

הנשרפים ושעירים הנשרפים שיש להם מתירים למזבח ואין להם מתירים לאדם.

את מה אני מוציא?

את הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כוהנים ומנחת כוהן משיח ומנחת נסכים [והדם] שאין

להם מתירים לא לאדם ולא למזבח.

רבי שמעון אומר:

מה שלמים המיוחדים שהם על המזבח החיצון, יצאו פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שאינן

על מזבח החיצון.

(ו) **רבי אלעזר אומר משום רבי יוסי:**

פיגל בנעשה מהם בחוץ פיגל, בנעשה מהם בפנים לא פיגל, כיצד?

שחט וקיבל על מנת לזרוק את הדם למחר לא פיגל שמחשבה בחוץ בדבר הנעשה בפנים.

(ז) זרק את הדם על מנת לשפוך שירי הדם ולהקטיר אימוריו למחר לא פיגל שמחשבה בפנים

בדבר הנעשה בחוץ.

(ח) אבל שחט וקיבל על מנת לשפוך שירי הדם ולהקטיר אימוריו למחר פיגל שמחשבה בחוץ בדבר הנעשה בחוץ.

(ט) הנפש -

לא הצבור.

האוכלת -

ולא המאכלת, **האוכלת** כדי אכילת כזית.

עונה תשא -

עונו ישא לגזירה שוה, מה עונו ישא האמור להלן כרת אף כאן כרת.

פרשה ט

[ז, יט]

יכול יהא טמא מטמא בשר הקודם במשא!?

ודין הוא, ומה אם אפר חטאת שאין טבול יום מטמא במגע הטמא מטמא במשא, בשר הקודש שטבול יום מטמא במגע אינו דין שיהא טמא מטמא במשא?
תלמוד לומר: **אשר יגע**, במגעו מטמא ואינו מטמא במשא.

(ב) אין לי אלא טמאות הקלות, טמאות החמורות טמא מת ובוהל נידה וכל המטמאים את האדם מניין?
תלמוד לומר: **בכל טמא**, בכל טמא אפילו במחוסר כפורים.

אמר ר' יוסי:

מנין לרביעי בקודש שהוא פסול?
ודין הוא, ומה אם מחוסר כפורים שאינו פוסל בתרומה פוסל בקודש, שלישי שפוסל בתרומה אינו דין שיפסל בקודש?
למדנו לשלישי מן הכתוב ולרביעי **מקל וחומר**.

(ג) לא יאכל באש ישרף -

שיכול אין לי טעון שריפה אלא הטמא והנותר של שלמים וחטאת שנכנס מדמה לפניו, מנין לרבות את כל הנותרים?
תלמוד לומר: **אם יותר מבשר המילואים ומן הלחם עד הבקר ושרפת [את הנותר] באש**, שאין תלמוד לומר את הנותר אלא זה **בנין אב**, כל שנותר טעון שריפה.

(ד) אין לי אלא נותר, מנין לשנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה חוץ לקלעים והלן והיוצא ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו ושקיבלו פסולים וזרקו את דמו, והניתנים למטה

שנתנן למעלה והניתנים למעלה שנתנן למטה, והניתנים בפנים שנתנם בחוץ והניתנים בחוץ שנתנם בפנים, והפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן (וחטאת העוף הבא על הספק ואשם תלוי)? תלמוד לומר: **לא יאכל כי קודש**, כל שהוא קודש טעון שריפה.

(ה) יכול אף שמתו ושהפילו ונשחטו בחוץ ישרפו?
תלמוד לומר: **הוא**.

רבי יהודה אומר:

יכול [אף] חטאת העוף הבאה על הספק ואשם תלוי וחולין שנשחטו בעזרה ישרפו?
תלמוד לומר: **הוא**.

(ו) והבשר -

לרבות בשר הפנימי שיהא מותר, שהיה בדין, הואיל והטמא פסול והיוצא פסול, מה הטמא אם נטמא מקצתו כולו פסול אף היוצא אם יוצא מקצתו יהא כולו פסול?
תלמוד לומר: **הבשר** לרבות בשר הפנימי שהוא מותר.

(ז) מיכן אמרו:

אבר שיצא חוץ לחומה בפסחים, חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק ומתירו מן הפרק וחותר, ובמוקדשים גורר כל מקום שהוא יוצא, שאין בו שבירת עצם.

כל טהור יאכל בשר -

מה תלמוד לומר, לפי שנאמר **ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלוהיך והבשר תאכל**.
יכול לא יאכלו אלא בעליו, **והלא קל וחומר** הוא לפסח, לכך נאמר: **כל טהור יאכל בשר**.

[ז, כ]

(ח) יכול יהיו חייבים עליו משום טומאה בין לפני זריקת דמים ובין לאחר זריקת דמים?
תלמוד לומר: **כל טהור יאכל בשר, והנפש אשר תאכל בשר**, [בשר] המותר לטהורים חייבים עליו משום טומאה, לפני זריקת דמים הואיל ואינו מותר לטהורים לא יהו חייבין עליו משום טומאה.

אתה אומר לכך נאמר, או אינו נאמר אלא הנאכל לטהורים חייבים עליו משום טומאה, יצא או לן לאחר זריקת דמים הואיל ואינו נאכל לטהורים לא יהו חייבים עליו משום טומאה?
תלמוד לומר: **אשר לה'** לרבות את היוצא ואת הלך.

(ט) [או] יכול שאני מרבה את הפיגול ואת בעל מום?

תלמוד לומר: **מהשלמים**, מיעט.

מה ראית לרבות את היוצא ואת הלך ולהוציא את הפיגול ואת בעל מום?
אחר שריבה הכתוב מיעט, מרבה אני את היוצא ואת הלך שהיתה להם שעת הכושר, ומוציא אני את הפיגול ואת בעל מום שלא הייתה להם שעת הכושר.

(י) אם תאמר נטמא לפני זריקת דמים מפני מה אין חייבים עליו משום טומאה?
מפני שהציץ מרצה עליו.

פרק יד

רבי יהושע אומר:

הפסח שבא בטומאה ואכלו ממנו זבים וזבות נידות ויולדות יכול יהו חייבים?
תלמוד לומר: **כל טהור יאכל בשר והנפש אשר תאכל בשר**, הנשחט לטהורים חייבים עליו
משום טומאה הנשחט לטמאים אין חייבים עליו משום טומאה.

(ב) רבי אליעזר אומר:

דחקו ונכנסו לעזרה יכול יהו חייבים?
תלמוד לומר: **וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש**, בשעה שטמא נפש חייב זבים
ומצורעים חייבים ובשעה שאין טמא נפש חייב אין זבים ומצורעים חייבים.

(ג) וטומאתו עליו -

טומאת הגוף, [או] יכול טומאת בשר?
תלמוד לומר: **וטומאתו עליו טומאתו טומאתו** לגזירה שוה, מה **וטומאתו עליו** אמור להלן
בטומאת הגוף מדבר ולא דיבר בטומאת בשר אף **וטומאתו עליו** האמור כאן בטומאת הגוף
מדבר ולא בטומאת בשר.

(ד) רבי אומר:

ואכל וטומאתי עליו - בטומאת הגוף דיבר ולא דיבר בטומאת בשר.

(ה) רבי חייא אומר:

נאמרו קדשים לשון רבים ונאמר טומאה לשון יחיד, והא מה אני מקיים **וטומאתו עליו**
בטומאת הגוף דיבר ולא בטומאת בשר.

(ו) אחרים אומרים:

לא דבר אלא במי שהטומאה פורשת ממנו, יצא בשר שאין הטומאה פורשת ממנו.

(ז) ונכרתה הנפש -

לא הצבור.

ההוא -

לא אנוסה ולא שוגגת ולא מוטעה.

מעמיה -

ועמה בשלום.

פרק טו

[ז, כא]

יכול יהא טמא מטמא את הטהור לקדש במשא?
תלמוד לומר: **כי תגע** במגע מטמא ואין מטמא במשא.

(ב) בכל טמא -

ואפילו טומאת מת.

בטומאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא -

אם נאמרו קלות למה נאמרו חמורות, שאילו נאמרו קלות ולא נאמרו חמורות הייתי אומר על הקלות יהא חייב על טומאת הגוף, אבל לא על טומאת בשר ועל החמורות יהיה חייב על טומאת הגוף ועל טומאת בשר, צריך לומר חמורות. אילו נאמרו חמורות ולא נאמרו קלות הייתי אומר על החמורות יהיה חייב ועל הקלות יהא פטור, צריך לומר קלות וצריך לומר חמורות.

(ג) ואכל מבשר זבח שלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה -

מה תלמוד לומר, לפי שהוא אומר: **והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה**, והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו, שיכול אין לי חייבים כרת משום טומאה אלא על השלמים בלבד, מניין לרבות כל הקדשים?
תלמוד לומר: **אמר אליהם לדורותיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקודשים**, או אינו מביא אלא כיוצא בשלמים מה שלמים מיוחדים הנאכלים לשני ימים, הנאכלים ליום אחד מנין?

תלמוד לומר: **בשר**, ששיריו נאכלים, עולה שאין שיריה נאכלים מנין?
תלמוד לומר: **זבח**, מיני זבחים, העופות והמנחות שאינן מיני זבחים עד שאתה מרבה לוג שמן של מצורע מנין? תלמוד לומר: **אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים**.

(ד) יכול לא יהו חייבים משום טומאה אלא על דבר שחייבים עליו משום פיגול?!
ודין הוא, מה אם פיגול שהוא בקבועה ובידיעה אחת ולא הותר מכללו אינו נוהג אלא בדבר שיש לו מתירים, טומאה בשתי ידיעות ועולה ויורד והותרה מכללה אינו דין שלא תנהוג אלא בדבר שיש לו מתירין, ומנין הקומץ והלבונה והקטרת מנחת כוהנים ומנחת כוהן משיח מנחת נסכים?

תלמוד לומר: **אל הקדשים אשר יקדישו**, לרבות את כולם.

(ה) יכול יהו חייבים עליו מיד?

תלמוד לומר: **אשר יקרב**.

אמר רבי אלעזר:

וכי יש נוגע חייב, אם כן למה נאמר: **אשר יקרב?**
עד שיוכשר ליקרב, את שיש לו מתירים עד שיקרבו מתיריו, את שאין לו מתירין עד שיקדש בכלי.

(ו) אחר שריבינו דברים שהן כשלמים ודברים שאינם כשלמים למה נאמרו שלמים מעתה?
פרט לדם.

רבי שמעון אומר:

מה שלמים מיוחדים שהם ראויים לאכילה, יצאו עצים ולבונה וקטורת שאינן ראויים לאכילה.

(ז) אתה אומר לכך בא הכתוב לחלוק בין טומאות לטומאות. או לא בא אלא לחלק בין קדשים לקדשים, לומר על הקדשים קלים חייבים עליהם לאחר זריקת דמים [ועל קדשי קדשים חייבין בין לפני זריקת דמים ובין לאחר זריקת דמים]?
תלמוד לומר: ואכל בשר ואכל זבח ואכל שלמים.

ונכרתה הנפש -

לא הצבור.

ההוא -

ולא אנוסה לא שוגגת ולא מוטעה.

מעמיה -

ועמיה שלום.

פרשה י

[ז, כג]

בני ישראל -

מוזהרים על החלב, ואין הגויים מוזהרים על החלב.

והלא דין הוא, ומה אבר מן החי שאין חייבים עליו כרת איסורו נוהג בבני נח כישראל, חלב שאין חייבים עליו כרת אינו דין שיהא איסורו נוהג בבני נח כישראל?
תלמוד לומר: **[בני ישראל,** בני ישראל מוזהרין על החלב ואין הגויים מוזהרין על החלב.

(ב) או **בני ישראל**], אין לי אלא בני ישראל, מנין לרבות הגרים והעבדים?

תלמוד לומר: **כי כל אוכל.**

חלב שור וכשב ועז לא תאכלו -

פרט לבהמה טמאה ולחיה ולעופות.

(ג) והלא דין הוא, ומה אם הדם שאין חייבים עליו משום פיגול נותר וטמא נוהג בבהמה טמאה ובחיה ובעופות, חלב שחייבים עליו משום פיגול ונותר טמא אינו דין שינהוג בבהמה טמאה ובחיה ובעופות?
תלמוד לומר: **חלב שור וכשב ועז לא תאכלו**, פרט לבהמה טמאה ולחיה ולעופות.

(ד) אין לי אלא חלב שור וכשב ועז המיוחדים, מנין לרבות את הכלאים?

תלמוד לומר: **כשב ועז דברי ר' עקיבא**.

ואם נפשך לומר **מן הבהמה**, לרבות את הכלאים.

שיכול כל שהיה בכלל עונש יהא בכלל אזהרה, כוי ופחות מכזית שלא היו בכלל עונש לא יהו בכלל אזהרה?

תלמוד לומר: **כל חלב**.

[ז, כד]

(ה) וחלב נבילה וחלב טריפה -

בנבלת בהמה טהורה הכתוב מדבר, [או] יכול [אף] בנבלת בהמה טמאה במשמע?!
ודין הוא, טיהר מכלל חלב וטהר מכלל שחוטה, מה מצינו שטיהר מכלל נבילה בטהרה, כך לא טיהר מכלל חלב אלא בטהרה.

[או כלך לדרך זו:

טיהר מכלל חלב וטיהר מכלל נבלה, מה מצינו שטיהר מכלל נבלה בטמאה, כך לא טיהר מכלל חלב אלא בטמאה], כשאתה בא לדרך זו אין כאן אלא בהמה טהורה, וכשאתה בא לדרך זו אין כאן אלא בהמה טמאה?

תלמוד לומר: **טריפה**, יצאת בהמה טמאה שאין לה טריפה.

(ו) המשמע מוציא את בהמה טמאה שאין לה טריפה ומביא חיה טהורה שיש לה טריפה?

תלמוד לומר: **לא תאכלוהו**, חלב שהוא אסור באכילה טיהרתי, יצא חלב חיה טהורה שהוא מותר באכילה.

(ז) [לא תאכלוהו -

יכול לא יאכילנו לאחרים תלמוד לומר **ואכל**, מאכילו אתה לאחרים.

או **ואכל**, יכול חלב שיהא מותר בהנאה יהא טהור, חלב שור הנסקל ועגלה ערופה שהוא אסור בהנאה לא יהיה טהור?

תלמוד לומר: **כל חלב**].

(ח) יעשה מלאכה -

מה תלמוד לומר **לכל מלאכה?**

ר' יוסי הגלילי אומר:

יכול למלאכת הקודש יהא מותר למלאכת חולין לא יהא מותר?

תלמוד לומר: **לכל מלאכה.**

ר' עקיבא אומר:

יכול למלאכת חולין יהא טהור למלאכת הקדש לא יהא טהור?

תלמוד לומר: **לכל מלאכה.**

[ז, כה]

(ט) **כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה אשה לה' -**

אין לי אלא חלב תמימים שהן כשרים ליקרב, חלב בעלי מומין מניין?

תלמוד לומר: **מן הבהמה**, חלב חולין מניין?

תלמוד לומר: **כי כל אוכל חלב**, אם כן למה נאמר **אשר יקריב ממנה אשה לה'?!?**

חלב שכמותו כשר לקרב אמרתי, יצא חלב דפנות שאין כשר לקרב.

(י) **ונכרתה הנפש -**

ולא צבור.

הנפש -

להביא את השותה.

האוכלת -

ולא המאכלת.

אוכלת -

כדי אכילת כזית.

מעמיה -

ועמה שלום.

[ז, כז]

(יא) **וכל דם לא תאכלו -**

יכול [אף] דם מהלכי שתיים דם שרצים דם ביצים דם חגבים ודם דגים הכל בכלל?

תלמוד לומר: **לעוף ולבהמה**, מה עוף ובהמה מיוחדים שיש בהם טומאה קלה ויש בהם טומאה

חמורה ויש בהם איסור ויש בהם היתר והם מין בשר, יצא דם מהלכי שתיים שאין בו טומאה

קלה דם שרצים שאין בו טומאה חמורה, דם ביצים שאנן מין בשר, דם דגים ודם חגבים שכולו היתר.

לעוף ולבהמה -

מה עוף שאין בו כלאים אף בהמה שאין בה כלאים?
תלמוד לומר: ולבהמה.
או מה בהמה שאין בה באם על הבן אף עוף שאינו באם על הבן?
תלמוד לומר: ולעוף.

פרשה יא

[ז, כח]

בני ישראל -

מניפים, ואין הגוים מניפים.
וכי איזו מידה מרובה מידת סמיכה או מידת תנופה?
מרובה מידת סמיכה ממידת תנופה, שהסמיכה נוהגת בכל החוברים ואין התנופה נוהגת בכל החוברים, אם מיעטתים מסמיכה מרובה לא אמעטם מתנופה מועטת!!
אתה אומר בצד זה נתרבת סמיכה ונתמעטת תנופה, או בצד זה נתרבה תנופה ונתמעטת סמיכה, שהתנופה נוהגת בדבר שיש בו רוח חיים ובדבר שאין בו רוח חיים, וסמיכה אינה נוהגת אלא בדבר שיש בו רוח חיים, אם מיעטתים מסמיכה מועטה אמעטם מתנופה מרובה, הא מפני שיש בסמיכה שאין בתנופה ובתנופה שאין בסמיכה צריך לומר **בני ישראל**, בני ישראל מניפים ואין הגוים מניפים.

(ב) בני ישראל -

מניפים ואין בנות ישראל מניפות.

אמר רבי יוסי:

אם מצינו שלא חלק הכתוב בין קרבנות גויים לקרבנות נשים לסמיכה, כך לא נחלוק בין קרבנות גויים לקרבנות נשים לתנופה, מה לי לא חלק בין קרבנות גויים לקרבנות נשים לסמיכה, שאין הסמיכה אלא בבעלים [לא] נחלוק בין קרבנות גויים לקרבנות נשים לתנופה שהרי התנופה בכהן ומה תלמוד לומר: **בני ישראל**?
בני ישראל מניפים ואין בנות ישראל מניפות.

(ג) אי בני ישראל אין לי אלא בני ישראל, מנין לרבות הגרים העבדים?
תלמוד לומר **המקריב**, או אינו אומר המקריב אלא זה כוהן המקריב, כשהוא אומר ידיו תביאנה, לרבות ידי בעלים, הא כיצד?
כהן מניח ידו תחת יד בעלים.

(ד) יכול כל הקרבנות כולן יטענו תנופה?

תלמוד לומר: **זבח**, יצאו עופות ומנחות שאינן זבחים.

(ה) אוציא עופות ומנחות שאינן זבחים ולא אוציא את הבכור ואת המעשר ואת הפסח שהם זבחים?

תלמוד לומר: **מזבח**, לא כל זבחים.

(ו) אוציא הבכור ואת המעשר ואת הפסח שאין טעונים סמיכה ולא אוציא חטאת ואשם שהם טעונים סמיכה?

תלמוד לומר: **שלמיו**,

אוציא את כל אשמות ולא אוציא אשם מצורע?

ודין הוא, ומה אם שלמי יחיד שאין טעונים תנופה חיים טעונים תנופה שחוטים אשם מצורע שטעון תנופה חי אינו דין שיטעון תנופה שחוט?
תלמוד לומר: **שלמיו**, לא אשם מצורע.

(ז) [כשהוא אומר שלמיו לרבות זבחי שלמי נזיר ושלמים הבאים מחמת פסח שיטענו תנופה שחוטים], כשהוא אומר: **מזבחי שלמיכם**, לרבות זבחי שלמי צבור שיטענו תנופה שחוטים.

(ח) **והלא דין הוא**, ומה אם שלמי יחיד שאין טעונים תנופה חיים טעונים תנופה שחוטים, זבחי שלמי צבור שטעונים תנופה חיים אינו דין שיטענו תנופה שחוטים, אשם מצורע יוכיח שטעון תנופה חי ואינו טעון תנופה שחוט.

(ט) אף אתה אל תתמה על זבחי שלמי צבור שאף על פי שטעונים תנופה חיים לא יטענו תנופה שחוטים, כשהוא אומר: **מזבחי שלמיכם** לרבות זבחי שלמי צבור שיטענו תנופות שחוטים.

[ז, ל]

(י) יכול כל הזבח כולו יטעון תנופה?

תלמוד לומר: **חלב**, אין לי אלא חלב, מנין לרבות את החזה?
תלמוד לומר: **חלב**.

חזה –

אין לי חלב [ו] החזה, כשהוא אומר יביא לרבות את האליה.

מאשי ה' –

לרבות שתי הכליות.

יביאנו –

לרבות יותרת הכבד.

(יא) למדנו שהן טעונים תנופה כולן, מנין שיטעננו הרמה?
תלמוד לומר: **שוק [התרומה]**, אין לי אלא שוק מנין לרבות את כולן?
תלמוד לומר: **וקדשת את חזה התנופה ואת שוק התרומה**, שאין תלמוד לומר אשר הונף ואש הורם, אלא זה **בנין אב** כל שהור טעון תנופה טעון הרמה.

פרק טז

או אינו מביא אלא כיוצא בזה, מה זה מיוחד איל קשה בן שתי שנים וטעון לחם אף אין לי אלא איל קשה בין שתי שנים וטעון לחם, מנין [ל]קשה ואין טעון לחם רך וטעון לחם רך ואינו טעון לחם עד שאתה מרבה בבקר בכבשים ובעזים מנין?
תלמוד לומר: **כי תרומה היא** ותרומה יהיה מאת בני ישראל **מזבחי שלמיכם** תרומתם לה' לרבות את כולן.

(ב) נטמאו כולם ונשתייר אחת מהם מנין שיטען תנופה?
תלמוד לומר: **החזה להניף אותו**, אפילו כוליא אחת.

תנופה -

ולא תנופות.

(ג) לפני ה' -

במזרח, כיצד הוא עושה?
נותן את החלבים על ידי הבעלים וחזה ושוק למעלה מהם ושתי כליות ויותרת הכבד למעלה מהם, אם יש שם לחם נותן את הלחם למעלן, מוליך ומביא מעלה ומוריד, שנאמר: **אשר הונף ואשר הורם**.
ותנופה הייתה במזרח והגשה במערב, ותנופות קודמות להגשות.

[ז, לא]

(ד) מנין שאין אהרן ובניו זכאים בחזה ושוק אלא לאחר הקטרת חלבים.
תלמוד לומר: **והקטיר הכהן את החלב המזבחה** ואחר כך **והיה החזה לאהרן ולבניו**.

(ה) נטמאו אימורים או אבדו, יכול לא יהו אהרן ובניו זכאים בחזה ושוק?

תלמוד לומר: **והיה**

וכן הוא אומר בבני עלי: **גם בטרם יקטירון את החלב [ובא נער הכהן ואמר לאיש הזבח תנה בשר לצלות לכהן ולא יקח ממך בשר מבושל] כי אם חי, ויאמר אליו האיש קטר יקטירון כיום החלב וקח לך כאשר תאווה נפשך ויאמר לו כי אתה נתן ואם לא לקחתי בחזקה**].

מה נאמר בהם?

ותהי חטאת הנערים גדולה מאוד את פני ה', כי נאצו האנשים את מנחת ה'.

[ז, לב]

(ו) שוק [הימין] -

למדנו לשוק שינהוג בשל ימין, זרוע חולין מניין?

תלמוד לומר: **תתנו.**

זרוע מוקדשים מניין?

תלמוד לומר: **תרומה.**

מזבחי שלמים -

זהו שאמרנו לרבות זבחי שלמי צבור שיטענו תנופה שחוטים.

[ז, לג]

(ז) מנין לטמא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקטר חלבים. שאינו חולק בבשר?

תלמוד לומר: **המקריב את דם השלמים.**

(ח) אבא שאול אומר:

מנין לטהור בשעת זריקת דמים וטמא בשעת הקטר חלבים שאינו חולק בבשר?

תלמוד לומר: **ואת החלב מבני אהרן [לו תהיה שוק הימין למנה].**

(ט) רבי שמעון אומר:

כל מי שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה.

אמר ר' שמעון: לא זו בלבד אלא מנין היציקות והבלילות [הפתיתות והמליחות] והתנופות וההגשות והקמיצות וההקטרות והמליקות וההקבלות וההזאות והשקאת סוטה ועריפת עגלה וטהרת מצורע ונשיאות כפים בין בפנים ובין בחוץ?
תלמוד לומר: **מבני אהרן**, כל עבודה שהיא מסורה לבני אהרן. **[לו תהיה שוק הימין למנה,** בחלק].

(י) וכן היה רבי שמעון אומר:

הרי הוא אומר: **מי גם בכס ויסגור דלתיים [ולא תאירו מזבחי חנים אין לי חפץ בכס] אמר ה' צבאות ומנחה לא ארצה מידכם**, שני דברים המשמשים את הגוף אין נמנעים מלעשותם ואין נוטלים עליהם שכר, אדם אומר לחבירו הדליק לי את הנר הזה והגף את הדלת אחריך, אין נמנעים לעשותם ואין נוטלים עליהם שכר.
[והרי הדברים קל וחומר, ומה אם דברים שאין נוטלין עליהם שכר] לא עשיתם עמי חנם, על אחת כמה וכמה דברי שנוטלים עליהם שכר.

פרק יז

רבי אלעזר ב"ר שמעון אומר:

בא טבול יום ואמר לכהן תן לי מן המנחה שאוכל.
אמר לו: ומה אם במקום שיפה כחך בחטאתך דחיתך מחטאת ישראל, מקום שהורע כוחך
במנחתך אינו דין שידחך ממנחת ישראל?!
אמר לו: מה לי דחיתני מחטאת ישראל שהרי יפה כוחך בחטאתך תדחני ממנחת ישראל שהרי
הורע כוחך במנחתך.
אמר לו לכהן המקריב אותה: **לו תהיה**, בוא הקרב ואכול.

(ב) אמר לו: ואם לאו תן לי מן החטאת [שאוכל].
אמר לו: ומה במקום שהורע כוחי במנחתי דחיתך ממנחת ישראל, מקום שיפה כוחי בחטאתי
אינו דין שאדחך מחטאת ישראל?
אמר לו: מה לי דחיתני ממנחת ישראל שהרי הורע כוחי במנחתי, תדחני מחטאת ישראל
שהרי יפה כוחי בחטאתי.
אמר לו הכהן המחטא אותה: **יאכלנה** בא חטא ואכול.

(ג) אמר לו: ואם לאו תן לי החזה ושוק של שלמים ואוכל.
אמר לו: ומה אם במקום שיפה כוחך בקדשי קדשים שכולן שלך דחיתך מהם, מקום שהורע
כוחך בקדשים קלים שאין לך בהן אלא חזה ושוק אינו דין שידחך מהם?!
אמר לו: מה לי דחיתני מקדשי הקדשים שכולן שלי שהרי הורע כוחי בהן לאכילת נשי ועבדיי,
תדחני מקדשים קלים שהרי יפה כחי בהם לאכילת נשי ועבדיי.
אמר לו הכהן הזורק דם השלמים: **לו יהיה**, בו זרוק ואכול.

(ד) יצא טבול יום בקוליו וחומריו על ראשו אונן מימינו ומחוסר כפורים משמאלו.

[ז, לד]

(ה) חזה -

זה חזה.

התנופה -

זו תנופת הסל.

שוק -

זה שוק.

התרומה -

זו תרומת תודה.

לקחתי מאת בני ישראל -

ראוים היו לישראל וכשנתחייבו ניטלו מהם ונתנו לכהנים.
יכול כשם שנתחייבו וניטלו מהם כך אם זכו יתנו להם?
תלמוד לומר: **ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו לחוק עולם**, נתונים לכהן מתנה לעולם.

(ו) יכול אף הקדשים יהו חייבים במתנות?!
ודין הוא, ומה אם חולין שאין חייבים במתנות בחזה ושוק וחייבים במתנות, קדשים שהן
חייבין בחזה ושוק אינו דין שיהו חייבים במתנות?
תלמוד לומר: **ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו**, אין לך אלא מה שאמור בענין.

מאת בני ישראל -

מרצון ישראל.

פרק יח

[ז, לה]

זאת משחת אהרן ומשחת בניו -

אמר ר' שמעון:

יכול עד שנצטרפה זכות אהרן ובניו כאחת לא זכו בשמן המשחה?
תלמוד לומר: **משחת אהרן זאת, ומשחת בניו זאת**, כדיי אהרן לעצמו וכדיי בניו לעצמם.

רבי יהודה אומר:

יכול יהו אהרן ובניו צריכים שמן המשחה לעתיד לבא?
תלמוד לומר: משחת אהרן זאת ומשחת בניו [זאת], כדיי אהרן לעצמו וכדיי בניו לעצמם].
הא מה אני מקיים **אלה שני בני היצהר העומדים על אדון כל הארץ?**
זה אהרן ודוד.

מאישי ה' -

מלמד שאף האישים סייעו.

ביום הקרב אותם לה' -

מלמד שאף היום סייעו.

[ז, לו]

(ב) אשר ציווה ה' להם ביום מושחו אותם -

אמר רבי שמעון:

מנין מפרישין היו ישראל מתנות כהונה מהר סיני ולא זכו להם אהרן ובניו עד שזכו בשמן המשחה?

תלמוד לומר: **אשר ציווה ה' לתת להם ביום משחו אותם.**

מאת בני ישראל -

מרצון ישראל.

חוקת עולם -

לבית עולמים.

לדורותם -

שינהוג הדבר לדורות.

[ז, לז]

(ג) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים -

מה מילואים נאמרו כללותיהם ודקדוקיהם מסיני אף כולם נאמרו כללותיהם ודקדוקיהם מסיני.

(ד) אי מה מילואים קרבן צבור אף אין לי אלא קרבן צבור, קרבן יחיד מנין?

תלמוד לומר: **ולאשם**, [אי] מה אשם קרבן יחיד אף אין לי אלא קרבן יחיד, קרבן צבור מנין? תלמוד לומר: **ולמילואים.**

[ה] [כ] שתמצי לומר **לעולה**, לעולת יחיד ולעולת צבור.

למנחה -

למנחת יחיד ולמנחת צבור.

ולחטאת

לחטאת יחיד ולחטאת צבור.

ולזבח השלמים -

לזבחי שלמי יחיד ולזבחי שלמי צבור.

[ז, לח]

(ו) אשר ציווה ה' את משה בהר סיני -

זה הבכור והמעשר והפסח, לרבות את כולן שכולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני.

(ז) אשר ציווה ה' אל משה בהר סיני ביום צותו -
למדנו לכל הקרבנות שאין כשירים אלא ביום.

רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר:
הרי הוא אומר: **ויקח משה חצי הדם וישם באגנות** למדנו לעולת סיני שהיא טעונה כלי.

(ח) ומנין לעולת הדורות שתיטען כלי?
תלמוד לומר: **עולת תמיד לדורותיכם** עולת תמיד העשויה בהר סיני **הקיש** עולת הדורות
לעולת הר סיני, מה עולת הר סיני טעונה כלי אף עולת הדורות תטען כלי.

(ט) אין לי אלא עולה, מנין לרבות את כולם?
תלמוד לומר: **זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח שלמים [אשר
ציווה ה' את משה בהר סיני וגו']**, למדנו לרבות את כולם שכולם טעונים כלי.

(י) אשר ציווה ה' את משה וגו' -
לדנו לדברות מדבר סיני שלא נאמרו אלא ביום, ומנין לדברות הר סיני שלא נאמרו אלא ביום?
תלמוד לומר: **אלה תולדות אהרן ומשה ביום דבר ה' אל משה בהר סיני.**
ומנין לדברות אהל מועד שלא נאמרו אלא ביום?
תלמוד לומר: **וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד, הקיש** דברות אהל מועד לדברות
מדבר סיני, מה דברות מדבר סיני ביום אף דברות אהל מועד ביום.

סליק דיבורא

ספרא דמילואים פרשה א

צו פרק ח

[ח, ב]

וידבר ה' אל משה קח את אהרן ואת בניו אתו -
מה תלמוד לומר, לפי שהוא אומר: **ויגף את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן**, היה
במשמע שנתרחק אהרן, כשהוא אומר: **קח את אהרן ואת בניו אתו**, ידע משה שנתקרב אהרן.
מנין שהיה בלבו של משה שנתרחק אהרן?
שנאמר: **ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא** [ולא נאמר בו גם
בפעם ההיא ובישראל הוא אומר: **וישמע ה' אלי גם בפעם ההוא**, כשהוא אומר: **קח את
אהרן ואת בניו אתו**, ידע משה שנתקרב אהרן.
מנין שהיה בלבו של אהרן שנתרחק?

נאמר בסוף הענין **קרב אל המזבח**. והלא כבר הסדיר משה לפניו את כל העבודות, אלא שלא היה לבו לדבר אחר, כשהוא אומר: **קח את אהרן ואת בניו אתו** ידע אהרן שנתקרב.

(ב) דבר אחר:

קח את אהרן ואת בניו אתו -

מה תלמוד לומר, והלא בכמה מקומות נאמרות בו במשה לקיחה בבני אדם, שנאמר:

ולקחת את הלויים לי אני ה',

ולקחת אותם אל אהל מועד,

ויקח משה את האנשים האלה אשר נקבו בשמות,

ואומר קח לך את יהושע בן נון,

וכי משה מפשיל היה בני אדם לאחריו?!

אלא אמר לו הקדוש ברוך הוא קחם בדברים שלא יהיה לבם לדבר אחר.

[וכן הוא אומר: **ויקח ה' את האדם ויניחהו בגן עדן**].

(ג) ואת הבגדים -

אילו בגדים שפקדתיך עליהם, שנאמר: **ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד וגו'.**

ואת שמן המשחה -

זה שמן המשחה שפקדתיך עליו, שנאמר: **ועשית אותו שמן משחת קודש וגו'.**

ואת פר החטאת -

כמה שנאמר: **והקרבת את הפר לפני אהל מועד.**

ואת שני האילים -

כמה שנאמר: **ואת האיל האחד תקח [ונאמר] ולקחת את האיל השני.**

ואת סל המצוות -

שלא כסדר האמורין להלן אמורין כאן.

[ח, ג]

(ד) ואת כל העדה הקהל -

עשה במעמד כל העדה, שיהו נוהגים קדושה בכהונה.

[ח, ד]

ויעש משה כאשר ציווה ה' אותו -

כשם שהסדיר משה עבודת בית המקדש, כך הסדיר עבודת כהונה ולוויה ובגדי כל אחד ואחד לפי מה שהוא.

(ה) ויקרב משה את אהרן ואת בניו וירחץ אותם במים -

באותה שעה זכו לקידוש ידיים ורגלים,
באותה שעה זכו בטבילת יום הכפורים.

[ח, ז]

(ו) ויתן עליו את הכתונת ויחגר אותו באבנט [וילבשאת המעיל ויתן עליו את האפד ויחגור אותו בחשב האיפוד ויאפד לו בו] -

מלמד שנעשה משה סגן לאהרן, הוא היה מפשיטו והוא היה מלבישו, וכשם שנעשה לו סגן בחייו כך נעשה לו סגן במיתתו שנאמר: **קח את אהרן ואת אלעזר בנו [והעל אותם הר ההר] והפשט את אהרן את בגדיו [והלבשתם את אלעזר בנו ואהרן יאסף ומת שם].** ומנין שעשה משה כן?

שנאמר: **ויעש משה כאשר ציווה ה' ויעלו אל הר ההר [וגו'] ויפשט משה אהרן את בגדיו.** וכי היאך היה משה יכול להפשיט את בגדיו כסידרן? [והלא העליונים הן עליונים לעולם והתחתונים הן התחתונים לעולם, אלא אילו מעשה ניסים עשה לו המקום] במיתתו יותר מבחייו, והעמידו משה על הסלע והפשיטו בגדי כהונה ובגדי שכינה נלבשים תחתיהם. **וילבש אותם את אלעזר בנו,** וכי היאך היה יכול משה להלביש את אלעזר בגדים כסידרן?! אלא כבוד גדול חלק לו המקום במיתתו יותר מבחייו, שנלבשו בגדי שכינה תחילה למטה, וחזר משה והפשיט את אהרן את הבגדים כסידרן והלביש את אלעזר כסידרן.

[ח, ח]

(ז) וישם עליו את החשן -

פרשה זו נלמדה לשעתה ולמדה לדורות. למדה לשירות יום יום ולשירות יום הכפורים, בכל יום משמש בבגדי זהב וביום הכפורים משמש בבגדי לבן.

[ח, ט]

(ח) וישם את המצנפת על ראשו [וישם על המצנפת וגו'] -

לא כסדר האמור להלן האמורין כאן, להלן הסדיר את הבגדים כסידרן. וכאן הוא מסדר את מסרגן, להלן הסדיר את הקרבנות תחילה ואחר כך הסדיר את הבגדים. וכאן הסדיר את הבגדים תחילה ואחר כך הסדיר את הקרבנות.

(ט) ויקח משה את שמן המשחה -

רבי יהודה אומר:

שמן המשחה שעשה משה במדבר מעשה ניסים נעשו בו מתחילתו ועד סוף, שמתחלה לא היה אלא שנים עשר לוג, שנאמר: ושמן זית הין, לסוך בו את העצים לא היה סופק [עד] כמה האור שורף, [עד] כמה העצים בולעים, [עד] כמה יורה בולעת. ממנו נמשחו אהרן ובניו כל שבעת ימי המילואים, ממנו נמשחו כוהנים גדולים ומלכים, ואפילו כוהן גדול בן כוהן גדול טעון משיחה, ואין מושחים מלך בן מלך.

ומפני מה משחו את שלמה?

מפני מחלוקתו של אדוניה(ו).

ואת יואש?

מפני מחלוקתה של עתליה.

ואת יהואחז

מפני מחלוקתו של יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים, וכולו קיים לעתיד לבא,

שנאמר: **שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם.**

[ח, י]

(י) וימשח את המשכן את כל אשר בו -

לא כמשחת אהרן ובניו [משחת כל הכלים, משחת אהרן ובניו מאחר] שהוא מלבישן חוזר

מושחם, וכן הוא אומר: **כשמן הטוב על הראש [יורד על הזקן זקן אהרן].**

או יכול שמשחם עד שלא הלבישם?

תלמוד לומר: **שירוד על פי מידותיו.**

[ח, יא]

משחת כל הכלים כל וכלי וכלי טעון משיחה בפני עצמו, שנאמר: **וימשח את המזבח ואת כל**

כליו ואת הכיור ואת כנו לקדשם, הא למדת שכל כלי וכלי טעון משיחה בפני עצמו.

(יא) ויקרב משה את בני אהרן וילבישם כתנות [ויחגר אותם אבנט ויחבש להם מגבעות

כאשר ציווה ה' את משה] -

כשם שנעשה משה סגן לאהרן כך נעשה סגן לבניו, כשם שפיקדו על בגדי אהרן כך פיקדו על

בגדי בניו, שנאמר: **ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת.** ואומר: **ואת בניו תקריב**

והלבשתם כותנות.

[ז, יד]

(יב) ויגש את פר החטאת -

מתחילה לא נקרא פר החטאת, שנאמר: **וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי**

לקח פר אחד בן בקר, כשהוא פורט את מעשיו היה נקרא **פר החטאת,** שנאמר: **ואת בשר הפר**

ואת עורו ואת פרשו תשרף באש מחוץ למחנה חטאת היא.

אין אנו יודעים אם חטאת אהרן ובניו היה אם חטאת הצבור היה, כשהוא אומר: **קח את**

אהרן ואת בניו אתו [ואת הבגדים ואת שמן המשחה ואת פר החטאת] הוי אומר חטאת אהרן

ובניו היה ולא חטאת צבור.

(יג) ויסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש פר החטאת -

וכי אהרן ובניו סומכים על כל הקרבנות?

אלא מפני שקורבנם סמכו עליו.

מקיש קרבנות צבור לקרבנותיהם, מה קרבנותיהם טעונים סמיכה אף קרבנות צבור טעונים סמיכה, מה הוא סומך על קרבנותיו אף הוא סומך על קרבנות צבור, אבל יחיד כל אחד ואחד סומך על קרבנו, שנאמר: **וסמך ידו על ראש קרבנו**.

[ח, טו]

יד) וישחט ויקח משה מן

כל שבעת ימי המילואים היה משה משמש בכהונה גדולה:

הוא היה **שוחט**,

הוא היה **זורק**,

הוא היה **מזה**,

הוא היה **מחטא**,

הוא היה **יוצק**,

הוא היה **מכפר**,

לכך נאמר: **וישחט ויקח משה**. [את הדם ויתן על קרנות המזבח סביב באצבעו ויחטא את המזבח ואת הדם יצק על יסוד המזבח ויקדשהו לכפר עליו, משלו].

משל למה הדבר דומה?

לבת מלכים שנישאת כשהיא קטנה ופסקו עם אמה שתהא משמשתה עד שעה שתלמוד, אף כך אהרן מתחילה לא היה אלא, לוי שנאמר: **הלא אהרן אחיך הלוי** וכשנבחר להיות כוהן גדול אמר לו הקב"ה למשה: אתה תשמשנו עד שעה שילמוד, היה משה:

שוחט ואהרן רואה אותו,

זורק ואהרן רואה אותו,

מזה ואהרן רואה אותו,

מחטא ואהרן רואה אותו,

יוצק ואהרן רואה אותו,

מכפר ואהרן רואה אותו.

לכך נאמר: **וישחט ויקח משה את הדם**.

(טו) ויקדשהו לכפר עליו -

כפרה זו איני יודע מהי, מנין אתה אומר שלא היה כפרה זו.

אלא שאמר משה בשעה שיצא הכרוז להתנדב [דבר] למקדש דחקו ישראל איש איש והביאו שלא בטובתם, תהא כפרה זו שלא יהא דבר גזל במקדש. וכן הוא אומר: **כי אני ה' אוהב משפט שונא גזל בעולה**.

[ז, טז יז]

(טז) ויקח את כל החלב אשר על הקרב -

כל שלא למד משתי פרשיות אינו מנהג לדורות, מפני שהייתי אומר פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים הואיל ואין נאכלים יהיו כולם נשרפים ולא יהא מהם למזבח כלום, לכך נאמר: **ויקח**

את כל החלב [וגו'], זאת הייתה תרומתן למזבח, ושאר הפר שרף שנאמר: **ואת בשר הפר את עורו ואת בשרו ואת פרשו שרף באש מחוץ למחנה.**

[ז, יח]

(יז) ויקרב את איל העולה [ויסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל]- מיכן למדו סמיכה לעולה.

[ח, יט]

וישחט ויזרוק משה את הדם - מיכן למדו זריקה לעולה.

[ח, כ]

ואת האיל נתח לנתחיו - כל המפורש בעולת יחיד מפורש כאן חוץ מן ההפשוט.

ויש אומרים:

אין נתוח בלא הפשוט.

(יח) ויקטר משה את הראש ואת הנתחים ואת הפדר -

כמה שנאמר להלן: **ונתח אותו לנתחיו [ו]את ראשו ואת פדרו**, מיכן למדו.

[ח, כא]

את הקרב ואת הכרעים רחף במים -

כמה שנאמר להלן **וקרבו וכרעיו רחף במים** מיכן למדו.

ויקטר משה את כל האיל המזבחה -

כמה שנאמר להלן: **והקטיר הכהן את הכל המזבחה** מיכן למדו.

עולה היא לריח ניחוח אשה הוא לה' -

כמה שנאמר להלן: **אשה ריח ניחוח לה' אשה הוא לה'** מלמד שכולם ניתנים על גבי האישים.

[ח, כב]

(יט) ויקרב את האיל השני -

והלא כבר נאמר זיוג הכתוב שני אילים זה נגד זה אם כן למה נאמר: **ויקרב את האיל השני?** שאם הביא פר ואחד מן האילים לא יצא ידי קידושם, שני אילים ולא הביא פר לא יצא ידי קידושם, שני אילים ופר ולא הביא סל המצוות לא יצא ידי קידושם.

(כ) [ולמה נקרא] איל המילואים?

שהוא משלים עם הכל, מלמד שהמילואים שלמים לאהרן ולבניו.

ויסמכו את ידיהם על ראש האיל -

סמכו ידיהם עליו בשמחה ועשו יום טוב.

משל למי שפרע חובו ועשה יום טוב אף כך אהרן ובניו כיון שהשלימו עבודת היום וקידושיו עבודת כלים וקידושין הביאו איל וסמכו ידיהם עליו בשמחה ועשו יום טוב.

[ח, כג]

(כא) וישחט ויקח משה מדמו -

שלשה דמים האמורים בפרשה אין דומים זה לזה:

הראשון טעון שש מתנות,

והשני שתיים,

והשלישי נחלק לשתי רוחות,

לכך נאמר: **וישחט ויקח משה מדמו ויתן על תנוך אוזן אהרן הימנית**, זה גדר האמצעי.

ועל בהן ידו הימנית -

זו פרק האמצעי.

[ועל בהן רגלם הימנית] -

זה פרק האמצעי.

[ח, כד]

(כב) ויקרב את בני אהרן ויתן משה מן הדם על תנוך אזנם -

זה גדר האמצעי.

ועל בהן ידם הימנית -

זה פרק האמצעי.

[ח, כה]

(כג) ויקח את החלב [ואת האליה ואת כל החלב אשר על הקרב ואת יותרת הכבד ואת הכליות

ואת חלבהן ואת שוק הימין] -

אין לך כל דבר ודבר שאין בו מצווה למקום:

פירות יש בהם מצוות הרבה, **תרומה ומעשרות, חלה, וביכורים, הלקט והשכחה והפיאה.**

שערי בתים ושערי מדינות יש בהם מצווה למקום, שנאמר: **וכתבתם על מזוזות ביתיך**

ובשעריך.

(כד) בגדים יש בהם מצוות למקום, שנאמר: **לא תלבש שעטניז**.
טלית יש בה מצווה למקום, שנאמר: **גדילים תעשה לך**.

(כה) בהמה טהורה יש בה מצווה למקום, שנאמר: **כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש לה' אלהיך**.

(כו) בהמה טמאה יש בה מצווה למקום, שנאמר: **ופטר חמור תפדה בשה**.
חיה גדילה במדבר והעוף הפורח באויר הזהיר עליהם הכתוב כשיבואו לידך לא יהו מחוסרים מצווה, שנאמר: **אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו בעפר** ושאר בהמה וחיה שלא פרט הכתוב שמם, עשאים כלל שלא יהו מחוסרים מצווה, שנאמר: **אך כל חרם אשר יחריס איש לה' [מכל אשר לו מאדם ובהמה וגו']** קדשי מקדש כולן קודש, יש בהם מעלות על גב מעלות, כיצד?
פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים אמר הכתוב יהי דמם ואימוריהם למזבח.

(כז) עולה כולה כליל לאישים, אמר הכתוב: יהי עורה מתנה לכהנים.
שלמים הנאכלים לבעלים, אמר הכתוב: יהי דמם ואימוריהם למזבח, לכך נאמר: **ויקח את החלב ואת האליה ואת שוק הימין**, זו הייתה תרומתן למזבח.

[ח, כז]

(כח) ויתן את הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו -
וכי כל הקרבנות ניתנים לידי הבעלים!
אלא ללמדך היאך משקים את הסוטות ומטהרים את היולדות ומטהרים את המצורעים.

(כט) וינף אותם אהרן תנופה לפני ה' -
הוא הדין, ללמדך תנופות הקרבנות.

[ח, כח]

ויקח משה אותם מעל כפיהם -
הוא הדין, ללמדך היאך כוהן נוטל מנחה מעל ידי סוטה ומניפה.

(ל) מילואים הם לריח ניחוח -
מלמד שהמילואים קרואים ריח ניחוח.
והלא דברים קל וחומר: מלך בשר ודם קונה לו אוהב ועושה לו יום טוב, המקום ברוך הוא שהעמיד לו כוהן [גדול] על אחת כמה וכמה.

[ח, כט]

(לא) ויקח משה את החזה ויניפהו תנופה לפני ה' -

מלמד שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, וכן הוא אומר: **מי גם בם ויסגר דלתים ולא תאירו מזבחי חנם.**

(לב) מאיל המילואים למשה היה למנה -

והרי דברים קל וחומר: ומה אם מי ששימש בכהונה גדולה שעה אחת נוטל לו חלק בכהונה גדולה, המשמש בכהונה לעולם על אחת כמה וכמה.

[ח, ל]

(לג) ויקח משה מן הדם אשר על המזבח ומשמן המשחה -

שלושה דמים האמורים בפרשה אין דומים זה לזה:
הראשון טעון שש מתנות,
(והשני שתים,
והשלישי שלוש עשרה,

הראשון טעון שש מתנות) זריקה ומתן סביב הזאה וחיטוי יציקה וכפרה.
והשני שתים זריקה ומתן סביב.
והשלישי שלוש עשרה טעון שש מתנות שלוש באהרן שלוש בבניו.

ויש אומרים:

תשעה, שלוש באהרן ושש בבניו.

ויש אומרים:

חמש עשרה, שלוש באהרן ושתיים עשרה בארבעת בניו, שנאמר: **[ואלה שמות בני אהרן הבכור נדב ואביהו אלעזר ואיתמר] אלה שמות בני אהרן המשוחים אשר מילא ידם לכהן וטעון זריקה לגבי מזבח.**

(לד) טעון שש הזאות שלוש באהרן ושלא בבניו.

ויש אומרים:

תשע שלוש באהרן ושש בבניו.

ויש אומרים:

חמש עשרה שלוש באהרן ושתיים עשרה בבניו.

ויז על אהרן ועל בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו [אתו ויקדש את אהרן את בגדיו ואת בניו ואת בגדי בניו אתו] -

הא למדת שלא שלם קידוש אהרן ובניו אלא בהזאת הדם.

[ח, לא]

(לה) ויאמר משה אל אהרן ואל בניו בשלו את הבשר פתח אהל מועד -
כמה שנאמר להלן: **ואכל אהרן ובניו את בשר האיל ואת הלחם אשר בסל פתח אהל מועד.**

[ח, לב]

והנותר בבשר ובלחם באש תשרפו -
מלמד שהמילואים מותרם בשריפה.

[ח, לג]

(לו) ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים [עד יום מלאת ימי מלואיכם] -

מיכן אמרו:

בעשרים ושלושה באדר קרבו מילואים עשרים ושלושה ושבעה הרי שלשים, באחד בניסן שלמו מילואים.

כי שבעת ימים ימלא את ידיכם -

כל שבעה ימי המילואים היה משה מעמיד את המשכן, כל בוקר ובוקר מקריב קרבנותיו עליו ומפרקו, בשמיני העמידו ולא פירקו.

רבי יוסי ברבי יהודה אומר:

אף בשמיני העמידו ופירקו.

[ח, לד]

(לז) כאשר עשה ביום הזה ציווה ה' -

מיכן אמרו:

שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כוהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין. וכשם שמפרישים כוהן גדול מביתו כך מפרישים הכוהן השורף את הפרה מביתו.
ולמה מפרישים שבעה?
שמה תמצא את אשתו ספק נידה וידחה כל שבעת הימים.

ציווה ה' לעשות לכפר עליכם -

אמר להם: כפרה זו תכפר עליכם עד שיחיו המתים.

[ח, לה]

(לח) ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעה ימים ושמרתם את משמרת ה' -

והרי דברים קל וחומר, ומה אם מקיים דברי בשר ודם קונה לו אוהב והמלך מקבלו, המקיים דבריו של מקום על אחת כמה וכמה.

[ח, לן]

ויעש אהרן ובניו [את כל הדברים]-

מלמד שהיו אהרן ובניו שישים ושמחים כששומעים לקבל דברים מפי משה כשומעים מפי הקדוש ברוך הוא, לכך נאמר: **ויעש אהרן ובניו את כל הדברים.**

אשר ציווה ה' ביד משה –

כדי השליח לשולחיו, כדי המצוה למי שנצטוה.

ספרא ויקרא פרשת שמיני

מילואים פרק ט

[ט, א]

ויהי ביום השמיני -

קרא זה אחד מן הכתובים שציד לדרוש.

נאמר כאן: **ויהי ביום השמיני,**

ונאמר להלן: **ויהי ביום השלישי,**

אין אנו יודעים אם שלישי לשבת אם שלישי לחודש, כשהוא אומר: **כי ביום השלישי ירד ה'**

לעיני כל העם על הר סיני ויהי ביום השלישי, הוי שלישי למנין שהוא שישה בחודש. וכאן

נאמר: **ויהי ביום השמיני,** אין אנו יודעים אם שמיני למנין אם שמיני לחודש, כשהוא אומר:

כי שבעת ימים ימלא את ידכם ויהי ביום השמיני, הוי שמיני למנין ולא שמיני לחודש.

אותו היום נטל עשר עטרות:

ראשון למעשה בראשית,

ראשון לנשיאים,

ראשון לכהונה,

ראשון לעבודה,

ראשון לירידת האש,

ראשון לאכילת קדשים,

ראשון לאיסור הבמות,

ראשון לראשי חדשים,

ראשון לשכון [שכינה] בישראל,

ראשון לברך את ישראל.

(ב) קרא משה לאהרן ולבניו -

לפי שכיבדו המקום תחילה לאהרן. אף משה כיבדו בסוף.

ומנין שכיבדו תחילה לאהרן?

שנאמר: **ועלית אתה ואהרן עמך**.

אף משה כיבדו בסוף, שנאמר: קרא למשה לאהרן ולבניו ואחר כך **לזקני ישראל**.

[ט, ב-ג]

(ג) ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת -

מלמד שאמר לו משה לאהרן אהרן אחי, אף על פי שנתרצה המקום לכפר על עונותיך צריך אתה ליתן לתוך פיו של שטן, שלח דורון לפניך עד שלא תיכנס למקדש שמא יסטנך בביאתך למקדש.

ושמא תאמר אין צריך כפרה אלא אני, והלא אף ישראל צריכים כפרה, שנאמר: **ואל בני**

ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת.

וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן?

אלא אמר להם: אתם יש בידכם בתחילה ויש בידכם בסוף, יש בידכם בתחילה שנאמר:

וישחטו שעיר עזים, ויש בידכם בסוף, שנאמר: **עשו להם עגל מסכה**, יבא שעיר עזים ויכפר על מעשה עזים, יבא עגל ויכפר על מעשה עגל.

[ט, ד]

(ד) ושור ואיל לשלמים -

לפי שנדמית עבירה לשני מינים [לפיכך הביאו משני מינים, ומנין שנדמת עבירה לשני מינים?]
שנאמר: עשו להם עגל מסכה, ולהלן הוא אומר: **וימירו את כבודם בתבנית שור (אוכל עשב)**,
יבוא שור ויכפר על מעשה שור. יבוא עגל ויכפר על מעשה עגל.

תדעו שנתרצה המקום לכפר על עונותיכם עבירה שאתם מיראים ממנה כבר נזבחה לפני המקום, שנאמר: **לזבוח לפני ה'.**

אמרו ישראל למשה: וכי היאך מדינה מקלסת את המלך ואינה רואה את המלך?

אמר להם על מנת כן, **כי היום ה' נראה אליכם.**

[ט, ה]

(ה) ויקחו את אשר ציווה משה -

בזריזות.

ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה' -

קרבו כולם בשמחה ועמדו לפניו.

ומשל למלך שכעס על אשתו והוציאה, לאחר ימים נתרצה לה, מיד חגרה מתניה קשרה

כתיפיה והיתה משמשת אותו יותר מדאי, אף כך ישראל: **ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה'.**

[ט, ו]

(ו) ויאמר משה זה הדבר אשר ציווה ה' תעשו -

מלמד שאמר להם משה לישראל אותו יצר הרע העבירו מלבבכם והיו כולכם ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום, כשם שהוא יחידי בעולם כך תהא עבודתכם מיוחדת לפניו, שנאמר: **ומלתם את ערלת לבבכם.**

מפני מה?

כי אני ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים, עשיתם כן, **וירא אליכם כבוד ה'.**

זהו שאמר הכתוב: **משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו קוראים אל ה' והוא יענם (בעמוד ענן ידבר אליהם),** מלמד ששלושתן שקולים זה כזה.

[ט, ז]

(ח) קרב אל המזבח -

משל למה הדבר דומה?

למלך (בשר ודם) שנשא את האשה והיתה מתבישת מלפניו, נכנסה אצלה אחותה אמרה לה: אחותי, למה נכנסת לדבר זה אלא שתשמשי את המלך! הגיסי דעתך ובואי ושמשי את המלך. כך אמר משה לאהרן: אהרן אחי

ויש אומרים:

היה אהרן רואה את המזבח כתבנית שור והיה מתיירא ממנו, נכנס משה אצלו ואמר לו: אהרן אחי לא ממה שאתה מתיירא, הגיס דעתך וקרב אליו, לכך נאמר: **קרב אל המזבח.**

[ט, ח]

(ט) ויקרב אהרן אל המזבח -

בזריזות.

וישחט את עגל החטאת אשר לו -

בקרבנו התחיל תחילה.

[ט, טו]

ויקרב את קרבן העם -

משנפנה מקרבנותיו. בא לו לקרבן העם, תדע שקרבנו מכפר יותר מקרבן העם שקרבן העם אינו מכפר על הכהנים וקרבנו מכפר על ידו ועל יד העם, שנאמר: **ועשה את חטאתך ואת עולתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם.**

וישחטו ויחטאו כראשון -

מה הראשון טעון חיטוי אף זה טעון חיטוי.

מה הראשון טעון שתי מתנות שהם ארבע, אף זה טעון שתי מתנות שהם ארבע.

[ט, טז]

(י) ויקרב את העולה ויעשה כמשפט -

מה עולה טעונה הפשט ונתוח אף זה טעון הפשט ונתוח.
מה עולה כולה כליל לאישים אף זו כולה כליל לאישים.
מה עולה עומד בצד המזרח וזורק. אף זו עומד בצד המזרח וזורק.
מה עולה פקעו איברים מעל המזבח מחזירים למערכה, אף זו אם פקעו איברים מעל המזבח מחזירים למערכה, לכך נאמר: **ויעשה כמשפט**.

[ט, יז]

(יא) ויקרב את המנחה וימלא כפו ממנה -

נאמר כאן מילוי ונאמר להלן מילוי, מה מילוי האמור להלן מלא קומצו אף מילוי האמור כאן מלא קומצו. ומה מילוי האמור להלן קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח או קורט של לבונה פסול, אף מילוי האמור כאן קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח או קורט של לבונה פסול.

(יב) ויקטר על המזבח מלבד עולת הבוקר -

מה בא זה ללמדנו?
אם ללמד שאם לא מצא מנחה יביא בהמה, כבר נאמר **ויקרב את העולה ויעשה כמשפט**, אם כן למה נאמר: **ויקטר על המזבח מלבד עולת הבוקר?**
מלמד ששתי מנחות היו שם, אחת עם העולה ואחת בפני עצמה.

[ט, יח]

(יג) וישחט את השור ואת האיל זבח השלמים אשר לעם -

מכאן למדו שלמים לצבור.

ואת החזות ואת שוק הימין הניף אהרן תנופה לפני ה' -

להגיד גדולתו של אהרן ושל בניו, שבשעה קלה למדו שבעה עבודות?

שחיטה,

קבלה,

וזריקה,

הזאה,

וחיטוי,

יציקה,

וכפרה.

(יד) ויהי ביום השמיני -

הוא יום שמיני לקדושת אהרן ובניו.

או יכול שמיני בחדש, כשהוא אומר: **ויהי בחודש הראשון בשנה השנית באחד לחודש הוקם המשכן**, מלמד שבראש חדש הוקם המשכן.

יכול הוקם המשכן בראש חודש ושרת שכינה בשמיני בחודש?

תלמוד לומר **וביום הקים את המשכן כסה הענן את המשכן לאהל העדות**, מלמד שביום [ש]הוקם המשכן בו ביום [שרת שכינה וביום ששרת שכינה בו ביום הוקם המשכן] שרת שכינה על מעשה ידי אהרן, שכל מעשה שבעת ימי המילואים היה משה משמש לא שרת שכינה על ידיו, עד שבא אהרן ושימש בבגדי כהונה גדולה ושרת שכינה על ידיו, שנאמר: **כי היום ה' נראה אליכם**.

(טו) מה תלמוד לומר ויהי?

מלמד שהיתה שמחה לפניו במרום כיום שנברא בו העולם, במעשה בראשית הוא אומר: **ויהי ערב ויהי בוקר** וכאן הוא אומר **ויהי**, וכיון שכלו ישראל את מלאכת המשכן בא משה וברכס, שנאמר: **וירא את כל המלאכה [והנה עשו אותה כאשר ציוה ה' כן עשו] ויברך אותם משה**.

מהי ברכה שרכן?

אמר להם: **תשרה שכינה במעשה ידיכם**.

רבי מאיר אומר כך ברכן:

ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים,

והם אמרו לו: **ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו**.

על אותה שעה הוא אומר: **צאינה וראינה בנות ציון**, בניס המצויינים לי [במילה ובתגלחת].

במלך שלמה - במלך שהשלום שלו.

בעטרה שעטרה לו אמו - זה אהל מועד שמצוייר בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש.

אמו - אין אמו אלא ישראל, שנאמר: **ולאומי אלי האזינו**.

(טז) ביום חתונתו - ביום ששרת שכינה בבית.

וביום שמחת לבו - ביום שירדה אש חדשה מן השמים וליחכה על גבי המזבח את העולה ואת החלבים.

[ט, כב]

(יז) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם -

באותה שעה זכה **במתנות כהונה** וזכה **בנשיאות כפים**, לו ולדורותיו עד שיחיו המתים.

(יח) וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים -

משנפנה מקרבנותיו ירד לו מן המזבח בשמחה.

[ט, כג]

(יט) ויבא משה ואהרן אל אהל מועד -

כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל היה עומד [אהרן] ומצטער, אמר יודע אני שכעס עלי המקום ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל, כך עשה לי משה אחי שנכנסתי ונתביישתי ולא ירדה שכינה לישראל, מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל, לכך נאמר: **ויבא משה ואהרן אל אהל מועד.**

[ט, כד]

(כ) ותצא אש מלפני ה' -

כיון שראו אש חדשה שירדה משמי מרום וליחכה על המזבח את העולה ואת החלבים פתחו פיהם ואמרו שירה.

על אותה שעה הוא אומר: **רננו צדיקים בה' לישרים נאוה תהלה.**

ויקרא פרק י

(כא) באותה שעה קפצה פורעות על נדב ואביהוא.

ויש אומרים:

מסיני נטלו את שלהם, שראו את משה ואת אהרן שהיו מהלכים תחילה והן באים אחריהם וכל ישראל אחריהם, אמר לו נדב לאביהוא: עוד שני זקנים הללו מתים ואנו ננהוג את הקהל. אמר להם המקום: נראה מי קובר את מי, הם קוברים אתכם ויהיו מה מנהיגים את הקהל.

[י, א]

(כב) דבר אחר:

כיון שראו בני אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל, אמר לו נדב לאביהוא וכי יש לך אדם שמבשל תבשיל בלא אש, מיד נטלו אש זרה ונכנסו לבית קודשי הקדשים, שנאמר: **ויקחו שני בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהם אש.** אמר להם המקום: אני אכבד אתכם יותר ממה שכבדתם אותי, אתם הכנסתם לפני אש טמאה אני אשרוף אתכם באש טהורה.

(כג) כיצד הייתה מיתתן?

שני חוטים של אש יצאו מבית קדשי הקדשים ונחלקו לארבעה שנים נכנסו בחוטמו של זה ושנים בחוטמו של זה ונשרפו גופיהם ובגדיהם קיימים, שנאמר: **ותצא אש לפני ה' ותאכל אותם וימותו לפני ה'.**

היה אהרן עומד ותוהא, אומר אוי לי, כך עבירה בידי וביד בני שכך הגעתי!! נכנס משה אצלו והיה מפייסו אמר לו אהרן אחי, מסיני נאמר לי עתיד אני לקדש את הבית הזה, באדם גדול אני מקדשו, הייתי סבור או בי או בך הבית מתקדש, עכשיו נמצאו בניך גדולים ממני וממך שבהם הבית נתקדש, כיון ששמע אהרן כך, צדק עליו את הדין ושתק, שנאמר: **וידום אהרן,** ולמודים צדיקים שמצדיקים עליהם את הדין.

אברהם צידק עליו את הדין, שנאמר: ואנכי עפר ואפר.

יעקב צידק עליו את הדין, שנאמר: קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך.

(כד) דוד צידק עליו את הדין, שנאמר: הבאישו נמקו חבורתי מפני אiolתי.

[י, ד]

(כה) ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עוזיאל דוד אהרן ויאמר אליהם קרבו שאו את אחיכם -

(כו) מיכן אמרו:

אין מטמאים למתים, שהרי אלעזר ואיתמר כוהנים היו ולא נטמאו להם מי נטמאו להם הלויים.

[י, ה]

(כז) ויקרבו וישאום בכותנותם -

מלמד שחס המקום עליהם במיתתן יותר מבחייהם שאילו נשרפו גופיהם ואין בגדיהם קיימים היו מפורסמים ומבוזים, אלא נשרף גופם ובגדיהם קיימים. **והרי דברים קל וחומר**, ומה אם אילו שהכעיסו את המקום שנכנסו לפניו שלא כרצונו כך עשה להם, **קל וחומר** לשאר צדיקים.

[י, ו-ז]

(כח) ויאמר משה אל אלעזר ואל איתמר -

מיכן אמרו:

הרוגי בית דין אין מתעסקים עליהם לכל דבר, שמא תאמרו אנו הולכים לבתינו ומתאבלים ואוננים ובוכים, הלא פיקדנו המקום שלא נצא מבית המקדש, שנאמר: **ומפתח אהל מועד לא תצאו.**

מיכן אמרו:

כוהן גדול שמת לו מת אינו יוצא אחר המטה, הם נכסים והוא נגלה, הם נגלים והוא נכסה.

ויעשו כדבר משה -

צידקו עליהם את הדין ושתקו.

ספרא ויקרא פרק ט (נוסח שני)

זה המדרש פנים אחרים הוא והוא שלם יותר מן הראשון – (מדברי ראב"ד).

[ט, כב]

(כט) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם -

זה מקרא מסורס זה אלא ראוי לומר וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים. וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, שבירידתו נשא את כפיו וברך את העם.

ויברכס -

בעמידה, יכול בעמידה ושלא בעמידה?

תלמוד לומר: **לעמוד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו.**

מקיש ברכה לשירות, מה שירות בעמידה אף ברכה בעמידה.

וכן הוא אומר: **ויקומו הכהנים והלויים ויברכו את העם וישמע את קולם ותבוא תפילתם**

למעון קדשו לשמים.

בדורו של חזקיהו מלך יהודה שהיו עוסקים בתורה מה הוא אומר בהם: **ותבוא תפלתם למעון**

קדשו לשמים, בדורות אחרים שהיו עובדים עבודה זרה מה הוא אומר בהם?

ובפרשכם כפיכם [אעלים עיני מכס גם כי תרבו תפילה אינני שומע וגו'].

(ל) ויברכס -

זו ברכה שתומה שאין אתה יודעה, חזר הכתוב ופירשה להלן: **יברכך ה' וישמרך [יאר ה'פניו**

אליך ויחנך ישא ה' פניו אליך] וישם לך שלום.

[ט, כג]

ויבא משה ואהרן אל אהל מועד -

למה נכנס משה עם אהרן?

ללמדו על מעשה הקטורת, או לא נכנס אלא לדבר אחר.

הריני דן, ירידה טעונה ברכה וביאה טעונה ברכה, [מה ירידה מענין עבודה אף ביאה מענין

עבודה.

ר' שמעון אומר:

יציאה טעונה ברכה וביאה טעונה ברכה],

מנין לביאה שהיא טעונה ברכה?

ודין הוא, ומה אם יציאה שאינה טעונה רחיצה טעונה ברכה ביאה שטעונה רחיצה אינו דין

שטעונה ברכה?!

או חילוף, ומה אם ביאה שאינה טעונה ברכה טעונה רחיצה יציאה שטעונה ברכה אינו דין

שטעון רחיצה?

לא, אם אמרת בביאה שכן הוא נכנס מחול אל הקודש תאמר ביציאה שכן יוצא מקודש לחול,

בטל החילוף וחזרנו לדין, ירידה טעונה ברכה וביאה טעונה ברכה, מה ירידה מעין עבודה אף

ביאה מעין עבודה. הא למה נכנס משה עם אהרן?

ללמדו על מעשה הקטורת.

[ט, כד]

(לא) ותצא אש מלפני ה' [ותאכל על המזבח את העולה ואת החלבים] -

כיון שראו אש חדשה שירדה מן השמים וליחכה על המזבח את העולה ואת החלבים נפלו על

פניהם ושיבחו לשמים, [שנאמר: **וירא כל העם וירונו ויפלו על פניהם**].

וכן בימי שלמה נפלו על פניהם, שנאמר: **וכל בני ישראל רואים ברדת האש מן השמים וכבוד ה' על הבית ויכרעו על אפים ארצה על הרצפה וישתחוו להודות לה' כי טוב כי לעולם חסדו. ועל אותו שעה הוא אומר: וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות. כימי עולם - כימי משה. וכשנים קדמוניות - כשני שלמה.**

רבי אומר:

כימי עולם - כימי נח.

וכשנים קדמוניות - כשנות הבל, שלא הייתה עבודה זרה בעולם.

שמיני פרק י

[י, א]

(לב) ויקחו שני בני אהרן [נדב ואביהו איש מחתנו] -

אף הם בשמחתם.

בני אהרן -

כיון שראו אש חדשה [שירדה מן המרום וליחכה על גבי המזבח את העולה ואת החלבים] עמדו להוסיף אהבה על אהבה, שנאמר: **ויקחו**, אין קיחה אלא שמחה, [שנאמר: **ולקחתם לכם ביום הראשון וגו'**].

נדב ואביהו -

מה תלמוד לומר **בני אהרן?**

[ממשמע שאמר נדב ואביהו איני יודע שהן בני אהרן, אם כן למה נאמר בני אהרן? אלא] שלא חלקו כבוד לאהרן.

נדב ואביהו -

לא נטלו עצה ממשה.

איש מחתנו -

איש מעצמו יצא לא נטלו עצה זה מזה.

ויקריבו לפני ה' אש זרה -

רבי ישמעאל אומר:

יכול אש זרה ממש?

תלמוד לומר: **אשר לא ציווה אותם**, הכניסוה בלא עיתה.

רבי עקיבא אומר:

לא הכניסוה אלא מבית הכיריים, שנאמר: **ויקריבו לפני ה' אש זרה**, אם כן למה נאמר: **אשר לא ציווה אותם!?**
שלא נמלכו במשה רבן.

רבי אליעזר אומר:
לא נתחייבו מיתה בני אהרן אלא על שהורו הלכה בפני [משה] רבן, שכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה.

לג) מעשה שאירע בתלמיד אחד שהורה בפניו.
אמר [לה] לאימה שלום אשתו: אינו מוציא שבתו, ומת.
לאחר שבת נכנסו חכמים אצלו.
אמרו לו: רבי נביא אתה!?
אמר להם: לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך מקובלני [מרבותי] שכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה.

[י, ב]
(לד) ותצא אש מלפני ה' -
מלמד שיצא אש מבית קדשי הקדשים ורשף נשמתם.

אבא יוסי בן דוסתאי אומר:
שני חוטים של אש יצאו מבית קודש הקדשים ונחלקו לארבעה ונכנסו שנים בחוטמו של זה ושנים בחוטמו של זה.

ותאכל אותם -
אותם שרפה ולא בגדיהם, שנאמר: **ויקריבו וישאום בכותנותם**, בכתונת הנישאים.
או יכול בכתונת הנושאים?
תלמוד לומר: **ותאכל אותם**, אותם ולא בגדיהם.
ואומר: **ולבני אהרן תעשה כתנות**, כתנות לכהנים ולא כתנות ללויים.

(לה) וימותו לפני ה' -
רבי אליעזר אומר:
לא מתו אלא בחוץ מקום שהלויים מותרים ליכנס [לשם], שנאמר: **ויקריבו וישאום בכותנותם**.
אם כן למה נאמר **וימותו לפני ה'?**
נגפן המלאך ודחפן והוציאם לחוץ.

רבי עקיבא אומר:
לא מתו אלא בפנים, שנאמר: **וימותו לפני ה'.**

אם כן למה נאמר: **ויקרבו וישאום בכתנותם?** מלמד שהטילו חכות של ברזל וגררום והוציאום לחוץ.

[י, ג]

(לו) ויאמר משה [אל אהרן] הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש -

זה דיבור נאמר לו למשה בסיני ולא ידעו עד שבא מעשה לידו, וכיון שבא מעשה לידו אמר לו משה לאהרן: אהרן אחי, לא מתו בניך אלא על קדושת שמו של מקום, שנאמר: **ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי**, כיון שידע אהרן שבניו ידועי המקום הן שתק, וקיבל שכר על שתיקתו, [שנאמר: **וידום אהרן**].

מיכן אמרו:

כל המקבל עליו ושותק סימן יפה לו.
על ידי **דוד** הוא אומר: **דום לה' והתחולל לו**.
ועל ידי **שלמה** הוא אומר: **עת לחשות ועת לדבר**, עתים לכל, עתים שאדם שותק עתים שאדם מדבר.

[י, ד]

(לז) ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עוזיאל דוד אהרן -

מה תלמוד לומר דוד אהרן, ממשמע שנאמר: **ובני קהת עמרם ויצהר וחברון ועוזיאל**, איני יודע שעוזיאל דוד אהרן, אם כן למה נאמר: **דוד אהרן?**
מקיש מעשה עוזיאל למעשה אהרן, מה אהרן רודף שלום בישראל אף עוזיאל רודף שלום בישראל.

ומנין שאהרן רודף שלום בישראל?

שנאמר: **ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל**.

ובמשה הוא אומר: **ויבכו בני ישראל את משה**.

ומפני מה בכו את אהרן שלשים כל בית ישראל ואת משה לא בכו אלא בני ישראל (ולא כל בית ישראל)

שאהרן לא אמר לאיש סרחתה ולאשה סרחת, אבל משה מפני שהוכיחם נאמר בו: **ויבכו בני ישראל את משה** וכן הכתוב מפורש על ידי אהרן בקבלה: **בריתי הייתה אתו החיים והשלום**, שהיה רודף שלום בישראל **ואתנם לו מורא ויראיני**, שקיבל עליו [את] כל דברי התורה באימה וברתת ובזיע.

[ו]מה תלמוד לומר **מפני שמי נחת הוא?**

אמרו: בשעה שיצק משה שמן המשחה על ראש אהרן נרתע ונפל לאחוריו, אמר אוי לי

שמעלתי בשמן המשחה, השיבתו רוח הקודש **הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד**

כשמן הטוב על הראש היורד על הזקן זקן אהרן שיורד על פי מדותיו כטל חרמון שיורד על

הררי ציון, מה הטל (הזה) אין בו מעילה אף שמן המשחה אין בו מעילה.

(לח) תורת אמת הייתה בפייהו - שלא טימא את הטהור ולא טיהר את הטמא.
ועולה לא נמצא בשפתיו - שלא אסר את המותר ולא התיר את האסור.
בשלום ובמישור הלך אתי - שלא הירהר אחר [דרכי] המקום, כדרך שלא הירהר אברהם.
רבים השיב מעון - שהשיב פושעים לתורה.
ואומר: **מישרים אהבונך.**

[י, ו]

(לט) ויאמר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו -

רבי אומר:

בגדולה מתחילין מן הגדול ובקלקלה מתחילין מן הקטן, [בגדולה מתחילין מן הגדול, ויאמר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו וגוי ובקלקלה מתחילין מן הקטן], שנאמר:

מנין? שנאמר: **ויאמר ה' אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה וגו', ואיבה אשית בינך ובין האשה, אל האשה אמר [הרבה ארבה וגו', לאדם אמר כי שמעת לקול אשתך] וגו', בתחלה נתקלל נחש ואחר כך נתקללה חוה ואחר כך נתקלל אדם.**

(מ) ראשיכם אל תפרעו -

אל תגדילו [פרע].

יכול אל תפרעו מן הכובע?

הרי אתה דן, נאמר כאן **פירוע** ונאמר להלן **פירוע**, מה **פירוע**, האמור להלן גידול שיער אף **פירוע** האמור כאן גידול שיער.

(מא) ובגדיכם לא תפרומו -

אל תקרעו בגדיכם.

ולא תמותו -

ממשמע לאו אתה שומע הין.

ועל כל העדה יקצוף ואחיכם כל בית ישראל [יבכו -

זה מקרא מסורס, אין ראוי לומר אלא **ואחיכם יבכו ועל כל העדשה יקצוף**, הא אם אין אחיכם בוכים ועל כל העדה יקצוף]

יבכו אשר שרף ה' -

מה תלמוד לומר: **את השרפה?**

הרי אתה דן, נאמר כאן **שרפה** ונאמר להלן **שרפה**, מה **שרפה** האמורה כאן שרפת נשמה וגוף קיים, אף שרפה האמורה להלן שרפת נשמה וגוף קיים, שרפה האמורה בבת כוהן שריפה האמורה באשה ואמה.

[י, ז]

(מב) ומפתח אהל מועד לא תצאו -

יכול בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה?

תלמוד לומר: **ומן המקדש לא יצא ולא יחלל**, אימתי אינו יוצא ולא יחלל?
הוי אומר בשעת עבודה.

פן תמותו -

ממשמע לאו אתה שומע הין.

(מג) כי שמן משחת ה' עליכם -

[מה תלמוד לומר, שיכול אין לי אלא אהרן ובניו שנתרבו בשמן המשחה אם יצאו בשעת עבודה
חייבים מיתה, מנין לכל הכהנים של כל הדורות?
תלמוד לומר: **כי שמן משחת ה' עליכם**].

ויעשו כדבר משה -

קיימו עליהם מצוות משה רבן, [שבח לו לתלמיד שהוא מקיים עליו מצוות רבו, שבח להן לבני
אהרן שקיימו עליהן מצוות משה רבן].

וכן הכתוב משבח [את ישראל המצרים, שנאמר: **וילכו ויעשו בני ישראל כאשר ציווה ה' את
משה ואהרן כן עשו**, וכן הכתוב משבח את ישראל] בפרשת שילוח טמאים, שנאמר: **ויעשו כן
בני ישראל וישלחו אותם אל מחוץ למחנה [כאשר ציווה ה' את משה כן עשו בני ישראל]**.
וכן הכתוב משבח את יהושע **כאשר ציווה ה' את משה כן ציווה משה את יהושע וכן עשה
יהושע [לא הסיר דבר מכל אשר ציווה ה' את משה]**.

סליק דיבורא דמילואים

פרשה א

[י, ח]

יין ושכר אל תשת -

יכול כל שהוא, יכול מגיתו?

תלמוד לומר: **ושכר** לא אמרתי אלא כדי לשכר.

וכמה כדי לשכר?

רביעית בן ארבעים.

אם כן למה נאמר **יין**?

[יין] מוזהרים עליו כל שהוא, ומוזהרים עליו מגיתו.

(ב) ר' יהודה אומר:

יין אל תשת, אין לי אלא יין, מנין לרבות כל המושכרים?

תלמוד לומר: **ושכר**.

אם כן למה נאמר: **יין**?

על היין במיתה ועל שאר כל המשכרים באזהרה.

רבי אליעזר אומר:

יין אל תשת ושכר אל תשת, אל תשיתיהו כדרך שכרותו הא אם הפסיק בו או שנתן לתוכו מים כל שהן פטור.

[ט, ט]

(ג) אתה ובניך -

יכול חללים?

תלמוד לומר: **אתך**, יצאו חללים, אוציא חללים ולא אוציא את בעלי מומים?

תלמוד לומר: **אתה ובניך** מה אתה כשר אף בניך כשרים, יצאו חללים ובעלי מומים.

(ד) בבואכם -

אין לי אלא בביאה, מנין אף ביציאה?

תלמוד לומר: **אתה ובניך**.

מנין לעשות המזבח כאהל מועד?

תלמוד לומר **אתה ובניך**.

ומנין שאינו חייב אלא בשעת העבודה?

תלמוד לומר: **אתה ובניך**.

רבי אומר:

נאמר כאן: **בבואכם אל אהל מועד** ונאמר להלן: **בבואם אל אהל מועד**, מה בבואם אל אהל מועד האמור להלן עשה את היציאה כביאה ואת המזבח כאהל מועד ואינו חייב אלא בשעת העבודה, אף בבואכם אל אהל מועד האמור כאן נעשה את היציאה כביאה ואת המזבח כאהל מועד ולא יהא חייב אלא בשעת העבודה.

(ה) אהל מועד -

אין לי אלא אהל מועד, מנין לרבות שילה ובית עולמים?

תלמוד לומר: **חקת עולם**.

ולא תמותו -

ממשמע לאו אתה שומע הין.

(ו) יכול יהו ישראל חייבים מיתה על ההוראה?

תלמוד לומר: **אתה ובניך ולא תמותו** אתה ובניך במיתה ואין ישראל חייבים על ההוראה.

(ז) יכול לא יהו ישראל חייבים על ההוראה, אבל אהרן ובניו יהו חייבים מיתה על ההוראה, **קל וחומר** ומה אם ישראל שמוזהרים לבוא אל אהל מועד שתויי יין ולא שתויי יין אינן חייבים מיתה על ההוראה, אהרן ובניו שאין מוזהרים לבוא אל אהל מועד אלא שתויי יין אינו דין שלא יהו חייבין מיתה על ההוראה, יצאו ישראל מן הכתוב **אהרן ובניו** מקל וחומר.

(ח) חקת עולם -

לרבות היציקות והבלילות והתנופות וההגשות והקמיצות וההקטרות והמליקות והקבלות וההזאות.

מנין לשתוי(י) יין שאם עבד תהא עבודתו פסולה?

תלמוד לומר: **ולהבדיל בין הקדש ובין החול**.

ומנין למחוסר בגדים ושלא רחץ ידים ורגלים?

תלמוד לומר: **חוקה, חוקה חוקה** לגזרה שוה.

[ט, י]

(ט) ולהבדיל בין הקדש ובין החול -

אילו הערכים.

ובין הטמא ובין הטהור -

אילו הטמאות והטהרות.

ולהורות את בני ישראל -

אילו ההוראות.

את כל החקים -

אילו המדרשות.

אשר דבר ה' אליהם -

אילו ההלכות.

ביד משה -

זה המקרא.

יכול [זה התלמוד?]

תלמוד לומר: **ולהורות**.

ר' יוסי אומר:

מנין [אף התרגום?]

תלמוד לומר: **ולהורות**.

פרק א

[י, יב]

ויאמר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו -

בניו שקולים עמו בכבוד ושקולים בו בדמימה.

יכול אף הראשונים שקולים עמו בכבוד?

תלמוד לומר: **הנותרים**, הנותרים שקולים עמו בכבוד ואין הראשונים שקולים עמו בכבוד.

(ב) רבן שמעון בן גמליאל אומר משום ר' אלעזר בן עזריה:

הרי הוא אומר: **וימת נדב ואביהוא לפני ה' בהקריבם** **אש זרה לפני ה' ובנים לא היו להם,**

שאלו היה להם בנים היו קודמים לאלעזר ואיתמר, שכל הקודם בנחלה הוא קודם בכבוד.

דבר אחר:

מה תלמוד לומר **הנותרים?**

אמר להם: לא היה להם להסתכל באילו שעשו דבר שלא בעצה ונשטפו.

רבי אלעזר אומר:

ראוים היו להישטף, אלא שריתה הכתוב לאהרן.

(ג) קחו את המנחה -

זו מנחת נחשון.

הנותרת -

זו מנחת יום השמיני.

מאשי ה' -

אין להם אלא אחר מתן אישים.

(ד) ואכלו מצוות -

מה תלמוד לומר, לפי שהיא מנחת צבור ומצוות שעה ואין כיוצא בה לדורות לכך נאמר:

ואכלו מצות.

(ה) אצל המזבח -

ולא בהיכל ולא על גבי המזבח.

אין לי אלא זו בלבד, מנין לרבות קדשי קדשים?

תלמוד לומר: **קודש קדשים**.

היא -

ואותה והיא, הרי אילו מיעוטים, פרט לתודה וללחמה לאיל נזיר וללחמו לאיל המילואים וללחמו.

[י, יג]

(י) ואכלתם אותה במקום קדוש -

מה תלמוד לומר, לפי שנאמר **אצל המזבח**, אין לי אלא סמוך למזבח, מנין לרבות הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש?
תלמוד לומר: **במקום קדוש**.

(ז) כי חקך וחוק בניך הוא -

אינה חוק לבנות.

מאשי ה' -

אין להם אלא לאחר מתנת האישים.

(ח) כי כן צויתי -

כאשר צויתי **כאשר צויתי ה' כאשר צוה ה'**
כי כן צויתי - לומר לכם בשעת אנינה
כאשר צויתי - בשעת מעשה.
כאשר צויה ה' - ולא מאלי אני אומר לכם.

[ט, יד]

(ט) חזה -

זה חזה.

התנופה -

זה תנופת הסל.

שוק -

זה שוק.

התרומה -

זו תרומת תודה.

תאכל במקום טהור -

אמר ר' נחמיה:

וכי הראשונים אינם במקום טהור?!
אלא זו [טהרה שהיא מין טומאה, טהרו מטומאת מצורע, מלמד שהן] נאכלים בתוך ירושלים.

(י) אתה ובניך ובנותיך אתך -

אתנה ובניך בחלק ובנותיך במתנות.
או אינו אומר **אתה ובניך ובנותיך** בחלק, כשהוא אומר: **כי חקך וחק בניך**, אינה חוק לבנות.
הא מה אני מקיים **אתה ובניך ובנותיך אתך?**
אתה ובניך - בחלק,
ובנותיך במתנות.

(יא) נתנו מזבחי שלמי בני ישראל -

לרבות זבחי שלמי צבור שהיו שם באותו היום, שנאמר: **ושור ואיל לשלמים לזבוח לפני ה'**,
ואומר: **שוק התרומה וחזה התנופה.**

[י, טו]

על אישי החלבים יביאו להניף תנופה לפני ה' -
מלמד שהחלבים למטה.

פרק ב

[י, טז]

שעיר -

זו שעיר נחשון.

חטאת -

זה חטאת יום השמיני.

(ב) דרש משה -

זה שעיר של ראש חדש.
יכול שלשתם נשרפו?
תלמוד לומר: **והנה שורף**, אחד נשרף ולא נשרפו שלשתם.
מה תלמוד לומר: **דרוש דרש משה?**
שתי דרישות אמר להם:

מפני מה נשרף זה?

ומפני מה נאכלו אילו?

איני יודע איזה מהן נשרף, כשהוא אומר: **ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה**, איזה שעיר
נושא את עון העדה?

זה שעיר של ראש חדש, שנאמר: **ושעיר עיזים אחד לחטאת לכפר עליכם.**

(ו) ויקצוף על אלעזר ועל איתמר -

מלמד שנתן פניו כלפי בניו וכעס.

בני אהרן -

מלמד שאף אהרן היה בקיצפון.

הנותרים -

לא היה פינחה עימהם.

לאמר -

השיבוני על דברי.

[י, יז]

(ד) מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקודש -

וכי חוץ לקודש נאכלה, והלא לא נאכלה אלא נשרפה, שנאמר: **והנה שורף**, אם כן למה נאמר:

מדוע לא אכלתם [את החטאת במקום הקודש?]

אמר להם: שמא חוץ לקלעים יצאת, שכל חטאת שיצאת חוץ לקלעים פסולה, אין לי אלא זו

בלבד, מנין לרבות כל הקדשים?

תלמוד לומר: **כי קודש קדשים**.

מנין שאכילת קדשים כפרה על כל ישראל?

תלמוד לומר: **ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר**, הא כיצד?

כוהנים אוכלים ובעלים מתכפרים.

[י, יח]

(ה) הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה -

אמר להם: שמא נכנס מדמה לפנים שכל חטאת שנכנס מדמה לפנים פסולה.

ר' יוסי הגלילי אומר:

מכאן לחטאת שנכנס דמה לפנים תהא פסולה.

את דמה -

אין חטאת פסולה עד שיכנס כל דמה.

פנימה -

אין לי אלא לפני ולפנים.

(ו) מנין אף בהיכל?
תלמוד לומר: **אל הקודש**.

פנימה תאכלו בקדוש -

מלמד שאכילתה בפנים.
מנין אף שריפתה בפנים?

תלמוד לומר: **אכל תאכלו**.

יכול אף אם ניטמאת בחוץ תהא שריפתה בפנים?
תלמוד לומר: **אותה**, מה זו מיוחדת שטומאתה בפנים שריפתה בפנים, יצאת שנטמאת בחוץ שלא תהא שריפתה אלא בחוץ.

[י, יט]

(ז) **וידבר אהרן אל משה -**

אין דיבור אלא לשון עז, שנאמר: **וידבר העם באלהים ובמשה**.

(ח) **הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם לפני ה' -**

ר' נחמיה אומר:

מפני אנינות נשרף, לכך נאמר **אלה**.

(ט) מה תלמוד לומר כאלה, שיכול אין לי אסור באנינה אלא [הבנים בלבד, מנין כל האמור בפרשת (תורת) כוהנים מוסף] עליהם אחיו ואחותו מאמו ואחותו נשואה?
לכך נאמר: **אלה כאלה**.

ר' יעקב אומר:

יכול יהיו הלויים אסורים באנינה בשיר?

תלמוד לומר: **אותי**, אני אסור באנינה ואין הלויים אסורים באנינה בשיר.

(י) **רבי יהודה ורבי שמעון אומרים:**

וכי מפני אנינה נשרף, והלא לא נשרף אלא מפני טומאה, שאילו מפני אנינה נשרף היה (להם) לשלשתם לשרף.

דבר אחר:

והלא פינחס היה עימהם.

דבר אחר:

והלא מותרים לאוכלו מבערב.

מה תלמוד לומר אלה?

אמר לו : לא היה לי להסתכל באילו שעשו שלא בעצה ונשטפו, לכך נאמר אלה.
מה תלמוד לומר כאלה?
אמר לו : אֵילו לא אֵילו בלבד קברתי אלא אפילו אלה קברתי עם אֵילו לא כך הייתי מבזה
קודשי הקום.

(יא) ואכלתי חטאת היום -

היום אני אסור ומותר בלילה, ולדורות אסור ביום ובלילה **דברי רבי יהודה**.

רבי אומר :

אין אונן אסור לאכול בקדשים בערב אלא מדברי סופרים, תדע שהרי אמרו אונן טובל ואוכל
פסחו לערב.

[י, כ]

(יב) וישמע משה וייטב בעיניו -

הודה מיד ולא בוש לומר לא שמעתי.

אמר ר' יהודה, חנניה בן יהודה היה דורש כל ימיו:

קשה הקפדה שגרמה לו למשה לטעות, לאחר מיתתו אני משיב על דבריו [וכי] מי גרם לו
שיקפיד אלא שטעה.

שמיני פרק יא

פרשה ב

[יא, א]

וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם -

לאמר אליהם לבנים לאלעזר ולאיתמר.

או לאמר אליהם לישראל, כשהוא אומר : **דברו אל כל עדת בני ישראל** זו דיבור האמור

לישראל, הא מה אני מקיים **לאמר אליהם?**

לאמר לבנים לאלעזר ולאיתמר.

[יא, ב]

(ב) זאת החיה אשר תאכלו -

מלמד שהיה משה או חזו בחיה ומראה להם לישראל ואומר להם : זו אכולו **וזו לא תאכלו**.

את זה תאכלו מכל אשר במים - זה תאכלו וזה לא תאכלו.

את אלה תשקצו מן העוף - את אלה תשקצו ואת אלה לא תשקצו.

זה לכם הטמא - זה טמא וזה לא טמא.

(ג) זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה -

משמע מוציא מיד משמע, לפי שנאמר **כירק עשב נתתי לכם את כל**.

יכול הכל היה בכלל היתר?

תלמוד לומר: **זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כבשים ושה עזים איל וצבי ויחמור אקו ודישון ותאו וזמר**.

(ד) יכול תהא כל הבהמה כולה מותרת?

תלמוד לומר: **אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו** - אסר אבר מן החי.

על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה - אסר גיד הנשה.

כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו - אסר את החלב.

כל דם לא תאכלו - אסר את הדם.

יכול יהיו מותרים בזביחה ושלא בזביחה?

תלמוד לומר: **וזבחת ואכלת**.

(ה) אין לי אלא שור שה כבשים ושה עזים המיוחדים, מנין לרבות את הכלאים?

תלמוד לומר: **חיה מן [ה]ובהמה**, אין לי אלא חיה מן בהמה, מנין בהמה מין חיה, וחיה מן

בהמה, טמאה מן טהורה, וטהורה מן טמאה?

תלמוד לומר: **חיה מכל**.

(ו) אי חיה מכל ובהמה מכל יכול אף חית הים ובהמת הים?

תלמוד לומר: על הארץ להוציא את שבים:

(ז) או אינו אלא שעל הארץ תהא מותרת בסימנים ושבים בין בסימנים בין שלא בסימנים?

תלמוד לומר: **זאת אשר על הארץ**, אין לך אלא שעל הארץ.

(ח) **זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ** -

מלמד שהחיה בכלל בהמה, מנין שאף חיה בכלל בהמה?

תלמוד לומר: **זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כבשים ושה עזים איל וצבי ויחמור אקו**

ודישון ותאו וזמר.

[יא, ג]

(ט) **כל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו** -

לרבות את השליל, הוציא העובר את ידו והחזירה מותר, הוציא את ראשו והחזירו יכול יהא

מותר?

תלמוד לומר: **אך**, מה ראית לומר הוציא העובר את ידו והחזירה מותר מפני שאינו כילוד,

הוציא העובר את ראשו והחזירו אסור מפני שהוא כילוד.

(י) אתה אומר לכך בא הכתוב לחלק בין איברים לאיברים, או לא בא אלא לחלוק בין עוברים

לעוברים, לומר איזה עובר יהא מותר שאילו נולד יהא מותר, ואיזה זה?

[זה בן תשעה וחי וחולין, מנין בן תשעה ומת או בן שמונה חי או מת, ולד מבכרת בן תשעה מת או בן שמונה חי או מת, ולד מוקדשים בן תשעה מת או בן שמונה חי או מת, ולד חטאת בן תשעה מת או בן שמונה חי] או מת?
תלמוד לומר: **כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות מעלת גרה בהמה אותה תאכלו**, לרבות את כולם.

פרק ג

בבהמה תאכלו -

לרבות את השיליא.
יכול אפילו יצאת מקצתה?
תלמוד לומר: **אותה**.

תאכלו אותה -

אותה באכילה ואין בהמה טמאה באכילה.

(ב) אין לי אלא בעשה, בלא תעשה מנין?

תלמוד לומר: **את הגמל ואת הארנבת ואת השפן כי מעלה גרה המהוהחזיר מבשרם לא לא תאכלו**.

אין לי אלא אילו בלבד, שאר בהמה טמאה מנין?
ודין הוא, ומה אילו שיש בהם סימני טהרה הרי הן בלא תעשה על אכילתן שאר בהמה טמאה שאין בהם סימני טהרה אינו דין שתהא בלא תעשה על אכילתה, נמצאו הגמל והארנבת והשפן והחזיר מן הכתוב ושאר בהמה טמאה **מקל וחומר**, נמצאת מצוות עשה שלהם מן הכתוב ומצוות לא תעשה **מקל וחומר**.

[יא, ד]

(ג) **אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה -**

יש לך במעלה הגרה שאין אתה אוכל, ואיזה זה?
זה טהור שנולד מן הטמא.

(ד) [אז] יכול טמא שנולד מן הטהור?

תלמוד לומר: **גמל הוא, טמא הוא**, זה טמא וזה אינו טמא.

רבי שמעון אומר:

מה תלמוד לומר **גמל גמל** שני פעמים?
אחד גמל הילוד מן הגמלה ואחד גמל שנולד מן הפרה.

(ה) **אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה -**

יש לך במעלה גרה וממפריסי הפרסה שאין אתה אוכל, ואילו הן, אלו הטריפות -

(ו) נקובת הושט.

ופסוקת הגרגרת.

ואפילוברובה.

נפסק חוט השדרה.

וניקב קרום של מוח

ניקב הלב לבית חללו.

נשברה השדרה.

ניטלה הכבד ולא נשתייר הימינה כלום

הריאה שניקבה או שחסרה.

רבי שמעון אומר:

עד שתינקב לבית הסימפונות, ניקבה הקיבה ניקבו הדקים.

רבי יוסי ברבי יהודה אומר:

אם ניקבה המרה פסולה.

(ז) הכרס הפנימי שניקב או שניקרע רוב החיצונה -

רבי יהודה אומר:

בגדולה טפח ובקטנה רובה.

(ח) המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ,

נפלה מן הגג, נשתברו רוב צלעותיה,

ודרוסת הזאב -

רבי יהודה אומר:

דרוסת הזאב בדקה, ודרוסת ארי בגסה, ודרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת הגס בעוף הגס. יכול אף נפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח, ניקב הלב לבית חללו. נשברה השיזרה ולא נפסק החוט שלה. ניטלה הכבד ונשתייר הימינה כזית, המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה.

(ט) ניטל הטחול ניטלו הכליות, ניטל לחי התחתון, ניטלה האם שלה, וחרותה בידי שמים? תלמוד לומר: **נבילה וטריפה**, מה נבילה שאינה בת חיים אף טריפה שאינה בת חיים, יצאת זו שהיא בת חיים.

(י) יכול אפילו אכלה הרדופני או צואת תרנגולים, וששתת מים הרעים?

תלמוד לומר: **נבילה וטריפה**, מה נבילה שאין כמוה חיה אף טריפה שאין כמוה חיה יצאת זו שיש כמוה חיה.

הגלודה, **רבי מאיר** מכשיר,
וחכמים אוסרים ומודים שאם נשתייר עליה עור כסלע שהיא כשירה.

פרק ד

מנין לרבות חמש חטאות מתות?

תלמוד לומר: **ממעלי הגרה טמא**.

מנין לרבות פסולי המוקדשים?

תלמוד לומר: **ומפריסי הפרסה טמא**.

מנין לרבות חלב חמש חטאות מיתות?

תלמוד לומר: **ממעלי הגרה טמא**.

מנין לרבות חלב פסולי המוקדשים?

תלמוד לומר: **מן השסועה טמא**.

חלב בהמה טמאה מנין?

ודין הוא, אסר בהמה טמאה ואסר ענבים בנזיר, מה ענבים עשה את היוצא מהם כמותם אף בהמה נעשה את שיוצא מהם כמותם.

(ב) הין, אם עשה את היין כענבים שהוא גופן, נעשה את החלב כבהמה שאינה גופה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

אם עשה את היין כענבים בנזיר, שהוא אסור בפסולתם נעשה את החלב כבהמה שאין אסור בפסולתה?

תרומה תוכיח שאין אסור בפסולתה ועשה את היוצא ממנה כמותה.

(ג) הין, אם החמיר בתרומה באיסור החמור נחמיר בבהמה באיסור הקל?

תלמוד לומר: **גמל גמל** שני פעמים, אם אינו עניין לבשרה תניהו עניין לחלבה.

(ד) יכול אף בשר מהלכי שתיים וחלב מהלכי שתיים יהו בלא תעשה על אכילתן?!

ודין הוא, ומה אם בהמה שהקל במגעה החמיר בחלבה, מהלכי שתיים שהחמיר במגען, אינו דין שנחמיר בחלבם?!

תלמוד לומר: **זה**, אוציא את החלב שאינו נוהג בכל ולא אוציא את הבשר שהוא נוהג בכל?

תלמוד לומר: **זה טמא הוא** זה בלא תעשה על אכילתו ואין בשר מהלכי שתיים וחלב מהלכי שתיים בלא תעשה אל אכילתם.

[יא, ד-ה]

(ה) ואת הגמל כי מעלה גרה הוא ואת השפן כי מעלה גרה הוא ואת הארנבת כי מעלה גרה הוא –

מה תלמוד לומר, אם לתיקון המקרא הרי כבר נאמר: **את הגמל ואת הארנבת ואת השפן כי מעלה גרה המה [ומבשרם לא תאכלו]**, ולמה באו? לרבות את הריבויים שאמרנו.

(ו) את הגמל כי מעלה גרה הוא -

מה תלמוד לומר שיכול יתירינו סימן אחד?
ודין הוא, ומה אם חזיר שמפריס פרסה טמא, גמל שאינו מפריס פרסה אינו דין שיהא טמא, אילו כן הייתי אומר מי אסר את החזיר גרה, היא תתיר את הגמל?
תלמוד לומר: **את הגמל כי מעלה גרה [טמא]** יאמר גמל קל וחומר לחזיר, ומה גמל שהוא מעלה] גרה טמא, חזיר שאינו מעלה גרה אינו דין שיהא טמא!?

(ז) אילו כן הייתי אומר מי אסר את הגמל פרסה, והיא תתיר את החזיר? תלמוד לומר: ואת החזיר כי מפריס פרסה טמא.

[יא, ח]

(ח) מבשרם -

ולא מן העצמות ולא מן הגידים ולא מן הטלפיים שלהם.

ובנבלתם לא תגעו -

יכול יהו ישראל מוזהרים על מגע נבילות?
תלמוד לומר: **אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו**, הכהנים אינן מטמאים למתים, מיטמאים הם ישראל למתים.

(ט) קל וחומר, אם מיטמאים למתים החמורים לא יטמא לנבילות הקלות, הא מה אני מקיים ובנבלתם לא תגעו?
ברגל.

(י) אחרים אומרים:

ובנבלתם לא תגעו - יכול אם נגע אדם בנבילה ילקה ארבעים?
תלמוד לומר: **ולאלה תטמאו**, אי ולא לה תטמאו יכול אם ראה אדם את הנבילה ילך ויטמא לה?
תלמוד לומר: **ובנבלתם לא תגעו**, הא כיצד?
הוי אומר רשות.

(יא) טמאים -

מלמד שהן מצטרפים זה עם זה בשר בבשר. חלב בחלב. בשר וחלב ובשר בין בחייהם בין במיתתן.

(יב) טמאים -

לאסור ת צירן ורוטבן ואת הקיפה שלהם.

הם -

פרט לשאין בהם בנותן טעם.

לכם -

מותרים (הם) בהנאה.

פרשה ג

[יא, ט]

ממשמע שנאמר אכול את שיש לו אל תאכל את שאין לו, [אל תאכל את שאין לו] אכול את שיש לו.

ולמה נשנו?

ליתן עליהם עשה וליתן עליהם לא תעשה.

שיכול הואיל והתיר במפורש והתיר בסתום, מה לא התיר במפורש אלא בכלים כך לא נתיר בסתום אלא בכלים.

מנין אפילו הם בבורות בשיחים ובמערות שוחה ושותה ואינו נמנע?

תלמוד לומר: **תאכלו מכל אשר במים.**

(ב) ימים -

זה ים הגדול, שנאמר: **ולמקוה המים קרא ימים.**

ובנחלים -

אילו הנהרות, שנאמר: **ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן**, אין לי אלא ימים ונחלים [שהן מושכים בימות הגשמים ובימות החמה], מנין לרבות שאר ימים ושאר נחלים שמושכים בימות

הגשמים ואין מושכים בימות החמה, עד שתהא מרבה להביא את המים שבביבירים?

תלמוד לומר: **במים.**

(ג) יכול לענין היתר עשה את כל המים כימים וכנחלים, מנין (אף) לענין איסור נעשה את כל המים כימים וכנחלים?

תלמוד לומר: ימים, **ימים נחלים, נחלים לגזירה שוה**, מה ימים ונחלים האמורים לענין היתר

עשה את כל המים כימים וכנחלים אף ימים ונחלים האמורים לענין איסור נעשה כל המים

כימים וכנחלים.

(ד) אתה אומר לכן נאמר **במים**, במים שהתרתני בהם המים אסרתי, או אינו אומר אלא מין שהתרתני אותו המין אסרתי, ואי זה מין התרתני?
בעל עצמות ופרה ורבה, אף אין לי אלא בעל עצמות ופרה ורבה.
ומנין [לבעל עצמות ואינו פרה ורבה אינו בעל עצמות ופרה ורבה, עד שאתה מרבה להביא את] הגלים והצפרדעים הגדילים בים וגדילים ביבשה?
תלמוד לומר: **כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו**.

(ה) אין לי אלא המרבה בקשקשים ובסנפרים כגון כפונית זו שבים, מנין אפילו אין לו סנפיר אחת וקשקשת אחת?
תלמוד לומר: **וקשקשת**.

רבי יהודה אומר:

שני קשקשים, שנאמר **וקשקשת** אף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר, (שנאמר): **ושריון קשקשים הוא לבוש**.

רבי יוסי בן דורמסקית אומר:

לוינתן דג טהור הוא, שנאמר: **גאווה אפיקי מגינים תחתיו חדודי חרש**.
גאווה אפיקי מגינים - אילו קשקשים.
תחתיו חדודי חרש - אילו סנפירים שלו.

(ו) תאכלו -

לרבות את הטהור שבמעו הטמא.
יכול אף טמא שבמעו הטהור?
תלמוד לומר: **אותם**.
מה ראית לומר בבהמה שבמעו הטמא טמא שבמעו הטהור ובהגים אינו כן?!
לפי שאינו גידוליו.

תאכלו -

לרבות את הטהור שנכבש עם הטמא.
או יכול אף על פי שנימוק?
תלמוד לומר: **אותם**.

[יא, י]

(ז) חיה -

זו חית הים.

נפש -

להביא את הסירונית.

יכול תהא מטמא באהל כדברי **בן חכינאי**?

תלמוד לומר: **זאת**.

(ח) שקץ -

לאסור את צירן ואת רוטבן ואת הקיפה שלהם.

הם -

את פרט לשאין בהם בנותן טעם.

לכם -

מותרים (הם) בהנאה.

[יא, יא]

(ט) ושקץ יהיו לכם -

לאסור את עירובם.

כמה יהא בו ויהא אסור?

משקל עשר זין ביהודה שהן חמש סלעים בגליל - כל גרב שהוא מחזיק סאתים - דג טמא, צירו אסור.

רבי יהודה אומר:

רביעית בסאתים.

רבי יוסי אומר:

אחד מששה עשר בו.

(י) מבשרם -

לא מן העצמות ולא מן הסנפירים שלהם.

ואת נבלתם תשקצו -

להביא מן היבחושים שסינן.

[יא, יב]

(יא) כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים -

מה תלמוד לומר, שיכול אין לי אלא המעלה סימני טהרה שלו ליבשה.

השירן במים מנין?

תלמוד לומר : **במים**.

שקץ הוא לכם -

שלא יעשה בהם סחורה.

(יב) שקץ תשקצו -

לאסור את צירם ואת רוטבם ואת הקיפה שלהם ואת ביציהם ואת עורותיהם ואת עירוביהם.

אלה, הם ומן -

הרי אילו מיעוטים, פרט לחרטום ולצפורניים ולכנפיים ולנוצה (שלהם).

פרק ה

[יא, יג - יד]

לא יאכלו -

לחייב את המאכיל כאוכל, או לא יאכלו אלא לאוסרם בהנאה?

תלמוד לומר : **לא תאכלום**, הא כיצד?

באכילה הם אסורים ובהנאה הם מותרים, הא מה אני מקיים לא יאכלו?

לחייב המאכיל כאוכל.

(ב) את הנשר ואת הפרס ואת העזניה -

רבי ישמעאל אומר :

נאמר כאן **נשר** ונאמר להלן **נשר**, מה נשר האמור כאן עשה את כל האמורים עם הנשר בל

תאכיל כבל תאכל, אף נשר האמור להלן נעשה את כל האמורים עם הנשר בל תאכיל כבל

תאכל.

(ג) רבי עקיבה אומר :

נאמרה כאן **איה** ונאמר להלן **איה**, מה איה האמורה להלן עשה את הראה מין איה, אף איה

האמורה כאן נעשה את הראה מין איה.

[יא, טו]

(ד) עורב -

זו עורב.

כל עורב -

להביא עורב העמקי, ועורב הבא בראש יונים.

למינו -

להביא את הזרזירים.

למינו -

להביא את הסנונית.

[יא, טז]

(ה) נץ -

זה [בן] הנץ.

למינהו -

להביא בר חוריה.

מה תלמוד לומר **למינהו למינהו** ארבעה פעמים, שיכול אילו יהו אסורים ואילו יהו מותרים?

תלמוד לומר: **למינהו למינהו**, ריבה, הא כיצד?

הוי למד מן המפורש.

(ו) מה ארבה נשר מפורש שאין לו אצבע יתירה אין לו זפק ואין קורקבנו נקלף ודורס ואוכל, אף כל כיוצא בו אסור. מה תורים ובני יונה מיוחדים שיש להם אצבע יתירה ויש להם זפק וקורקבן ניקלף ואינן דורסים ואוכלים, אף כל כיוצא בהם מותר.

[יא, כ-כב]

(ז) כל שרץ העוף ההולך על ארבע שקץ הוא לכם -

יכול הכל יהא אסור?

תלמוד לומר: **את זה תאכלו מכל שרץ העוף ההולך על ארבע.**

יכול הכל יהא מותר?

תלמוד לומר: **ארבה וסלעם חרגול וחגב**, אין לי אלא אילו בלבד.

מנין לרבות שאר המינים?

תלמוד לומר: **למינהו למינהו** ריבה, הא כיצד?

הוי למד מן המפורש.

(ח) מה **ארבה** מפורש יש לו ארבע רגלים וארבע כנפיים וקרוסולין וכנפיו חופות את רובו, (אף

כל כיוצא בו מותר.

רבי יוסי אומר:

ושמו **חגב.**

רבי אלעזר ברבי יוסי אומר:

אשר לו כרעים - אף על פי שאין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן.

(ט) ארבה -

זה גובאי.

סלעם -

זה הרשון.

חרגול -

זה נפול.

חגב -

זה נדיין.

מה תלמוד לומר **למינהו למינהו** ארבעה פעמים?
להביא צפורת כרמים ואת יוחנא ירושלמית וחרצוביה ואת הריבונית.

(י) רבי אומר:

[יא, כג]

וכל שרץ העוף אשר לו ארבע רגלים טמא -

אם יש לו חמש טהור.

שקץ הוא -

פרט לעירוביו.

מיכן אמרו:

חגבים טמאים שנכבשו עם חגבים טהורים לא פסלו את צירן.

העיד ר' צדוק:

על ציר חגבים טמאים שהוא טהור.

פרשה ד

[יא, כד]

ולאלה תטמאו -

יכול לכל האמור בענין, ומה אמור בענין בהמה וחיה ועופות ודגים וחגבים, יכול יהא אבר מן החי מטמא בכולם?

תלמוד לומר: **בהמה**, אוציא את הדגים הגדילים בים שאין מקבלי טומאה ולא אוציא את החגבים?

תלמוד לומר: **מפרסת**, אוציא את החגבים שאין למינן טומאה ולא אוציא את העופות שיש למינן טומאה?
תלמוד לומר: **פרסה**, אוציא את העוף הטמא ולא אוציא את העוף הטהור?!
ודין הוא, ומה אם בהמה שאינה מטמאה בגדים בבית הבליעה אבר מן החי ממנה מטמא עוף טהור שהוא מטמא בגדים בבית הבליעה אינו דין שיהא אבר מן החי ממנו מטמא?
תלמוד לומר: **ושסע**, אין לי אלא בהמה טהורה, בהמה טמאה מנין?
תלמוד לומר: **(לכל הבהמה)**.

[יא, כו]

אשר היא -

חיה טהורה מנין?
תלמוד לומר: **מפרסת**.
חיה טמאה מנין?
תלמוד לומר: **פרסה**.
מן השסועים מנין?
תלמוד לומר: **ושסע**.
אינה מן השסועים מנין?
תלמוד לומר: **איננה שוסעת**.
מעלת גרה מנין?
תלמוד לומר: **וגרה**.
אינה מעלת גרה מנין?
תלמוד לומר: **איננה מעלה**.
והלא החזיר מפריס ומשסיע, יכול לא יהא אבר מן החי מטמא?
תלמוד לומר: **וגרה איננה מעלה טמא**.

(ב) במי הוא מדבר, אם במיתתן הרי מיתתן אמורה, אם באבר מן המת הרי אבר מן המת אמור למטה, הא במה זה מדבר באבר מן החי.

(ג) **והלא דין הוא**, טימא האדם וטימא בהמה, מה אדם אבר מן החי ממנו מטמא, אף בהמה יהא אבר מן החי ממנה מטמא.

(ד) הין, אם החמיר באדם בטומאה חמורה נחמיר בבהמה בטומאה קלה, אני אדיננו מן השרצים הקלים, טימא השרץ וטימא בהמה, מה השרץ אבר מן החי ממנו מטמא, אף בהמה יהא אבר מן החי ממנה מטמא.

(ה) הין, אם החמיר בשרץ שעשה דמו כבשרו נחמיר בבהמה שלא עשה דמה כבשרה, אני [אדיננו מאבר מן המת ממנה, מה אם] אבר מן המת שאין איסורו נוהג בבני נח כישראל הרי הוא מטמא אבר מן החי שאיסורו נוהג בבני נח כישראל אינו דין שיטמא!?

לא, אם אמרת באבר מן המת שהבשר הפורש ממנו טמא תאמר באבר מן החי שהבשר הפורש ממנו טהור, [הואיל והבשר הפורש ממנו טהור] לא יטמא? תלמוד לומר: **הנוגע והנושא**, לרבות אבר מן החי.

(ו) יכול (אף) בשר הפורש מן החי יטמא? תלמוד לומר: **נבילה**, מה נבילה שאין לה חליפים אף אבר מן החי שאין לו חליפים **דברי רבי יוסי הגלילי**.

רבי עקיבא אומר: מה נבילה גידים ועצמות אף אבר מן החי גידים ועצמות.

רבי אומר: מה בהמה בשר וגידים ועצמות אף אבר מן החי כברייתו בשר וגידים ועצמות.

(ז) **הנוגע יטמא עד הערב** - אין הנוגע מטמא בגדים. והלא **דין הוא**, ומה אם משא ממועט מטמא בגדים מגע מרובה אינו דין שיטמא בגדים? תלמוד לומר: **הנוגע יטמא עד הערב**, אין הנוגע מטמא בגדים.

(ח) **הנושא יכבס בגדיו** - מלמד שהנושא מטמא בגדים. והלא **דין הוא**, ומה אם מגע מרובה אינו מטמא בגדים משא ממועט אינו דין שלא יטמא בגדים? תלמוד לומר: **הנושא יכבס בגדיו**, מלמד שהנושא מטמא בגדים.

(ט) **יכבס** - יכול אף הצופה? תלמוד לומר: **בגד**, אי בגד יכול בגד גדול לבן המיטמא בזב ומטמא בנגעים, ומנין גדול צבוע קטן לבן, קטן צבוע, עד שתהא מרבה להביא שביס של סבכא והגגלים, מנין? תלמוד לומר: **בגד בגדיו** ריבה. מנין לעשות שאר כלים כבגדים? תלמוד לומר: **טמא**. יכול יטמא אדם וכלי חרש? תלמוד לומר: **בגד**, בגד הוא מטמא ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרש. מנין לרבות הציב היוצא ממנו ושערה שכנגדו? תלמוד לומר: **טמא**.

פרק ו

לכל הבהמה -

להביא את השליל שיהא אבר מן החי ממנו מטמא.

טמאים -

מלמד שהם מצטרפים זה עם זה.

[יכול יצטרפו עם המתים החמורים?

תלמוד לומר: **הם**].

יכול לא יצטרפו עם המתים החמורים אבל יצטרפו עם הנבילות הקלות?

תלמוד לומר: **הם**.

כל הנוגע בהם יטמא -

להביא בהמה טמאה שלא תהא שחיטתה מטהרתה.

(ב) **והלא דין הוא**, שרץ אסור באכילה ובהמה טמאה אסורה באכילה, מה שרץ אין שחיטתו מטהרתו אף בהמה טמאה לא תטהרנה שחיטתה.

(ג) או כלך לדרך זו:

טרפה אסורה באכילה ובהמה טמאה אסורה באכילה, מה טריפה שחיטתה מטהרתה אף בהמה טמאה תטהרנה שחיטתה.

(ד) נראה למי דומה?

דנין דבר שאינו למינו שחיטה מדבר שאין למינו שחיטה ואל תוכיח טריפה שיש למינה שחיטה.

או כלך לדרך זו:

דנין דבר שהוא מטמא במשא מדבר שהוא מטמא במשא ואל יוכיח שרץ שאינו מטמא במשא. תלמוד לומר: **כל הנוגע בהם יטמא**, להביא בהמה טמאה שלא תהא שחיטתה מטהרתה.

[יא, כז]

(ה) כל הולך על כפיו -

זה הקוף.

כל הולך -

להביא את הקופד ואת חולדת הסנאים ואת אבני השדה ואת כלב הים.

[חיה -

אין לי אלא] חיה טהורה, חיה טמאה מנין?

תלמוד לומר: **ההולכת על ארבע**.

בכל חיה -

להביא את הפיל.

(ו) אם נאמרו למעלה למה נאמרו למטה?!

אלא שהעליונים באבר מן החי והתחתונים באבר מן המת.

והלא דין הוא, ומה אבר מן החי שהבשר הפורש ממנו טהור הרי הוא מטמא, אבר מן המת

שהבשר הפורש ממנו טמא אינו דין שיהא טמא?

לא, אם אמרת באבר מן החי שאיסורו נוהג בבני נח כישראל, תאמר באבר מן המת שאין

איסורו נוהג בבני נח כישראל, הואיל ואין איסורו נוהג בבני נח כישראל לא יטמא.

תלמוד לומר: **הנוגע והנושא** להביא אבר מן המת.

(ז) הנוגע יטמא עד הערב -

אין הנוגע מטמא בגדים.

והלא דין הוא, ומה אם במקום שלא נטמאו מחמת עצמם במשא נטמאו מחמת הנושא, מקום

שיטמאו מחמת עצמן במגע אינו דין שיטמאו מחמת הנוגע?

תלמוד לומר: **הנוגע יטמא עד הערב**, אין הנוגע מטמא בגדים.

[יא, כח]

(ח) [ו] הנושא יכבס בגדיו -

מלמד שהנושא מטמא בגדים.

והלא דין הוא, ומה אם במקום שנטמאו מחמת עצמם במגע לא נטמאו מחמת הנוגע, מקום

שלא נטמאו מחמת עצמן במשא אינו דין שלא יטמאו מחמת הנושא?

תלמוד לומר: **[ו] הנושא יכבס בגדיו**, מלמד שהנושא מטמא בגדים.

(ט) **קל וחומר** שלא יטמאו מחמת עצמם במגע, ומה אם במקום שניטמאו מחמת הנושא לא

נטמאו מחמת עצמם במשא, מקום שלא נטמאו מחמת הנוגע אינו דין שלא יטמאו מחמת

עצמם במגע?

תלמוד לומר: **כל הנוגע בהם יטמא** בין אדם בין כלים.

(י) **קל וחומר** שיטמאו מחמת עצמם במשא, ומה אם במקום שלא נטמאו מחמת הנוגע נטמאו

מחמת עצמם במגע, מקום שניטמאו מחמת הנושא אינו דין שיטמאו מחמת עצמם במשא?

תלמוד לומר: **לכס**, לכס הם מטמאים ואין מטמאים לא אוכלים ולא משקים ולא כלים

במשא.

הנושא -

לא הנישא.

פרשה ה

[יא, כט-ל]

וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ החולד והעכבר והצב למינהו והאנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת אלה הטמאים לכם בכל השרץ -

מה תלמוד לומר, לפי שנאמר: **לא תטמאו בהם ונטמתם בם**, שומע אני טומאת הגויות וטומאת הקדושות!?

תלמוד לומר: **החולד והעכבר והצב למינהו טמאים.**

שיכול אילו יהו מטמאים אדם וכלים והללו יהו מטמאים אדם ולא כלים או כלים ולא אדם? תלמוד לומר: **אלה**, אין לך אלא אילו.

או אינו מוציא אלא כל שאינו כעין הפרט, מה הפרט מפורש בעל עצמות ופרה ורבה אף אינו מוציא אלא בעל עצמות ופרה ורבה, מנין בעל עצמות ואינו פרה ורבה, אינו בעל עצמות ופרה ורבה עד שאתה מרבה להביא את כל בעלי עצמות ופרים ורבים, [מנין]? תלמוד לומר: **אלה בכל השרץ**, אין לך מטמא בשרץ אלא אילו בלבד.

(ב) וזה טמא -

להביא את דמו שיטמא כבשרו.

והלא דין הוא, ומה אם בהמה שהיא מטמאה במשא לא עשה דמה כבשרה, שרץ שאינו מטמא במשא אינו דין שלא נעשה דמו כבשרו? תלמוד לומר: **וזה טמא**, להביא את דמו שיטמא כבשרו.

(ג) יכול יכשיר הזרעים?

ודין הוא, ומה אם בהמה שאינו מטמא טומאה חמורה מכשיר את הזרעים, דם השרץ שהוא מטמא טומאה חמורה אינו דין שיהא מכשיר את הזרעים? תלמוד לומר: **לכם**, לכם הוא טמא ואינו מכשיר את הזרעים.

(ד) מתוך שנאמר **עכבר** יכול אף עכבר של ים יטמא?

ודין הוא, טימא חולדה וטימא עכבר, מה חולדה מין הגדל על הארץ אף עכבר מין הגדל על הארץ.

או מה חולדה כשמועה אף עכבר כשמועו. אף אני אביא עכבר שבים ששמו עכבר? תלמוד לומר: **על הארץ** להוציא את שבים.

(ה) או אינו אומר אלא **על הארץ יטמא** ירד לים לא יטמא?

תלמוד לומר: **השורץ**, כל מקום שהוא שורץ יטמא.

(ו) או אינו אלא השורץ יטמא, עכבר שחציו בשר וחציו אדמה שאין שורץ לא יטמא?

ודין הוא, טימא חולדה וטימא עכבר, מה חולדה כשמועה אף עכבר כשמועו.

או מה חולדה פרה ורבה אף עכבר פרה ורבה, יצא עכבר שחציו בשר וחציו אדמה שאינו פרה ורבה?
תלמוד לומר: **בשרץ** להביא את העכבר שחציו בשר וחציו אדמה, הנוגע בבשר טמא ובאדמה טהור.

רבי יהודה אומר:

אף הנוגע באדמה שכנגד הבשר מאחוריו טמא.

(ז) צב -

זה הצב.

למינהו -

לרבות מינים של צב חברבר ובן הנפלים וסלמנדרא.

כשהיה **רבי עקיבא** מגיע לפסוק זה היה אומר: **מה רבו מעשיך ה' וגו'**, יש לך בריות גדילות בים וגדילות ביבשה, הגדילות בים אם עלו ליבשה מתו והגדילות ביבשה אם ירדו לים מתו, גדילות באור וגדילות באויר, גדילות באור אם פרשו לאויר מתו וגדילות באויר אם פרשו לאור מתו, מקום חיות של זה מיתתו של זה ומקום חייו של זה מיתתו של זה, ואומר: **מה רבו מעשיך ה'.**

פרק ז

[יא, לא]

טמאים -

לרבות עורותיהם.

יכול עורות כולם?

תלמוד לומר **אלה**, אילו עורות הטמאים עור **האנקה והכח והלטאה והחומט.**

רבי יהודה אומר:

הלטאה כחולדה.

רבי יוחנן בן נורי אומר:

שמונה שרצים יש להם עורות.

(ב) טמאים -

לרבות ביצת השרץ וקולית השרץ.

יכול אף על פי שלא ריקמה?

תלמוד לומר: **בשרץ**, מה שרץ משירקם אף ביצה משתירקם.

יכול אף על פי (שהיא) סתומה?

תלמוד לומר: **הנוגע יטמא**, את שאיפשר לו ליגע טמא.

עד כמה תינקב?

עד כשערה שכן איפשר לו ליגע בכשערה.

(ג) טמאים -

מלמד שמצטרפים זה עם זה, יש דם בדם ובשר בבשר. דם בבשר ובשר בדם בין במין אחד בין בשני מינים.

(ד) כל הנוגע בהם יטמא -

לרבת ידות הכלים.

או יכול שאני מרבה יתר מכשעור?

תלמוד לומר: **לכם**, כל שהוא לצורכיהם **דברי רבי עקיבא**.

אמר לו רבי יוחנן בן נורי:

הכתוב אומר במטמא ואתה אומר במיטמא!?

אמר לו רבי עקיבא:

אף אני אומר: **כל הנוגע בהם יטמא עד הערב**, אין האוכל אוכלים טמאים ולא השותה משקים טמאים טמא טומאת ערב.

(ה) כל הנוגע בהם -

יכול בחייהם?

תלמוד לומר: **במותם**.

אי במותם יכול לא בשחיטתן?

תלמוד לומר: **בהם** אף על פי שחוטים.

הא מה אני מקיים בהם במותם?

לא בחייהם.

(ו) כל הנוגע בהם -

יכול בכולם?

תלמוד לומר: **מהם**.

אי מהם יכול במקצתם?

תלמוד לומר: **בהם**, הא כיצד?

עד שיגע במקצתו שהוא ככולו, שיערו חכמים בכעדשה, שכן החומט תחילת ברייתו בכעדשה.

רבי יוסי ברבי יהודה אומר:

כזנב הלטאה.

פרשה ו

[יא, לב]

וכל אשר ייפול עליו מהם במותם יטמא -

במי הוא מדבר?

אם במיתתן הרי מיתתן אמורה, אם באבר מן המת הרי אבר מן המת אמור למטן, הא אינו מדבר אלא באבר מן החי.

הלא דין הוא, מה אם בהמה שלא עשה דמה כבשרה אבר מן החי ממנה מטמא, שרץ שעשה דמו כבשרו אינו דין שיהא אבר מן החי ממנו מטמא?!
לא, אם אמרת בהמה שהיא מטמאה במשא תאמר בשרץ שאינו מטמא במשא, הואיל ואינו מטמא במשא לא יהא אבר מן החי ממנו מטמא.
תלמוד לומר: **וכל אשר ייפול עליו מהם במותם יטמא**, לרבות אבר מן החי.

(ב) יכול אפילו תלוי בו בכשערה?

תלמוד לומר: **אשר ייפול**, הא אינו מטמא אלא כשיפול.

(ג) יכול הבשר הפורש מן החי יטמא?

תלמוד לומר: **במותם**, מה מיתה שאין לה חליפים אף אבר מן החי שאין לו חליפים, **דברי רבי יוסי הגלילי**.

רבי עקיבא אומר:

מה מיתה גידים ועצמות אף אבר מן החי גידים ועצמות.

רבי אומר:

מה השרץ בשר גידים ועצמות אף אבר מן החי כבריינו בשר גידים ועצמות.

(ד) כלי עץ -

יכול הסולם והקולב והנחותה והמנורה?

תלמוד לומר: **מן[כל] כלי עץ**, לא כל כלי עץ.

או יכול שאני מוציא את השולחן ואת הטבלא ואת הדולפקי?

תלמוד לומר: **כל כלי עץ**, ריבה.

מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו, אחר שריבה הכתוב מיעט,

תלמוד לומר: **שק**, מה שק מיוחד שהוא משמש את האדם ואת משמשי האדם. אף אני ארבה את השולחן ואת הטבלא ואת הדולפקי שהם משמשים את האדם ואת משמשי האדם ומוציא את הסולם שהוא משמש את האדם ואינו משמש את משמשי האדם, [את הקולב ואת הנחותה ואת המנורה שהבן משמשין את משמשי האדם] ואינן משמשין את האדם.

(ה) כלי עץ -

יכול השידה תיבה ומגדל וכוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדריה שיש להם שוליים והם מחזיקים ארבעים לח שהם כוריים ביבש?
תלמוד לומר: **מ[כל] כלי עץ**, לא כל כלי עץ.
או יכול שאני מוציא דרדור עגלה וקסתות מלכים ועריבת העבדן ובור ספינה קטנה והארון?
תלמוד לומר: **כל כלי עץ**, ריבה.
מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו, אחר שריבה הכתוב מיעט,
תלמוד לומר: **שק**, מה שק מיוחד שהוא מיטלטל במלואו אף אני ארבה דרדור עגלה וקסתות מלכים. ועריבת העבדן ובור וספינה קטנה והארון שהם מיטלטלים במלואם, ומוציא את השידה ואת התיבה והמגדל וכוורת קש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדריה שיש להם שוליים והם מחזיקים ארבעים לח שהם כוריים ביבש שאינן מיטלטלים במלואן.

(ו) רבי מאיר אומר:

כל שמנו חכמים לטהרה טהור, והשאר טמא.

רבי יהודה אומר:

כל שמנו חכמים לטומאה טמא, והשאר טהור.
אין בין דברי רבי מאיר לדברי רבי יהודה אלא עריבת בעל הבית.

(ז) רבי נחמיה אומר:

הקופות הגדולות והסוגים הגדולים שיש להם שוליים והם מחזיקים ארבעים לח שהם כוריים ביבש, שאף על פי שאין מיטלטלים במלואם מיטלטלים במה שנשתייר בהם.

(ח) בגד -

יכול בגד גדול לבן המיטמא בזב ומיטמא בנגעים, מנין גדול צבוע, קטן לבן, קטן צבוע, עד שתהא מרבה להביא שביס של סבכה וגגלים, מנין?
תלמוד לומר: **[או] בגד**, ריבה.
מנין לעשות שאר כלים כבגדים?
תלמוד לומר: **טמא**,
מנין לרבות את הלבדים?
תלמוד לומר: **או בגד**.

(ט) עור -

יכול אף עורות שבים יהו טמאים...
ודין הוא, טימא בנגעים וטימא בשרצים, מה נגעים פטר בהם עורות של ים אף שרצים יפטור בהם עורות של ים.

(י) **קל וחומר** ומה אם נגעים שטימא בהם שתי וערב פטר בהם עורות של ים, שרצים שלא טימא בהם שתי וערב אינו דין שיפטור בהם עורות של ים?!
לא, אם אמרת בנגעים שלא טימא בהם צבועים תאמר בשרצים שטימא בהם צבועים, הואיל וטימא בהם צבועים לא יפטור בהם עורות של ים?
תלמוד לומר: **בגד**, מה בגד מין הגדל בארץ אף עור מין הגדל בארץ.
או יכול שאני מוציא את שחיבר לו מין הגדל בארץ כל שהוא?
תלמוד לומר: **או עור**, להביא את שחיבר לו מן הגדל בארץ כל שהוא אפילו חוט אפילו משיחה, ובלבד שיחברנו לו כדרך חיבורו לטומאה.

(יא) יכול אף עור המצה ועור האיפה במשמע?
תלמוד לומר: **מלאכת עור**, יצאו עור המצה ועור האיפה שלא נעשה בהם מלאכה.
אוציא עור המצה ועור האיפה שלא נעשה בהם מלאכה ולא אוציא עורות רצועות וסנדלים שנעשה בהם מלאכה?
תלמוד לומר: **כלי**, יצאו רצועות סנדלים שאינן כלים.
או יכול שאני מוציא עורות אהלים שהן כלים?
תלמוד לומר: **כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם**, לרבות עורות אהלים.

פרק ח

שק -

אין לי אלא שק, מנין לראות את הקלקים ואת החבק?
תלמוד לומר: **או שק**.
יכול יטמא חבלים ומשיחות?
תלמוד לומר: **שק**, מה שק מיוחד טווי ואריג אף אין לי אלא טווי ואריג.

(ב) והרי הוא אומר במת: **וכל מעשה עזים**, יכול יטמא חבלים ומשיחות?!
ודין הוא, טימא השרץ וטימא את המת, מה השרץ לא טימא בו אלא טווי ואריג אף המת לא יטמא בו אלא טווי ואריג.

(ג) הין, אם היקל בשרץ הקל נקל במת החמור, אלא יטמא חבלים ומשיחות?
תלמוד לומר: **בגד ועור בגד ועור לגזרה שווה**.
מה בגד ועור אמורים בשרץ לא טימא בו אלא טווי ואריג אף בגד ועור אמורים במת לא יטמא בו אלא טווי ואריג.

(ד) אין לי אלא שק העשוי מן העזים, העשוי מן החזיר ומזנבה של פרה מנין?
תלמוד לומר: **או שק**, אין לי אלא השרץ, המת מנין?
ודין הוא, מה (אם) השרץ הקל עשה בו מעשה חזיר כמעשה עזים אף המת החמור נעשה בו מעשה חזיר כמעשה עזים.

(ה) הין, אם ריבה טומאת הערב מרובה ארבה טומאת שבעה מעוטה?

תלמוד לומר: **בגד ועור בגד ועור לגזירה שוה**.

מה בגד ועור אמורים בשרץ עשה בו מעשה חזיר כמעשה עזים אף בגד ועור אמורים במת נעשה בו מעשה חזיר כמעשה עזים.

(ו) כל כלי -

לרבות הקלע והקמיע והתפילה.

או יכול שאני מרבה את העין ואת העבות?

תלמוד לומר: **אשר יעשה מלאכה בהם**, לא העושה מלאכה באחרים.

(ז) או יכול שאני מרבה את חפויי הכלים?

תלמוד לומר: **בהם**, פרט לחפויי כלים.

(ח) במים יובא -

כולו כאחת.

יכול מקצתו?

תלמוד לומר: **ובא השמש וטהר**, מה ביאת שמש כלו כאחת אף ביאתו במים כלו כאחת.

(ט) וטמא עד הערב -

יכול לכל דבר?

תלמוד לומר: **וטהר**.

אי וטהר יכול לכל דבר?

תלמוד לומר: **וטמא עד הערב**, הא כיצד?

טהור לחולין מבעוד יום ולתרומה משתחשך.

פרשה ז

[יא, לג]

כלי חרש -

אין לי אלא כלי חרש, מנין לרבות כלי נתר?

תלמוד לומר: **וכלי חרש**.

מנין לרבות את האהלים?

ודין הוא, ומה אם כלי עץ שטימא פשוטים טיהר אהלים, כלי חרש שטיהר פשוטים אינו דין

שיטהר אהלים?

תלמוד לומר: **[כל] כלי חרש** לרבות את האהלים.

מנין לרבות שברי כלי חרש?

תלמוד לומר: **וכל כלי חרש**.

(ב) [ג] מיכן אמרו:

הדקים שבכלי חרש קרקרותיהם ודפנותיהם יושבים שלא מסומכים שיעורן בכדי סיכת קטן ועד לוג, מלוג ועד סאה ברביעית, מסאה ועד סאתים בחצי לוג. מסאתים ועד שלוש ועד חמש בלוג, **דברי רבי ישמעאל**.

רבי עקיבא אומר:

אני איני נותן בהם מידה, אלא הדקים שבכלי חרש הם קרקרותיהם ודפנותיהם יושבים שלא מסומכים שיעורן מכדי סיכת קטן ועד קדירות הדקות, מקדירות דקות ועד חביות לודיות ברביעית, מלודיות ועד לחמיות בחצי לוג, מלחמיות ועד חצבים גדולים בלוג, נשתקע הדבר ולא נאמר עכשיו.

רבי נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב אומרים:

חצבים גדולים שיעורן בשני לוגים, הפכים הגלילים והחבינות שיעורן קרקותיהם כל שהם, ואין להם דפנות.

[אשר ייפול מהם -

יש מהם לטמא ויש מהם שלא לטמא פרט לתרנגול שבלע את השרץ ונפל לאויר התנור טהור, ואם מת טמא].

(ד) אל תוכו -

את שיש לו תוך טמא ואת שאין לו תוך טהור, פרט למיטה ולכסא ולספסל ולשולחן ולספינה ולמנורה של חרש. זו עדות העיד **חזקיה אבי עקש לפני רבן גמליאל הזקן** [ביבנה, שאמר **משום רבן גמליאל**] **הזקן**: כל שאין לו תוך בכלי חרש אין לו אחוריים.

(ה) אל תוכו -

מתוכו הוא מטמא ואינו מטמא מאחוריו. **הלא דין הוא**, מה כלי שטף שאינו מטמא מתוכו מטמא מאחוריו, כלי חרש שמטמא מתוכו אינו דין שמטמא מאחוריו? וְ תלמוד לומר: **אל תוכו**, מתוכו הוא מטמא ואין מטמא מאחוריו.

(ו) קל וחומר לכלי שטף שיטמא מאוירו, ומה אם כלי חרש שאינו מטמא מאחוריו מטמא מאוירו, כלי שטף שמטמא מאחוריו אינו דין שיטמא מאוירו?! תלמוד לומר: **כלי חרש אל תוכו**, אין כלי שטף אל תוכו.

(ז) אל תוכו -

כשיפול לתוכו טמא ולא כשיפול לתוך תוכו, כיצד? חבית שהיא נתונה בתנור ופיה למעלה מן התנור, השרץ בחבית אוכלים ומשקים שבתנור טהורים. וכי איזו מידה מרובה מידת לטמא או מידת ליטמא?

מרבית מידת לטמא מליטמא, שהוא מטמא את אחרים מאחוריו ואין מיטמא אחוריו, ומה אם במקום שטימא אחרים מאחורין לא טימא את תוך תוכו, מקום שאינו מיטמא מאחוריו אינו דין שלא יטמא מתוך תוכו?! או מרובה מידת לטמא מליטמא, שהוא מיטמא מבית שאור ואינו מטמא את השאור, [אף הוא יטמא מתוך תוכו אף על פי] שלא טימא את תוך תוכו? תלמוד לומר: **אל תוכו** כשיפול לתוכו טמא ולא כשיפול לתוך תוכו.

(ח) כל אשר בתוכו יטמא -

לא מה שבתוך תוכו, כיצד? חבית שהיא נתונה בתנור ופיה למעלה מן התנור, השרץ בתנור אוכלים ומשקים שבחבית טהורים. וכי איזו מידה מרובה מידת לטמא או מידת לטמא? מרובה מידת לטמא מליטמא, שהוא מיטמא מבית שאור ואינו מטמא את השאור, ומה אם במקום שניטמא מבית שאור לא ניטמא מתוך תוכו, מקום שאין מיטמא את השאור אינו דין שלא יטמא את תוך תוכו?! או מרובה מידת לטמא מליטמא, שהוא מטמא את אחרים מאחוריו ואינו מיטמא מאחוריו, אף הוא יטמא את תוך תוכו אף על פי שלא נטמא מתוך תוכו? תלמוד לומר: **כל אשר בתוכו יטמא**, לא מה שבתוך תוכו.

(ט) יכול אף על פי נקובה?

תלמוד לומר: **כל אשר בתוכו יטמא**.

וכמה הוא שיעורו של נקב?

בכלי חרש בכונס משקה ובכלי שטף במוציא זיתים.

(י) מיכן אמרו:

כוורת פחותה ופקוקה בקש ומשולשלת לאויר התנור, השרץ בתוכה, התנור טמא, השרץ בתנור, אוכלים ומשקים שבתוכה טמאים.

רבי אליעזר אומר:

מצלת.

אמר רבי אליעזר:

אם הצילה במת החמור לא תציל בכלי חרש הקל...

אמרו לו: אם הצילה במת החמור שכן חולקים אוהלים תציל בכלי חרש הקל שאין חולקים כלי חרש.

(יא) אמר רבי יוחנן בן נורי:

אמרתי לו **לרבי אליעזר**: אם הצילו אהלים מיד אהלים במת החמור מקום שהמחיצה מצלת, יצילו אהלים מיד אהלים בשרץ הקל מקום שאין המחיצה מצלת.

אמר רבי יוסי:

אמרתי לו **לרבי יוחנן בן נורי** תמיה אני אם קיבל רבי אליעזר ממך את התשובה, מפני שהוא הנדון, אלא זו תשובה לדבר, אם הצילו אהלים מיד אהלים במת החמור שכן העושה טפח על טפח על רום טפח בבית טהור, יצילו אהלים מיד אהלים בשרץ הקל, שכן העושה טפח על טפח על רום טפח בכלי חרש טמא, אמר לי הוא הנדון.

(יב) כל אשר בתוכו יטמא -

רבי עקיבא אומר:

אינו אומר טמא אלא יטמא לטמא את אחרים וללמד על הככר השני שיטמא את השלישי, הא כיצד?
התנור תחילה והככר שני והנוגע בככר שלישי.

אמר רבי יהושע:

מי יגלה עפר מבין עיניך רבי יוחנן בן זכאי שהייתה אומר עתיד דור אחר לטהר הככר השלישי שאין לו מן התורה והרי עקיבא תלמידך הביא לו מקרא מן התורה שהוא טמא, שנאמר: **כל אשר בתוכו יטמא.**

(יג) ואותו תשבורו -

יכול ישברנו וודיי, והרי הוא אומר בזב: **וכלי חרש אשר יגע בו הזב ישבר,** יכול ישברנו וודאי?

תלמוד לומר: **אותו תשבורו,** אין אתה שובר כלי חרשו של זב.
קל וחומר, ומה אם הנוגע בזב החמור אינו טעון שבירה, הנוגע בשרץ הקל אינו דין שלא יטעון שבירה, ואם כן למה נאמר: **אותו תשבורו?**
מלמד שאין לו טהרה אלא שבירה.

דבר אחר:

אותו תשבורו -

אותו אתה שובר לטהרתו, ואי אתה שובר אוכלים לטהרתו.

פרק ט

[יא, לד]

יכול אף הכלים מטמאים באויר כלי חרש?
תלמוד לומר: **אוכל,** אוכלים מיטמאים באויר כלי חרש, ואין כלים מיטמאין באויר כלי חרש.
יכול אף אוכלי בהמה יהיו מיטמאים באויר כלי חרש?
תלמוד לומר: **האוכל,** [המיוחד מיטמא באויר כלי חרש ואין אוכלי בהמה מיטמאים] באויר כל חרש.
או יכול שאני מוציא את אוכלי בהמה שחישב עליהם למאכל אדם?

תלמוד לומר: **כל אוכל**.

אוכל יטמא -

יכול כל אוכל?

תלמוד לומר: **אשר יאכל**, פרט לאוכל סרוח.

אוכל יטמא -

מלמד שהוא מטמא בכל שהוא.

יכול יטמא אף לאחרים בכל שהוא?

תלמוד לומר: **אשר יאכל**, הא אינו מטמא אלא בכביצה.

(יב) [יכול המוקף צמיד פתיל בכלי חרש ונותן לתוך התנור יהא טמא?

תלמוד לומר: **מאוכל**, לא כל האוכל פרט למוקף צמיד פתיל בכלי חרש ונותן לתוך התנור].

יכול המוקף צמיד פתיל בכלי שטף ונותן לתוך התנור יהיה טהור?

ודין הוא, מה אם כלי חרש שלא הציל על עצמו בלא צמיד פתיל באהל המת הציל על מה

שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת, כלי שטף שהציל על עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרש

אינו דין שיציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באויר כלי חרש?

תלמוד לומר: **כל אוכל**, להביא את המוקף צמיד פתיל בכלי שטף ונותן לתוך התנור.

קל וחומר לכלי שטף שלא יציל על עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרש, מה אם כלי חרש

שהציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת לא הציל על עצמו בלא צמיד פתיל באהל המת,

כלי שטף שלא הציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באויר כלי חרש אינו דין שלא יציל על עצמו

בלא צמיד פתיל באויר כלי חרש?

תלמוד לומר: **אוכל**, אוכלים מטמאים באויר כלי חרש ואין הכלים מטמאים באויר כלי חרש.

קל וחומר לכלי חרש שלא יציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת, מה אם כלי שטף

שהציל על עצמו בלא צמיד פתיל באויר כלי חרש לא הציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל באויר

כלי חרש, כלי חרש שלא הציל על עצמו בלא צמיד פתיל באהל מת אינו דין שלא יציל על מה

שבתוכו בצמיד פתיל באהל המת?

תלמוד לומר: **וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא [הוא]**, הא אם יש צמיד פתיל עליו

טהור.

פרשה ח

יכול אף הדלעת שנפלה לאויר התנור ולא הוכשרה תהא טמאה?

תלמוד לומר: **אשר יבוא עליו מים**.

אין לי אלא מים, מנין **הטל והיין והשמן והדם והדבש והחלב**?

תלמוד לומר: **וכל משקה**.

אי כל משקה, יכול מי תותים ומי רימונים ושאר כל מי פירות?

תלמוד לומר: **מים**, מה מים מיוחדים שאין להם שם לזוי אף אני מרבה הטל והיין והשמן והדם והדבש והחלב שאין להם שם לזוי, ומוציא את מי תותים ומי רימונים ושאר כל מי פירות שיש להם שם לזוי.

(ב) יכול אפילו הם בבורות ובשיחים ובמערות יהו מכשירים?

תלמוד לומר: **בכלי יטמא**.

אין לי אלא שמילאן בכלים, מנין אם מילאן לגבל בהם את הטיט ולכבס בהן את הכלים?

תלמוד לומר: **בכל יטמא**.

יכול אפילו הן בבורות ובשיחים ובמערות יהו מכשירין?

תלמוד לומר: **כלי**, מה כלי מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע אף אני ארבה אני את שמילאן לגבל בהם ואת הטיט ולהדיח בהם את הכלים שהם תלושים מן הקרקע, ומוציא את שבבורות ושבשיחים ושבמערות שאינן תלושין מן הקרקע.

(ג) יכול אפילו חישב שירדו לבורות ולשיחים ולמערות יהו מכשירים?

תלמוד לומר: **אשר ישתה**,

אין לי אלא שמילן לשתיה מנין אם חישב להדיח בהם עצים ואבנים?

תלמוד לומר: **מים**.

אי מים יכול אפילו חישב שירדו לבורות ולשיחים ולמערות יהו מכשירים?

תלמוד לומר: **אשר ישתה**, מה שתייה מיוחדת שיש עמה מחשבה אף אני ארבה את שחישב להדיח בהם עצים ואבנים שיש עימהם מחשבה, ומוציא את שחישב שירדו לבורות ולשיחים ולמערות שאין עימהם מחשבה.

(ד) **משקה** -

זה היין.

אשר ישתה -

זה הדם.

וכן הוא אומר: **מנחת בדרך ישתה על כן ירים ראש**, דברי רבי יהודה.

רבי אליעזר אומר:

אשר ישתה - פרט למשקה סרוח.

אמרו לו: אין משקים יוצאים לא ידי עופות ולא ידי פרה.

(ה) **וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא** -

מלמד שהמשקים מטמאים את הכלים **דברי ר' יהודה**.

רבי יוסי אומר:

אין טומאת המשקה לכלים מן התורה אלא מדברי סופרים.

אמר רבי יהושע בן קרחה :

אמרתי לו ליהודה, מפני מה אין אנו רואים את דברי רבי יוסי ברבי שאמר שאין טומאת משקים לכלים מן התורה אלא מדברי סופרים?
שאין טומאה מן התורה עוליה ידי טומאתה בו ביום וכלים שניטמאו במשקים עולים ידי טומאתן בו ביום.

רבי אומר :

תדע שאין טומאת משקים לכלים מן התורה אלא מדברי סופרים, שאין טומאה מן התורה מטמא כלי שטף מאחוריו שאין תוכו טמא וכלים שניטמאו במשקים תוכו טהור.
אם כן למה נאמר : **משקה בכל כלי יטמא?**
מלמד שהכלים מטמאים את המשקים.

רבי אליעזר אומר :

אין טומאה למשקים כל עיקר, תדע לך שהוא כן, שהרי העיד יוסי בן יועזר איש צרידה על משקי בי מטבחיא דאינון דכיון.

רבי עקיבא אומר :

השרץ מטמא את המשקים והמשקים מטמאים את הכלים. והכלים את האוכלים, הא למדנו ששלשה טמאים בשרץ.

פרק י

[יא, לה]

וכל אשר ייפול מנבלתם עליו יטמא -

במי הוא מדבר?

אם במיתתן הרי מיתתן אמורה, אם באבר מן החי הרי אבר מן החי אמור למעלן, הא אינו מדבר אלא באבר מן המת.

(ב) מנבלתם -

לא מן העצמות לא מן השיניים לא מן הצפורניים ולא מן השיער שלהם.

יטמא תנור -

אם שלם טמא ואם חיתכו הרי הוא טהור.

מיכן אמרו :

תנור שניטמא כיצד מטהרים אותו?
חולקו לשלשה וגורר את הטפילה עד שיהא בארץ.

רבי מאיר אומר:

אין צריך לגרר הטפילה ולא עד שיהא בארץ אלא ממעטו מבפנים ארבעה טפחים.

רבי שמעון אומר:

צריך להסיעו.

(ג) חלקו לשנים אחד גדול ואחד קטן, הגדול טמא והקטן טהור.
חלקו לשלשה אחד גדול כשנים, הגדול טמא ושנים קטנים טהורים.
חלקו לשנים והם שוים, טמאים, מפני שאי אפשר.

(ד) יטמא תנור -

אם שלם טמא ואם חיתכו הרי הוא טהור.

מיכאן אמרו:

תנור שבא מחותך מבית האומן עשה לו לימודים נותנן עליו והוא טהור, נטמא, סילק את הלימודים טהור, החזירם לו טהור, מרחו בטיט מקבל טומאה, אינו צריך להסיקו שכבר הוסק.

(ה) תנור -

שומעני בין חדש בין ישן.

ודין הוא, טימא כלי חרש וטימא תנור, מה כלי חרש משתיגמר מלאכתו אף תנור משתיגמר מלאכתו **דברי רבי אליעזר.**

אמר ליה רבי עקיבא:

[וכי] דנים איפשר משאי אפשר?

אמר לו רבי אליעזר:

אף שאיפשר ראייה גדולה היא.

(ו) חזר רבי עקיבא וחילף את הדין,

טימא כלי חרש וטימא תנור, מה כלי חרש משתיגמר מלאכתו באור אף תנור משתיגמר מלאכתו באור, אי מה כלי חרש כשמו אף תנור כשמו, תנור קודם שהוסק תנור שמו?

תלמוד לומר **אך.**

מאימתי מקבל טומאה?

משיסיקו כדי לאפות בו סופגנים.

רבי יהודה אומר:

משיסיק את החדש כדי לאפות בישן סופגנים.

(ז) יותץ טמאים -

את שיש לו נתיצה יש לו טומאה ואת שאין לו נתיצה אין לו טומאה, פרט לתנור של אבן ושל מתכת ולכירה של אבן ושל מתכת.

מיכן אמרו:

תנור של אבן ושל מתכת טהור וטמא משום כלי מתכות, נקב נפגם נסדק עשה לו טפילה או מוסף של טיט טמא.
וכמה יהיה בנקב?
כדי שיצא בו האור וכן בכירה.

(ח) כירה של אבן ושל מתכת טהורה וטמאה משום כלי מתכות, נקבה נפגמה נסדקה עשה לה פטפוטים טמאה, מרחח בטיט בין מבפנים בין מבחוץ טהורה.

רבי יהודה אומר:

מבפנים טמאה מבחוץ טהורה.

(ט) יותץ טמאים -

את שיש לו נתיצה יש לו טומאה ואת שאין לו נתיצה אין לו טומאה.

מיכן אמרו:

האבן שהיה שופת עליה ועל התנור עליה ועל הכירה עליה ועל הכופח טמאה מפני שיש לו נתיצה. עליה ועל האבן עליה ועל האבן עליה ועל הסלע עליה ועל הכותל טהורה מפני שאין לו נתיצה, עליה ועל הזיז, רואים שאם ינטל הכותל והזיז עומד בפני עצמו טמא ואם לאו טהור.

(י) יותץ -

יכול יתצם וודאי?

תלמוד לומר: **וטמאים יהיו** מקיימן אתה בטומאתם.

יהיו לכם -

כל שהוא לצורכיהם לרבות ידות הכלים.

מיכן אמרו:

האבן היוצא מן התנור טפח ומן הכירה שלוש אצבעות חיבור, היוצא מן הכופח עשאו לאפייה שיעורו כתנור, עשאו לבישול שיעורו ככירה.

אמר רבי יהודה:

והלא אמרו: האבן היוצא (מן התנור) כל שהיא טמאה, לא אמרו טפח אלא בין התנור לכותל. היו שני תנורים סמוכים זה לזה, נותן לזה טפח ולזה טפח והשאר טהור.

או יכול שאני מרבה יתר מכשיעור?

תלמוד לומר: **הם**.

פרשה ט

[יא, לו]

אילו אמר **מקווה מים** יהיה טהור, יכול אפלו מילא בכתיפו ועשה מקווה בתחילה יהא טהור?
תלמוד לומר: **מעין**.

מה מעין בידי שמים אף מקווה בידי שמים.

אי מה מעין שאין בו תפיסת ידי אדם אף מקווה שאין בו תפיסת ידי אדם יצא המניח קנקנים
בראש הגג לנגבן ונתמלאו מים?

תלמוד לומר: **בור**.

אי בור יכול אף בור שבספינה יהא טהור?

תלמוד לומר: **מעין**.

מה מעין שעיקרו בקרקע אף מקווה שעיקרו בקרקע.

אי מה מעין מטהר בכל שהו אף מקווה מטהר בכל שהוא?

תלמוד לומר: **אך מעין**, המעין מטהר בכל שהוא והמקוה בארבעים סאה.

(ב) מנין אם [היה] טמא יטהרנו?

תלמוד לומר: **מעין ומקווה יהיה טהור**.

אין לי אלא מעין [את המקוה מנין?

מקוה את המקוה, מקווה את הבור, בור את] הבור, בור את המקוה מנין?

תלמוד לומר: **מעין יהיה טהור, בור יהיה טהור, ומקוה מים יהיה טהור**.

(ג) אי מה מעין מטהר בזוחלים אף מקווה מטהר בזוחלין?

תלמוד לומר: **אך מעין**, המעין מטהר בזוחלים והמקוה באשבורן.

(ד) **מקווה מים -**

לא מקווה כל משקים כולם, פרט לשנפל לתוכו מי כבשים ומי צבעים ושינו את מראיו **דברי רבי מאיר**.

שהיה רבי מאיר אומר:

כל הפוסלו בשלשת לוגים פוסלים אותו בשינוי מראה, מי כבשים ומי צבעים פוסלים אותו
בשלשת לוגים ופוסלים אותו בשינוי מראה.

[**רבי יוסי אומר:**

כל הפוסל בשלשת לוגין אין פוסלין אותו בשינוי מראה, מי הצבע פוסלין אותו בשלושת לוגין
ואין פוסלים אותו בשינוי מראה].

(ה) **ונוגע בנבלתם יטמא -**

הילל אומר:

אפילו הם בתוך המים שהייתי אומר הואיל והארץ מעלה את הטמאים מטומאתן אף המקוה מעלה את הטמאים מטומאתן, אי מה הארץ מצלת את הטהורים מלטמא אף המקוה יציל את הטהורים מליטמא?
תלמוד לומר: **ונוגע בנבלתם יטמא**, אפילו הם בתוך המים.

(ו) **רבי יוסי הגלילי אומר:**

ונוגע בנבלתם יטמא, במגע הם מטמאים ואינן מטמאים במשא.
והלא דין הוא, ומה אם בהמה שלא עשה דמה כבשרה מטמא במשא, שרץ שעשה דמו כבשרו. אינו דין שיטמא במשא?
תלמוד לומר: **ונוגע בנבלתם יטמא**, במגע הם מטמאים ואינן מטמא במשא.

(ז) **רבי עקיבא אומר:**

ונוגע בנבלתם יטמא, לרבות כלי עצם.
הלא דין הוא, מה אם העץ שאביו טהור כלים הנעשים ממנו מקבלים טומאה, העצם שאביו טמא אינו דין שיהו כלים הנעשים ממנו מקבלים טומאה?!
לא, אם אמרתה בעץ שהוא מכשיר בבית המנוגע תאמר בעצם שאינו מכשיר בבית המנוגע, הואיל ואינו מכשיר בבית המנוגע לא יהו כלים הנעשים ממנו מקבלים טומאה?
תלמוד לומר: **ונוגע בנבלתם יטמא**, לרבות כלי עצם.

רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר:

הרי הוא אומר **וכל מעשה עזים** לרבות כל העשוי מן העזים, אפילו מן הקרניים ומן הטלפיים, שאר בהמה וחיה מניין?
תלמוד לומר: **מעשה**, אם כן למה נאמר עזים?
פרט לעוף.

פרק יא

[יא, לז]

וכי ייפול מנבלתם -

יש מנבלתם מטמא ויש מנבלתם שאינו מטמא פרט ליבשה. שאינה כולה להשרות.

(ב) מניין לזרעים טמאים שזרען טהור?

תלמוד לומר: **אשר יזרע טהור**.

או יכול אף על פי שלא השרישו?

תלמוד לומר: **הוא**.

[יא, לז-לח]

(ג) **וכי ייפול מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא -**

יש לי בענין הזה זרעים טמאים וזרעים טהורים מחוברים לקרקע ותלושין מן הקרקע, מתן בידי אדם ומתן בידי שמים אוכלי אדם ואוכלי בהמה, יש לך לחילוק, אם אומר אתה מחוברים טמאים ותלושים טהורים טמאת את הכל, וכשאתה אומר מחוברים טהורים ותלושים טמאים טמאת מקצת וטהרת מקצת.

(ד) אם אתה אומר בידי שמים טמאים ובידי אדם טהורים טמאת את הכל, וכשאתה אומר בידי שמים טהורים ובידי אדם טמאים טמאת מקצת וטהרת מקצת, ואם אומר אתה אוכלי בהמה טמאים ואוכלי אדם טהורים טמאת את הכל, וכשאתה אומר אוכלי בהמה טהורים. ואוכלי אדם טמאים טמאת מקצת וטהרת מקצת.

(ה) וכי יתן מים על זרע [ונפל מבלתם עליו טמא] -

הרי זה בא ללמד על השרץ שלא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר. **הלא דין הוא**, טימא כלי חרש וטימא השרץ, מה כלי חרש אינו מטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר אף השרץ לא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר? הין, אם הקל בכלי חרש הקל נקל בשרץ החמור אלא יטמא בהכשר ושלא בהכשר? תלמוד לומר: **וכי יתן מים [על זרע ונפל מבלתם עליו] טמא**, הרי זה בא ללמד על השרץ שלא יטמא את הזרעים אלא לאחר הכשר.

(ו) אין לי אלא אחר הכשר מים, מנין לרבות לעשות שאר משקים כמים? **ודין הוא**, ומה אם כלי חרש הקל עשה בו שאר משקים כמים, השרץ החמור אינו דין שנעשה בו שאר משקים כמים!?

או כלך לדרך זו:

חמור כלי חרש שהוא מטמא מאוירו? תלמוד לומר: **מים מים**, מים אמורים למעלה ומים אמורים למטה, מה מים אמורים למעלה עשה בהם שאר משקים כמים אף מים האמורים למטה עשה בהן שאר משקים כמים.

(ז) **קל וחומר**, ומה מים שהם חוזרים לידי אביהן לטהר מכשירים את הזרעים, משקים שאינן חוזרים לידי אביהן לטהר אינו דין שיכשירו את הזרעים! לא, אם אמרת במים שהן נעשין אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים, תאמר במשקים שאינן נעשים אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים, הואיל ואינן נעשים אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים לא יכשירו את הזרעים? תלמוד לומר: **מים מים**, מים אמורים למעלה ומים אמורים למטה, מה מים אמורים למעלה משירין (שאר משקים) את הזרעים אף מים האמורים למטה יכשירו (שאר משקים) את הזרעים.

(ח) מנין לעשות את המחשבה כמתנה?

ודין הוא, ומה אם כלי חרש הקל עשה בה את המחשבה כמתנה השרץ החמור אינו דין שנעשה המחשבה כמתנה.

או כלך לדרך זו:

חמור כלי חרש שהוא מטמא מאוירו?

תלמוד לומר: **מים מים**, מים אמורים למעלה ומים אמורים למטה, מה מים אמורים למעלה עשה בהם המחשבה כמתנה אף מים האמורים למטה עשה בהם המחשבה כמתנה.

(ט) אין לי אלא בזמן שנתן מים על גבי הזרע, נתן זרע על גבי מים מנין?
תלמוד לומר: **טמא**.

טמא הוא לכם -

כל שהוא לצורכיכם, לרבות ידות האוכלים.

מיכן אמרו:

יד הפרכיד טפח מיכן וטפח מיכן ויד האשכול כל שהוא וזנב האשכול שריקנה ויד מכבד של תמרה ארבעה טפחים וקנה של שיבולת שלושה טפחים ויד כל הנקצרין שלושה ושאין דרכן להיקצר ידיהם ושורשיהם כל שהן ומלעין של שיבולים [הרי אלו מטמאים ומיטמאים ולא מצטרפים, או] יכול אף על פי שבססן בגורן?
תלמוד לומר: **הוא**.

פרשה י

[יא, לט]

וכי ימות מן הבהמה -

הרי זו מיתה וודאי.

מן הבהמה -

יש מן הבהמה מטמאה ויש מן הבהמה שאינה מטמאה, פרט לטרפה ששחטה.
והלא דין הוא, אם מצינו בבהמה טמאה שלא השם פוסלה מן האכילה מביאה לידי טומאה, אלא מיתתה, אף טרפה לא השם פוסלה מן האכילה ומביאה לידי טומאה אלא מיתתה.

או כלך לדרך הזו:

בהמה טמאה אסורה קודם למיתתה וטריפה אסורה קודם למיתתה, מה בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה אף טריפה לא תטהרנה שחיטתה?

תלמוד לומר: **מן הבהמה**, יש מן הבהמה מטמאה ויש מן הבהמה שאינה מטמאה, פרט לטריפה ששחטה.

(ב) דין אחר, בהמה טמאה אסורה באכילה וטריפה אסורה באכילה, מה בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה אף טריפה לא תטהרנה שחיטתה.

(ג) לא, אם לא אמרת בבהמה טמאה שלא הייתה לה שעת הכושר תאמר בטריפה שהיתה לה שעת הכושר, טול לך מה שהבאתה, הרי שנולדה טריפה מן הבטן מנין?
לא, אם אמרת בבהמה טמאה שאין למינה שחיטה תאמר בטריפה שיש למינה שחיטה, בן שמונה יוכיח שיש למינו שחיטה ואין שחיטה מטהרתו אף אתה אל תתמה על הטריפה שאף על פי שיש למינה שחיטה לא תטהרנה שחיטתה?
תלמוד לומר: **מן הבהמה**, יש מן הבהמה מטמאה ויש מן בהמה שאינה מטמאה, פרט לטריפה ששחטה.

אשר היא -

היא מטמא במשא ואין השרץ מטמא במשא.
הלא דין הוא, מה אם בהמה שלא עשה דמה כבשרה מטמא במשא, השרץ שעשה דמו כבשרו אינו דין שיטמא במשא?
תלמוד לומר: **אשר היא**, היא מטמאה במשא ואין השרץ מטמא במשא.

(ד) לכם -

להביא בהמה טמאה שתטמא במשא.
הלא דין הוא, מה אם בהמה טהורה ששחיטתה מטהרתה מטמאה במשא, בהמה טמאה שאין שחיטתה מטהרתה אינו דין שתטמא במשא!
השרץ יוכיח שאין שחיטתו מטהרתו ואינו מטמא במשא אף אתה אל תתמה על בהמה טמאה שאף על פי שאין שחיטתה מטהרתה לא תטמא במשא?
תלמוד לומר: **לכם**, להביא בהמה טמאה שתטמא במשא.

(ה) לאכלה -

להביא את בן שמנה שלא תהא שחיטתו מטהרתו.

רבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון אומרים:
בן שמנה שחיטתו מטהרתו.

בנבלתה -

לא בעצמות ולא בגידים ולא בקרניים ולא בטלפים.
או יכול אפילו בשעת חיבורן?
תלמוד לומר: **טמא**.

בנבלתה -

לא בקולית סתומה.

או יכול אפילו נקובה?

תלמוד לומר: **טמא**.

(ו) בנבלתה -

לא באלל המפוזר.

או יכול אף על פי מכונס **כדברי רבי יהודה**?

תלמוד לומר: **טמא**.

בנבלתה -

ולא במפשיט לשטיח כדי אחיזה ולחמת עד שיוצא את כל החזה.

או יכול שאני מוציא פחות מכשיעור?

תלמוד לומר: **טמא**.

בנבלתה -

לא בעור שיש עליו כזית בשר.

או יכול שאני מוציא את הנגע בעור שכנגד הבשר מאחוריו?

תלמוד לומר: **טמא**.

בנבלתה -

לא בכשני חצאי זיתים שעל גבי העור.

יכול לא יטמא במשא, **כדברי רבי ישמעאל**?

תלמוד לומר **טמא**.

רבי עקיבא אומר:

הנוגע והנושא, את שבא לכלל מגע בא לכלל משא, לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא.

(ז) יכול תהא נבלת בהמה מטמאה בגדים בבית הבליעה?

תלמוד לומר: **נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה**, את שאין לה טומאה אלא באכילתה, יצתה

נבלת בהמה שהיא מטמאה עד שלא יאכילנה.

יכול נבלת העוף תטמא מן הכתוב ונבלת בהמה **מקל וחומר**?

תלמוד לומר: **בה**, בה את מטמא בבית הבליעה ואין אתה מטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה.

אם כן למה נאמר: **(ו)האוכל** ליתן שיעור, מה האוכל כזית אף הנוגע והנושא כזית.

(ח) יכבס -

יכול אף הצופה?

תלמוד לומר: **בגד**.

אי בגד יכול בגד גדול לבן המטמא בזב והמטמא בנגעים, מנין גדול צבוע קטן לבן, קטן צבוע,

עד שתהא מרבה להביא שבים של סבכה וגנגלים מנין?

תלמוד לומר: **בגד בגדינו** ריבה.
מנין לעשות שאר כלים כבגדים?
תלמוד לומר: **טמא**.
יכול טמא אדם וכלי חרש?
תלמוד לומר **בגד**, בגד הוא מטמא ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרש.

פרק יב

[יא, מא]

בכל השרץ השורץ על הארץ -

להוציא את היתושים שבכליסיס ואת הזיזים שבעדשים ואת התולעים שבתמרים
ושבגרוגרות.

לא יאכל -

לחייב את המאכיל כאוכל, או לא יאכל אלא לאוסרם בהנאה?
תלמוד לומר: **לא תאכלום** הא כיצד?
באכילה הם אסורים ובהניה הם מותרים, הא מה אני מקיים לא יאכל?
לחייב את המאכיל כאוכל.

[יא, מב]

(ב) הולך על גחון -

זה נחש.

כל הולך על גחון -

להביא את השלשולים ואת הדומה לדומה.

הולך על ארבע -

זה עקרב.

וכל הולך -

להביא את החיפושית ואת הדומה לדומה.

מרבה רגלים -

זה נדל.

עד כל מרבה -

להביא את הדומה ואת הדומה לדומה.

לכל השרץ השורץ [על הארץ] -

להביא את התולעים שבעיקרי זיתים ושבעיקרי תאנים.

לא תאכלום -

יכול יאכילום לקטנים?

תלמוד לומר: **לא יאכל**.

[יא, מג]

(ג) אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ -

להביא את שפרשו לארץ וחזרו.

יכול יטמאו טומאה חמורה?

תלמוד לומר: **ולא תטמאו בהם**.

יכול לא יהו פוסלים את הגוף?

תלמוד לומר: **ונטמתם בם**.

יכול אף דמם וחלבם כיוצא בהם?

תלמוד לומר **בם**. בם את מטמא ואי אתה מטמא בדמם וחלבם.

ולא תטמאו בהם ונטמתם בם -

אם מיטמים אתם בהם סופכם ליטמא בם.

[יא, מד]

כי אני ה' אלהיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה' -

כשם שאני קדוש כך אתם קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם היו פרושים.

(ד) ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ -

אף על פי שאין פרה ורבה.

[יא, מה]

כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים -

על תנאי כן העליתי אתכם מארץ מצרים, על תנאי שתקבלו עליכם עול מצוות, שכל המודה

בעול מצוות מודה ביציאת מצרים וכל הכופר בעול מצוות כופר ביציאת מצרים.

להיות לכם לאלהים -

בעל כורחכם.

והייתם קדושים כי קדוש -

כשם שאני קדוש כך אתם קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם היו פרושים.

[יא מו]

(ה) זאת תורת הבהמה והעוף -

באי זו תורה שוותה בהמה לעוף והעוף לבהמה?

בהמה מטמאה במגע ובמשא והעוף אינו מטמא במגע ובמשא, העוף מטמא בגדים בבית הבליעה ובהמה אינה מטמאה בגדים בבית הבליעה, באי זו תורה שותה בהמה לעוף והעוף לבהמה?

מה בהמה בשחיטה אף העוף בשחיטה, אי מה בהמה בשנים וברוב שנים אף העוף בשנים וברוב שנים?

תלמוד לומר: **זאת**.

רבי אליעזר אומר:

באי זו תורה שותה בהמה לעוף והעוף לבהמה?

העוף הכשירו מן הצואר ובהמה הכשירה מן הצואר, אי מה העוף ממול עורפו אף בהמה ממול עורפה?

תלמוד לומר: **ראשו**, ראשו של עוף ממול ערפו ואין ראשה של בהמה ממול ערפה.

(ו) וכל נפש החיה הרומשת במים -

להביא את הדגים.

וכל נפש השורצת על הארץ -

להביא את החגבים.

ולמה בא **להבדיל**?

לא בלבד השונה, אלא בידע אי זה טמא ואי זה טהור.

(ז) ולהבדיל בין הטמא ובין הטהור -

צריך לומר בין חמור לפרה והלא כבר הם מפורשים, אם כן למה נאמר **ולהבדיל בין הטמא ובין**

הטהור, בין טמא לך לטהורה לך, בין שנשחט רובו של קנה לנשחט חציו.

וכמה הוא בין רובו לחציו?

מלא שיערה.

(ח) בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל -

צריך לומר בין צבי לערוד והלא הם כבר מפורשים, אם כן למה נאמר **ובין החיה הנאכלת ובין**

החיה אשר לא תאכל, בין טריפה כשירה לטריפה פסולה.

אחרים אומרים:

ובין החיה אשר לא תאכל -

בא ליתן אזהרה לחיה.

ספרא לפרשת תזריע

פרק יב

[מוגהה מפרשת תזריע ועד סוף ספר ויקרא פרשת בחוקותי ע"פ תורת כוהנים עם פירוש דרך הקודש להגאון כהר"ר ויאדל הצרפתי זלה"ה אב"ד ור"מ בק"ק פאס אחד מגאוני המערב הקדמונים עם הערות מהרב הג' מו"ה נחום מרגליות נ"י אבדק"ק סוכיסטוב]

פרשה א

[יב, ב]

בני ישראל -

בענין הזה ואין הגויים בענין הזה.

בני ישראל -

אין לי אלא בני ישראל, מנין לרבות את הגיורת ואת השפחות בין משוחררת ובין אין משוחררת?

תלמוד לומר: **ואשה**.

ואשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים -

מה תלמוד לומר, לפי שנאמר: **והזרתם את בני ישראל מטומאתם ולא ימותו בטומאתם**

בטמאם את משכני אשר בתוכם, שומע אני בין מתוכו בין מאחוריו?

תלמוד לומר ביולדת: **ואל המקדש לא תבא**.

(ב) יכול יולדת תהא מטמאה אותו מתוכו ושאר כל הטמאים בין מתוכו בין מאחוריו? תלמוד לומר: **בני ישראל**, הרי בני ישראל כיוולדת, מה יולדת אינה מטמאה אותו אלא מתוכו אף כולם לא יטמאו אותו אלא מתוכו.

(ג) אין לי אלא הבא מידי טמאה חמורה כיוולדת הבא מידי טמאה קלה, טמא מת ובוועל נדה וכל המטמא את האדם מנין?

תלמוד לומר: **לא ימותו בטמאם את משכני אשר בתוכם**, לרבות את כולם.

(ד) [כי תזריע] וילדה -

פרט לשילדה לפני הדבור.

או יכול שאני מוציא את שעברה לפני הדבור וילדה לאחר הדבור?

תלמוד לומר: **ואם נקבה תלד**, אין הדבר תלוי אלא בלידה.

תזריע וילדה -

עד שתצא ממקום שמזרעת פרט ליוצא דופן.

רבי שמעון אומר:

יוצא דופן הרי הוא כילוד וחייבים עליו קרבן ובלבד שהוא פטור מחמש סלעים של בן.

(ה) אשה כי תזריע וילדה זכר -

מה תלמוד לומר, לפי שנאמר: **וטמאה שבעת ימים וביום השמיני ימול**, שומע אני ביוצא חי שהוא מטמא את אמו טומאת לידה, מנין ליוצא מת שיטמא את אמו טומאת לידה?

אמר רבי יהודה:

הריני דן, מה אם ביוצא חי שאינו מטמא את אמו ואת הבא עם אמו אל האהל טומאת שבעה הרי הוא מטמא את אמו טומאת לידה, היוצא מת שהוא מטמא את אמו ואת הבא עם אמו אל האהל טומאת שבעה, אינו דין שיטמא את אמו טומאת לידה?

אמרו לו לרבי יהודה:

כל דין שאתה דן תחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין אם טיהר החי את אמו יטהר המת את אמו?
תלמוד לומר: **זכר** לרבות את המת.

(ו) אין לי אלא בני תשעה, בן שמנה, בן שבעה, בן ששה, בן חמישה מנין?
תלמוד לומר: **וילדה זכר**, כל שתלד.

אי וילדה אין לי אלא הוולד, מנין המפלת סנדל או שליא ושפיר מרוקם והיוצא מחותך?
תלמוד לומר: **כי תזריע וילדה**, כל זרע שתלד.

(ז) יכול המפלת כמין דגים וחגבים ושרצים ורמשים תהא טמאה?
תלמוד לומר: **זכר**, מה זה מיוחד שיש בו מצורת האדם יצאו אילו שאין בהם מצורת האדם.

(ח) יכול המפלת בריית ראש שאינו חתוך בריית הגוף שאינו חתוך ושיש לו שני גבין ושני שדראות הואיל ויש בהם מצורת האדם תהא טמאה?
תלמוד לומר: **וטמאה שבעת ימים ובשמיני ימול**, מה זה מיוחד שהוא ראוי לבריית נשמה, יצאו אילו שאין ראויים לבריית נשמה.

וטמאה -

היא טמאה ואין הוולד טמא.
הלא דין הוא, ומה אם שהולד גרם לה טומאה הרי היא טמאה הוולד שגרם לטומאה אינו דין שיהא טמא!?
שעיר המשתלח יוכיח שגרם לטומאה והרי הוא טהור.

לא, אם אמרת בשעיר המשתלח שאין לו טומאה, תאמר בולד שיש לו טומאה הואיל ויש לו טומאה יהא טמא?
תלמוד לומר: **וטמאה**, היא טמאה ואין הולד טמא.

(ט) וילדה וטמאה שבעת ימים -

שתספור שבעה לוולד האחרון.
הלא דין הוא, מיטמאה במת ומיטמאה בולד, מה מצינו?
כשהיא מיטמאה במת אינה סופרת שבעה אלא לטומאה האחרונה, אף כשהיא מיטמאה בולד לא תספור אלא לוולד האחרון.

(י) או כלך לדרך זו:

מיטמאה בדמים ומיטמאה בולד, מה מצינו?
כשהיא מיטמאה בדמים אינה סופרת שבעה אלא לטומאה הראשונה, אף כשהיא מיטמאה בולד לא תספור שבעה אלא לוולד הראשון.

(יא) נראה למי דומה?

דנים טומאה שהיא ממקום אחר מטומאה שהיא ממקום אחר ואל יוכיחו דמים שהם מגופה.

או כלך לדרך זו:

דנים טומאה שהיא ממנה מטומאה שאינה ממנה ואל תוכיח טומאת המת שאין ממנה?
תלמוד לומר: **וילדה וטמאה שבעת ימים** שתספור שבעה לוולד האחרון.

(יב) שבעת ימים -

יכול בין סמוכים בין מפוזרים?
תלמוד לומר: **כימי נדתה**, מה ימי נדתה סמוכים אף ימי לידתה סמוכים.

(יג) כימי נדתה -

הקיש ימי נדתה לימי לידתה, מה ימי נדתה אינן ראויים לזיבה ואין ספירת שבעה עולה מהן אף ימי לידתה אינן ראויים לזיבה ואין ספירת שבעה מהם.

(יד) דותה תטמא -

לרבות את בועלה.

דותה תטמא -

לרבות את הלילות.

דותה תטמא -

לרבות את היולדת בזוב שלא תהא טהורה עד שתשב שבעה נקיים.

פרק א

[יב, ג]

בשמיני -

יכול בין יום ובין לילה?

תלמוד לומר: **ביום**, ביום ולא בלילה.

אין לי אלא הנימול לשמונה שיהא ביום, מנין לתשעה ולעשרה ולאחד עשר ושאר כל הנימולים לא יהו אלא ביום?

תלמוד לומר: **וביום**.

(ב) אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא:

צריך לאומר, אילו אמר **וטמאה שבעת ימים וביום שמיני ימול**, יכול שבעה ושמונה הרי חמישה עשר?

תלמוד לומר: **וביום**.

אמר לו רבי עקיבא:

צללת במים אדירים והעלית חרש בידך והלא כבר נאמר: **ובן שמונה ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם**.

(ג) וביום -

מלמד שכל היום כשר למילה אלא שהזרירים מקדימים למצוות, שנאמר: **וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו**.

בשמיני ימול -

אפילו בשבת.

ומה אני מקיים **מחלליה מות יומת?**

בשאר כל המלאכות חוץ מן המילה.

או מקיים אני **מחלליה מות יומת** אף במילה ומה אני מקיים **בשמיני ימול**, חוץ מן השבת? תלמוד לומר: **וביום**, אפילו בשבת.

(ד) ימול בשר ערלתו -

אף על פי שיש שם בהרת, הא מה אני מקיים השמר בנגע הצרעת? חוץ מן המילה.

או מקיים אני: **השמר בנגע הצרעת**, אף במילה.

ומה אני מקיים **ימול בשר ערלתו**, בזמן שאין שם בהרת?

תלמוד לומר: **בשר**, אף על פי שיש שם בהרת.

(ה) ערלתו -

ערלתו וודאי דוחה את השבת ואין הספק דוחה את שבת.

ערלתו -

ערלתו וודאי דוחה את השבת ואין אנדרוגינוס דוחה את השבת.

[רבי יהודה] אומר:

אנדרוגינוס דוחה את השבת וחייבים עליו כרת.

ערלתו -

ערלתו וודאי דוחה את השבת ואין נולד בין השמשות דוחה את השבת, ערלתו וודאי דוחה את השבת ואין שנולד מהול דוחה את השבת.

שבית שמאי אומרים:

צריך להטיף ממנו דם ברית.

ובית הלל אומרים:

אינו צריך.

(ו) אמר רבי שמעון בן אלעזר:

לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שנולד מהול שהוא צריך להטיף ממנו דם ברית מפני שהוא

ערלה כבושה, על מה נחלקו?

על גר שנתגייר מהול,

שבית שמאי אומרים:

צריך להטיף ממנו דם ברית.

ובית הלל אומרים:

אינו צריך.

[יב, ד]

(ז) ושלישים יום -

יכול בין סמוכים בין מפוזרים?

תלמוד לומר: **יום**, מה יום כולו אחד אף שלשים כולו אחד.

יכול שלשים סמוכים ושלושה בין סמוכים בין מפוזרים?

תלמוד לומר: **ושלשים יום ושלושת ימים**, מה שלשים סמוכים אף שלשת סמוכים.

ושלשים יום ושלושת ימים -

מה תלמוד לומר?

[שיכול] נקבה שימי טומאתה מרובים ימי טהרתה מרובים, זכר שימי טומאתה מעוטים אינו

דין שימי טהרתו מרובים?

תלמוד לומר: **ושלשים יום ושלושת ימים**.

תשב -

להביא את המקשה בתוך אחד עשר יום שתהא טהורה מן הזיבה.

יכול תהא טהורה מן הנדה?

תלמוד לומר: **דוותה תטמא**, בימי טהרה אף על פי שהיא רואה.

(ח) בכל קודש לא תגע -

יכול אף למעשר?

תלמוד לומר: **ואל המקדש לא תבוא**, מה מקדש שיש בו נטילת נשמה אף קודש שיש בו נטילת

נשמה יצא המעשר, אי מה מקדש הנכנס לו בטומאה ענוש כרת, אף קודש האוכלו בטומאה

ענוש כרת, יצתה תרומה?

תלמוד לומר: **בכל קודש**, לרבות תרומה.

אי מה קודש משמע נגיעה אף מקדש משמע נגיעה, ומנין שלא בנגיעה?

תלמוד לומר: **ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה**, לרבות יולדת נקבה.

פרק ב

[יב, ה]

נקבה -

אין לי אלא נקבה, מנין לרבות טומטום ואנדרוגינוס?

תלמוד לומר: **ואם נקבה תלד וטמאה** אין הדבר תלוי אלא בלידה.

וטמאה שבעים -

שני שבועות שהם ארבעה עשר יום.

(ב) שאלו תלמידיו את רבי יהודה בן רועץ:

שומעים אנו **וטמאה שבעים**, יכול תהא טמאה שבעים?

אמר להם: טמא וטיהר בזכר טמא וטיהר בנקבה, מה ימי טהרתה כפלים [בזכר] אף ימי

טומאתה כפלים בזכר.

לאחר שנפטרו יצא ומחזר אחריהם אמר להם: לא הייתי צריך להיזקק לכם מפני שיש אם

למקרא אלא זו תשובה לדבר טימא וטיהר בזכר טימא וטיהר בנקבה. מה ימי טהרתה כפלים

בזכר אף ימי טומאתה כפלים בזכר.

או כלך לדרך זו:

זכר שימי טהרתו מעוטים ימי טומאתו מעוטים, נקבה שימי טהרתה מרובים אינו דין שהו ימי טומאתה מעוטים?
תלמוד לומר: **וטמאה שְׁבַעִים** כנדתה, שני שבועות שהם ארבעה עשר יום.

(ג) וששים יום -

[יכול] בין סמוכים בין מפוזרים.
תלמוד לומר: **יום**, מה יום כולו אחד אף שישים כולן אחד.
יכול שישים סמוכים וששה בין סמוכים בין מפוזרים?
תלמוד לומר: **וששים יום וששת ימים**, מה שישים סמוכים אף שישה סמוכים.

שישים יום וששת ימים -

מה תלמוד לומר?
זכר שימי טומאתה מעוטים ימי טהרתה מעוטים, נקבה שימי טומאתה מרובים אינו דין שיהו ימ טהרתה מעוטים?
תלמוד לומר: **וששים יום וששת ימים תשב**.

(ד) תשב -

להביא את המקשה בתוך שמונים של נקבה שכל דמים שהיא רואה טהורים עד שיצא הוולד.

ורבי אלעזר:

מטמא,

אמרו לו לרבי אלעזר:

ומה אם במקום שהחמיר בשופי שלפני הוולד הוקל בשופי שלאחר הוולד, מקום שהיקל בקושי של לפני הוולד אינו דין שנקל בקושי של אחר הולד?!
אמר להם: דיו לבא מן הדין להיות כנדון.
ממה הקיל עליה?
מטומאת זיבה אבל טמאה היא טומאת נדה.
אמרו לו: הרי אנו משיבים אותך בלשון אחרת.
מה אם במקום שהחמיר בשופי שלפני הוולד היקל בקושי מבשופי מקום שהיקל בשופי של אחר הוולד אינו דין שניקל בקושי מבשופי?
אמר להם: אפילו אתם משיבים אותי כל היום דיו לבא מן הדין להיות כנדון, מה קושי הראשון טמאה נדה אף קושי האחרון טמאה נדה **על דמי טהרה**, אף על פי שרואה.

פרק ג

[יב, ו]

ובמלאת -

אינה מביאה בתוך מלאת ואם הביאה בתוך מלאת לא יצא.
יכול לא יביא בתוך מלאת על הוולדות הראשונות?

תלמוד לומר: **תביא**.

לבן -

לחייב על כל בן ובן.

לבת -

לחייב על כל בת ובת.

וכשהוא אומר **או לבת**, להביא את המפלת אור לשמונים ואחד שתהא חייבת בקרבן **כדברי בית הלל**.

שבית שמאי:

פוטרם מן הקרבן.

אמרו להם בית הלל לבית שמאי: אי אתם מודים לנו ברואה אור לשמונים ואחד שהיא טמאה.

אמרו להם בית שמאי: אי אתם מודים במפלת לשמונים ואחד שהיא חייבת בקרבן.

אמרו להם בית הלל: מה שנה אור לשמונים ואחד מיום שמונים ואחד אם שוה לו לטומאה לא ישוה לו לקרבן.

אמרו להם בית שמאי: לא, אם אמרת במפלת יום שמונים ואחד שכן יצא לשעה שהיא ראויה להביא בה קרבן.

אמרו להם בית הלל: והרי המפלת יום שמונים ואחד שחל להיות בשבת תוכיח שלא יצא בשעה שהיא ראויה בה קרבן וחייבת בקרבן.

אמרו להם בית שמאי: לא, אם אמרתם במפלת יום שמונים ואחד שחל להיות בשבת שאף על פי שאינה ראויה לקרבן יחיד ראויה לקרבן צבור, תאמרו במפלת אור לשמונים ואחד שהרי הלילות אינן ראוים לא לקרבן יחיד ולא לקרבן צבור.

(ב) הרואה דם אינה מוכחת שהמפלת תוך מלאת דמיה טהורים ופטורה מן הקרבן.

אמרו להם בית הלל: וכשהוא אומר: **או לבת**, להביא את המפלת אור לשמונים ואחד שתהא חייבת בקרבן.

(ג) תביא כבש בן שנתו לעולה -

שנתו שלו לא שנה של מנין עולם.

ובן יונה או תור לחטאת -

או זה או זה.

הלא דין הוא, ומה אם במקום שלא כשרה חטאת העוף עם עולת בהמה כשרה חטאת בהמה עם עולת בהמה, כאן שכשרה חטאת העוף עם עולת בהמה אינו דין שתכשר חטאת בהמה עם עולת בהמה?

תלמוד לומר: **ובן יונה או תור לחטאת**, או זה או זה.

(ד) אל פתח אהל מועד אל הכהן -

מלמד שהיא מיטפלת בהם ומביאה אותם אל פתח אהל מועד אל הכהן.

[יב, ז]

(ה) והקריבו -

מה תלמוד לומר?

לפי שהיא טעונה שנים.

יכול יהיו שנים מעכבים אותה?

תלמוד לומר: **והקריבו**, אחד מעכבה ואין שנים מעכבים אותה, איני יודע אם חטאת אם עולה,

כשהוא אומר: **וכפר**, מה מצינו בכל מקום?

כפרה בחטאת, אף כאן כפרה בחטאת.

(ו) וטהרה -

לאכול בזבחים.

ממקור -

מלמד שכל דמים שהיא רואה אינן אלא מן המקור.

דמיה -

מלמד שדמים הרבה טמאים בה. האדום והשחור וקרן כרכום וכמימי אדמה וכמוזג.

בית שמאי אומרים:

אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי.

בית הלל:

מטהרים.

תורת היולדת -

האשה שילדה וולדות הרבה והפילה בתוך שמונים לנקבה וחזרה והפילה בתוך שמונה לנקבה

וכן המפלת תאומים מביאה קרבן אחד.

רבי יהודה אומר:

מביאה על הראשון ואינה מביאה על השני, מביאה על השלישי ואינה מביאה על הרביעי.

(ז) תורת היולדת -

האשה שיש עליה ספק חמש לידות. וספק חמש זיבות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה, חמש לידות וודאות וחמש זיבות וודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים והשאר עליה חובה.

מעשה שעמדו קינים בירושלים בדינר זהב.

אמר רבי שמעון בן גמליאל:

המעון הזה לא אלין הלילה עד שיהו בדינרים של כסף. נכנס לבית דין ולימד האשה שיש עליה חמש לידות וודאות וחמש זיבות וודאות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים והשאר עליה חובה ועמדו קנין ביום בריבעתים.

פרק ד

(א) יכול אף ללידה אף לזיבה תביא קן אחד?

תלמוד לומר: **זאת**.

לזכר או לנקבה –

להביא את המפלת סנדל או שיליא או שפיר מרוקם.

[יב, ח]

ואם לא תמצא ידה די שה -

אין אומרים לה ללוות ולא לעסוק באומנותה, יש לה שה ואין לה צורכין מנין שתביא קרבן עני?

תלמוד לומר: **די שה**.

(ב) ולקחה שתי תורים או שני בני יונה -

שנים היא מביאה ואינה מביאה שלשה.

והלא דין הוא, זו מביאה מהשג יד ומצורע מביא מהשג יד, מה מצורע מביא אחד תחת אחד אף זו תביא אחד תחת אחד.

או כלך לדרך זו:

זו מביאה מהשג יד וטמא מקדש מביא מהשג יד, מה טמא מקדש מביא שנים תחת אחד אף זו תביא שנים תחת אחד.

נראה למי דומה?

דנים מחוסר כיפורים ממחוסר כיפורים ואל יוכיח טמא מקדש שאינו מחוסר כיפורים.

או כלך לדרך זו:

דנים מי שאין העני שלו מביא בהמה ממי שאין העני שלו מביא בהמה ואל יוכיח מצורע שהרי העני שלו מביא בהמה?

תלמוד לומר: **ולקחה שתי תורים או שני בני יונה**, שנים היא מביאה ואינה מביאה שלשה.

(ג) אחד לעולה ואחד לחטאת -

כל מקום שנתחלפה חטאת הקדים לעולה כאן שנתחלפה עולה הקדים עולה לחטאת. כל מקום שהיא באה על חטא הקדים חטאת לעולה. כאן שאינה באה על חטא הקדים עולה לחטאת. כל מקום ששנים באים תחת חטאת הקדים חטאת לעולה. כאן שאין שנים באים תחת חטאת הקדים עולה לחטאת.

דבר אחר:

מה תלמוד לומר **אחד לעולה ואחד לחטאת?**

לפי שנאמר **אחד חטאת ואחד עולה**, שאם הביאה חטאתה תחלה שתביא עולתה ממין חטאתה, מנין שאם הביאה עולתה תחלה שתביא חטאתה ממין עולתה?

תלמוד לומר: **אחד לעולה ואחד לחטאת.**

הביאה חטאתה תור ועולתה בן יונה תכפול ותביא עולתה תור.

עולתה תור וחטאתה בן יונה תכפול ותביא עולתה בן יונה.

בן עזאי אומר:

הולכים אחר הראשונה.

אחד לעולה ואחד לחטאת וכפר -

מלמד שהכפרה בחטאת וטהרה לאכל בזבחים.

פרשת נגעים - פרק יג

פרק א

[יג, ב]

וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אדם כי יהיה בעור בשרו -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר ואיש או אשה **כי יהיה בעור בשרו**.

בהרת -

בהרות לבנות, אין צריך לומר בהרות שאין בהם מראות נגעים ושלא באו לכלל אלא בהרות שבהם מראות נגעים שהיו בגוי ונתגייר, בקטן ונולד, בקמט ונגלה, בראש ובזקן בשחין ובמכוח בקרח המורדין נשתנו מראיהן בין להקל בין להחמיר.

ר' אלעזר בן עזריה:

מטהר.

רבי אלעזר בן חסמא אומר:

להקל טהור ולהחמיר תראה כתחלה.

רבי עקיבא אומר:

בין להקל בין להחמיר תראה כתחלה לכך נאמר: **אדם כי יהיה**.

(ב) כי יהיה -

מן הדיבור והילך.

והלא דין הוא, טימא בזבים וטימא בנגעים, מה זבים פטר בהם לפני הדיבור אף נגעים פטר בהם לפני הדיבור.

(ג) קל וחומר ומה אם זבים שטומאתן וטהרתן בכל אדם פטר בהם לפני הדיבור, נגעים שאין שטומאתם וטהרתן אלא בכהן אינו דין שיפטור בהם לפני הדיבור? לא, אם אמרת בזבים שלא טימא בהם אנוסים, תאמר בנגעים שטימא בהם אנוסים הואיל וטימא בהם אנוסים יטמא בהם לפני הדיבור? תלמוד לומר: **כי יהיה**, מן הדיבור ואילך.

(ד) בעור בשרו -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **ושער בנגע הפך לבן**, שיכול אין לי אלא מקום שהוא ראוי לגדל שער לבן, מקום שאינו ראוי לגדל שער לבן מניין? תלמוד לומר: **בעור בשרו**, ריבה.

שאת -

זו שאת.

בהרת -

זו בהרת.

ספחת -

זו שני לבהרת.

ומראהו עמוק -

שני לשאת.

מה לשון שאת, מובהקת, כמראה הצל שהם גבוהים ממראה החמה.
מה לשון עמוק, עמוקה כמראה החמה שהם עמוקים מן הצל.
מה לשון ספחת טפילה, שנאמר: **ספחיני נא אל אחת הכהונות**, והיה מלמד שהם מצטרפים זה עם זה לפטור ולהחליט להסגיר.

בעור בשר -

בעור בשר של נראה.

מיכן אמרו:

בהרת עזה - נראית כגרימני, כהה - והכהה ככושי עזה.

(ה) רבי ישמעאל אומר:

בית ישראל הריני כפרתן הרי הן כאשכרוע לא שחורים ולא לבנים אלא בינוניים.

רבי עקיבא אומר:

יש לציירים סממנים שהם צרים צורות שחורות לבנות ובינוניות מביא סם בינונית ומקיפו מבחוץ ותראה כבינוני.

רבי יוסי אומר:

כתוב אחד אומר: **בעור בשר** וכתוב אחר אומר **בעור הבשר**.
מצינו שמראות נגעים להקל, אבל לא להחמיר, רואה הגרמיני בבשרו להקל נמצא מקיים **בעור בשרו**. והכושי כבינוני להקל, נמצא מקיים **בעור הבשר**.

וחכמים אומרים:

זה וזה בכבינוני.

(ו) והיה בעור בשרו [נגע]-

מלמד שהוא מצטער ממנו.
ומנין שאף אחרים מצטערים ממנו?
רואים אותו שהוא מצטער ממנו?
תלמוד לומר: **לנגע**.

צרעת -

כגריס.

הלא דין הוא, טימא כאן וטימא במחיה, מה מחיה כגריס אף כאן כגריס.

(ז) לא, אם אמרת במחיה שהיא צריכה כעדשה תאמר בשיער לבן שאין מקום שיער לבן צריך כלום?

תלמוד לומר: **צרעת** כגריס.

(ח) והובא אל אהרן -

אין לי אלא אהרן עצמו.

מנין לרבות כוהן אחר?

תלמוד לומר: **הכהן**.

מנין לרבות בעלי מומים?

תלמוד לומר: **מבניו**.

או יכול שאני מרבה חללים?

תלמוד לומר: **הכהנים** יצאו חללים.

ומנין לרבות כל ישראל?

תלמוד לומר: **או אל אחד**.

(ט) אם סופינו לרבות כל ישראל, מה תלמוד לומר או אל אחד מבניו הכהנים?

אלא ללמד שאין טומאה וטהרה אלא מפי כהן, הא כיצד?

חכם שבישראל רואה את הנגעים ואומר לכהן אף על פי שוטה אמור טמא והוא אומר טמא.

אמור טהור והוא אומר טהור.

דבר אחר:

מה תלמוד לומר **או אל אחד מבניו הכהנים?**

לפי שנאמר: **על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע הקיש** ריבים לנגעים, מה נגעים ביום אף ריבים

ביום.

(י) מה ריבים בשלשה אף נגעים בשלשה קל וחומר אם ממונו בשלשה אינו דין שלא יהא גופו

בשלשה!?

תלמוד לומר: **או אל אחד מבניו הכהנים**, מלמד שכהן אחד רואה את הנגעים.

פרק ב

[יג, ג]

וראה הכהן את הנגע -

שיהו עיניו בו בשעה שהוא רואה אותו.

בעור -

בעור הבשר הבינוני.

בעור הבשר -

שיהא רואה כל הבשר עמו כולו כאחד.

רבי יוסי ברבי יהודה אומר:

מה תלמוד לומר **בעור הבשר?**

שיהא כל החוצה לו סמוך לעור הבשר וראוי לפשיון שאם היה סמוך לראש ולזקן ולשחין ולמכוה ולקרח המורדין אינו טמא.

(ב) ושיער -

מיעוט שיער שתי שערות.

בנגע -

להביא את מה שבתוכו ושוכב חוצה לו פרט לשחוצה ושוכב בתוכו.

בנגע הפך לבן -

לא הקודם.

מיכאן אמרו:

אם בהרת קדמה לשיער לבן טמא ואם שיער לבן קדם לבהרת טהור ואם ספק טמא.

רבי יהושע אומר:

כהה.

(ג) ושיער בנגע הפך לבן -

מיכן אמרו:

שתי שערות עקרון משחיר וראשן מלבין טהור, עקרון מלבין וראשם משחיר טמא. וכמה יהא בלבנונית?

רבי מאיר אומר:

כל שהוא.

וחכמים אומרים:

כשיעור.

רבי מאיר אומר:

שלא יהא בני אדם מדמין שבגולם הם נידונים, אלא חוד שיעור לבן מטמא ושאינו לבן טהור.

(ד) לבן -

לא אדום ולא ירוק ולא שחור, אוציא את כולם ולא אוציא שיער צהוב!?

ודין הוא, ומה אם שיער לבן שאינו סימן טומאה בנתק הרי הוא סימן טומאה בנגע, שער צהוב שהוא סימן טומאה בנתק אינו דין שיהא סימן טומאה בנגע? תלמוד לומר: **שיער לבן** ולא צהוב.

(ה) מראה הנגע עמוק -

אין ממשו עמוק.

מראה הנגע עמוק -

אין מראה שער לבן עמוק.

מראה הנגע -

לרבות לו מראה רביעי.

הוא -

אין לו מראה חמישי.

(ו) מראה הנגע עמוק מעור בשרו נגע צרעת הוא -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר **וטמאו הכהן לא יסגירנו**, למדנו שאין מסגירין את המוסגר את המוחלט.

(ז) מנין שאין מחליטין את המוסגר ואין מסגירין את המוסגר ואין מחליטין את המוחלט? תלמוד לומר: **לא יסגירנו כי טמא**, כל שנקרא עליו טמא אין זקוק עליו.

(ח) יכול לא יאמר הרי את מוסגר בזה ומוחלט בזה, מוחלט בזה ומוסגר בזה ומוחלט בזה ובזה?

תלמוד לומר: **נגע**.

וראהו צרעת -

וראהו כולו כאחת, שאם היה בראש חוטמו שופע הילך הילך, בראש אצבעו שופע הילך והילך אינו טמא.

(ט) מיכן אמרו:

עשרים וארבעה ראשי איברים שבאדם שאינן מטמאים משום מחיה:

ראשי אצבעות ידים ורגלים,

וראשי אוזנים,

וראש החוטם

וראש הגוייה

וראשי דדיים באשה.

רבי יהודה אומר:

אף של איש.

ר' אלעזר אומר:

היבולת והדלדולים והמסמרות אינן מטמאין משום מחיה.

(י) וטימא אותו -

אותו הוא מטמא ואינו מטמא את התולש סימני טומאה מתוך נגעו, עד שלא בא אצל הכהן.

אמר רבי עקיבא:

שאלתי את רבי ישמעאל ואת רבי יהושע: בהולכים לנדבת תוך הסגירו מהו?

אמרו לו: לא שמענו, אבל שמענו עד שלא בא אצל הכהן טהור, לאחר חלוטו טמא.

התחילתי להביא להם ראיות מפני מה עד שלא בא אצל כוהן טהור?

לא מפני שלא ראה כוהן סימני טומאה אף בתוך הסגרו טהור עד שיטמאנו הכהן.

[לישנא אחרינא אחד עומד לפני כוהן ואחד עומד בתוך הסגרו טהור עד שיטמאנו הכהן.

אמרו לו: יפה אתה אומר.

מאימתי הוא טהרתו?

ר' אליעזר אומר:

כשילד נגע אחד ויטהר ממנו.

וחכמים אומרים:

עד שתפרח בכולו, או תתמעט בהרתו מכגריס].

פרשה ב

[יג, ד]

בהרת לבנה -

אין לי אלא בהרת לבנה, מנין לרבות את השאת?

תלמוד לומר למטן: **שאת לבנה.**

ומנין לרבות שאר המראות?

תלמוד לומר: **ואם בהרת.**

יכול כשם שהוא שלישי לכתוב כך תהא שלישי למראות?

תלמוד לומר: **לבנה היא**, לבנה היא ואין למעלה הימינה.

וכמה תהא לבנוניתה?

כשלג, שנאמר: **והנה מרים מצורעת כשלג.**

(ג) יכול לכל מראה השלג יהיו טמאים ושאר כל המראות יהיו טהורים?
תלמוד לומר: **בוהק הוא.** בוהק טהור הוא ממנו ולמעלה טמא.

(ד) **מיכן אמרו:**

מראות נגעים שנים שהם ארבעה:

בהרת עזה כשלג,

שנייה לה כסיד ההיכל,

השאת כקרום ביצה,

שנייה לה כצמר לבן, **דברי רבי מאיר.**

וחכמים אומרים:

השאת כצמר ושנייה לה כקרום ביצה.

(ה) הפתוך שבשלג כיון המזוג בשלג. הפתוך שבסיד כדם המזוג בחלב **דברי רבי ישמעאל.**

רבי עקיבא אומר:

אדמדם שבזה ושבזה כיון המזוג במים אלא של שלג עזה ושל סיד דיהא הימינה.

(ו) **רבי חנינה סגן הכהנים אומר:**

מראות נגעים שישה עשר.

רבי דוסא בן הרכינס אומר:

שלשים וששה.

עקיבא בן מהללאל:

שבעים ושנים.

אמר רבי יוסי, שאל רבי יהושע בנו של רבי עקיבא את רבי עקיבא:

אמר לו: מפני מה אמרו מראות נגעים [שתים] שהם ארבעה?

אמר לו: אם לאו מה יאמרו?

אמר לו: יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפים זה עם זה.

אמר רבי יוסי שאל רבי יהושע בנו של רבי עקיבא את רבי עקיבא:

אמר לו: מפני מה אמרו מראות נגעים [שתים] שהם ארבעה?

אמר לו: אם לאו מה יאמרו?

אמר לו : יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא.

אמר לו : לומר לך שמצטרפין זה עם זה.

אמר לו : ויאמרו כל שהוא מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפים זה עם זה.

אמר לו : מלמד שאם אינו בקי בהם ובשמותיהם לא יראה את הנגעים.

(ז) ושערה לא הפך לבן -

לא שיער מחייתה.

כיצד בהרת כגריס ובה מחיה כעדשה ושיער לבן בתוך המחיה, הלכה המחיה טמאה משום

שיער לבן, הלכה שיער לבן טמאה משום המחיה.

רבי שמעון:

מטהר, מפני שלא הפכתו הבהרת.

אמר לו : והלא כבר נאמר : **ושיער בנגע הפך לבן**, נגע זה בכל מקום.

(ח) ושערה לא הפך לבן -

ולא שער מקצתה.

כיצד בהרת היא מחיתה כגריס ושיער לבן בתוך הבהרת הלכה המחיה טמאה משום שיער לבן,

הלך שיער לבן טמא משום המחיה.

רבי שמעון:

מטהר, מפני שלא הפכתו הבהרת כגריס. ומודים שאם יש במקום שיער לבן כגריס שהוא טמא.

(ט) ושערה לא הפך לבן והסגיר -

הא אם יש בה שיער שחור אינו ממעטה.

שאלו התלמידים את רבי יוסי:

בהרת ובה שיער שחור חוששים אנו שמא מיעט מקומו את הבהרת מכגריס.

אמר להם : בהרת ובשער לבן חיישינן שמא מיעט מקומה בהרת מכגריס.

אמרו לו : לא, אם אמרת בשיער לבן שהוא סימן טומאה תאמר בשיער שחור שאינו סימן

טומאה.

אמר להם : הרי שיש בה עשר שערות לבנות כלום הם סימני טומאה אלא שתיים. חוששים אנו

על המותר שמא מיעט מקומו את בהרת מכגריס.

אמרו לו : לא, אם אמרת בשיער לבן שהוא מין טומאה תאמר בשיער שחור שאינו מין טומאה.

אמר להם : אף שיער שחור הופך והוא מין טומאה ואומר : **ושערה לא הפך לבן והסגיר**, הא יש

בה שיער שחור אינו ממעטה.

והסגיר הכהן את הנגע שבעה ימים -

תחלה.

פרק ג

[יג, ה]

בשביעי -

יכול בין ביום ובין בלילה?

תלמוד לומר: **ביום** ולא בלילה.

(ב) יכול כל מראה היום יהו כשירים?

תלמוד לומר: **לכל מראה עיני הכהן**, ומה כוהן פרט לשחשך מאור עיניו אף היום פרט לשחשך מאור עיניו.

(ג) מיכן אמרו:

אין רואים את הנגעים בשחרית ובין הערבים ולא בתוך הבית ולא ביום המעונן לפי שכהה נראית עזה ולא בצהרים מפני שעזה נראית כהה.

אימתי רואים?

בשלש בארבע בחמש בשבע בשמונה ותשע, **דברי רבי מאיר**.

רבי יהודה אומר:

בארבע בחמש בשש בשמונה ובתשע.

רבי יוסי אומר:

בארבע וחמש בתשע בעשר אבל רואה אני את דברי רבי.

(ד) והנה הנגע עמד בעיניו -

שאם העז והכהה כהה והעז כאילו לא כהה ולא פשה שאם כנס ופשה או פשה וכנס כאילו לא פשה.

והסגיר שבעת ימים שנית -

מלמד שיום שביעי עולה לו מן המנין בין מלפניו בין מלאחריו.

[יג, ו]

וראה הכהן אותו ביום השביעי שנית -

כוהן שרואהו בראשונה רואהו בשניה ואם מת רואהו כוהן אחר.

(ה) והנה כהה -

יכול למטה מארבע מראות?

תלמוד לומר: **הנגע**.

אי הנגע יכול במראיו?

תלמוד לומר: **והנה כהה**, הא כיצד?
כהה ממראיו לא למטה מארבע מראות.

(ו) והנה כהה -

שאם העז וכהה כאילו לא העז.

הנגע -

שאם כהה והעז כאילו לא כהה.

(ז) לא פשה -

שאם כנס ופשה כאילו לא כנס הנגע שאם פשה וכנס כאילו [לא] פשה.

(ח) אם נאמרו בשבוע ראשון למה נאמרו בשבוע שני?
אלא **שבבגד** העומד בראשון מסגיר ובשני שורף.
ובאדם העומד בראשון מסגיר ובשני פוטר,
צריך לומר בשבוע ראשון וצריך לומר בשבוע שני.

(ט) וטהרו הכהן מספחת -

אף על פי שלא נשתנו מראה.
או יכול אף על פי שהלכה וחזרה?
תלמוד לומר: **הוא**.
מה יעשה לה?

רבי יהודה אומר:

תראה כתחילה.

וחכמים:

מטהרים.

(י) וכבס בגדיו -

וכבס בגדיו מלטמא משכב ומושב ומלטמא בביאה.

וטהר -

מן הפריעה ומן הפרימה ומן התגלחת ומן הציפורים.

וכבס בגדיו -

יכול הרי הוא מסולק?

תלמוד לומר : תפשה טמא.

(יא) אין לי אלא כמראה שלא כמראה מניין?

תלמוד לומר **תפשה**.

[יג, ז]

ואם פשה -

תפשה.

(יב) החליטו בשער לבן הלך שיער לבן וחזר שיער שחור [נ"א לבן] וכן המחיה והפישיון

בתחילה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור הרי הוא כמות שהיתה.

תלמוד לומר : **תפשה**.

ואם פשה -

תפשה.

(יג) יכול יהיה הפישיון מטמא בתחילה?

תלמוד לומר : **אחרי הראותו אל הכהן לטהרתו**.

יכול אם ראהו כוהן שהוא פושה והולך יזקק?

תלמוד לומר : **לטהרתו**, אינו נזקק לו אלא משעה שהוא רואה אותו מטומאה לטהרה.

ונראה שנית אל הכהן -

כוהן שהוא רואהו בראשונה רואהו בשנייה ואם מת רואהו כוהן אחר.

[יג, ח]

(יד) וראה הכהן והנה פשתה המספחת בעור -

הרי זה בא ללמד על הפישיון שלא יטמא אלא בארבע מראות ובהם המראות שהאום מטמא

והפישיון מטמא.

(טו) הלא דין הוא, האום מטמא והפישיון מטמא, מה האום אינו מטמא אלא בד' מראות אף

פשוט אינו מטמא אלא בד' מראות.

(טז) או כלך לדרך זו :

שיער לבן סימן טומאה ופישיון סימן טומאה, מה שיער לבן מטמא בכל מראות לובן, אף פשוט

יטמא בכל מראה לובן.

(יז) נראה למי דומה ?

דנים דבר שהוא מטמא בכל נגעים מדבר שהוא מטמא בכל נגעים, ואל יוכיח שיער לבן שאין מטמא בכל נגעים.

או כלך לדרך זו:

דנים דבר שהוא סימן טומאה מדבר שהוא סימן טומאה ואל תוכיח האום שאינו סימן טומאה?
תלמוד לומר: **וטימאו הכהן צרעת היא**, הרי זה בא ללמד על הפשיון שלא יטמא אלא בארבע מראות היא פרט לשפשתה לבוהק.

פרשה ג

[יג, ט-י]

נגע צרעת כי תהיה באדם וראהו הכהן -

למדנו לשאת שהיא מטמא במחיה.
ומניין לרבות שאר המראות?
ודין הוא, אם מצינו ששיוו כל המראות לשאת ליטמא בשער לבן ישו כל המראות לשאת ליטמא במחיה.

קל וחומר אם שיוו כל המראות לשאת ליטמא בשער לבן שאין שיער לבן מטמא בקרחת ובגבחת, לא ישו כל המראות לשאת ליטמא במחיה שהמחיה מטמא בקרחת ובגבחת. לא, אם שוו כל המראות לשאת ליטמא בשיער לבן ששיער לבן מטמא בשחין ובמכוה, ישו כל המראות לשאת ליטמא במחיה שאין המחיה מטמאה בשחין ובמכוה?
תלמוד לומר: **נגע צרעת**.
ומה השאת אום, אף הבהרת אום.
ומנין לרבות שאר המראות, הוא הדין והיא תשובה.
תלמוד לומר: **נגע צרעת**.

(ב) כי תהיה -

מן הדיבר ואילך.

באדם -

להביא את הבא בכולו לבן, שתהא המחיה מטמאתו.
והלא דין הוא, בהרת קטנה מחיה מטמאתה בהרת גדולה לא כל שכן.
לא, אם אמרת בבהרת קטנה שהוא סימן טומאה, תאמר בבהרת גדולה שאינו סימן טומאה, הואיל ואינה סימן טומאה לא תהא מחיה מטמאתה?
תלמוד לומר: **באדם**, להביא את הבא בכולו לבן שתהא מחיה מטמאתה.

(ג) קראו לו לראות נגע אחד וצמח בו נגע אחר, מניין שהוא זקוק לו?
תלמוד לומר: **וראה הכהן והנה שאת**.

והיה הפכה -

שהפכתו כולה היא לא שהפכתו חבירתה.

(ד) זהו שער פקידה.

שעקביא בן מהללאל:

מטמא.

וחכמים:

מטהרים.

אמר רבי עקיבא:

מודה אני בזה שהוא טהור.

איזהו שער פקידה?

מי שהיתה בו בהרת ובה שתי שערות הלך ממנו כחצי גריס והניח לשיער לבן במקום הבהרת וחזר.

אמרו לו: כשם שביטלו דברי עקביא אף כל דבריך אינו מקויימים.

(ה) והיא הפכה -

שהפכתו כולה ולא שהפכתו מקצתה. כיצד?

בהרת כחצי גריס ובה שתי שערות ונולדה בהרת כחצי גריס ובה שיערה אחת, הרי זה להסגיר.

(ו) והיא הפכה -

שהפך כולה את כולו ולא שהפך כלה את מקצתו, כיצד?

בהרת כחצי גריס ובה שיערה אחת נולדה בהרת כחצי גריס ובה שיערה אחת הרי זו להסגיר בהרת כחצי גריס ואין בה כלום ונולדה בהרת כחצי גריס ובה שתי שערות הרי זו להחליט מפני שהפכתו הבהרת.

(ז) ומחיה בשר חי -

יכול כל שהו?

תלמוד לומר: **שער לבן.**

ומחית -

מה שיער לבן מקום ב' שערות אף מחיה מקום ב' שערות.

[יג, יא]

(ח) יכול לא תהא בה עד שיהא בה שיער לבן ומחית?

תלמוד לומר : **צרעת נושנת היא**, היא טמאה ואינה צריכה דבר אחר לסעדה.

(ט) ואם כן למה נאמר : **שיער לבן ומחית בשר חי?**
מלמד שלא תהא טמאה עד שיהא בה כדי לקבל שיער לבן ומחית.

(י) יכול שיער לבן מצד זה ומחית מצד זה?
תלמוד לומר : **בשאת**, שתהא מבוצרת בשאת.

(יא) הא כיצד?
מקום שתי שערות משמאלה ומימינה וכן למעלה הימינה וכן למטה הימנה מרובעות ונמצאו שלשים ושש שערות, נמצא גופה של בהרת כגריס הקילקי מרובע.

בשר חי -

לא השחין.

בשר חי -

לא בוהק.

בשאת -

לא השחין.

בשאת -

לא בוהק.

פרק ג

צרעת -

בנין אב לכל הצרעת שיהו כגריס.

נושנת -

מלמד שהיא מטמאה שלא הפוכה.

הלא דין הוא, שיער לבן סימן טומאה ומחיה סימן טומאה, מה שיער לבן אינו מטמא אלא

הפוך, אף מחיה לא מטמא אלא הפוכה?

תלמוד לומר : **נושנת**, מלמד שהיא מטמא שלא הפוכה.

(ב) היא -

מלמד שהיא מטמאה הפוכה.

והלא דין הוא, מה אם שיער לבן שאינו מטמא שלא הפוך מטמא הפוך מחיה שמטמאה שלא הפוכה אינו דין שתטמא הפוכה?
תלמוד לומר: **היא**, מלמד שהיא מטמאה הפוכה.

(ג) וטמאו הכהן ולא יסגירנו -

מלמד שאין מסגירים את המוחלט.
מניין שאין מחליטים לא את המוסגר ולא מסגירים את המוסגר?
תלמוד לומר: **לא יסגירנו כי טמא הוא**, כל שנקרא שמו עליו טמא אין זקוק לו.

(ד) או אינו אלא **ולא יסגירנו**, אם טמא שלא יסגירנו כוהן אבל מוחלט יסגירנו?
תלמוד לומר: **כי טמא הוא**, בנראה דיברתי ולא ברואה.

(ה) ואם פרוח תפרח -

אין לי אלא בזמן שפרחה בכולו אחת, פורחת וחוזרת פורחת וחוזרת מנין?
תלמוד לומר: **פרוח תפרח**.

(ו) אין לי אלא מלמטה למעלה, מלמעלה למטה מנין?
תלמוד לומר: **תפרח. ואם פרוח תפרח**.

(ז) אין לי אלא מטמאה לטהורה מטהורה לטמאה מנין?
תלמוד לומר: **תפרח. ואם פרוח תפרח**.

רבי נחמיה אומר:

אם מתחילה פרוח מטמאה לטהורה טהור, מטהורה לטמאה טמא.

פרק ד

צרעת -

מה תלמוד לומר?
שיכול אין לי אלא פריכה מטהרת אלא בשאת בלבד, מניין לרבות שאר המראות?
תלמוד לומר: **הצרעת**.

וכסתה הצרעת -

לא הבוהק שהייתי אומר הואיל והוא סימן טהרה בסוף תהא סימן טהרה תחילה?
תלמוד לומר: **וכסתה הצרעת**, לא הבוהק.

(ב) את כל עור הנגע -

עור הראוי לקבל נגע פרט לשחין המורד ולמכוה המורדת.

או אינו אומר את כל עור הנגע עור הראוי לקבל נגע כגריס יעכב ושאינו ראוי לקבל נגע כגריס לא יעכב?

תלמוד לומר: **כולו הפך לבן**.

אי כולו הפך לבן יכול תוך ראשו תוך רגליו?
תלמוד לומר: **מראשו**, להוציא תוך ראשו.

עד רגליו -

להוציא תוך רגליו.

(ג) לכל מראה עיני הכהן -

פרט לבית הסתרים.

מיכן אמרו:

האיש נראה כעודר וכמוסק זתים. כעודר בבית הסתרים וכמוסק בבית השחי, האשה כעורכת וכמניקה את בנה. כעורכת בבית הסתרים וכמניקה את בנה תחת הדד, כאורגת בעומרים לשחי ליד הימנית.

רבי יהודה אומר:

אף כטוה פשתן לשמאלית כשם שהוא נראה לנגעו כך נראה לתגלחתו.

(ד) דבר אחר:

לכל מראה עיני הכהן -

פרט לכהן שחשך מאור עיניו והסומא באחת מעיניו לא יראה את הנגעים.

[יג, יג]

(ה) וראה הכהן והנה כסתה הצרעת -

מה תלמוד לומר?

שיכול אין לי פריחה מטהרתו אלא מן השאת בלבד, מנין לרבות שאר המראות?

תלמוד לומר: **את הצרעת**.

את כל בשרו -

להביא את בין האצבעות ידים ורגלים.

דבר אחר:

מה תלמוד לומר **את כל בשרו**?

מנין אתה אומר פרוחה בכולו אבל לא כחצי עדשה הסמוך לראש ולזקן לשחין ולמכוה ולקרח.

חזר תוך הראש והזקן ונקרחו, השחין והמכוה והקרח ונעשו צרבת יכול יהיה טוהר?

תלמוד לומר: **את כל בשרו**, עד שתפרח בכולו.

(ו) וטהר הנגע, טהור -

מה תלמוד לומר?

שיכול אין לי אלא פריחה מטהרת אלא לאחר חליטת מחיה בתחילה, מניין אחר החלט מחיה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור לאחר החלט, שער לבן בתחילה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור, אחר החלט הפישיון בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני בסוף שבוע שלישי לאחר הפטור ופריחת הסגר?
תלמוד לומר: **וטהר הנגע טהור**, לרבות את כולן.

(ז) יכול הפורח מן הטהור יהיה טהור?

תלמוד לומר: **הוא**, הוא טהור ואין הפורח מן הטהור טהור אלא טמא.

פרק ה

[יג, יד]

וביום הראות בו -

בא ללמד על ראשי איברים שנתגלו שיהו טמאים.

יכול כל שהוא?

תלמוד לומר כאן: **בשר חי**, ולהלן הוא אומר **בשר חי**, מה בשר חי נאמר להלן כעדשה, אף כאן כעדשה. **דברי רבי מאיר**.

רבי יוסי אומר:

וכי משום מחיה הוא מטמא, והלא אין מחיה מטמא בראשי אברים אלא גזירת מלך הוא ואפילו כל שהן.

אמר ר' מאיר:

וכי משום ראשי איברים הוא מטמא והלא אם חזרה לאמצעיתו טמא, אלא נאמר כאן בשר חי ולהלן נאמר בשר חי מאי בשר האמור להלן כעדשה אף בשר חי כאן כעדשה.

(ב) וביום -

מלמד שנותנים לו שני ימים שני ימים לביתו ב' ימים לכסותו **דברי רבי יהודה**.

רבי אומר:

הרי הוא אומר: **וצוה הכהן וגו'**. אם ממתנינים לדבר הרשות לא ימתינו לדבר מצווה?!

וכמה היא מצותו?

נראה בחתן נותנים ז' ימי המשתה לו ולביתו ולכסותו. וכן ברגל נותנים לו כל ימי הרגל.

(ג) בו -

מה תלמוד לומר, מנין אתה אומר פרוחה בכולו אבל לא בראש ובזקן בשחין ובמכוה ובקרח המורדים חזר הראש והזקן ונקרחו והשחין והמכוה והקרח ונעשו צרבת, יכול יהא טמא? תלמוד לומר: **בו** בהופך, אם הפך טמא הא אם חזר לראש ולזקן ולמכוה ולקרח אינו טמא.

(ד) בשר חי -

החוזר טמא, אין שיער לבן החוזר טמא.

ר' יהושע:

מטמא.

שר' יהושע אומר:

שער לבן סימן טומאה **ומחיה** סימן טומאה, מה מחיי' חוזרת טמא אף שיער לבן יחזור ויטמא.

אמר לו ר' עקיבא:

אימתי יפה כוחו של שיער לטמא, בזמן ששימש החלט, או בזמן שלא שימש החלט?

אמר לו: בזמן שלא שימש החלט.

אמר לו: מה בזמן שימש החלט אינו מעכב את הפריחה, בזמן שלא שימש החלט אינו דין שלא

יעכב את הפריחה!?

ועוד שנאמר: **בשר חי בשר חי**, החוזר טמא ואין שיער לבן החוזר טמא.

(ה) בשר החי -

החוזר טמא ולא הבהק החוזר טמא.

הלא דין הוא, בוקק מעכב ומחייה מעכבת, מה מחייה חוזרת ומטמאה אף הבהק יחזור

ויטמא?

תלמוד לומר: **בשר חי**. בשר חי החוזר טמא ואין הבהק החוזר טמא.

(ו) וראה הכהן את הבשר החי וטמא -

מה תלמוד לומר?

שיכול אין לי אלא ראשי איברים שנתגלו שיהו טמאים אלא לאחר פריחת החלט מחיה

בתחילה, מנין אחר פריחת החלט מחיה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור אחר

פריחת החלט שיער לבן בתחילה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור, אחר פריחת

החלט הפשיון בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור אחר פריחת הסגר?

תלמוד לומר: **וראה הכהן את הבשר החי וטמא**, לרבות את כולו.

(ז) יכול הבא בכולו לבן שחזרו בו בראשי איברים מתוך הפטור יהא טמא?

תלמוד לומר: **הוא**, אוציא את הבא בכולו לבן שחזרו בו ראשי איברים מתוך הפטור ולא

אוציא את הבא בכולו לבן שחזרו בו ראשי איברים בין מתוך החלט בין מתוך הסגר?

תלמוד לומר: **טמא הוא צרעת הוא**, הוא טמא ואין הבא בכולו לבן שחזרו בו ראשי איברים

בין מתוך החלט בין מתוך ההסגר בין מתוך הפטור טמא אלא טהור.

פרק ו

[יג, טז]

או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן -

הרי זה בא ללמד על ראשי איברים שנתגלו וחזרו ונתכסו שיהו טהורים, יכול פעם אחת ומניין אפילו מאה פעמים נתכסו טהור נתגלו טמא?
תלמוד לומר: **ישוב, או כי ישוב**.

(ב) ונהפך ללבן -

אפילו למראה בוחק. שהייתי אומר הואיל והוא סימן טומאה בתחילה תהא סימן טומאה בסוף?
תלמוד לומר: **ונהפך ללבן** למראה בוחק.

[יג, יז]

(ג) וראהו הכהן והנה נהפך הנגע ללבן וטהר את הנגע טהור הוא -

מה תלמוד לומר?
שיכול אין לי אלא ראשי איברים שנתגלו וחזרו ונתכסו שיהו טהורים אלא אחר חזרת פריחת החלט מחיה בתחילה, מנין אחר חזרת פריחת החלט מחיה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני אחר הפטור, אחר חזרת פריחת החלט שער לבן בתחלה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני אחר הפטור, אחר חזרת החלט הפישיון בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני אחר הפטור, אחר חזרת פריחת הסגר?
תלמוד לומר: **וראהו והנה נהפך טהור הוא**, לרבות את כולם.

(ד) יכול הבא בכולו לבן בתחילה יהא טהור?

תלמוד לומר: **הוא**, הוא טהור ואין הבא בכולו לבן בתחילה טהור אלא טמא.

[יג, יח]

(ה) שחין -

יכול מורד?

תלמוד לומר: **ונרפא**.

אי ונרפא יכול עד שיעשה צלקת?

תלמוד לומר: **שחין**, הא כיצד?

נרפא ולא נרפא.

וכן הוא אומר למטה: **צרבת השחין הוא** עד שתקרום כקליפת השום.

(ו) אין לי אלא שחין שעלה מאליו, מניין לקה בעץ ובאבן ובגפת ובמי טבריא ובכל שאינו בא

מחמת האש הוא שחין?

תלמוד לומר: **שחין שחין**, ריבה.

אין לי אלא שחין של אחר הדיבר שלפני הדיבר מנין?
בגוי שנתגייר, עד שלא נתגייר מנין?
בקטן משנולד, עד שלא נולד מנין?
תלמוד לומר: **שחין. שחין. שחין** ריבה.
אין לי אלא שחין שיש לו היכן שיפשה, שחין שאין לו להיכן שיפשה מנין?
תלמוד לומר: **כי יהיה בו בעורו**, אפילו בכולו.
אין לי אלא בזמן שמקצת שחין ומקצת בהרת [מקצת שחין וכולו בהרת] מקצת בהרת וכולו שחין. כולו שחין וכולו בהרת מנין?
תלמוד לומר **כי יהיה בו**, אפילו בכולו. **בעורו** אפילו בכולו.

(ז) שאלו את רבי אליעזר:

מי שעלה לתוך ידו בהרת כסלע ומקומה צרבת השחין מהו?
אמר להם: יסגיר.
אמרו לו: למה?
לגדל שיער לבן אינה ראויה ולפשיון אינה פושה ולמחיה אינה מטמאה.
אמר להם: שמא תכנוס ותפשה.
אמרו לו: והרי מקומה כגריס.
אמר להם: כך שמעתי יסגיר.

אמר לו רבי יהודה בן בתירה:

אלמדנו.
אמר לו: אם לקיים דברי חכמים הין.
אמר לו: שמא יוולד לו שחין אחר חוצה לו ויפשה לתוכו.
אמר לו: חכם אתה שקיימתה את דברי חכמים.

פרשה ד

[יג, יט]

והיה במקום השחין שאת -

שיקדום השחין לשאת ולא תקדום השאת לשחין.

רבי אליעזר בן יעקב אומר:

קרui הוא במקומו עד שלא בא לשם.

(ב) כיצד היה בעור הבשר עד שלא נעשה שחין?

והיה רבי אליעזר בן יעקב:

מטמא.

וחכמים:

מטהרים.

(ג) שאת לבנה -

מלמד שהיא מטמא חלקה.

בהרת לבנה אדמדמת -

מלמד שהיא מטמא בפתוך.

יכול השאת תטמא חלקה והבהרת תטמא בפתוך.

ומנין ליתן את האמור בשאת בבהרת, ואת האמור בבהרת בשאת?

תלמוד לומר: **נגע צרעת.**

[יג, כ-כא]

(ד) מראה שפל -

אין לי אלא מראה שפל, ומניין לרבות את השפל לגבוה?

תלמוד לומר: **ושפלה איננה מן העור.**

בשחין פרוחה -

אבל לא בעור הבשר.

יכול לא תפשה בעור הבשר אבל תפשה בעור המכוח?

תלמוד לומר: **ואם תחתיה תעמוד הבהרת לא פשה,** מקום שתחתיה היא פושה, אינה פושה

לא בעור הבשר ולא בעור המכוח.

[יג, כא]

(ה) ואם יראנה -

כולה כאחת.

והנה אין בה ולא בחוט היוצא ממנה.

יכול אפילו יש בו רוחב שתי שערות?

תלמוד לומר: **והנה אין בבהרת שער לבן.**

[יג, כב]

(ו) ואם פשה תפשה בעור -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **וראהו הכהן ביום השביעי, ואם פשה תפשה בעור,** שיכול אין לי אלא פשיון

מטמא אלא בשביעי בלבד, שמיני תשיעי עשירי מניין?

תלמוד לומר: **תפשה, ואם פשה תפשה.**

(ז) החליטו בשיער לבן, הלך שיער לבן וחזר שיער לבן, וכן בפשיון בתחילה ובסוף שבוע לאחר הפטור החליטו בפשיון, הלך הפשיון וחזר הפשיון וכן בשיער לבן בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור, לכך נאמר: **תפשה, ואם פשה תפשה**.

(ח) וטמא אותו-

את הוודאי הוא מטמא ואינו מטמא את הספק, כיצד?
שנים שהיו אצל כוהן בזה בהרת כגריס ובזה כסלע, בסוף שבוע בזה כסלע ובזה כסלע ואין יודע באיזה מהן פשה בין באיש אחד בין בשני אנשים טהור.

רבי עקיבה אומר:

באיש אחד טמא בשני אנשים טהור.
אמרו לו: והלא נאמר **נגע הוא**, אם כן למה נאמר **יטמא אותו**?
את הודאי הוא מטמא ואינו מטמא את הספק.

[יג, כג]

(ט) ואם תחתיה תעמוד הבהרת לא פשתה -

מקום שתחתיה הוא פושה. לא פושה לא בעור הבשר ולא בעור המכוח.

צרבת -

שיהא מקומה צרוב ושיהא מקומה ניכר.

וטהרו -

את הודאי מטהר ואינו מטהר את הספק, כיצד?
שנים שבאו אצל כוהן בזה בהרת כגריס ובזה כסלע, בסוף שבוע בזה כסלע ועוד, בזה כסלע ועוד שניהם טמאים, אף על פי שחזרו להיות כסלע וכסלע שניהם טמאים עד שיחזרו להיות כגריס, לכך נאמר: **וטהרו**, את הודאי הוא מטהר ואינו מטהר את הספק.

פרק ז

ובשר כי יהיה בו בעורו שחין, או בשר כי יהיה בעורו מכות אש -
מלמד שאין שחין ומכוח מצטרפים זה עם זה.

(ב) לא שבאו ואין ידוע אם שחין הוא אם מכוח היא אלא אפילו כחצי גריס שחין וכחצי גריס מכוח אין מצטרפים.

[יג, כד]

(ג) מכות אש -

יכול מורדת?

תלמוד לומר: **והיתה מחיית המכונה**.

יכול עד שתעשה צלקת?

תלמוד לומר: **מכות אש**, הא כיצד?

חייתה ולא חייתה.

וכן הוא אומר למטן **צרבת המכונה היא**, עד שתקרום כקליפת השום.

(ד) אין לי אלא בזמן שנכוה בעור, מנין נכוה בגחלת או ברמץ או בסיד רותח בגיפסיס רותח

וכל שהוא מחמת האש זו היא מכונה?

תלמוד לומר: **מכונה מכונה** ריבה.

אין לי אלא מכונה שלאחר הדיבר שלפני הדיבר מנין?

בגוי שנתגייר, עד שלא נתגייר מנין?

בקטן משנולד עד שלא נולד מנין?

תלמוד לומר: **מכונה מכונה** ריבה.

אין לי אלא מכונה שיש לה להיכן שתפשה, מכונה שאין לה להיכן שתפשה מנין?

תלמוד לומר: **כי יהיה בו**, אפילו בכולו.

אין לי אלא בזמן שמקצתה מכונה ומקצתה בהרת, מקצתה מכונה וכולה בהרת מקצתה בהרת

וכולה מכונה, כולה מכונה וכולה בהרת מנין?

תלמוד לומר: **בעורו, בעורו** ריבה.

(ה) **בהרת לבנה אדמדמת** -

מלמד שהיא מטמאה בפתוך.

ומנין שתטמא חלקה?

תלמוד לומר: **לבנה**.

מנין לרבות שאר המראות?

תלמוד לומר: **או לבנה**.

[יג, כו]

(ו) **ואם יראנה** -

כולה כאחת והנה **אין בבהרת שיער לבן** זהו שאמרו לרבות את החוט היוצא ממנו שיש בו

רוחב שתי שערות.

(ז) **ושפלה איננה מן העור והיא כהה** -

זהו שאמרו לרבות את השוה לגבוה.

[יג, כז]

(ח) **וראה הכהן ביום השביעי ואם פשה תפשה בעור** -

שיכול אין לי פשיון מטמא אלא בסוף שבוע, מנין אף לאחר הפטור?

תלמוד לומר: **תפשה ואם פשה תפשה**.

ט) החליטו בשער לבן הלך שיער לבן וחזר שיער לבן וכן פשיון בתחילה ובסוף שבוע לאחר הפטור, החליטו בפשיון הלך הפשיון וחזר. וכן בשיער לבן בסוף שבוע לאחר הפטור, לכך נאמר **תפשה. ואם פשה תפשה.**

מה תלמוד לומר : **צרעת, צרעת, צרעת**, שלוש פעמים?
צרעת כגריס.

צרעת ליתן את האמור בשאת בבהרת ואת האמור בבהרת בשאת.
צרעת ליתן את האמור בשחין במכוה ואת האמור במכוה בשחין.

[יג, כח]

מה תלמוד לומר **היא היא היא** שלוש פעמים?
היא אינה מטמאה במחייה בתחילה ובסוף שבוע ולאחר הפטור.
היא פשט לפשתה לבוהק בסוף שבוע לאחר הפטור.
היא אין לה מראה חמישית היא אין השחין והמכוה מצטרפים זה עם זה.

פרשה ה

[יג, כט]

איש -

להביא את שניתק נתק בתוך נתק, **דברי רבי עקיבא.**

איש ואשה -

אין לי אלא איש ואשה, מנין לרבות טומטום ואנדרוגינוס?
תלמוד לומר : **או כי יהיה בו נגע בראש או בזקן**, מלמד שאין הראש והזקן מצטרפים זה עם זה.

ב) יכול לא יצטרפו זה עם זה, אבל יפשו מזה לזה?
תלמוד לומר : **צרעת הראש או הזקן**, כשם שאין מצטרפים זה עם זה כך אין פוסין מזה לזה.

ג) אין לי אלא בזמן שיש לו בראש ובזקן, יש לו בראש אבל לא בזקן, בזקן אבל לא בראש, לא בראש ולא בזקן מנין?
תלמוד לומר : **ואיש או אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן.**

[יג, ל-לא]

ד) **מראה עמוק -**

אין לי אלא מראה עמוק, מנין לרבות את השוה והגבוה?

תלמוד לומר: **והנה אין מראה עמוק מן העור**, ואם כן למה נאמר **מראהו עמוק**, יכול אם נתקו אדם יהא טמא?
תלמוד לומר: **מראהו עמוק**, מה מראהו עמוק בידי שמים אף אין לי אלא בידי שמים.

(ה) ובו -

להביא את שבתוכו ושוכב חוצה לו, פרט לשחוצה לו ושוכב בתוכו.

ושיער -

מיעוט שיער שתי שערות.

צהוב -

לא ירוק ולא אדום ולא שחור, אוציא את כולם ולא אוציא את שיער לבן?
ודין הוא, ומה אם שיער צהוב שאינו סימן טומאה בנגע, הרי הוא סימן טומאה בנתק, שיער לבן שהוא סימן טומאה בנגע אינו דין שיהא סימן טומאה בנתק?
תלמוד לומר: **צהוב**, צהוב ולא לבן.
ולמה הוא דומה?
לתבנית הזהב.

(ו) דק -

לקוי קצר, **דברי ר' עקיבא**.

רבי יוחנן בן נורי אמר:

אפילו ארוך.

אמר רבי יוחנן בן נורי:

ומה הלשון הוא אומר דק מקל זה, דק קנה זה, דק לקוי קצר או דק לקוי ארוך.

אמר לו רבי עקיבא:

עד שאנו למידיים מן הקנה נלמד מן השיער דק שערנו של פלוני דק לקוי קצר לא דק לקוי ארוך.

(ז) יכול יהיה מוסף על ארבע מראות שבעור הבשר?

תלמוד לומר: **וטמא אותו הכהן נתק הוא**.

(ח) יכול אינו מוסף על ארבע מראות שבעור הבשר אבל יטמא מקום הבהרת?

תלמוד לומר: **נתק הוא**, הוא אינו מטמא מקום הבהרת.

(ט) יכול לא יטמא מקום הבהרת אבל תהא הבהרת מטמאה בראש ובזקן?

תלמוד לומר: **נתק הוא צרעת הראש או הזקן הוא**, אין לראש ולזקן טומאה אלא טומאת נתקים בלבד.

פרק ח

[יג, לא]

וכי יראה הכהן את נגע הנתק -

אמר רבי שמעון:

מה תלמוד לומר **נגע נתק**?

הקיש נגע לנתק, מה נגע שיעור לבן שבו אינו מטמא אלא הפוך, אף נתק שיער צהוב שבו לא יטמא אלא הפוך שיער צהוב דק.

(ב) קל וחומר, ומה אם שיער לבן שאין שיער אחר מציל מידו אינו מטמא אלא הפוך, שער

צהוב דק שיש שער אחד מציל אינו דין שלא יטמא אלא הפוך?

לא, אם אמרת בשיער לבן שלא יפה כוחו במקומו ליטמא בכל מראה תאמר בשיער צהוב דק שייפה כוחו במקומו ליטמא בכל מראה, הואיל ויפה כוחו במקומו ליטמא בכל מראה יטמא הפוך ושלא הפוך?

תלמוד לומר: **נגע נתק**.

הקיש נגע לנתק, מה הנגע שיער לבן שבו אינו מטמא אלא הפוך אף הנתק שיער צהוב שבו לא יטמא אלא הפוך.

(ג) רבי יהודה אומר:

כל מקום שצריך לומר הפך אמר הפך אבל הנתק שנאמר בו ושיער צהוב מטמא הפוך ושלא הפוך.

(ד) אם כן למה נאמר: נגע נתק?

הקיש נגע לנתק, מה נגע אינו פחות מכגריס אף נתק כגריס. וכשהוא אומר למטן **נגע נתק**

הקיש נגע לנתק, מה נתק שאין הפשיון לתוכו אף נגע שאין הפשיון לתוכו.

(ה) ושיער -

מיעוט שיער שתי שערות.

שחור -

אין לי אלא שחור ומנין לרבות את הירוק ואת האדום?

תלמוד לומר: **שיער**, אם כן למה נאמר: **שחור**?

השחור מציל והאדום והצהוב אינו מציל.

(ו) איזהו צהוב שאינו מציל?

הרי שקדם את הנתק טמא, **דברי רבי יהודה**.
אלא שהיה בו שתי שערות אחת צהובה ואחת שחורה, ואחת צהובה ואחת לבנה, הייתי אומר
הואיל ואינו מצטרפים לטומאה יצטרפו לטהרה?
תלמוד לומר: **שחור**, השחור מציל והצהוב אינו מציל.

רבי אליעזר בן יעקב אומר:

שיער צהוב שקדם את הנתק לא מטמא ולא מציל.

רבי שמעון אומר:

כל שאינו סימן טומאה בנתק הרי סימן טהרה בנתק.

(ז) אין בו עד שיהא מבוצר בו.

מיכן אמרו:

שני נתקים זה בצד זה ושיטה של שיער מפסקת בינתים נפרץ ממקום אחד טמא משני מקומות
טהור.

כמה תהא פירצה?

מקום שתי שערות.

נפרץ ממקום אחד כגריס טמא מפני שלא כנס שיער שחור לתוכו.

(ח) שני נתקים זה לפניו מזה ושטה של שיער מפסקת ביניהם נפרץ ממקום אחד טמא משני
מקומות טהור.

כמה תהא פירצה?

מקום שתי שערות.

נפרץ ממקום אחד כגריס טהור מפני שכנס שיער שחור לתוכו.

(ט) ושיער שחור אין בו והסגיר -

ואם יש בו פטור, או אינו אומר אלא **ושיער שחור אין בו והסגיר** ואם יש בו מטמא?

כשהוא אומר: **ואם בעיניו עמד הנתק טהור הוא**, הרי זה בא ללמד על שיער שחור שהוא סימן

טהרה בנתק, הא מה אני מקיים **ושיער שחור אין בו** ואם יש בו פטור **והסגיר הכהן את נגע**

הנתק שבעת ימים תחלה.

פרק ט

[יג, לב]

בשביעי -

יכול בין ביום ובין בלילה?

תלמוד לומר: **ביום** ולא בלילה.

(ב) יכול עור הברש שהוּא מטמא בארבע מראות יהא צריך יום נתקים שאין מטמאים בארבע מראות לא יהו צריכים יום?
תלמוד לומר **ביום** ולא בלילה.

(ג) והנה לא פשה הנתק ולא היה בו שיער צהוב -

רבי יהודה אומר:

אינו אומר לא הפך בו השיער צהוב אלא **לא היה בו שיער צהוב**, הא אם קדם את הנתק טמא.

רבי יוחנן בן נורי אומר:

אינו אומר לא היה בו שיער צהוב דק אלא **לא היה בו שיער צהוב** ואפילו ארוך, **ומראה הנתק אין עמוק מן העור**, לא ממשו.

[יג, לג]

(ד) והתגלח -

בכל אדם, לפי שמצינו שתגלחת האחרונה בכהן יכול אף זו בכהן?
תלמוד לומר: **והתגלח**, בכל אדם.

(ה) והתגלח -

בכל דבר, לפי שמצינו שתגלחת אחרונה בתער יכול אף זו בתער?
תלמוד לומר: **והתגלח**, בכל דבר.

(ו) והתגלח -

אף על פי שהוא נזיר, לפי שנאמר: **ותער לא יעבור על ראשו**, יכול אף על פי מנוגע?
תלמוד לומר: **והתגלח**, אף על פי נזיר.

(ז) יכול כשם שתגלחת הנגע דוחה להתגלחת הנזיר בזמן שהוא ודאי, כך תהא תגלחת הנזיר

דוחה לתגלחת הנתק בזמן שהוא ספק?

תלמוד לומר: **ואת הנתק לא יגלח**, וכי מה יש בו ואם כן למה נאמר: **ואת הנתק לא יגלח?**

אלא סמוך לנתק לא יגלח, הא כיצד?

מגלח חוצה לו ומניח שתי שערות סמוך לו כדי שיהא ניכר אם פשה.

ומניין לתולש סימני טומאה מתוך נגעו עובר בלא תעשה?

תלמוד לומר: **ואת הנתק לא יגלח**.

[יג, לד]

(ח) וכבס בגדיו -

מלטמא משכב ומושב ומלטמא בביאה.

וטהר -

מן הפריעה ומן הפרימה ומן התגלחת ומן הציפרים.

וכבס בגדיו -

וטבל, יכול הרי הוא מסולק?

תלמוד לומר: **ואם פשה יפשה טמא.**

[יג, לה]

(ט) אחרי טהרתו -

אין לי אלא לאחר הפטור, ומנין אף בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני?

תלמוד לומר: **יפשה, ואם פשה תפשה.**

(י) החליטו בשיער צהוב והלך שיער צהוב וחזר וכן בפשיון בתחילה בסוף שבוע ראשון בסוף

שבוע שני לאחר הפטור הרי היא כמו שהיה, לכך נאמר: **יפשה, ואם פשה יפשה.**

החליטו בפשיון הלך הפשיון וחזר הפשיון וכן שער צהוב בתחילה בסוף שבוע ראשון בסוף

שבוע שני לאחר הפטור, הרי הוא כמו שהיה תלמוד לומר: **פשה, ואם פשה יפשה.**

[יג, לו]

(יא) ומנין לשיער צהוב החוזר לאחר הפטור טמא?

תלמוד לומר: **לא יבקר הכהן לשיער צהוב טמא הוא.**

(יב) ומנין לשיער צהוב שיטמא שלא בפשיון, ומנין לפשיון שיטמא שלא בשיער צהוב?

תלמוד לומר: **לא יבקר לשיער הצהוב טמא הוא.**

(יג) ומנין אין מסגירין את המוסגר ואין מחליטין את המוחלט ואין מסגירין את המוחלט ואין

מחליטין את המוסגר בנתקים?

תלמוד לומר: **לא יבקר הכהן לשיער הצהוב טמא.**

[יג, לז]

(יד) ואם בעיניו -

אין לי אלא בעיני עצמו, בעיני בנו בעיני תלמידו מנין?

תלמוד לומר: **ואם בעיניו עמד הנתק.**

ושיער -

מיעוט שיער שתי שערות.

שחור -

אין לי אלא שחור, מנין לרבות את הירוק ואת האדום?
תלמוד לומר: **ושיער שחור צמח בו**, אף על פי שאינו מבוצר בו.
אין לי אלא הצומח בתחילה והמשואר בסוף, ומנין למשואר בתחלה וצומח בסוף?
תלמוד לומר: **שיער שיער**, ריבה.

(טו) מי שהיה בו נתק ובו שיער צהוב טמא, נולד לו שיער שחור טהור אף על פי שהלך לו שיער שחור טהור.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון:
כך נתק שטהור שעה אחת אין לו טומאה לעולם.

(טז) נרפא הנתק -

ולא שנתק נתק בתוך נתק.

רבי עקיבא אומר:

לא טיהרתי אלא הרפוי.

טהור הוא -

יכול יפטור וילך לו?

תלמוד לומר: **וטהרו הכהן**.

אי וטהרו הכהן יכול אם אמר הכהן על טמא טהור יהא טהור?
תלמוד לומר: **טהור וטהרו הכהן**, על הדבר הזה עלה הילל מבבל.

פרק י

[יג, לט]

בוהק טהור -

מלמד שבוהק טהור.

יכול לא יטמא משום אום אבל יטמא משום פשיון?

תלמוד לומר: **הפורח טהור**.

יכול יטהר את הבהרת שיצת ממנו?

תלמוד לומר: **הוא**.

יכול לא יטהר את הבהרת שיצאת ממנו אבל יטהר את הבהרת שנשמך לה?

תלמוד לומר: **בוהק הוא טהור הוא**, הוא טהור ואין הבהרת שיצאת ממנו ושנסמך לה טהורה אלא טמאה.

[יג, מ]

(ב) מנין אתה אומר היה בו נתק כגריס ונתק כל ראשו טהור?

תלמוד לומר: **ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא.**

יכול יהא הזקן מעכבו?

ודין הוא, ומה אם עור הפנים ועור הבשר שיש דבר אחר מפסיק ביניהם מעכבים זה את זה.

הראש והזקן שאין דבר אחר מפסיק ביניהם אינו דין שיעכבו זה את זה?

תלמוד לומר: **ראשו,** ראשו טהור ואין הזקן מעכבו.

(ג) או אינו אלא ניתק את ראשו טהור, ניתק זקנו לא יהא טהור?

תלמוד לומר: **ואיש,** להביא את הזקן.

(ד) או אינו איש אלא להוציא את האשה ואת הקטן?

תלמוד לומר: **הצרוע** בין איש בין אשה בין קטן.

(ה) אם כן למה נאמר **איש?**

להביא את הזקן.

אם כן למה נאמר **ראשו?**

ראשו טהור ואין הזקן מעכבו **דברי רבי יהודה.**

רבי שמעון אומר:

ודין הוא, ומה אם עור הפנים ועור הבשר שיש דבר אחר מפסיק ביניהם מעכבים זה את זה.

הראש והזקן שאין דבר אחר מפסיק ביניהם אינו דין שיעכבו זה את זה?

דבר אחר מצינו בכל הראוי ליטמא בנגע הבהרת מעכב את פריחת הבהרת. אף כל שהוא ראוי

ליטמא בנגע הנתק יעכב את פריחת הנתק?

תלמוד לומר: **ראשו,** ראשו טהור ואין הזקן מעכבו.

(ו) יכול אפילו נמרט ראשו מחמת חולי יהא טמא?

תלמוד לומר: **קרחת וגבחת,** מה קרחת בידי שמים אף גבחת בידי שמים.

אי מה קרחת שאינה ראויה לגדל שיער אף גבחת שאינה ראויה לגדל שיער.

מנין אכל נשם סך נשם?

תלמוד לומר: **קרחת קרחת,** ריבה.

[יג, מא]

ואם מפאת פניו ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא -

(ז) **פאת פניו -** אין לי אלא פאת פניו, מנין לרבות הצדעין מיכן ומיכן?

תלמוד לומר: **ואם מפאת פניו.**

איזהו קרחת ואיזהו גבחת?

מהקדקוד שופע לאחריו זו היא קרחת מהקדקוד שופע לפניו זו היא גבחת.

[יג, מב]

(ח) וכי יהיה בקרחת או בגבחת -

מלמד שאין קרחת וגבחת מצטרפים זו עם זו.
יכול לא יצטרפו זה עם זה אבל יפסו מזו לזו?
תלמוד לומר: **בקרחתו או בגבחתו**, כשם שאין מצטרפים זה עם זה כך אין פוסות מזו לזו.

פרק יא

נגע לבן אדמדם -

מלמד שהוא מטמא בפתוך.

צרעת -

מלמד שהוא מטמא במחיה.

הלא דין הוא, מה אם השחין והמכוח שהם מטמאים בשיעור לבן אין מטמאים במחיה, קרחת וגבחת שאינן מיטמאות בשיעור לבן אינו דין שלא יטמאו במחיה?
תלמוד לומר: **צרעת**, מלמד שהוא מטמא במחיה.

(ב) פורחת -

מלמד שהיא מטמאה בפשיון, היא אינה מטמאה בשיעור לבן.
הלא דין הוא, מה אם השחין והמכוח שאינן מיטמאים במחיה מיטמאין בשיעור לבן, קרחת וגבחת שהם מיטמאים במחיה אינו דין שיטמאו בשיעור לבן?
תלמוד לומר: **היא**, היא אינה מטמאה בשיעור לבן.

[יג, מג]

(ג) וראה אותה הכהן והנה שאת הנגע לבנה אדמדמת -

למדנו לשאת שהיא מטמאה בפתוך, ומנין לרבות שאר המראות?
תלמוד לומר: **נגע לבן אדמדם כמראה צרעת עור הבשר**, בשני שבועות.

(ד) הלא דין הוא, טימא כאן וטימא בעור הבשר, מה עור הבשר בשני שבועות אף כאן בשני שבועות.

(ה) או כלך לדרך זו:

טימא כאן וטימא בשחין ובמכוח, מה שחין ומכוח בשבוע אחד אף כאן בשבוע אחד.

(ו) נראה למי דומה?

דנים דבר שהוא מיטמא במחיה מדבר שהוא מטמא במחיה ואל יוכיחו שחין ומכוח שאינן מיטמים במחיה.

או כלך לדרך זו:

דנים דבר שהוא בשני סימנים מדבר שהוא מטמא בשני סימנים ואל יוכיח עור הבשר שהוא מטמא בשלשה סימנים?
תלמוד לומר: **מראה צרעת עור בשר** בשני שבועות, הרי עור הבשר כזו, מה זו מטמאה בפתוך אף עור הבשר מטמא בפתוך.

רבי אומר:

הרי הוא כעור הבשר, מה עור הבשר מטמא חלקה שלא פתוכה אף זו תטמא חלקה שלא פתוכה.

צרעת -

כגריס,

הלא דין הוא, טימא כאן וטימא בשחין ובמכוה. מה שחין ומכוה כגריס אף כאן כגריס.

(ז) לא, אם אמרת בשחין ובמכוה שהן מיטמאים בשיער לבן ואין מקום שיער לבן צריך כלום, תאמר בקרחת ובגבחת שהם מטמאים במחייה ומחייה צריכה כעדשה?
עור הבשר יוכיח שהוא מטמא במחייה ומטמא כגריס.

(ח) לא, אם אמרת בעור הבשר שהוא מטמא בשלשה סימנים תאמר בקרחת ובגבחת שאין מטמאות אלא בשנים, הואיל ואין מטמאות אלא בשנים לא יהיו כגריס?
תלמוד לומר: **צרעת**, כגריס.

פרק יב

[יג, מד]

איש -

אין לי אלא איש, מנין לרבות את האשה ואת הקטן?
תלמוד לומר: **צרוע**, בין איש בין אשה בין קטן.

אם כן למה נאמר **איש**?

לענין שלמטן האיש פורע ופורם ואין האשה פורעת ופורמת.

(ב) יטמאנו הכהן -

מלמד שטומאתו בכהן, אין לי אלא זה בלבד, מניין לרבות שאר המנוגעים?
תלמוד לומר: **טמא יטמאנו הכהן**.

(ג) או מה זו מיוחד שבראשו נגעו אף אני מרבה את הנתקים שבראשם נגעם, ומנין לרבות שאר המנוגעים?

תלמוד לומר: **טמא יטמאנו הכהן**.

(ד) יכול אף שאר הטמאים תהא טומאתם בכהן?
תלמוד לומר: **הוא**, אוציא שאר הטמאים שאין טומאתם מגופם ולא אוציא הזב והזבה שטומאתם מגופם?
תלמוד לומר: **טמא הוא טמא יטמאנו הכהן**, זה טומאתו בכהן ואין שאר הטמאים טומאתם בכהן.

[יג, מה]

(ה) והצרוע -

אף על פי כוהן גדול לפי שנאמר: **ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרוס**, יכול אף על פי מנוגע מה אני מקיים **בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע**, בכל אדם חוץ מכהן גדול?
תלמוד לומר: **אשר בו הנגע**, אף על פי כוהן גדול.

(ו) בגדיו יהיו פרומים -

יהיו קרועים.

וראשו יהא פרוע -

לגדל פרע, **דברי רבי אליעזר**.

רבי עקיבא אומר:

נאמר הויה **בראשו** ונאמר הויה **בבגדים**, מה הויה אמורה בבגדים דברים שהם חוץ מגופו, אף הויה האמורה בראש דברים שהם חוץ מגופו.

(ז) ועל שפם יעטה -

חופה ראשו כאבל.

וטמא טמא יקרא -

אומר פרוש אין לי אלא זה בלבד, מנין לרבות שאר המנוגעים?
תלמוד לומר: **טמא טמא יקרא**.

(ח) או מה זה מיוחד שבראשו נגעו, אף אני אביא את הנתקים שבראשו נגעו, ומנין לרבות שאר המנוגעים?

תלמוד לומר: **טמא טמא יקרא**.

(ט) ומנין לרבות שאר הטמאים?

תלמוד לומר: **וטמא טמא יקרא**, ארבה את הטמאים החמורים ולא ארבה הטמאים הקלים
טמא מת ובוועל נידה וכל המטמאים את האדם מנין?
תלמוד לומר: **טמא טמא יקרא**.

[יג, מו]

(י) ימי אשר הנגע בו יטמא -

לא ימים שהיתה בו בהרת ונקצצה, יכול אפילו קצצה במתכווין?

תלמוד לומר: **כל ימי.**

מאימתי היא טהרתן?

רבי אליעזר אומר:

כשילד לו נגע אחר ויטהר ממנו.

וחכמים אומרים:

עד שתפרח בכולו.

(יא) אמר ר' אליעזר:

לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים על שקצצה וקצץ עמה בשר חי שאין לו טהרה עולמית ועל

שקצצה ושייר ממנה כל שהוא אילו פרחה בכולו יהא טהור.

ועל מה נחלקו?

על שקצצה מובאות.

ר' אליעזר אומר:

כשילד לו נגע אחר יטהר ממנו.

וחכמים אומרים:

עד שתפרח בכולו.

(יב) בדד ישב -

אין לי אלא זה בלבד, מנין לרבות שאר המנוגעים?

תלמוד לומר: **בדד ישב.**

(יג) או מה זה מיוחד שבראשו נגעו אף אני אביא את הנתקים שבראשו נגעו, ומנין לרבות שאר

המנוגעים?

תלמוד לומר: **בדד ישב**, יכול יהיו שנים טמאים עמו?

תלמוד לומר: **הוא בדד ישב**, אין שני טמאים עמו.

(יד) מחוץ למחנה -

חוץ לשלש מחנות.

מושבו -

מושבו טמא.

מיכן אמרו:

הטמא יושב תחת האילן והטהור עומד טמא, הטהור יושב תחת האילן והטמא עומד טהור.
ואם ישב טמא. וכן באבן המנוגעת טהור ואם הסיט הרי זה טמא.

רבי יוסי הגלילי אומר:

מחוץ למחנה מושבו והבגד, לימד על הבגדים שהם טעונים שילוח חוץ לשלש מחנות.

פרק יג

[יג, מז]

והבגד -

יכול השיריים והסריקין והכלך וצמר גפן וצמר גמלים וצמר ארנבים ונוצה של עזים?
תלמוד לומר: **בבגד צמר או בבגד פשתים.**

(ב) אין לי אלא צמר ופשתים המיוחדים, מניין לרבות את הכלאים?

תלמוד לומר: **והבגד**, אין לי אלא אחד כלאים הבא מקצתו ומנין כלאים הבא כולו?

אחד מן המינים הבא מקצתו, אחד מן המינים הבא בכולו מנין?

תלמוד לומר: **והבגד**, אין לי אלא בגד וארג בו שלושה על שלושה, בגד ולא ארג בו שלושה על שלושה מנין?

תלמוד לומר: **והבגד**, אין לי אלא בגד שיש לו להיכן שיפשה, בגד שאין לו להיכן שיפשה מנין?
תלמוד לומר: **והבגד, דברי ר' אליעזר.**

אמר לו רבי ישמעאל:

הרי את אומר לכתוב שתוק עד שאדרוש.

אמר לו רבי אליעזר:

ישמעאל דקל הרים אתה.

(ג) יכול יהו מטמאים בין צבועים בין שאינן צבועים?

תלמוד לומר: **בבגד צמר או בבגד פשתים**, מה פשתים כברייתו אף צמר כברייתו.

[יג, מט]

(ד) אוציא את הצבוע בידי אדם ולא אוציא את הצבוע בידי שמים?

תלמוד לומר: **לפשתים ולצמר**, מה פשתים לבנה אף צמר לבנה.

(ה) או בשתי או בערב, יכול שתי וערב של נפה ושל כברה יהו טמאים?

תלמוד לומר: **בבגד צמר או בבגד פשתים**, אוציא שתי וערב של נפה וכברה ולא אוציא את של
שער?
ודין הוא, מה הצמר שלא הוכשר לקבל שריפה על ידי טומאה במקום אחר הרי שתי וערב שלו
טמא.

(ו) שער שהוכשר לקבל שריפה על ידי טומאה אינו דין שיהא שתי וערב שלו טמא?
תלמוד לומר: **לפשתים ולצמר** ולא של שיער.

(ז) יכול יהו מיטמאים מיד?
תלמוד לומר: **בגד**, מה בגד משתגמר מלאכתו אף כולם משתגמר מלאכתם.
איזהו גמר מלאכתם?
השתי משישלק והערב מיד והאונים של פשתן משיתלבנו, **דברי רבי יהודה**.
יכול יהו מטמאים בכל שהוא?
תלמוד לומר: **בגד**, מה בגד משיארג בו שלוש על שלוש שתי וערב, אף כולו משיארג בו שלוש
על שלוש שתי וערב אפילו כולה שתי ואפילו כולה ערב. הייתה פסוקות אינה מטמאה בנגעים.

רבי יהודה אומר:
אפילו פסיקה אחת וקשרה אינה מטמאה בנגעים.

(ח) עור -

יכול אף עורות שבים יהיו טמאים?
ודין הוא, טימא בשרצים וטימא בנגעים, מה שרצים פטר בהם עורות שבים אף נגעים פטר
בהם עורות שבים.

(ט) **קל וחומר**: מה אם שרצים שטימא בהם צבועים פטר בהן עורות שבים נגעים שלא טימא
בהם צבועים אינו דין שיפטור בהם עורות שבים!?
לא, אם אמרת בשרצים שלא טימא בהם שתי וערב תאמר בנגעים שטימא בהם שתי וערב
הואיל וטימא בהם שתי וערב לא יפטור בהם עורות שבים?
תלמוד לומר: **בגד**, מה בגד הגדל בארץ אף עור הגדל בארץ.
או יכול שאני מוציא את שחיבר לו מן הגדל בארץ כל שהוא?
תלמוד לומר: **בעור**, להביא את שחבר לו מן הגדל בארץ כל שהוא אפילו חוט אפילו משיחה
ובלבד שיחברנו לו כדרך חיבורו לטומאה.

(י) יכול אף עור המצה ועור האיפה במשמע?
תלמוד לומר: **מלאכת עור**, יצאו עור המצה ועור האיפה שלא נעשה בהם מלאכה.

(יא) אוציא את עור המצה ועור האיפה שלא נעשה בו מלאכה, ולא אוציא עורות רצועות
סנדלים שנעשה בהם מלאכה?

תלמוד לומר: **כלי**, יצאו עורות רצועות סנדלים שאינן כלים.

(יב) או יכול שאני מוציא עורות אהלים שהן כלים?
תלמוד לומר: **לכל אשר יעשה העור למלאכה**, לרבות עורות אהלים.

פרק יד

אי מה צמר בין בהמה דקה בנאכל אף אין לי אלא מין בהמה דקה בנאכל, מנין מין בהמה דקה ואינו נאכל. בהמה גסה ונאכל בהמה גסה ואינו נאכל, עד שתהא מרבה להביא עורות של שרצים מנין?

תלמוד לומר: **בעור בעור** ריבה.

יכול יהו מטמאים בין צבועים בין שאינן צבועים?

תלמוד לומר: **בגד ועור**, מה בגד כולו לבן אף עורות כולם לבנים, **דברי רבי מאיר**.

ר' יהודה אומר:

או בעור -

לרבות את הצבועין.

רבי שמעון אומר:

כתוב אחד אומר: **בבגד** וכתוב אחד אומר: **בעור**, הא כיצד?

צבועים בידי שמים מטמאים בידי אדם אין מטמאים.

[יג, מט]

(ב) והיה הנגע ירקרק -

יכול כל מראה ירוק?

תלמוד לומר: **ירקרק**, ירוק שבירוקים.

אדום, יכול כל מראה אדום?

תלמוד לומר: **אדמדם**, אדום שבאדומים.

ירקרק או אדמדם -

מלמד שאין מטמאים בפתוך, יכול כשם שאין א בפתוך כך לא יצטרפו זה עם זה?

תלמוד לומר: **והיה**.

(ג) בבגד -

ולא בנימין.

בבגד או בשתי או בערב או בכל כלי עור נגע צרעת הוא -

מה תלמוד לומר?

שיכול אין לי אלא בגד שיש בו לעשיר ולעני, יש בו לעשיר אבל לא לעני אבל לא לעשיר.
לא לעשיר ולא לעני מנין?
תלמוד לומר: **נגע צרעת הוא והראה אל הכהן**, לרבות את כולם.

(ד) צרעת -

כגריס.

והלא דין הוא, טימא כאן וטימא בעור הבשר מה עור הבשר כגריס אף כאן כגריס.

(ה) או כלך לדרך זו:

טימא כאן וטימא בבתים מה בבתים כשני גריסין אף כאן בשני גריסין.

(ו) נראה למי דומה?

דנים דבר שהוא מטמא בשני שבועות מדבר שמטמא בשני שבועות ואל יוכיחו בתים שהם מיטמאים בשלשה שבועות.

או כלך לדרך זו:

דנים דבר שהוא מטמא בירקרק ואדמדם מדבר שהוא מטמא בירקרק או אדמדם ואל יוכיח עור הבשר שאינו מטמא בירקרק או אדמדם?
תלמוד לומר: **צרעת** כגריס.

[יג, נ]

(ז) **וראה הכהן את הנגע והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים** -
תחלה.

(ח) בשביעי -

יכול שבעת ימים בין ביום ובין בלילה?
תלמוד לומר: **ביום**, ביום ולא בלילה.

[יג, נא]

(ט) כי פשה -

זה פשיון הסמוך כל שהוא.
ומנין לרבות את הרחוק?
תלמוד לומר: **בבגד**.
יכול כל שהוא?

נאמר כאן **נגע** ונאמר להלן **נגע**, מה נגע האמור להלן כגריס אף כאן כגריס.

(י) נמצאת אתה אומר הפשיון הסמוך כל שהוא. והרחוק כגריס והחוזר כגריס.

[יג, נב]

(יא) צרעת ממארת -

תן בו מארה ולא תהנה בו, אין לי אלא מוחלט מוסגר מנין?
תלמוד לומר: **[כני] צרעת**, או מה מוחלט ועשאו מוכין טמא ואסור באונאתו יכול אף מוסגר?
תלמוד לומר: **כי צרעת**.

פרק טו

ושרף את הבגד או את השתי או את הערב בצמר או בפשתים -

יכול יביא גיזי צמר ואניצי פשתן וישרפם עמה?
תלמוד לומר: **היא**, היא באש תשרף אינה צריכה דבר אחר לשרף עמה.

(ב) אם כן למה נאמר בצמר או בפשתים?

להוציא את האמרות.

(ג) אוציא את האמרות של שיראין ושל זהב שאין מינן מיטמא בנגעים ולא אוציא את של

ארגמן ושל זהורית טובה שמינן מיטמא בנגעים?

תלמוד לומר: **אשר בו הנגע**, הראוי לקבל נגע.

[יג, נג]

(ד) ואם יראה הכהן והנה לא פשה הנגע בבגד או בכל כלי עור -

זה העומד.

[יג, נד]

וצוה הכהן וכבסו -

הצואה בכהן והכיבוס בכל אדם.

(ה) וכבסו הנגע -

יכול הנגע בלבד?

תלמוד לומר: **וכבסו אשר בו הנגע**.

[אי וכבסו אותו יכול הבגד כולו?

תלמוד לומר: **אשר בו]**

הא כיצד?

יכבס מן הבגד עמו.

(ו) והסגירו שבעת ימים שנית -

מלמד שיום שביעי עולה מן המנין בין מלפניו בין מלאחריו.

[יג, נה]

(ז) וראה הכהן אחרי הכבס ולא פשה טמא -

הא אם לא הפך ולא פשה טמא הפך ולא פשה איני יודע מה יעשה לו?
תלמוד לומר: **והסגירו שבעת ימים שנית**, דברי ר' יהודה.

וחכמים אומרים:

טמא, [אינו אלא] משם עומד, הא מה אני מקיים: **והנה לא הפך הנגע את עינו והנה לא פשה טמא?**

הפך טמא בכל מין שהוא מטמא לו.

(ח) פְּחֻתָּת -

שיהיו כל מראיה שוקעין או אינו פחתת אלא כמראה שני, כשהוא אומר **הוא**, הרי הוא כמות שהיתה, הא מה אני מקיים פחתת?
שיהיו כל מראיה שוקעים.

(ט) בקרחתו -

אילו השחקים.

בגבחתו -

אלו החדשים.

מיכן אמרו:

סגוס שנראה בו נגע -

ר' אליעזר בן יעקב אומר:

עד שיראה באריג ובמוכין.

[יג, נו]

(י) וראה הכהן והנה כהה הנגע -

למראה שני או כהה למראה שלישי?

תלמוד לומר: **והנגע**, אי והנגע יכול במראיו?

תלמוד לומר: **והנה כהה**, הא כיצד?

למראה שני ולא כהה למראה שלישי.

פרק טז

וקרע -

יכול יקרע בו קרע קטן ויקיים בו מצוות קריעה?

תלמוד לומר: **אותו**, אי אותו יכול ישצפנו וינחנו במקומו?

תלמוד לומר: **מן הבגד**, ינתקנו מן הבגד.

(ב) אי מן הבגד יכול יקרע וישליך את הקרעים לאשפות?
תלמוד לומר: **באש תשרפנו את אשר בו הנגע**, לימד על כל הקרעים שהם טעונים שריפה.

(ג) למדנו לכהה בסוף שבוע שני למראה שני שהוא קורעו, ומנין לכהה בסוף שבוע ראשון למראה שני ולא למראה שלישי שהוא מכבסו?
תלמוד לומר: **נגע**.
נאמר כאן **נגע** ונאמר להלן **נגע**, מה נגע האמור כאן כהה למראה שני ולא כהה למראה שלישי אף נגע האמור להלן כהה למראה שני ולא כהה למראה שלישי.

[יג, נז]

(ד) ומנין שהוא טולה עליו מטלית?
תלמוד לומר: **ואם תראה עוד** ואין עוד אלא מקומו, מלמד שהוא טולה עליו מטלית.

רבי נחמיה אומר:

אין צריך מטלית.

(ה) חזר נגע על הבגד מציל על המטלית. חזר על המטלית שורף הבגד, הטולה מן המוסגר בטהור. חזר נגע על הבגד שורף את המטלית. חזר על המטלית הבגד ראשון ישרף והמטלית תשמש את הבגד השני בסימנים.

(ו) אין לי אלא מקומו, מנין לרבות כל הבגד?

תלמוד לומר: **בבגד**.

יכול כל שהו?

תלמוד לומר: **עוד**, מה ראשונה כגריס אף שנייה כגריס.

[יג, נח]

(ז) אין לי אלא כמראה שלא כמראה מנין?
תלמוד לומר: **פורחת כמראה** ושלא כמראה.

(ח) או אינו אלא פורחת אלא שלא תהא טמאה עד שתחזור ותפשה. וכשהוא אומר היא הרי היא כמות שהיתה הא מה אני מקיים פורחת כמראה ושלא כמראה.

(ט) קיטא שיש בה פסי פסים צבועים לבנים פוסים מזו לזו.

שאלו את רבי אליעזר:

והרי הוא פספס יחידי אמר להם לא שמעתי.

אמר לו רבי יודה בן בתירה :

אלמד בו.

אמר לו : אם לקיים דברי חכמים הין.

אמר לו : שמא יעמד בו שני שבועות. והעומד בבגדים שני שבועות טמא.

אמר לו : חכם גדול אתה שקיימתה דברי חכמים, הפשיון הסמוך כל שהוא. הרחוק כגריס.

(י) והבגד או השתי או הערב או כל כלי עור אשר תכבס -

יכול יקיים בו מצוות כבוס?

תלמוד לומר : **וסר מהם הנגע.**

אי וסר יכול מצד זה לצד זה?

תלמוד לומר : **מהם**, עד שיעקר מהם מכולו.

(יא) וכיבס שנית וטהר -

והשניה לטהרו והראשונה להסגיר את נגעו.

[יג, נט]

(יב) זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר או הפשתים -

מקישם לבית. מה בית מטמא בביאה אף כולם מטמאים בביאה.

או מה בית טעון ציפרים אף כולם יטענו ציפרים?

תלמוד לומר : **זאת.**

רבי אומר :

הרי הוא אומר : **זאת התורה לכל נגע צרעת**, לנתק ולצרעת הבגד ולבית.

הקיש בגד לבית, מה בית מטמא בביאה אף כולם מטמאים בביאה, אין לי אלא בגד, מנין

לרבות את כולם?

תלמוד לומר : **זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר וגומר.**

מקישן לבגד. מה בגד מטמא בביאה אף כולם מטמאים בביאה.

אי מה בגד מיטמא בכל הטמאות אף כולם יטמאו בכל הטמאות?

תלמוד לומר : **זאת.**

(יג) לטהרו או לטמאו -

כשם שמצוה בארץ כך מצווה בחוצה לארץ.

לטהרו או לטמאו -

כשם שמצוה לטהרו כך מצווה לטמאו.

לטהרו או לטמאו -

כוהן שהוא מטהרו מטמאו ואם מת כוהן אחר רואהו.

ספרא לפרשת מצורע

פרק יד

פרשה א

[יד, ב]

תורת המצורע -

לבית עולמים.

זאת -

אינה נוהגת בבמה תהיה בזמן הזה.

תורת המצורע -

תורה את לכל המצורעין עד שיהיו מביאין קרבן זה.

וכי מנין יצאו?

לפי שמצינו שחילק הכתוב בטומאותיהם ובשבועותיהם יכול אף כן נחלק בקרבנם?

תלמוד לומר: **תורת המצורע**, תורה אחת לכל המצורעים שיהו מביאים קרבן זה.

(ג) תורת המצורע ביום -

מלמד שטומאתו וטהרתו ביום.

אין לי אלא טומאתו וטהרתו ביום, מנין שחיטת צפרים והזיית דם ציפרים ותגלחתו ביום?

תלמוד לומר: **תורת המצורע**.

יכול אף לקיחת ציפרים ושילוח ציפרים וכיבוס בגדיו ורחיצתו ביום?

תלמוד לומר: **תורת המצורע ביום**.

תורת המצורע בכהן -

מלמד שטומאתו וטהרתו בכהן.

אין לי אלא טומאתו וטהרתו בכהן, מנין שחיטת ציפרים והזיית דם ציפור ותגלחתו בכהן?

תלמוד לומר: **תורת המצורע בכהן**.

יכול אף לקיחת ציפרים ושילוח ציפרים וכיבוס בגדיו ורחיצתו בכהן?

תלמוד לומר **זאת תורת**.

ביום טהרתו והובא -

שלא ישהא.

(ד) כשהיה מונבז דן לפני ר' עקיבא, אם משפטרתינו בעמידתו אחזתיו בהליכתו שבעה. משאחזתיו בעמידתו שבעה אינו דין שיאחזינו בהליכתו שבעה?

אמר לו רבי עקיבא:

מוסיף אני על דבריך וכי במה החמירה תורה בימי גמר או בימי ספר, חמורים ימי גמר מימי ספר, שבימי ספר אינו מטמא משכב ומושב ואינו מטמא בביאה, ימי גמרו מטמא משכב ומושב ומטמא בביאה ואם לימי ספר הקלים נתנה לו שבעה לימי גמר החמורים אינו דין שאתן לו שבעה?!

אמר לו רבי:

כל שכן הוספת.

אמר לו: ר' עקיבא:

וכשנתתה לימי גמר שבעה נעשו אף הם ימי ספר ונמצאו אלו ואלו ארבעה עשר ואם לימי ספר הקלים נתת לו ארבעה עשר לימי גמר החמורים אינו דין שאתן לו ארבעה עשר, נמצאת מרבה לו והולך עד לעולם. הא מפני הדין הזה צריך הכתוב לומר **ביום טהרתו והובא אל הכהן** שלא ישהא.

[יד, ג]

(ה) ויצא אל מחוץ למחנה -

מה תלמוד לומר?

לפי לפי שנאמר: **ויצא הכהן**, שיכול אין לי מטהר את המצורע אלא כוהן שהיה לפניו מן המחנה היה בימים ובנהרות ובמדברות מנין?

תלמוד לומר: **וראה הכהן**, אם כן למה נאמר **ויצא הכהן**?

כוהן שאיפשר לו ליכנס לפניו מן המחנה מטהר את המצורע, אין מצורע מטהר את המצורע.

(ו) והנה נרפא -

שהלך לו נגעו. הנגע שהלך לו שער לבן צרעת שהלכה לה המחיייה, אין לי אלא כולם. ומנין אף מקצתו?

תלמוד לומר: **מן הצרוע**, מקצת שיער לבן אפילו מקצת המחיייה.

מן הצרוע -

להביא את שפרחה בכולם שיטען ציפרים.

(ז) **הלא דין הוא**, מה אם מי שטיהר ואין סימנים מטמאים עמו טעון ציפרים. מי שטיהר וסימנים מטמאים עמו אינו דין שיטען ציפרים?!
הרי שעמד בו שני שבועות יוכיח שטהר וסימנים מטמאים עמו ואין טעון ציפרים.

(ח) ואף אתה אל תתמה על שפרחה בכולו, שאף על פי שטהר וסימנים מטמאים עמו לא יטען ציפרים.
תלמוד לומר: **מן הצרוע**, להביא את שפרחה בכולו שטעון צפרים.

[יד, ד]

(ט) **וצוה הכהן ולקח -**

הציווי בכהן והלקיחה בכל אדם.

(י) **ולקח למיטהר -**

לשם מטהר בין איש בין אשה בין קטן.

מיכן אמרו: לקח לאיש כשירות לאשה לאשה כשירות לאיש, לבית כשר למצורע למצורע כשר לבית.

(יא) **ולקח ציפרים -**

מיעוט ציפרים שנים, אם כן למה נאמר: **שתי?**
שיהו שוות.

ומנין שאף על פי שאינן שוות כשירות?
תלמוד לומר: **ציפור ציפור** ריבה.

(יב) **חיות -**

ולא שחוטות.

טהורות -

ולא טמאות.

טהורות -

ולא טריפות.

ועץ -

יכול כל עץ?

תלמוד לומר: **ארז**, אי ארז יכול טרף?

תלמוד לומר: **ועץ**.

הא כיצד בקעת של ארז?

ר' חנינא בן גמליאל אומר:

ובראשה טרף.

(יג) אמר רבי יהודה:

שבתי הייתה והלכתי אחר רבי טרפון לביתו, אמר לי יהודה בני תן לי סנדלי ונתתי לו. פשט ידו לחלון ונתן לי ממנה מקל, אמר לי יהודה בזו טיהרתי שלושה מצורעים, ולמדתי בה שבע הלכות:

שהיא של ברות,

ובראשה טרף.

וארכה אמה.

ועבייה כרביע

כרעי המטה אחד לשנים ושנים לארבעה,

ומזים ושונים ומשלשים ומטהרים בפני הבית ושלא בפני הבית ומטהרים בגבולים.

(יד) וּשְׁנֵי -

יכול פיקס?

תלמוד לומר: **תולעת**, אי תולעת יכול אחד מן הצבעים?

תלמוד לומר: **ושני**, הא כיצד?

זו זהורית טובה.

[ומנין שאם טעמה פסלה?

תלמוד לומר: **ושני תולעת**].

יוחנן בן דהבאי אומר:

ושני תולעת - שני שבתולעת.

(טו) ומנין שאם טעמה פסלה?

תלמוד לומר: **ושני תולעת**.

(טז) אזוב -

ולא אזוב יון ולא אזוב כחלית ולא אזוב רומי ולא אזוב מדברי ולא כל אזוב שיש לו שם לווי.

פרק א

[יד, ה]

וצוה הכהן -

ציווי ככהן ושחיטה בכל אדם, **דברי רבי יהודה בר' יוסי**.

רבי אומר:

אף שחיטה בכהן.

(ב) ושחט את הציפור האחת -

הברורה שבשתיים

האחת -

שאם מתה אחת מהם או שנעשת טריפה יקח זוג לשנייה.

(ג) האחת אל כלי חרש -

ואין שתיים אל כלי חרש.

והלא דין הוא, מה אם במקום שלא כשרו משם לשם כשרו לעירובים, כאן שכשרו משם לשם

אינו דין שיכשרו לעירובים?

תלמוד לומר: **האחת אל כלי חרש** ואין שתיים אל כלי חרש.

(ד) כלי -

יכול אחד מן הכלים?

תלמוד לומר: **חרש**, אי חרש יכול מקידה?

תלמוד לומר: **כלי**, הא כיצד? זו פיילי של חרש.

מים חיים -

ולא מים מלוחים ולא מים פושרים ולא מים מכזבים ולא מים מנטפים.

רבי אליעזר אומר:

מה מים שלא נעשה בהם מלאכה אף כלי שלא נעשה בהם מלאכה.

רבי שמעון אומר:

מה מים הברורים שבמינן אף ציפור הברורה שבמינה זו קיפל.

(ה) כיצד הוא עושה?

נוטל **ארז ואיזוב ושני תולעת**, וכורכן בשירי לשון ומקיף להם ראשי גפיים וראש הזנב משל

שנייה וטובל ומזה.

בדם -

יכול בדם וודאי?

תלמוד לומר: **[במים, מים חיים]**.

אי במים יכול עד שיהיה כולם מים חיים?

תלמוד לומר : **בדם**.

הא באיזה צד מים חיים שדם הציפור ניכר בהם?

שיערו חכמים :

רביעית.

[יד, ו]

(ו) ומנין אם נשפך הדם תמות המשולחת?

מתה המשולחת ישפך הדם?

תלמוד לומר : **את הציפור החיה יקח אותה**.

[יקח אותה] -

מלמד שהוא מפרישה לעצמה **ואת עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזוב וטבל**.

מה תלמוד לומר?

יכול הואיל ולא הייתה עימהם בכלל אגודה לא תהא בכלל טבילה?

תלמוד לומר : **וטבל אותה ואת הציפור החיה בדם הציפור השחטה**, החזיר את הציפור לכלל

טבילה.

[ז] **השחטה** -

ולא המלוקה.

והלא זין הוא, הואיל ודרך הכשירו בפנים בעוף דרך הכשירו בחוץ בעוף, מה דרך הכשירו

בפנים במליקה אף דרך הכשירו בחוץ במליקה?

תלמוד לומר : **השחטה** ולא המלוקה.

ציפור השחטה על מים חיים -

אין כלי חרש על מים חיים.

פרשה ב

[יד, ז]

והזה -

לאחר ידו של מצורע.

ויש אומרים :

על מצחו.

והזה על המטהר מן הצרעת שבע פעמים -

הטהר מן הצרעת טעון שבע הזיות, אין טמא מת טעון הזיות שבע.

(ב) הלא דין הוא, מה אם מצורע שאינו טעון הזייה בשלישי ובשביעי טעון הזיית שבע, טמא מת שטעון הזיית שלישי ושביעי אינו דין שיטעון הזיית שבע?
תלמוד לומר: **והזה על המטהר מן הצרעת,** הטהר מן הצרעת טעון הזיית שבע ואין טמא מת טעון הזיית שבע.

(ג) קל וחומר, למצורע שיטעון הזיית שלישי ושביעי, מה אם טמא מת שאינו טעון הזיית שבע טעון הזייה בשלישי ובשביעי, מצורע שהוא טעון הזיית שבע אינו דין שיטעון הזייה בשלישי ובשביעי?
תלמוד לומר: **שבע פעמים וטהרו,** הזיית שבע הוא טעון ואינו טעון הזייה בשלישי ובשביעי.

(ד) וטהרו -

בדברי הנעשים בגופו.
יכול יהי מסולק?
תלמוד לומר: **ושלח וגלח וכבס ורחץ.**
יכול יהיו כולם מעכבים אותו?
תלמוד לומר: **וטהרו וטהר,** טהרה אמורה למעלה וטהרה אמורה למטה, מה טהרה האמורה למעלה בדברים הנעשים בגופו אף טהרה האמורה למטה בדברים הנעשים בגופו.

(ה) ושלח את הציפור החי -

שלא יעמד ביפו וישלחנה לים, שלא יעמד בגבת וישלחנה למדבר, שלא יעמוד חוץ לעיר וישלחנה כלפי העיר.

אל פני השדה -

הא אם שלחה וחזרה לתוך ידו תהא מותרת באכילה.

[יד, ח]

(ו) וכבס המטהר את בגדיו -

אמר רבי שמעון:

מה זה בא ללמדינו?

אם ללמוד לטמא בגדים במגע **והלא קל וחומר הוא:**

ומה אם בימי ספרו שאינו מטמא בביאה מטמא בגדים במגע, בימי גמרו שמטמא בביאה אינו דין שיטמא בגדים במגע, אם כן למה נאמר: **וכבס המטהר את בגדיו?**
מלטמא משכב ומושב מפני שהם שני כבוסים אחד מלטמא משכב ומושב ואחד מלטמא בגדים במגע.

(ז) וגלח את כל שערו -

יכול אף בית הסתרים?

ודין הוא, נאמר **תגלחת** בימי ספרו. ונאמר **תגלחת** בימי גמרו, מה תגלחת האמורה בימי ספרו פרט לבית הסתרים אף תגלחת האמורה בימי גמרו פרט לבית הסתרים.

(ח) הין, אם הקיל בימי ספרו שאינו מטמא משכב ומושב ואינו מטמא בביאה, ניקל בימי גמרו שהוא מטמא משכב ומושב ומטמא בביאה, הואיל והוא מטמא משכב ומושב ומטמא בביאה יגלח אף בית הסתרים?
תלמוד לומר: **כל שערו לגזירה שוה**.
מה **כל שערו** האמור בימי ספרו פרט לבית הסתרים, אף **כל שערו** האמור בימי גמרו פרט לבית הסתרים.

(ט) ורחץ -

אפילו במי מקוה.

והלא דין הוא, מה אם הזב שאינו טעון הזיית מים חיים טעון ביאת מים חיים, מצורע שטעון הזיית מים חיים אינו דין שיטעון ביאה מים חיים?
תלמוד לומר: **ורחץ במים** אפילו במי מקוה.

(י) ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה -

רחיצת גופו מעכבתו ליכנס לפנים מן המחנה ואין ציפרים מעכבים אותו ליכנס לפנים מן המחנה.

(יא) וישב מחוץ לאהלו -

ישב מחוץ לאהלו יהא כמנודה והוא אסור בתשמיש המטה.

אהלו -

אין אהלו אלא אשתו, שנאמר: **שובו לכם לאהליכם**.

שבעת ימים -

ולא ימי החליטו **דברי רי יהודה**.

ר' יוסי ברבי יהודה אומר:

קל וחומר, לימי החליטו.

אמר רבי חייא:

השבתי לפני רבי והלא למדנו רבי שלא היה יותם לעוזיה אלא בימי החליטו?
אמר להם: אף אני כך אמרתי.

פרק ב

[יד, ט]

בשביעי -

יכול בין ביום ובין בלילה?

תלמוד לומר: **ביום** ולא בלילה.

(ב) יגלה את כל שעריו -

יכול אף בית הסתרים?

תלמוד לומר: **גבות עיניו**, מה גבות עיניו בנראה פרט לבית הסתרים, אף כל שעריו בנראה פרט לבית הסתרים.

(ג) אי מה גבות עיניו מקום כינוס שיער ונראה, אף אין לי אלא מקום כינוס שיער ונראה, מנין לרבות כינוס שיער שאינו נראה, פיזור שיער בנראה פיזור שיער ואינו נראה?
תלמוד לומר: **את כל שעריו יגלה**.

(ד) ראשו -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **תער לא יעבר על ראשו**, יכול אף המנוגע?

תלמוד לומר: **ראשו**.

וזקנו -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר **פאת זקנם לא יגלחו**, יכול אף המנוגע?

תלמוד לומר: **זקנו**.

מה תלמוד לומר: **ראשו** ומה תלמוד לומר: **זקנו**?

לפי שיש בראש מה שאינו בזקן ובזקן מה שאין בראש, הראש אסור במספריים ובתער והזקן אינו אסור במספריים ובתער, הראש מותר בכל אדם והזקן אסור בכל אדם, הא לפי שיש בראש מה שאין בזקן ובזקן מה שאין בראש צריך לומר **ראשו** וצריך לומר **זקנו**.

(ה) רבי יוסי הגלילי אומר:

גבות עינים ולא ריסי עינים.

את כל שעריו -

מה תלמוד לומר **יגלח**?

אלא ליתן אחריות לתגלחת, שאם לא יגלח בשביעי מגלח בשמיני בתשיעי ובעשירי.

(ו) שלושה מגלחים ותגלחתן מצווה:

הנזיר,

המצורע,

הלויים,

וכולם שגלחו שלא בתער או ששיירו שתי שערות לא עשו כלום.

[יד, י]

(ז) בשביעי יגלח בשמיני יביא -

שאם גלח בשביעי יביא קרבנותיו בשמיני ואם גלח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום **דברי ר'**
עקיבא.

אמר לו רבי טרפון:

מה בין זה לנזיר?

אמר לו: שהנזיר טהרתו תלויה בימים ומצורע טהרתו תלויה בתגלחתו. ואינו מביא
קרבנותיו אלא אם כן היה מעורב שמש.

(ח) יקח כבשים -

מיעוט כבשים שנים.

אם כן למה נאמר: **שני?**

שיהו שוים.

מנין אף על פי שאינם שוים כשרים?

תלמוד לומר: **כבש כבש**, ריבה.

(ט) וכבשה אחת בת שנתה -

שתהא ברורה.

אחת -

מלמד שמביא אחת על נגעים הרבה.

בה שנתה -

לא שנה למנין עולם.

ושלשה עשרונים סולת בלולה בשמן -

לבהמה.

יכול אף למנחה?

כשהוא אומר **והעלה הכהן את העולה המזבחה**, לימד שאינה אלא מנחת בהמה.

(י) עדיין הדבר צריך תלמוד, כשהוא אומר: **תעשה על העולה**, זו עולת מצורע.

לזבח -

להביא חטאת מצורע, או לזבח להביא את אשמו.

פרשה ג

רבי יהודה בן בתירה אומר:

הרי הוא אומר **ואם דל הוא וגו' ועשרון** –

מה מצינו בעני שהוא מביא בהמה אחת ומביא עשרון אחד, אבל העשיר שהוא מביא שלושה בהמות יביא שלושה עשרונים, הא מה אני מקיים **שלושה עשרונים סולת מנחה בלולה בשמן?** לבהמה.

(ב) ולוג אחד שמן -

שהיה בדין שיביא שלשת לוגים, מה מצינו בעני שהוא מביא עשרון ומביא לוג אחד אבל עשיר שהוא מביא שלושה עשרונים יביא שלושה לוגים?
תלמוד לומר: **ולוג אחד שמן.**

[יד, יא]

(ג) והעמיד הכהן המטהר את האיש המיטהר ואותם -

למדנו שהם טעונים עמידה כולם.
יכול כשם שטעונים עמידה כך יטענו תנופה?
תלמוד לומר: **האיש.** לא חטאת ולא עולה.

(ד) או אינו אלא איש, להוציא את האשה ואת הקטן?

תלמוד לומר: **המטהר** בין איש בין אשה בין קטן.

(ה) אם כן למה נאמר: איש?

לא חטאת ולא עולה.

אם כן למה נאמר אשם?

שיכול הואיל ואשם בא להכשיר והאיש בא להכשיר, מה אשם טעון תנופה אף האיש טעון תנופה?

תלמוד לומר: **אותו לאשם והניף אשם** טעון תנופה ואין האיש טעון תנופה.

(ו) לפני ה' פתח אהל מועד -

מעמידו בשער ניקנור אחוריהם למזרח ופניהם למערב.

[יד, יב]

(ז) ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם -

למדנו שהם טעונים תנופה כאחת.

מנין אם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו יצא?

תלמוד לומר: **אותו לאשם**.
יכול יניף ויחזור ויניף?
תלמוד לומר: **והניף תנופה** לא תנופות.

לפני ה' -
במזרח.

[יד, יג]

(ח) **ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה -**
מה תלמוד לומר?
לפי שיצא לידון בעמידה.
יכול מקום העמדה תהא שחיטה?
תלמוד לומר: **במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה**.

(ט) יכול על טבעתו?
תלמוד לומר: **במקום הקודש**, להכשיר את כל הרוח.

(י) אין לי אלא אשם במקום הקודש, מנין אף חטאת ועולה במקום הקודש?
תלמוד לומר: **את החטאת ואת העולה במקום הקודש**.

פרק ג

כי כחטאת האשם הוא לכהן -

מה **חטאת** מן החולין ביום בידו הימנית
אף **אשם** מן החולין וביום ובידו הימנית.

מה **חטאת** טעונה כלי,
אף **אשם** טעון כלי.

מה **חטאת** דם מזבח מתירה.
אף ץ דם מזבח מתירו.

אי מה **חטאת** דמה נתון למעלה.
אף **אשם** יהיה דמו נתון למעלה?
תלמוד לומר: **קודש קדשים היא, ואת דמו יזרוק**, לרבות את כל האשמות ואשם מצורע שיהא
דמו נתון למטה.

(ב) ואיני יודע איזה יקדום אם מזבח אם בהונות?

כשהוא אומר **הוא לכהן** הכהן יקדום.

מה מצינו?

מכשירו לכהן המזבח המזבח יקדום הוא פרט לששחטו שלא לשמו.

קודש קדשים -

לרבות לוג שמן של מצורע. הוא פרט לשחסר כל שהו.

(ג) ולקה -

יכול בכלי?

תלמוד לומר: **ולקה הכהן ונתן הכהן**, מה נתינה בעצמו של כוהן אף קבלה בעצמו של כהן.

(ד) יכול אף של מזבח תהא ביד?

תלמוד לומר: **כי כחטאת האשם הוא לכהן**, מה חטאת טעונה כלי אף אשם טעון כלי.

נמצאת אומר: שני כוהנים מקבלים את דמו אחד בכלי ואחד ביד. זה שקיבל בכלי בא וזרקו על המזבח וזה שקבל ביד בא לו אצל מצורע. ומצורע טובל בלשכת המצורעים, בא ועמד בשער ניקנור.

רבי יהודה אומר:

לא היה צריך טבילה שכבר טבל מבערב.

[יד, יד]

(ה) ונתן על תוך -

יכול על תוך וודאי?

תלמוד לומר: **על תנוך**, אי על תנוך יכול על גובה של אוזן?

תלמוד לומר: **תוך נוך**, הא כיצד?

זה גדר האמצעי.

[יד, טו]

(ו) מלוג השמן ויצק -

חסר הלוג עד שלא יצק ימלאינו משיצק יביא אחר כתחילה, **דברי רבי עקיבא**.

רבי ישמעאל אומר:

חסר הלוג עד שלא נתן ימלאינו משנתן יביא אחר כתחילה.

(ז) ויצק על כף הכהן השמאלית -

מצווה שיצק לתוך כפו של חבירו.
ואם לתוך כף עצמו יצא.

[יד, טז]

וטבל -

ולא המספג.

(ח) וטבל והזה -

על כל הזייה טבילה.

אצבעו -

נאמר כאן **אצבעו** ונאמר להלן אצבעו, מה אצבעו האמורה כאן המיומנת שבימין, אף אצבעו האמורה להלן המיומנת שבימין.

(ט) והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים -

מלמד שהוא טובל ומזה שבע פעמים כנגד בית קודש הקדשים ועל כל הזייה טבילה.

[יד, יז]

(י) ומיתר השמן אשר על כפו -

על דם האשם שיקדום הדם לשמן.

או אינו אלא יש שם דם יתן, יש שם דם יתן, אין שם דם לא יתן?

תלמוד לומר: **אל מקום דם האשם**, הוי אין הדם גורם אלא המקום גורם.

(יא) אין לו בוהן יד ובוהן רגל ואוזן ימנית אין לי טהרה עולמית.

רבי אליעזר אומר:

נותן הוא על מקומו.

רבי שמעון אומר:

אם נתן על שמאל יצא.

[יד, יז]

(יב) והנותר בשמן -

על כף הכהן יתן על ראש המטהר לכפר, אם נתן כיפר ואם לא נתן לא כיפר, **דברי ר' עקיבא**.

ר' יוחנן בן נורי אומר:

שירי מצווה הם בין שנתן בין שלא נתן כיפר ומעלים עליו כאילו לא כיפר.

[יד, יט]

ועשה הכהן את החטאת -

שיהו כל מעשיה לשם חטאת.

ועשה הכהן את החטאת וכפר -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **והעלה הכהן את העולה ואת המנחה המזבחה.**

יכול יהו כולם מעכבים אותו?

תלמוד לומר: **ועשה הכהן את החטאת וכפר**, מלמד שכפרה בחטאת.

וכפר על המטהר מטומאתו -

ולא מזובו.

ואחר ישחט את העולה -

אחר המעשה הזה.

[יד, כ]

והעלה הכהן את העולה -

אף על פי ששחטה שלא לשמו.

והעלה הכהן את העולה -

אף על פי שקדמה לחטאת.

והעלה הכהן את העולה -

מלמד שאיברי עולה קודמים לאימורי חטאת.

אמר רבי שמעון:

חטאת דומה לפרקליט שנכנס לרצות רצה הפרקליט ונכנס הדורון.

פרשה ד

[יד, כא]

ואם דל הוא -

שומע אני דל איש פלוני ממה שהיה, שהיה בן מאה מנה ונעשה בן חמישים מנה?

תלמוד לומר: **ואין ידו משגת.**

או **ואין ידו משגת** יש לו ואינו מוצא ליקח?

תלמוד לומר: **אם דל הוא**, עד שיאמרו שני כתובים ואם לאו לא שמענו.

(ב) הוא -

ולא נודריו, לפי שבערכים עני שהעריך את עשיר נותן ערך עני.
יכול אפילו אמר קרבנו של מצורע זה עלי והיה מצורע עשיר יביא קרבן עני?
תלמוד לומר: **הוא ולא נודריו.**

(ג) רבי אומר:

אומר אני אף בערכים כן.
וכי מפני מה עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני שאין העשיר חייב כלום, אבל עשיר שאמר
ערכי עלי ושמע עני ואמר מה שאמר זה עלי נותן ערך עשיר?
אף זה הואיל והוא חייב בשלש בהמות ובקש האיש זה לפוטרו, לפיכך הוא מביא קרבן עשיר
והעני או עני והעשיר נותן ערך עשיר.

(ד) ולקח כבש אשם -

מה תלמוד לומר **אחד?**
זו שאל רבי עקיבא את רבי נחמיה:
מה תלמוד לומר **אחד?**
אמר לו: זה מביא מהשג יד ומטמא מקדש מביא מהשג יד.
מה מטמא מקדש?
מביא שנים תחת אחד אף זה יביא שנים תחת אחד והעולה תעלה חובה.

אמר לו ר' עקיבה:

ממקום שבאת זה מביא מהשג יד ומטמא מקדש מביא מהשג יד.
מה מטמא מקדש?
מביא שנים תחת כפרתו אף זה יביא שנים תחת כפרתו?
תלמוד לומר: **אחד.**
אמר לו: אם לאו מנין אתה מקיימו?
אמר לו: זה מביא מהשג יד ובערכים מביא מהשג יד, מה בערכים מביא כל השג ידו אף זה
יביא כל השג ידו?
תלמוד לומר: **אחד.**

(ה) לתנופה לכפר -

וכי יש תנופה מכפרת, אם כן למה נאמר: **לתנופה לכפר?**
אלא ללמד שאם עשה לתנופה שירי מצווה כאלו לא כיפר.

ועשרון (סלת אחד) -

מלמד שכל עשרון ועשרון טעון לוג **כדברי חכמים.**

ר' נחמיה ורבי אליעזר בן יעקב:

אפילו מנחה של שישים עשרון אין לה אלא לוגה, שנאמר: **למנחה ולוג שמן**.

(ו) ולוג -

מה תלמוד לומר?

שהיה בדין שיביא שליש לוג. מה מצינו בעשיר שהוא מביא שלושה עשרונים ומביא לוג אחד אף עני שהוא מביא עשרון אחד יביא שליש לוג?
תלמוד לומר: **ולוג שמן**.

[יד, כב]

(ז) ושתי תורים או שני בני יונה -

שנים הוא מביא ואינו מביא ארבעה.

(ח) הלא דין הוא, זה מביא מהשג יד ויולדת מביאה מהשג יד, מה יולדת מביאה אחד תחת אחד. אף זה יביא אחד תחת אחד.

(ט) או כלך לדרך זו:

זה מביא מהשג יד ומטמא מקדש מביא מהשג יד, מה מטמא מקדש מביא שנים תחת אחד אף זה יביא שנים תחת אחד.

(י) נראה למי דומה?

דנים מחוסר כפורים מן מחוסר כפורים ואל יוכיח מטמא מקדש שאינו מחוסר כפורים.

או כלך לדרך זו:

דנים קרבן שנוהג באיש כבאשה מקרבן שנוהג באיש כבאשה ואל יוכיח קרבן יולדת שאינו נוהג באיש כבאשה.
תלמוד לומר: **שני תורים או שני בני יונה**, שנים הוא מביא ואינו מביא ארבעה.

(יא) אשר תשיג ידו -

מאשר תשיג ידו את אשר תשיג ידו.

(יב) אשר תשיג ידו -

מה תלמוד לומר?

שיכול אימתי אני אומר יביא קרבן עני?
בזמן שהוא עני מתחילתו, היה עשיר והעני מנין?
תלמוד לומר: **אשר תשיג ידו**.

(יג) מאשר תשיג ידו -

מה תלמוד לומר?

שיכול אימתי אני אומר יגמר כעני בזמן שהתחיל כעני, הביא את אשמו עשיר והעני מנין?

תלמוד לומר: **מאשר תשיג ידו**.

את אשר תשיג ידו -

מה תלמוד לומר?

שיכול אימתי אני אומר יגמר כעשיר בזמן שהתחיל מבעשיר הביא אשמו עני והעשיר מנין?

תלמוד לומר: **את אשר תשיג ידו**.

(יד) יכול אפילו הביא קרבנו עני והעשיר יגמר בעשיר?

תלמוד לומר: **את האחד לחטאת ואת האחד עולה**, ממין חטאת תביא עולה.

למנחה -

שתקדום מנחת בהמה לחטאת העוף.

(טו) יכול אף יולדת שהביאה קרבן ענייה והעשירה תגמור כענייה?

תלמוד לומר **זאת**.

(טז) תורת אשר בו נגע צרעת -

מלמד שעני שהביא קרבן עשיר יצא, יכול אף עשיר שהביא קרבן עני יצא?

תלמוד לומר: **זאת תורת אשר בו נגע צרעת**, מלמד שאדם מביא על ידי בנו ועל ידי בתו ועל ידי

עבדו ושפחתו קרבן עני ומאכילו בזבחים, יכול אף על ידי אשתו יביא קרבן עני?

תלמוד לומר: **זאת דברי רבי יהודה**.

אמר רבי יהודה:

לפיכך אם פטרה אינו חייב בה, שכן היא כותבת לו ואחראין די איתיינן לי עלך מן קדמת דנא.

פרשה ה

[יד, לד]

(א) כי תבואו -

יכול משבאו לעבר הירדן?

תלמוד לומר: **אל הארץ**, אל הארץ המיוחדת.

(ב) יכול משבאו לעמון ומואב?

תלמוד לומר: **אשר אני נותן לכם**, ולא עמון ומואב.

(ג) לאחזה -

עד שיכבשו.

מנין אתה אומר כבשו אבל לא חילקו חילקו למשפחות [לשבטים] ולא חילקו לבתי אבות ואין כל אחד ואחד מכיר את שלו, יכול יהו מטמאין בנגעים?
תלמוד לומר: **ובא אשר לו הבית** עד שיהא כל אחד מכיר את שלו.

(ד) ונתתי נגע צרעת -

אמר ר' יהודה:

בשורה הוא להם שבאים עליהם נגעים.

ר' שמעון אומר:

ונתתי נגע צרעת, פרט לנגעי אנסים.

בבית ארץ אחוזתכם -

פרט לבית בנוי בספינה ובאסכריא על ארבע קורות ולהביא את הבנוי על העצים ועל העמודים.

(ה) אחוזתכם -

אחוזת מטמאה בנגעים ואין ירושלים מטמאה בנגעים.

ר' יהודה אומר:

אני לא שמעתי אלא מקום המקדש בלבד.

(ו) ר' ישמעאל אומר:

אחוזתכם, אחוזתכם מטמאים בנגעים ואין אחוזת גויים מטמאים בנגעים וכשם שאין אחוזתם מטמאים בנגעים כך אין בגדיהם מטמאים בנגעים.

[יד, לה]

(ז) אשר לו הבית -

שלא ישלח ביד שליח.

יכול אפילו זקן ואפילו חולה?

תלמוד לומר: **ובא והגיד לכהן**, ידקדק הכהן כיצד בא הנגע לביתו, לאמר יאמר לו הכהן דברי כיבושים, בני אין הנגעים באים אלא על לשון הרע שנאמר: **השמר בנגע הצרעת לשמור מאד**

ולעשות. זכור את אשר עשה ה' למרים.

וכי מה עניין זה לזה?

אלא מלמד שלא נענשה אלא על לשון הרע.

(ח) והלא דברים קל וחומר, ומה אם מרים שדברה שלא בפניו של משה כך מדבר גנאי של חברו בפניו על אחת כמה וכמה.

(ט) ר' שמעון בן אלעזר אומר:

אף על גסות הרוח נגעים באים, שכן מצינו בעוזיה שנאמר: **ובחזקתו גבה לבו עד להשחית וימרוד בה' אלהיו ויבא אל היכל ה' להקריב על מזבח הקטרת ויבא אחריו עזריהו הכהן ועמו כוהנים לה' שמונים בני חיל ויעמדו על עוזיה ויאמרו לו לא לך עוזיה להקריב לה' כי אם לכהנים בני אהרן המקודשים צא מן המקדש ויזעף עוזיהו ובידו וכו'.**

(י) נגע -

מה תלמוד לומר **כנגע**?

אפילו תלמיד חכם ויודע שהוא נגע וודאי לא יגזור ויאמר נגע נראה לי בבית אלא **כנגע** נראה לי בבית.

(יא) נראה לי -

ולא לאורי.

מיכן אמרו:

בית אפל אין פותחים בו חלונות לראות את נגעו.

בבית -

להביא את הצבוע.

בבית -

להביא העלייה.

בבית -

מתוכו הוא מטמא ואין מטמא מאחוריו.

[יד, לו]

(יב) **וצוה הכהן ופינו -**

הציוי בכהן והפינוי בכל אדם.

ופינו את הבית -

אפילו חבילי עצים חבילי קנים, **דברי ר' יהודה.**

רבי מאיר אומר:

עסק הוא לפינוי.

אמר ר' מאיר :

וכי מה מיטמי לו, אם תאמר כלי עצו ובגדיו ומתכתו מטבילם והם טהורים.

על מה חסה התורה?

על כלי חרשו ועל פכו.

וכי מה מטמא בנגעים הרשעים או הצדיקים?

הוי אומר הרשעים,

אם כך חסה תורה על ממונו הבזוי קל וחומר על ממונו החביב,

אם כך על ממונו קל וחומר על נפש בניו ובנותיו,

אם כך על של רשע קל וחומר על צדיק.

(יג) בטעם יבוא הכהן לראות את הנגע –

לראות את הפנוי.

ולא יטמא כל אשר בבית -

מה תלמוד לומר?

לפי שמצינו בנכנס לבית המנוגע שאינו מטמא בגדים עד שישהא בכדי אכילת פרס.

יכול אפילו היו שם כלים מקופלים על כתיפו, כלים מקופלים ומונחים בתוך הבית, יכול לא

יהו טמאים עד שישהו כדי אכילת פרס?

תלמוד לומר: **ולא יטמא כל אשר בבית**, מיד.

ואחרי כן -

אחרים כיוצא בהם.

רבי אומר :

אם ממתינים לדבר הרשות לא ימתינו לדבר מצוה.

וכמה היא מצותו?

נראה בחתן נותנים שבעה ימי משתה לו ולביתו ולכסותו וכן ברגל נותנים לו כל ימי הרגל.

פרשה ו

[יד, לז]

(א) וראה את הנגע -

יכול כגריס?

תלמוד לומר: **וראה את הנגע והנה הנגע**, מלמד שאין הבית מטמא אלא בשני גריסים.

(ב) בקירות -

הרי שנים, ולמטה הוא אומר **בקיר קירות** הרי ארבע, מלמד שאין מטמא אלא בארבע כתלים.

(ג) מיכן אמרו:

בית עגול בן טריגון אינו מיטמא בנגעים.

(ד) יכול עד שיראה בשני כתלים?

תלמוד לומר: **ומראיהם שפל מן הקיר**, אפילו בכותל אחד.

יכול אפילו על אבן אחד?

תלמוד לומר: **וחלצו את האבנים**, אין פחות משתי אבנים, **דברי ר' עקיבא**.

ר' ישעמאל אומר:

וחלצו את האבנים -

אין פחות משתי אבנים.

מנין אפילו לא נראה אלא על אבן אחת?

תלמוד לומר: **ומראיהם שפל מן הקיר**. שפל מן הקיר אפילו על אבן אחת

ר"א בר' שמעון אומר:

עד שיראה כשני גריסין על שני אבנים בשני כתלים, בזוית אחת ארכו כשני גריסין ורחבו כגריס.

(ה) שקערורות -

שוקעות כמראיהם.

ירקרות או אדמדמות -

ירוק שבירוקים. אדום שבאדומים

ומראיהם שפל מן הקיר -

ולא ממשן.

[יד, לח]

(ו) ויצא הכהן מן הבית -

יכול ילך לביתו ויסגיר?

תלמוד לומר: **אל פתח הבית**, אי אל פתח הבית יכול יעמוד תחת השקוף ויסגיר?

תלמוד לומר: **מן הבית**, עד שיצא מן הבית, הא כיצד?

עומד בצד המשקוף ומסגיר.

(ז) ומנין אם הלך לביתו והסגיר או שעמד בתוך והסגיר שהסגרו מוסגר?

תלמוד לומר: **והסגיר את הבית** מכל מקום.

[יד, לט]

(ח) בשביעי -

יכול בין ביום בין בלילה?

תלמוד לומר: **ביום** ולא בלילה.

(ט) והנה פשה -

זה פשיון הסמוך כל שהו.

מנין לרבות את הרחוק?

תלמוד לומר: **בבית**.

יכול כל שהוא?

תלמוד לומר: **נגע**.

נאמר כאן **נגע** ונאמר להלן **נגע**, מה נגע האמור להלן כגריס אף כאן כגריס.

(י) נמצאת אומר הפשיון סמוך כל שהוא, הרחוק כגריס והחזור כשני גריסין.

(יא) בקירות הבית -

ולא בקירות היציע ולא בקירות האבוס ולא בקירות המחיצה ולא בקירות המגורה.

פרק ד

[יד, מ]

(א) וציוה הכהן וחלצו -

הציווי בכהן והחליצה בכל אדם.

(ב) וחלצו -

מלמד ששניהם חולצים שניהם קוצעים שניהם מביאים את האבנים.

מיכן אמרו:

אוי לרשע או לשכינו.

יכול הכותל הסמוך לאויר יהו שניהם חולצים?

תלמוד לומר: **ואחר חלץ את האבנים**, הכיצד?

כותל שבינו לבין חברו שניהם חולצים וכותל הסמוך לאויר הוא לבדו חולץ.

(ג) וחלצו את האבנים -

יכול יחלוץ בו שתי אבנים ויקיים בו מצוות חליצה?

תלמוד לומר: **אשר בהם הנגע**.

אי אשר בהם הנגע יכול אפילו קרדומים אפילו לבנים?

תלמוד לומר: **אבנים**, הא עד שיאמרו שני כתובים אם לאו לא שמענו.

(ד) והשליכו אתהן אל מחוץ לעיר -

אתהן חוץ לכל העיר אין אדם חוץ לכל העיר אלא חוץ לעיירות המוקפות חומה בלבד.

אל מקום טמא -

שיהא מקומו טמא.

רבי יהודה אומר :

אל מקום טמא - לרבות את הניטל.

[יד, מא]

(ה) ואת הבית יקציע -

יכול מבפנים ומבחוץ?

תלמוד לומר : **מבית.**

אי מבית יכול מן הקרקע ומן הקירות?

תלמוד לומר : **סביב**, לא אמרתי אלא סביב לנגע.

(ו) ושפכו את אשר הקצו -

יכול צרורות?

תלמוד לומר : **עפר.**

אי עפר יכול אף הנושר?

תלמוד לומר : **את אשר הקצו**, עד שיאמרו שני הכתובים ואם לאו לא שמענו.

[יד, מב]

(ז) ולקחו אבנים -

אין פחות משתי אבנים.

והביאו אל תחת האבנים -

אין פחות משתי אבנים.

מיכן אמרו :

אין חולצים פחות משתיים ואין מביאים פחות משתיים ואין מביא אחת תחת שתיים ולא שתיים

תחת אחת, אלא מביא שתיים תחת שלוש תחת ארבע. וארבע תחת שלוש תחת

שתיים.

(ח) ולקחו אבנים -

יכול יטול אבנים מצד זה ויביא לצד זה?

תלמוד לומר **אחרות.**

אי אחרות יכול אפילו קרדומים אפילו לבנים?
תלמוד לומר: **אבנים**, הא עד שיאמרו שני כתובים ואם לאו לא שמענו.

(ט) לעפר -

לרבות כל משמע.

עפר -

אפילו לבנים אפילו מדר אפילו חרסית.

יכול יטול עפר מצד זה ויביא לצד זה?

תלמוד לומר: **אחר**.

או אחר יכול אפילו סיד אפילו גבסים?

תלמוד לומר: **עפר**, הא עד שיאמרו שני כתובים ואם לאו לא שמענו.

(י) ועפר אחר יקח וטח את הבית -

אין חברו מטפל עמו בטיחה.

פרשה ז

[יז, מג]

אם ישוב הנגע ופרח בבית -

משל חזר איש פלוני למקומו, כשחזר הנגע לאותן האבנים אין לי אלא מקומו, מנין לרבות את כל הבית?

תלמוד לומר **בבית**.

יכול כגריס?

נאמר כאן **נגע** ונאמר להלן **נגע**, מה נגע האמור להלן כשני גריסין אף כאן כשני גריסין.

(ב) נמצאת אומר הפשיון סמוך כל שהו, הרחוק כגריס והחוזר בביתם כשני גריסין.

(ג) אין לי אלא כמראיו שלא כמראיו מנין?

תלמוד לומר: **ופרח**, כמראיו ושלא כמראיו.

(ד) או אינו אומר **ופרח** אלא שלא יהא טמא עד שיחזור ויפשה?

ודין הוא, טמא בבגדים וטימא בביתם מה בבגדים טימא את החוזר אף על פי שאינו פושה, אף בביתם יטמא את החוזר אף על פי שאינו פושה.

[יד, מד]

(ה) הין, אם החמיר בבגדים שהעומד בהם בסוף שני שבועות שורף נחמיר בביתם שהעומד

בסוף שני שבועות אינו נותץ?

תלמוד לומר: **צרעת ממארת צרעת ממארת לגזירה שוה**.
מה צרעת ממארת האמור בבגדים טימא את החוזר אף על פי שאינו פושה אף צרעת האמור
בבתים יטמא החוזר אף על פי שאינו פושה.

(ו) אם סופנו לרבות את החוזר מה תלמוד לומר **ובא הכהן וראה והנה פשה**, הנח לו.
שומע אני אם **ישוב הנגע ופרח בבית** וחזר הנגע בו ביום יהא טמא?
תלמוד לומר: **ושב הכהן**.

ואם ישוב הנגע -

מה שיבה האמורה להלן בסוף שבוע אף כאן בסוף שבוע.

(ז) ומניין אם עמד בראשון ופשה בשני חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע?
תלמוד לומר: **ובא הכהן וראה והנה פשה**, במה הוא מדבר?
אם בפושה בראשון הרי אמור, הא אינו אומר ובא הכהן וראה והנה פשה אלא שבא בסוף
שבוע ראשון ומצאו עומד. ובא בסוף שבוע שני ומצאו פושה. מה יעשה לו?
הרי אני דן, מה מציינו בפושה בראשון חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע אף בפושה בשני חולץ
וקוצה וטח ונותן לו שבוע.
הין, אם היקל בפושה בראשון שהרי היקל בעומד בו, נקל בפושה בשני שהרי החמיר בעומד בו
ויהיה הפושה כעומד?
תלמוד לומר: **ושב הכהן ובא הכהן**, זו היא שיבה זו היא ביאה, מה שיבה חולץ וקוצה וטח
ונותן לו שבוע אף ביאה זו חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע.

(ח) מניין אם עמד בזה ובזה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע?
תלמוד לומר: **ובא, ואם בא יבא**, הרי כאן ב' ביאות, במי הוא מדבר?
אם בפושה בראשון הרי אמור ואם בפושה בשני הרי אמור, הא אינו אומר ובא ואם בוא יבוא
אלא את שבא בסוף שבוע ראשון ובא בסוף שבוע שני **וראה והנה לא פשה** זה העומד, מה
יעשה לו?

וטהר הכהן את הבית -

יכול יפטר וילך לו?
תלמוד לומר **כי נרפא הנגע**, לא טיהרתי [אלא] את הרפוי.

(ט) מה יעשה לו?
הרי אני דן, מה מציינו בפושה בשני חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. אף העומד בשני חולץ
וקוצה וטח ונותן לו שבוע.

(י) הין, אם נחמיר בפושה בשני שהרי החמיר בפושה בראשון נחמיר בעומד בשני שהרי היקל
בעומד בראשון ויהא עומד כפושה בשני?

תלמוד לומר: **ובא, ואם בוא יבוא**, הרי כאן שתי ביאות. ביאה האמורה למעלה וביאה האמורה למטה, מה ביאה האמורה למעלה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע אף ביאה האמורה למטה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע.

(יא) משום ר' ישמעאל אמרו:

נאמר: **צרעת ממארת** בבגדים ונאמר: **צרעת ממארת** בבתים, מה צרעת ממארת בבגדים עשה העומד בשני כפושה בשני, אף צרעת ממארת האמורה בבתים נעשה העומד בשני כפושה בשני.

[יד, מג]

אחרי הקצות את הבית ואחרי הטוח -

מה תלמוד לומר?

שיכול אין לי חוזר ונותץ אלא אחר פושה בראשון, מנין לרבות את החוזר אחר פושה בשני ואחר העומד בשני?

תלמוד לומר: **ואחר חלץ את האבנים**, שאין תלמוד לומר ואחרי הקצות ואחר הטוח.

וכי יש חליצה שאין עמה קציעה וטיחה, אם כן למה נאמר: **אחרי הקצות את הבית ואחרי**

הטוח?

אלא לרבות את החוזר אחר הפושה בשני ואחר העומד בשני.

(יב) מנין לכהה בשני והולך לו קולפו והוא טעון ציפרים?

תלמוד לומר: **ולקח לחטא את הבית**, הרי כאן בית אחר.

מכאן אמרו:

עשרה בתים הן, הכהה בראשון והולך לו קולפו והוא טהור והכהה בשני והולך לו קולפו והוא טעון ציפרים והפושה בראשון חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. חזר נותץ. לא חזר טעון ציפרים. עמד בראשון ופשה בשני. חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. חזר נותץ. לא חזר טעון ציפרים. עמד בזה ובזה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. חזר נותץ. לא חזר טעון ציפרים.

(יג) וטמא -

מה תלמוד לומר?

לפי שמצינו בבית המוסגר שאינו מטמא אלא מתוכו, יכול אף המוחלט כן?

תלמוד לומר: **כי טמא הוא**, הוסיף לו טומאה שיטמא בין מתוכו בין מאחוריו.

פרק ח

[יד, מה]

ונתץ את הבית את אבניו ואת עציו ואת כל עפר הבית -

מלמד שאין הבית מטמא בנגעים עד שיהו בו אבניו ועציו ועפר.

(ב) וכמה אבנים יהו בתוכו?

ר' ישמעאל אומר:

ארבע.

ר' עקיבא אומר:

שמונה.

שרבי ישמעאל אומר:

עד שיראה כשני גריסין על ב' אבנים, או על אבן אחת.

ורבי עקיבא אומר:

עד שיראה כשני גריסים על שתי אבנים ולא על אבן אחת.

ר' אלעזר בר' שמעון אומר:

עד שיראה כשני גריסים על שתי אבנים בשתי כתלים בזויות, אורכו כשני גריסים. ורוחבו

כגריס.

(ג) אבניו -

שלו ועפר שלו ועציו שלו, מלמד שהוא גורר ומוציא [את אבניו - כל אבנים שנבנו עמו עציו -

כל עצים שנבנו עמו].

אבניו ולא אבני העלייה עציו ולא עצי העלייה. עפרו לא עפר העלייה.

מיכן אמרו:

נראה נגע בבית נותן את הקורות לעלייה, נראה בעלייה נותן את הקורות לבית.

אבניו ולא אבנים שהכניס לו משנבנה.

עציו ולא עצים שהכניס לו משנבנה.

עפר הבית ולא עפר המתכיות שלו.

אם נאמר בחליצה למה נאמר בנתיצה, ואם נאמר בנתיצה למה נאמר בחליצה?

אלא לפי שיש בחליצה מה שאין כן בנתיצה, ובנתיצה מה שאין בחליצה.

בחליצה האבן שבזויות בזמן שהוא חולץ חולץ את כולה,

ובזמן שהוא נותץ נותץ את שלו ומניח של חבירו.

ובנתיצה נותץ את האבנים שיש בהם הנגע ואת האבנים שאין בהם נגע

ובחליצה אינו חולץ אלא את האבנים שיש בהם הנגע,

הא לפי שיש בחליצה מה שאין בנתיצה ובנתיצה מה שאין בחליצה צריך לומר בחליצה וצריך

לומר בנתיצה.

[יד, מו-מז]

(ד) והבא אל הבית -

כשיכנס ראשו ורובו.

ימי הסגיר אותו -

לא ימים שקלף את נגעו.

יכול שאני מוציא את המוחלט שקלף נגעו?

תלמוד לומר: **כל ימי**.

(ה) וטמא עד הערב -

מלמד שאין מטמא בגדים.

יכול אפילו שהה כדי אכילת פרס?

תלמוד לומר: **והאוכל בבית יכבס**.

(ו) אין לי אלא אוכל שוכב מנין?

תלמוד לומר: **והשוכב בבית יכבס**.

(ז) אין לי אלא אוכל ושוכב, אוכל ולא שוכב ולא אוכל מנין?

תלמוד לומר: **יכבס בגדיו**, ריבה.

(ח) אם סופינו לרבות את הכל מה תלמוד לומר האוכל והשוכב?

אלא כדי ליתן שיעור לשוכב כדי שיאכל.

וכמה הוא שיעור אכילה?

כדי אכילת פרס פת חיטין ולא פת שעורין, מיסב ואוכלו בליפתן.

(ט) כל כיבוס בגדים האמור בתורה להחמיר וזה להקל, אפילו לבוש עשרה סבריקום ועטוף

עשרה פולייניות כולם טהורים עד שישהא כדי אכילת פרס.

(י) יכול הבהמה והגוי יהו מצילים בגדים בבית המנוגע?

תלמוד לומר: **יכבס בגדיו**, ריבה המטמא בגדים מציל בגדים בבית המנוגע, יצאו הבהמה

והגויים שאין מטמאים בגדים אין מצילים בגדים בבית המנוגע.

(יא) מכאן אמרו:

היה עומד בפנים ופשט ידו לחוץ וטבעותיו בידו, אם שהה כדי אכילת פרס טמא.

היה עומד בחוץ ופשט ידו לפנים וטבעותיו בידו -

ר' יהודה:

מטמא מיד.

וחכמים אומרים:

עד שישהא כדי אכילת פרס.

(יב) אמרו לר' יהודה:

ומה אם בזמן שכל גופו טמא לא טימא מה שעליו עד שישהא כדי אכילת פרס, בזמן שאין כל גופו טמא אינו דין שלא יטמא את מה שעליו עד שישהא כדי אכילת פרס!?

(יג) אמר להם רבי יהודה:

מצינו שיפה כח הטמא להציל יתר מן הטהור, ישראל מקבלים טומאה ומצילים בגדים בבית המנוגע, הבהמה והגוי שאין מקבלים טומאה אין מצילים בגדים בבית המנוגע.

[יד, נא]

(יד) והזה על הבית -

על השקוף.

ויש אומרים:

על כלו.

[יד, נג]

ושלח את הצפור החיה -

ר' יוסי הגלילי אומר:

ציפור שחיה חוץ לעיר, ואיזו?

זו דרור.

(טו) וכפר על הבית וטהר -

אם נאמר במצורע למה נאמר בבתים ואם נאמר בבתים למה נאמר במצורע?

לפי שיש בבתים מה שאין במצורע ובמצורע מה שאין בבתים.

מצורע טעון קרבן,

והבית אינו טעון קרבן.

מצורע יש לו טהרה מטומאתו.

והבית אין לו טהרה מטומאתו.

הא לפי שיש במצורע מה שאין בבתים ובבתים מה שאין במצורע, צריך לומר במצורע וצריך

לומר בבתים.

[יד, נד-נו]

(יז) זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק ולשאת ולספחת ולבהרת -

מנין אתה אומר כוהן שבקי בנגעים אבל לא בנתקים, בנתקים אבל לא בקרחת, בקרחת אבל לא באדם, באדם אבל לא בבגדים, בבגדים אבל לא בבתים לא יראה את הנגעים עד שיהא בקי בהם ובשמותיהם?
תלמוד לומר: **זאת התורה לכל נגע הצרעת וכו'.**

[יז, נז]

ולהורות -

רבי אומר:

ולמה בא?

ולהורות ביום, מלמד שביום הוא מטמא וביום הוא מטהר.

חנניה בן חכינאי אומר:

למה בא להורות?

מלמד שאינו רואה את הנגעים עד שיורנו רבו.

חסילו פרקי נגעים

ספרא זבים פרק טו

פרשה א

[טו, ב]

בני ישראל -

מיטמאים בזיבה ואין הגוים מיטמאים בזיבה ואף על פי שאינן מטמאים בזיבה מטמאים בזבים ושורפים עליהם את התרומה ואין חייבין עליהם על ביאת המקדש. אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות את הגרים ואת העבדים?
תלמוד לומר: **ואמרת אליהם.**

איש -

אין לי אלא איש, מנין לרבות את האשה ואת הקטן?

תלמוד לומר: **איש איש דברי ר' יהודה.**

ור' שמעון בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר:

הרי הוא אומר **והזב את זובו** לזכר ולנקבה, לזכר כל שהוא זכר בין גדול בין קטן ולנקבה כל שהיא נקבה בין גדולה בין קטנה.

(ב) כי יהיה -

מן הדבור ואילך.

והלא דין הוא, טימא בנגעים וטימא בזבים מה נגעים פטר בהם לפני הדיבור אף זבים יפטר בהם לפני הדבור.
קל וחומר, ומה אם נגעים שטימא בהם אנסים פטר בהם לפני הדבור, זבים שלא טימא בהם אנסים אינו דין שיפטר בהם לפני הדבור?
לא, אם אמרת בנגעים שאין טומאתן וטהרתן אלא בכהן, תאמר בזבים שטומאתן וטהרתן בכל אדם הואיל וטומאתן וטהרתן ככל אדם לא יפטר בהם לפני הדבור?
תלמוד לומר: **כי יהיה** מן הדבור ואילך.

(ג) כי יהיה זב -

יכול אפילו זב מכל מקום יהיה טמא?
ודין הוא, טימא בזב וטימא בזבה מה זבה מקום שמטמא בטומאה קלה מטמאה טומאה חמורה, אף הזב במקום שמטמא בטומאה קלה מטמא טומאה חמורה.
(ד) לא, אם אמרת בזבה שאינה מטמאה אלא בגי' ראיות לגי' ימים. תאמר בזב שהוא מטמא בגי' ראיות ליום אחד, הואיל והוא מטמא בגי' ראיות ליום אחד יטמא מכל מקום?
תלמוד לומר: **מבשרו**, לא כל בשרו.

(ה) אחר שחלק הכתוב זכיתי לדין טימא בזב וטימא בזבה, מה זבה מקום שמטמאה בטומאה קלה מטמאה טומאה חמורה, אף הזב מקום שמטמא טומאה קלה מטמא טומאה חמורה.

(ו) מבשרו -

עד שתצא טומאתו חוץ לבשרו.
והלא דין הוא, ומה אם הזבה שאינה מטמאה אלא בגי' ראיות לגי' ימים מטמאה בפנים כבחוף, זב שהוא מטמא בגי' ראיות ליום אחד אינו דין שיטמא בפנים כבחוף?
תלמוד לומר: **מבשרו**, עד שתהא טומאתו חוץ לבשרו.

(ז) מבשרו -

טמא ולא מחמת ד"א.

מיכן אמרו:

בשבעה דרכים בודקים את הזב עד שלא נזקק בזיבה, במאכל ובמשתה בקפיצה במשא ובחולי ובמראה ובהרהור, משנזקק לזיבה אין בודקים אותו. אונסו וספיקו ושכבת זרעו טמאים כי רגלים לדבר.

(ח) זובו טמא -

לימד על הזוב שהוא טמא.
הלא דין הוא, ומה אם הזב שהזוב גרם לו טומאה הרי הוא טמא, הזוב שהוא גרם לטומאה אינו דין שיהא טמא?

שעיר המשתלח יוכיח שגרם לטומאה והרי הוא טהור.

(ט) אף אתה אל תתמה על הזוב שאף על פי שגרם לטומאה לא יהיה טמא?
תלמוד לומר: **זובו הוא**.

טמא –

לימד על הזוב שהוא טמא.

(י) יכול הדם היוצא מן האמה שלו יהיה טמא?
תלמוד לומר: **הוא**, הוא טמא ואין דם היוצא מן האמה שלו טמא אלא טהור.

(יא) אין לי אלא זובו, מימי רגליו מנין?
ודין הוא, ומה אם רוק שהוא יוצא במקום טהרה הרי הוא טמא, מימי רגליו שהם יוצאים ממקום טומאה אינו דין שיהא טמא?
הדם היוצא משם יוכיח שהוא יוצא ממקום טומאה והרי הוא טהור.

[טו, ג]

(יב) ואף אתה אל תתמה על מימי רגלים שאף על פי שהם יוצאים ממקום טומאה לא יהיו טמאים?
תלמוד לומר: **וזאת**, לרבות את מימי רגלים.

(יג) יכול הזיעה והליחה סרוחה והראי יהו טמאים?
תלמוד לומר: **הוא**. אוציא את אילו שאינן מטמאים טומאת משקים ולא אוציא דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה שהם מטמאים טומאת משקים?
תלמוד לומר: **זאת**.
נמצאת אתה אומר תשעה משקים בזב:
הליחה והזיעה סרוחה והראי טהורים מכולם.
דמעת עינו ודם מגפתו.
וחלב האשה מטמאים טומאת משקים.
זובו ורוקו ומימי רגליו מטמאים טומאה חמורה.

פרק א

וזאת תהיה טומאתו בזובו -

בזובו תלוויה ואינה תלוויה בימים.

(ב) **והלא דין הוא**, ומה אם הזבה שהיא מטמאה את בועלה אינה מטמאה אלא בגי ראיות לגי ימים, זב שאינו מטמא את שהוא בועל אינו דין שלא יטמא אלא בגי ראיות לגי ימים?

תלמוד לומר: **וזאת תהיה טומאתו בזובו**, טומאתו בזובו תלוויה ואינה תלוויה בימים.

(ג) זובו -

רר זוב, מלמד שהוא מטמא בגי' ראיות, אין לי אלא גדולות קטנות מנין?

תלמוד לומר: **תהיה**, אפילו כל שהוא.

החתים אפילו כל שהוא, בשרו אפילו כל שהוא, אם נאמר בגדולות למה נאמר בקטנות?
אלא ליתן שיעור לגדולות שאם ראה ראייה אחת מרובה כשלש שהוא כמגדיון לשילוח שהם
כדי שתי טבילות ובשני סיפוגים הרי זה זב גמור.

(ד) רבי אומר:

למה הדבר דומה?

לחבל של מאה אמה, ראה בתחילת מאה ובסוף חמישים ובסוף מאה אמה, הרי זה זב גמור.
ראה בתחילת מאה בתוך חמישים ובסוף מאה או בתחילת מאה ולאחר חמישים ובסוף מאה
אין זה זב גמור.

(ה) מזובו -

אף מקצת זובו מטמא משכב ומושב להביא את שראיה שתי ראיות שיטמא משכב ומושב.

(ו) **והלא דין הוא**, ומה אם הזבה שאין סופרת שבעה לשתי ראיות מטמאה משכב ומושב בשתי
ראיות, זב שהוא סופר שבעה לשתי ראיות אינו דין שיטמא משכב ומושב בשתי ראיות?
לא, אם אמרת בזבה שהיא מטמאה משכב ומושב בראייה אחת, תאמר בזב שאינו מטמא
משכב ומושב בראייה אחת, הואיל ואינו מטמא משכב ומושב בראייה אחת לא יטמא משכב
ומושב בשתי ראיות?

תלמוד לומר: **מזובו**, אף מקצת זובו מטמא משכב ומושב, להביא זב שראיה שתי ראיות
שמטמא משכב ומושב.

(ז) טומאתו בזובו -

בלובן הוא מטמא ואינו מטמא בדם.

והלא דין הוא, ומה אם הזבה שאינה מטמאה בלובן מטמאה בדם זב שהוא מטמא בלובן אינו
דין שיטמא בדם?

תלמוד לומר: **טומאתו בזובו** בלובן הוא מטמא ואינו מטמא בדם.

(ח) **קל וחומר** לזבה שמטמאה בלובן.

ומה אם הזב שאינו מטמא בדם מטמא בלובן זבה שמטמאה בדם אינו דין שמטמאה בלובן?
תלמוד לומר: **טומאתו היא**, טומאת האיש בלובן וטומאת האשה בדם.

פרק ב

[טו, ד]

(א) אשר ישכב עליו הזב יטמא -

יכול אפילו שכב על עדיינה ועל הדלת?

תלמוד לומר: **משכב** ולא עדיינה ולא הדלת.

(ב) אוציא את אילו ולא אוציא מחצלת הקנים ושל חלף?

תלמוד לומר: **משכב** המיוחד.

(ג) אין לי אלא מיטה והכר, מניין הסיגוס והרדיד והחלוק והטלית והקלסטר ארבעת קבים

והתורמל חמשת קבים והכריתות סאה והחמת של שבעה קנים?

תלמוד לומר: **כל משכב**, ריבה.

או יכול שאני מרבה הסדור והדף של נחתומים ועריבה גדולה שהנדות שוכבות בתוכה?

תלמוד לומר: **אשר ישכב עליו**, המיוחד לשכיבה ולא שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו.

(ד) או יכול שאני מוציא הסגוס והרדיד והחלוק והקלסטר ארבעה קבים ותורמל חמשת קבים

והכריתות סאה והחמת של שבעה קבים?

תלמוד לומר: **כל משכב** ריבה.

מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו?

אחר שריבה הכתוב מיעט.

מרבה אני את אילו שהם משמשים שכיבה עם מלאכתם ומוציא אני את אילו שאינן משמשים

שכיבה עם מלאכתם.

אשר ישב עליו הזב יטמא -

יכול אפילו ישב על האבן ועל הקורה?

תלמוד לומר: **כלי**, ולא אבן ולא קורה.

אוציא את אילו ולא אוציא כסא של גללים ושל אדמה ושל אבנים?

תלמוד לומר: **כלי**, כלי המיוחד.

(ה) אין לי אלא כסא וספסל וקתדרה המיוחדין, מנין תיבת הבלנים ותיבה שפחתה מצידיה

ועריבה משני לוג ועד תשעה קבים שנסדקה שאינו יכול להרחיץ בה רגלו אחת?

תלמוד לומר: **כל כלי**, ריבה.

יכול אפילו כפה סאה וישב עליה תרקב וישב עליה?

תלמוד לומר: **אשר ישב עליו**, המיוחד לשיבה לא שאומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו.

(ו) או יכול שאני מוציא תיבת הבלנים ותיבה שפחתה מצידיה ועריבה משני לוג ועד תשעת

קבים שנסדקה או שאינו יכול לרחוץ רגלו אחת?

תלמוד לומר: **כל כלי**, ריבה.

מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו?

אחר שריבה הכתב מיפט.

מרבה אני את אילו שהם משמשים ישיבה עם מלאכתן. ומוציא אני את אילו שאין משמשים ישיבה עם מלאכתם.

(ז) אין לי אלא בזמן ששכב על המשכב וישב על המושב, מנין שכב על המושב וישב על המשכב עומד ונתלה ונשען מנין?
תלמוד לומר: **יטמא, יטמא** ריבה.

(ח) הזב -

ולא בעל קרי.

והלא דין הוא, הזב טומאתו ממקור ובעל קרי טומאתו ממקור מה הזב מטמא משכב ומושב אף בעל קרי יטמא משכב ומושב?
תלמוד לומר: **הזב** ולא בעל קרי.

(ט) הזב -

ולא אבן המנוגעת.

הלא דין הוא, ומה אם הזב שאין מטמא בביאה מטמא משכב ומושב, אבן המנוגעת שהיא מטמא בביאה אינו דין שיטמא משכב ומושב?
תלמוד לומר: **הזב** ולא אבן המנוגעת.

(י) הזב -

ולא טמא מת.

והלא דין הוא, ומה אם הזב שאינו טעון הזאת שלישי ושביעי מטמא משכב ומושב טמא מת טעון הזייה בשלישי ובשביעי אינו דין שיטמא משכב ומושב?
תלמוד לומר: **הזב** ולא טמא מת.

(יא) הזב -

ולא המת.

והלא דין הוא, ומה הזב שאינו מטמא טומאת שבעה מטמא משכב ומושב מת שהוא מטמא טומאת שבעה אינו דין שיטמא משכב ומושב?
תלמוד לומר: **הזב** ולא המת.

(יב) ר' שמעון אומר:

אשר ישכב עליו ואשר ישב עליו -

את שיש לו ישיבה ויש לו שכיבה מטמא משכב ומושב ואין זב שמת מטמא משכב ומושב.

(יג) ושאמרו הזב שמת מטמא במשא עד שימוק הבשר **מדברי סופרים**.

אשר ישכב עליו ואשר ישב עליו -

עד שינשא רובו עליו.

זבים פרשה ב

[טו, ה]

ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו -

אדם נוגע במשכב מטמא בגדים ואין המשכב הנוגע במשכב מטמא בגדים.
הלא דין הוא, ומה אם במקום שלא נטמא אדם מתחת הזב לטמא אדם ולטמא בגדים נטמא משכב מתחת הזב לטמא אדם ולטמא בגדים. מקום שנטמא אדם במגע משכב לטמא אדם ולטמא בגדים אינו דין שיטמא משכב במגע משכב לטמא אדם ולטמא בגדים?
תלמוד לומר: **ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו**, אדם הנוגע במשכבו מטמא בגדים ואין המשכב הנוגע במשכב מטמא בגדים.

(ב) קל וחומר שיטמא אדם מתחת הזב לטמא אדם ולטמא בגדים ומה אם במקום שלא נטמא משכב במגע משכב לטמא בגדים מטמא אדם במגע משכב לטמא בגדים, אינו דין שיטמא אדם מתחת הזב לטמא אדם ולטמא בגדים?
תלמוד לומר: **כל משכב אשר ישכב עליו הזב יטמא**, משכב מטמא מתחת הזב לטמא אדם ולטמא בגדים ואין אדם מטמא מתחת הזב לטמא אדם ולטמא בגדים.

(ג) משכב במשכבו -

ואם נשבר טהור.

הלא דין הוא, מה אם כלי חרש שאין לו טהרה מטומאתו אם נשבר טהור, משכב שיש לו טהרה מטומאתו אם נשבר לא יהיה טהור?
לא, אם אמרת בכלי חרש שאין נעשה אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים, תאמר במשכב שהוא נעשה אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים, הואיל והוא נעשה אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים אם נשבר לא יהיה טהור?
תלמוד לומר: **משכב במשכבו**, אם נשבר טהור.

(ד) במשכבו -

ולא בחבל היוצא מן המטה פחות מחמשה או יותר על עשרה.
או יכול שאני מוציא מחמשה עד עשרה?
תלמוד לומר: **טמא**.

(ה) במשכבו -

ולא בנימין היוצאים מן הקשר חוץ משלש אצבעות.
או יכול שאני מוציא משלש ולמטה.
תלמוד לומר: **טמא**.

(ו) במשכבו -

ולא הגזול.

או יכול שאני מוציא את הגנוב?

תלמוד לומר : **טמא**.

(ז) רבי שמעון אומר :

במשכבו -

ולא הגנוב.

או יכול שאני מוציא את הגזול?

תלמוד לומר : **טמא**.

(ח) אמרו לו : מה ראית לרבות את זה ולהוציא את זה?

אחר שריבה הכתוב מיעט.

מרבה אני את זה שנתייאשו הבעלים ממנו ומוציא אני את זה שלא נתייאשו הבעלים ממנו

(ט) ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו -

בשעת מגעו מטמא בגדים פירש אינו מטמא בגדים.

(י) וכבס בגדיו -

או יכול הציפה?

תלמוד לומר : **בגד**, אי בגד יכול בגד גדול לבן המיטמא בזוב והמיטמא בנגעים, מנין גדול צבוע

גדול לבן, קטן לבן קטן צבוע עד שתהא מרבה להביא שביס של סבכה וגינגילון מנין?

תלמוד לומר : **בגד בגדיו** ריבה.

מנין לעשות שאר כלים כבגדים?

תלמוד לומר : **טמא**.

יכול יטמא אדם וכלי חרש?

תלמוד לומר : **בגד**.

בגד הוא מטמא ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרש.

(יא) מיכן אמרו :

כל המטמא בגדים בשעת מגעו מטמא אוכלים ומשקים להיות תחילה והידיים להיות שניות

ומטמא שאר כלים כבגדים ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרש. לאחר פרישתן מטמאים

משקים להיות תחילה והאוכלים והידיים להיות שניות ואינו מטמא בגדים ואין צורך לומר

אדם וכלי חרש.

פרק ג

[טו, ו]

והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא -

אין לי אלא בזמן שיושב עליו ונוגע בו מנין לעשרה מושבות זה על זה ואפילו על גבי אבן מסמה?

תלמוד לומר: **והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא**, מקום שהזב יושב ומטמא יושב הטהור ויטמא.

(ב) אין לי אלא בזמן שהוא יושב עליו והזב שם, מנין לעשותו ריקם כמלא?
תלמוד לומר: **כלי**, לעשותו ריקם כמלא.

(ג) אין לי אלא משכב, מרכב מנין?
ודין הוא, אם מצינו שלא חלק הכתוב בין נישא לנושא למשכב, כך לא נחלוק בין נישא לנושא למרכב.
מה לי. לא חלק בין נישא לנושא למשכב שלא חלק מגעו ומשאו, לא נחלק בין נישא לנושא למרכב שהרי חלק מגעו ממשאו?
תלמוד לומר: **כלי**, לרבות את המרכב.

(ד) רבי חנניה בן חנינא אומר:
אם בדרך שלא ירדה עליו הטומאה יצאת ממנו, בדרך שירדה עליו הטומאה אינו דין שתצא ממנו?
לאו, מה לי החמיר במרכב הנישא שהרי החמיר בזב הנישא, נחמיר במרכב הנושא שהרי היקל בזב הנושא?
תלמוד לומר: **כלי**, לרבות את המרכב.

[טו, ז]

(ה) בבשר הזב -

ולא בצואה שעליו ולא בקולקלות שעליו. ולא בשירים ולא בנזמים ולא בטבעות אף על פי שאין יוצאים.
או יכול שאני מרבה את השער ואת הצפורן?
תלמוד לומר: **טמא**.

(ו) בבשר הזב -

ולא בעצם הפורש ממנו ולא בבשר הפורש ממנו, **קל וחומר** לפורש מן הטהור שיהיה טהור.
הא מה אני מקיים: **או בעצם אדם או בקבר?**
זה אבר הפורש מן החי בין פרק לפרק.

(ז) אם נאמרו בזב למה נאמרו במשכב. ואם נאמרו במשכב למה נאמרו בזב?
אלא לפי שיש בזב מה שאין במשכב, במשכב מה שאין כן בזב.

הזב עושה משכב,
ואין **המשכב** עושה זב.

חיבורי **הזב** טהורים,
וחיבורי **המשכב** טמאים.
הא לפי שיש בזב מה שאין כן במשכב ובמשכב מה שאין כן בזב, צריך לומר במשכב וצריך לומר בזב.

[טו, ח]

(ח) וכי ירוק הזב בטהור -

יכול אפילו רקק ולא נגע בו יהיה טמא?
תלמוד לומר: **בטהור**, עד שיגע בו.
אין לי אלא רוק, כיחו וניעו ורירו ומימי האף שלו מנין?
תלמוד לומר: **וכי ירוק**.

[טו, ט]

(ט) אשר ירכב עליו הזב יטמא -

יכול אפילו רכב על המשכב ואל המושב?
תלמוד לומר: **מרכב** ולא משכב ומושב.

(י) אוציא את אילו ולא אוציא את האוכף?
תלמוד לומר: **מרכב**, מרכב המיוחד.

(יא) איזה המרכב המיוחד?
זרז האשקלוני ומדוכה המדיות ועביט של גמל וטפיטו של סוס.

רבי יוסי אומר:

טפיטו של סוס טמא מושב, מפני שעומדים עליו בקומפון, אבל אוכף של נאקה טמא.

(יב) אין לי אלא בזמן שהוא רוכב עליו ונוגע בו, מנין לעשרה מרכבות זה על גבי זה אפילו על גבי אבן מסמא?
תלמוד לומר: **וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא** עד שינשא רובו עליו.

פרק ד

[טו, י]

וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו -

תחתיו של זב.

יכול תחתיו של מרכב?

ודין הוא, אם הזב החמור לא טימא כלי שטף אלא במגע, מרכב הקל אינו דין שלא יטמא כלי שטף אלא במגע, הא מה אני מקיים: **וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו?** תחתיו של זב.

(ב) והנושא אותם -

מה תלמוד לומר?

שיכול אין לי מטמא במשא אלא המרכב בלבד משכב ומושב מנין?

ודין הוא, ומה אם מרכב שאין מגעו מטמא בגדים משאו מטמא בגדים, משכב ומושב שמגעם מטמא בגדים אינו דין שיהא משאן מטמא בגדים?
גולל ודופק יוכיחו שמגעם מטמא בגדים ואין משאם מטמאים בגדים.

(ג) אף אתה אל תתמה על המשכב ועל המושב שאף על פי שמגעם מטמא בגדים לא יהיה משאם מטמא בגדים?

תלמוד לומר: **והנושא אותם**, לרבות את המשכב ואת המושב.

(ד) רבי אלעזר אומר:

והנושא אותם מה תלמוד לומר?

שיכול אין לי מטמא במשא אלא אילו בלבד, מנין זובו של זב ורוקו ומימי רגליו ושכבת זרעו ודם הנדה?

תלמוד לומר: **והנושא אותם**, לרבות כל האמור בענין.

[טו, יא]

(ה) בו -

ולא בצואה שעליו ולא בקילקיס שעליו ולא בשירים ולא בנזמים ולא בטבעות, אף על פי שאין יוצאים.

או יכול שאני מוציא את השיער ואת הצפורן?

תלמוד לומר: **טמא**.

וידיו לא שטף במים -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **ורחץ את בשרו במים**, יכול אף בית הסתרים?

תלמוד לומר: **וידיו**, מה ידיו בנראה פרט לבית הסתרים אף כל בנראה פרט לבית הסתרים.

(ו) מנין לעשות אחר ספרו של זב כימי גמרו?

תלמוד לומר: **וידיו לא שטף במים** אפילו לאחר מאה שנים.

אמר רבי אלעזר בן ערך:

מיכן סמכו חכמים לטהרת ידיים מן התורה.

זבים פרשה ג

[טו, יב]

כלי חרש -

אין לי אלא כלי חרש, מניין לרבות כלי נתר?

תלמוד לומר: **וכלי חרש אשר יגע בו הזב.**

יכול אפילו נגע בו הזב מאחוריו יהא טמא?

ודין הוא, ומה אם מת החמור לא טימא כלי חרש מאחוריו, הזב הקל אינו דין שלא יטמא כלי חרש מאחוריו?

לא, אם אמרת במת שאינו עושה משכב ומושב תאמר בזב שמטמא משכב ומושב, הואיל ועושה משכב ומושב יטמא כלי חרש מאחוריו?

תלמוד לומר: **אשר יגע בו**, ולהלן הוא אומר **אשר תבושל בו**, מה בו האמור להלן מאוירו אף כאן מאוירו.

(ב) מאחר שלמדנו שאין מטמאים אותו אלא מאוירו, מה תלמוד לומר **אשר יגע בו**? מגע שהוא ככולו, הוי אומר זה היסיטו.

(ג) וכל כלי עץ ישטף במים -

אמר רבי שמעון:

מה זה בא ללמדינו?

אם ללמד שמטמא כלי שטף במגע והלא כבר נאמר: **והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו**, אם הנוגע בו מטמא כלי שטף במגע הוא עצמו לא יטמא כלי שטף במגע, אם כן למה נאמר: **וכל כלי עץ**

ישטף במים?

אלא אילו אוכלים ומשקים וכלים שעל גבי הזב.

(ד) **והלא דין הוא**, ומה אם במקום שעשה משכב תחתיו לא עשה תחתיו מדף, מקום שלא עשה על גביו משכב אינו דין שלא נעשה על גביו מדף? תלמוד לומר: **וכל כלי עץ ישטף**, מלמד שעושה תחתיו מדף.

(ה) **קל וחומר** שיעשה על גביו משכב.

ומה אם במקום שלא עשה תחתיו מדף עשה תחתיו משכב, מקום שעשה על גביו מדף אינו דין שנעשה על גביו משכב?

תלמוד לומר: **וכל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא**, משכב הוא עושה תחתיו ואין עושה על גביו משכב.

(ו) **קל וחומר** שיעשה תחתיו מדף.

מה אם במקום שלא עשה על גביו משכב עשה על גביו מדף, מקום שעשה תחתיו משכב אינו דין שיעשה תחתיו מדף?
תלמוד לומר: **וכל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא**, משכב הוא עושה תחתיו ואינו עושה תחתיו מדף.

(ז) קל וחומר, שלא יעשה תחתיו משכב.
ומה אם במקום שעשה על גביו מדף לא עשה על גביו משכב, מקום שלא עשה תחתיו מדף אינו דין שלא יעשה תחתיו משכב?
תלמוד לומר: **כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא**, מלמד שהוא עושה תחתיו משכב.

פרק ה

[טו, יג]

וכי יטהר הזב מזובו -

כשיפסוק מזובו.

מזובו -

ולא מזובו מנגעו.

מזובו וספר -

אף מקצת זובו טעון ספירת שבעה.

(ב) להביא את שראה שתי ראיות שיטעון ספירות שבעה?
הלא דין הוא, ומה אם מטמא משכב ומושב בשתי ראיות לא יטעון ספירת שבעה לשתי ראיות?
זבה תוכיח שהיא מטמא משכב ומושב בשתי ראיות ואינה סופרת שבעה לשתי ראיות.

(ג) אף אתה אל תתמה על הזב שאף על פי שהוא מטמא משכב ומושב בשתי ראיות לא יטען ספירת שבעה לשתי ראיות?
תלמוד לומר: **מזובו וספר**, אף מקצת זובו טעון ספירת שבעה להביא את שראה שתי ראיות שטעון ספירת שבעה.

(ד) וספר לו -

לעצמן.

מיכן אמרו:

הזב והזבה שבדקו את עצמם ביום הראשון ומצאו טהורים וביום השביעי ומצאו טהורים ושאר כל הימים לא בדקו.

רבי אליעזר אומר:

הרי אילו בחזקת טהרה.

ורבי יהושע אומר:

אין להם אלא יום ראשון ויום השביעי בלבד.

רבי עקיבא אומר:

אין להם אלא יום השביעי בלבד.

(ה) רבי יוסי ורבי שמעון אומרים:

נראים דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע ודברי ר' עקיבא מדברי שניהם, אבל הלכה כדברי רבי אליעזר.

(ו) שבעת ימים -

יכול בין סמוכים בין מפוזרים?

תלמוד לומר: **לטהרתו** שתהא טהרתו אחת.

(ז) וכבס בגדיו ורחץ בשרו -

היקיש כיבוס בגדיו לרחיצת בשרו.

מה רחיצת גופו בנקיות אף כיבוס בגדיו בנקיות, הא למדנו חוצצים בכלים.

(ח) ורחץ בשרו במים חיים -

הזב טעון ביאת מים חיים ואין מצורע טעון ביאת מים חיים.

(ט) הלא דין הוא, מה אם הזב שאין טעון הזיית מים חיים טעון ביאת מים חיים, מצורע שהוא

טעון הזיית מים חיים אינו דין שיטען ביאת מים חיים?

תלמוד לומר: **ורחץ בשרו במים חיים**, הזב טעון ביאת מים חיים ואין מצורע טעון ביאת מים חיים.

(י) יכול אף כליו יטענו ביאת מים חיים?

תלמוד לומר: **בשרו**, בשרו טעון ביאת מים חיים וכלים עולים בכל מימות.

(יא) וטהר -

מלטמא כלי חרש במשא.

בן עזאי אומר:

ומה אם במקום שלא עשה וולד הטומאה קל כולד הטומאה הקל לטמא באב הטומאה הקל
עשה וולד הטומאה הקל כולד הטומאה הקל ליטמא באב הטומאה הקל, מקום שעשה וולד
הטומאה החמור כולד הטומאה חמור לטמא באב הטומאה החמור, אינו דין שנעשה וולד
הטומאה החמור כולד הטומאה החמור לטמא באב הטומאה החמור?

אמר לו **רבי יוסי הגלילי** פרשהו.

אמר לו : אין מפרשים לחכם.

אמר לו : פרשהו.

אמר לו : אין שונים לחכם.

חזר רבי יוסי הגלילי ופירש.

ומה אם במקום שלא עשה בגדי המטמאים בשרץ כבגדים בשרץ עשה כלי חרש בשרץ כאדם
בשרץ, כאן שעשה בגדי המטמאים בזב כבגדים בזב, אינו דין שנעשה כלי חרש בזב כאדם בזב?
תלמוד לומר : **וטהר** מלטמא כלי חרש במשא.

[טו, יד]

(יב) בשמיני -

יכול בין ביום ובין בלילה?

תלמוד לומר : ביום ולא בלילה.

יקח לו לעצמו שאם הפרישו לזיבתו הראשונה לא יביאם לזיבתו שנייה.

(יג) שני תורים או שני בני יונה -

חלופי תורים בני יונה וחלופי בני יונה תורים ואין חילופיהם עשירית האיפה.

(יד) מנין שהוא טובל מבעוד יום?

תלמוד לומר : **ובא לפני ה' אל פתח אהל מועד.**

כיצד הוא בא אל פתח אהל מועד אלא אם כן היה מעורב שמש?

מלמד שהוא טובל מבעוד יום.

[טו, טו]

(טו) ועשה אותם הכהן אחד לחטאת ואחד לעולה -

שיפרישם הכהן אחד לחטאת ואחד לעולה.

מנין שאם הפרישם הוא שיהיה הפרשו הפרש?

תלמוד לומר : **אחר לחטאת ואחד לעולה ונתנם אל הכהן.**

(טז) וכפר עליו הכהן לפני ה' מזובו -

מקצת זבים מביאים ומקצת זבים אין מביאים, הא כיצד?

ראה שלוש יביא ראה שתים לא יביא, או אינו אלא ראה שתים יביא שלוש לא יביא?

והלא מי שראה שלוש ראה שתים הא מה אני מקיים **וכפר עליו הכהן לפני ה' בזובו?**

מקצת זבים מביאים קרבן ומקצת זבים אין מביאים קרבן, הא כיצד?

ראה שלוש יביא ראה שתים לא יביא.

פרק ו

[טו, טז]

ואיש -

פרט לקטן.

או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד?

תלמוד לומר: **ואיש**.

(ב) **כי תצא ממנו שכבת זרע -**

עד שתצא טומאתו חוץ לבשרו.

מיכן אמרו:

הזב ובעל קרי שהרגישו אוחזים באמה ובולעים את התרומה.

(ג) **שכבת זרע -**

פרט למערה.

ורחץ במים -

אפילו במי מקוה.

את כל בשרו -

מים שכל בשרו עולה בהם, וכמה הן?

אמה על אמה ברום שלוש אמות, נמצאת אתה אומר שיעור המקוה ארבעים סאה.

[טז, יז]

(ד) **בגד ועור -**

אין לי אלא בגד ועור, מניין לעשות שאר כל הכלים כבגד ועור?

תלמוד לומר: **כל בגד וכל עור**.

ואם נפשך לומר נאמר: **בגד ועור** בשרץ ונאמר: **בגד ועור** במת ונאמר: **בגד ועור** בשכבת זרע.

מה בגד ועור האמור בשרץ ובמת עשה כל שאר הכלים כבגד ועור, אף בגד ועור האמור בשכבת

זרע כל שאר הכלים נעשה כבגד ועור.

(ה) **אשר יהיה עליו -**

אף על מקצתו.

שכבת זרע -

מה שכבת זרע האמור למטה כבייטא, אף כאן כברייתא פרט לשכבת זרע שנסרחה.

מכאן אמרו:

הפולטות שכבת זרע ביום השלישי טהורה, דברי רבי אליעזר בן עזריה.

ר' ישמעאל אומר:

פעמים שהם ארבע עונות פעמים שהם חמש עונות פעמים שהם שש עונות.

רבי עקיבא אומר:

לעולם חמש.

(ו) ואם יצאת מקצת עונה ראשונה משלימים לו מקצת עונה ששית.

[טו, יח]

(ז) ואשה -

פרט לקטנה.

או יכול שאני מוציא בת שלוש שנים ויום אחד?

תלמוד לומר: **ואשה**.

(ח) אשר ישכב איש -

פרט לקטן.

- אותה

פרט לכלה, דברי רבי יהודה.

אמרו לו לרבי יהודה: וכי מה ראייה לכלה?

אלא **אותה** פרט לדבר אחר.

- שכבת זרע -

פרט למערה.

(ט) ורחצו במים וטמאו עד הערב -

הקיש רחיצתה לרחיצתו:

מה רחיצתו בנקיות,

אף רחיצתה בנקיות.

מה רחיצתו בארבעים סאה,

אף רחיצתה בארבעים סאה.

מה רחיצתה פרט לבית הסתרים,
אף רחיצתו פרט לבית הסתרים.

(י) רבי שמעון אומר:

מה תלמוד לומר: **ורחצו במים וטמאו עד הערב?**

אם לענין הנוגע בשכבת זרע, הרי נוגע בשכבת זרע אמור למטן, אם כן למה נאמר **ורחצו במים וטמאו עד הערב?**

אלא מפני שהוא טומאת בית הסתרים.

והלא אין אדם מטמא בבית הסתרים אלא גזירת מלך הוא, לכך נאמר: **ורחצו במים וטמאו עד הערב.**

זבים פרשה ד

[טו, יט]

ואשה -

אין לי אלא אשה גמורה, מנין לרבות את הקטנה?
תלמוד לומר: **ואשה.**

מיכן אמרו:

בת יום אחד לנידה בת עשרה ימים לזיבה.

(ב) כי תהיה -

מן הדיבר ואילך.

כי תהיה זבה -

יכול אפילו זבה מכל מקום תהא טמאה?

תלמוד לומר: **והיא גלתה את מקור דמיה**, לימד על הדמים שאינן אלא מן המקור.

(ג) יכול כל מראה זב שתזוב תהיה טמאה?

תלמוד לומר: **דם.**

אי דם אין לי אלא מראה דם אחד?

כשהוא אומר: **דמיה**, מלמד שדמים הרבה טמאים בה, האדום והשחור וכקרן כרכום וכמימי אדמה וכמזוג.

בית שמאי אומרים:

אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי.

ובית הלל:

מטהרים.

(ד) בבשרה -

מלמד שהיא מטמא בפנים כבחוץ.

והלא דין הוא, ומה אם הזב הוא טעון ביאת מים חיים אין מטמא בפנים כבחוץ, נדה שאינה

טעונה ביאת מים חיים אינו דין שלא תטמא בפנים כבחוץ?

תלמוד לומר: **בבשרה**, מלמד שהיא מטמאה בפנים כבחוץ.

אין לי אלא נדה זבה מניין?

תלמוד לומר **זובה**.

הפולטת שכבת זרע מניין?

תלמוד לומר: **תהיה**.

רבי שמעון אומר:

דייה כבועלה, מה בועלה אינו מטמא בפנים כבחוץ אף היא לא תטמא בפנים כבחוץ.

(ה) שבעת ימים תהיה בנדתה -

ולא בזיבתה.

כל שבעה -

יכול עד שתהא רואה דם כל שבעה?

תלמוד לומר: **תהיה** אף על פי שאינה רואה.

(ו) אין לי אלא ימים, לילות מניין?

תלמוד לומר: **תהיה** לרבות את הלילות.

(ז) יכול בין סמוכים בין מפוזרים?

תלמוד לומר: **תהיה** תהא הוויתן אחת.

(ח) מניין שאינה טובלת מבעוד יום?

תלמוד לומר: **שבעת ימים תהיה בנידתה**, בנידתה תהיה כל שבעה.

(ט) כל הנוגע בה יטמא -

יכול לא יהיה נוגע בה מטמא בגדים במגע?

הין, אם מטמאה במשכב לטמא אדם ולטמא בגדים היא עצמה לא תטמא בגדים במגע, אם כן

למה נאמר: **כל הנוגע בה יטמא עד הערב**, יכול יהא הנוגע מטמא אדם וכלי חרש?

ודין הוא, הנוגע בזב מטמא והנוגע בנידה מטמא, מה הנוגע בזב אינו מטמא אדם וכלי חרש אף הנוגע בנידה לא יטמא אדם וכלי חרש.

(י) לא, אם אמרת בזב שאינו מטמא אדם לטמא אדם, ממקום אחר תאמר בנידה שהיא מטמאה לטמא אדם ממקום אחר, הואיל והיא מטמאה אדם לטמא אדם ממקום אחר, יהא הנוגע בה מטמא אדם וכלי חרש, אם כן למה נאמר: **כל הנוגע בה יטמא עד הערב?** אין הנוגע בה מטמא אדם וכלי חרש.

[טו, כ-כא]

(יא) כל אשר תשכב עליו בנדתה יטמא וכל אשר תשב עליו יטמא -
יכול תטמא משכב שאינו מיוחד לשכיבה ומושב אינו מיוחד לשיבה?
תלמוד לומר: **כל הנוגע במשכבה יכבס בגדיו.**

[טו, כב]

(יב) וכל הנוגע בכל כלי אשר תשב יכבס בגדיו -
מה למטה אינה מטמאה אלא משכב המיוחד לשכיבה ומושב המיוחד לשיבה, אף כאן לא תטמא אלא משכב המיוחד לשכיבה ומושב המיוחד לשיבה.

(יג) יכול לענין לטמא לא תטמא אלא משכב המיוחד לשכיבה ומושב המיוחד לשיבה אבל לענין ליטמא תטמא את הכל, שהרבה מיטמין ואינן מטמאין?
תלמוד לומר: **עליו עליו,** עליו אמור לענין ליטמא ועליו אמור לענין לטמא, מה עליו האמור לענין לטמא אינו מטמא אלא משכב המיוחד לשכיבה ומושב המיוחד לשיבה, אף עליו האמור לענין ליטמא לא יטמא אלא משכב המיוחד לשכיבה ומושב המיוחד לשיבה.

[טו, כג]

(יד) ואם על המשכב הוא -
עד שינשא רובו עליו או על הכלי אשר היא יושבת עליו או על מקצתו.

מיכן אמרו:

רוב טמא על הטהור או על מקצתו, רוב טהור על הטמא או על מקצתו אחד זב ואחד משכב טמא.
מקצת טמא על הטהור או על מקצתו. מקצת טהור על הטמא או על מקצתו בזב טמא ובמשכב טהור.

ר' שמעון אומר:

אף מקצת טהור על הטמא אף בזב טהור.

(טו) משכב -

זה משכב.

אשר היא יושבת עליו -

זה המושב.

כלי -

זה המרכב, שנאמר **בנגעו בו**.

ואיזה דבר חלק מגעו ממשאו?

הוא אומר זה המרכב.

פרק ז

[טו, כד]

ואם שכוב ישכב -

לרבות שתי שכיבות.

אם שכב ישכב -

לרבות למערה.

איש -

פרט לקטן.

או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד?

תלמוד לומר : **ואם שכב ישכב**.

(ב) אותה -

פרט למצורעת.

והלא דין הוא, מה הנידה שאינה מטמאה בביאה מטמאה את בועלה, מצורעת שהיא מטמאה

בביאה אינו דין שתטמאה את בועלה?

תלמוד לומר : **אותה**, פרט למצורעת.

(ג) ותהי נדתה עליו -

יכול תעלה לרגלה?

תלמוד לומר : **וטמא שבעת ימים**.

יאמר **וטמא שבעת ימים**, ומה תלמוד לומר **ותהי נדתה עליו**, יכול לא יטמא אדם וכלי חרש?

תלמוד לומר : **ותהי נדתה עליו**, מה היא מטמא אדם וכלי חרש אף הוא יטמא אדם וכלי חרש.

אי מה היא מטמאה מושב ומשכב לטמא אדם ולטמא בגדים, אף הוא יטמא מושב ומשכב

לטמא אדם ולטמא בגדים?

תלמוד לומר: **ותהי נדתה עליו וטמא שבעת מים**.

וכל המשכב אשר ישכב עליו יטמא -

שאינן תלמוד לומר אלא שנתקו הכתוב מטומאה חמורה והביאו לטומאה קלה שלא יטמא אלא אוכלים ומשקים.

(ד) נמצאת אתה אומר משכבו כמגעו, מה מגעו לטמא אחד ולפסול אחד אף משכבו לטמא אחד ולפסול אחד.

(ה) נמצאת אתה אומר ככר של תרומה שהיא כרוכה במפה ונתונה בין כר לחבירו אם כנגדו נתונה טמאה, שאם נטמאת המפה נטמאת הככר ושלא כנגדו טהורה שאין מגעו מטמא בגדים.

(ו) וטמא שבעת ימים -

שיספור שבעה לביאה אחרונה.

הלא דין הוא, מטמא במת ומיטמא בנידה, מה מציינו כשהוא מיטמא במת אינו סופר שבעה אלא לטומאה אחרונה, אף כשהוא מטמא בנדה לא יספור שבעה אלא לביאה האחרונה.

(ז) או לכה לך לדרך זו:

היא מיטמאה ומטמאה את בועלה, מה היא אינה סופרת שבעה אלא לראייה הראשונה, אף בשהוא מיטמא בה לא יספור שבעה אלא לביאה ראשונה.

(ח) נראה למי דומה?

דנים טומאה שהיא ממקום אחר מטומאה שהיא ממקום אחר ואל יוכיחו דמים שהם מגופה.

או כלה לך לדרך זו:

דנים טומאה שהיא מחמת דמים מטומאה שהיא מחמת דמים ואל תוכיח טומאת המת שאין מחמת דמים?

תלמוד לומר: **וטמא שבעת ימים**, שיספור שבעה לביאה אחרונה.

(ט) כל אשר ישכב עליו יטמא -

יכול יטמא משכב שאינו מיוחד לשכיבה ומושב שאינו מיוחד לשיבה.

לא, מה היא אינה מטמאה אלא משכב המיוחד לשכיבה ומושב המיוחד לשיבה, אף הוא לא יטמא אלא משכב המיוחד לשכיבה ומושב המיוחד לשיבה.

(י) יכול היא והוא לא יטמאו טומאה חמורה אבל היא והוא יטמאו טומאה קלה?

תלמוד לומר: **משכב**.

אין לי אלא משכב, מרכב מנין?

תלמוד לומר: **וכל**.

אין לי אלא בזמן שהוא שוכב עליו ונוגע בו, מנין למשכבות עשרה זו על גב זו ואפילו על גבי אבן מטמא?

תלמוד לומר: **וכל המשכב אשר ישכב עליו** עד שינשא רובו עליו.

זבים פרשה ה

[טו, כה]

ואשה -

בין גיורת בין שפחה בין משוחררת בין בת ישראל.

כי יזוב זוב דמה -

מחמת עצמה ולא דמה מחמת הולד, או דמה מחמת עצמה. ולא דמה מחמת האונס, כשהוא אומר **זוב** לרבות את האונסים.

הא מה אני מקיים **דמה**?

דמה מחמת עצמה ולא דמה מחמת הולד.

(ב) כמה יהיה בקישוי ויהיה תלוי בוולד?

ר' מאיר אומר:

אפילו ארבעים וחמשים יום.

ר' יהודה אומר:

דייה חודשה.

ר' יוסי ור' שמעון אומרים:

אין קישוי יותר משתי שבתות, לפיכך אם קישתה שבעה עשר שלושה ראשונים ראויים לזיבה וילדה בזוב.

(ג) ויש מקשה עשרים וחמשה ואינה זבה בהם שנים לבלא עת, שבעה נידה ושנים אחר הנידה וארבעה עשר של נקבה אבל אי אפשר שתקשה עשרים וששה מקום שאין הולד ולא ילדה בזוב.

(ד) ויש רואה מאה ימים ואינה זבה בהם שנים לבלא עת, שבעה נידה ושנים לאחר הנידה. ושמונים של נקבה שבעה נידה ושנים לאחר הנידה.

(ה) ימים -

שנים.

יכול לימים הרבה?

אמר רבי עקיבא:

כל ששמועו מרובה ושמועו מועט תפשת המרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת.

(ו) רבי יהודה בן בתירה אומר:

שתי מדות:

אחת כלה,

ואחת מדה שאינה כלה.

מודדים מדה כלה ואין מודדים מדה שאינה כלה.

(ז) רבי נחמיה אומר:

וכי למה בא הכתוב לפתוח או לנעול והלא לא בא לנעול אלא לפתוח, אם אומר אתה ימים עשרה או אינו אלא מאה אלא מאתים אלא אלף אלא ריבוא. וכשאתה אומר **ימים** שנים פתחת.

(ח) רבי מונא אומר משום רבי יהודה:

ימים –

שנים, יכול ימים הרבה, אם מרובים הם ולא כבר נאמר: **רבים**, הא לא דבר אלא ימים מועטים.

וכמה הם?

הוי אומר שנים.

(ט) **רבים** -

שלשה.

יכול רבים עשרה?

אמר **ימים** ואמר **רבים**, מה ימים מיעוט ימים שנים, אף רבים מיעוט רבים שלשה.

(י) יכול שנים ושלשה הרי חמשה, וכי נאמר ימים ורבים והלא לא נאמר אלא **ימים רבים**, הא

כיצד?

הרבים הללו יהו מרובים על שנים, וכמה הם?

הוי אומר שלשה.

פרק ח

יכול הרואה שלושה בתחילה תהא זבה, ומה אני מקיים **ואשה כי תהיה זבה דם**, ברואה יום

אחד אבל הרואה שלושה בתחילה תהא זבה?

תלמוד לומר: **[בלא עת נדתה] על נדתה**, אחר נידתה היא מטמאה ואינה מטמאה בתחילה.

(ב) אין לי אלא סמוך לנדתה, מופלג מנידתה מנין?

תלמוד לומר: **או כי תזוב על נידתה**.

אין לי אלא מופלג מנידתה יום אחד. מנין שנים שלושה ארבעה חמישה שישה שבעה שמונה תשעה עשרה?

מה מצינו ברביעי שהוא כשר לספירה וכשר לזיבה, אף אני ארבה את אילו שהם כשירים לספירה וכשירים לזיבה.

(ג) מנין לרבות אחד עשר?

תלמוד לומר: **בלא עת נידתה**.

או יכול שאני מרבה את שנים עשר אמרתי לאו, מה ראית לרבות אחד עשר ולהוציא את שנים עשר?

אחר שריבה הכתוב מיעט, מרבה אני את אחד עשר היא בספירת **או כי תזוב**, ומוציא את שנים עשר שאינו בספירת **או כי תזוב**.

(ד) אין לי אלא הרואה שלושה שהיא זבה, מנין רואה שנים תהיה זבה?

תלמוד לומר: **ימי זוב טומאתה כימי נידתה**.

מנין לרואה יום אחד תהיה זבה?

תלמוד לומר: **כל ימי זוב**.

[טו, כו]

(ה) מנין שהיא משמרת להם יום אחד?

תלמוד לומר: **טמא יהיה**.

יכול כשם שהיא משמרת אחד לאחד כך תשמר שנים לשנים?

ודין הוא, ומה אם הזב שאינו סופר אחד לאחד סופר שבעה לשנים, זבה שהיא סופרת אחד

לאחד אינו דין שתספור שבעה לשנים?

תלמוד לומר: **יהיה לה**, אין לה אלא יום אחד.

(ו) אין לי אלא הרואה שלושה שהיא מטמאה משכב ומושב, מנין לרואה שנים שתטמא משכב

ומושב?

תלמוד לומר: **ימי זובה כמשכב נידתה**.

(ז) מנין לרואה יום אחד שתטמא משכב ומושב?

תלמוד לומר: **כל ימי זובה כמשכב נידתה**.

(ח) **תהיה טמאה** -

לרבות את בועלה.

היא -

מטמאה את בועלה ואין הזב מטמא את שהוא בועל.

(ט) הלא דין הוא, ומה אם הזבה שאינה מטמאה אלא בשלש ראיות לשלשה ימים מטמאה את בועלה, הזב שהוא מטמא בשלש ראיות ליום אחד אינו דין שיטמא את שהוא בועל? תלמוד לומר: **תהיה טמאה** לרבות את בועלה.

היא -

היא מטמאה את בועלה ואין הזב מטמא את שהוא בועל, אלא שדברו חכמים בלשון נקייה.

(י) כטומאת נדתה -

ולא כימי נדתה.

והלא דין הוא, ומה אם במקום שלא עשה טומאת המיטמא כמטמא עשה ימי המיטמא כמטמא, כאן שעשה טומאת המיטמא כמטמא אינו דין שנעשה ימי המיטמא כמטמא? תלמוד לומר: **כטומאת נידתה** ולא כימי נידתה.

[טו, כז]

כל הנוגע במ יטמא -

על ידי חיבוריהם.

פרק ט

[טו, כח]

ואם טהרה מזובה -

כשתפסוק מזובה.

מזובה -

ולא מזובה מנגעה.

מזובה -

ולא מזובה ולידתה.

וספרה לה לעצמה שבעת ימים -

יכול בין סמוכים בין מפוזרים?

תלמוד לומר: **ואחר תטהר** אחר אחד לכולם.

(ב) ר' שמעון אומר:

ואחר תטהר - אחר המעשה תטהר, כיון שטבלה טהורה להתעסק בטהרות.

אבל אמרו חכמים:

לא תעשה כן שלא תבא לידי ספק.

[טו, כט]

בשמיני -

יכול בין ביום ובין בלילה?

תלמוד לומר: **ביום** ולא בלילה.

(ג) תקח לה -

לעצמה שאם הפרישתן לזיבתה הראשונה לא תביאה לזיבתה שנייה.

שתי תורים או שני בני יונה -

חילופי תורין בני יונה חילופי בני יונה תורים ואין חילופיהם עשירית האיפה.

(ד) מנין שהיא טובלת מבעוד יום?

תלמוד לומר: **והביאה אותם אל הכהן אל פתח אהל מועד.**

כיצד הוא מביאה אותם אל פתח אהל מועד?

אלא אם כן תהיה מעורבת שמש, מלמד שהיא טובלת מבעוד יום.

[טו, ל]

(ה) ועשה הכהן את האחד חטאת ואת האחד עולה -

שיפרישם הכהן אחד לעולה ואחד לחטאת.

ומנין שאם הפרישתן היא יהי הפרשה הפרש?

תלמוד לומר: **אחד לחטאת ואחד לעולה והביא אותם אל הכהן.**

[טו, לא]

(ו) והזרתם את בני ישראל -

אין נזירה אלא הפרשה.

וכן הוא אומר: **וינזרו מאחרי ויעל גילוליו אל לבו.**

ואומר **נזרו אחור.**

(ז) והזרתם את בני ישראל מטומאתם -

הרי זו אזהרה.

ולא ימותו בטומאתם -

זו עונש בטמאם את משכני אשר בתוכם, אף על פי שהם טמאים שכינה ביניהם.

[טו, לב]

(ח) תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע -

זה שראה ראייה אחת שהוא כבעל קרי וטובל ואוכל פסחו לערב.

[טו, לג]

(ט) והדזה בנידתה -

זו שראתה שתי ראיות שהיא כנדה מטמא משכב ומושב וצריך ביאת מים חיים. ופטור מן הקרבן.

תורת הזב והזב את זובו -

זה שראה שלוש ראיות שהוא זב גמור מטמא משכב ומושב וצריך ביאת מים חיים וחייב בקרבן.

(י) תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע -

מה הזוב סותר בזב אף שכבת זרע סותרת בזוב, אי מה הזוב סותר את הכל אף שכבת זרע תסתור את הכל?
תלמוד לומר: **לטמאה בה** אין לי אלא יום אחד.

(יא) יכול אף מימי רגלים יהיו סותרים בזה?

תלמוד לומר: **זאת**.

(יב) והדזה בנידתה -

זקנים הראשונים היו אומרים תהיה בנידתה לא תכחול ולא תפקוס עד שתבא במים עד שבא רבי עקיבא ולמד נכנס הדבר לידי איבה והוא מבקש לגרשה, הא מה אני מקיים **והדזה בנדתה** תהא בנדתה עד שתבוא במים.

(יג) והזוב את זובו -

אחרים אומרים:

מה הזב מטמא במשא אף הזוב מטמא במשא.

לזכר -

לרבות את המצורע.

ולנקבה -

לרבות את היולדת.

רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר:

הרי הוא אומר: **והזב את זובו לזכר ולנקבה** לזכר כל שהוא זכר בין גדול ובין קטן ולנקבה בין שהיא קטנה בין שהיא גדולה.

ולאיש אשר ישכב עם טמאה -
להביא את הבא על שומרת יום כנגד יום.

ספרא לפרשת אחרי מות

פרק טז

פרשה א

[טז, א]

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר **ויקחו שני בני אהרן נדב ואביהוא איש מתחתו.**

בני אהרן - לא נטלו עצה מאהרן.

נדב ואביהוא - לא נטלו עשה ממשה.

איש מתחתו - איש איש מעצמו עשו, לא נטלו עצה זה מזה מנין?

שכשם שעבירת שניהם שווים כך מיתת שניהם שוה?

תלמוד לומר: **אחרי מות שני בני אהרן.**

(ב) בקרבתם לפני ה' וימותו -

רבי יוסי הגלילי אומר:

על הקריבה מתו ולא מתו על ההקרבה.

רבי עקיבה אומר:

כתוב אחד אומר: **בקרבתם לפני ה' וימותו.**

וכתוב אחד אומר: **ויקריבו לפני ה' אש זרה.**

הכריע **בהקריבם אש זרה לפני ה'**, הוי על הקריבה מתו ולא מתו על ההקרבה.

ר' אלעזר בן עזריה אומר:

כדיי הקרבה לעצמה וכדיי קריבה לעצמה.

(ג) ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת -

ואין אנו יודעים מה נאמר לו בדבור הראשון.

היה ר' **אלעזר בן עזריה** אומר משלו משל למה הדבר דומה?

לחולה שנכנס אצל הרופא, אומר לו : אל תשתה צונן ואל תשכב בטחב.

[בא אחר ואמר לו : אל תשתה צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות]

בא אחר ואמר לו : אל תשתה צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות כדרך שמת פלוני וזה זרזו יותר מכולם לכך נאמר : **אחרי מות שני בני אהרן ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת.**

(ד) ואם בא מת הוא, שנאמר : **ואל יבוא ואל ימות.** הא אם בא מת הוא כדרך שמתו בניו, לכך נאמר : **אחרי מות שני בני אהרן ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת.**

(ה) משום רבי ישמעאל אמרו :

הואיל ונאמר שני דיברות זה בצד זה אחד פתוח ואחד סתום, ילמד פתוח על הסתום, מה פתוח דבר ביד משה שיאמר לאהרן על ביאת הקודש, ואיזה? ויאמר לאהרן על ביאת הקודש, ואיזה? זה דיבר של יין ושל שכר, שנאמר : **ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה', וידבר ה' אל אהרן לאמר יין ושכר אל תשת.**

(ו) אחיך באל יבוא -

ואין משה בבל יבוא.

או אחיך בבל יבוא ואין הבנים בלא יבוא?

אמר רבי אלעזר :

ודין הוא, ומה אם שנצטוו לבוא נצטווה שלא לבוא. מי שלא נצטווה לבא אינו דין שנצטווה שלא לבוא!?

תמימים יוכיחו שנצטוו לבוא אל אהל מועד ונצטוו לבוא שלא לבוא שתויי יין ושכר.

(ז) אבל בעלי מומים שלא נצטוו לבוא לא נצטוו שלא לבוא שתויי יין ושכר אף כאן המצוה נצטווה?

תלמוד לומר : **דבר אל אהרן**, שאין תלמוד לומר **אחיך**, ומה תלמוד לומר **אחיך**? לרבות את הבנים.

(ח) ואל יבוא בכל עת -

זה יום הכיפורים.

אל הקודש -

לרבות שאר ימות השנה.

אמר רבי אלעזר :

ודין הוא, ומה אם על יום שנצטוו לבוא נצטווה שלא לבוא, על יום שלא נצטווה לבוא אינו דין שיצטווה שלא לבוא?
ישראל יוכיחו שנצטוו לבוא ברגלים ונצטוו לבוא שלא ריקנים.

(ט) אבל בשאר ימות השנה שלא נצטוו לבוא לא נצטוו לבוא שלא ריקנים, אף כאן על יום שנצטווה נצטווה?
תלמוד לומר: **אל הקודש**, לרבות שאר ימות השנה.

(י) מבית לפרוכת -

להזהיר על כל הבית.
יכול על כל הבית במיתה?
תלמוד לומר: **אל פני הכפורת אשר על הארון ולא ימות**, הא כיצד?
אל פני הכפורת, במיתה ושאר כל הבית באזהרה.

(יא) אל פני הכפרת אשר על הארון -

מה תלמוד לומר?
לפי שנאמר **כפורת**, יכול יהי כסוי לארון?
תלמוד לומר: **כפורת [אשר על הארון]**, כפורת לארון ואין כסוי לארון.

(יב) יכול לא יהיה כיסוי לארון אבל יהיה דבר חוצץ בין כפורת לעדות?
תלמוד לומר: **וכסה ענן הקטורת את הכפורת אשר על העדות ולא ימות**, הא אין דבר חוצץ בין כפרת לעדות.

(יג) ולא ימות -

הרי זה עונש.

כי בענן אראה אל הכפורת -

הרי זו אזהרה.

ואמר רבי אלעזר:

יכול עונש ואזהרה נאמרו קודם למיתת שני בני אהרן?
תלמוד לומר: **אחרי מות שני בני אהרן**.
יכול שניהם נאמרו לאחר מיתת בני אהרן?
תלמוד לומר: **כי בענן אראה אל הכפורת**, הא כיצד?
אזהרה נאמר קודם למיתת שני בני אהרן ועונש נאמר לאחר מות שני בני אהרן.

פרק א

[טז, ג]

בזאת יבוא אהרן אל הקודש -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **אל הקדש אל פני הכפורת אשר על הארון**, שיכול אין לי אלא קודש שיש בו ארון וכפורת, שאין בו ארון וכפורת מניין?
תלמוד לומר: **בזאת יבוא אהרן אל הקודש**, לעשות קדש שאין בו ארון וכפורת כקודש שיש בו ארון וכפורת.

(ב) אתה אומר לכך נאמר **אל הקודש** לעשות קדש שאינו כזה **בפר** זה.

או אינו אומר אלא לעשות פר שאינו כזה כקודש זה, ואיזה זה?
זה **פר** הבא על כל המצות.

(ג) **הלא דין הוא**, ומה אם פרו הבא על לא הודע, דמו נכנס בו לפניי ולפנים, פרו הבא על כל המצוות (לא הודע), אינו דין שיכנס בו לפניי ולפנים?
תלמוד לומר: **בזאת יבוא אהרן אל הקודש**, למעט פר הבא על כל המצוות שלא יכנס בו לפניי ולפנים.

(ד) בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה -

יכול מקום מתן דמו של פר שם מתן דמו של איל?

אמר רבי יוסי:

מה תלמוד לומר **לא תעלו עליו קטורת זרה עולה ומנחה**.

איזהו עולה שצריך הכתוב למעטה?

זהו **איל העולה**, לכך נאמר: **בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה**.

[טז, ד]

(ה) **בד -**

שיהו של בוץ.

בד -

שיהיו חדשים.

בד -

שיהיו כפולים.

בד -

שלא ילבש עימם בגדים אחרים.

יכול לא ילבש עימהם בגדי פשתן אבל ילבש עימהם בגדי צמר?
יכול לא ילבש עימהם בגדי חול אבל ילבש עימהם בגדי קודש?
תלמוד לומר: **בד**.

ומה תלמוד לומר: **בד בד** ארבעה פעמים?
למעט ארבעה כלים, שנאמר בהם **לפני ה'**.

(ו) מתוך שנאמר בחשן: **ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבוא אל הקודש לזכרון לפני ה' תמיד**, יכול יכנס בו לפני ולפנים?
תלמוד לומר: **בד** ולא בחשן.

(ז) מתוך שנאמר באפוד: **ונשא אהרן את שמותם לפני ה' על שתי כתפיו לזכרון**, יכול יכנס בו לפני ולפנים?
תלמוד לומר: **בד** ולא באפוד.

(ח) מתוך שנאמר במעיל: **והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבואו אל הקודש**, יכול יכנס בו לפני ולפנים?
תלמוד לומר: **בד** ולא במעיל.

(ט) בתוך שנאמר בציץ: **והיה על מצח תמיד לרצון לפני ה'**, יכול יכנס בו לפני ולפנים?
תלמוד לומר: **בד** ולא בציץ.

(י) קודש ילבש -

שיהו משל קודש, אין לי אלא אילו בלבד, מניין לרבות שאר בגדי כהונה גדולה ובגדי אחיו הכהנים? תלמוד לומר: **בגדי קודש**, **בניין אב** לכל הבגדים שיהיו משל קודש.

(יא) מנין שהוא טעון טבילה?

שנאמר: **ורחץ במים את בשרו ולבשם**.

(יב) ומנין המשנה מבגדי לבן לבגדי זהב ומבגדי זהב לבגדי לבן שיהא טעון טבילה?
תלמוד לומר: **בגדי קודש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם**.

(יג) יכול המשנה מבגדי זהב לבגדי זהב ומבגדי לבן לבגדי לבן יטעון טבילה?
תלמוד לומר: **הם**.

יכול יטעון טבילה בין מנכסים לכתונת בין כתונת לאבנט ובין אבנט למצנפת?
תלמוד לומר: **ולבשם**, כולם כאחת.

(יד) ומה תלמוד לומר **ילבש יחגר ויצנוף**?

לפי שסופגו לרבות לו כלים אחרים בין הערבים, אין לו יכול לא ילבש בשחרית:
תלמוד לומר: **ילבש ויחגור ויצנוף**.

פרשה ב

[טז, ה]

ומאת עדת בני ישראל -

שיהו משל ציבור.

יקח שעירי -

מיעוט שעירים שנים, אם כן למה נאמר: **שני?**

שיהיו שוים.

ומנין אף על פי שאינן שוים כשירים?

תלמוד לומר: **שעיר שעיר** ריבה.

(ב) ואיל אחד לעולה -

רבי אומר:

איל אחד הוא האמור כאן והוא האמור בחומש הפיקודים.

רבי אלעזר ברבי שמעון אומר:

שני אילים הם, אחד אמור כאן ואחד אמור בחומש הפיקודים.

[טז, ו]

והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו -

שלא יביא משל ציבור.

יכול לא יביא משל ציבור שאין ציבור מתכפרים בו, אבל יביא משל אחיו הכהנים שהרי אחיו

הכהנים מתכפרים בו?

תלמוד לומר: **אשר לו**.

יכול לא יביא ואם הביא כשר?

תלמוד לומר שוב: **אשר לו**.

וכפר בעדו ובעד ביתו -

זה וידוי דברים.

יכול כפרה בדמים?

הריני דן, נאמר **כפרה** בפר, ונאמר **כפרה** בשעיר, מה כפרה האמורה בשעיר וידוי דברים [חוץ

מדמים], אף כפרה האמורה בפר וידוי דברים חוץ מדמים.

(ג) אם נפשך לומר: **והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו** ועדיין לא נשחט הפר.

(ד) כיצד היה מתודה?

אנא השם עויתי פשעתי חטאתי לפניך אני וביתי אנא השם כפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים שעויתי ופשעתי ושחטאתי לפניך אני וביתי ככתוב בתורת משה עבדך לאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. ואומר:

והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאותם **דברי רבי מאיר**.

וחכמים אומרים:

עונות אילו הזדונות, פשעיהם איל המרדים, חטאתם אילו השגגות. מאחר שהיה מתודה על הזדונות ועל המרדים חוזר ומתודה על השגגות. אלא כך היה מתודה:

אנא השם חטאתי עויתי ופשעתי לפניך אני וביתי. אנא השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ופשעתי לפניך אני וביתי ככתוב בתורת משה עבדך לאמר: כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם.

(ה) וכן מצינו דרך כל המתודים מתודים.

דוד אמר:

חטאנו עם אבותינו העוינו והרשענו.

שלמה בנו אמר:

חטאנו והעוינו והרשענו.

דניאל אמר:

חטאנו ועוינו והרשענו ומרדנו.

אף הוא כך היה מתודה:

חטאתי ועויתי ופשעתי לפניך.

(ו) מהו **שמשא** אמר?

נושא עון ופשע וחטאה ונקא ואומר והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאותם.

אלא כיון שהיה מתודה על הזדונות ועל המרדים כאילו הם שגגות לפניו.

פרק ב

[טז, ז]

ולקח את שני השעירים -

מלמד שהם מעכבים זה את זה.

לפני ה' פתח אהל מועד -

מעמידם בשערי ניקנור אחוריהם למזרח ופניהם למערב.

[טז, ח]

(ב) ונתן אהרן על שני השעירים גורלות -

של כל דבר.

יכול שנים על זה ושנים על זה?

תלמוד לומר: **גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל.**

יכול של שם ושל עזאזל על זה ושל שם ושל עזאזל על זה?

תלמוד לומר: **גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל**, אין כאן לשם אלא אחד אין כאן לעזאזל אלא אחד.

(ג) אם כן למה נאמר **גורלות?**

שיהיו שוים שלא יעשה אחד גורל גדול ואחד קטן, אחד של כסף ואחד של זהב, אחד של שיש ואחד של אשכרוע.

[טז, ט]

(ד) והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' -

יכול יהא נותנו על גביו?

תלמוד לומר: **אשר עלה עליו הגורל**, שעלה לשמו מתוך קלפי.

(ה) ועשהו -

שאם מת אחד מהם משהגריל יביא שנים ויגריל עליהם כתחילה ואומר אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו. ואם של עזאזל מת זה שעלה עליו לעזאזל יתקיים תחתיו. והשני ימות **דברי ר' יהודה**.

וחכמים אומרים:

ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמים לנדבה.

ועשהו חטאת -

שיאמרו לה' חטאת.

רבי ישמעאל אומר:

לא היה צריך לומר חטאת אינו אומר אלא לשם.

[טז, י]

(ו) והשעיר אשר עלה עליו הגורל -

יכול יהא נותנו על גביו?
תלמוד לומר: **אשר עלה עליו הגורל**, שעלה לשמו מתוך קלפי.

יעמד חי לפני ה' -

מה תלמוד לומר?
לפי שנאמר **לשלח [ושלח]** אותו שלוחו למיתה.
יכול שילוחו לחיים?
תלמוד לומר: **יעמד חי לפני ה' לכפר עליו**, הא כיצד?
עמידתו חי לפני ה' ומיתתו בצוק.

(ז) עד מתי הוא זקוק להיות חי?
עד מתן דמו של חברו, **דברי רבי יהודה**.

רבי שמעון אומר:

עד עת וידוי.

לכפר -

עד שיכפר, שנאמר וכלה מכפר את הקודש ואת אהל מועד ואת המזבח, **דברי רבי יהודה**.

רבי שמעון אומר:

לכפר עליו כפרה שהוא בגופו.

לשלח אותו -

שאם נשפך הדם ימות המשתלח, מת המשתלח ישפך הדם.

(ח) לעזאזל -

למקום הקשה בהרים.
יכול ביישוב?
תלמוד לומר: **המדברה**.
ומנין שיהיה בצוק?
תלמוד לומר: **אל ארץ גזירה**.

[טז, יא]

(ט) והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו -

זהו שאמרו:

שלא יביא משל ציבור.

וכפר בעדו ובעד ביתו -

זהו וידוי דברים.

כיצד היה מתודה?

אנא השם חטאתי עויתי ופשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קודשך ככתוב בתורת

משה עבדך לאמר כי ביום הזה.

והם עונים אחריו:

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

פרק ג

[טז, יא-יב]

ושחט את פר החטאת אשר לו ולקח מלא המחטה -

ומביא אותו שם נותנו לאחר למרס את דמו על הרובד הרביעי שבהיכל כדי שלא יקרוש.

(ב) ולקח מלא המחטה והביא -

בכל יום היה חותה בשל כסף ומערה לתוך של זהב. והיום חותה בשל זהב ובה היה מכניס.

בכל יום היה חותה בשל ארבעת קבים ומערה בתוך שלשת קבים היום חותה בשל שלשת קבים

ובה היה מכניס.

(ג) רבי יוסי אומר:

בכל יום היה חותה בשל סאה והערה לתוך של שלשת קבין והיום חותה בשל שלשת קבין ובה

היה מכניס.

(ד) גחלי -

יכול עוממות?

תלמוד לומר: **אש**.

אי אש יכול שלהבת?

תלמוד לומר: **גחלי אש**, הא כיצד?

מן הלוחשות הללו.

ומנין שתהא האש בטילה על גבי הגחלים?

תלמוד לומר: **גחלי אש**.

(ה) מעל המזבח -

יכול כולו?

תלמוד לומר: **אשר לפני ה'**, הא כיצד?

הסמוך למערב.

(ו) **אמר רבי יוסי:**

זה סימן כל הניטל בחוץ להינתן בפנים ניטל מן הסמוך לפנים.

(ז) וכל היוצא מבפנים להינתן בחוץ ניטל על הסמוך בפנים.

(ח) **ומלא חופניו קטורת סמים דקה -**

הגדול לפי גדלו והקטן לפני קוטנו כך הייתה מידתה.

קטורת -

שתהא משל ציבור

סמים -

שיהו סממניה לתוכה.

דקה -

מה תלמוד לומר, והלא כבר נאמר **ושחקת ממנה הדק**, ואם כן למה נאמר **דקה**?
שתהא דקה מן הדקה.

(ט) כיצד היה עושה?

מפריש כשלשת מנים מערב יום הכיפורים ומחזירים למכתשת כדי למלאות חופניו לקיים בה
דקה מן הדקה.

[טז, יג]

(י) **והביא אל מבית לפרוכת ונתן את הקטורת על האש לפני ה' -**

שלא יתקן מבחוץ ויכניס מבפנים, שהרי הצדוקים אומרים יתקן מבחוץ ויכניס מבפנים, אם
לפני בשר ודם עושין כן. קל וחומר לפני המקום, ואומר: **כי בענן אראה אל הכפורת.**

אמרו להם חכמים: והלא כבר נאמר **ונתן את הקטורת על האש לפני ה'.** אינו נותן אלא
בפנים, אם כן למה נאמר **כי בענן אראה אל הכפורת?**

מלמד שהיה נותן בה מעלה עשן.

ומנין שהוא נותן בה מעלה עשן?

תלמוד לומר: **וכסה ענן הקטורת את הכפורת אשר על העדות ולא ימות,** הא אם לא נתן בה
מעלה עשן, או שחיסר אחת מכל סממניה חייב מיתה.

[טז, יד]

(יא) **ולקח מדם הפר -**

נוטלו ממי שהוא ממרס בו.

והזה -

ולא המטיף.

והזה -

ולא הזורק.

אצבעו -

נאמר כאן **אצבעו** ונאמר להלן **אצבעו**,
מה אצבעו האמור להלן הימנית המיומנת שבימין
אף אצבעו האמור כאן הימנית המיומנת שבימין.

(יב) על פני הכפורת קדמה -

זה **בנין אב**, כל מקום שנאמר **כפורת** זה הפנים למזרח.

(יג) דבר אחר:

על פני הכפורת קדמה -

אינו מתכוין להזות לא למעלן ולא למטן אלא כמצליף.

(יד) לפני הכפורת יזה שבע פעמים -

לא שבע טיפים.

שבע פעמים -

שיהא מונה שבע פעמים הרי אחת ושבע.

פרשה ג

[טז, טז]

ושחט את שעיר החטאת אשר לעם -

שלא יהיו אחיו הכהנים מתכפרים בו.

ובמה הן מתכפרים?

בפרו של אחיהם.

יכול לא יתכפרו בפרו של אחיהם, שהרי הוא אומר **אשר לו**, מעתה אין להם כפרה וכשהוא

אומר **על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר**, הוי אומר יש להם כפרה.

ובמה הם מתכפרים?

מוטב שיתכפרו בפרו של אחיהן, שכן מצינו שחלק מכללו. שהרי הוא וביתו מתכפרים בו ואל

יתכפרו בשל ציבור שלא מצינו שחלק משל ציבור.

ואם נפשך לומר **והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו**, ביתו של אהרן

הם.

(ב) והביא את דמו אל מבית לפרוכת -

מלמד שהוא נכנס בו לפני ולפנים.

אין לי אלא דם השעיר שהוא נכנס בו לפני ולפנים, מניין לדם הפר שיכנס בו לפני ולפנים?

תלמוד לומר: **ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר,**

מה דם השעיר נכנס בו לפני ולפנים

אף דם הפר יכנס בו לפני ולפנים.

(ג) והזה אותו אל הכפורת -

מלמד שהיה נותן אחת למעלה.

ולפני הכפורת -

איני ידוע כמה הם.

הריני דן, נאמר מתן דמים בפר למטה,

ונאמר מתן דמים בשעיר למטה,

מה מתן דמים האמורים בפר למטן שבע

אף מתן דמים האמורים בשעיר למטן שבע.

(ד) או כלך לדרך זו:

נאמר: דמים למעלה

ונאמר: דמים למטה,

מה למעלה אחת

אף למטה אחת.

נראה למי דומה?

דנין מלמטה משל מטן ואין דנין למטה משל מעלן.

או כלך לדרך זו:

דנים דם השעיר מדם השעיר ואין דנים דם השעיר מדם הפר?

תלמוד לומר: **ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר,**

מה דם הפר למטן שבע,

אף דם השעיר למטן שבע.

(ה) ואיני יודע כמה ליתן מדם הפר למעלה.

נאמר למעלה מתן דמים בשעיר,

ונאמר מתן דמים בפר למעלה.

מה מתן דמים האמורים בשעיר למעלה אחת,

אף מתן דמים האמורים בפר למעלה אחת.

(ו) או כלך לדרך זו:
נאמרו דמים למטן,
ונאמרו דמים למעלן.
מה דמים האמורים בו למטן שבע,
אף דמים האמורים בו למעלה שבע.

(ז) נראה למי דומה?
דנים של מעלן משל מעלן ואין דנים של למעלה משל מטה.

או כלך לדרך זו:
דנים דם הפר מדם הפר ואין דנים דם הפר מדם השעיר?
תלמוד לומר: **ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר**, שאין תלמוד לומר **כאשר עשה** ומה
תלמוד לומר **כאשר עשה**?
שיהיו כל מעשיו שוים:
מה דם הפר למטה שבע,
אף דם השעיר למטה שבע.
ומה דם השעיר למעלן אחת,
אף דם הפר למעלן אחת.

פרק ד

[טז, טז]

וכפר על הקודש מטומאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד וגו' -
יש לי בענין הזה להביא שלושה טומאות:
טומאת עבודה זרה, כמה שנאמר: **למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי**.
טומאת גילוי עריות, שנאמר: **לבלתי עשות מחוקות התועבות אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו**
בהם.
טומאת שפיכת דמים, שנאמר: **ולא תטמא הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שוכן**
בתוכה.

(ב) יכול על כל הטומאות הללו יהיה שעיר זה מכפר?
תלמוד לומר: **מטומאתם** ולא כל טומאתם.
מה מצינו שחלק הכתוב מכלל כל הטומאות בטומאת מקדש וקדשיו, אף כאן לא נחלק אלא
בטומאת מקדש וקדשיו, **דברי רבי יהודה**.

רבי שמעון אומר:
ממקומו הוא מוכרע, שנאמר: **וכפר על הקודש מטומאת בני ישראל**, מטומאות שבקדש.

(ג) יכול על כל טומאות של קודש יהיה שעיר זה מכפר?
תלמוד לומר: **פשעיהם**, אילו המרדים.
וכן הוא אומר: **מלך מואב פשע בי**.
וכך הוא אומר: **אז תפשע לבנה בעת ההיא**.

(ד) מיכן אמרו:

כל שיש בה ידיעה בתחילה וידיעה בסוף תולה לו עד שיתודע לו ויביא בעולה ויורד?
תלמוד לומר: **לכל חטאתם**, במחוייבי חטאת במשמע.

(ה) וכן יעשה לאהל מועד -

כשם שהוא עושה לפני ולפנים כך הוא עושה בהיכל,
מה לפני ולפנים אחת למעלן ושבע למטן מדם הפר,
אף בהיכל אחת למעלה ושבע למטן מדם הפר.
ומה לפני ולפנים אחת למעלה ושבע למטה מדם השעיר,
אף בהיכל אחת למעלה ושבע למטה מדם השעיר.

השוכן אתם בתוך טומאתם -

אף על פי שהם טמאים שכינה ביניהם.

[טז, יז]

(ו) וכל אדם לא יהיה -

יכול בעזרות?

תלמוד לומר: **באהל מועד**.

אין לי אלא באהל מועד מנין לרבות שילה ובית עולמים?

תלמוד לומר: **לכפר בקודש**.

אין לי אלא בשעה שנכנס לכפר בקטורת, מנין כשנכנס לכפר בדמים?

תלמוד לומר: **בבואו לכפר**.

אין לי אלא בביאה, מנין אף ביציאה?

תלמוד לומר: **בצאתו עד צאתו**.

וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל -

כפרתו קודמת לכפרת ביתו, וכפרת ביתו קודמת לכל ישראל.

[טז, יח]

(ז) ויצא אל המזבח אשר לפני ה' -

מה תלמוד לומר?

אמר רבי נחמיה:

לפי שמצינו בפרו הבא על כל המצוות שהוא עומד חוץ למזבח ומזה על הפרוכת בשעה שהוא מזה, יכול אף זה כן?
תלמוד לומר: **אשר לפני ה'**
והיכן היה?
לפנים מן המזבח.

(ח) או אינו מדבר אלא במזבח החיצון?
תלמוד לומר: **אשר לפני ה'**, הא אינו מדבר אלא במזבח הפנימי.

(ט) **וכפר עליו -**
כפרה שהיא בגופו.

ולקח מדם הפר ומדם השעיר -
בזמן שהיה מעורבים.
יכול מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו?
תלמוד לומר: **מדם חטאת הכיפורים אחת.**
הא מה אני מקיים: **ולקח מדם הפר ומדם השעיר?**
בזמן שהם מעורבים.

(י) **ונתן על קרנות המזבח -**
מתחיל מקרן מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, דרומית מזרחית, מקום שהוא מתחיל בחטאת על מזבח החיצון, שם הוא גומר על מזבח הפנימי.

רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר:
במקומו הוא עומד ומחטא ועל כולם הוא נותן מלמטן למעלן חוץ מזו שהיתה לפניו, שהיה נותן מלמעלן למטן.

(יא) **סביב -**
ר' ישמעאל אומר:
נאמר כאן **סביב**. ונאמר להלן **סביב**,
מה סביב האמור כאן הפסיק ארבע מתנות,
אף סביב האמור להלן הפסיק ארבע מתנות.

[טז, יט]
(יב) **והזה עליו -**
על טהרו של מזבח מן הדם שבענין.

שבע פעמים -

לא שבע טיפים. שבע יהא מונה שבע פעמים לא אחת ושבע.

(יג) וטהרו וקדשו מטומאות בני ישראל -

טהרו לשעבר וקידשו לעתיד לבוא.

פרשה ד

[טז, כ]

וכלה -

מכפר את הקודש אם כיפר כלה, דברי ר' עקיבא.

אמר לו ר' יהודה:

מפני מה הוא אומר אם כלה כיפר?

אלא ללמד שאם חיסר אחת מכל המתנות כאילו לא כיפר.

וכלה מכפר את הקודש -

זה לפני ולפנים.

את אהל מועד -

זה היכל.

המזבח -

זה המזבח, מלמד שכל אחד ואחד כפרה בפני עצמו.

(ב) מיכן אמרו:

נתן מקצת מתנות שבפנים ונשפך הדם יביא דם אחר ויתחיל כתחילה במתנות שבפנים.

ר' אלעזר ורבי שמעון אומרים:

אינו מתחיל אלא ממקום שפסק, גמר את המתנות שבפנים ונשפך את הדם יביא דם אחר ויתחיל כתחילה במתנות שבחוץ. נתן מקצת מתנות ונשפך הדם יביא דם אחר ויתחיל כתחילה במתנות שבחוץ.

רבי אלעזר ורבי שמעון:

אינו מתחיל אלא ממקום שפסק. גמר מתנות שבחוץ ונשפך הדם יביא דם אחר ויתחיל במתנות המזבח. נתן מקצת מתנות במזבח ונשפך הדם יביא דם אחר כתחילה ויתחיל במתנות המזבח.

ר' אלעזר ורבי שמעון:

אינו מתחיל אלא ממקום שפסק.

(ג) גמר מתנות המזבח ונשפך הדם אין מתן היסוד מעכב וכולם מטמאים בגדים ונשרפים בבית הדשן, **דברי ר' אלעזר ור' שמעון**.

וחכמים אומרים:

אינן מטמאים בגדים ולא נשרפים בבית הדשן אלא האחרון שהוא גומר את הכפרה.

והקריב את השעיר החי -

עד כאן הוא זקוק לו להיות חי.

[טז, כא]

(ד) **וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר -**

מלמד שהסמיכה בשתי ידיו.

בנין אב לכל הסמיכות שיהיו בשתי ידים.

(ה) על ראש החי -

חי טעון סמיכה ואין שעירי עבודה זרה טעונים סמיכה, **דברי רבי יהודה**.

רבי שמעון אומר:

חי טעון סמיכה באהרן ואין שעירי עבודה זרה טעונים סמיכה באהרן..

שהיה **רבי שמעון אומר:**

כל חטאת ציבור שדמה נכנס לפנים טעונה סמיכה.

(ו) והתודה עליו -

זה ווידוי דברים.

כיצד היה מתודה?

אנא השם חטאו עוו פשעו לפניך עמך בית ישראל, אנא השם כפר נא לחטאים ולעוונות

ולפשעים שחטאו ושעוו ושפשעו לפניך עמך בית ישראל ככתוב בתורת משה עבדך כי

ביום הזה יכפר וגו'.

והם עונים אחריו:

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

(ז) אין לי אלא וודייהם, ספקותיהם ואנסייהם ושגגותיהם מנין?

תלמוד לומר: **עוונות** לכל עוונות.

פשעיהם - לכל פשעיהם.

חטאתם - לכל חטאתם.

יכול אף חייבי חטאות ואשמות עימהם?
תלמוד לומר: **אותם**, אותם על ראש השעיר ואין חייבי חטאות ואשמות על ראש השעיר.

(ח) מכאן אמרו:

חייבי חטאות ואשמות וודים שעבר עליהם יום הכיפורים חייבים להביא לאחר יום הכיפורים, וחייבי אשמות תלויים פטורים.

ושלח ביד איש עתי -

להכשיר את הזר.

עתי -

שיהא מזומן.

עתי - אף בשבת

עתי - אף בטומאה.

(ט) ונשא השעיר עליו -

עליו הוא נושא ואין שאר שעירים עמו.

ועל מה שאר שעירים מכפרים?

על טומאת מקדש וקדשיו.

ואיזוהי טומאת מקדש וקדשיו ששאר שעירים מכפרים עליה?

מזידים בטומאת מקדש וקדשיו הם בשעיר הפנימי.

פרק ה

מיכן אמרו:

כל שיש בה ידיעה בתחילה ובסוף והעלם בינתים, הרי זו בעולה ויורד.

יש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף, שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים תולה עד שיודע לו יביא בעולה ויורד.

(ב) אין בה ידיעה בתחילה אבל יש בה ידיעה בסוף, שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר, שנאמר: **מלבד חטאת הכיפורים**. על מה שזה מכפר זה מכפר, מה הפנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה, אף החיצון לא יכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה.

(ג) ועל שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, שעירי רגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרים **דברי רבי יהודה**.

רבי שמעון אומר:

שעירי רגלים מכפרים אבל לא שעירי ראשי חדשים מכפרים.
ועל מה שעירי ראשי חדשים מכפרים?
על טהור שאכל טמא.

רבי מאיר אומר:

כל השעירים כפרתן שוה על שטימא מקדש וקדשיו.

(ד) היה רבי שמעון אומר:

שעירי ראשי חדשים מכפרים: על טהור שאכל טמא.
ושל רגלים מכפרים: על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף.
ושל יום הכיפורים מכפר: על שאין בה ידיעה בתחילה, אבל יש בה ידיעה בסוף.

(ה) אמרו לו: ומה שיקרבו זה בזה?

אמר להם: יקרבו.

אמרו לו: הואיל ואין כפרתן שוה היאך הם קריבים?

אמר להם: כולם באים על טומאת מקדש וקדשיו לכפר.

(ו) רבי שמעון בן יהודה אומר משמו:

שעירי ראשי חדשים מכפרים: על טהור שאכל טמא.
מוסף עליהם של רגלים שהם מכפרים: על טהור שאכל טמא ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף.
מוסף עליהם של יום הכפורים שהם מכפרים: על טהור שאכל טמא ועל שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף ועל שאין בה ידיעה בתחילה אבל יש בה ידיעה בסוף.

(ז) אמרו לו: אומר היה שיקרבו זה בזה.

אמר להם: הן.

אמרו לו: אם כן יהיו של יום הכפורים קרבים לראשי חדשים, אבל היאך של ראשי חדשים

קרבים ליום הכפורים לכפר שאינה שלהם.

אמר להם: כולם באים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו.

(ח) ועל זדון טומאת מקדש וקדשיו שעיר הנעשה בפנים יום הכיפורים מכפר ועל שאר עבירות שבתורה הקלות והחמורות הזדונות והשגגות הודע ולא הודע עשה ולא תעשה כריתות ומיתות בית דין שעיר המשתלח מכפר.

פרק ו

[טז, כב]

המדברה -

המדברה **במדבר**, לרבות מדבר נוב וגבעון שילה ובית עולמים.

[טז, כג]

(ב) **ובא אהרן אל אהל מועד -**

כל הפרשה כולה אמורה על הסדר חוץ מן הפסוק הזה: **ובא אהרן אל אהל מועד**.
ולמה בא?
כדי להוציא את הכף ואת המחתה.

(ג) **אמר רבי יהודה:**

מנין שחמש טבילות ועשרה קידושים טבל ומקדש בו ביום?
תלמוד לומר: **ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקודש ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו**, הא למדת שכל המשנה מעבודה לעבודה טעון טבילה, מלמד שחמש טבילות ועשרה קידושים טובל ומקדש בו ביום.

(ד) **רבי אומר:**

וכי מכאן אני למד והלא כבר נאמר: קודש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם?
מלמד שהמשנה מבגדי זהב לבגדי לבן ומבגדי לבן לבגדי זהב טעון טבילה.

(ה) חמש עבודות היה עושה:

- תמיד של שחר **בבגדי זהב**.

- ועבודת היום **בבגדי לבן**.

- ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם, אילו ואיל העם ושבעת כבשים תמימים **בבגדי זהב**.

- נכנס להוציא את הכף ואת המחתה **בבגדי לבן**.

- ועושה תמיד של בין הערבים **בבגדי זהב**.

ואומר: **בגדי קודש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם**, מלמד שהמשנה מבגדי זהב לבגדי לבן ומבגדי לבן לבגדי זהב טעון טבילה.

(ו) אם כן למה נאמר: **ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו?**

הא אינו מדבר אלא בקידוש ידים ורגלים.

ומנין ששני קידושי ידים ורגלים על כל טבילה וטבילה?

תלמוד לומר: **ופשט ורחץ**.

ורחץ ולבש -

אמר רבי אלעזר ברבי שמעון:

ודין הוא, ומה אם במקום שאינו טעון טבילה טעון קידוש ידים ורגלים, במקום שטעון טבילה אינו דין שטעון קידוש ידים ורגלים!?

טול לך מה שהבאת אי מה להלך אחת, אף כאן אחת, ואם כן למה נאמר: **ופשט את בגדי הבד?**
שאיך תלמוד לומר: **אשר לבש**, וכי עלתה על דעתך כלום הוא פושט אלא מה שהוא לובש, ואם
כן למה נאמר: **אשר לבש?**
הקיש פשיטה ללבישה,
מה לבישה בקידוש ידים ורגלים.
אף פשיטה צריך קידוש ידים ורגלים.

(ז) והניחם שם -

מלמד שהם טעונים גניזה [ואינם כשרים ליום הכיפורים הבא].

רבי יוסי (דוסא) אומר:

כשרים לכהן הדיוט וא"כ מה תלמוד לומר **והניחם שם?**
שלא ישמש בהם ביוה"כ אחר.

[טז, כד]

(ח) ורחץ בשרו במים במקום קדוש -

בלשכת בית הפרוה.

וחמש טבילות היו שם באותו היום כולם בקודש בבית הפרוה חוץ מן הראשונה שהיתה בחול
על גב שער המים.

ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם וכיפר בעדו ובעד ביתו ובעד העם -
עולתו קודמת לעולת העם וכפרתו קודמת לכפרת העם.

[טז, כה]

(ט) ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה -

יקטיר אף בשבת יקטיר אף בטומאה.

פרשה ה

[טז, כו]

והמשלח -

לא המשלח את המשלח.

והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו -

יכול יטמא בגדים משיצא חוץ לחומת העזרה?

תלמוד לומר: **לעזאזל יכבס בגדיו.**

אי לעזאזל **יכבס בגדיו**, יכול לא יטמא בגדים עד שיגיע לצוק?

תלמוד לומר: **והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו**, הא כיצד?

כיון שיצא חוץ לחומת ירושלים מטמא בגדים, **דברי רבי יהודה**.

(ב) רבי יוסי אומר:

לעזאזל יכבס בגדיו -

אינו מטמא בגדים עד שיגיע לצוק.

ר' שמעון אומר:

המשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו -

והזורקו בבת ראש מטמא בגדים.

(ג) יכבס בגדיו ורחץ בשרו במים -

יכול יהא גזירת מלך?

תלמוד לומר: **ואחר יבוא אל המחנה, מה ואחר** האמור להלן מפני טומאה, אף כאן מפני טומאה.

[טז, כז-כח]

(ד) ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקודש יוציא, והשורף

אותם יכבס בגדיו -

מה תלמוד לומר?

שיכול אין לי מטמאים בגדים ונשרפים בבית הדשן אלא אילו בלבד, ומנין לרבות פר כוהן משיח ופר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודה זרה?
תלמוד לומר: **חטאת חטאת דברי ר' יהודה**.

[רבי] (ר' מאיר) אומר:

ממקומו הוא מוכרע.

אשר הובא דמם לכפר בקדש -

זה בנין אב: כל שדמו נכנס לפנים השורפו מטמא בגדים.

לכפר בקודש -

אם כפרו כמצוותם נשרפים בבית הדשן ומטמאים בגדים, אם לא כפרו כמצוותם נשרפים בבירה ואינן מטמאים בגדים.

(ה) יוציא אל מחוץ למחנה -

מה להלן אתה נותן שלוש מחנות וכאן אתה נותן מחנה אחת, אם כן למה נאמר: **יוציא אל**

מחוץ למחנה?

אלא כיון שיצא חוץ למחנה אחת השורפו מטמא בגדים.

(ו) מיכן אמרו:

היו סובלים אותם במוטות, יצאו הראשונים לחומת העזרה ואחרונים לא יצאו, הראשונים מטמאים בגדים ואחרונים אין מטמאים בגדים עד שיצאו.

(ז) ושרפו באש את עורותם ואת בשרם ואת פרשם -

נאמר כאן **עור ובשר ופרש**,

ונאמר להלן **עור ובשר ופרש**,

מה **עור ובשר ופרש** האמור להלן על ידי **ניתוח**, אף כאן על ידי ניתוח.

(ח) והשורף -

לא המצית את האור ולא המסדר את המערכה.

איזהו השורף?

המסייע בשעת שריפה.

יכול יטמא בגדים משיעשה אפר?

תלמוד לומר: **אותם**, אותם מטמאים בגדים ואין השורף משיעשה אפר מטמא, **דברי ר'** **יהודה**.

רבי שמעון אומר:

אינן מטמאין בגדים עד שיצת האור ברובם.

אותם -

ניתך הבשר אין השורף מטמא בגדים.

פרק ז

[טז, כט]

והיתה לכם -

ולא לאחרים.

לחוקת עולם -

לבית עולמים.

בחדש השביעי -

יכול כולו?

תלמוד לומר: **בעשור לחדש תענו את נפשותיכם**.

יכול ישב לו בחמה ובצינה כדי שיצטער?

תלמוד לומר: **וכל מלאכה לא תעשו**.

אסרתי לך במקום אחר **מלאכה**,
ואסרתי לך במקום אחר **עינוי**,
מה **מלאכה** אסרתי לך במקום אחר מלאכה שחייבים עליה **כרת**,
אף **עינוי** שאסרתי לך במקום אחר עינוי שחייבים **כרת**.

(ב) ואילו הם הנותרים והפיגולים, מניין לרבות את הטבלים?
תלמוד לומר: **תענו את נפשותיכם**, ריבה.

(ג) ארבה את הטבלים שהן במיתה ולא ארבה את הנבילות שאינן במיתה?
תלמוד לומר: **תענו את נפשותיכם**, ריבה.

ארבה את הנבילות שהן בלא תעשה ולא ארבה את החולין שאינן בלא תעשה?
תלמוד לומר: **תענו את נפשותיכם**, ריבה.

ארבה את החולין שאינו בעמוד ואכול ולא ארבה את התרומה ומעשר שני שהם בעמוד ואכול?
תלמוד לומר: **תענו את נפשותיכם**, ריבה.

ארבה התרומה והמעשר שני שאינם בבל תותירו ולא ארבה את הקדשים שהם בבל תותירו?
תלמוד לומר: **תענו את נפשותיכם**, ריבה.

דבר אחר:

תענו את נפשותיכם -

עינוי שיהא בבית נפשותיכם, ואיזו זו?
זו אכילה ושתייה.

(ד) **משום ר' ישמעאל אמרו:**

נאמר כאן: **תענו את נפשותיכם**,

ונאמר להלן: **ויענך וירעיבך**.

מה **עינוי** האמור להלן **רעבון**,

אף **ענוי** האמור כאן **רעבון**.

(ה) **וכל מלאכה לא תעשו -**

יכול לא יקנב את הירק ולא יציע את המטות ולא ידיח את הכוסות?

ודין הוא, נאמר כאן **מלאכה**,

ונאמר **מלאכה** במלאכת המשכן,

מה **מלאכה** אמורה במלאכת המשכן שיש עמה **מחשבה**,

אף **מלאכה** האמורה כאן שיש עמה **מחשבה**.

(ו) או מה מלאכה אמורה במלאכת המשכן מלאכה גמורה, אין לי אלא מלאכה גמורה, שלא יכתוב על הספר ולא יארוג את הבגד ולא יעשה כל הנפה מנין שלא יכתוב שתי אותיות ושלא יארוג שני חוטים ולא יעשה שני בתים בנפה ובכברה?
תלמוד לומר: **מלאכה וכל מלאכה**, ריבה.

(ז) אין לי אלא מלאכת רשות מלאכת מצווה מנין שלא יכתוב שני אותיות בספרים תפילין ומזוזות ושלא יארוג שני חוטים במכנסים ובפרוכת?
תלמוד לומר: **מלאכה וכל מלאכה**, ריבה.

(ח) אין לי אלא מלאכה שחייבים עליה כרת, מלאכה שאין חייבין עליה כרת מנין שלא יכתוב אות אחת שלא יארוג חוט אחד ושלא יעשה בית אחד בנפה ובכברה?
תלמוד לומר: **מלאכה וכל מלאכה** ריבה.

(ט) אין לי מלאכה שחייבין על מינה כרת מלאכה שאין חייבין על מינה כרת מנין שלא יעלה באילן ושלא ירכב על גבי בהמה ושלא ישוט על המים ולא יספוק ולא יטפיח ולא ירקד?
תלמוד לומר **שבתון** שבות.
אין לי אלא שביתת רשות, שביתת מצווה מנין שלא יקדיש ולא יעריך ולא יחרים ולא יגביה ולא יתרום ולא יעשר ולא יקדש ולא יגרש ולא ימאן ולא יחלוץ ולא ייבם ולא יפדה נטע רביעי ומעשר שני?
תלמוד לומר: **שבתון** שבות.

אזרח -

זה אזרח **האזרח**, לרבות נשי אזרח.

גר -

זה הגר.

הגר -

לרבות נשי גרים.

בתוככם -

לרבות נשים ועבדים.

פרק ח

[טז, ל]

כי ביום הזה יכפר עליכם -

בקרבנות.

ומנין שאף על פי שאין קרבנות ואין שעיר היום מכפר?
תלמוד לומר: **כי ביום הזה יכפר**, עברות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר ושבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו.

(ב) זו דרש ר' אלעזר בן עזריה:

מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו -

דברים שבינך לבין המקום מוחלים לך, דברים שבינך לבין חברך אין מוחלים לך עד שתפייס את חברך.

[טז, לא]

(ג) ומנין שיום הכיפורים אסור באכילה ובשתייה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המיטה?

תלמוד לומר: **שבתון** שבות.

יכול תהא שבת בראשית אסורה בכולם?

תלמוד לומר: **הוא**, הוא אסור בכולם ואין שבת בראשית אסור בכולם.

[טז, לב]

(ד) וכיפר אשר ימשח אותו -

מה תלמוד לומר?

לפי שכל הפרשה אמורה באהרן אין לי אלא אהרן עצמו, מנין לרבות כוהן אחר?

תלמוד לומר: **אשר ימשח אותו**.

אין לי אלא משוח בשמן המשחה, מרובה בגדים מנין?

תלמוד לומר: **ואשר ימלא את ידו**.

מנין לרבות כוהן אחר המתמנה?

תלמוד לומר: **וכפר הכהן**.

(ה) לכהן תחת אביו -

מלמד שהבן קודם לכל אדם.

יכול אף על פי שאין ממלא מקומו של אביו?

תלמוד לומר: **ואשר ימלא את ידו**, בזמן שהוא ממלא מקומו של אביו הוא קודם לכל אדם.

ואם אינו ממלא מקומו של אביו יבוא אחר וישמש תחתיו.

(ו) מנין שכשם שמתקינים לו כוהן אחר תחתיו שמא יארע בו פסול, כך מקדשים לו אשה

אחרת על תנאי שמא יארע דבר באשתו?

תלמוד לומר: **וכפר בעדו ובעד ביתו**, וביתו היא אשתו **דברי רבי יהודה**.

אמר לו רבי יוסי:

אם כן אין לדבר סוף.

(ז) מנין לרבות כלים אחרים בין הערבים?
תלמוד לומר: **ולבש את בגדי הבד בגדי הקדש**.
בנין אב לכל בגדי בוץ שיהו משל קודש.

[טז, לג]

(ח) **וכפר את מקדש הקודש** -

זה לפניי ולפנים.

אהל מועד -

זה ההיכל.

המזבח -

זה מזבח.

יכפר -

אף לעזרות.

הכהנים -

אילו הכהנים.

עם הקהל -

אילו ישראל.

יכפר -

אף ללוים.

השוו כולם בכפרה אחת, מלמד שהם מתכפרים בשעיר המשתלח, **דברי ר' יהודה**.

ר' שמעון אומר:

כשם ש**דם השעיר** הנעשה בפנים מכפר על **ישראל**,
כך **דם הפר** מכפר על **הכהנים**.

כשם ש**וידויו של שעיר** המשתלח מכפר על **ישראל**,
כך **וידויו של פר** מכפר על **הכהנים**.

[טז, לד]

(ט) והיתה זאת לכם לחוקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה -

מה תלמוד לומר?

לפי שמצינו שזה מכפר עליו שלא בשעיריו, יכול אף שאר הימים כך מכפרים שלא בשעיריהם?

תלמוד לומר: **אחת בשנה**.

אוציא את הפסח ואת החג שהם שבעת ימים ולא אוציא את העצרת שהוא יום אחר?

תלמוד לומר: **אחת בשנה**.

אוציא את העצרת שהם רגל ברגלים ולא אוציא את ראש השנה שהוא יום טוב כיום

הכיפורים?

תלמוד לומר: **זאת אחת בשנה**, זה מכפר שלא בשעיריו ואין שאר ימים מכפרים שלא

בשעיריהם.

(י) מנין שכל הפרשה אמורה על הסדר?

תלמוד לומר: **ויעש כאשר ציווה ה' את משה**.

מנין שאף אהרן שומע מפי משה כשומע מפי הקודש?

תלמוד לומר: **ויעש כאשר ציווה ה' את משה**.

וכן הכתוב משבחו בקבלה: **בריתי הייתה אתו תורת אמת הייתה בפיהו ועולה לא נמצא**

בשפתיו בשלום ובמישור הלך ורבים השיב מעון שהשיב פושעים לתורה.

ספרא אחרי מות פרק יז

פרשה ו

[יז, ב]

בני ישראל -

חייבים משום השוחט והמעלה בחוץ ואין הגוים חייבים משום השוחט והמעלה בחוץ ולא זו

בלבד אלא שהגוים מותרים לעשות במה בכל מקום ולעלות לשמים.

אי **בני ישראל** אין לי אלא בני ישראל, מנין לרבות את הגרים ואת העבדים?

תלמוד לומר: **ואמרת אליהם**.

יכול ישראל שחייבים על העלייה בפנים חייבים על השחיטה בחוץ, אהרן ובניו שאין חייבים על

העליה בפנים לא יהו חייבים על השחיטה בחוץ?

תלמוד לומר: **אהרן ובניו ובני ישראל**.

אין לי אלא אהרן ובניו ובני ישראל מנין לרבות ראשי המטות?

תלמוד לומר: **זה הדבר** ולהלן נאמר **זה הדבר**.

מה זה הדבר האמור להלן ראשי המטות אף זה הדבר האמור כאן ראשי המטות.

ומה זה הדבר האמור כאן?

אהרן ובניו ובני ישראל, אף זה הדבר האמור להלן **אהרן ובניו ובני ישראל**.

(ב) זה הדבר אשר ציווה ה' -

מלמד שהפרשה נאמרה **בכה אמר**.

אין לי אלא זו בלבד מנין שכל הפרשות נאמרו **בכה אמר**?

תלמוד לומר: **זה הדבר אשר ציווה ה'** בנין אב לכל הפרשות שהיו בכה אמר.

(ג) איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה -

יכול השוחט חטאת בדרום יהיה חייב?

תלמוד לומר: **מחוץ למחנה**.

אי מחוץ למחנה יכול עד שישחט חוץ לשלש מחנות, ומנין אף במחנה לוויה?

תלמוד לומר: **במחנה**.

אי במחנה יכול אף השוחט חטאת בדרום יהיה חייב?

תלמוד לומר: **מחוץ למחנה**.

מה מחוץ למחנה מיוחד שאינו כשר לשחיטת כל זבח, אף מחוץ למחנה שאינו כשר לשחיטת כל

זבח, יצא השוחט חטאת בדרום שהוא כשר לשחיטת קדשים קלים.

(ד) אין לי אלא השוחט את הבהמה יהיה חייב, מנין לשוחט את העוף יהיה חייב?

תלמוד לומר: **או אשר ישחט**.

יכול המולק את העוף יהיה חייב?

ודין הוא, אם שחיטה שאין דרך הכשרה בכך בפנים חייבים עליה בחוץ, מליקה שדרך הכשרה

בפנים אינו דין שיהא חייב עליה בחוץ?

תלמוד לומר: **אשר ישחט**, על השחיטה הוא חייב ואינו חייב על המליקה.

[יז, ד]

(ה) יכול השוחט חולין בפנים יהא חייב?

ודין הוא, ומה אם קדשים שהיה להם שעת היתר בחוץ חייבים עליהם משום שוחט בחוץ,

חולין שלא הייתה להם שעת היתר בפנים אינו דין שיהו חייבים עליהם משום השוחט בפנים?

תלמוד לומר: **קרבן**, על הקרבן הוא חייב ואינו חייב על החולין.

(ו) אי קרבן יכול יהו חייבים על הקדש בדק הבית?

תלמוד לומר: **אל פתח אהל מועד לא הביאו**, יצא הקדש בדק הבית שאינו בא אל פתח אוהל

מועד.

(ז) אוציא הקדש בדק הבית שאינו בא אל אהל מועד ולא אוציא את הרובע ואת הנרבע

והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר והכלאים והטרפה ויוצא דופן ובני יונה שעבר זמנם ובעלי

מומים קבועים?

תלמוד לומר: **להקריב הכשרים ליקרב**, יצאו אילו שאינם כשרים ליקרב.

או יכול אוציא את אלו שאינן כשרים ליקרב ולא אוציא (פר חטאת) ושעיר המשתלח?

תלמוד לומר: **לה'**, המיוחדים לשם, יצאו אילו שאין מיוחדים לשם.

(ח) או אוציא את אילו שאינן מיוחדים לשם ולא אוציא עולה ומחוסר זמן בגופה וחטאת בין בגופה בין בבעלים ותורים שלא הגיע זמנם ובעלי מומים עוברים?
תלמוד לומר: **לפני משכן ה'** הכשרים ליקרב עכשיו, יצאו אילו שאין כשירים אלא לאחר זמן.

ר' שמעון אומר:

הואיל והם כשרים לאחר זמן יהיו חייבים עליהם בלא תעשה.

פרק ט

(א) או יכול שאני מוציא עולה מחוסר זמן בבעלים ואשם נזיר ואשם מצורע ששחטן שלא לשמן?

תלמוד לומר: **שור** מכל מקום, **כשב** מכל מקום. **עז** מכל מקום.

דם יחשב לאיש ההוא -

ולא לשולחיו.

דם שפך -

אחד ששפך חייב שנים ששפכו פטורים.

(ב) **והלא דין הוא**, ומה אם במקום שהמעלה להדיוט פטור, חייב שנים שהעלו, מקום ששוחט להדיוט חייב, אינו דין שנחייב שנים ששחטו?
תלמוד לומר: **דם שפך**. אחד ששחט חייב שנים ששחטו פטורים.

ונכרת האיש -

ולא הציבור ההוא לא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה.

מקרב עמו -

ולא עמו ועמו שלום.

(ג) עד כאן הוא מדבר בקדשים שהקדישם בשעת איסור הבמות והקריבם בשעת איסור הבמות בחוץ שהרי עונשם אמור אזהרתם מניין?
תלמוד לומר: **השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה, כי אם במקום**.

[יז, ה]

(ד) מיכן ואילך הוא מדבר בקדשים שהקדישם בשעת היתר הבמות והקריבם בשעת איסור הבמות, שנאמר: **למען יביאו בני ישראל את זבחייהם אשר הם זובחים**, זבחים המותרים להם כבר.

על פני השדה -

מלמד שכל הזובח בבמה כזובח בשדה.

(ה) והביאום לה' -

מצוות עשה ומצוות לא תעשה מנין?

תלמוד לומר: **ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים אשר הם זונים אחריהם**, איני יודע אילו קדשים קרבים בבמה?
תלמוד לומר: **שלמים**.
אין לי אלא שלמים, מנין לרבות את העולה?
תלמוד לומר: **זבחי**.

(ו) או יכול שאני מרבה חטאת ואשם?

תלמוד לומר: **אותם**.

מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו, אחר שריבה הכתוב מיעט?
תלמוד לומר: **שלמים**, מה שלמים מיוחדים שהם באים בנדר ובנדבה אף איני מרבה אלא כל שהוא בא בנדר ובנדבה, אף המנחות והנזירות, **דברי ר' מאיר**.

וחכמים אומרים:

אין לך קרב בבמה אלא עולה ושלמים בלבד.

[יז, ו]

(ז) וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' -

זריקת כוהן במזבח ואין זריקת כוהן בבמה אלא אף הגרים אף הנשים אף העבדים כשרים בבמה.

מזבח ה' פתח אהל מועד -

אין מזבח ה' בבמה, אלא אפילו העלה על הסלע או על האבן חייב, **דברי ר' מאיר**.

רבי ישמעאל אומר:

לעולם אינו חייב עד שיבנה כמין מזבח ויעלה עליו.

והקטיר את החלב לריח ניחוח לה' -

ואין ריח ניחוח בבמה.

[יז, ז]

(ח) ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים -

ואין שעירים אלא שדים, שנאמר: **ושעירים ירקדו שם.**

אשר הם זונים אחריהם -

לרבות שאר עבודה זרה.

(ט) חוקת עולם -

לבית עולמים.

תהיה -

בזמן הזה.

זאת להם -

ואין חייבים עליהם כרת.

לדורותיכם -

שינהוג הדבר לדורות.

פרק י

[יז, ח]

ואליהם תאמר -

ככל האמור בענין.

ישראל -

אילו ישראל.

גר -

אלו הגרים.

אשר יגור -

לרבות נשי הגרים.

בתוכם -

לרבות נשים ועבדים.

[יז, ח]

(ב) ואם כן למה נאמר: **איש איש?**
לרבות שנים שהעלו, **דברי רבי שמעון**.

אמר רבי שמעון:

ודין הוא, ומה אם במקום שהשוחט להדיוט חייב פטר שנים ששחטו, מקום שהמעלה להדיוט פטור אינו דין שנפטור שנים שהעלו?
תלמוד לומר: **איש איש**, להביא את השנים.

רבי יוסי אומר:

ההוא אחד שהעלה חייב שנים שהעלו פטורים.

(ג) **אשר יעלה עולה או זבח -**

אין לי אלא עולה מנין אימורי חטאת ואימורי אשם ואימורי קדשי קדשים ואימורים קדשים קלים?

תלמוד לומר: **זבח**.

ומנין לרבות את הדם?

תלמוד לומר: **או זבח**.

[יז, ט]

(ד) מנין הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כוהנים ומנחת כוהן משיח ומנחת נסכים ושלשת לוגים מים ושלשת לוגים יין?
תלמוד לומר: **אל פתח אהל מועד לא יביאנו**, כל שהוא בא אל פתח אהל מועד חייבים עליו.

(ה) אין לי אלא כשרים פסולים, מנין הלך והיוצא והטמא ושנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו, ושקיבלו בו הפסולים וזרקו את דמו והניתנים למטה שנתנם למעלה והניתנים למעלה שנתנם למטה, והניתנים בפנים שנתנם בחוץ והניתנים בחוץ שנתנם בפנים, והפסח והחטאת ששחטם שלא לשמן?

תלמוד לומר: **לא יביאנו לעשות**, כל המתקבל לבוא אל אהל מועד חייבים עליו.

(ו) חייב על השחיטה ועל העלאתה.

רבי יוסי הגלילי אומר:

שחט בפנים והעלה בחוץ חייב.

שחט בחוץ והעלה בחוץ פטור, שלא העלה אלא דבר פסול.

אמרו לו: אף השוחט בפנים והעלה בחוץ, כיון שהוציאו פסלו.

(ז) רבי אומר :

מה לשוחט בפנים ומעלה בחוץ חייב, שכן הייתה לו שעת הכושר, תאמר בשוחט בחוץ ומעלה בחוץ שלא הייתה לו שעת הכושר.

רבי אלעזר ברבי שמעון אומר :

מה לשוחט בפנים ומעלה בחוץ חייב שכן המזבח מקבלו תאמר בשוחט בחוץ ומעלה בחוץ שאין המזבח מקבלו. טמא שאכל בין קודש טמא בין קודש טהור חייב.

רבי יוסי הגלילי אומר :

טמא שאכל טהור חייב וטמא שאכל טמא פטור שלא אכל אלא דבר טמא. אמר לו : אף טמא שאכל טהור כיון שנגע בו טמאהו. וטהור שאכל טמא פטור, שאין חייב אלא על טומאת הגוף.

(ח) יכול המעלה פחות מכזית מן העולה פחות מכזית מן האימורים פחות מכזית מן הקומץ פחות משלשת לוגים יין יהיה חייב?
תלמוד לומר : **אותו** על השלם הוא חייב ואינו חייב במקצת.

(ט) יכול המעלה מבשר חטאת מבשר אשם מבשר קודש קדשים מבשר קדשים קלים, מותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות יהא חייב?
תלמוד לומר **עולה**, מה עולה מיוחד שהיא ראויה לאישים יצאו אילו שאין ראויים לאישים.

(י) יכול היוצא והיוצק והבולל והפותת והמולח והמניף והמגיש המסדר את השולחן והמטיב את הנרות, הקומץ והמקבל דמים בחוץ יהא חייב?
תלמוד לומר : **אשר יעלה עולה**, מה העלאה מיוחדת שהיא גמר עבודה יצאו אילו שאינם גמר עבודה.

(יא) ונכרת האיש ההוא -

ולא הציבור.

ההוא -

אחד שהעלה חייב, שנים שהעלו פטורים, **דברי רבי יוסי**.

רבי שמעון אומר :

[יז, י]

איש איש -

להביא את שנים. העלה וחזר והעלה חייב על כל עליה ועליה, **דברי רבי שמעון**.

רבי יוסי אומר:

אינו חייב אלא אחת, אינו חייב עד שיעלה על ראש המזבח.

ר' שמעון אומר:

אפילו העלה על הסלע או על האבן חייב.

פרשה ז

(א) ישראל -

אילו ישראל.

גר -

אילו גרים.

הגר -

לרבות נשי הגרים.

בתוכם -

לרבות נשים ועבדים.

(ב) אם כן למה נאמר איש איש?

אמר רבי אלעזר ברבי שמעון:

להביא וולד ישראל מן העכו"ם ומן העבד.

(ג) אשר יאכל כל דם -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **כי נפש הבשר בדם וכו'**, שיכול אין לי חייבים אלא על דם הנפש במוקדשים, מניין

על דם הנפש בחולין ועל דם התמצית בחולין, ועל דם התמצית במוקדשים?

תלמוד לומר: **אשר יאכל כל דם, דברי רבי יהודה.**

וחכמים אומרים:

על כולם אינן חייבים אלא על דם הנפש בלבד.

(ד) ונתתי פני -

פונה אני מכל עסקי ועוסק בה.

בנפש -

ולא בציבור.

האוכלת -

ולא המאכלת.

האוכלת את הדם -

אין הדם והחלב מצטרפים זה עם זה.

והכרתי אותה מקרב עמה -

ועמה שלום.

[יז, יא]

(ה) כי נפש הבשר בדם הוא -

להגיד מה גרם.

ואני נתתיו -

ואם נתנם במתנה אחת כיפר.

לכם -

ולא לאחרים.

על המזבח -

כל מקום שיתן על המזבח יכפר.

לכפר על נפשותיכם -

ולא על קרקעו של מזבח.

כי הדם הוא בנפש יכפר -

הא אם נתן מדם התמצית לא עשה כלום.

[יז, יב]

(ו) על כן אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם לא תאכל דם -

להזהיר גדולים על ידי קטנים.

יכול יהיו נכרתים על ידיהם?

תלמוד לומר: **האוכלת**, האוכל נכרת.

(ז) יכול לא יהיו נכרתים על ידי הקטנים שאין הקטנים נכרתים על ידי עצמם אבל יהיו

נכרתים על ידי גדולים, שהרי גדולים נכרתים על ידי עצמם?

תלמוד לומר: **כל אוכליו יכרת**, אינו נכרתין לא על ידי גדולים ולא על ידי קטנים.

פרק יא

[יז, יג]

ישראל -

אילו ישראל.

גר -

אילו הגרים.

הגר -

לרבות נשי הגרים.

בתוכם -

לרבות נשים ועבדים.

(ב) אם כן למה נאמר **איש איש** לרבות, לפי שנאמר **אשר יצוד**, אין לי אלא הצד, לקח ירש נתן לו במתנה מניין?

תלמוד לומר: **איש איש**.

אין לי אלא צד נצוד, כגון אווזים ותרנגולים מניין?

תלמוד לומר: **צד** מכל מקום, אם כן למה נאמר: **אשר יצוד**?

אמר רבי:

לימדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה זו.

(ג) עוף -

יכול אף עוף טמא במשמע?

תלמוד לומר: **חיה**, מה חיה שהיא מטמאה בגדים אף עוף שהוא מטמא בגדים יצא עוף טמא שאינו מטמא בגדים.

אי מה חיה שאינה באם על הבנים אף העוף שאינו באם על הבנים, יצא עוף טהור שהוא באם על הבן?

תלמוד לומר: **אשר יאכל** יצא עוף טמא שאינו נאכל.

(ד) אין לי אלא עוף הנאכל, חיה הנאכלת מניין?

תלמוד לומר: **חיה או עוף אשר יאכל**.

חיה - לרבות כל משמע.

חיה - בין מרובה בין מועטת.

עוף - לרבות כל משמע.

עוף - בין מרובה בין מועט.

מכאן אמרו:

שחט מאה חיות במקום אחד כיסוי אחד לכולם.

מאה עופות במקום אחד כיסוי אחד לכולם.

שחט חיה ועוף במקום אחד. כיסוי אחד לכולם.

ר' יהודה אומר:

שחט חיה יכסה ואחר כך ישחט את העוף, שנאמר: **חיה או עוף אשר יאכל.**

אמר לו: והלא כבר נאמר: **כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא.**

(ה) ושפך -

פרט לשוחט ונתנבלה בידו ולנוחר ולמעקר ולהביא השוחט לאכילת גויים ולאכילת כלבים.

(ו) השוחט ונמצאת טריפה השוחט לעבודה זרה השוחט חולין בפנים וקדשים בחוץ, חיה ועוף

הנסקלים, **רבי מאיר** מחייב, שנאמר **ושפך וכסה.**

וחכמים אומרים:

אשר יאכל ושפך וכסה -

שחיטה שהיא כשרה לאכילה חייב לכסות ושאינה כשירה לאכילה פטור מלכסות.

(ז) ושפך וכסה -

במה ששפך בו יכסה, לא יכסנו ברגל שלא יהו מצוות בזויות עליו.

ושפך וכסה -

מי ששפך הוא יכסה ולא יקפיד אם אחר יכסה.

ומנין שאף אחרים מוזהרים עליו?

תלמוד לומר: **כי נפש הבשר דמו בנפשו הוא.**

(ח) ושפך וכסהו -

מצווה שיכסנו הוא כיסהו ונתגלה פטור מלכסות כיסהו הרוח חייב לכסות.

(ט) את דמו וכסה -

מלמד שכל דמו חייב לכסות.

מיכן אמרו:

דם הניזת ושעל הסכין חייב לכסות.

אמר רבי יהודה :

אימתי?

בזמן שאין שם דם אלא הוא, אבל אם יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות.

(י) וכסהו -

יכול יכפה עליו כלים וכפה עליו אבנים?

תלמוד לומר : **עפר**.

אין לי אלא עפר, מנין בשחיקת אבנים בשחיקת חרשים בנעורת של פשתן דקה, בנסורת של חרשים דקה, בזבל דק בחול דק בסיד ובחרסית ובלבינה ובמגופה שכתשה?

תלמוד לומר : **וכסהו**.

אי וכסהו יכול בשחיקות כלי מתכות בקמח בסובין ובמורסן?

תלמוד לומר : **עפר**, מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו?

אחר שריבה מיעט, מרבה אני את אילו שהן ממין עפר ומוציא אני אילו שאינן ממין עפר.

(יא) שתמצא לומר כלל שהיה רבן שמעון בן גמליאל אומר :

מה עפר שהוא מיוחד שהוא מגדל הצמחים ומכסים בו, אף כל דבר שמגדל צמחים מכסים בו, יצא דבר שאין מגדל צמחים אין מכסים בו.

[יז, יד]

(יב) כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא -

להגיד מה גרם ואומר **לבני ישראל דם כל בשר לא תאכלו**, להזהיר גדולים על [הקטנים].

[הגדולים] יכול יהיו נכרתים על ידיהם?

תלמוד לומר : **כל אוכליו יכרת**, הא אין נכרתים לא על ידי קטנים ולא על ידי גדולים.

פרק יב

[יז, טו]

וכל נפש -

יכול אף העכו"ם?

תלמוד לומר : **גר**.

אי גר יכול אף גר תושב?

תלמוד לומר : **אזרח**, מה אזרח בן ברית אף גר בן ברית.

(ב) אשר תאכל -

אין אכילה פחותה מכזית.

נבילה -

פרט לחרטום ולצפורניים ולכנפיים ולנוצה ולבצים.

(ג) יכול יהא מטמא בגדים בתוך המעיים?

תלמוד לומר: **יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב וטהר**, אינו מטמא בגדים בתוך המעיים. יכול לא יטמא בגדים בתוך המעיים, אבל תטמא בגדים תוך הפה? תלמוד לומר: **נפש** בבית נפש היא מטמאה ולא תוך המעיים ולא תוך הפה.

(ד) יכול אם הקיאה תהא מטמא בגדים דרך יציאתה?

תלמוד לומר: **אשר תאכל**, בדרך אכילתה היא מטמאה ואינה מטמאה דרך יציאתה.

(ה) יכול תהא נבלת בהמה מטמא בגדים בבית הבליעה?

תלמוד לומר: **נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה**, את שאין לה טומאה אלא אכילתה יצאת נבלת בהמה שהיא מטמאה עד שלא יאכלנה.

(ו) יכול נבלת עוף תטמא מן הכתוב ונבלת בהמה מקל וחומר?

תלמוד לומר: **בה**, בה את מטמא בגדים בבית הבליעה ואין את מטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה.

(ז) יכול אף נבלת עוף הטמא תהא מטמא בגדים בבית הבליעה?

תלמוד לומר: **אשר תאכל נבלה וטריפה**, את שאיסורו משום בל תאכל נבילה, יצא עוף טמא שאין איסורו משום בל תאכל נבילה **דברי רבי יהודה**.

וחכמים אומרים:

נבילה וטריפה נבילה שיש לה טריפה יצא עוף טמא שאין לו טריפה.

(ח) אשר תאכל נבילה -

מה תלמוד לומר **טריפה**?

אמר רבי יהודה:

אם טריפה חיה והלא כבר נאמר נבילה, ואם טריפה מתה הרי היא בכלל נבילה, ואם כן מה תלמוד לומר **נבילה**? פרט לשחוט.

(ט) אמר רבי מאיר:

ומה אם נבלת בהמה שהיא מטמא במגע ובמשא שחיטתה מטהרת טריפה מטומאתה, נבלת העוף שאינה מטמא במגע ובמשא, אינו דין שתהא שחיטתה מטהרת טריפה מטומאתה!?

מה מצינו בשחיטתה?
שהיא מכשרתה לאכילה מטהרת טריפתה מטומאתה, אף מליקתה שהיא מכשרתה לאכילה
תטהר טריפה מטומאתה.

ר' יוסי אומר:

דיה כנבלת בהמה שחיטתה מטהרת ולא מליקתה.

(י) יכול המליקה שבפנים שתהא מטמא בגדים בבית הבליעה?

תלמוד לומר: **נבילה וטריפה**, מה נבילה שאינה מתרת את האסור, אף טריפה שאינה מתרת
את האסור, יצאו המליקה שבפנים שהיא מתרת את האסור ובא המולק קדשים בחוץ וחולין
בין בפנים ובין בחוץ שאינן מתירים את האסור.

(יא) אחרים אומרים:

באזרח ובגר את שאיסורו שוה באזרח ובגר יצאת מליקה שבפנים שאין איסורו שוה באזרח
ובגר.

(יב) יכול השוחט חולין בפנים וקדשים בין בפנים בין בחוץ יהיו מטמאין בגדים בבית הבליעה?

תלמוד לומר: **נבילה וטריפה**, מה נבילה ששוות בפנים כבחוץ, אף טריפה שוות בפנים כבחוץ,
יצא השוחט חולין בפנים וקדשים בין בפנים בין בחוץ שלא שוו בפנים כבחוץ.

וכבס -

יכול אף הציפה?

תלמוד לומר: **בגד**.

אי בגד יכול בגד גדול לבן המטמא במת ומטמא בנגעים, מנין גדול צבוע קטן לבן קטן צבוע עד
שתהא מרבה להביא את שביס של סבכה וגינגליון מנין?

תלמוד לומר: **בגד בגדים** ריבה.

מנין לעשות שאר כלים כבגדים?

תלמוד לומר: **טמא**.

יכול יטמא אדם וכלי חרש?

תלמוד לומר: **בגד**, בגד הוא מטמא ואינו מטמא אדם ולא כלי חרש.

(יג) נמצאת אתה אומר היה אוכל בנבלת עוף טהור וידו אחת על גבי התנור וידו אחת על גבי

חברו שניהם טהורים.

ואם לא יכבס ונשא עונו -

יכול על כיבוס בגדים יהיה ענוש כרת?

תלמוד לומר: **ובשרו לא ירחץ ונשא עונו**, הא כיצד?

על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כיבוס בגדים בארבעים.

(יד) מנין שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו, אף עונש ואזהרה אמורים כאן על ידי טומאה בטומאת מקדש וקדשיו.

(טו) אחרים אומרים:

ונשא עונו ונשא עונו לגזירה שוה,
מה נשיאות עון אמור להלן בכרת אף כאן בכרת.

ספרא אחרי מות פרק יח

פרשה ט

[יח, א-ב]

וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם -
אני ה' שאמרת והיה העולם,
אני דיין,
אני מלא רחמים,
אני דיין להיפרע,
ונאמן לשלם שכר.

(ב) אני -

הוא שפרעתי מדור המבול ומאנשי סדום ומן המצרים ועתיד ליפרע מכם אם תעשו כמעשיהם.

(ב) מנין שלא הייתה אומה באומות שהתעיבו מעשיהם יותר מן המצרים?

תלמוד לומר: **כמעשה ארץ מצרים לא תעשו.**

מנין לדור אחרון שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם?

תלמוד לומר: **כמעשה ארץ מצרים לא תעשו.**

מנין למקום שישבו בו ישראל שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם?

תלמוד לומר: **אשר ישבתם בה לא תעשו.**

ומנין שישבתם של ישראל גרמה להם לכל המעשים הללו?

תלמוד לומר: **אשר ישבתם בה לא תעשו.**

(ד) ומנין שלא הייתה אומה באומות שהתעיבו מעשיהם יותר מן הכנענים?

תלמוד לומר: **וכמעשה ארץ כנען לא תעשו.**

ומנין לדור אחרון שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם?

תלמוד לומר: **וכמעשה ארץ כנען לא תעשו.**

ומנין למקום שבאו בו ישראל וכבשו שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם?

תלמוד לומר: **אשר אני מביא אתכם שמה.**

ומנין שביאתם של ישראל גרמה להם לכל המעשים הללו?

תלמוד לומר: **אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו.**

(ה) ר' שמעון אומר:

הרי הוא אומר: **מי פעל ועשה קורא הדורות מראש**, זימן לדור החייב שיבואו ישראל ויפרעו מהם.

(ו) ר' יוסי הגלילי אומר:

אחר שהכתוב שוקל מעשה ארץ מצרים כמעשה ארץ כנען ומעשה ארץ כנען כמעשה ארץ מצרים, מפני מה זכו הכנענים לישב בארצם ארבעים ושבע שנים, שנאמר: **וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים?**
אלא בשביל שכר שכבדו את אברהם אבינו שאמרו לו: **שמענו אדוני נשיא אלוהים אתה בתוכינו**, בני אדם שכבדו את אברהם אבינו זכו לישב בארצם שבע וארבעים שנה.

(ז) רבן שמעון בן גמליאל אומר משום ר' יהודה בן לקיש:

הרי הוא אומר: **האדם הגדול בענקים הוא והארץ שקטה ממלחמה**, בני אדם שכבדו את הצדיק זכו שתשקוט עליהם את הארץ.

(ח) או כמעשה ארץ מצרים וכמעשה ארץ כנען לא תעשו.

יכול לא יבנו בניינות ולא יטעו נטיעות כמותם?
תלמוד לומר: **ובחקותיהם לא תלכו**, לא אמרתי אלא בחוקים החקוקים להם ולאבותיהם ולאבות אבותיהם.
ומה היו עושים?
האיש נושא לאיש והאשה לאשה, האיש נושא אשה ובתה והאשה נשאת לשנים, לכך נאמר: **ובחקותיהם לא תכלו.**

[יח, ד]

(ט) משפטי -

אילו הדינים.

חוקותי -

אילו המדרשות.

תשמורו -

זו המשנה.

ללכת בהם -

זו המעשה.

תשמרו ללכת בהם -

לא המשנה נגיד אלא המעשה נגיד.

[יח, ה]

(י) ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם -

ליתן שמירה ועשייה לחוקים ושמירה ועשייה למשפטים.

וחי בהם -

לעולם הבא.

ואם תאמר בעולם הזה והלא סופו מת הוא, הא מה אני מקיים **וחי בהם?**

לעולם הבא.

אני ה' -

נאמן לשלם שכר.

פרק יג

[יח,ו]

(א) איש -

מה תלמוד לומר **איש איש?**

להביא את הגוים שיהיו מוזהרים על העריות כישראל.

לא תקרבו -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **איש איש** שיכול אין לי אלא איש ממש שהוא מוזהר על ידי אשה, אשה מוזהרת

על ידי איש מניין?

תלמוד לומר: **לא תקרבו** הרי כאן שנים.

[יח, יט]

(ב) ואל אשה בנידת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה -

אין לי אלא שלא יגלה מנין שלא תקרב? תלמוד לומר לא תקרב אין לי אלא נידה בל תקרב בל

תגלה. מנין לכל העריות בל תקרבו ובל תגלו. תלמוד לומר לא תקרבו לגלות. אני ה' אני נאמרן

לשלם שכר.

ספרא לפרשת קדושים

פרק יט

פרשה א

[יט, א-ב]

וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו -

מלמד שהפרשה נאמרה בהקהל.

ומפני מה נאמרה בהקהל?

מפני שרוב גופי תורה תלויים בה.

קדושים תהיו -

פרושים תהיו.

כי קדוש אני ה' אלהיכם -

לומר אם מקדישים אתם עצמיכם מעלה אני עליכם כאלו קידשתם אותי, ואם אין אתם

מקדישים עצמכם מעלה אני עליכם כאלו לא קידשתם אותי.

או אינו אומר אלא אם מקדישים אתם אותי הריני מקודש ואם לאו איני מקודש!?

תלמוד לומר: **כי קדוש אני**, בקדושתי אני בין מקדשים אותו ובין אין מקדשים אותו.

אבא שאול אומר:

פמליא למלך.

ומה עליה להיות?

מחקה למלך.

[יט, ג]

(ב) איש -

אין לי אלא **איש** אשה מנין?

תלמוד לומר: **תיראו** הרי כאן שנים.

(ג) אם כן למה נאמר **איש**?

אלא שהאיש סיפק בידו והאשה אין ספיקה בידה מפני שיש רשות אחרים עליה.

(ד) נאמר: **איש אמו ואביו תיראו**.

ונאמר: **את ה' אלוהיך תירא**.

הקיש מורא אב ואם למורא המקום.

(ה) נאמר: **כבד את אביך ואת אמך**.

ונאמר: **כבד ה' מהונך**.

הקיש כיבוד אב ואם לכיבוד המקום.

(ו) נאמר : **מקלל אביו ואמו מות יומת.**

ונאמר : **איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו.**

הקיש קללות אב ואם לקללת המקום.

(ז) אבל אי איפשר לומר מכה כלפי למעלה וכן בדין מפני ששלשתם שותפים בו.

(ח) **רבי שמעון אומר :**

כבשים קודמים לעזים בכל מקום.

יכול מפני שהם מובחרים?

תלמוד לומר : **אם כבש יביא קרבנו לחטאת** מלמד ששניהם שקולים.

תורים קודמים לבני יונה בכל מקום.

יכול מפני שהם מובחרים?

תלמוד לומר : **ובן יונה או תור לחטאת**, מלמד ששניהם שקולים.

(ט) האב קודם לאם בכל מקום.

יכול שכבוד האב עודף על כבוד האם?

תלמוד לומר : **איש אמו ואביו תיראו**, מלמד ששניהם שקולים.

אבל אמרו חכמים האב קודם לאם בכל מקום מפני שהוא ואמו חייבים בכבוד אביו.

(י) איזו היא מורא?

לא ישב במקומו,

ולא מדבר במקומו,

ולא סותר את דבריו.

אי זהו כיבוד?

מאכיל ומשקה.

מלביש ומכסה

מכניס ומוציא.

או איש אמו ואביו תיראו.

יכול אם אמר לו אביו ואמר לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה ישמע להם?

תלמוד לומר : **ואת שבתותי תשמורו**, כולכם חייבים בכבודי.

[יט, ד]

אל תפנו אל האלילים -

אל תפנה לעובדם.

ר' יהודה אומר:

אל תפנה לראותם ודיו.

(יא) אלילים -

זה אחד מעשרה שמות מגונים שנתגנה בהם עבודה זרה לשם מעשיה.

אלילים -

על שם שהם חלולים.

פסל - על שם שהם נפסלים.

מסכה -

על שם שהם ניסוכים.

מצבה - על שם שהם עומדים.

עצבים - על שם שנעשים פרקים פרקים.

תרפים - על שם שהם מרקיבים.

גילולים - על שם שהם מגועלים.

שיקוצים - על שם שהם משוקצים.

חמנים - על שם שהם עומדים בחמה.

אשרים - על שם שהם מתאשרים מאחרים.

אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה -

תחילתם אלילים הם, אם פונה אתה אחריהם אתה עושה אותם אלוהות.

(יב) ואלהי מסכה לא תעשו -

יכול יעשו להם אחרים?

תלמוד לומר: **לא לכם.**

אי לא לכם יכול הם יעשו לאחרים?

תלמוד לומר: **לא (תעשו) לא לכם.**

מיכן אמרו:

העושה עבודה זרה לעצמו עובר משום שתי אזהרות:

משום **לא תעשו,**

ומשום **לא לכם.**

רבי יוסי אומר:

משום שלוש :

משום **לא תעשו**,

משום **לא לכם**,

ומשום **לא יהיה לך**.

פרק א

[יט, ה]

וכי תזבחו זבח שלמים לה' לרצונכם תזבחוהו ביום זבחכם יאכל וממחרת -

שאיך תלמוד לומר אלא אם אינו עניין לאכילה תניהו עניין לזביחה, אף תחילת זבחכם לא יהיה אלא על מנת לאכול לשני ימים.

(ב) אין לי אלא שלמים, מניין לכל הנאכלים לשני ימים שלא תהיה זביחתו אלא על מנת לאכול לשני ימים?

תלמוד לומר: **וכי תזבחו זבח שלמים וכי תזבחו זבח**, לרבות זבחים הנאכלים לשני ימים שלא תהא זביחתן אלא על מנת לאכול לשני ימים.

(ג) תזבח תזבחוהו -

אין שוחטים שני ראשים בבת אחת.

[יט, ז]

(ד) אם האכל יאכל ביום השלישי פיגול הוא לא ירצה -

שאיך תלמוד לומר אלא אם אינו עניין לחוץ לזמנו תניהו עניין חוץ למקומו.

[יט, ח]

(ה) ואוכליו עונו ישא כי את קודש ה' חלל ונכרת -

זה בנין אב, כל שהוא קודש חייבים עליו כרת.

[יט, ט]

(ו) ובקוצרכם -

פרט לשקצרוהו ליסטים קרסמוה נמלים שיברתה הרוח או בהמה.

ובקצרכם -

פרט לשקצרוה גויים.

מיכן אמרו:

נוכרי שקצר שדהו ואחר כך נתגייר פטור מן הלקט והשכחה והפיאה.

ורבי יהודה:

מחייב בשכחה, שאין שכחה אלא בשעת העימור.

(ז) אין לי אלא קוצר תולש מנין?

תלמוד לומר: **לקצור**, קוטף מנין?

תלמוד לומר: **קצירך**, אין לי אלא תבואה קיטניות מנין?

תלמוד לומר: **בארצכם**, אילנות מנין?

תלמוד לומר: **שדך**.

יכול הירק והקישואים והדילועים והאבטיחים והמלפפניות הכל בכלל?

תלמוד לומר: **קציר**, קציר מיוחד שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקיטתו כאחת

ומכניסו לקיום, יצאו ירקות אף על פי שלקיטתן כאחת אבל אין מכניסן לקיום, יצאו התאנים

שאף על פי שמכניסן לקיום אבל אין לקיטתן כאחת והתבואה והקיטניות בכלל זה.

[יט, ט]

(ח) ובאילן האוג והחרובים האגוזים והשקדים הגפנים והרימונים הזיתים והתמרים חייבים

בפיאה.

(ט) לא תכלה פאת שדך -

ואין פאה אלא מחמת הכילוי. ואין פאה אלא שיש לה שם. ואין פאה אלא בסוף.

מיכן אמרו:

נתן בין בתחילה בין באמצע הרי זה **פיאה**, ובלבד שלא יפחות באחרונה אחד מששים.

(י) וכן היה רבי שמעון אומר:

בשביל ארבעה דברים אמרו: לא יתן אדם **פיאה** אלא בסוף שדהו:

מפני גזל עניים,

מפני בטול עניים

ומפני מראית העין

ומשום שאמרה תורה: לא תכלה פאת שדך.

מפני גזל עניים, כיצד?

שלא יראה אדם שעה פנויה ויאמר לקרובו העני בוא וטול לך **פיאה**.

מפני ביטול עניים, כיצד?

שלא יהיו עניים יושבים ומשמרים כל היום ואומרים עכשיו הוא נותן **פיאה**, אלא ילכו וילקטו

בשדה אחרת ויבואו בשעת הכילוי.

מפני מראית העין, כיצד?

שלא יהיו העוברים והשבים אומרים ראו היאך קצר איש פלוני את שדהו ולא הניח פיאה לעניים.

ומשום שאמרה תורה: לא תכלה פאת שדך.

(יא) שדך -

ולא שדה אחרים.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון:

שדך - ולא שותף עם הגוי.

שדך - לחייב על כל שדה ושדה.

פרק ב

מיכן אמרו:

אילו מפסיקים לפיאה הנחל והשלולית. דרך היחיד ודרך הרבים ושביל הרבים. ושביל היחיד הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים. הבור. והניר. וזרע אחר. והקוצר לשחת מפסיק **דברי רבי מאיר**.

וחכמים אומרים:

אינו מפסיק אלא אם כן חרש.

(ב) אמת המים הקבועה הרי זו מפסקת.

רבי יהודה אומר:

אם אינה יכולה ליקצר כאחת הרי זו מפסקת כל ההרים אשר במעדר יעדרון, אף על פי שאין הבקר יכול לעבור בכליו הוא נותן פיאה לכל.

(ג) הכל מפסיקים לזרעים ואינו מפסיק לאילן אלא גדר שהוא גבוה עשרה טפחים, אם היה שער כותש אינו מפסיק לאילן אלא נותן פיאה לכל.

(ד) לחרובים כל הרואים זה את זה.

אמר רבן גמליאל:

נוהגים היו בית אבא נותנים פיאה אחת לזיתים שהיה להם בכל הרוח ולחרובים כל שרואים זה את זה.

ר' אליעזר בר צדוק אומר:

משמו אף לחרובים שהיה להם בכל העיר.

(ה) ולקט קצירך -

לא לקט קיטוף.

ולקט קצירך - אין לקט אלא מחמת הקציר.

מיכן אמרו:

היה קוצר קצר מלא ידו, תלש מלא קומצו הכהו קוץ. עקצו עקרב נבעת, נפל מידו על הארץ
הרי של בעל הבית. תוך היד ותוך המגל לעניים. אחר היד ואחר המגל לבעל הבית. ראש המגל
וראש היד -

רבי ישמעאל אומר:

לעניים.

רבי עקיבא אומר:

לבעל הבית.

(ו) לא תלקט -

לעני לא תסייע את העני.

לא תלקט - הזהיר את העני בשלו.

פרק ג

[יט, י]

וכרמך לא תעולל -

מיכן אמרו:

כרם שכולו עוללות.

רבי אליעזר אומר:

לבעל הבית.

רבי עקיבא אומר:

לעניים.

אמר רבי אליעזר:

וכי תבצר **לא תעולל**, ואם אין בציר מנין עוללות?

אמר לו רבי עקיבא:

וכרמך לא תעולל -

אפילו כולו עוללות, שיכול הואיל והתיר הכתוב את העוללות לעניים, יכול יבואו עניים ויטלו אותם בכל שעה שירצו, אם כן למה נאמר: וכי תבצור **לא תעולל?** אין לעניים בעוללות קודם לבציר.

(ב) ופרט כרמך -

אין פרט אלא מחמת הבציר.

מיכן אמרו:

היה בוצר עקץ את האשכולות. הוסבך בעלים ונפל לארץ ונפרט הרי של בעל הבית. המניח כלכלה תחת הגפן בשעה שהוא בוצר הרי זה גוזל את העניים. על זה נאמר: **אל תסג גבול עולם.**

(ג) איזו היא עללות?

כל שאין לה לא כתף ולא נטף, יש לה כתף אבל לא נטף, נטף אבל לא כתף לבעל הבית, אם ספק לעניים עוללות שבארכובה אם נקצרת עם האשכול הרי של בעל הבית ואם לאו הרי של עניים.

גרגיר יחיד –

ר' יהודה אומר:

אשכול.

וחכמים אומרים:

עוללות.

(ד) לעני -

יכול לעני מאחרים?

תלמוד לומר: **לגר.**

אי לגר יכול לגר תושב?

תלמוד לומר: **ללוי**, מה לוי בן ברית אף גר בן ברית.

(ה) או ללוי ולגר, יכול בין חסרים בין שאינם מחוסרים?

תלמוד לומר: **לעני**, מה עני מחוסר ובן ברית אף כולם מחוסרים ובני ברית.

תעזוב -

הנח לפנייהם והם יבזבוזו אפילו תשעים ותשעה אומרים לחלק ואחד אומר לבזבז, לזה שומעים שאמר כהלכה.

יכול בדלית ובדקל כן?

תלמוד לומר: **אותם**, אפילו תשעים ותשעה אומרים לבזבז ואחד אומר לחלק אפילו זקן או חולה לזה שומעים שאמר כהלכה.

(ו) מה ראית לומר בדלית ובדקל ובשאר כל הפירות לבזבז?
אחר שריבה הכתוב מיעט, תלמוד לומר: **קציר**, מה קציר מיוחד שהקטן מושל בו כגדול, יצאו הדלית והדקל שאין הקטן מושל בהם כגדול.

רבי שמעון אומר:
חולקי אגוזים כדלית וכדקל.

(ז) **תעזוב -**

לפניהם הנח.

תבואה בקשה תלתן בעמיריו, תמרים במכברות, יכול אפילו השירה אותן הרוח?

תלמוד לומר: **אותם**.

הפרישם ואחר כך השירה אותן הרוח כשם שזכו בהם כך זכו בעציה.

מנין שספק לקט לקט, ספק שכחה שכחה, ספק פיאה פיאה?

תלמוד לומר: **לעני ולגר תעזוב אותם, אני ה' אלהיכם**, אני איני תובע מכם אלא נפשות,

שנאמר: **אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער**.

וכן הוא אומר: **כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש**.

פרשה ב

[יט, יא]

לא תגנובו -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר **גניבה שנים ישלם**, למדנו עונש, אזהרה מניין?

תלמוד לומר: **לא תגנובו**.

(ב) **לא תגנובו -**

על מנת למיקט.

לא תגנובו - על מנת לשלם תשלומי כפל, ולא על מנת לשלם תשלומי ארבעה וחמישה.

בן בג אומר:

לא תגנוב את שלך מאחר הגנב שלא תראה גונב.

(ג) **לא תכחשו -**

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר **וכחש בה** למדנו עונש, אזהרה מניין?

תלמוד לומר: **ולא תשקרו**.

(ד) איש בעמיתו -

אין לי אלא איש באיש, איש באשה מנין?
תלמוד לומר: **בעמיתו** מכל מקום.

[יט, יב]

(ה) לא תגנובו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו ולא תשבעו בשמי לשקר -
הא אם גנבת סופך לכחש סופך לשקר סופך להישבע בשמי לשקר.

(ו) לא תשבעו בשמי לשקר -

מה תלמוד לומר?
לפי שנאמר: **לא תשא את שם ה' אלוהיך לשוא**, שיכול אין לי חייבים אלא על שם המיוחד
לבד, מנין לרבות את כל הכינויים?
תלמוד לומר: **בשמי**, כל שם שיש לי.

(ז) וחללת את שם ה' אלוהיך -

מלמד ששבעת שוא חילול השם.

דבר אחר:

וחללת -

נעשה אתה חולין לחיה ולבהמה.

**(ח) וכן הוא אומר: על כן אלה אכלה ארץ ויאשמו יושבי בה על כן חרו יושבי ארץ ונשאר
אנוש מזער.**

[יט, יג]

(ט) לא תעשוק את רעך -

יכול אפילו אמר איש פלוני גבור הוא והוא אינו גבור איש פלוני חכם והוא אינו חכם איש פלוני
עשיר והוא אינו עשיר?
תלמוד לומר: **לא תגזל**, מה הגזל מיוחד שהוא של ממון אף עושק דבר של ממון.
ואיזה זה?
הכובש שכר שכיר.

לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר -

אין לי אלא שכר האדם שכר הבהמה והכלים מנין?
שכר הקרקעות מנין?

תלמוד לומר: **לא תלין**, פעולת כל דבר.

(י) עד בוקר -

אינו עובר עליו אלא עד בוקר הראשון.

יכול אפילו לא בא ולא תבעו?

תלמוד לומר: **אתך**, לא אמרתי אלא שלא ילין אתך לרצונך.

(יא) יכול אפילו המחיה ואל החנוני ואל השולחני יהי עובר עליו?

תלמוד לומר: **אתך**, לא יליך אתך לרצונך.

(יב) לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר -

אין לי אלא שכיר יום שהוא גובה כל הלילה, שכיר הלילה שגובה כל היום מנין?

תלמוד לומר: **ביומו תתן שכרו**.

[יט, יד]

(יג) לא תקלל חרש -

אין לי אלא חרש, מנין לרבות כל אדם?

תלמוד לומר: **ונשיא בעמך לא תאור**.

אם כן למה נאמר **חרש**?

מה חרש מיוחד שהוא בחיים, יצא המת שאינו בחיים.

(יד) ולפני עור לא תתן מכשול -

- לפני סומא בדבר בא ואמר לך: בת איש פלוני מה היא לכהונה?

אל תאמר לו כשירה והיא אינה אלא פסולה.

- היה נוטל ממך עצה, אל תתן לו עצה שאינה הוגנת לו, אל תאמר לו: צא בהשכמה שיקפחוהו

ליסטים, צא בצהרים בשביל שישתרב.

- אל תאמר לו מכור את שדך וקח לך חמור ואת עוקף עליו ונוטלה ממנו, שמא תאמר עצה

טובה אני נותן לו והרי הדבר מסור ללב, שנאמר: **ויראת מאלהיך אני ה'**.

פרק ד

[יט, טו]

לא תעשו עול במשפט -

בדין, מלמד שהדיין המקלקל את הדין קרוי עול שנוי משוקץ חרם ותועבה. וגורם לחמשה

דברים:

מטמא את הארץ,

ומחלל את השם,
ומסלק את השכינה,
ומפיל את ישראל בחרב,
ומגלה אותו מארצו.

(ב) לא תשא פני דל -

שלא תאמר עני הוא זה. הואיל ואני והעשיר הזה חייבים לפרנסו אזכנו ונמצא מתפרנס
בנקיות, לכך נאמר: **לא תשא פני דל.**

(ג) ולא תהדר פני גדול -

שלא תאמר עשר הוא זה בן גדולים הוא זה לא אבישנו ואראה בבושתו, עד כמה שאני מביישו,
לכך נאמר: **לא תהדר פני גדול.**

(ד) בצדק תשפוט עמיתך -

שלא יהיה אחד מדבר כל צורכו, ואחד אתה אומר לו: קצר בדבריך, שלא יהיה אחד עומד
ואחד יושב.

אמר רבי יהודה:

שמעתי שאם רצו להושיב את שניהם מושיבים.
ואיזהו אסור?
שלא יהיה אחד עומד ואחד יושב.

דבר אחר:

בצדק תשפט עמיתך -

הוי דן את כל האדם לכף זכות.

[יט, טז]

(ה) לא תלך רכיל בעמך -

שלא תהיה רך דברים לזה וקשה לזה.

דבר אחר:

שלא תהיה כרוכל שהוא מטעין דברים והולך.

(ו) אמר רבי נחמיה:

כך הוא מנהגן של דיינים בעלי הדין עומדים לפניהם ושומעים את דבריהם ומוציאים אותם
לחוץ ונושאים ונותנים בדבר, גמרו את הדבר הזה מכניסים אותם. הגדול שבדיינים אומר:
איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב.

ומנין שכשיצא אחד מן הדיינים לא יאמר : אני מזכה וחבירי מחייבים, אבל מה אעשה ורבו עלי.

לכך נאמר : **לא תלך רכיל בעמך.**

וכן הוא אומר : **הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר.**

[יט, טז-יז]

(ח) ומנין שאם אתה יודע לו עדות אין אתה רשאי לשתוק עליו?

תלמוד לומר : **לא תעמוד על דם רעך.**

ומנין אם ראית טובע בנהר או ליטסים באים עליו או חיה רעה באה עליו חייב אתה להצילו

בנפשו? תלמוד לומר : **לא תעמוד על דם רעך ולא תשנא את אחיך.**

יכול לא תקללהו לא תכנו ולא תסטרנו?

תלמוד לומר : **בלבבך**, לא אמרתי כי אם בשנאה שבלב.

ומנין שאם הוכחתו ארבעה וחמשה פעמים חזור והוכיח?

תלמוד לומר : **הוכיח תוכיח.**

יכול אפילו את מוכיחו ופניו משתנות?

תלמוד לומר : **ולא תשא עליו חטא.**

(ט) אמר ר' טרפון :

העבודה, אם יש בדור הזה יכול להוכיח.

אמר רבי אלעזר בן עזריה :

העבודה, אם יש בדור הזה יכול לקבל תוכחת.

אמר ר' עקיבא :

העבודה, אם יש בדור הזה יודע היאך מוכיחים.

אמר רבי יוחנן בן נורי :

מעידני עלי שמים וארץ שיותר מארבעה וחמשה פעמים לקה **עקיבא** על ידי לפני **רבן גמליאל**

שהייתי קובל לו עליו וכל כך הייתי יודע שהיה מוסיף לי אהבה.

[יט, יח]

(י) **לא תקום -**

עד היכן היא כוחה של נקימה?

אמר לו : השאילני מגלך ולא השאילו.

למחר אמר לו : השאילני קרדומך.

אמר לו : איני משאילך כשם שלא השאלתה לי מגלך, לכך נאמר : **לא תקום.**

(יא) **לא תטור -**

עד היכן כחה של נטירה?
אמר לו: השאילני קרדומך ולא השאילו.
למחר אמר לו: השאילני מגלך.
אמר לו: הא לך איני כמותך שלא השאלתי לי קרדומך, לכך נאמר: **לא תטור**.

(יב) לא תקום ולא תטור את בני עמך -
נוקם אתה ונוטר לאחרים.

ואהבת לרעך כמוך -
רבי עקיבא אומר:
זה כלל גדול בתורה.

בן עזאי אומר:
זה ספר תולדות אדם, זה כלל גדול מזה.

[יט, יט]
(יג) אילו נאמר: **בהמתך לא תרביע**, יכול לא יאחוז בבהמה ויעמידנה לפני הזכר?
תלמוד לומר: **כלאים**, לא אמרתי לך אלא משום כלאים.

(יד) אין לי אלא בהמתך על בהמתך. מנין בהמתך על בהמת אחרים, בהמת אחרים על בהמתך,
בהמת אחרים על בהמת אחרים מנין?
תלמוד לומר: **את חוקותי תשמורו**.

(טו) אין לי אלא בהמה על בהמה, בהמה על חיה וחיה על בהמה מנין?
טמאה על טהורה, טהורה על טמאה מנין?
תלמוד לומר: **את חוקותי תשמורו**.

(טז) שדך לא תזרע -
אין לי אלא שלא יזרע, שלא יקיים מנין?
תלמוד לומר: **שדך**, לא כלאים לא אמרתי אלא משום **כלאים**.

(יז) מנין שאין מרכיבים עץ סרק על גבי עץ מאכל ולא עץ מאכל על גבי עץ סרק, ולא עץ מאכל
על גבי עץ מאכל?
תלמוד לומר: **את חוקותי תשמורו**.

(יח) ובגד כלאים -
מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו.**

יכול לא ילבש גיזי צמר ואניצי פשתן?

תלמוד לומר: **בגד.**

אין לי אלא בגד מנין לרבות את הלבדים?

תלמוד לומר: **שעטנז**, דבר שהוא שוע טווי ונוז.

רבי שמעון בר אלעזר אומר:

נלוז ומליז הוא אביו שבשמים עליו, מכלל שנאמר לא יעלה עליך, יכול לא יפשיל את קופה לאחריו?

תלמוד לומר: **לא תלבש.**

לא תלבש אין לי אלא שלא ילבש, מנין שלא יתכסה?

תלמוד לומר: **לא יעלה עליך**, מותר אתה להציעו תחתיד.

אבל אמרו חכמים:

לא תעשה כן, שלא תהיה נימא אחת עולה על בשרו.

פרק ה

[יט, כ]

איש -

פרט לקטן.

או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד?

תלמוד לומר: **ואיש.**

(ב) כי ישכב את אשה -

פרט לקטנה.

שכבת זרע -

פרט למערה.

והיא שפחה -

יכול בשפחה כנענית הכתוב מדבר?

תלמוד לומר: **והפדה.**

אי **והפדה** יכול כולה?

תלמוד לומר: **לא נפדתה**, הא כיצד?

פדויה ואינה פדויה, את שחצייה שפחה וחצייה בת חורין, במאורסת לעבד עברי הכתוב מדבר

דברי ר' עקיבא.

רבי ישמעאל אומר:

בשפחה כנענית הכתוב מדבר המאורסת לעבד עברי.

אם כן מה תלמוד לומר: **והפדה לא נפדתה?**

רבי אלעזר בן עזריה אומר:

כל עריות כבר אמורות משויר אין לנו אלא שחצייה שפחה וחצייה בת חורין המאורסת לעבד עברי.

[אחרים אומרים:

לא יומתו כי לא חפשה -

בשפחה כנענית המאורסת לעבד כנעני].

(ג) והפדה לא נפדתה -

בכסף ושוה כסף.

בשטר מנין?

תלמוד לומר: **או חופשה לא נתן לה.**

להלן הוא אומר: **וכתב לה,**

מה לה האמור להלן בשטר, אף כאן בשטר.

אין לי אלא כסף בחציה ובשטר בכולה, מנין אף שטר בחציה?

תלמוד לומר: **או חופשה לא נתן לה,** מה כסף בחצייה אף שטר בחצייה.

(ד) ביקורת תהיה -

מכות, מלמד שהיא לוקה.

יכול אף הוא ילקה?

תלמוד לומר: **תהיה,** היא לוקה והוא אינו לוקה.

(ה) לא יומתו כי לא חופשה -

רבי שמעון אומר משום רבי עקיבא:

יכול יהיה הכסף גומר בה?

תלמוד לומר: **ולא יומתו כי לא חופשה,** עירה כל הפרשה כולה לכי **לא חופשה,** מלמד שאין

גומר בה כי אם בשטר.

[יט, כא]

(ו) והביא את אשמו לה' אל פתח אהל מועד איל האשם -

נאמר כאן **איל אשם** ונאמר להלן **איל אשם.**

מה איל האמור להלן **בכסף שקלים**,
אף כאן **בכסף שקלים**.

[יט, כב]

(ז) **וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני ה' על חטאתו אשר חטא -**
מלמד שהיה מביא חטאת אחת על ביאות הרבה.

ונסלח לו מחטאתו אשר חטא -
לעשות את המזיד כשוגג.

(ח) **כל העריות (לא) עשה בהם את הקטן כגדול**
והשפחה (לא) עשה הקטנה כגדולה.

(ט) **כל העריות עשה בהם המערה כגומר**
ושפחה לא עשה בה את המערה כגומר.

(י) **כל העריות אחד האיש ואחד האשה שויים במכות ובקרבן.**
ובשפחה היא לוקה
והוא אינו לוקה,

הוא מביא קרבן,
והיא אינה מביאה קרבן.

כל העריות בחטאת.
ושפחה חרופה באשם.

כל העריות בנקיבה,
ושפחה בזכר.

כל העריות חייב על כל ביאה וביאה
ובשפחה אינו חייב אלא אחת על ביאות הרבה.

כל העריות לא עשה בהם מזיד כשוגג,
ושפחה עשה בה את המזיד כשוגג.

פרשה ג

[יט, כג]

כי תבואו -

יכול משבאו לעבר הירדן?
תלמוד לומר: אל הארץ הארץ המיוחדת.

(ב) כי תבואו ונטעתם -

פרט לשנטעו גויים עד שלא באו לארץ.
או יכול שאני מוציא את שנטעו גויים משבאו לארץ?
תלמוד לומר: **כל עץ**.

מיכן אמרו:

עד שבאו אבותינו לארץ ומצאו נטוע פטור, נטעו אף על פי שלא כיבשו חייב.

ונטעתם -

פרט לעולה מאליו.
ונטעתם - פרט למרכיב ולמבריך.

מיכן אמרו:

סיפוק גפנים סיפוק על סיפוק, אף על פי שהבריכה בארץ מותר.

רבי מאיר אומר:

מקום שכחה יפה מותר, מקום שכחה רע אסור.
אין לי אלא שנטע אגוז ושקד, נטע ייחור מנין?
תלמוד לומר: **כל עץ, עץ מאכל** ולא עץ סרק.
עץ מאכל - פרט לנוטע לסייג ולקורות ולעצים.

רבי יוסי אומר:

אפילו אמר הפנימי למאכל והחיצון לסייג, הפנימי חייב והחיצון פטור.

(ג) אמר רבן שמעון בן גמליאל:

במה דברים אמורים?
בזמן שנטע לסייג ולקורות ולעצים דבר שהוא ראוי להם, שאין ראוי להם מנין?
תלמוד לומר: **כל עץ**.
מאימתי הוא מונה לו?
משעת נטיעתו.

פריו -

פרט לעלים ולולבים ולמי גפנים ולמי סמדר.

או יכול שאני מוציא את ענקוקלות והבוסר?
תלמוד לומר: **פריו פריו, דברי ר' יוסי הגלילי**.

ר' עקיבא אומר:

וערלתם את ערלתו -

ערלים לרבות כולם.

(ד) שלוש שנים -

יכול בתוך שלוש שנים הוא אסור ולאחר שלוש שנים יהיה מותר?

תלמוד לומר: **יהיה**.

לכם -

להביא את הנטוע לרבים.

רבי יהודה אומר:

לכם -

פרט לנוטע לרבים.

רבי שמעון בן אלעזר משמו:

הנוטע לרבים חייב בערלה, עלה מאליו לרבים פטור מן הערלה.

(ו) לא יאכל -

אין לי אלא שלא יאכל, מנין שלא יצבע בו ושלא יהנה בו?

תלמוד לומר: **וערלתם ערלתו, ערלים**, לרבות את כולם.

[יט, כד]

(ז) מנין לשלשים יום לפני ראש השנה הרי הן ככל השנה?

תלמוד לומר: **ובשנה הרביעית**.

יהיה כל פריו -

להביא את הפרט ואת העוללות **כדברי בית הילל**.

בית שמיי אומרים:

יש לו פרט ויש לו עוללות והעניינים פודים לעצמם.

ובית הילל אומרים:

כולו לגת.

(ח) קודש -

מה קודש אמור להלך טעון חומש וביעור, אף קודש האמור כאן טעון חומש וביעור.

(ט) הילולים -

מלמד שהוא טעון ברכה לפניו ולאחריו.

[יט, כה]

מיכן היה רבי עקיבא אומר:

לא יטעום אדם כלום קודם שיברך.

מנין לשלשים יום לפני ראש השנה הרי הן ככל השנה?

תלמוד לומר: **ובשנה החמישית תאכלו את פרי, להוסיף לכם תבואתו.**

רבי יוסי הגלילי:

הרי אתה כמוסיף פירות חמישית על פירות רביעית, מה פירות חמישית לבעלים אף פירות רביעית לבעלים.

רבי עקיבא אומר:

דברה תורה כנגד היצר שלא יהיה אדם אומר הרי ארבע שנים אני מצטער בו חנם, לכך נאמר: **להוסיף לכם תבואתו.**

(י) תבואתו -

מלמד שאין נפדה אלא תבואה.

מיכן אמרו:

אין פודים את הרבעי עד שיגיע לעונת המעשרות.

פרק ו

[יט, כו]

מנין לאוכל מן הבהמה עד שלא תצא נפשה עובר בלא תעשה?

תלמוד לומר: **לא תאכלו על הדם.**

דבר אחר:

לא תאכלו על הדם -

אל תאכל מן הבשר והדם קיים במזרק.

ר' דוסא אומר:

מנין שאין מברין על הרוגי בית דין?
תלמוד לומר: **ולא תאכלו על הדם.**

ר' עקיבא אומר:

מנין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין כלום אותו היום?
תלמוד לומר: **לא תאכלו על הדם.**

ר' יוסי ב"ח אומר:

אזהרה לבן סורר ומורה מנין?
תלמוד לומר: **לא תאכלו על הדם.**

(ב) לא תנחשו -

כגון אילו שהם מנחשים בחולדה בעופות ובכוכבים.

לא תעוננו -

אילו אוחזי עינים.

[ר' שמעון] רבי ישמעאל אומר:

זה המעביר על העינים.

רבי עקיבא אומר:

אילו נותני עתים כגון אילו שהם אומרים למודות ערבי שביעית להיות חטים יפות. עקורות קטנית מהיות רעות.

[יט, כז]

(ג) לא תקיפו -

אחד המקיף ואחד הנקף.

פאת ראשיכם -

סוף ראשכם ואילו הם הצדעים מיכן ומיכן.

(ד) ולא תשחית את פאת זקנד -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר **ופאת זקנם לא יגלחו.**

יכול אפילו גלחו במספריים כבתער יהיה חייב?

תלמוד לומר: **לא תשחית פאת זקנד.**

יכול אפילו לקטו במלקט וברהיטני יהיה חייב?

תלמוד לומר: **וזקנם לא יגלחו**, הא כיצד?
גילוח שיש בו השחתה, הוי אומר זה **תער**.

(ה) פאת זקנד -

סוף זקנד, מלמד שהוא חייב על הראש שתיים, אחת מיכן ואחת מיכן ועל הזקן שתיים מיכן ושתיים מיכן ואחת מלמטן.

רבי אלעזר אומר:

אם נטלן כולם כאחת אינו חייב אלא אחד.

(ו) רבי אלעזר אומר:

אפילו לקטו במלקט וברהיטני חייב.

[יט, כח]

(ז) ושרט לנפש -

יכול אפילו שרט על ביתו שנפל ועל ספינתו שאבדה בים יהא חייב?
תלמוד לומר: **לנפש**, לא אמרתי שריטה אלא שהוא על מת.

(ח) מנין לחמש שריטות על מת אחד שהוא חייב על כל שריטה ושריטה?
תלמוד לומר: **ושרט**, לחייב על כל שריטה ושריטה.

(ט) רבי יוסי אומר:

מנין לסריטה אחת על חמש מתים שהוא חייב על כל מת ומת?
תלמוד לומר: **לנפש** לחייב על כל מת ומת.

(י) וכתובת קעקע -

יכול אפילו כתב ולא קנקע יהיה חייב?

תלמוד לומר: **קעקע**.

אי קעקע יכול קעקע ולא כתב יהא חייב?

תלמוד לומר: **וכתובת**, הא כיצד?

עד שיכתוב ויקעקע בדיו ובכוחל ובכל דבר שהוא רושם.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון:

אינו חייב עד שיכתוב שם השם, שנאמר: **וכתובת קעקע לא תתנו בכס אני ה'**.

פרק ז

[יט, כט]

אל תחתת את בתך להזנותה -

יכול לא יתננה ללוי ולא יתננה לישראל?

תלמוד לומר: **להזנותה**, לא אמרתי אלא חילול שהוא לשם זנות. ואיזה זה?
זה המוסר דין לחבירו בתו פנויה שלא לשם אישות וכן המוסרת עצמה שלא לשם אישות.

(ג) ולא תזנה הארץ -

מזנים הם הפירות.

יכול על מעשה יחידי?

תלמוד לומר: **ומלאה הארץ זימה**, ולא על מעשה יחיד.

(ד) רבי יהודה אומר:

הרי הוא אומר: **ותחניפי ארץ בתזנותיך וברעתיך**.

מהו עונשו של דבר?

וימנעו רביבים ומלקוש לא היה. ומצח אשה זונה היה לך מאנת הכלם.

(ה) רבי אליעזר בן יעקב אומר:

מתוך שהוא בא על נשים הרבה ואינו יודע על איזה מהם בא והיא שקיבלה מאנשים הרבה
ואין יודע מאיזה מהם קיבלה, שגג ונשא לבנו. שגג והשיאה לבנו נמצא הוא נושא לבתו ובנו
לאחותו, נמצא ממלא את העולם ממזרים, שנאמר: **זימה**, זה מה הוא.

(ו) רבי אליעזר אומר:

מנין שהוא ענוש לפני המקום בבא על אשה ואמה?

נאמר כאן **זימה** ונאמר להלן **ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זימה היא**, מלמד שהוא ענוש
לפני המקום כבא על אשה ואמה.

[יט, ל]

(ז) יכול יהיה בנין בית המקדש דוחה שבת?

תלמוד לומר: **את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו**.

אמר **שבת** משם **שמירה**, ואמר **מקדש** משם **מורא**.

יכול יהיה ירא מן המקדש?

תלמוד לומר: **ואת שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו**, מה שבת לא מן השבת את מתיירא אלא
ממי שפיקד על השבת אף מקדש לא מן המקדש אתה ירא ממי שפיקד על המקדש.

(ח) אין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מנין?

תלמוד לומר: **את שבתותי תשמורו. ומקדשי תיראו** מה שמירת שבת לעולם, אף מורא מקדש
לעולם.

(ט) איזו מורא?

לא יכנס להר הבית במקלו ובתרמילו במנעלו ובאפונדתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא וברקיקה מקל וחומר.

[יט, לא]

(י) אל תפנו את האובות ואל הידעונים -

אוב - זה פיתוס המדבר משיחיו.

וידעוני - המדבר בפיו,

הרי אילו בסקילה והנשאל בהם באזהרה.

(יא) אל תבקשו לטמאה בהם -

מלמד שאינם באים עליו על אדם אלא אם כן הפנה דעתו להם ונטמא בהם, הא אם מטמא את בהן, דע מה את מחליף מה במה.

[יט, לב]

(יב) מפני שיבה תקום -

יכול מפני אשמיי?

תלמוד לומר: זקן, ואין זקן אלא חכם, שנאמר: **אספה לי שבעים איש מזקני ישראל.**

רבי יוסי הגלילי אומר:

אין זקן אלא זה שקנה חכמה, שנאמר: **ה' קנני ראשית דרכו.**

(יג) יכול יעמוד לפניו מרחוק?

תלמוד לומר: **והדרת פני זקן.**

אי והדרת יכול יהדרנו בממון?

תלמוד לומר: **תקום והדרת,** מה קימה שאין בה חסרון כיס אף הידור שאין בה חסרון כיס.

(יד) איזהו הידור?

לא ישב במקומו,

ולא מדבר במקומו,

ולא סותר את דבריו.

יכול אם ראהו יעצום עיניו כאלו לא ראהו?

הרי הדבר מסור ללב, שנאמר: **ויראת מאלהיך אני ה'**, הא כל דבר שהוא מסור ללב נאמר:

ויראת מאלהיך.

(טו) רבי שמעון בן אלעזר אומר:

מנין לזקן שלא יטריח?

תלמוד לומר: **זקן ויראת מאלהיך**.

[איסי בן יהודה אומר:

מפני שיבה תקום - אפילו כל שיבה במשמע].

פרק ח

[יט, לג]

בא ואמר לו **גר** אני, יכול קיבלו?

תלמוד לומר **אתך**, במוחזק לך, את שבאו עדים מניין?

תלמוד לומר: **בארצכם**. אין לי אלא בארץ, בחוצה לארץ מניין?

תלמוד לומר: **אתכם**, בכל מקום שאתם.

אם כן למה נאמר בארצכם? אין לי אלא בארץ צריך להביא ראייה ובחוצה לארץ אין צריך להביא ראייה.

(ב) לא תונו אותנו -

שלא תאמר לו: אמש הייתה עובד עבודה זרה ועכשיו נכנסת תחת כנפי השכינה.

[יט, לד]

(ג) כאזרח -

מה אזרח שקיבל עליו את כל דברי התורה, אף גר שקיבל עליו כל דברי התורה.

מיכן אמרו:

גר שקיבל עליו את כל דברי התורה חוץ מדבר אחד אין מקבלים אותו.

רבי יוסי ברבי יהודה אומר:

אפילו דבר קטן מדקדוקי סופרים.

(ד) והיה לכם הגר הגר אתכם ואהבת לו כמוך -

כשם שנאמר לישראל: **ואהבת לרעך כמוך**, כך נאמר לגרים **ואהבת לו כמוך כי גרים הייתם**

בארץ מצרים, דעו מנפשן של גרים שאף אתם הייתם גרים בארץ מצרים.

[יט, לה]

(ה) לא תעשו עול במשפט -

אם לדין כבר הדין אמור, אם כן למה נאמר: **לא תעשו עול במשפט במדה ובמשורה?**

מלמד שהמודד נקרא דין, שאם שיקר במידה קרוי: עוול שנאווי ומשוקץ חרם ותועבה.

וגורם לחמשה דברים:

מטמא את הארץ,

ומחלל את השם,
ומסלק השכינה,
ומפיל ישראל בחרב.
ומגלה אותם מארצם.

(ו) במידה - זו מידת הארץ.
במשקל - זו טריטני.
ובמשורה - זו זיר הגדול.

ויש אומרים:
זו קוטית קטנה.

ויש אומרים:
זו המחוק.

[יט, לו]
(ז) מאזני צדק -
צדק את המאזנים יפה.

אבני צדק -
צדק את המשקלות יפה.

איפת צדק -
צדק את האיפות יפה.

והין צדק -
צדק את ההין יפה.

ר' יוסי ברבי יהודה אומר:
והלא ההין בכלל איפה היה, שנאמר: **ואיפת צדק**, אם כן למה נאמר **והין צדק יהיה לך?**
לאו צדק והין צדק.

(ח) יהיה לך -
מנה לך אגרדימים על כך.

מיכן אמרו:
הסיטון מקנח את מידותיו אחת לשלשים יום. בעל הבית אחת לשנים עשר חודש.

רבן שמעון בן גמליאל אומר :

חילוף הדברים.

החנוני מקנח מידותיו פעמים בשבת וממחה משקלותיו פעם אחת בשבת ויקנח מאזנים על כל משקל משקל.

(ט) אמר רבן שמעון בן גמליאל :

במה דברים אמורים בלח אבל ביבש אינו צריך וחייב להכריע לו טפח. היה שוקל לו עין בעין נותן לו גרומים. אחד מעשרה נותן בו בלח ואחד בעשרים ביבש.

(י) אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים -

על תנאי כך הוצאתי אתכם מארץ מצרים על תנאי שתקבלו עליכם מצוות מידות, שכל המודה במצוות מידות מודה ביציאת מצרים. וכל הכופר במצוות מידות כופר ביציאת מצרים.

[יט, לז]

(יא) ושמרתם את כל חוקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם -

ליתן שמירה ועשייה לחוקים ושמירה ועשייה למשפטים.

אני ה' -

אני נאמן לשלם שכר.

ספרא קדושים פרק כ

פרשה י

[כ, ב]

ואל בני ישראל תאמר -

ואל בני ישראל תדבר.

אמור אל בני ישראל.

דבר אל בני ישראל.

צו את בני ישראל

ואתה תצוה אל בני ישראל.

רבי יוסי אומר :

דברה תורה כלשון בני אדם בלשונות הרבה וכולם צריכים להידרש.

ישראל - אילו ישראל.

גר - אילו הגרים.

הגר - לרבות נשי הגרים.

בישראל - לרבות נשים ועבדים.

(ב) אם כן למה נאמר : איש איש ?

להביא את הגוים שבאו על עריות האומות שידונו בדיני האומות ושבאו על העריות ישראל שידונו בדיני ישראל.

(ג) אשר יתן מזרעו למולך -

לא שיתן מזרעו מיכך כך.

אשר יתן מזרעו למולך -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר : **ומזרעך לא תתן**, יכול אפילו העביר ולא מסר יהא חייב?

תלמוד לומר : **אשר יתן מזרעו**.

יכול אפילו מסר ולא העביר יהיה חייב?

תלמוד לומר : **ומזרעך לא תתן להעביר למולך**.

יכול אפילו מסר להעביר למולך שלא באש יהיה חייב?

תלמוד לומר : **לא ימצא מעביר בנו ובתו באש וקוסם קסמים**.

העברה העברה לגזירה שוה.

מה **העברה** האמורה להלן **למולך**.

אף **העברה** האמורה כאן **למולך**.

ומה **העברה** האמורה להלן **באש**,

אף **העברה** האמורה כאן **באש**.

נמצית אתה אומר שימסור ויעביר באש למולך.

(ד) מות יומת -

בבית דין.

מנין אם אין בבית דין כח יפה שעם הארץ מסייעים אותם?

תלמוד לומר : **עם הארץ ירגמוהו**.

דבר אחר :

עם הארץ -

עם הארץ שבגינו נבראת הארץ.

רבן גמליאל אומר :

עם שהם עתידים לירש את הארץ על ידי הדברים הללו ירגמוהו ולא בכסותו.

באבן -

מלמד שאם מת באבן אחת יצא.

[כ, ג]

(ה) ואני אתן את פני-

פונה אני מכל עסקי ועוסק בו באיש ולא בציבור.

ההוא -

ולא אנוס ולא שוגג ולא מוטעה.

והכרתי אותו מקרב עמו -

ועמו שלום.

(ו) כי מזרעו נתן למולך -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **לא ימצא בך מעביר בתו ובנו באש**, אין לי אלא בנו ובתו, בן בנו ובן בתו מנין?

תלמוד לומר: **כי מזרעו נתן למולך**.

(ז) אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין?

תלמוד לומר: **בתתו מזרעו למולך** כל זרע שיש בו.

(ח) למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי -

מלמד שהוא:

מטמא את המקדש,

מחלל את השם

ומסלק את השכינה,

ומפיל את ישראל בחרב,

ומגלה אותם מארצם.

[כ, ד]

(ט) ואם העלם יעלימו -

מנין אם העלימו בדבר אחד סוף שדברים הרבה מעלימים?

תלמוד לומר: **אם העלם יעלימו**.

(י) ומנין אם העלימו בית דין אחד סוף שבבתי דינים הרבה מעלימים?

תלמוד לומר: **אם העלם יעלימו**.

(יא) מנין אם העלימו בסנהדריות של ישראל סוף שסנהדרי גדולה מעלמים ודיני נפשות נטלהמהם על כך?
לכך נאמר: **ואם העלם יעלימו.**

(יב) **ואם העלם יעלימו עם הארץ את עיניהם מן האיש ההוא בתנו מזרעו למולך לבלתי המית אותו -**
בכל מיתה שירצו.

[כ, ה]

(יג) **ושמתי אני את פני -**

פונה אני מכל עסקי ועוסק בו באיש ולא בציבור.

ההוא -

ולא אנוס לא שוגג ולא מוטעה.

ובמשפחתו -

מה תלמוד לומר?

אמר ר' שמעון:

וכי מה חטאת המשפחה?!

אלא ללמדך שאין לך משפחה שיש בה מוכס שאין כולה מוכסין שיש בה ליסטים שאין כולה ליסטים מפני שמחפים עליו.

(יד) **והכרתי אותו -**

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר **ובמשפחתו**, יכול תהא משפחתו בהכרת?

תלמוד לומר: **אותו**, אותו בהכרת ואין משפחתו בהכרת אלא בייסורים.

(טו) **והכרתי אותו ואת כל הזונים אחריו לזנות אחרי המולך -**

לרבות שאר עבודה זרה. בהיכרת מקרב עמם ועמם שלום.

ספרא לפרשת אמור

פרק כא

פרשה א

[כא, א]

ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם **לנפש לא יטמא בעמיו -**
בני אהרן אין מיטמים למתים. מיטמות הן בנות אהרן למתים.

בני אהרן -

יכול חללים?

תלמוד לומר: **הכהנים**, יצאו חללים.

ומנין לרבות בעלי מומין?

תלמוד לומר: **בני אהרן**, בני אהרן אף הקטנים.

(ב) ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו -

אין לי אלא המת, ומנין לרבות את הדם?

תלמוד לומר: **לנפש**. ואומר: **כי הדם הוא הנפש**.

(ג) מנין לרבות כל הטמאות הפורשות ממנו מן המת?

תלמוד לומר: **ואמרת אליהם**, לרבות את הטמאות הפורשות מן המת.

לנפש לא יטמא בעמיו -

בזמן שעמיו שם אינו מיטמא, מיטמא הוא למת מצוה.

[כא, ב]

(ד) כי אם לשארו הקרוב אליו -

אין שארו אלא אשתו, שנאמר: **שאר אביך הוא**, הקרוב לא את הארוסה.

אליו -

לא את הגרושה.

יאמר **לאמו** מה תלמוד לומר **לאביו**?

מה אמו שהיא מתחללת הרי הוא מיטמא לה, אביו שאינו מתחלל אינו דין שיטמא לו?!

אילו כן הייתי אומר מה אמו בידוע אף אביו בידוע, אביו חזקה מנין?

תלמוד לומר: **ולאביו**.

(ה) או אילו נאמר **לאביו** ולא נאמר **לאמו**, הייתי אומר מה אביו שהוא חזקה הרי הוא מטמא

לו, אמו וודאי אין דין שיטמא לה?!

אילו כן הייתי אומר מה אביו שאינו מתחלל אף אמו שאינה מתחללת. אמו שנתחללה מנין?

תלמוד לומר: **ולאמו**.

(ו) יאמר לבנו ולבתו -

מה תלמוד לומר **לאמו ולאביו**?

בנו ובתו שאינו חייב בכבודם הרי הוא מיטמא להם, אמו ואביו שהוא חייב בכבודם אינו דין

שיטמא להם?!

אילו כן הייתי אומר לבנו ולבתו הנפלים?

תלמוד לומר: **לאמו ואביו**, מה אמו ואביו בני קיימא אף בנו ובתו בני קיימא, יצאו בנו ובתו הנפלים שאינן בני קיימא.

ומה תלמוד לומר: **לבנו**?

ומה תלמוד לומר: **לבתו**?

לפי שיש בבן מה שאין בבת ויש בבת מה שאין בבן.

הבן אביו חייב בו מצוות:

למולו,

ולפדותו,

ללמדו תורה,

וללמדו אומנות,

ולהשיאו אשה.

מה שאין כן בבת.

הבת אביה זכאי:

במציאתה,

במעשה ידיה,

ובהפר נדריה,

מה שאין כן בבן.

הא לפי מה שיש בבן מה שאין בבת בבת מה שאין בבן, צריך לומר **לבנו** וצריך לומר **לבתו**.

(ח) יאמר **לאחיו ולאחותו** מה תלמוד לומר **לבנו ולבתו**?

אחיו ואחותו שאינן חייב בהם מצוות הרי הוא מטמא להם, בנו ובתו שהוא חייב בהם אינו דין שיהא מטמא להם!?

אילו כן הייתי אומר **לאחיו ולאחותו**, יכול לאחיו ולאחותו מאמו?

תלמוד לומר: **לבנו ולבתו**.

מה בנו ובתו שהוא יורשו, אף אחיו ואחותו שהוא יורשו, יצאו אחיו ואחותו מאמו שאינו יורשו.

[כא, ג]

(ט) יאמר **לאחיו** מה תלמוד לומר **לאחותו**?

שאלו נאמר **לאחיו** ולא נאמר **לאחותו** הייתי אומר מה אחיו בין גדול בין קטן, אף אחותו בין קטנה בין גדולה?

תלמוד לומר: **ולאחותו הבתולה**, הקטנה ולא הגדולה.

(י) אילו נאמר **לאחותו** ולא נאמר **לאחיו** הייתי אומר מה אחותו שהיא קטנה ולא גדולה אף אחיו הקטן ולא הגדול?

תלמוד לומר: **ולאחיו** בין גדול בין קטן.

(יא) ולאחותו הבתולה -

פרט לאנוסה ולמפותה.

או יכול שאני מוציא את מוכת עץ?

תלמוד לומר: **אשר לא הייתה לאיש**, שהווייתה על ידי איש ולא שהווייתה בדבר אחר.

(יב) הקרובה -

לרבות את הארוסה.

אליו -

לרבות את הבוגרת.

לה יטמא -

מצוה.

לא רצה ליטמא מטמין אותו בעל כורחו. ומעשה ביוסף הכהן שמתה אשתו בערב פסח ולא

רצה ליטמא לה ודחפוהו חכמים וטימאוהו בעל כורחו.

(יג) לה יטמא - מטמא הוא על הוודאי ואינו מטמא על הספק.

לה יטמא - אינו מטמא לאחרים עמה, שלא יאמר אדם הואיל ונטמאתי אלקט עצמות פלוני

בידי.

לה יטמא - אינו מטמא על איבריה, שאין אדם מטמא על אבר מן החי מאביו, אבל מטמא הוא

על עצם כשעורה מאביו.

ר' יוסי אומר:

אין אדם מטמא על עצם כשעורה מאביו.

(יד) מעשה ביוסף בן פכסס שעלת גומי על רגלו ובקש הרופא לחותכה אמר לו כשתניח בה

כחוט השערה הודיעני חתכה והניח בה כחוט השערה והודיעו.

קרא **לנחוניא בנו** אמר לו: חוניא בני, עד כאן הייתה חייב ליטפל בי מיכן ואילך צא לך שאין

מטמא על אבר מן החי מאביו. וכשבא דבר לפני חכמים אמרו על זה נאמר: יש צדיק אובד

בצדקו. הצדיק אבד וצדקו עמו.

[כא, ד]

(טו) לא יטמא בעל בעמיו -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו ולאחותו**, מטמא להם בין פסולים בין כשרים,

יכול אף לאשתו יטמא בין כשרה בין פסולה?

תלמוד לומר: **לא יטמא בעל בעמיו**, יש בעל שמטמא ויש בעל שאין מטמא. הא כיצד?
מטמא הוא לאשתו כשרה ואינו מטמא לאשתו פסולה.

(טז) בעמיו -

בזמן שעושים כמעשה עמיו, לא בזמן שפרשו מדרכי ציבור, נהג מנהג כזה הרי הוא חולין, יכול יהיו חולין לעולם?
תלמוד לומר: **(בעמיו) (להחלו)** בזמן שהוא [מתעסק] עמו הרי הוא חולין, פירש הרי הוא בקודשתו.

פרק א

[כא, ה]

לא יקרחו -

יכול על חמש קריחות לא יהיו חייב אלא אחת?
תלמוד לומר: **קרחה**, לחייב על כל קריחה וקריחה.

(ב) בראשם -

מה תלמוד לומר? לפי שנאמר: **לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת**, שיכול אין לי חייבים אלא על בין העינים לבד מנין לרבות את הראש?
תלמוד לומר: **בראשם** לרבות את הראש.

(ג) יכול בכהנים שריבה בהם הכתוב מצוות יתירות חייבים על כל קרחה וקרחה ועל הראש כבין העינים, אבל ישראל שלא ריבה בהם הכתוב מצוות יתירות לא יהיו חייבים אלא אחת ולא יהיו חייבים אלא בין העינים לבד?
תלמוד לומר: **קרחה קרחה לגזירה שוה**.
מה **קרחה** האמורה **בכהנים** על כל קרחה וקרחה ועל הראש כבין העינים, אף **קרחה** האמורה **בישראל** חייבים על כל קרחה וקרחה ועל הראש כבין העינים.

ומה **קרחה** האמורה **בישראל** אין חייבים אלא על המת,
אף **קרחה** האמורה **בכהנים** לא יהיו חייבים אלא על המת.

(ד) ובבשרם לא ישרטו שרטת -

יכול על חמש שריטות לא יהיה חייב אלא אחת?
תלמוד לומר: **שרטת**, לחייב על כל שריטה ושריטה.

(ה) יכול הכהנים שריבה בהם הכתוב מצוות יתירות חייבים על כל שריטה ושריטה אבל ישראל שלא ריבה בהם הכתוב מצוות יתירות לא יהיו חייבים אלא אחת?
תלמוד לומר: **שרטת שרטת לגזירה שוה**.

מה **שריטה** האמורה **בכהנים** חייבים על כל שריטה ושריטה,
אף **שריטה** האמורה **בישראל** חייבים על כל שריטה ושריטה.

ומה **שריטה** האמורה **בישראל** אינו חייבים אלא על המת,
אף **שריטה** האמורה **בכהנים** לא יהיו חייבים אלא על המת.\

[כא, ו]

(ו) **קדושים יהיו לאלהיהם -**

על כורחם.

ולא יחללו את שם אלהיהם כי את אשי ה' לחם אלהיהם הם מקריבים והיו קודש -
להגיד מה גרם.

הם מקריבים -

לא הלויים.

והיו קודש -

לרבות בעלי מומים.

[כא, ז]

(ז) **אשה זונה -**

רבי יהודה אומר:

זונה זו איילונית.

וחכמים אומרים:

אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות.

רבי אלעזר אומר:

אף הפנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות.

(ח) וחללה -

איזו היא חללה?

זו שנולדה מאחד מכל הפסולים.

(ט) גרושה -

אין לי אלא גרושה, חלוצה מניין?

ודין הוא, ומה אם גרושה שהיא מותרת למגרש פסולה מן הכהונה, חלוצה שהיא אסורה לחזור לחולץ אינו דין שתהא פסולה מן הכהונה?
צרה תוכיח שהיא אסורה לחזור לחולץ וכשירה לכהונה.

(י) הפרש גרושה עשה בה מעשה, חלוצה עשה בה מעשה ואל תוכיח צרה שלא עשה בה מעשה. ואם נפשך לומר **ואשה** לרבות את החלוצה, יכול אף הצרה תהי כחלוצה ופסולה מן הכהונה? תלמוד לומר: **ואשה גרושה מאישה**, שגירושה ביד אישה ולא שאין גירושה ביד אישה.

(יא) [אשה גרושה] -

זו דרש רבי אלעזר בן מתיה:

הרי שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעלה ונתקדשה ואחר כך בא בעלה מנין שהיא מותרת לחזור לראשון, שאף על פי שנתן לה האחרון גט לא פסלה מן הכהונה? תלמוד לומר: **ואשה גרושה מאישה** ולא מאיש שאינו אישה.

(יב) לא יקחו, לא יקחו -

מלמד שהאשה מוזהרת על ידי האיש.

[כא, ח]

(יג) ומנין אם אינו רוצה דפנו?

תלמוד לומר: **וקדשתו**, בעל כורחו.

כי את לחם אלהיו הוא מקריב -

להגיד מה גרם.

קדוש יהיה לך -

לרבות בעלי מומים.

כי קדוש אני ה' מקדישכם -

להזהיר בית דין על כך.

[כא, ט]

(יד) ובת כוהן כי תחל -

יכול אם חיללה את השבת תידון בשריפה?

תלמוד לומר: **כי תחל לזנות**, כשחיללתה בזנות ולא חיללה בדבר אחר.

(טו) יכול אם זנתה פנויה תדון בשריפה?

תלמוד לומר: **אביה** ונאמר להלן **אביה**.

מה **אביה** האמור להלן **זנות** עם **זיקת הבעל**,
אף **אביה** האמור כאן **זנות** עם **זיקת הבעל**

[או אינו **אביה** אלא להוציא את כל הארץ כשהוא אומר **היא מחללת**, הרי כל אדם אמור, הא
מה אני מקיים **אביה**?
מה **אביה** האמור להלן **זנות** עם **זיקת הבעל**,
אף **אביה** האמור כאן **זנות** עם **זיקת הבעל**].

(טז) או מה **אביה** האמור להלן **נערה ארוסה** אף אין לי אלא נערה ארוסה, מנין נערה נשואה,
בוגרת ארוסה, בוגרת נשואה אפילו זקנה מנין?
תלמוד לומר: **ובת כוהן**, מכל מקום.

(יז) אין לי אלא בת כוהן לכהן, מנין בת כוהן ללוי בת כוהן לישראל אפילו לנתין ולממזר מנין?
תלמוד לומר: **ובת איש כוהן** אף על פי שאינה כהנת.

(יט) את אביה היא מחללת -

ר' אליעזר אומר:

עם אביה בשריפה ועם חמיה בסקילה

היא באש תשרף -

היא בשריפה ואין בועלה בשריפה.

היא בשריפה ואין זוממיה בשריפה.

פרשה ב

[כא, י]

(א) והכהן הגדול מאחיו -

שיהא גדול **מאחיו**, בנוי בעושר בכח בחכמה ובמראה, אין לו מנין שיגדלוהו משל אחיו?
תלמוד לומר: **הגדול מאחיו**, שיהא גדול מאחיו.

אמרו עליו על **פינחס איש הבתה** שעלה גורלו להיות כוהן גדול והלכו אחריו גיזברים ומרכולין
ומצאוהו חוצב ומלאו עליו את המחצב דינרי זהב.

אמר רבי חנניה בן גמליאל:

וכי סתת היה והלא חתנינו היה והלא לא מצאוהו אלא חורש, כענין שנאמר: **ושנים עשר**
צמדים לפניו והוא בשנים עשר.

(ב) אשר יוצק על ראשו שמן המשחה -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבוא אל אהל מועד לשרת בקודש**, שיכול אין לי אלא שנמשח שבעה ונתרבה שבעה נמשח שבעה ונתרבה יום אחד, נמשח יום אחד ונתרבה שבעה ונתרבה יום אחד ונמשח יום אחד ואפילו שעה אחת מנין? תלמוד לומר: **אשר יוצק על ראשו שמן המשחה** אפילו שעה אחת ומילא ידו ללבוש את הבגדים אפילו שעה אחת.

(ג) אילו אמר: **ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום**, יכול לא יפרע ולא יפרום של סוטה? תלמוד לומר: **ראשו**.

ר' מאיר אומר:

ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום על מתו, כדרך שבני אדם פורעים ופורמים על מיתיהם לא יפרום לא יפרום כדרך הפורמים, הא כיצד? כוהן גדול פורם מלמטה וההדיוט מלמעלה.

[כא, יא]

(ד) ועל כל נפשות מת לא יבא -

אמר רבי עקיבא:

מנין לרביעית דם שהוא משני מתים? תלמוד לומר: **ועל כל נפשות מת**, שתי נפשות ומת אחד.

לא יבוא ולא יטמא -

חייב בלא יבא וחייב בלא יטמא, אין לי אלא כוהן גדול שהוא חייב בלא יבוא וחייב בלא יטמא, מנין לכהן הדיוט שהוא בלא יבוא ושהוא בלא יטמא? תלמוד לומר: **לא יטמא לא יטמא לגזירה שוה**. מה **לא יטמא** אמור **בכהן גדול חייב בלא יבא וחייב בלא יטמא**, אף **לא יטמא** האמור **בכהן הדיוט חייב בלא יבוא וחייב בלא יטמא** לאביו ולאמו לא יטמא, מטמא הוא למת מצוה.

[כא, יב]

(ה) ומן המקדש לא יצא -

עימהם אינו יוצא יוצא הוא אחריהם אלא הן ניכסין והוא נגלה הן נכסין והוא נגלה ויוצא עמהן עד פתח העיר, **דברי רבי מאיר**.

רבי יהודה אומר:

ומן המקדש לא יצא - אינו יוצא כל עיקר.

(ו) ומנין אם עבד עבודתו כשירה?

תלמוד לומר: **ולא יחלל את מקדש אלהיו**, הא כוהן הדיוט שעבד אונן עבודתו פסולה **כי שמן משחת אלהיו עליו**.

אין לי אלא משוח בשמן המשחה המרובה בגדים מנין?
תלמוד לומר: **כי שמן משחת אלהיו עליו אני ה'**, להגיד מה גרם.

[כא, יג]

(ז) הוא -

לא המלך.

הוא - ולא הנזיר.

הוא - לרבות כוהן משוח מלחמה.

אשה בבתוליה יקח -

פרט לבוגרת שכלו בתוליה.

רבי אלעזר ורבי שמעון:

מכשירים בבוגרות.

פרק ב

[כא, יד-טו]

יאמר **אלמנה**, מה תלמוד לומר **גרושה**?

שאלו נאמר אלמנה ולא נאמר גרושה, הייתי אומר אלמנה שהיא מותרת לכהן הדיוט אסורה לכהן גדול, גרושה שהיא אסורה לכהן הדיוט אינו דין שתהא אסורה לכ"ג, אלו כן הייתי אומר אלמנה שהיא מותרת לכהן הדיוט זרעו ממנו חולין, גרושה שהיא אסורה לכהן הדיוט יהא זרעו ממנה ממזר?

תלמוד לומר: **גרושה ולא יחלל**.

(ב) או אילו נאמר גרושה ולא נאמר אלמנה, הייתי אומר גרושה שהיא אסורה לכהן הדיוט

זרעו ממנה חולין, אלמנה שהיא מותרת לכהן הדיוט זרעו ממנה כשר?

תלמוד לומר: **אלמנה ולא יחלל גרושה ולא יחלל**, אלמנה להחמיר עליה וגרושה להקל עליה.

(ג) וחללה -

איזו היא?

חללה זו שנולדה מכל הפסולים.

(ד) זונה -

מה תלמוד לומר?

שיכול אין לי אלא כוהן גדול שנעשה זרעו מן הפסולות ממנה חולין, מנין לכהן הדיוט שנעשה זרעו מן הפסולות ממנה חולין?
תלמוד לומר: **זונה זונה לגזירה שוה**.
מה **זונה** האמורה **בכהן גדול** זרעו מן הפסולות ממנה חולין,
אף **זונה** האמורה **בכהן הדיוט** זרעו ממנה חולין.

(ה) את אלה לא יקח -

אלה לא יקח.

ולא יחלל -

ואין זרעו מן הנדה חולין.
והלא דין הוא, מה אילו שאינו חייב על ביאתו כרת זרעו ממנה חולין, נדה שהוא חייב על ביאתו כרת אינו דין שיהא זרעו ממנו חולין?
תלמוד לומר: **את אלה לא יקח ולא יחלל**, אין זרעו מן הנדה חולין.

(ו) כי אם בתולה -

מלמד שהוא מצווה על הבתולה.

מעמיו -

להביא בת גיורת עמונית שתהא כשירה לכהונה.

יקח אשה -

מה תלמוד לומר?

מנין אתה אומר אירס את האלמנה ונתמנה להיות כוהן גדול יכנוס?

תלמוד לומר: **יקח אשה**.

מעשה ביהושע בן גמלא שקידש מרתא בת בייתוס ומינהו המלך להיות כוהן גדול וכנסה.

יכול אפילו עשה מאמר ביבמתו יכנוס?

תלמוד לומר: **יקח אשה** ולא יבמה.

(ז) ולא יחלל זרעו -

אין לי אלא זרע שהוא מתחלל היא עצמה מנין?

ודין הוא, ומה אם הזרע שלא עבר עבירה הרי הוא מתחלל היא שעברה עבירה אינו דין

שיתחלל, הוא עצמו יוכיח שעבר עבירה ואינו מתחלל.

(ח) לא, אם אמרת באיש שאין מתחלל בכל מקום תאמר באשה שהיא מתחללת בכל מקום

ואם נפשך לומר **לא יחלל** ולא יחלל אף מי שהיה כשר ונתחלל.

(ט) בעמיו -

להביא בת חלל זכר שתהא פסולה מן הכהונה.

רבי יהודה אומר:

בת גר זכר כבת חלל זכר.

כי אני ה' מקדשו -

להגיד מה גרם.

פרשה ג

[כא, טז-יז]

וידבר ה' אל משה לאמר, איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום, לא יגש להקריב לחם אלהיו.

אמר רבי אלעזר ברבי יוסי:

הא תינוק פסול אף על פי שהוא תמים, אימתי עבודתו כשירה?
משיביא שתי שערות, אבל אין אחיו הכהנים מקריבים אותו לעבודתו עד שיהיה בן עשרים שנה.

[כא, יח]

(ב) אשר יהיה בו מום -

אין לי אלא שלא יהיה בו מום לאחר הדיבור כזיבה וכנגעים, היה בו מום לפני הדיבור מנין?
תלמוד לומר: **אשר יהיה בו מום.**
אין לי אלא שנוולד תמים ונעשה בעל מום, נולד בעל מום ממעי אמו מנין?
תלמוד לומר: **אשר יהיה בו מום.**

(ג) לא יקרב להקריב לחם אלהיו -

אין לי אלא תמידים שהם קרוים לחם, שנאמר: **את קרבני לחמי לאישי**, ושאר כל הקרבנות מנין?
תלמוד לומר: **שוב לחם.**
מנין לרבות את הדם?
תלמוד לומר: **להקריב.**
ואומר: **ויקריבו בני אהרן את הדם אליו.**

(ד) מנין אימורי חטאת ואמורי אשם ואמורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים מנין?
תלמוד לומר: **לא יגש להקריב.**

מנין הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כוהנים ומנחת כוהן משוח ומנחת נסכים?
תלמוד לומר: **לא יגש להקריב.**

מנין היציקות והבלילות והתנופות וההגשות והקמיצות (והקטרות וההזיות) [והפתיות
והמליחות] והמליקות והקבלות?
תלמוד לומר: **לא יגש להקריב.**

יכול יהיו חייבים על כולם?
תלמוד לומר: **לחם**, מה לחם מיוחד שהוא משום עבודה יצאו אילו שאינו משום עבודה.

[כא, יט-כא]

(ה) **כל איש אשר בו מום -**

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **זרע אהרן** אין לי אלא זרע אהרן, אהרן עצמו מניין?

תלמוד לומר: **כי כל איש אשר בו מום.**

אין לי אלא בעל מום קבוע, בעל מום עובר מניין?

תלמוד לומר: **כל אשר בו מום.**

(ו) **עיוור -**

בין סומא בשתי עיניו בין סומא אפילו בעינו אחת חרור קבוע והמים הקבועים מניין?
תלמוד לומר: **איש עיוור.**

(ז) **פסח -**

בין חגר בשתי רגליו בין חיגר ברגלו אחת, רגלו חלולה ועקומה ודומה למגל מניין?
תלמוד לומר: **או פסח.**

חרום -

שחוטמו שקוע, חוטמו בלום, חוטמו סולד, חוטמו נוטף מניין?
תלמוד לומר: **או חרום.**

(ח) **אבא יוסי אומר:**

איזהו החרום?

הכוחל שתי עיניו כאחת.

אמרו לו: הפלגתה, אף על גב שאין יכול לכחול שתי עיניו כאחת.

(ט) **שרוע -**

שנשמטה יריכו, פיקח יוצא מגודלו. עקיבו יוצא לאחוריו, פרסתו רחבה כשל אווז מניין?

תלמוד לומר: **או איש**.

(י) שבר רגל -

אין לי אלא שנשברה רגלו, הקשן והעיקלן מנין?
תלמוד לומר: **איש**.

(יא) שבר יד -

אין לי אלא שנשברה ידו, אצבעותיו מורכבות זו על זו או קולטות עד הפרק כשר, למטה מן הפרק פסול, חתכה כשר מנין?
תלמוד לומר: **או שבר יד**.

(יב) גבן -

שיש לו שני גבינים, אין לו גבינים או אין לו אלא גבין אחד זהו גבן האמור בתורה.

רבי דוסא אומר:

כל שגביניו שוכבים.

רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר:

כל שיש לו שתיים גבים ושתי שדראות.

דק -

זה הדוק, חלזון נחש עיניו מנין?
תלמוד לומר: **או דק**.

(יג) תבלול -

לבן נכנס בשחור ושחור בלבן.

ר' יוסי אומר:

אין מומים בלבן.
איזהו תבלול לבן?
פוסק בסירה ונכנס בשחור.

(יד) בעינו -

להביא את שבעינו, שתי עיניו למעלה ושתי עיניו למטה, עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה
ורואה את החדר ואת העלייה כאחד, סכי שמש והזוגדות והרואה את חברו ואמר לו הוא
רואה.

(טו) גרב -

זו החרש.

ילפת -

זו חזזית מצרית.

מרוח אשך -

רבי ישמעאל אומר:

כל שנמרחו אשכיו.

ר' עקיבא אומר:

כל שרוח באשכיו.

חנניה בן אנטיגנוס אומר:

כל שמראיו חשוכים.

פרק ג

אין לי אלא את אילו בלבד, מנין לרבות שאר המומים?

תלמוד לומר: **מום מום** ריבה.

(ב) מנין הכושי והחיגר והלבקן והקיפח והננס והחרש והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים?

תלמוד לומר: **איש איש** ריבה.

(ג) והלא דין הוא, ומה אם בהמה שפסל בה אותו ואת בנו וטריפה ויוצא דופן, הכשיר בה

הכושי והגיחור והלבקן והקיפח הננס והחרש והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים.

(ד) אדם שהכשיר בו אותו ואת בנו וטריפה ויוצא דופן, אינו דין שנכשיר בו את הכושי והגיחור

והלבקן והקיפח והננס והחרש והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים?

תלמוד לומר: **איש איש** ריבה.

(ה) אשר מום בו -

פרט לאותו ואת בנו וטרפה ויוצא דופן.

והלא דין הוא, ומה אם בהמה שהכשיר בו הכושי והגיחור והקיפח והננס והחרש והשוטה

והשיכור ובעלי נגעים טהורים, פסל בה אותו ואת בנו וטריפה ויוצא דופן, אדם שפסל בו

הכושי והגיחור והקיפח הננס והחרש והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים, אינו דין שיפסל

בו אותו ואת בנו וטרפה ויוצא דופן?

תלמוד לומר: **מום בו**, פרט לאותו ואת בנו וטריפה ויוצא דופן.

(ו) מום בו -

פרט לשעבר מומו.

והלא דין הוא, ומה אם בהמה שפסל בו אותו ואת בנו וטריפה ויוצא דופן אם עבר מומה כשירה, אדם שהכשיר בו אותו ואת בנו וטריפה ויוצא דופן אם עבר מומו לא יהיה כשר.

(ז) לא, אם אמרת בבהמה שהכשיר בה הכושי והגיחור והלבקן והקיפח והננס והחרש והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים, תאמר באדם שפסל בו את כל אילו, אם עבר מומו לא יהיה כשר?

תלמוד לומר: **מום בו**, פרט לשעבר מומו.

[כא, כב]

(ח) לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל -

אם נאמר מקדשי הקדשים למה נאמר ומן הקדשים, ואם נאמר ומן הקדשים למה נאמר מקדשי קדשים, שאילו נאמר מקדשי הקדשים ולא נאמר מן הקדשים הייתי אומר קדשי קדשים שהותרו לזר מהם יאכל ומקדשים קלים לא יאכל, צריך לומר מן הקדשים. או אילו נאמר מן הקדשים ולא נאמר מקדשי הקדשים, הייתי אומר מקדשים קלים יאכל ומקדשי קדשים לא יאכל, צריך לומר מקדשי הקדשים וצריך לומר ומן הקדשים.

(ט) יאכל -

אף במחלוקת.

והלא דין הוא, ומה אם טבול יום ומחוסר כפורים שהם כשרים לעבודת מחר אינן אוכלים במחלוקת, בעל מום שאינו כשר לעבודת מחר אינו דין שלא יאכל במחלוקת? תלמוד לומר: **יאכל** אף במחלוקת.

[כא, כג]

(י) אם נאמר אל הפרוכת למה נאמר **אל המזבח** ואם נאמר אל המזבח למה נאמר אל הפרוכת? שאילו נאמר אל הפרוכת ולא נאמר אל המזבח הייתי אומר אל הפרוכת שהוא בפנים יהיה פסול, אל המזבח שאינו בפנים לא יהיה פסול, צריך לומר **אל המזבח**, ואילו נאמר אל המזבח ולא נאמר אל הפרוכת הייתי אומר אל המזבח שהוא כשר לעבודה יהיה פסול אל הפרוכת שאינה כשירה לעבודה לא יהיה פסול, צריך לומר **אל המזבח** וצריך לומר **אל הפרוכת**.

(יא) יכול לא יכנס לעשות רקועין?

תלמוד לומר: **אך**, כך הוא מצוותיו:

הכהנים נכנסים.

אם אין כוהנים ליום נכנסים.

אם אין טהורים נכנסים טמאים.

ואם אין תמימים נכנסים בעלי מומים.

ומנין אם עבד עבודתו פסולה?
תלמוד לומר: **ולא יחלל את מקדשי**.
ומנין שבעל מום במיתה?

רבי יהודה אומר:
נאמר כאן **חילול**,
ונאמר להלן **חילול**,
מה חילול שנאמר להלן **מיתה**,
אף כאן **מיתה**.

וחכמים אומרים:
אין בעל מום במיתה אלא באזהרה.

[כא, כד]

(יב) **וידבר ה' אל משה ואל אהרן ואל בני ישראל -**
הזהיר את אהרן על ידי הבנים ואת הבנים על ידי ישראל ואת הבנים זה על ידי זה.

ספרא אמור פרק כב

פרשה ד

[כב, א-ב]

וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו -
ואין נזירה אלא הפרשה.
וכן הוא אומר: **וינזר מאחרי ויעל גילוליו**.
ואומר: **נזרו אחור**.

וינזרו מקדשי בני ישראל -

על קדשי בני ישראל חייבים על פיגול נותר וטמא ואין חייבים על קדשי הגוים משום פיגול
נותר וטמא.

קדשי ישראל -

אין לי אלא קדשי בני ישראל, קדשי עצמן מנין?
תלמוד לומר: **אשר הם מקדישים לי אני ה'**, לרבות את כולם.

(ב) מנין שאין מדבר אלא בזמן?

נאמר כאן **חילול**,
ונאמר להלן **חילול**,
מה חילול שנאמר להלן **זמן**,

אף כאן זמן.

ומה חילול שנאמר להלך מיתה,

אף כאן מיתה.

ומה חילול שנאמר להלך הרצייה,

אף כאן הרצייה.

רבי יהודה אומר :

נאמר כאן **אני ה'**

ונאמר למטה **אני ה'**,

מה **אני ה'** האמור למטה **מכרית**,

אף **אני ה'** האמור כאן **מכרית**.

[כב, ג]

(ג) אמור אליהם -

אלו העומדים לפני הר סיני.

לדורותיכם -

שינהג דבר לדורות.

אם נאמר **לאבות** למה נאמר **לבנים**, ואם נאמר **לבנים** למה נאמר **לאבות**?

לפי שיש **באבות** מה שאין **בבנים** ובבנים מה שאין **באבות**.

באבות מהו אומר?

וכל בת יורשת נחלה ממטות בני ישראל לאחד ממשפחת מטה אבותיו תהיה לאשה למען

ירשו בני ישראל איש נחלת אבותיו.

והרבה מצוות **בבנים** מה שאין **באבות**, הא לפי מה שיש **באבות** מה שאין **בבנים** ובבנים מה

שאינן **באבות** צריך לומר **באבות** וצריך לומר **בבנים**.

(ד) איש -

אין לי אלא איש אשה מנין?

תלמוד לומר : **מכל זרעכם.**

מנין לרבות כל ישראל?

תלמוד לומר : **כל איש.**

(ה) כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לה' וטומאתו עליו

ונכרתה -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה**, שיכול
אין לי חייבים כרת משום טומאה אלא על השלמים בלבד, מנין לרבות כל הקדשים?
תלמוד לומר: **אמור להם לדורותיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים וגו'.**
או אינו מביא אלא כיוצא בשלמים, מה שלמים המיוחדים הנאכלים לשני ימים ליום אחד
מנין?

תלמוד לומר: **בשר.**

אין לי אלא ששיריו נאכלים, שאין שיריו נאכלים מנין?

תלמוד לומר: **זבח.**

אין לי אלא מיני זבחים, העופות והמנחות שאינן מיני זבחים עד שתהא מרבה לוג שמן של
מצורע מנין?

תלמוד לומר: **אשר הם מקדישים לי.**

(ו) יכול כל שחייבים עליו משום פיגול יהיו חייבים עליו משום טומאה?!
ודין הוא, ומה אם פיגול שהוא בקבועה ובידיעה אחת ולא הותר מכללו אינו נוהג אלא בדבר
שיש לו מתירין טומאה שהיא בשתי ידיעות ועולה ויורד והותרה מכללה, אינו דין שלא תנהוג
אלא בדבר שיש לו מתירין, מנין הקומץ והלבונה והקטרת ומנחת כוהן משיח ומנחת נסכים?
תלמוד לומר: **אל הקדשים אשר יקדישו**, לרבות את כולם.

(ז) יכול יהיו חייבים עליו מיד?

תלמוד לומר: **אשר יקריבו.**

אמר רבי אלעזר:

וכי יש נוגע חייב, אם כן למה נאמר: **אשר יקרב?**

עד שיכשר ליקרב, את שיש לו מתירין עד שיקרבו מתירין. את שאין לו מתירין עד שיקדש
בכלי.

(ח) וטומאתו עליו -

טומאת הגוף.

יכול טומאת בשר?

תלמוד לומר: **וטומאתו עליו וטומאתו עליו לגזירה שוה.**

מה **טומאתו עליו** נאמר להלן **בטומאת הגוף דבר לא דבר** בטומאת בשר,
אף **טומאתו** אמורה כאן **בטומאת הגוף דבר לא דבר** בטומאת הבשר.

(ט) רבי אומר:

ואיש טומאתו עליו -

בטומאת הגוף דבר לא דבר בטומאת בשר.

[רבי חייא אומר:

נאמרו **קדשים** לשם **רבים** ונאמר **טומאתו** לשם **יחיד**, הא מה אני מקיים **וטומאתו עליו?**
בטומאת הגוף דבר לא דבר בטומאת בשר].

אחרים אומרים:

לא דיבר אלא במי שהטומאה פורשת ממנו, יצא הבשר שאין טומאה פורשת ממנו.

(ז) ונכרתה הנפש ההיא -

יכול מצד זה לצד זה?

תלמוד לומר: **מלפני ה'** בכל מקום **אני**.

פרק ד

[כב, ד]

זרע אהרן -

אין לי אלא זרע אהרן, אהרן עצמו מניין?

תלמוד לומר: **והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר**.

אוכלים הן ישראל במעשר טבולי יום, אהרן ובניו מניין?

ודין הוא, ומה ישראל שאינן אוכלים בתרומה במעורבי שמש הרי הן אוכלים במעשר טבולי

יום, אהרן ובניו שהם אוכלים בתרומה במעורבי שמש אינו דין שיאכלו טבולי יום!?

יצאו ישראל מן הכתוב ואהרן ובניו מקל וחומר.

(ב) עד אשר יטהר -

יכול עד שיבוא במים?

תלמוד לומר **ובא השמש וטהר**.

מה **טהרה** האמורה למטן **ביאת שמש**,

אף כאן **ביאת שמש**.

(ג) והנוגע בכל טמא נפש -

ואין טמא נפש אלא במגע.

אשר תצא ממנו שכבת זרע -

זה בעל קרי.

מנין לרבות את הנוגע בשכבת זרע?

תלמוד לומר: **או איש**.

[כב, ה]

(ד) אשר יגע בשרץ -

אין לי אלא השרץ, מנין לרבות את הנבילה?

תלמוד לומר: **[בכל שרץ] (או באדם)**.

אשר יטמא לו -

לרבות את השיעורים.

אדם - זה המת.

טומאת אדם - זה טמא מת.

טומאתו -

לרבות זבים וזבות נידות ויולדות.

אין לי אלא ימי חומרן, ימי קולן מנין?

תלמוד לומר: **לכל טומאתו**.

אשר יטמא -

לרבות בועל נידה.

לו -

לרבות בולע,

לרבות נבלת עוף הטהור.

[כב, ו]

(ה) ונפש אשר תגע בו -

לא המסיטה.

וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים -

יש לך קדשים שהוא אוכל בהם, פרט לעירובים ולפחות ממאה.

(ו) אין לי אלא אוכלי תרומה באוכלי תרומה.

מנין אוכלי תרומה באוכלי חולין, אוכלין חולין באוכלי תרומה,

אוכלי תרומה באוכלי קודש, אוכלי קודש באוכלי תרומה,

משקה תרומה במשקה חולין, משקה חולין במשקה תרומה,

משקה תרומה במשקה קודש, משקה קודש במשקה תרומה,

משקה קודש במשקה קודש מנין?

תלמוד לומר: **מן הקדשים**, ריבה.

(ז) כי אם רחץ בשרו במים -

יכול יהיה מרחיץ אבר אבר?

תלמוד לומר: **ובא השמש וטהר**, מה ביאת שמשו כולו כאחת, אף במים כולן כאחת.

[כב, ז]

(ח) ובא השמש וטהר -

ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה ואין כפרתו מעכבתו מלאכול בתרומה.

(ט) ואחר יאכל מן הקדשים -

יש לך קדשים שאינו אוכל בהם פרט לעירובין בפחות ממאה.

(י) אין לי אלא אוכלי תרומה באוכלי תרומה.

מנין אוכלי תרומה באוכלי חולין, אוכלי חולין באוכלי תרומה,
אוכלי תרומה באוכלי קודש, אוכלי קודש באוכלי תרומה,
משקה תרומה במשקה חולין, משקה חולין במשקה תרומה,
משקה קודש במשקה תרומה, משקה תרומה במשקה קודש מנין?
תלמוד לומר: **מן הקדשים**.

(יא) כי לחם כי לחמו -

מסלת את החיטים כל שהוא רוצה ומקנב את הירק כל שהוא רוצה.
יכול תהיה קניבת ירק חול?
תלמוד לומר: **היא**, הרי היא בקדושתה.

[כב, ח]

(יב) יכול תהיה נבלת בהמה מטמאה בגדים בבית הבליעה?

תלמוד לומר: **נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה**, את שאין לו טומאה אלא אכילתה, יצתה
נבלת בהמה שהיא מטמאה עד שלא יאכלנה.

(יג) יכול נבלת העוף תטמא מן הכתוב ונבלת בהמה מקל וחומר?

תלמוד לומר: **בה**, בה את מטמא אבית הבליעה ואין מטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה.

[כב, ט]

(יד) ושמרו את משמרת -

ישמרו לי משמרת.

ושמרו את משמרת -

להזהיר בית דין על כך.

ולא ישאו חטא -

יכול בנבלה הכתוב מדבר?

תלמוד לומר: **עלינו** בקודש הוא מדבר ואינו מדבר בנבילה.

(טו) ומתו בו -

ולא המעשר.

כי יחללוהו -

פרט לטהור שאכל מן הטמא.

(טז) אם נאמר הקלות למה נאמרו החמורות?

שאלו נאמר הקלות ולא נאמרו החמורות הייתי אומר על הקלות בלא תעשה ועל החמורות במיתה, צריך לומר החמורות.

או אילו נאמרו החמורות ולא נאמרו קלות הייתי אומר על החמורות יהיה חייב ועל הקלות יהיה פטור, צריך לומר הקלות וצריך לומר החמורות.

[כב, י]

זר -

אין לי אלא ממזר, מנין אפילו לוי אפילו ישראל?
תלמוד לומר: **וכל זר לא יאכל**, אין אכילה פחותה מכזית.

קודש -

מה **קודש** אמור להלן **בקדשי הגבול** הכתוב מדבר,
אף **קודש** האמור כאן **בקדשי הגבול** הכתוב מדבר.

(יז) תושב -

זה קנוי קנין עולם.

ושכיר -

זה קנוי קנין שנים.

יאמר **תושב** מה תלמוד לומר **שכיר**?

אם הקנוי קנין עולם אינו אוכל, הקנוי קנין שנים יאכל, אילו כן, הייתי אומר תושב זה קנוי קנין שנים, וכשהוא אומר שכיר בא שכיר ולימד על התושב שהוא קנוי קנין עולם.

(יח) רבי ישמעאל אומר:

נאמר כאן **תושב ושכיר**,

ונאמר **תושב ושכיר** בפסח,

מה **תושב ושכיר** האמור בפסח פסל בו את הערל,

אף **תושב ושכיר** האמור כאן יפסל בו את הערל.

רבי עקיבא אומר:

איש איש -

לרבות את הערל.

פרשה ה

[כב, יא]

מנין לכהן שנשא אשה וקנה עבדים שיאכלו בתרומה?

תלמוד לומר: **וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו.**

מנין לאשה שקנתה עבדים ועבדים שקנו עבדים שיאכלו בתרומה?

שנאמר: **וכהן כי יקנה קנין** אף קנינו שקנה קנין אוכל.

(ב) יכול אפילו קנה עבד עברי יאכל בתרומה?

תלמוד לומר: **כסף**, יצא עבד עברי שאין כסף.

(ג) אוציא את עבד עברי שאינו כסף ולא אוציא את של שותפין?

תלמוד לומר: **כספו**, הוא פרט לשחציו עבד וחציו בן חורין.

(ד) יליד בית -

מה תלמוד לומר?

אם הקנוי קנין כסף אוכל ויליד בית לא יאכל, אילו כן הייתי אומר מה קנין כסף שיש בו כסף.

אף יליד בית שיש בו כסף.

ומנין שאף על פי שאין שוה כלום?

תלמוד לומר: **ויליד בית** מכל מקום.

(ה) עדיין אני אומר **יליד בית** בין שיש בו כסף בין שאין בו כסף אוכל, אבל קנין כסף אם יש בו

כסף אוכל אם אין בו כסף לא יאכל!?

תלמוד לומר: **קנין כספו ויליד ביתו**, מה יליד ביתו אף על פי שאינו שוה כלום, אף קנין כספו

אף על פי שאינו שוה כלום.

(ו) מנין לבן שיאכיל את אמו בתרומה?

ודין הוא, אם עשה זרע כאב לפסול נעשה את הזרע כאב להאכיל?

הין, אם עשה את הזרע כאב לפסול, שמידת הפסול מרובה, נעשה את הזרע כאב להאכיל.

שמידת אכילה מעוטה.

אמר ר' שמעון:

תלמוד לומר: **ויליד ביתו יאכל** הם יאכלו, הם אוכלים ואין הבהמה אוכלת.

יכול לא תאכל בכרשינין?
תלמוד לומר: **נפש בלחמו**, יצא המת שאין לו לחם.

[כב, יב]

(ז) **ובת כוהן כי תהיה לאיש זר** -

אין לי אלא לממזר, מנין אפילו ללוי ולישראל?

תלמוד לומר: **לאיש זר**.

מנין אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט?

תלמוד לומר: **לאיש**, לאיש המאכיל.

(ח) **והלא דין הוא**, ומה אם ישראל שאין ביאתו פוסלתה מן הכהונה, ביאתו פוסלתה מן

התרומה, כוהן גדול שביאתו פוסלתה מן הכהונה אינו דין שתהא ביאתו פוסלתה מן התרומה?

לא, אם אמרת בישראל שאינו מאכיל אחרות תאמר בכהן גדול שמאכיל אחרות, הואיל והוא

מאכיל את אחרות לא תהא ביאתו פוסלתה מן התרומה?

תלמוד לומר: **לאיש**, לאיש המאכיל.

(ט) **היא בתרומת הקדשים לא תאכל** -

היא אינה אוכלת אוכלת היא את אמה.

(י) כיצד?

בת ישראל לכהן שנשאת לכהן וילדה ממנו בת והלכה הבת ונשאת לישראל הייתי אומר כשם

שאינה אוכלת כך אמה לא תאכל?

תלמוד לומר: **היא בתרומת הקדשים לא תאכל**, היא אינה אוכלת אבל אוכלת היא את אמה.

פרשה ו

אם נאמר בתרומה למה נאמר בקדשים, ואם נאמר בקדשים למה נאמר בתרומה?

לפי שיש בקדשים מה שאין כן בתרומות ובתרומות מה שאין בקדשים,

קדשים הותרו לזר,

ותרומות לא הותרו לזר,

קדשים חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא,

ותרומות אין חייבים עליהם משום פיגול נותר וטמא,

הא לפי שיש בתרומות מה שאין כן בקדשים ובקדשים מה שאין כן בתרומות, צריך לומר

בתרומות וצריך לומר בקדשים.

פרק ה

[כב, יג]

יאמר **גרושה** מה תלמוד לומר **אלמנה**, שאילו נאמר גרושה ולא נאמר אלמנה הייתי אומר גרושה שהיא אסורה לכהן הדיוט הרי היא חוזרת אלמנה שהיא מותרת לכהן הדיוט אינו דין שתחזור, אילו כן הייתי אומר גרושה שאין לה זרע תחזור, אלמנה בין שיש לה זרע בין שאין לה זרע תחזור.

תלמוד לומר: **אלמנה זרע אין לה**.

(ב) או אילו נאמר **אלמנה** ולא נאמר **גרושה** הייתי אומר אלמנה שאין לה זרע תחזור, גרושה בין שיש לה זרע בין שאין לה זרע לא תחזור.
תלמוד לומר: **אלמנה זרע אין לה וגרושה זרע אין לה**, אלמנה להחמיר עליה וגרושה להקל עליה.

(ג) **זרע אין לה -**

אין לי אלא זרעה, זרע זרעה מניין?

תלמוד לומר: **זרע אין לה**, כיצד?

בת כוהן שנשאת לישראל וילדה ממנו בת והלכה הבת ונשאת לכהן וילדה ממנו בן, הרי זה ראוי להיות כ"ג ועומד ומשמש על גבי המזבח, מאכיל את אמו ופוסל את אם אמו, זאת אומרת לא כבני כוהן גדול שהוא פוסלני מן התרומה.

(ד) אין לי אלא זרע כשר, זרע פסול מניין?

תלמוד לומר: **זרע אין לה**, כיצד?

בת ישראל לכהן ובת כוהן לישראל וילדה ממנו בת והלכה הבת ונשאת לעבד ונשאת לנכרי וילדה ממנו בן הרי זה ממזר, הייתה אם אמו בת ישראל לכהן תאכל בתרומה ובת כוהן לישראל לא תאכל בתרומה.

(ה) יכול אפילו זרע מן השפחה ומן הנכרית יפסול או יאכיל?

תלמוד לומר: **זרע**, יצא זה שאינו זרעה, כיצד?

בת ישראל לכהן ובת כוהן לישראל וילדה ממנו בן והלך הבן ונכבש עם השפחה והנכרית וילדה ממנו בן, יכול יפסול או יאכיל?
תלמוד לומר: **אין לה**, יצא זה שאינו זרעה.

פרק ו

ושבה אל בית אביה -

פרט לשומרת יבם.

כנעוריה -

פרט למעוברת.

והלא דין הוא, ומה במקום שלא עשה הולד מן הראשון כולד מן האחרון לפוטרה מן היבם עשה את העובר כילוד, כאן שעשה את הולד מן הראשון כולד מן האחרון לפוסלה מן התרומה אינו דין שנעשה את העובר כילוד?
לא, מה לי עשה את העובר כילוד לפוטרה מן היבום שכן עשה את המתים כחיים נעשה את העובר כילוד לפוסלה מן התרומה שלא עשה את המתים כחיים?
תלמוד לומר: **ושבה אל בית אביה**, פרט לשומרת יבם.

כנעוריה -

פרט למעוברת.

מלחם אביה תאכל -

הא אינו מדבר אלא בקדשי הגבול.

[כב, יד]

(ב) מנין לבת כוהן שנשאת לישראל ואח"כ אכלה תרומת חברו יכול יהיו חייבים בחומש?
תלמוד לומר: **וכל זר לא יאכל קודש ואיש כי יאכל קודש בשגגה**, יצאו אילו שאין זרים לה.

איש -

פרט לקטן.

או יכול שאני מוציא בן תשע שנים ויום אחד?
תלמוד לומר: **ואיש**.

(ג) כי יאכל -

אין אכילה פחותה מכזית.

קדש -

מה **קודש** האמור להלן **בקודשי הגבול** הכתוב מדבר,
אף **קודש** האמור כאן **בקודשי הגבול** הכתוב מדבר.

(ד) בשגגה -

פרט למזיד.

אמר ר' יוסי:

שמעתי באוכל מבשר קדשי קדשים לאחר זריקת דמים שהוא משלם את הקרן לכהנים והכהנים לוקחים בדמיו שלמים.

ויסף חמישיתו עליו -

שיהיה הוא וחומש חמשה.

(ה) מניין שאין משלימים מן הלקט מן השכחה ומן הפיאה ומן ההפקר ולא ממעשר ראשון שניטלה תרומתו ולא ממעשר שני [והקדש] שנפדו? תלמוד לומר: **ונתן לכהן את הקדש**, דבר הראוי לעשות קדש שאין הקדש פודה את ההקדש **דברי רבי מאיר**.

וחכמים אומרים:

משלמים מכולם.

(ו) מנין שאין משלמים אלא ממין על מינו? תלמוד לומר: **ונתן לכהן את הקדש**, לפיכך אם אכל קישואים של ערב שביעית ימתין לקישואים של מוצאי שביעית וישלם מהם, **דברי ר' עקיבא**.

ר' אליעזר אומר:

משלמים ממין על שאינו מינו ובלבד שישלם מן היפה על הרעה, הא כיצד? אכל גרוגרות ושילם לו תמרים תבא עליו ברכה.

(ז) יכול תהא הפרשתו מקדשתו לחייב עליו קרן וחומש? תלמוד לומר: **ונתן לכהן את הקודש**, מתנתו מקדשתו לחייב עליו קרן וחומש ואין הפרשתו מקדשתו לחייב בעליו קרן וחומש, **דברי ר' מאיר**.

ר' אלעזר בר' שמעון אומר:

אף הפרשתו מקדשתו לחייב עליו קרן וחומש.

[כב, טו]

(ח) **ולא יחללו -**

להביא את הסך ואת השותה.

את קדשי בני ישראל -

על קדשי בני ישראל חייבים חומש ואין חייבים על קדשי עכו"ם.

(ט) יכול יהיו חייבים בתרומה שבטבל? תלמוד לומר: **אשר ירימו לה'**, על המורס הם חייבים ואינו חייבים על התרומה שבטבל.

[כב, טז]

(י) **והשיאו אותם עון אשמה -**

מלמד שאף על הטבל חייבים מיתה.

באכלם את קדשיהם -

פרט לזורע ולמטמא.

כי אני ה' מקדשם -

להגיד מה גרם.

פרשה ז

[כב, יח]

ישראל -

אילו ישראל.

גר -

אילו הגרים.

הגר -

לרבות נשי הגרים.

בישראל -

לרבות נשים ועבדים.

(ב) אם כן מה תלמוד לומר איש איש?

להביא את הגוים שהם נודרים בנדרים ובנדבות כישראל.

אשר יקריב קרבנו לכל נזריהם ולכל נדבותם אשר יקריב לה' לעולה -

אין לי אלא עולה, מנין לרבות את השלמים?

תלמוד לומר: **נזריהם.**

מנין את התודה?

תלמוד לומר: **נדבותם.**

מנין לרבות את העופות והמנחות והיין והלבונה והעצים?

תלמוד לומר: **נזריהם - לכל נזריהם, נדבותם - לכל נדבותם.**

אם כן למה נאמר: **אשר יקריבו לה' לעולה?**

פרט לנזירות, **דברי רבי עקיבא.**

אמר לו ר' יוסי הגלילי:

אפילו אתה מרבה כל היום אין כאן אלא עולה בלבד.

[כב, יט]

לרצונכם -

אין כופים את הציבור על כורחו.

תמים זכר בבקר ובכשבים ובעזים -

תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות.

יכול שיבש גפה ושניסמת עינה ושקטעה רגלה?

תלמוד לומר: **מן העוף** ולא כל העוף.

[כב, כ]

(ג) אשר בו מום -

אין לי אלא בעל מום קבוע, בעל מום עובר מניין?

תלמוד לומר: **כל אשר בו מום**.

(ד) לא תקריבו -

אם משום בל תשחט הרי בל תשחט אמור למטה, הא אינו אומר כן לא תקריבו אלא משום בל תקדיש.

(ה) מיכן אמרו:

המקדיש בעל מום למזבח עובר משום ה' דברים:

משום בל תקדיש,

משום בל תשחט,

ובל תזרק את הדם,

ובל תקטיר את החלב,

ובל תקטיר מקצתו.

ר' יוסי בר יהודה אומר:

אף משום בל תקבל את הדם, כי לא לרצון יהיה לכם, מלמד שאין מרצין.

[כב, כא]

(ו) ואיש -

היחיד מביא שלמי נדבה ואין הציבור מביא שלמי נדבה.

(ז) או אינו אומר ואיש אלא להוציא את השותפים, הא מה אני מקיים ואיש?

היחיד מביא שלמי נדבה ואין הציבור מביאים שלמי נדבה.

(ח) כי יקריב שלמים -

מנין לרבות את העולה?

תלמוד לומר: **נדר**.

מנין לרבות את התודה?

תלמוד לומר: **נדבה**.

מנין לרבות את היולדות ואת הנזירות?

תלמוד לומר: **לפלא**.

מנין לרבות חטאת ואשם?

תלמוד לומר: **בצאן**.

מנין לרבות את המעשר?

תלמוד לומר: **בבקר**.

מנין לרבות את הוולדות ואת התמורות?

תלמוד לומר: **בבקר, או בבקר, בצאן, או בצאן**.

(ט) תמים יהיה לרצון -

מצוות עשה, מצוות לא תעשה מנין?

תלמוד לומר: **וכל מום לא יהיה בו**.

נפל מן הגג ונשתבר יכול יהיה עובר עליו?

תלמוד לומר: **וכל מום לא יהיה בו**, אל תתן בו מום.

(י) מיכן אמרו:

בכור שאחזו דם אפילו מת אין מקיזין בו את הדם, **דברי רבי יהודה**.

וחכמים אומרים:

יקיזו ובלבד שלא יעשה בו מום. ואם עשה בו מום הרי זה לא ישחט עליו.

ר' שמעון אומר:

יקיזו אף על פי שעושה בו מום.

[כב, כב]

(יא) עורת -

בין סומא בשתי עיניו בין סומא אפילו בעינו אחת.

שבור -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **שבר יד או שבר רגל**, שיכול אין לי אלא שנשברה ידו או שנשברה רגלו, מנין לרבות

שבר זנב?

תלמוד לומר: **או שבור**.

או יכול שאני מרבה שבר צלע?
תלמוד לומר: **שבר יד או שבר רגל**, מה אילו מיוחדין שמומן בגלוי ואין חוזרים יצא שכר צלע שאין מומו בגלוי.

(יב) חרוץ -

ריס של עיניו שניקב שנפגם ושנסדק, שפתו שנקבה ושנפגמה ושנסדקה, חיטיו החיצונות שנפגמו ושנגממו ופנימיות שנעקרו.

ר' חנניה בן אנטיגנוס אומר:

אין בודקים מן המתאימות ולפנים אף לא המתאימות.

(יג) יבלת -

זה בעל יבלת.

גרב -

זה החרש.

ילפת -

זה חזזית מצרית.

כאן לא נאמר דק ותבלול ולהלן לא נאמר יבלת, מנין ליתן את האמור בבהמה באדם ואת האמור באדם בבהמה?
תלמוד לומר: **גרב גרב לגזירה שוה**,
ילפת ילפת לגזירה שוה.

פרק ז

לא תקריבו -

אם משום בל תקדיש הרי בל תקדיש אמור למעלה, הא אינו אומר כן **לא תקריבו** אלא משום בל תשחט.

(ב) לא תקריבו אלה לה' -

אלה אין אתה מקריב אבל מקריב אתה את שנעבד בו עבודה.

(ג) והלא דין הוא, ומה אם העגלה שאין המום פוסל בה, עבודה פוסלת בה, קדשים שהמומים פוסלים בהם אינו דין שתהא עבודה פוסלת בהם?
תלמוד לומר: **לא תקריבו אלה**, אלה אין אתה מקריב אבל אתה מקריב את שנעבד בה עבודה.

(ד) ואשה לא תתנו מהם -

אילו החלבים.

לא תתנו -

אין לי אלא כולם, מנין אף מקצתם?
תלמוד לומר: **מהם**, אף מקצתם.

על המזבח -

זה הדם.

לה' -

לרבות שעיר המשתלח.

[כב, כג]

(ה) מנין לרבות כל הפסולים שבשור ושבשה?
תלמוד לומר: **ושור ושה**, לרבות כל הפסולים שבשור ושבשה.

(ו) שרוע -

שנשמטה יריכו.

וקלוט -

פרסת רגלו דומה לשל סוס, פרסת רגלו דומה לשל חמור.

נדבה תעשה אותו -

לבדק הבית.

מנין אף לנדר?

תלמוד לומר: **ולנדר**.

יכול על המזבח?

תלמוד לומר: **לא ירצה**.

אין לי אלא נדר, לנדבה מנין?

תלמוד לומר: **ולנדר ולנדבה לא ירצה**.

רבי אומר:

ממקומו הוא מוכרע, שנאמר: **ולנדר לא ירצה**.

ואיזה הקודש מרצה?

זה קודש מזבח, שנאמר: **ונרצה לו**.

(ז) נדבה תעשה אותו -

אותו אתה עושה נדבה ואין אתה עושה תמים נדבה לבדק הבית.

(ח) מיכן אמרו:

המקדיש תמים לבדק הבית עובר בעשה, ומנין אף בלא תעשה?
תלמוד לומר: **וידבר ה' אל משה לאמר**, דברי רבי יהודה.

וחכמים אומרים:

אין בו בלא תעשה.

[כב, כד]

(ט) ומעוך וכתות ונתוק וכרות -

כולם בביצים, דברי רבי יהודה.

ר' אליעזר אומר:

כלן בגיד.

רבי יוסי אומר:

מעוך וכתות - בבצים.

נתוק וכרות - בגיד.

(י) לא תקריבו -

זה שאמר רבי יוסי ברבי יהודה:

אי משום **בל תקדיש** הרי אמור,

ובל תזרוק הדם הרי אמור,

ובל תשחט הרי אמור,

ובל תקטיר החלב הרי אמור,

ובל תקטיר מקצתו הרי אמור,

הא אינו אומר כן אלא משום **בל תקבל את הדם**.

(יא) לא תקריבו -

אין לי אלא שלא יקריבו מנין שלא יעשו?

תלמוד לומר: **לא תעשו**.

אין לי אלא תמימים, בעלי מומים מנין?

תלמוד לומר: **לא תעשו**.

אין לי אלא בהמה, חיה ועוף מנין?

תלמוד לומר: **בארצכם**.

אין לי אלא בארץ, בחוצה לארץ מנין?
תלמוד לומר: **לא תעשו** בכל מקום שאתם.
מנין אף באדם?
תלמוד לומר: **ובכם כדברי בן חכינאי**.

[כב, כה]

(יב) מנין שאין מקבלים שקלים מן העכו"ם?
תלמוד לומר: **ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה**.
אין לי אלא תמידים שהם קרוים לחם, שנאמר: **את קרבני לחמי לאשי**, שאר כל קרבנות
הציבור מנין?
תלמוד לומר: **מכל אלה**.
מנין שהנקבות בסירוס?
תלמוד לומר: **כי משחתם בהם מום בם**.

רבי יהודה אומר:

אין נקבות בסירוס.

כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם -
מלמד שאין מרצים.

פרשה ח

[כב, כז]

שור כי יולד -

לא אדם.

והלא דין הוא, ומה אם טרפה שהיא אסורה בחולין, לא עשה בה את המקריבים כקריבים,
יוצא דופן שהוא מותר בחולין אינו דין שלא נעשה בו את המקריבים כקריבים?
בעל מום יוכיח שהוא מותר בחולין ועשה בו את המקריבים כקריבים.

(ב) אף אתה אל תתמה על יוצא דופן שאף על פי שהוא מותר בחולין נעשה בו את המקריבים
כקריבים.

תלמוד לומר: **שור כי יולד** ולא אדם כי יולד.

(ג) **שור או כשב או עז -**

פרט לכלאים.

או עז -

פרט לנדמה.

כי יולד -

פרט ליוצא דופן.

והיה שבעת ימים -

פרט למחוסר זמן.

תחת אמו -

פרט ליתום.

רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר:

נאמר כאן **תחת**,

ונאמר להלן **תחת**,

מה **תחת** אמור כאן, פרט לכלאים וליוצא דופן ולמחוסר זמן וליתום,

אף **תחת** האמור להלן, פרט לכלאים ויוצא דופן ולמחוסר זמן וליתום.

ומה **תחת** האמור להלן, פרט לטריפה,

אף **תחת** האמור כאן, פרט לטריפה.

(ד) רבי יוסי הגלילי אומר:

מה תלמוד לומר: **והיה שבעת ימים תחת אמו?**

לפי שנאמר: **שבעת ימים יהיה עם אמו.**

יכול עד שיהא עם אמו כל שבעה?

תלמוד לומר: **תחת אמו.**

אי תחת אמו, יכול אפילו יצא ממנה כשהיא מתה?

תלמוד לומר: **עם אמו**, הא כיצד?

אפילו נתקיימה לו אמו שעה אחת.

(ה) ומיום השמיני והלאה ירצה -

יכול משמיני ולהלן יהיה מותר ובשמיני עצמו יהיה אסור?

תלמוד לומר: **הבכור ביום השמיני תתנו לי.**

יכול יהיה הבכור מותר בשמיני ומשמיני ולהלן יהיה אסור?

תלמוד לומר במוקדשים: **ומיום השמיני והלאה ירצה.**

אזון אני הבכור יהא מותר בשמיני ובמוקדשים משמיני ולהלן, מנין ליתן את האמור בבכור

במוקדשים ואת האמור במוקדשים בבכור?

תלמוד לומר: **אמו, אמו, לגזירה שוה.**

(ו) ירצה אשה -

לאישים, מנין אף להקדש?

תלמוד לומר: **לקרבן אשה לה'**, לרבות שעיר המשתלח.

[כב, כח]

(ז) מנין לשוחט אותו ואת בנו במוקדשים הרי זה בלא ירצה?

תלמוד לומר: **ירצה לקרבן אשה לה' ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד**, מלמד שהשוחט אותו ואת בנו במוקדשים הרי זה בלא ירצה.

(ח) שור -

ולא חיה.

והלא דין הוא, ומה בהמה שאינה במצוות כיסוי הרי היא במצוות אותו ואת בנו, חיה שהוא במצוות כיסוי אינו דין שיהא במצוות אותו ואת בנו?
תלמוד לומר: **שור** ולא חיה.

(ט) שה -

ולא עופות.

והלא דין הוא, ומה אם בהמה שאינה באם על הבנים הרי הוא במצוות אותו ואת בנו, עוף שהוא באם על הבנים אינו דין שיהיה במצוות אותו ואת בנו?
תלמוד לומר: **שה** ולא עופות.

(י) אילו אומר ושור ושה ובנו, יכול לא יהיה חייב עד שישחוט שניהם ובנו?

תלמוד לומר: **או שה**, או זה או זה.

(יא) יכול יהא אותו ואת בנו נוהג בזכרים כנקבות?

ודין הוא, חייב כאן וחייב באם על הבנים, מה אם על הבן לא עשה בו את הזכרים כנקבות אף כאן לא נעשה בו את הזכרים כנקבות.

(יב) לא, אם אמרת באם על הבנים שלא עשה בו את המזומן כשאינו מזומן, תאמר כאן שעשה את המזומן כשאינו מזומן, הואיל ועשה בו את המזומן כשאינו מזומן יהא אותו ואת בנו נוהג בזכרים כנקבות?

תלמוד לומר: **אותו**, על אחד הוא חייב ואינו חייב על שנים.

פרק ח

(א) אחר שזכינו לדין חייב כאן וחייב באם על הבנים, מה אם על הבן לא עשה בו את הזכרים כנקבות, אף כאן לא נעשה בו את הזכרים כנקבות.

(ב) אם נפשך לומר **אותו ואת בנו** את שבנו כרוך אחריו, יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו.

(ג) אותו ואת בנו -

אין לי אלא אותו ואת בנו, אותו ואת אמו מנין?
תלמוד לומר: **לא תשחטו**, הרי כאן שנים.

(ד) הא כיצד?

את שבא אחד ושחט את הפרה ובא אחר ושחט את אמה. ובא אחר ושחט את בתה, שנים האחרונים חייבים.

אותו ואת בנו -

ולא אותה ואת האחים, כיצד?
חמישה אחים ואחר כך שחט את האם אינו חייב אלא אחת, אבל שחט את האם ואחר כך חמישה אחים חייב על כל אחת ואחת.

(ה) אותו ואת בנו -

ולא אותה ואת אם אמה, כיצד?
שחטה ואת אם אמה שכן הוא רשאי ואחר כך שחט את האמצעי סופג את הארבעים.

סומכוס אומר משום רבי מאיר:

סופג שמונים.
שחטה ואת אמה ואת אם אמה סופג שמונים.

(ו) אותו ואת בנו -

ולא אותה ואת בת בתה, כיצד?
שחטה ואת בת בתה שכן הוא רשאי ואחר כך שחט את האמצעית סופג ארבעים.

סומכוס אומר משום רבי מאיר:

סופג שמונים.
שחטה ואת בתה ואת בת בתה סופג שמונים.

(ז) לא תשחטו -

פרט לשוחט ונתנבלה בידו, לנוחר ולמעקר להביא את השוחט לאכילת גויים ולאכילת כלבים.

(ח) השוחט ונמצית טריפה, השוחט לעיז, השוחט פרת חטאת ושור הנסקל ועגלה ערופה -

ר' מאיר:

מחייב.

ור' שמעון:

פוטר.

השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור משום **אותו ואת בנו**.

(ט) ביום אחד -

ר' מאיר אומר:

יום מיוחד וטעון כרוז.

(י) מיכן אמרו:

בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט, בתה מכרתי לשחוט. אילו הן:

ערב יום טוב האחרון של חג.

וערב יום טוב הראשון של פסח.

וערב עצרת.

וערב ראש השנה.

וכדברי ר' יוסי הגלילי

אף ערב יום הכיפורים בגליל.

אמר ר' יהודה:

אימתי? בזמן שאין לו ריוח אבל יש לו ריוח אינו צריך להודיעו.

ומודה ר' יהודה:

במוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה, שהוא צריך להודיעו שהדבר ידוע ששניהם שוחטים ביום אחד.

(יא) ובארבעה פרקים אילו כופים את הטבח לשחוט בעל כורחו אפילו שור שוה אלף דינרים ואין ללוקח אלא דינר כופים אותו לשחוט, לפיכך אם מת - מת ללוקח, אבל בשאר ימות השנה אינו כן, לפיכך אם מת - מת למוכר מפני שלא משך.

(יב) יום אחד -

האמור **באותו ואת בנו**, היום הולך אחר הלילה, **זו דרש ר' שמעון בן זומא**, לפי שכל הענין שלמעלן ושלמטן אינו מדבר אלא במוקדשים ובמוקדשים הלילה הולך אחר היום. יכול אף לענין אותו ואת בנו יהיה הלילה הולך אחר היום?

נאמר כאן **יום אחד**,
ונאמר להלן במעשה בראשית **יום אחד**,
מה **יום אחד** האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה,
אף **יום אחד** האמור **באותו ואת בנו**, היום הולך אחר הלילה.

פרק ט

[כב, כט-ל]

וכי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו ביום ההוא יאכל -

שאיך תלמוד לומר אלא אם אינו עניין לאכילה תנהו עניין לזביחה, אף תחילת זביחתו לא תהיה אלא על מנת לאכול ליום אחד.

(ב) אין לי אלא תודה, מנין לכל הנאכלים ליום אחד שלא תהא זביחתן אלא על מנת לאכול ליום אחד?

תלמוד לומר: **וכי תזבחו זבח תודה**, וכי תזבחו זבח לרבות זבחים הנאכלים ליום אחד שלא תהא זביחתן אלא על מנת לאכול ליום אחד.

[כב, לא]

(ג) **ושמרתם -**

זו משנה.

ועשיתם -

זו המעשה וכל שאינו במשנה אינו במעשה.

ושמרתם -

את מצוות ה'.

ועשיתם אותם -

ליתן שמירה ועשייה במצות.

אני ה' -

אני נאמן לשלם שכר.

[כב, לב]

(ד) **ולא תחללו -**

שומע אני ממשמע שנאמר **ולא תחללו** אמור קדש וכשהוא אומר **ונקדשתי** מסור את עצמך וקדש שמי.

יכול ביחיד?

תלמוד לומר: **בתוך בני ישראל** המרובים.

(ה) מיכן אמרו:

כל המוסר עצמו על מנת לעשות לו נס אין עושים לו נס, ושלא לעשות לו נס עושין לו נס, שכן מצינו בחנניה מישאל ועזריה שאמרו לנכבדנצר **לא השחין אנחנא על דנא פתגם להתבותך. הן אייתי אלהנא די אנחנא פלחין יכיל לשיזבות מן אתון נורא יקידתא ומן ידך מלכא ישיזיב. והן לא ידיע ליהוי לך מלכא דלא להך לית אנן פלחין ולצלם דדהב דהקמת לא סגדין.**

וכשתפס מריינוס את פפוס ואת לוליינוס אחיו בלדקיא אמר להם: אין אתם מעמך של חנניה מישאל ועזריה יבוא אלהיכם ויציל אתכם מידי.

ואמרו לו: חנניה מישאל ועזריה כשרים היו ונכבדנצר היה הגון שיעשה נס על ידו, אבל אתה מלך רשע אתה ואין אתה הגון שיעשה נס על ידך. ואנו מחייבי מיתה עד לשמים ואם אין אתה הורגינו הרבה מזיקים לפני המקום הרבה דובים הרבה אריות הרבה נמרים הרבה נחשים שרפים הרבה עקרבים שיפגעו בנו אלא סוף שהמקום עתיד לתבוע דמינו מידך. אמרו לא נסע משם עד שבאו עליו דיופלי מרומי והוציאו את מוחו בבקעיות.

[כב, לג]

(ו) המוציא אתכם מארץ מצרים -

על תנאי הוצאתי אתכם מארץ מצרים, על תנאי שתמסרו עצמיכם לקדש את שמי.

להיות לכם לאלהים –

על כרחכם.

אני ה' -

אני נאמן לשלם שכר.

ספרא אמור פרק כג

פרשה ט

[כג, ב]

ומנין שמעברים את השנה על הגליות שגלו ועדין לא הגיעו?

תלמוד לומר: **בני ישראל מועדי ה'**, עשה את המועדות שיעשו אותם כל ישראל.

(ב) הייתה שנה צריכה להתעבר וישבו ונתנו בדבר ועמדו ולא הספיקו לומר מעוברת עד שאירע הדבר, יכול תהא מעוברת?

תלמוד לומר: **אשר תקראו אותם מועדיי**, קראתם אתם מועדיי ואם לאו אינם מועדיי.

[כג, ד]

(ג) לא הייתה השנה צריכה לעבר ועיברוה אנוסים או שוגגים או מוטעים, מנין שהיא מעוברת?
שנאמר: **אשר תקראו אותם במועדם**, אתם אפילו שוגגים אתם אפילו מוטעים אתם אפילו אנוסים, אם קראתם אתם מועדיי ואם לאו אינם מועדיי.

(ד) עיברוה בלילה עברוה משנה לחברתה פחות חודש או יתר חודש, יכול תהא מעוברת?
תלמוד לומר: **אותם אלה הם מועדי**, אין אלה מועדיי.

(ה) ומנין שמעברים את השנה מפני הצורך?
תלמוד לומר: **אלה מועדי ה' מקראי קודש**.

(ו) יכול כשם שמעברים את השנה מפני הצורך כך יעברוה מפני הטומאה?
תלמוד לומר: **אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם, ובחודש הראשון פסח**
אל יצא חודש הראשון בלא פסח.

(ז) ומה עניין שבת לענין מועדות?
אלא ללמד שכל המחלל את המועדות מעלים עליו כאלו חילל את השבתות.
וכל המקיים את המועדות מעלים עליו כאילו קיים את המועדות ואת השבתות.

(ח) ומנין ליום הכיפורים שחל להיות בשבת ושגג ועשה מלאכה מנין שהוא חייב על זה בפני
עצמו ועל זה בפני עצמה?
תלמוד לומר: שבת הוא יום הכיפורים הוא **דברי ר' עקיבא**.

רבי ישמעאל אומר:
אינו חייב אלא אחת.

פרק י

למען הוא מדבר בעיבור שנה וכאן הוא מדבר בקידוש חדש, נראה בעליל או שבאו עדים
והעידו לפניהם ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה, יכול יהיה מקודש?
תלמוד לומר: **אשר תקראו אותם במועדם**, אם קריתם אתם מועדיי ואם לאו אינם מועדיי.

(ב) קידשוהו שלא בעדים, או שבאו העדים והעידו ונמצא זוממים, מנין שהיה מקודש?
תלמוד לומר: **אשר תקראו אותם מועדיי**, אם קריתם אתם מועדיי ואם לאו אינם מועדיי.

(ג) קידשוהו אנוסים או שוגגין או מוטעים, מנין שהוא מקודש?
תלמוד לומר: **אשר תקראו אותם**, אתם אפילו אנוסים אתם אפילו שוגגים, אם קריתם אתם
מועדי ואם לאו אינם מועדיי.

(ד) קידשוהו קודם זמנו או לאחר עיבורו יום אחד, יכול יהיה מקודש?
תלמוד לומר **אותם** אותם **אלה הם מועדי**, ואין אלו מועדי.

(ה) יכול כשם שמעברים את השנה מפני הצורך כך יקדשו את החודש מפני הצורך?
תלמוד לומר: **החודש**, אחר החודש הם הולכים.

(ו) יכול אם הוצרך שני ימים נותנים לו שני ימים?
תלמוד לומר **יום**. אין לו אלא יום אחד בלבד.
ומנין שמחללים את השבת להעיד עליהם?
תלמוד לומר: **אלה מועדי ה'.**

(ז) יכול כשם שמחללים את השבת להעיד עליו כך יחללו את השבת להודיע עליהם שנתקיימו?
תלמוד לומר: **אשר תקראו**, על קריאתם אתה מחלל את השבת ואי אתה מחלל את השבת
להודיע עליהם שנתקיימו.

פרק יא

[כג, ה]

ובחדש הראשון בארבעה עשר יום לחודש בין הערבים -

יכול משתחשך?

תלמוד לומר: **יום**.

אי יום, יכול משתי שעות?

תלמוד לומר: **בין הערבים**.

מה בין הערבים מיוחד משפנה יום, אף יום משפנה יום משש שעות ולמעלה, אף על פי שאין
ראייה לדבר זכר לדבר, **אוי לנו כי פנה יום כי נטו צללי ערב**.

[כג, ו]

(ב) ובחמשה עשר יום לחודש הזה חג המצות -

יום זה טעון מצה ואין חג הסוכות טעון מצה.

והלא דין הוא, ומה אם זה שאין טעון סוכה טעון מצה, זה שטעון סוכה אינו דין שטעון מצה?
תלמוד לומר: **זה**, זה טעון מצה ואין חג הסוכות טעון מצה.

(ג) חג המצות שבעה ימים לה' -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי חג לה'**, שביעי בכלל הזה ולמה יצא?

להקיש אליו אלא מה שביעי רשות אף כולם רשות.

יכול אף לילה הראשון רשות?

תלמוד לומר: עליו תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה.

(ד) אין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מנין?

תלמוד לומר: **בערב תאכלו מצות.**

אם כן למה נאמר: **שבעת ימים מצוות תאכלו?**

מצה נאכלת כל שבעה ויוצא בה ידי חובתנו בפסח יצאו חלות ורקיקי נזיר שאין נאכלים כל שבעה.

(ה) **והקרבתם אשה לה' שבעת ימים -**

מנין אם אין לך פרים הבא אילים ואם אין לך אילים הבא כבשים ואם אין לך בטהרה הבא בטומאה?

תלמוד לומר: **והקרבתם אשה לה' שבעת ימים**, יקריבו אשה לה' מכל מקום.

פרשה י

[כג, י]

כי תבאו -

יכול משבאו לעבר הירדן?

תלמוד לומר: **אל ארץ**, המיוחדת.

(ב) יכול משבאו לעמון ומואב?

תלמוד לומר: **אשר נתן לכם**, לכם ולא עמון ומואב.

(ג) **וקצרתם את קצירה -**

שתהא תחילה לכל הנקצרים.

יכול אף של בית השלחים ושל בית העמקים?

תלמוד לומר: **קצירכם** של כולכם אמרתי ולא של בית השלחים ושל בית העמקים.

(ד) קציר ולא הקטניות.

קצירה -

לא השחת.

רבי יהודה אומר:

אם התחיל עד שלא הביאה שליש קוצר ומאכיל לבהמה ולחיה ולעופות ופטור מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה וחייב במעשרות.

ר' שמעון אומר:

אף משהביאה שליש מתחיל קוצר ומאכיל לבהמה ולחיה ולעופות, פטור מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה וחייב במעשרות.

וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן -
אין מצוות קצירה בכהן.

[כג, יא]

(ה) והניף את העומר לפני ה' -

שלשת שמות יש לו:

עומר,

שבליס,

עומר תנופה.

עומר - שמו לרצונכם אין כופים את הצבור על כורחו.

ממחרת השבת -

מחרת יום טוב יניפנו הכהן, בנין אב לכל התנופות שיהו בכהן.

[כג, יב]

(ו) ועשיתם ביום כבש בן שנתו -

אף על פי שאין עומר.

ועשיתם עומר - אף על פי שאין כבש.

ביום הניפכם -

אין תנופה אלא ביום.

כבש בן שנתו תמים לעולה לה' -

לא שנה למנין עולם.

[כג, יג]

(ז) ומנחתו שני עשרונים סולת בלולה בשמן אשה לה' לריח ניחוח -

הרי זה יצא מכלל כל הכבשים לתן שני עשרונים.

(ח) יכול כשם שנכפלה סולתו כן יכפל יינו?

תלמוד לומר: **יין רביעית.**

יכול לא יכפול יינו שאין היין נבלל עם הסולת, אבל יכפל שמנו שהרי השמן נבלל עם הסולת?

תלמוד לומר: **ונסכו רביעית ההין,** כל נסכיו יהיו רביעית.

[כג, יד]

(ט) אילו אומר **קלי וכרמל לא תאכלו**, יכול אף הקיטניות בכלל?
תלמוד לומר: **לחם**.

אין לי אלא חיטים שקרוים לחם, שנאמר: **ממושבותיכם תביאו לחם תנופה**.
ומניין לרבות שעורים וכוסמים ושיבולת שועל ושיפון?
תלמוד לומר: **וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה**.

(י) **עד הביאכם את קרבן אלהיכם -**

זה העומר, יכול זה הכבש?
צא וראה מה אמור למטה משם הבאת עומר אף כאן עומר, משקרב העומר מוצאים שוקי
ירושלים מלא קמח קלי שלא ברצון חכמים, **דברי רבי מאיר**.

רבי יהודה אומר:

ברצון חכמים היו עושין, משקרב העומר הותר החדש מיד והרחוקים מותרים מחצות היום
ואילך. ולהלן משחרב בית המקדש התקין **רבן יוחנן בן זכאי** שיהא יום הנף כולו אסור.

אמר רבי יהודה:

והלא מן התורה הוא אסור, שנאמר: **עד עצם היום הזה**, מכל מקום הרחוקים מותרים מחצות
היום ולהלן מפני שהם יודעים שאין בית דין מתעצלים בו.

(יא) **חוקת עולם -**

לבית עולמים.

לדורותיכם -

שינהוג הדבר לדורות.

בכל מושבותיכם -

בארץ ובחוצה לארץ.

אמר רבי שמעון:

שלושה דברים תלויים בארץ ונוהגים בארץ ובחוצה לארץ:

החדש, והערלה והכלאים.

החדש - אסור מן התורה בכל מקום.

והערלה - הלכה.

והכלאים - מדברי סופרים.

פרק יב

[כג, טו]

וספרתם לכם -

כל אחד ואחד.

ממחרת השבת -

ממחרת יום טוב.

יכול ממחרת שבת בראשית?

אמר ר' יוסי ברבי יהודה:

כשהוא אומר: **עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום**, כל ספירתם לא יהיה אלא חמישים יום.

(ב) אם אומר את ממחרת שבת בראשית פעמים שאתה מונה חמישים ואחד חמישים ושתיים חמישים ושלוש חמישים וארבעה חמישים וחמשה חמישים וששה, הא מה אני מקיים **ממחרת**

השבת?

ממחרת יום טוב.

(ג) ר' יהודה בן בתירה אומר:

ממחרת השבת -

ממחרת יום טוב.

יכול ממחרת שבת בראשית?

כשהוא אומר **שבעה שבועות תספור לך** ספירה שהיא תלוויה בבית דין, יצאה שבת בראשית שאינה תלוויה בבית דין שספירתה בכל אדם.

(ד) רבי יוסי אומר:

ממחרת השבת -

ממחרת יום טוב.

יכול ממחרת שבת בראשית, וכי נאמר ממחרת שבת בפסח והלא לא נאמר אלא **ממחרת שבת**, והלא כל השנה מליאה שבתות, צא וחשוב מאי זו שבת?

נאמר כאן **ממחרת שבת**,

ונאמר למטה **ממחרת שבת**,

מה **מחרת שבת** האמור למטן **רגל** ותחילת **רגל**,

אף **ממחרת שבת** אמור כאן **רגל** ותחילת **רגל**.

(ה) רבי שמעון בן אלעזר אומר:

כתוב אחד אומר: **ששת ימים תאכל מצות**.

וכתוב אחד אומר: **שבעת ימים מצוות תאכלו**.

הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו?

מצה שאי אתה יכול לאוכלה מן החדש כל שבעה אתה יכול לאכלה שישה מן החדש, הא מה
אני מקיים **ממחרת השבת?**
ממחרת יום טוב.

(ו) מיום הביאכם תספרו -

יכול יקצור ויביא ויספור אימתי שירצה?
תלמוד לומר: **מהחל חרמש בקמה תחל לספור.**
אי מהחל חרמש יכול יקצור ויספור ויביא אימתי שירצה?
תלמוד לומר: **מיום הביאכם תספרו.**
יכול יקצור ביום ויספור ביום ויביא ביום?
תלמוד לומר: **שבע שבתות תמימות תהיינה.**
אימתי הם תמימות?
בזמן שמתחיל מבערב.
יכול יקצור בלילה ויספור בלילה ויביא בלילה?
תלמוד לומר: **מיום הביאכם, אין הבאה אלא ביום, הא כיצד?**
קצירה וספירה בלילה והבאה ביום.

[כג, טז]

(ז) עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום -

זו היא שאמר רבי יוסי ברבי יהודה:
כל ספירתך לא תהיה אלא חמישים יום.

(ח) תספרו חמישים יום -

יכול יספור חמישים ויקדש חמישים ואחד?
תלמוד לומר: **שבע שבתות תמימות תהיינה.**
אי שבע שבתות תמימות תהיינה יכול יספור ארבעים ושמונה ויקדש יום ארבעים ותשעה?
תלמוד לומר: **תספרו חמישים יום, הא כיצד?**
מנה ארבעים ותשעה וקדש יום חמישים כיובל.

(ט) והקרבתם מנחה חדשה לה' -

שתהא חדשה לכל המנחות, אין לי אלא מנחת חטים מנחת שעורים מנין?
כשהיא אומר **וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם, אם אינו עניין**
למנחת חטים תנהו עניין למנחת שעורים.

פרק יג

[כג, יז]

ממושבותיכם -

ולא מחוצה לארץ.

ממושבותיכם -

אף מן העליה

תביאו -

מה שאתה מביא ממקום אחר הרי הוא כזה. מה זה עשרון לחלה, אף מה שאתה מביא ממקום אחר עשרון לחלה.

או מה אילו שני עשרונים אף הללו שני עשרונים?
תלמוד לומר: **תהיינה**. אלו שני עשרונים ואין הללו שני עשרונים.

(ב) לחם תנופה שתיים -

שיהו שוות.

שני עשרונים -

שיהו שוות.

סולת תהיינה חמץ תאפינה -

שאור בודה להם מתוכן ומחמצן **דברי רבי מאיר**.

רבי יהודה אומר:

אף היא אינה מן המובחר אלא מביא את השאור ונותנו לתוך המידה וממלא את המידה. אמר לו: אף היא הייתה חסירה או יתירה.

(ג) ביכורים לה' -

רבי שמעון אומר:

נאמר כאן **ביכורים לה'**.

ונאמר להלן **ביכורים לה'**

מה **בכורים** אמורים כאן **של ציבור**

אף **ביכורים** אמורים **לה'** להלן **משל ציבור**.

אם תאמרו זו משל ציבור והלן משל יחיד?

אמרת לאו, אם זו **ראשית קציר** אין הלן **ביכורים לה'**

ואם הלן **ביכורים לה'** אין זו **ראשית קציר**.

דברים מחוסרים להלן אמרן הכתוב כאן.

[כג, יח]

(ד) והקרבתם על הלחם -

חובה ללחם.

והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה -

כבשים אף על פי שאין לחם, דברי רבי טרפון.

אם כן למה נאמר לחם?

מלמד שלא נתחייבו כבשים עד שנתחייבו בלחם.

(ה) ופר בן בקר אחד ואילים שנים יהיו עולה לה' ומנחתם ונסכיהם אשה לה' ריח ניחוח לה'

—

דבר הכתוב בקצרה.

[כג, יט]

(ו) ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת לה' -

יכול שבעת כבשים ושעיר האמור בחומש הפיקודים, הם שבעת כבשים ושעיר האמור כאן, וכשאתה מגיע לפרים ולאילים אינם הם, אלא אלו קרבו בגלל לחם ואילו קרבו בגלל היום.

(ז) ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים -

שתהיה זביחתן לשם שלמים.

ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים -

אמר רבי שמעון:

על מה שני כבשי עצרת מכפרים?

על טומאת מקדש וקדשיו.

אם כיפר הראשון על מה השני בא ומכפר?

על טומאה שאירע בין זה לזה, אמור מעתה כך היו ישראל צריכים בכל שעה אלא שחיסך הכתוב את ישראל.

[כג, כ]

(ח) והניף הכהן אותם על לחם הביכורים תנופה לפני ה' -

יכול יהיה הלחם מלמטה?

תלמוד לומר: על שני כבשים.

אי על שני כבשים יכול לחם ע"ג כבשים?

תלמוד לומר: על לחם הבכורים.

עדין הדבר צריך מה מצינו בכל מקום הלחם מלמעלה אף כאן הלחם מלמעלה.

רבי יוסי בן משולם אומר:

כבשים על גבי הלחם, ומה אני מקיים על שני כבשים?

להוציא שבעה.

[חנינא בן עכניאי אומר:]

מניח שתי לחם בין ירכותיהם של כבשים ומניף ונמצא מקיים שתי מקראות הללו לחם ע"ג כבשים וכבשים ע"ג לחם.

אמר רבי:

לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה עושין כן, אלא מניח זה בצד זה ומניף].

(ט) קודש לה' לכהן -

לחם אף על פי שאין כבשים, **דברי רי עקיבא**.

רבי שמעון בן ננס אומר:

לא כי אלא כבשים אף על פי שאין לחם.

אמר רבי:

שקול מי מכריע?

אמר לו בן ננס:

אני אכריע, שכן מצינו במדבר ארבעים שנה קרבו כבשים בלא לחם.

(י) אמר רבי שמעון:

הלכה כדברי בן ננס, אבל אין הטעם כדבריו שכל האמור בחומש הפיקודים קרב במדבר והאמור בתורת כוהנים לא קרב במדבר ומשבאו לארץ קרבו אלו ואלו, שנאמר: **כי תבאו והבאתם**.

מפני מה אני אומר יקרבו כבשים בלא לחם?

שהכבשים מתירים את עצמן ולא לחם כבשים, שאין לו מה יתירנו.

[כג, כא]

(יא) וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש.

(יב) ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקוצרך ולקט קצירך לא תלקט -

אמר רבי אוורדימס ברבי יוסי:

וכי מה ראה הכתוב ליתנה באמצע הרגלים פסח ועצרת מיכן וראש השנה ויום הכיפורים מיכן?

אלא ללמד שכל מי שהוא מוציא לקט שכחה ופיאה ומעשר עני מעלים עליו כאילו בית המקדש קיים והוא מקריב קרבנותיו לתוכו. וכל מי שאינו מוציא לקט שכחה ופיאה ומעשר עני מעלים עליו כאילו בית המקדש קיים ואינו מקריב קרבנותיו לתוכו.

פרשה יא

[כג, כד]

בני ישראל מקרא קדש -

ואין הגוים מקרא קדש.

או **בני ישראל**, אין לי אלא בני ישראל, מנין לרבות את הגרים ואת העבדים? תלמוד לומר **יהיה לכם**.

שבתון זכרון תרועה מקרא קדש -

רבי אליעזר אומר:

שבתון -

זו קדוש היום.

מקרא קדש -

קדשיהו.

אמר לו רבי עקיבא:

אינו אומר שבתון אלא שבות, שכן הוא פותח בשביתה ראשון, אלא **זכרון -** אילו הזכרונות.

תרועה - אילו השופרות.

מקרא קדש - זה קדושת היום.

ומנין שיהיה כולל עמה את המלכיות?

תלמוד לומר: **ה' אלהיכם בחודש השביעי**.

(ב) רבי יוסי ברבי יהודה אומר:

מה תלמוד לומר **והיו לכם לזכרון לפני ה' אלהיכם?**

שאין תלמוד לומר אני ה' אלהיכם אלא זה בניין אב כל מקום שאתה אומר זכרונות את סומך לה המלכיות.

(ג) כיצד סדר ברכות?

אומר: **אבות וגבורות וקדושת השם** וכולל **מלכיות** עימהם ואינו תוקע.

קדושת היום ותוקע.

שופרות ותוקע.

ואומר: **עבודה והודאה וברכת כוהנים, דברי רבי יוחנן בן נורי**.

(ד) אמר לו רבי עקיבא:

אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר?
אלא אומר: **אבות וגבורות וקדושת השם** וכולל **מלכיות עם קדושת היום** ותוקע.
זכרונות ותוקע,
שופרות ותוקע.
ואומר: **עבודה והודאה וברכת כהנים.**

(ה) רבי אומר:

עם **המלכיות** אומר **קדושת היום** מה מצינו בכל יום ברביעית, אף כאן ברביעית.

רבן שמלעון בן גמליאל אומר:
קדושת היום עם הזכרונות.

אמר רבן שמעון בן גמליאל:
מה מצינו בכל יום ברביעית אף כאן ברביעית

רשב"ג אומר:

קידוש היום עם זכרונות.

אמר רשב"ג:

מה מצינו בכל יום באמצע אף כאן אומרה באמצע, וכשקידשו את השנה באושה ביום הראשון
עמד **רבי שמעון בנו של ר' יוחנן בן ברוקה** ואמר **כדברי רבי יוחנן בן נורי.**

אמר רבן שמעון בן גמליאל:

לא היינו נוהגים כן ביבנה ביום השני.

עמד **חנניה בנו של רבי יוסי הגלילי** ואמר **כדברי ר' עקיבא.**

אמר רבן שמעון בן גמליאל:

כך היינו נוהגים ביבנה.

(ו) ומניין שהוא בשופר?

תלמוד לומר: **והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש ביום הכיפורים**, שאין

תלמוד לומר: **בחודש השביעי.**

ומה תלמוד לומר: **בחודש השביעי?**

הרי תרועת שביעית כזו, מה זו בשופר אף תרועת ראש השנה בשופר.

(ז) ומניין שהיא פשוטה לפנייה?

תלמוד לומר: **והעברת שופר תרועה.**

ומנין שהיא פשוטה לאחריה?

תלמוד לומר: **תעבירו שופר**.

אין לי אלא ביובל, בראש השנה מניין?

תלמוד לומר: **והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש ביום הכיפורים**, שאין

תלמוד לומר: **בחודש השביעי**.

ומה תלמוד לומר **בחודש השביעי**?

הרי תרועה כל חדש שביעי כזו, מה זו פשוטה לפנייה ופשוטה לאחריה אף תרועת ראש השנה פשוטה לפנייה ופשוטה לאחריה.

(ח) מנין שלוש של שלוש שלוש?

תלמוד לומר: **והעברת שופר תרועה, זכרון תרועה מקרא קודש. יום תרועה יהיה לכם**, מלמד שהם שלוש של שלוש שלוש.

(ט) ומנין ליתן את האמור ביובל בר"ה ואת האמור בר"ה ביובל?

תלמוד לומר: **בחודש השביעי בחודש השביעי לגזרה שווה**.

(י) כיצד סדר תקיעות?

תוקע ומריע ותוקע.

תוקע ומריע ותוקע,

שלוש תקיעות שהם תשע.

שיעור תקיעה כדי תרועה ושיעור תרועה שלושה שברים.

שיעור שופר כדי שיהא תוקע.

פרק יד

[כג, כז-כח]

מקרא קודש יום כיפורים הוא ועניתם את נפשותיכם כי כפורים הוא וכל מלאכה לא תעשו כי כפורים-

שיכול אין לי אלא יום הכיפורים מכפר אלא אם כן עשאו **מקרא קודש**, והתענה ולא עשה בו מלאכה, ומניין אפילו שלא עשאו מקרא קודש ולא נתענה בו ועשה בו מלאכה שהיום מכפר? תלמוד לומר: **יום הכיפורים**.

הוא -

שיכול אין לי יום הכיפורים מכפר אלא עם הקרבנות ועם השעירים, ומניין אף על פי שלא בקרבנות ושלא בשעיר היום מכפר?

תלמוד לומר: **יום הכיפורים הוא**.

יכול יכפר על השבים ועל שאינן שבים?

ודין הוא, חטאת ואשם מכפרים ויום הכיפורים מכפר, מה חטאת ואשם אין מכפרים אלא על השבים, אף יום הכיפורים לא יכפר אלא על השבים.

(ב) לא, אם אמרת באשם וחטאת שאין מכפרים על הזדון כשגגה, תאמר ביום הכיפורים שהוא מכפר על הזדון כשגגה, הואיל והוא מכפר על הזדון כשגגה יכפר על השבים ועל שאינן שבים? תלמוד לומר: **אך**, הא אינו מכפר אלא על השבים.

[כג, כח]

(ג) **וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה** -

הרי זו אזהרה למלאכה.

[כג, כט]

כל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי -

הרי זו עונש למלאכה.

(ד) **כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה** -

הרי זו עונש עינוי.

והאבדתי -

מה תלמוד לומר?

לפי שהוא אומר כרת בכל מקום ואיני יודע מהו, כשהוא אומר **והאבדתי**, לימד על הכרת שאינו אלא אבדן.

ומניין שיום הכיפורים אסור באכילה ובשתייה וברחיצה ובסיכה ובתשמיש המיטה ובנעילת הסנדל?

תלמוד לומר: **שבתון**, שבות.

יכול תהא שבת בראשית אסורה בכולם?

תלמוד לומר: **שבתון הוא לכם ועיניתם**, הוא אסור בכולן ואין שבת בראשית אסור בכולן.

(ה) **ועיניתם את נפשותיכם בתשעה** -

יכול יתחיל ויתענה בתשעה?

תלמוד לומר: **בערב**.

אי בערב יכול משתחשך?

תלמוד לומר: **ועיניתם את נפשותיכם בתשעה**, הא כיצד?

מתחיל ומתענה מבעוד יום שכן מוסיפים מחול על הקודש.

(ו) אין לי אלא מלפניו, מלאחריו מניין?

תלמוד לומר: **מערב ועד ערב**.

אין לי אלא יום הכיפורים, שבת בראשית מניין?

תלמוד לומר: **תשבתו**.

ימים טובים מניין?

תלמוד לומר: **שבתכם**, הא כל שביתה שאתה שובת אתה מוסיף לה בין מלפניה בין מלאחריה.

(ז) יכול יהיו חייבים כרת על התוספות?

תלמוד לומר: **וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתני**, על עצם היום הזה ענוש כרת ואין ענוש כרת על תוספת מלאכה.

(ח) יכול לא יהיו חייבים כרת על תוספת מלאכה אבל יהיו חייבים כרת על תוספת ענוי?

תלמוד לומר: **כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה**, על עצם היום הזה חייבים כרת ואין חייבים כרת על תוספת עינוי.

יכול לא יהיה בכלל עונש אבל יהיה בכלל אזהרה?

תלמוד לומר: **כל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה**. על עצם היום הזה מוזהרים ואין מוזהרים על תוספת מלאכה.

(ט) יכול לא יהיו מוזהרים על תוספת מלאכה אבל יהיו מוזהרים על תוספת עינוי?!

ודין הוא, ומה מלאכה שהיא נוהגת בימים טובים ובשבתות הרי זה מוזהר עליה, עינוי שאין נוהג בשבתות ובימים טובים אינו דין שלא יהיה מוזהר עליה, אבל אזהרה לעינוי ליום עצמו לא שמענו, וכשהוא אומר עונש מלאכה שאין תלמוד לומר שכבר **קל וחומר**.

ומה אם עינוי שאינו נוהג בימים טובים ובשבתות הרי הוא ענוש כרת, מלאכה שהיא נוהגת בימים טובים ובשבתות אינו דין שיהא ענוש ערת, אם כן למה נאמר עונש מלאכה? לתלמוד ממנו אזהרה לעינוי, מה עונש מלאכה לאחר אזהרה אף עונש עינוי לאחר אזהרה.

פרשה יב

[כג, לג-לד]

וידבר ה' אל משה לאמור דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה' -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר **בסוכות תשבו שבעת ימים** ואיני יודע אם שבעה ראשונים אם שבעה אחרנים, כשהוא אומר: **ובחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה'**, הרי שבעה ראשונים ולא שבעה אחרונים.

(ב) **הזה חג הסוכות -**

זה טעון סוכה ואין חג המצוות טעון סוכה.

והלא דין הוא, ומה אם זה שאינו טעון מצה טעון סוכה, חג המצוות שהוא טעון מצה אינו דין שיטעון סוכה?

תלמוד לומר: **הזה חג הסוכות**, זה טעון סוכה ואין חג המצוות טעון סוכה.

(ג) **חג הסוכות שבעת ימים לה' -**

יכול תהיה חגיגה וסוכה לגבוה?

תלמוד לומר: **חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים**.
אי **חג הסוכות תעשה לך**, יכול יהא חגיגה וסוכה להדיוט?
תלמוד לומר: **חג הסוכות שבעת ימים לה'**, הא כיצד?
חגיגה לגבוה וסוכה להדיוט.

[כג, לה]

(ד) **ביום הראשון מקרא קודש** -
קדשהו.

וביום השמיני מקרא קודש -
קדשהו.

במה אתה מקדשהו?
במאכל,
ובמשתה,
ובכסות נקייה.

[כג, לו]

(ה) **וכל מלאכה לא תעשו** -
הרי זה בא ללמד על ימי מועד שהם אסורים במלאכה.

(ו) יכול יהיו אסורים בכל מלאכה?
תלמוד לומר: **הוא**, הוא אסור בכל מלאכה ואין ימי מועד אסורין בכל מלאכה, **דברי רבי יוסי הגלילי**.

[כג, לז]

(ז) **רבי עקיבא אומר**:
מה תלמוד לומר: **אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש**, אם לעניין ימים טובים
כבר ימים טובים אמורים, שנאמר: מלבד שבתות ה' ואומר **ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון**.

אם כן למה נאמר: **אשר תקראו אותם מקראי קודש**?
אלא אילו ימי מועד שאסורים במלאכה.

(ח) יכול יהיו אסורים בכל מלאכת עבודה?
תלמוד לומר: **הוא**, הוא אסור בכל מלאכת עבודה ואין ימי מועד אסורים בכל מלאכת עבודה.

(ט) **להקריב אשה לה' עולה ומנחה** -

אם אין עולה אן מנחה שתקדום עולה למנחה, שאם קדמה מנחה לעולה פסולה.

זבח ונסכים -

אם אין זבח אין נסכים שיקדום זבח לנסכים, שאם קדמו נסכים לזבחים פסולים.

דבר יום ביומו -

מלמד שכל היום כשר למוספין.

ביומו -

עבר זמנו אינו חייב באחריותו.

יכול לא יהיו חייבים באחריות נסכים למחר?

תלמוד לומר: ומנחתם ונסכיהם ביום ומנחתם ונסכיהם למחר.

[כג, לח]

(י) מנין למוספי שבת שיקרבו עם אימורי הרגל?

תלמוד לומר: **מלבד שבתות ה' מלבד מתנותיכם ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבותיכם אשר**

תדרו לה', מה תלמוד לומר?

שיכול אין לי קרב ברגל אלא קרבנות הרגל בלבד, מניין קרבנות היחיד וקרבנות הציבור

ושהוקדשו ברגל שיבואו ברגל?

תלמוד לומר: **מלבד שבתות ה' מלבד מתנותיכם ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבותיכם אשר**

תתנו לה', אילו העופות והמנחות לרבות את כולם שכולם יבואו ברגל.

פרק טו

יכול רשות?

תלמוד לומר: **אלה תעשו לה' במועדיכם**, אם להתיר כבר התיר, אם כן למה נאמר: **אלה**

תעשו לה' במועדיכם?

אלא קבעם חובה שיבואו ברגל כולם.

(ב) יכול באיזה רגל שירצה?

תלמוד לומר: **ובאת שמה והבאתם שמה**, אלא זה רגל ראשון שפגעת בו.

(ג) יכול אם עבר רגל ולא הביא יהיה עובר עליו משום בל תאחר?

תלמוד לומר: **אלה תעשו לה' במועדיכם**, אינו עובר עליו משום בל תאחר, עד שיעברו עליו

רגלי שנה כולה.

רבי שמעון אומר:

שלושה רגלים כסידרן וחג המצוות ראשון.

(ד) כיצד?

נדר לפני הפסח עד שיעברו עליו הפסח והעצרת והחג.
נדר לפני העצרת עד שיעברו עליו העצרת והחג והפסח ועצרת והחג.
נדר לפני החג עד שיעברו עליו החג ופסח ועצרת וחג.

(ה) **בית שמאי אומר**:

יכול יחוג אדם ביום טוב?
תלמוד לומר: **אך** במועד אתה חוגג ואין אתה חוגג ביום טוב.

בית הלל אומר:

יכול יחוג אדם בשבת?
תלמוד לומר: **אך**, ביום טוב אתה חוגג ואין אתה חוגג בשבת.

[כג, לט]

(ו) **באספכם את תבואת הארץ** -

עבר את השנה שתיעשה החג באסיפת הפירות.

[כג, לט]

(ז) יכול באסיפת כל הפירות?

תלמוד לומר: **באספך מגורנד מיקבך**.

מגורנד - ולא כל גורנד.

מיקבך - ולא כל יקבך.

אי באספך מגורנד ומיקבך יכול מקצתם?

תלמוד לומר: **באספכם את תבואת הארץ**, כיצד?

השתדל לעבר את השנה שתעשה את החג באסיפת רוב הפירות.

(ח) **תחוגו את חג ה' שבעת ימים** -

בתשלומים כל שבעה.

ביום הראשון שבתון -

שבות.

וביום השמיני שבתון -

שבות.

פרק טז

ולקחת לכם -

רבי יהודה אומר:

נאמרה כאן לקיחה ונאמרה להלן לקיחה.
מה לקיחה האמורה להלן אגודה,
אף כאן אגודה.

וחכמים אומרים:

אף על פי שאינו אגוד כשר.

[כג, מ]

(ב) ולקחתם לכם -

כל אחד ואחד.

לכם -

משלכם ולא את הגזול.

מיכן אמרו:

אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג בלולבו של חברו אלא אם כן רצה נותנו
מתנה לחבירו וחבירו לחבירו, אפילו הן מאה.
מעשה ברבן גמליאל והזקנים שהיו באים בספינה ולא נמצא לולב כי אם ביד רבן גמליאל
בלבד. ונתנו רבן גמליאל מתנה לרבי יהושע ורבי יהושע לרבי אלעזר בן עזריה ורבי אלעזר בן
עזריה לרבי עקיבא וכולם יצאו ידי חובתם.

(ג) ביום -

ולא בלילה.

ביום הראשון -

ואפילו בשבת.

ביום הראשון -

אין דוחים את השבת אלא על יום טוב ראשון בלבד.

(ד) פרי עץ -

את שטעם עצו דומה לפריו זה **אתרוג**.

בן עזאי אומר:

הדר -

הדר באילנו משנה לחברתה.

(ה) וכפות תמרים -

רבי טרפון אומר:

כפות ואם פרוד יכפתינו.

(ו) וענף עץ עבות -

את שענף עצן דומה לקליעה, זה **הדס**

וערבי נחל -

אין לי אלא של נחל של בעל ושל הרים מנין?

תלמוד לומר: **וערבי נחל**.

אבא שאול אומר:

ערבי נחל – שתיים, ערבה ללולב וערבה למקדש.

(ז) רבי ישמעאל אומר:

פרי עץ הדר - אחד.

וכפות תמרים - אחד.

וענף עץ עבות - שלשה.

וערבי נחל – שתיים, שתי דליות ואחד שאין קטום.

רבי טרפון אומר:

אפילו שלשתם קטומים.

רבי עקיבא אומר:

פרי הדר – אחד.

וכפות תמרים – אחד.

וענף עץ אבות – אחד.

וערבי נחל - אחד.

הא כשם שלולב אחד ואתרוג אחד, כך הדס אחד וערבה אחת.

רבי אלעזר אומר:

יכול אף האתרוג יהיה עימהם בכלל אגוד? וכי נאמר פרי עץ הדר וכפות!!

הא כיצד?

אתרוג לעצמו, הללו אגודה לעצמם.

(ח) ומנין שמעכבים זה את זה?

שנאמר: **ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל**, מלמד שהם מעכבים זה את זה.

(ט) **ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים -**

ולא בגבולים כל שבעה.

ומשחרב בית המקדש התקין **רבן יוחנן בן זכאי** שיהיה לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש. ושיהיה יום הנף כולו אסור.

פרק יז

[כג, מא]

וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים -

לפי שנאמר **שבעת ימים תחוג לה' אלהיך**, יכול יטעון חגיגה כל שבעה? תלמוד לומר: **אותו**, יום אחד בלבד.

(ב) ואם כן למה נאמר: **שבעת ימים?**

בתשלומים כל שבעה.

(ג) ומנין שאם לא חג ביום טוב הראשון של חג חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון?

תלמוד לומר: **בחודש השביעי תחגו אותו**.

יכול אם לא חג ברגל חוגג אחר הרגל?

תלמוד לומר: **תחגו אותו**, במועד אתה חוגג ואי אתה חוגג חוצה לו.

(ד) **בסוכות -**

ולא בסוכה שבתוך הבית,

ולא בסוכה שתחת האילן,

ולא בסוכה שתחת סוכה.

רבי יהודה אומר:

אם אין דיורים בעליונה התחתונה כשרה.

[כג, מב]

תשבו -

אין תשבו אלא כעין תדורו.

מכן אמרו:

אוכל בסכה ושותה בסכה ומטייל בסכה ומעלה כליו בסכה.

ימים -

אין לי ימים, לילדות מנין?

הריני דן, נאמר כאן **שבעה**

ונאמר **שבעה באהל מועד**.

מה **שבעה באהל מועד עשה בהם לילות כימים**,

אף **שבעה האמורים כאן נעשה בהם לילות כימים**.

(ו) או לכך לדרך זה.

נאמר כאן **שבעה**,

ונאמר **שבעה בלולב**,

מה **שבעה אמורים בלולב לא עשה בהם את הלילות כבימים**,

אף **שבעה האמורים כאן לא נעשה בהן את הלילות כבימים**.

(ז) נראה למי דומה?

דנין שבעה שהם תדירים כל היום, משבעה שהם תדירים כל היום ואל יוכיחו שבעה שבלולב

שאינן תדירים כל היום.

(ח) או כלך לדרך זה :

דנין שבעה שהם מנהג לדורות משבעה שהם מנהג לדורות, ואל יוכיחו שבעה שבאהל מועד

שאינן מנהג לדורות?

תלמוד לומר : **תשבו שבעת ימים תשבו שבעת ימים לגזירה שוה**.

מה **תשבו שבעת ימים** שנאמר באהל מועד עשה בהם את הלילות כימים.

אף **תשבו שבעת ימים** אמורים כאן, נעשה בהם את הלילות כימים.

(ט) אזרח -

זה אזרח.

האזרח -

לרבות את הנשים.

כל האזרח -

לרבות את הקטנים.

בישראל -

לרבות גרים ועבדים משוחררים.

(י) ישבו בסוכות -

בסוכות של כל דבר.

שהיה רבי יהודה אומר:

והדין נותן שלא תהא סוכה אלא מארבעת המינים, ומה אם לולב שאינו נוהג בלילות כבימים אינו בא אלא מארבעת המינים, סוכה שהיא נוהגת בלילות כבימים אינו דין שלא תהא אלא מארבעת המינים!?

אמרו לו לרבי יהודה:

כל דין שאתה דן תחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין, הא אם לא מצא מארבעת המינים ישב לו שלא בסוכה, והכתוב אומר: **ישבו בסוכות**, בסוכות של כל דבר.

(יא) וכן עזרא אומר:

ואשר ישמעו ויעבירו קול בכל עריהם ובירושלם לאמר צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות לעשות סוכות ככתוב. למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים.

רבי אליעזר אומר:

סוכות ממש היו.

רבי עקיבא אומר:

בסוכות -

ענני כבוד היו.

[כג, מג]

בהוציא אותם מארץ מצרים -

מלמד שאף הסוכה זכר ליציאת מצרים.

[כג, לד]

(יב) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל -

מלמד שהיה משה אומר להם לישראל הלכות הפסח בפסח והלכות עצרת בעצרת והלכות החג בחג בלשון שהיה שומע בו בלשון הוא אומר להם לישראל וכל פרשיות נאמרו בענין אחד.

רבי יוסי הגלילי אומר:

מועדי ה' -

נאמרו ולא נאמרה שבת בראשית עימהם.

בן עזאי אומר:

נאמרו **מועדי ה'** ולא נאמרה פרשת נדרים עימהם.

(יג) רבי אומר:

מה תלמוד לומר: **וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל?**

לפי שלא למדנו אלא על הפסח ועל התמיד שידחו את השבת שנאמר בהם: **במועדי** ושאר כל קרבנות הצבור מניין?

שנאמר: **אלה תעשו לה' במועדיכם.**

לעומר ולקרב עמו ולשתי הלחם ולקרב עימהם ולא שמענו וכשהוא אומר **וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל**, קבע מועד לכולם.

ספרא לאמור פרק כד

פרשה יג

[כד, ב]

צו -

אין צו אלא זירוז מיד ולדורות.

אמר ר' שמעון:

ביותר כל מקום שיש בו חסרון כיס.

ויקחו אליך -

אתה נזכר לדבר.

שמן זית -

ולא שמן שומשמין ולא שמן אגוזים ולא שמן צנונות שמן זית מזיתו.

מיכן אמרו: שלושה זיתים ובו שלושה שמנים:

הזית הראשון מגרגרו בראש הזית וכנוסן לתוך הבד וטוחנו בריחים ונותנם בסלים וטוענם בקורה. והיוצא מהם ראשון פירקם וטוחנם, שנייה היוצא מהם שני וחזר וטוחן זה שלישי. הראשון למנורה. והשאר למנחות.

(ב) הזית השני מגרגרו בראש הגג וכונסו לתוך הבד וטוחנו בריחיים ונותנו בסלים והיוצא מהם ראשון פורקן וטוחנן שנייה וטוענן בקורה היוצא מהם שני. חזר וטחן וטען זה שלישי. הראשון למנורה והשאר למנחות.

(ג) הזית השלישי עוטנו בבית הבד עד שילקה ומעלהו ועושהו תמרה בראש הגג כונסן לבית וטוחנן בריחים ונותנן בסלים, היוצא מהם ראשון, פורקן וטוחנן שנית וטענן בקורה היוצא מהם שני. חזר וטחן וטען זה שלישי, הראשון למנורה והשאר למנחות.

(ד) רבי יהודה אומר:

לא היה טוחנן בריחים אלא כותשן במכתשת ולא היה טוענן בקורה אלא באבנים. ולא היה נונם בתוך הסל אלא סביבות הסל נותנן וקודח מתוך הסל.

(ה) הראשון שבראשון אין למעלה הימנו.

השני שבראשון והראשון שבשני שווין.

השלישי שבראשון והשני שבשני והראשון שבשלישי שוים.

השלישי שבשני והשני שבשלישי שוים.

השלישי שבשלישי אין למטה הימנו.

(ו) זך -

שיהא נקי.

כתית -

רבי יהודה אומר:

אינו אומר כתית אלא כתוש.

יכול לא יהיה כתית כשר למנחות, וכשהוא אומר **עשרון סולת בלול בשמן כתית רביעית ההין** לימד על הכתית שהוא כשר למנחות.

(ז) להעלות נר -

שתהא שלהבת עולה.

להעלות נר -

שתהא נר המערבי דולק תדיר שממנו יהיה מתחיל ובו יהא מסיים ובשעה שאחיו הכהנים

נכנסים להשתחוות הוא היה מקדים לפניהם, כיצד?

נכנס ומצא שתי נרות מזרחיות דולקים מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק שממנו

מדליקים את המנורה בין הערבים. מצאו שכבה מדשנו ומדליקו ממזבח העולה.

תמיד -

אף בשבת

תמיד - אף בטומאה.

[כד, ג]

(ח) מחוץ לפרוכת העדות -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר **וישם את המנורה באהל מועד נוכח השולחן**, ואינו יודע אם סמוכה לפרוכת ואם סמוכה לפתח, וכשהוא אומר **מחוץ לפרוכת העדות באהל מועד**, מלמד שהיא סמוכה לפרוכת יותר מן הפתח.

(ט) העדות -

עדות לכל באי העולם שהשכינה בישראל וכי צריכים לנר. והלא כל ארבעים שנה שעשו ישראל במדבר לא צרכו לנר, שנאמר: **כי ענן ה' על המשכן ואש תהיה לילה בו** אם כן למה נאמר

העדות?

עדות לכל באי העולם שהשכינה בישראל.

(י) יערוך אותו אהרן ובניו -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות**, יכול יהיה כוהן אחד נכנס בשבעה נרות? תלמוד לומר: **להעלות נר תמיד**.

יכול לא יהיה כוהן אחד נכנס בשבעת נרות אבל יהיו שבעה כוהנים נכנסים בשבעה נרות? תלמוד לומר: **יערוך אותו אהרן ובניו**, הא אהרן ובניו אינן עורכים אלא אחד.

(יא) מערב ועד בוקר -

תן להם מידתן שיהו דולקים מערב ועד בוקר ושלא תהיה להם עבודה מערב ועד בוקר אלא הם.

תמיד -

אף בשבת.

תמיד - אף בטומאה.

[כד, ד]

(יב) על המנורה הטהורה -

על טהרה של מנורה שלא יסמכם בקיסמים ובצורות.

יערוך את הנרות לפני ה' -

שלא יתקן מבחוץ ויכניס.

תמיד -

אף בשבת.

תמיד - אף בטומאה.

פרק יח

[כד, ה]

סולת ואפית אותה -

מנין אף חיטים יקח?

תלמוד לומר: **ולקחת סולת**.

יכול אף שאר מנחות נלקחות חיטים?

תלמוד לומר: **אותה**

זו נלקחת חיטים ואין שאר מנחות נלקחת חיטים.

(ב) שתיים עשרה חלות -

שיהו שוות.

שני עשרונים –

שיהו שוים.

החלה האחת -

כל לישתה ועריכתה לא יהיו אלא אחת, אתה יכול אף שתי הלחם לישתן ועריכתן אחת אחת?

תלמוד לומר: **יהיה החלה האחת**.

[כד, ו]

ומניין שירדו לתנור **שתיים** שתיים?

תלמוד לומר: **ושמת אותם**.

יכול אף שתי הלחם ירדו לתנור שתיהם?

תלמוד לומר: **אותם**.

ושמת אותם -

לטפוס, ושלשה טפוסים היו שם ונותנם לטפוס כשהם בצק ובתנור היה להם טפוס. וכשהוא

רודם נותנם לטפוס כדי שלא יתקלקל.

(ג) שתיים מערכות -

יכול שמנה וארבעה?

תלמוד לומר: **שש המערכת**.

אי שש המערכת יכול שש ושש?

תלמוד לומר: **שתיים עשרה**.

אי שתיים עשרה יכול ארבע ארבע וארבע?

תלמוד לומר: **שתים המערכות ושש המערכות**, הא עד שיאמרו שלושה כתובים ואם לאו לא שמענו.

(ד) על השולחן הטהור -

על הטהרו של שולחן, שלא יהו הסניפים מגביהים את הלחם מעל גבי השולחן.

מיכן אמרו:

ארבעה סניפים של זהב היו שם מפוצלים מראשיהם שהיו סמוכים בהם שנים לסדר זה ושנים לסדר זה ועשרים ושמונה קנים בחצי קנה חלול ארבעה עשר לסדר זה וארבעה עשר לסדר זה.

[כד, ז]

(ה) ונתת על המערכת -

יכול מערכת אחת?

הריני דן, נאמר כאן **מערכת**,

ונאמר להלן **מערכת**,

מה **מערכת** אמור להלן תופס **שתים מערכות**,

אף **מערכת** האמור כאן תופס **שתים מערכות**.

[כד, ז]

(ו) לבונה זכה -

שתהא ברורה.

והיתה ללחם -

חובה ללחם.

והיתה ללחם -

מלמד שהיתה מעכבת ומפגלת ופוסלת את הלחם.

והיתה ללחם -

אינה על גבי לחם אלא נותנה לשני בזיכים שיש להם שולים ונותנם על גבי השלחן, כדי שלא יבצעו את הלחם.

(ז) לאזכרה -

רבי שמעון אומר:

נאמרה כאן **אזכרה**,

ונאמרה להלן **אזכרה**,

מה אזכרה האמורה להלן **מלא הקומץ**,

אף כאן **מלא הקומץ**, מלמד שהיא טעונה שני קמצים, מלא הקומץ לסדר הזה ומלא הקומץ לסדר הזה.

[כד, ח]

(ח) ביום השבת ביום השבת -

עורך חדשה ובשבת יקטיר ישנה.

יערכנו -

אין עורך עמו קנים בשבת אלא נכנס מערב שבת ושומטם ונותנם לאורכו של שולחן. כל הכלים שהיו במקדש אורכן לאורכו של בית, חוץ מן הארון.

(ט) ואחר שבת היה נכנס וסודר שלשה, תחת כל אחת ואחת ושנים תחת העליונה, לפי שאין עליהם משאוי.

מאת בני ישראל -

מרצון בני ישראל.

ברית עולם -

ממי שהברית שלו.

[כד, ט]

(י) והייתה לאהרן ולבניו ואכלוהו במקום קדוש -

מלמד שאכילתה במקום קדוש.

אין לי אלא אכילתה במקום קדוש, מניין אף לישתה ועריכתה במקום קדוש?

תלמוד לומר: **והיתה.**

יכול אף שתי הלחם לישתם ועריכתם במקום קדוש?

תלמוד לומר: **כי קודש קדשים.**

רבי יהודה אומר:

כל מעשיהם בפנים.

ר' שמעון אומר:

לעולם הוי רגיל לומר **שתי הלחם ולחם הפנים** כשרות בעזרה וכשרות בבי פני.

(יא) הוא -

שאם נפרסה אחת מהם כולם פסולות לו.

יכול לו לבדו?

תלמוד לומר: **ולבניו**.
אי לבניו יכול לבניו ולא לו?
תלמוד לומר: **ולבניו**.

לאהרן -

הכיצד?

לאהרן שלא במחלוקת,

ולבניו במחלוקת.

מה אהרן כוהן גדול אוכל שלא במחלוקת, אף בניו כוהנים גדולים אוכלים שלא במחלוקת.

מאשי ה' -

אין להם אלא לאחר מתנות האישים.

חוק עולם -

לבית עולמים.

פרשה יד

[כד, י]

ויצא בן אשה ישראלית -

מנין יצא?

מבית דינו של משה, שבא ליטע אהלו בתוך מחנה דן.

אמרו לו: מה טיבך ליטע בתוך מחנה דן?

אמר להן: מבנות דן אני.

אמרו לו: הכתוב אומר **איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל**.

נכנס לבית דינו של משה ויצא מחויב ועמד וגידף.

והוא בן איש מצרי -

אף על פי שלא היו ממזרים באותה השעה הוא היה כממזר.

בתוך בני ישראל -

מלמד שנתגייר.

וינצו במחנה -

על עיסקי מחנה.

בן הישראלית ואיש הישראלי -

זה שכנגדו.

[כד, יא]

(ב) ויקוב בן האשה הישראלית את השם -

זה שם המפורש ששמע מסיני.

ויקלל -

אינו אומר ויברך כענין שנאמר: **ברך נבות אלוהים ומלך, אלא ויקלל -** מלמד שאינן הורגים בכינוי.

(ג) אמר רבי יהושע בן קרחה:

בכל יום דנין את העדים בכינוי, יכה יוסה את יוסה נגמר הדין לא היו הורגים בכינוי אלא מוציאים את כל אדם לחוץ ושואלים את הגדול שבהם ואומרים לו: אמור מה ששמעת בפירוש והוא אומר. והדיינים עומדים על רגליהם וקורעים ולא מאחים. והשני אומר אף אני כמוהו, ואין העדים צריכים ליקרע שכבר קרעו משעה ששמעו.

(ד) ויביאו אותו אל משה -

ולא הביאו המקושש עמו.

ושם אמו שולמית בת דברי למטה דן -

גנאי הוא לו וגנאי לאמו וגנאי למשפחתו וגנאי לשבטו שיצא ממנו. וכנגדו אתה אומר: **ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש וחושב -** שבח הוא לו ושבח לאביו ושבח למשפחתו ושבח לשבטו שיצא ממנו.

[כד, יב]

(ה) ויניחוהו במשמר -

ולא הניחו המקושש עמו ושניהם היו בפרק אחד ויודעים היו במקושש שהוא חייב מיתה שנאמר: **מחלליה מות יומת.** אבל לא היו יודעים באיזו מיתה ימות, שנאמר: **כי לא פורש מה יעשה לו.**

וכן הוא אומר: **לפרוש להם על פי ה',** מלמד שלא היו יודעים אם חייב מיתה אם לאו.

פרק יט

[כד, יג-יד]

וידבר ה' אל משה לאמור. הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה -

מלמד שבית דין מבפנים ובית הסקילה מבחוץ.

וסמכו השומעים את ידיהם -

אילו העדים.

כל השומעים -

אילו הדיינים.

את ידיהם -

ידי כל אחד ואחד.

(ב) ידיהם על ראשו -

סומכים ידיהם עליו אומרים לו: **דמך בראשך שאתה גרמת לכך**.

(ג) ורגמו אותו -

ולא כסותו.

כל העדה -

וכי כל העדה רוגמתו, אם כן למה נאמר **העדה?**

אילו עדים במעמד כל העדה.

יכול הוראת שעה הייתה?

תלמוד לומר: **ואל בני ישראל תדבר לאמר**, יהי מנהג לדורות.

[כד, טו]

(ד) איש -

מה תלמוד לומר **איש?**

להביא את העכו"ם שיהו נהרגים על קללת השם כישראל, אבל אינן נהרגים אלא בסייף שלא

נתנה מיתה לבני נח. אלא דין הרג בלבד.

(ה) כי יקלל אלהיו -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **ונוקב שם ה' מות יומת**, שיכול אין לי חייבים מיתה אלא על שם המיוחד בלבד,

מנין לרבות את הכינויים?

תלמוד לומר: **כי יקלל אלהיו דברי רבי מאיר**.

וחכמים אומרים:

על שם המיוחד במיתה. ועל שאר כל הכינויים באזהרה.

(ו) ונשא חטאו -

ר' יהודה אומר:

נאמר כאן **נשיאת חטא**.
ונאמרה להלן **נשיאת חטא**.
מה **נשיאת חטא** אמור להלן **כרת**,
אף כאן **כרת**.

[כד, טז]

(ז) ונוקב שם ה' מות יומת רגום ירגמו בו כל העדה -
יהיו כל העדה כבעלי דבב לו.

גר -

זה הגר.

כגר -

לרבות נשי גרים.

אזרח -

זה אזרח.

כאזרח -

לרבות נשי אזרחים.

בנוקבו שם יומת -

אמר ר' מנחם ברבי יוסי:

להביא את המקלל אביו ואמו שלא יהיה חייב עד שיקללם בשם.

פרק כ

[כד, יז]

ואיש כי יכה -

אין לי אלא מכה איש, אשה מכה מנין?

תלמוד לומר: **מכה**, בין איש בין אשה.

אין לי אלא שהכה את האיש הכה את האשה מנין, ואת הקטן מנין?

תלמוד לומר: **כי יכה נפש** בין איש בין אשה בין קטן.

יכול אפילו הכה את הנפלים יהא חייב?

תלמוד לומר: **איש**, מה איש מיוחד שהוא בן קיימא יצאו נפלים שאינן בני קיימא.

כי יכה כל נפש -

[עד שיכה כל נפשו] להביא את שהכה ויש בו כדי להמית ובא אחר והמית הרי זה חייב.

[כד, יח]

(ב) אילו אמר: **מכה נפש בהמה ישלם** הייתי אומר מכה אדם ישלם בהמה וכשהוא אומר: **ישלמנה** בבהמה עסקתי.

[כד, יט]

(ג) **ואיש כי יתן מום בעמיתו -**

אין לי אלא בזמן שנתן בו מום, מנין צרב באוזנו, תלש בשערו, רקק והגיע בו הרוק, והעביר טלית ממנו, ופרע ראשה של אשה בשוק?
תלמוד לומר: **כאשר עשה כאשר עשה כן יעשה לו.**

(ד) ומנין הכהו כלאחר ידו בלוח ובפנקס ובטימסמירין שבידו?
תלמוד לומר: **כאשר עשה.**

(ה) מנין אחזו והעמידו בחמה ונשתרב, בצינה ונצטנן, השיך בו את הכלב, השיך בו הנחש?
תלמוד לומר: **עשה.**

(ו) יכול אפילו אמר לו המתן לי כאן בחמה ונשתרב, בצינה ונצטנן, שיסה בו את הכלב, שיסה בו את הנחש?
תלמוד לומר: **מום.**
מה ראית לרבות את אילו ולהוציא את אילו?
אחר שריבה הכתוב מיעט, מרבה אני את אילו שהם מעשה ביד ומוציא אני את אילו שאין מעשה ביד.

[כד, כא]

(ז) יכול סימא את עינו, יסמא את עינו, קיטע את ידו, יקטע את ידו, שיבר את רגלו, ישבר את רגלו?

תלמוד לומר: **מכה בהמה מכה אדם,**

מה **מכה בהמה בתשלומים**

אף **מכה אדם בתשלומים.**

אם נפשך לומר: **לא תקחו כופר לנפש רוצח,** לרוצח אין את נוטל כופר, נוטל את לאיברים כופר.

(ח) **מכה בהמה מכה אדם -**

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **מכה אביו ואמו,** יכול לא יהיה חייב עד שיכה שניהם כאחת?

תלמוד לומר: **ומכה אדם** אפילו אחד מהם.

יכול אפילו הכהו ולא עשה בו חבורה יהא חייב?

תלמוד לומר: **מכה בהמה ומכה אדם**, מה מכה בהמה עד שיעשה בה חבורה, אף מכה אדם עד שיעשה בו חבורה.

יכול אפילו הכהו לאחר מיתה יהא חייב?

תלמוד לומר: **מכה בהמה ומכה אדם**, מה מכה בהמה בחייה אף מכה אדם בחייו.

[כד, כב]

(ט) **משפט אחד יהיה לכם -**

כמשפט דיני נפשות דיני ממונות,

מה דיני **נפשות בדרישה ובחקירה**,

אף דיני **ממונות בדרישה ובחקירה**.

אי מה דיני **נפשות בעשרים ושלושה**,

אף דיני **ממונות בעשרים ושלושה?**

תלמוד לומר: **עין תחת עין**, ריבה.

[כד, כג]

(י) **וידבר משה אל בני ישראל הוציאו את המקל אל מחוץ למחנה -**

זה הוא שאמר מלמד שבית דין מבפנים ובית הסקילה מבחוץ.

וירגמו אותו -

ולא כסותו.

אבן -

מלמד שאם מת באבן אחת יצא.

ובני ישראל עשו כאשר ציווה ה' את משה -

אף לסמיכה אף לדחייה אף לתלייה אף ללא תלין נבלתו על העץ.

ספרא לפרשת בהר

פרק כה

פרשה א

[כה, א]

וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר -

מה עניין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצוות נאמרו מסיני?

אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולם נאמרו כללותיהם ודקדוקיהם מסיני.

[כה, ב-ג]

(ב) כי תבאו -

יכול משבאו לעבר הירדן?

תלמוד לומר: **אל הארץ**, ארץ המיוחדת.

יכול משבאו לעמון ומואב?

תלמוד לומר: **אשר אני נותן לכם**, ולא עמון ומואב.

מניין אתה אומר כבשו אבל חלקו חלקו למשפחות ולא חילקו לבתי אבות, חלקו לבתי אבות

ואין כל אחד ואחד מכיר את חלקו, יכול יהו חייבים בשמיטה?

תלמוד לומר: **שדך**, שיהא כל אחד ואחד מכיר שדהו.

כרמך -

שיהיה כל אחד ואחד מכיר את כרמו.

(ג) נמצאת אתה אומר כיון שעברו ישראל את הירדן נתחייבו:

בחלה ובערלה ובחדש,

הגיע שישה עשר בניסן נתחייבו **בעומר**,

שהו חמישים יום נתחייבו **בשתי הלחם**,

לארבע עשרה שנה נתחייבו **במעשרות**,

התחילו מונים לשמיטה לעשרים ואחת עשו **שמיטה**,

לששים וארבע עשו **יובל**.

[כה, ג-ד]

(ד) ושבתה הארץ -

יכול מלחפור בורות ושיחים ומערות ומלתקן את המקוואות?

תלמוד לומר: **שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור**.

אין לי אלא לזרע ולזמיר לחריש לעידור לניכוש ולכיסוח ולביקוע מנין?

תלמוד לומר: **שדך לא וכרמך לא**, כל מלאכה שבשדך ובכרמך.

(ה) ומנין שאין מזבלים ואין מפרקים ואין מעשנים בעלים ואין מאבקים?

תלמוד לומר: **שדך לא**.

ומנין שאין מקרסמים ואין מזרדים ואין מפסלים באילנות?

תלמוד לומר: **כרמך לא**.

(ו) או **שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור**, יכול לא יקשקש תחת הזיתים ולא ימלא את הנקעים

שתחת הזיתים ולא יעשה עוגיות בין אילן לחבירו?

תלמוד לומר: **שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור**, הזרע והזמיר בכלל היו ולמה יצאו?
להקיש להם.

מה זרע וזמיר מיוחדים שהם עבודה בארץ ובאילן, אף אין לי אלא דבר שהוא עבודה בארץ
ובאילן.

יכול אף שנת היובל תהיה עולה למנין שבוע?

תלמוד לומר: **שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך**, שני זרעים עולות ממנין שני
שבוע ואין שנת היובל עולה למנין שני שבוע.

(ז) מנין לאורז ולדוחן ולפרגוס ולשומשמים שהשרישו לפני ראש השנה כונסן אתה בשביעית?
תלמוד לומר: **ואספת את תבואתה**, בשביעית.

(ח) יכול אף על פי שלא השרישו?

תלמוד לומר: **שש שנים תזרע שדך ואספת**, שישה זרעים ושישה אסופים, לא שישה זרעים
ושבעה אסופים.

(ט) ר' יונתן בן יוסף אומר:

מניין לתבואה שהביאה שליש לפני ראש השנה כונסה אתה בשביעית?
תלמוד לומר: **ואספת את תבואתה**, משהביאה שליש.

פרק א

[כה, ד]

(א) ומנין לשלשים יום לפני ראש השנה הרי הן ככל השנה?
תלמוד לומר: **ובשנה השביעית שבתון יהיה לארץ.**

מיכן אמרו:

בנות שוח שביעית שלהם שנייה מפני שהם עושות לשלש שנים.

ר' יהודה אומר:

הפרסיות שביעית שלהם מוצאי שביעית שהם עושות לשתי שנים.
אמרו לו: לא אמרו אלא בבנות שוח.

שבת לה' -

כשם שנאמר **בשבת בראשית שבת לה'**,

כך נאמר **בשביעית שבת לה'.**

שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור -

כל מלאכה שבשדך וכל מלאכה שבכרמך.

[כה, ה]

(ג) את ספיה קצירך לא תקצור -

מיכן סמכו חכמים על הספחים שיהו אסורים בשביעית.

ואת ענבי נזיריך לא תבצור -

מן השמור בארץ אין אתה בוצר, אבל אתה בוצר מן המפוקר.

לא תבצור -

לא תבצור כדרך הבוצרים.

מיכן אמרו:

תאנים של שביעית אין קוצים אתה במוקצה, אבל קוצה אתה בחורבה.

אין דורכים ענבים בגת, אבל דורכים בעריבה.

אין עושים זיתים בבד ובקוטב, אבל כותש ומכניס לבדידה.

ר' שמעון אומר:

אף טוחן הוא בבד ומכניס לבדידה.

(ד) שבתון יהיה לארץ -

כיון שיצת שביעית אף על פי שפירותיה שמיטה מותר את לעשות מלאכה בגופו של אילן אבל

פירותיו אסורים עד חמישה עשר בשבט.

[כה, ו]

(ה) והיתה שבת הארץ לכם -

מן השבות בארץ אתה אוכל ואין אתה אוכל מן המשומר.

מיכן אמרו:

שדה שנטייבה,

בית שמאי אומרים:

אין אוכלים פירותיה בשביעית.

ובית הלל אומרים:

אוכלים.

בית שמאי אומרים:

אין אוכלים פירות שביעית בטובה.

ובית הילל אומרים:

בטובה ושלא בטובה.

רבי יהודה אומר:

חילוף הדברים זה מקולי בית שמאי ומחומרי בית הילל.

(ו) לכס -

ולא לאחרים.

לאוכלה -

ולא להביא ממנה מנחות, ולא להביא נסכים ממנה.

לך לעבדך ולאמתך -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר **ובשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך**, שיכול אין לי פירות שביעית

נאכלים אלא לעניים בלבד, מניין אף לעשירים?

תלמוד לומר: **לך ולעבדך ולאמתך**, הרי בעלים עשירים אמורים, עבדים ושפחות אמורים.

אם כן למה נאמר: **ואכלו אביוני עמך?**

העניים אוכלים אחר הביעור ולא עשירים, **דברי רבי יהודה**.

ר' יוסי אומר:

אחד עניים ואחד עשירים אוכלים אחר הביעור.

(ז) דבר אחר:

ואכלו אביוני עמך -

הראוי לאדם לאדם. והראוי לבהמה לבהמה.

ולשכירך ולתושבך -

מן העכו"ם.

הגרים עמך -

לרבות את האכסניא.

[כה, ז]

(ח) ולבהמתך ולחיה -

מה תלמוד לומר?

ומה אם חיה שאינה ברשותך הרי היא אוכלת, בהמה שהיא ברשותך אינו דין שתאכל! אילו כן הייתי אומר, יכנוס לבהמה ותהא אוכלת לעולם, מה אני מקיים ביעור פירות שביעית בפירות אדם, אבל בהמה תהיה אוכלת לעולם. וכשהוא אומר: **ולבהמתך ולחיה, מקיש** בהמה לחיה, כל זמן שחיה אוכלת בשדה בהמה אוכלת בבית, כלה לחיה שבשדה כלה לבהמתך שבבית.

(ט) אשר בארצך -

מה שבארצך אוכלים לא מה שהוציא עקילס לעבדיו לפנדוס.

אמר ר' שמעון:

שמעתי בפירוש שמוציאים לסוריא ואין מוציאים לחוצה לארץ.

(י) תהיה -

אף להדלקת הנר אף לצבוע בה צבע.

כל תבואתה -

מלמד שאין נאכלת אלא תבואה.

מיכן אמרו:

מאימתי אוכלים פירות האילן בשביעית? הפגים משהזריחו אוכל בהם פיתו בשדה, ביחלו כונס לתוך ביתו.

(יא) וכן כיוצא בהם בשאר שני שבוע חייבים במעשרות. הבוסר משיגרע אוכל בו פיתו בשדה, הבאיש כונס לתוך ביתו. וכן כיוצא בו בשאר שני שבוע חייבים במעשרות זיתים כל זמן שהם עושים שלשת לוגים לסאה.

(יב) הכניסו רביעית לסאה פוצע ואוכל בשדה. הכניסו חצי לוג כותש וסך בשדה. הכניסו שליש כותש בשדה וכונס לתוך ביתו. וכן כיוצא בהם בשאר שני שבוע חייבים במעשרות ושאר כל פירות האילן אין את רשאי לכבוש מהם ולשלוך מהם ולא לאכול מפניהם אלא כעונתן למעשרות כך עונתן לשביעית. לאכול ולא לעשות ממנה זלפין. ולא לעשות ממנה מלוגמא. ולא לעשות ממנה איספלנית. ולא לעשות ממנה אפיקטוזין.

פרשה ב

[כה, ח]

וספרת לך -

בבית דין.

שבע שבתות -

יכול שבע שבתות ימים?

תלמוד לומר: **שבע שבתות שנים**.

אי שבע שבתות שנים, יכול יספור שבע שמיטים זו אחר זו ויעשה יובל?

תלמוד לומר: **שבע שנים** - שבע פעמים, הא עד שנאמרו שני כתובים הללו ואם לאו לא שמענו.

(ב) ומניין שיספור לשני שבוע?

תלמוד לומר: **והיו לך ימי שבע שבתות השנים**.

מנין שיספור לשני יובל?

תלמוד לומר: **והיו לך תשע וארבעים שנה**.

מניין עשה שביעית אף על פי שאין יובל?

תלמוד לומר: **והיו לך שבע שבתות שנים**.

ומנין עשה יובל אף על פי שאין שביעית?

תלמוד לומר: **תשע וארבעים שנה, דברי ר' יהודה**.

וחכמים אומרים:

שביעית נוהגת אף על פי שאין יובל, והיובל אינו נוהג אלא אם כן יש עמו שביעית.

[כה, ט]

(ג) ומנין שהיא בשופר?

תלמוד לומר: **והעברת שופר**.

אין לי אלא ביובל, בראש השנה מניין?

תלמוד לומר: **והעברת שופר תרועה בעשור לחודש ביום הכיפורים**, שאין תלמוד לומר בחודש

השביעי, ומה תלמוד לומר **בחודש השביעי**?

הרי תרועת שביעי כזו, מה זו בשופר אף תרועת ראש השנה כזו.

(ד) ומנין שהיא פשוטה לפניה?

תלמוד לומר: **והעברת שופר תרועה**.

ומנין שפשוטה לאחריה?

תלמוד לומר: **תעבירו שופר**.

אין לי אלא ביובל, בראש השנה מניין?

תלמוד לומר: **והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש ביום הכיפורים**, שאין

תלמוד לומר בחודש השביעי. ומה תלמוד לומר **בחודש השביעי**?

שתהא תרועת שביעי כזו, מה זו פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה, אף תרועת ראש השנה פשוטה

לפניה ופשוטה לאחריה.

(ה) ביום -

ולא בלילה.

ביום הכיפורים -

אפילו בשבת.

תעבירו שופר בכל ארצכם -

מלמד שכל יחיד חייב.

יכול אף תרועת ראש השנה תהיה דוחה את השבת?

תלמוד לומר: **בכל ארצכם והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש ביום**

הכיפורים, שאין תלמוד לומר **בעשור לחודש ביום הכיפורים**, ממשמע שנאמר: **ביום**

הכיפורים איני יודע שהוא יום הכיפורים בעשור לחודש!?

אם כן למה נאמר: **בעשור לחודש?**

אלא בעשור לחודש דוחה את השבת בכל ארצכם ואין תרועת ראש השנה דוחה שבת בכל

ארצכם אלא בבית דין בלבד.

פרק ב

[כה, י]

(א) וקדשתם את שנת החמשים -

שנה, מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **בעשור לחודש** שיכול אין לי שנה מתקדשת אלא בעשור לחודש, וכשהוא אומר

וקדשתם את שנת החמשים שנה, מלמד שהיא מקודשת מראש השנה.

אמר רבי יוחנן בן ברוקה:

לא היו עבדים משועבדים [ולא] נפטרים לבתיהם ולא שדות חוזרות לבעליהם אלא אוכלים

ושותים ושמחים ועטרותיהם בראשיהם עד שהגיע יום הכיפורים. הגיע יום הכיפורים תקעו

בשופר, חזרו שדות לבעליהם ועבדים נפטרים לבתיהם.

(ב) וקראתם דרור -

אין דרור אלא חירות.

אמר ר' יהודה:

מה הלשון דרור מדבר באידרא ומסחר בכל מדינה.

(ג) יושביה -

בזמן שיושביה עליה ולא בזמן שגלו מתוכה. היו עליה אבל היו מעורבבים שבט יהודה בבנימין

ושבט בנימין ביהודה.

יכול יהיה יובל נוהג?

תלמוד לומר: **יושביה, לכל יושביה**, נמצאת אומר כיון שגלו שבת ראובן וגד וחצי שבת מנשה בטלו היובלות.

[כה, יא]

(ד) יובל -

אף על פי שלא השמיטו אף על פי שלא תקעו בשופר.

או יכול אף על פי שלא שלחו העבדים?

תלמוד לומר: **היא, דברי ר' יהודה**.

ר' יוסי אומר:

יובל - אף על פי שלא השמיטו אף על פי שלא שלחו העבדים.

או יכול אף על פי שלא תקעו בשופר?

תלמוד לומר: **היא**.

אמר ר' יוסי:

אחר שהכתוב תולה אותה לענין תקיעת שופר ואחד כתוב תולה אותה לענין שילוח עבדים,

מכל מקום אני אומר **יובל** שלא בשילוח עבדים, שאפשר ליובל שלא בשילוח עבדים אבל אי

אפשר ליובל שלא בתקיעת שופר.

דבר אחר:

תקיעת שופר תלויה בבית דין ושילוח עבדים תלוי בכל אדם.

(ה) **ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו -**

אמר רבי אליעזר בן יעקב:

במי מדבר?

אם [בנמכר שש] הרי אמור, אם [במוכר עצמו] הרי אמור אם [בנמכר שנה או שתיים] [במכרוהו

בית דין] הרי אמור. הא אינו מדבר אלא בנרצע [דשתים ושלוש שנים] לפני היובל שיהא היובל

מוציאו.

דבר אחר:

ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו -

למה שהוחזקה משפחתו הוא שב, **דברי רבי מאיר**.

רבי יהודה אומר:

לאחוזתו ולמשפחתו הוא שב ואינו שב לשררה שהיה בה. וכן הוא אומר בגולה **תשובו** לרבות

את האשה.

פרק ג

יובל היא שנת החמשים שנה -

שיכול בכניסתה תהיה מקודשת מראש השנה וביציאתה תהיה מושכת והולכת עד יום הכיפורים, שכן מוסיפין מחול על הקודש? תלמוד לומר: **יובל היא שנת החמשים שנה תהיה לכם**, אין קדושתה אלא עד ראש השנה.

(ב) לא תזרעו לא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו את נזיריה -

כשם שנאמר בשביעית כך נאמר ביובל.

[כה, יב]

(ג) כי יובל קודש -

מה קודש תופס את דמיו, אף שביעית תופסת את דמיה. אי מה קודש יוצא לחולין ודמיו נתפסים, יכול אף שביעית כן? תלמוד לומר: **היא**, הרי היא בקדושתה, נמצאת אומר האחרון אחרון נתפס בשביעית ופרי עצמו אסור. כיצד? לקח בפירות שביעית בשר אילו ואילו מתבערים בשביעית. לקח בבשר דגים, יצא בשר ונכנסו דגים. בדגים שמן יצאו דגים ונתפס שמן, האחרון אחרון נתפס ופרי עצמו אסור.

(ד) מן השדה תאכלו את תבואתה -

כל זמן שאתה אוכל מן השדה אתה אוכל מתוך הבית, כלה מן השדה כלה מן הבית.

(ה) מיכן אמרו:

הכובש שלושה כבשים בחבית אחד -

רבי אליעזר אומר:

כיון שכלה מין אחד מן השדה יבער כל החבית.

ר' יהושע אומר:

אוכל והולך עד שיכלה האחרון שבה.

רבן גמליאל אומר:

מין שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית **והלכה כדבריו**.

ר' שמעון אומר:

כל הירק אחד לביעור, אוכלים ברגילה עד שיכלו סנדריות מבקעת בית נטופה.

[כה, יג]

(ו) בשנת היובל הזאת -

זו מוציאה עבדים ואין השביעית מוציאה עבדים.

והלא דין הוא, ומה אם היובל שאינו משמט כספים מוציא עבדים, שביעית משמטת כספים אינו דין שתוציא עבדים?

תלמוד לומר: **בשנת היובל הזאת**, זו מוציאה עבדים ואין השביעית מוציאה עבדים, **קל וחומר** ליובל שישמיט כספים.

ומה אם השביעית שאינו מוציאה עבדים משמטת כספים יובל שהוא מוציא עבדים אינו דין שישמט כספים?

תלמוד לומר: **וזה דבר השמיטה שמוט**, שביעית משמט כספים ואין היובל משמט כספים, והיובל מוציא עבדים ואין שביעית מוציא עבדים.

תשובו איש אל אחוזתו -

לרבות המוכר שדהו ועמד בנו וגאלה שתחזור לאביו ביובל.

פרשה ג

[כה, יד]

(א) מנין כשתהא מוכר לא תהא מוכר אלא לעמיתך?

תלמוד לומר: **וכי תמכרו ממכר לעמיתך**.

ומנין כשהוא קונה לא תהיה קונה אלא מיד עמיתך?

תלמוד לומר: **או קנה מיד עמיתך**.

אין לי אלא קרקעות שבהם דיבר הכתוב, מנין לרבות דבר המטלטל?

תלמוד לומר: **ממכר** לרבות דבר המטלטל.

מנין שאין אונאה לקרקעות?

תלמוד לומר: **או קנה מיד אל תונו**, המטלטלים יש להם אונאה ואין אונאה לקרקעות.

(ב) ומנין שאין אונאה לעבדים?

תלמוד לומר: **והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה**, מה אחוזה אין להם אונאה אף עבדים אין להם אונאה.

(ג) מנין שאין אונאה להקדשות?

תלמוד לומר: **את אחיו** לא הקדש.

מנין שאין אונאה לשטרות?

תלמוד לומר: **ממכר**, מה זה מיוחד שגופו מכר וגופו לקח, יצאו שטרות שלא גופם מכר ושלא גופם לקח אלא הראיות שיש בהם, לפיכך המוכר שטרותיו לבשם יש לו אונאה.

(ד) אל תונו איש את אחיו -

זו אונאת ממון.

יכול זו אונאת דברים, וכשהוא אומר **לא תונו איש את עמיתו** הרי אונאת דברים אמורה, הא מה אני מקיים: **אל תונו איש את אחיו?**
זו אונאת ממון.

(ה) וכמה היא אונאה?
ארבעה כסף מעשרים וארבע כסף לסלע שתות למקח.
עד מתי מותר להחזיר?
עד כדי שיראה לתגר או לבקי.

הורה רבי שמעון בלוד:
האונאה שמונת כסף לסלע שליש למקח ושמחו תגרי לוד.
אמר להם: מותר להחזיר כל היום.
אמרו: יניח לנו רבי טרפון מקומינו וחזרו לדברי חכמים.

(ו) אחד לוקח ואחד מוכר יש להם אונאה וכשם שיש אונאה להדיוט כך יש אונאה לתגר.

רבי יהודה אומר:
אין לתגר אונאה מי שהוטל עליו ידו על העליונה שהוא אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שהוניתני.

(ז) וכמה תהיה הסלע חסירה ולא יהיה בה אונאה?

רבי מאיר אומר:
ארבע איסרות מאיסר לדינר.

ר' יהודה אומר:
ארבע פודיונות מפונדיון לדינר.

רבי שמעון אומר:
שמונה פונדיונות משני פונדיונים לדינר.

(ח) עד מתי מותר להחזיר?
בכרכים עד כדי שיראה לשולחני.
ובכפרים עד ערבי שבתות, שכן דרך השוק להיות עומד בעיירות מערב שבת לערב שבת ואם היה מכירה לאחר שנים עשר חודש מקבלה ממנו ואין לו אלא תרעומת ונותנה למעשר שני ואינו חושש שאינו אלא נפש רעה.

(ט) אל תונו איש את אחיו -

אין לי אלא איש, אשה מנין? ואשה את איש מנין?
תלמוד לומר: **את אחיו** מכל מקום.

ר' יהודה אומר:

תגר להדיוט יש לו אונאה. הדיוט לתגר אין לו אונאה.
אין לי אלא הדיוט להדיוט תגר לתגר, תגר להדיוט הדיוט לתגר מנין?
תלמוד לומר: **את אחיו** מכל מקום.

[כה, טו]

(י) מנין למוכר שדהו בשנת היובל אינו מותר לגאול פחות משתי שנים?
תלמוד לומר **שנים תקנה מאת עמיתך**, אחר היובל סמוך ליובל, ומופלג מן היובל מנין?
תלמוד לומר: לפי רוב השנים תרבה מקנתו ולפי מעוט השנים תמעט מקנתו.

שני תבואות -

לא שנת שדפון ולא שנת ירקון ולא שביעית עולה לו מן המניין. נרה או הבירה עולה לו מן המניין.

[כה, טז]

ר' אלעזר אומר:

מכרה לו לפני ראש השנה והיא מלאה פירות, יכול יאמר לו הניחה לפני מלאה פירות כדרך שהנחתיה לפניך מלאה פירות?
תלמוד לומר: **כי מספר תבואות הוא מוכר לך**, פעמים שאתה אוכל ממנה שלוש תבואות לשתי שנים.

פרק ד

[כה, יז]

ולא תונו איש את עמיתו -

זו הונאת דברים.

יכול זה הונאת ממון, כשהוא אומר: **אל תונו איש את אחיו** הרי אונאת ממון אמורה, הא מה אני מקיים: **ולא תונו איש את עמיתו?**
הרי הונאת דברים.

(ב) כיצד?

אם היה בעל תשובה לא יאמר לו: **זכור מעשיך הראשונים מה היו**.
ואם היה בן גרים לא יאמר לו: **זכור מה היו מעשה אבותיך**.

כיצד?

היו חליים באים עליו היה קובר את בניו לא יאמר לו: כדרך שאמרו חבריו לאיוב: **הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך. זכור נא מי הוא נקי אבד ואיפוא ישרים נכחדו**.

ראה חמרים מבקשים תבואה מבקשים יין, לא יאמר להם: לכו אצל פלוני והוא לא מכר חיטה מימיו.

רבי יהודה אומר:

אף לא יתלה עיניו על המקח ולא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח. ואם תאמר עצה טובה אני מוסר לו והרי הדבר מסור ללב נאמר בו: **ויראת מאלהיך**, כל דבר שהוא מסור ללב נאמר בו **ויראת מאלוהיך**.

[כה, יח]

(ג) ועשיתם את חוקותיי ואת משפטיי תשמרו ועשיתם אותם -
ליתן שמירה ועשייה לחוקים ושמירה ועשייה למשפטים.

וישבתם על הארץ -

ולא גולים.

לבטח -

ולא מפוזרים.

[כה, יט]

(ד) ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשובע -
שיהא אדם אוכל הרבה ושבוע, **דברי ר' יהודה**.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

אף אינה סימן ברכה, אם כן למה נאמר **ואכלתם לשובע?**
אוכל ולא גוסי.

דבר אחר:

ואכלתם לשובע -

שלא יהא דבר חסר משולחנו, שלא יהיה עולה לו.

וישבתם לבטח-

ולא מפוזרים ולא מפוחדים עליה ולא גולים.

[כה, כ]

(ה) וכי תאמרו -

עתידיכם אתם לומר: **מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתינו**, אם אין
אנו זורעים מה אנו אוספים?

אמר רבי עקיבא:

מיכן סמכו חכמים על הספחים שיהו אסורים בשביעית.

וחכמים אומרים:

אין ספחים אסורים מדברי תורה אלא מדברי סופרים.

אם כן למה נאמר: **הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתינו?**

אמרת לנו **לא תזרעו** ומה שאנו אוספים אין מכניסין לקיום, אמרת לנו **בערוהו**, ומה אנו אוכלים מן הביעור והילך?

[כה, כא]

(ו) וציויתי את ברכתי לכם בשנה השישית -

אין לי אלא בשישית בחמישית וברביעית בשלישית ובשנה מנין?

משנה לחבירתה מנין?

תלמוד לומר: **ובשנה, ועשית את התבואה לשלש השנים**, לשישית ולשבעית ולמוצאי שביעית.

דבר אחר:

לשלש השנים -

ולשביעית וליובל ולמוצאי יובל.

[כה, כב]

(ז) וזרעתם את השמינית -

זו שמינית שלאחר שמיטה.

כשהוא אומר שנה זו **תשיעית** שלאחר שמיטה **ואכלתם מן התבואה ישן**, לא סלמנטין עד

התשיעית זו תשיעית (שאחר שמינית) (שאחר היובל) שאחר השמיטה.

כשהוא אומר **שנה**, זו עשירית שאחר תשיעית שאחרי היובל שאחר השמיטה **עד בוא תבואתה**

תאכלו ישן, שהיא אחת עשרה לזית.

[כה, כג]

(ח) והארץ לא תמכר לצמיתות -

לחולטנית.

כי לי הארץ -

אל תרע עינך בה **כי גרים ותושבים אתם**, אל תעשו עצמיכם עיקר.

וכן הוא אומר: **כי גרים אנחנו לפניך ותושבים ככל אבותינו.**

וכן דוד אומר: **כי גר אנכי עמך תושב ככל אבותיי.**

אתם עמדי -

דיו לעבד שיהו כרבו, כשתהיה שלי הרי הוא שלכם.

(ט) ובכל גאולה תתנו –

יכול בעבדים ובשטרות ובמטלטלים?

תלמוד לומר: **ארץ אחוזה.**

אם כן למה נאמר **ובכל גאולה תתנו?**

לרבות בתים ועבד עברי.

פרק ה

[כה, כה]

מנין שאין אדם רשאי למכור את שדהו ולהניח באפונדתו וליקח לו בהמה וליקח לו כלים

וליקח לו בית אלא אם כן העני?

תלמוד לומר: **כי ימוך ומכר**, הא אנו מוכר אלא אם כן העני.

יכול יצא מכל נכסיו בבת אחת?

תלמוד לומר: **מאחוזתו**, מאחוזתו ולא כל אחוזתו.

אמר ר' אלעזר בן עזריה:

ומה אם לגבוה אין אדם רשאי להחרים את כל נכסיו, על אחת כמה וכמה שיהי אדם חייב

להיות חס על נכסיו.

ובא גואלו הקרוב אליו -

מלמד שהקרוב קודם.

וגאל את ממכר אחיו -

לרבות את הנותן מתנה.

[כו, כו]

(ב) ואיש כי לא יהיה לו גואל -

וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים, אם כן למה נאמר **גואל?**

שהוא יכול לגאול.

והשיגה ידו -

יד עצמו.

ומצא -

שלא ימכור ברחוק ויגאל בקרוב, ברע ויגאל ביפה, ולא ילוה ויגאול.

כדי גאולתו -

ולא יגאל חציים.

[כה, כז]

(ג) **וחשב את שני ממכרו -**

שנים הוא מחשב ואינו מחשב חדשים.
מנין שאם רצה לעשות חדשים שנה יעשה?
תלמוד לומר: **וחשב.**

והשיב את העודף לאיש אשר מכר לו -

מנין אתה אומר מכרה לראשון במנה ומכר הראשון לשני במאתים, מנין שאינו מחשב אלא עם הראשון?

תלמוד לומר: **לאשר מכר לו.**

מכרה לראשון במאתים ומכר הראשון לשני במנה, מנין שאין מחשב אלא עם האחרון?
תלמוד לומר: **לאיש, לאיש אשר בתוכה, עד כאן דברי רבי.**

(ד) ר' דוסתאי בן יהודה אומר:

מכרה לו ממנה מנה והשביחה והרי היא יפה ממאתים מאתים, מנין שאינו מחשב אלא ממנה מנה?

תלמוד לומר: **העודף, מה שנשתייר בקרקע.**

ושב לאחוזתו -

בבעל אחוזה דברתי ולא במוכר למוכר.

[כה, כח]

(ה) **ואם לא מצאה ידו -**

מה תלמוד לומר?

מנין אתה אומר אם אינו עניין לבעל השדה, תנהו עניין לגואל שיגאל כסדר הזה?
תלמוד לומר: **אם לא מצאה ידו, ולא - ילווה.**

די השיב לו -

ואינו גואל חציים.

(ו) **והיה ממכרו ביד הקונה אותו עד שנת היובל -**

לא בהקדש עד שנת היובל, אלא מוכר ברחוק וגואל בקרוב ברע וגואל ביפה ולוה וגואל חציים.

(ז) **אמר ר' שמעון:**

מה הטעם?

לפי שבהדיוט אם הגיע יובל ולא נגאלה חוזרת היא לבעלים, ובהקדש אם הגיע יובל ולא נגאלה יוצאת לכהנים.

עד שנת היובל -

שלא יכנס בה כלום, נמצאת אומר :
שדות וכספים משמיטים כאחד.
יובל מוציא בתחילתו והשביעית משמטת בסופו.

ויצא ביובל -

אף מן ההקדש.

ושב לאחוזתו -

לרבות האשה.

פרשה ד

[כה, כט]

(א) ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה -

יכול אפילו הקיפוח חומה מיכן ולהבא?
תלמוד לומר : **בית מושב**.

עיר חומה -

המוקפת חומה מימות יהושע בן נון ולא שהקיפוח מיכאן ולהבא.
ואילו הן בתי ערי חומה, ג' חצירות של שני בתים המוקפות חומה מימות יהושע בן נון כגון :

קצרה הישנה של ציפורי

וחקרה של גוש חלב

ויודפת הישנה

וגמלא הרי בגליל,

וגדוד הרי בעבר הירדן

וחדיד ואונו וירושלם הרי ביהודה.

אמר ר' ישמעאל ב"ר יוסי :

לא מנו אלא אילו שקידשום כשעלו בני הגולה, אבל הראשונות בטלו כיון שבטלה הארץ.

(ב) והיתה גאולתו -

מיד.

עד תום שנת ממכרו -

לא שנה למנין עולם.

ימים תהיה גאולתו -

רבי אומר:

אומר אני **ימים**, אין פחות משני ימים.

[כה, ל]

(ג) ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה -

מה תלמוד לומר?

מנין אתה אומר מכרה לראשון ועמד ראשון ומכרה לשני ואיני יודע אם שנה לראשון אם שנה לשני, כשהוא אומר **עד מלאת לו שנה**, הוי שנה לראשון ולא שנה לאחרון.

(ד) תמימה -

שס"ה ימים כמנין ימות החמה, **דברי רבי**.

וחכמים אומרים:

שנה תמימה י"ב חודש מיום ליום, לפיכך אם נתעברה השנה נתעברה לו.

(ה) וקם הבית -

אין לי אלא הבית, מנין בתי בדים בורות ושיחים ומערות והמרחצאות והשובכות והמגדלות?

תלמוד לומר: **אשר בעיר**.

יכול שאני מרבה את השדות?

תלמוד לומר: **בית**, מה בית מיוחד בית דירה, יצאו שדות שאינן בית דירה, **דברי ר' יהודה**.

(ו) ר' מאיר אומר:

וקם הבית -

אין לי אלא בית, מנין לרבות בתי בדים ובורות שיחין ומערות ומרחצאות והשובכות והמגדלות והשדות?

תלמוד לומר: **אשר בעיר**.

(ז) אשר לו חומה -

פרט לבית הבנוי בחומה, **דברי ר' יהודה**.

ר"ש אומר:

כותל החיצון היא חומתה.

ר' אלעזר בר' יוסי אומר:

אשר לו חומה -

אף על פי שאין לו עכשיו והיה לו לפניו מיכן.

(ח) לצמיתות -

לרבות את הנותן מתנה בראשונה היה נטמן יום י"ב חודש שתהא חלוטה לו. התקין הילל הזקן שיהא חולש את מעותיו בלישכה והיה שובר את הדלת ונכנס אימתי שירצה הלז יבא ויטול מעותיו.

(ט) לקונה אותו -

יכול לו לבדו?

תלמוד לומר: **לדורותיו**.

יכול לדורותיו ולא לו?

תלמוד לומר: **לקונה אותו**, הא עד שיאמרו שני כתובים ואם לאו לא שמענו.

(י) לצמיתות לקונה אותו לדורותיו -

[ולא יצא ביובל], יצא הקדש שאין לו דורות.

פרק ו

[כה, לא]

(א) אשר אין להם חומה סביב -

מה תלמוד לומר **ובתי החצרים**?

אלא שאף על פי שיש להם רואים אותם כאילו שאין להם.

וכמה הם בתים?

שנים החצרים שנים שתי חצרות של שני בתים. היו שלוש של שני שני בתים, הרי אילו כבתי ערי חומה.

(ב) אשר אין להם חומה סביב על שדה הארץ יחשב -

הרי הן **כשדה הארץ**, מה שדה הארץ ביובל יצא ובגרעון כסף אף זה כן.

אי מה **שדה הארץ** אינו מותר לגאול פחות משתי שנים, יכול אף זה כן?

תלמוד לומר: **גאולה תהיה לו**, מיד.

(ג) אחר שנתת לו בכח יפה שכבתי ערי חומה וכח יפה שבשדות, יכול לא יצא ביובל?

תלמוד לומר: **וביובל יצא**.

[כה, לב]

(ד) וערי הלויים בתי ערי אחוזתם -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **גאולת עולם תהיה ללויים**, יכול בעבדים ובשטרות ובמטלטלים?
תלמוד לומר: **וערי הלויים בתי ערי אחוזתם**.

גאולת עולם תהיה ללויים -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **במספר שנים תקנה מאת עמיתך**, יכול אף בלויים כן?
תלמוד לומר: **גאולת עולם תהיה ללויים**.

(ה) מתוך שנאמר: **ואם לא יגאל עד מלאות לו שנה תמימה**, יכול אף בלויים כן?
תלמוד לומר: **גאולת עולם תהיה ללויים**.

[כה, לג]

בתוך -

שנאמר: **ואם לא יגאל את השדה ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד**, והיה השדה
בצאתו ביובל קודש לה' כשדה החרם לכהן תהיה אחזתו.

יכול אף בלויים כן?

תלמוד לומר: **גאולת עולם תהיה ללויים**.

(ו) ואשר יגאל מן הלויים -

מה תלמוד לומר?

שיכול לוי מישראל יגאל כסדר הזה, שהרי הורע כח ישראל בשלו, אבל מלוי לא יגאל?
תלמוד לומר: **ואשר יגאל מן הלויים**, אף לוי מלוי גואל.

(ז) מן הלויים -

ולא כל הלויים, פרט לבן לוי נתין ולבן לוי ממזר.

ויצא ממכר -

יכול בעבדים ובשטרות ובמטלטלין?

תלמוד לומר: **בית ועיר ואחוזתו**

ואם כן מה תלמוד לומר **ממכר**?

ממכרו יוצא ביובל ואין הקדשו יצא ביובל אלא בפדיון.

(ח) כי בתי ערי הלויים היא אחוזתם -

מה תלמוד לומר?

מנין אתה אומר ישראל שירש את אבי אמו לוי יכול יגאל כסדר הזה?

תלמוד לומר: **ואשר יגאל מן הלויים**.

אי אשר יגאל מן הלויים יכול לוי שירש את אבי אמו ישראל יגאל כסדר הזה?
תלמוד לומר: **כי בתי ערי הלויים**, עד שיהא לוי ובערי הלויים, **דברי רבי**.

וחכמים אומרים :

אין דבריו אמורים אלא בערי הלויים.

כי בתי ערי הלויים היא אחוזתם בתוך בני ישראל -

להגיד מה גרם.

[כה, לד]

(ט) מנין שאין עושים שדה מגרש ולא מגרש שדה, לא מגרש עיר ולא עיר מגרש?

תלמוד לומר: **ושדה מגרש עריהם.**

[לא ימכר]

אמר ר' אלעזר :

במה דברים אמורים?

בערי הלויים אבל בערי ישראל עושים שדה מגרש ולא מגרש שדה, מגרש עיר ולא עיר מגרש.

כדי שלא יחריבו את ערי ישראל.

לא ימכר -

לא ימכר מכר גיזבר, או לא ימכר מכר עולם?

תלמוד לומר: **כי אחוזת עולם היא להם.**

הא מה אני מקיים **לא ימכר?**

מכר גיזבר.

כי אחוזת עולם היא להם -

להגיד מה גרם.

פרשה ה

[כה, לה]

כי ימוך אחיך ומטה ידו עמך -

אל תניחנו שירד.

הא למה זה דומה?

למשא על גבי החמור עודנו במקומו אחד תופש בו ומעמידו. נפל לארץ חמישה אין מעמידים

אותו.

ומנין אם החזקת אפילו ארבעה וחמשה פעמים חזור והחזק?

תלמוד לומר: **והחזקת בו.**

יכול אפילו אתה מפסידו לתרבות רעה?

תלמוד לומר **עמך.**

גר -

זה גר צדק.

תושב -

זה גר אוכל נבלות.

וחי עמד -

חייד קודמים לחייו.

(ב) אל תקח מאתו נשך ותרבית -

ממנו אי אתה לוקח אבל את נעשה לו ערב.

איזהו נשך ואיזהו תרבית, איזהו נשך?

המלוה סלע בה' דינרים סאתים חטים בג' מפני שהוא נשך.

איזהו תרבית?

המרבה בפירות.

כיצד?

לקח הימינו חטים מדינר זהב לכור וכן השער עמדו חטים בשלשים דינרים, אומר לו: תן לי חיטיי שאני מוכרם ולוקח אי לו בהן יין.
אמר לו: והרי חיטיך עשויות עלי בשלשים דינרים והרי לך אצלי בהם יין ויין אין לו, אם יש לו חייב ליתן לו.

[כה, לו]

(ג) וחי אחיך עמד -

זו דרש בן פטירי:

שנים שהיו הולכים במדבר ואין ביד אחד אלא קיתון של מים אם שותהו אחד מגיע ליישוב ואם שותים אותו שנים שניהם מתים. **דרש בן פטירי** ישתו שתיהם וימותו, שנאמר: **וחי אחיך עמד.**

אמר לו ר' עקיבא:

וחי אחיך עמד -

חייד קודמים לחיי חברך.

[כה, לז]

כסף -

ולא כסף אחרים.

ואכלך -

ולא אוכל אחרים.

או כסף -

ולא כסף מעשר.

ואוכלך -

ולא אוכלי בהמה.

כשהוא אומר: **נשך כסף**, לרבות כסף מעשר.

נשך אוכל -

לרבות אוכל בהמה.

[כה, לח]

אני ה' -

מכאן אמרו:

כל המקבל עליו עול ריבית מקבל עול שמים וכל הפורק ממנו עול ריבית פורק ממנו עול שמים.

אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם -

על תנאי, כך הוצאתי אתכם מארץ מצרים על תנאי שתקבלו את מצוות ריבית שכל המודה במצוות ריבית מודה ביציאת מצרים, וכל הכופר במצוות ריבית כאלו כופר ביציאת מצרים.

(ד) לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים -

מיכן אמרו:

כל היושב בא"י מקבל עליו עול מלכות שמים, וכל היוצא לחוצה לארץ כאילו עובד עבודת אלילים.

וכן בדוד הוא אומר: ארורים הם לפני ה' **כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמור לך עבוד**

אלוהים אחרים. וכי עלת על דעתינו שדוד המלך עובד עבודת אלילים?

אלא שהיה דורש ואומר: **כל היושב בארץ ישראל מקבל עליו מלכות שמים, וכל היוצא חוצה**

לארץ כאלו עובד עבודת אלילים.

פרק ז

[כה, לט]

(א) מנין שאין אדם רשאי למכור עצמו ולהניח באפונדתו וליקח לו בהמה וליקח לו כלים

וליקח לו בית אלא אם כן העני?

תלמוד לומר: **וכי ימוך ונמכר**, הא אינו נמכר אלא אם כן העני.

ומנין כשיהא נמכר אינו נמכר אלא לך?

תלמוד לומר: **ונמכר לך**.

ומנין כשיהיו בית דין מוכרים אותו לא יהיו מוכרים אותו אלא לך?

תלמוד לומר: **כי ימכר לך אחיך**, שתנהוג בו באחווה.

יכול אף הוא ינהוג בעצמו באחווה?

תלמוד לומר: **עבד**.

יכול אף את תתנהג בו כעבד?

תלמוד לומר: **אחיך הוא**, הא כיצד?

את נוהג בו באחווה והוא נוהג בעצמו בעבדות.

(ב) לא תעבוד בו עבודת עבד -

שלא יטול אחריך בלונטיא ולא יטול לפניך כלים במרחץ.

דבר אחר:

לא תעבוד בו עבודת עבד -

בו אין אתה עובד עבודת עבד, אבל עובד אתה בן חורין עבודת עבד.

[כה, מ]

(ג) כשכיר -

מה **שכיר ביומו תתן שכרו**,

אף זה ביומו תתן שכרו.

כתושב -

מה תושב **בטוב לו לא תוננו**,

אף זה בטוב לו לא תוננו.

יהיה עמך -

עמך במאכל,

עמך במשתה,

עמך בכסות נקייה,

שלא תהא אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר

אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש,

אתה ישן על מוכין והוא ישן על התבן.

יעבד עמך -

שלא תמסור לו אומנתו לאחר, שאם היה בלך לרבים ספר לרבים נחתום לרבים לא יעשה.

ר' יוסי אומר:

אם הייתה אומנתו לפניך מיכן יעשה, אבל רבו לא ילמדנו בתחילה.

אבל אמרו חכמים:

מספר לו את שערך ומכבס את כסותו ואופה לו את עיסתו.

ויצא מעמך -

שלא תהיה אתה בכפר והוא בכרך, אתה בכרך והוא בכפר הוא ובניו עמו.
מה רבו חייב במזונותיו, אף רבו חייב במזונות אשתו ובניו.
יכול אפילו נשא אשה שלא מדעת רבו?
תלמוד לומר: הוא ואשתו ובניו, מה הוא מדעת רבו אף אשתו ובניו מדעת רבו.

(ד) ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו ישוב -

אמר ר' אליעזר בר יעקב:

במי הוא מדבר?

אם בנרצע הרי אמור, אם במוכר עצמו הרי אמור, הא אינו מדבר אלא בנמכר שנה או שנים
לפני היובל שיהיה היובל מוציא.

דבר אחר:

ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו ישוב -

למה שהוחזקה משפחתו הוא שב **דברי רי מאיר**.

ר' יהודה אומר:

אל אחוזת משפחתו -

הוא שב ואינו שב לשררה שהיה בה.
וכן הוא אומר בגולה, **ישוב** לרבות את הרוצח.

פרשה ו

[כה, מב]

(א) כי עבדי הם -

שטרי קדם עליהם ראשון.

אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים -

על תנאי שלא ימכר ממכרת עבד.

דבר אחר:

לא ימכרו ממכרת עבד -

שלא יעמידנו בסמטא ויעמידנו על אבן המקח.

[כה, מג]

(ב) לא תרדה בו בפרך -

שלא תאמר בו החם את הכוס הזה והוא אינו צריך, הצין לי את הכוס והוא אינו צריך, עדור תחת הגפן עד שאבוא שמא תאמר לצורך עצמי אני עושה. והרי הדבר מסור ללב, שנאמר: **ויראת מאלהיך**, הא כל דבר שהוא מסור ללב נאמר בו: **ויראת מאלהיך**.

[כה, מד]

(ג) שמא תאמרו הואיל ואמרת לנו את כל אילו במה נשתמש?

תלמוד לומר: **ועבדך ואמתך אשר יהיו לך מאת הגוים**.

מה תלמוד לומר, מנין אתה אומר ישראל שבא על שפחתו וילדה ממנו בן מותר אתה לשעבדו עבד?

תלמוד לומר: **אשר יהיו לך מאת הגוים אשר סביבותיכם**, ולא מן הכנענים שבארץ, **מהם**

תקנו בניהם ובנותיהם, הם עצמן מנין?

תלמוד לומר: **מהם תקנו עבד ואמה**.

הקיש עבד לאמה

מה **אמה** אין לה קידושים,

אף **עבד** אין לו קידושים.

[כה, מה]

(ד) וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו -

בניהם ובנותיהם, הן עצמם מנין?

תלמוד לומר: **מהם תקנו**.

וממשפחתם אשר עמכם -

מה תלמוד לומר?

מנין אתה אומר אחד מכל משפחות האדמה שבאו על אחת מן הכנעניות וידלה ממנו בן מותר אתה לקנותו עבד?

תלמוד לומר: **וממשפחתם אשר עמכם**.

או אחד מן הכנענים שבא על אחת מכל משפחות הארצות וילדה ממנה בן מותר אתה לקנותו עבד?

תלמוד לומר: **אשר הולידו בארצכם**.

והיו לכם לאחזה -

הרי הם כאחזה.

מה **אחזה נקנית בכסף בשטר ובחזקה**,

אף **עבדים נקנים בכסף בשטר ובחזקה**.

[כה, מו]

(ה) והתנחלתם אותם -

אותם לבניכם ואין בנותיכם לבניכם, מלמד שאין אדם מוריש זכות בתו לבניו.

ומניין לכל המוחזק אחריו בנו שהוא בנו?

תלמוד לומר: **והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה,**

מה **אחוזה** אין לו אונאה.

אף **עבדים** אין להם אונאה.

(ו) לעולם בהם תעבודו -

אין לך בהם אלא עבודה בלבד.

ובאחיכם בני ישראל איש באחיו -

אין לי אלא איש באיש. איש באשה אשה באיש מניין?

תלמוד לומר: **איש באחיו** מכל מקום.

ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך -

בו אין אתה רודה בפרך, רודה את בן חורין בפרך.

פרק ח

[כה, מז]

וכי תשיג יד גר ותושב עמך -

מי גרם לזה שיעשיר?

דיבוקו עמך.

ומך אחיך עמך -

מי גרם לזה שיעניי?

דיבוקך עמו.

ונמכר לגר -

זה גר צדק.

תושב -

זה גר אוכל נבילות.

משפחת גר -

זה העכו"ם.

כשהוא אומר **או לעקר**, זה הנמכר לע"ז עצמה.

[כה, מח]

בא ואמר לו: הרי אני נמכר, יכול הזקק לו?
תלמוד לומר: **אחרי נמכר**, הא אין אתה נזקק לו אלא משימכר.

גאולה תהיה לו -

מיד, אל תניחנו שיטמא.
מנין שאחיו מאביו קודם לאחיו מאמו?
תלמוד לומר: **אחד מאחיו יגאל**.

[כה, מט]

(ב) דודו -

זה אחי אביו.

בן דודו -

זה בן אחי אביו.

או משאר בשרו ממשפחתו -

מלמד שהקרוב קרוב קודם.

(ג) או השיגה ידו -

יד עצמו.

ונגאל -

ביד כל אדם.

מה תלמוד לומר **יגאלנו?**

יגאלנו ג"פ לרבות את כל הגאולות שיהו כסדר הזה.

[כה, נ]

(ד) וחשב עם קונוהו -

עמו הוא מחשב ואינו מחשב עם היורשים.

משנת המכרו לו -

עד שנת היובל אינו יוצא בשש

והיה כסף ממכרו במספר שנים כימי שכיר יהיה עמו -

בכסף הוא נגאל ואינו נגאל בתבואה ולא בכלים.

[כה, נא-נב]

(ה) ומנין שהוא יוצא בגרעון כסף?

תלמוד לומר: **אם עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאולתו מכסף מקנתו.**

מנין אתה אומר נמכר לו ממנה מנה והשביח, והרי הוא יפה ממאתים מאתים כסף, מנין שאין מחשב אלא ממנה מנה?

תלמוד לומר: **מכסף מקנתו ישיב.**

נמכר לו ממאתים מאתים כסף אינו יפה אלא ממנה מנה, מנין שאינו מחשב אלא ממנה מנה?

תלמוד לומר: **כפי שניו ישיב את גאולתו.**

(ו) למדנו לנמכר לעכו"ם כשהוא נגאל ידו על העליונה, מנין לנמכר לישראל כשהוא נגאל ידו על העליונה?

תלמוד לומר: **שכיר שכיר לגזירה שוה.**

מה **שכיר** אמור לעכו"ם כשהוא נגאל ידו על העליונה,

אף **שכיר** אמור לישראל כשהוא נמכר ידו על העליונה.

[כה, נג]

(ז) **כשכיר שנה בשנה יהיה עמך -**

מה שהוא אוכל הוא אוכל ומה שהוא שותה הוא שותה.

(ח) **לא ירדנו בפרך -**

יכול יכנס לביתו לידע מה הוא עושה לו?

תלמוד לומר: **לעיניך**, אין אתה מצווה אלא לעיניך.

פרק ט

[כה, נד]

ואם לא יגאל באלה -

רבי יוסי הגלילי אומר:

באלה -

לשחרור ובשאר כל אדם לשיעבוד.

רבי עקיבא אומר:

באלה -

לשיעבוד ובשאר כל אדם לשחרור.

(ב) **ר"ש אומר:**

מנין שגזל העכו"ם גזל?

תלמוד לומר: **אחרי נמכר.**

יכול מושכו ויצא?

תלמוד לומר: **גאולה תהיה לו**.

יכול יגלום עליו?

תלמוד לומר: **וחשב עם קוֹנְהוּ**, ידקדק עמו.

(ג) או אינו מדבר אלא בעכו"ם שאינו תחת ידך, וכי מה אתה יכול לעשות לו כשהוא אומר **ויצא בשנת היובל הוא ובניו עמו**, הא בעכו"ם שתחת ידך הכתוב מדבר, אם כן דברה תורה בעכו"ם שתחת ידך. על אחת כמה וכמה בעכו"ם שאינו תחת ידך, אם כן החמירה התורה על גזילו של עכו"ם קל וחומר על גזילו של ישראל.

[כה, נה]

(ד) **כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים** -

על תנאי שלא ישתעבדו בהם.

אני ה' אלהיהם -

מה תלמוד לומר?

מלמד שכל המשתעבד בהם למטן מעלין עליו כאילו משתעבד למעלן.

ספרא לבהר פרק כו

[כו, א]

(ה) **לא תעשו לכם אלילים** -

זה אחד מן השמות המגונים שנתגנה בהם עכו"ם לשם מעשים.

ופסל ומצבה -

מה **פסל** אם עשית פסלתו,

אף **מצבה** אם עשית פסלתה.

מה **מצבה** בבל תקימו,

אף **פסל** בבל תקימו.

לא תקימו -

אילו המרקולים שעל גבי הדרכים.

רשב"ג אומר:

אילו החמנים שבראשי הגגות.

ואבן משכית -

לא תתנו בארצכם להשתחות עליה.

בארצכם -

אי אתה משתחווים על האבנים אבל אתם משתחווים על האבנים שבמקדש.

(ו) כי אי ה' אלהיכם את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו -

כנגד זה הנמכר לעכו"ם הכתוב מדבר, שלא יאמר הואיל ורבי עובד עכו"ם אף אני אעבוד עכו"ם. הואיל ורבי מגלה עריות אף אני אגלה עריות. הואיל ור' מחלל שבתות אף אני אחלל את השבתות?
תלמוד לומר: **לא תעשו לכם אלילים.**

[כו, ב]

את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו -

הזהיר כן הכתוב על כל המצות:

אני ה' -

אני נאמן לשלם שכר.

חסלת פרשת בהר

ספרא לפרשת בחוקותי

פרשה א

[כו, ג]

אם בחוקותי תלכו -

מלמד שהמקום מתאוה שיהו ישראל עמלים בתורה.

וכן הוא אומר: **לו עמי שומע לי ישראל בדרכי יהלכו כמעט אויביהם אכניע ועל צריהם אשיב ידי, לו הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגלי הים. ויהי כחול זרעך וצאצאי מעיך כמעותיו ולא יכרת לא ישמד שמו מלפני.**

וכן הוא אומר: **מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי ולשמור את כל מצותי כל הימים למען ייטב להם ולבניהם לעולם.**

מלמד שהמקום מתאוה שיהו עמלים בתורה.

(ב) אם בחוקותי תלכו -

יכול אילו המצות?

כשהוא אומר **את מצותי תשמרו ועשיתם אותם**, הרי מצוות אמורות, הא מה אני מקיים: **אם**

בחוקותי תלכו?

להיות עמלים בתורה.

וכן הוא אומר: **אם לא תשמעו לי**, יכול אילו המצות?

וכשהוא אומר: **ולא תעשו את כל המצוות האלה**, הרי מצוות אמורות.

אם כן למה נאמר **אם לא תשמעו לי?**

להיות עמלים בתורה.

(ג) וכן הוא אומר: **זכור את יום השבת לקדשו**, יכול בלבד?

כשהוא אומר: **שמור**, הרי שמירת לב אמורה.

הא מה אני מקיים: **זכור?**

שתהיה שונה בפיד.

וכן הוא אומר: **זכור ואל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלוהיך במדבר**.

יכול בלבד?

כשהוא אומר **אל תשכח**, הרי שכחת לב אמורה.

הא מה אני מקיים: **זכור**, שתהא שונה בפיד.

וכן הוא אומר: **זכור את אשר עשה ה' אלוהיך למרים**.

יכול בלבד?

כשהוא אומר: **השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות**, הרי שכחת לב אמורה.

הא מה אני מקיים **זכור?**

שתהיה שונה בפיד.

וכן הוא אומר: **זכור את אשר עשה לך עמלק**.

יכול בלבד?

כשהוא אומר **לא תשכח**, הרי שכחת הלב אמור.

מה אני מקיים **זכור**, שתהיה שונה בפיד.

(ד) וכן הוא אומר: **ונתתי את עריכם חרבה**.

יכול מאדם?

כשהוא אומר **והשמותי אני את הארץ**, הרי אדם אמור.

הא מה אני מקיים **ונתתי עריכם חרבה?**

מעובר ומשב.

וכן הוא אומר: **והשימותי את מקדשיכם**.

יכול מן הקרבנות?

כשהוא אומר: **ולא אריח בריח ניחוחכם**, הרי קרבנות אמורים.

הא מה אני מקיים : **והשימותי את מקדשיכם**, מן הגדודיות.

(ה) אם בחוקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם -

הלמד לעשות לא הלמד שלא לעשות, שהלמד שלא לעשות נוח לו שלא נברא.

פרק א

ונתתי גשמכם בעתם.

ברביעיות אתה אומר ברביעיות, או אינו אלא בערבי שבתות?

אמרו אפילו שנים כשני אליהו וגשמים יורדים בערבי שבתות אינו אלא סימן קללה.

הא מה אני מקיים : **ונתתי גשמיכם בעתם ברביעיות?**

מעשה בימי הורדוס שהיו גשמים יורדים בלילות. בשחרית זרחה חמה ונשבה הרוח ונתנגבה הארץ והפועלים יוצאים למלאכתם ויודעים שמעשיהם לשם שמים.

ונתתי גשמיכם בעתם -

בלילות שבתות.

מעשה בימי שמעון בן שטח בימי שלמצו המלכה שהיו גשמים יורדים מלילי שבת ללילי שבת עד שנעשו חטים ככליות ושעורים כגרעיני זיתים, ועדשים כדינרי זהב. וצרו מהם חכמים והניחום לדורות הבאים להודיע כמה חטא גורם לקיים מה שנאמר : **עוונתיכם הטו אלה, וחטאתיכם הסתירו פנים מכם משמוע, מנעו הטוב מכם.**

(ב) ונתתי גשמיכם בעתם -

לא גשמי כל הארצות.

הא מה אני מקיים : **ונברכו בכך כל משפחות האדמה ובזרעך?**

שיהיה שבע בא"י ורעב בכל הארצות, והם באים ולוקחים מכם ומעשירים אותם בכספים כענין שנאמר : **וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבר אשר הם שוברים.**

וכן הוא אומר : **וכימך דבאך**, שיהו כל הארצות דואבות כסף וביאות לא"י.

[כו, ד]

(ג) ונתנה הארץ יבולה -

לא כדרך שהיה עושה עכשיו אלא כדרך שעושה בימי אדם ראשון.

ומנין שהארץ עתידה להיות נזרעת ועושה פירות בן יומה?

תלמוד לומר : **זכר עשה לנפלאותיו.**

וכן הוא אומר : **תדשא הארץ דשא עשב**, מלמד שבו ביום שהיתה נזרעת בו ביום עושה פירות.

(ד) ועץ השדה יתן פרו -

לא כדרך שהוא עושה עכשיו אלא כדרך שעשתה בימי אדם הראשון.

ומנין שהעץ עתיד להיות ניטע ועושה פירות בן יומו?

תלמוד לומר: **זכר עשה לנפלאותיו**.

ואומר: **עץ פרי עושה פרי למינו**, מלמד שבו ביום שהוא נטוע בו ביום עושה פירות.

(ה) מנין שהעץ עתיד להיות נאכל?

תלמוד לומר: **עץ פרי**.

אם ללמד שהוא העושה פרי והלא כבר נאמר **עושה פרי**, אם כן למה נאמר **עץ פרי!!**!
אלא מה פרי נאכל אף העץ נאכל.

(ו) ומנין שאף אילני סרק עתידים להיות עושים פירות?

תלמוד לומר: **ועץ השדה יתן פריו**.

[כו, ה]

(ז) **והשיג לכם דיש את בציר** -

שתהו עסוקים בדיש עד שיגיע בציר. ובציר ישיג את זרע שתהו עסוקים בבציר עד שמגיע הזרע.

ואכלתם לחמכם לשובע -

אין צריך לומר שיהא אדם אוכל הרבה ושבע אלא אוכל קיממנא והוא מתברך במעיו, כעניין שנאמר: **ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך וישבתם לבטח בארצכם**.

בארצכם -

את היושבים לבטח ואי אתם יושבים לבטח חוצה לה.

[כו, ו]

(ח) שמא תאמרו, הרי מאכל והרי משתה אם אין שלום אין כלום?

תלמוד לומר: **ונתתי שלום בארץ**, מגיד שהשלום שקול כנגד הכל.

וכן הוא אומר: **עושה שלום ובורא רע**, מגיד שהשלום שקול כנגד הכל.

פרק ב

ושכבתם ואין מחריד -

לא יראים מכל ברייה.

והשבתי חיה רעה מן הארץ -

ר' יהודה אומר:

מעבירם מן העולם.

ר' שמעון אומר:

משביתן שלא יזוקו.

אמר ר' שמעון:

אימתי הוא שבחו של מקום, בזמן שאין מזיקים, או בזמן שיש מזיקים ואין מזיקים?
אמור בזמן שיש מזיקים ואין מזיקין.
וכן הוא אומר: **מזמור שיר ליום השבת**, למשבית מזיקים מן העולם, משביתן שלא יזיקו.

**(ב) וכן הוא אומר: וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ ועגל וכפיר ומריא יחדיו ונער קטן נוהג
בם. ופרה ודוב תרעינה יחדיו ירבצו ילדיהם ואריה כבקר יאכל תבן. ושעשע יונק חור פתן ועל
מאורת צפעוני גמול ידו הדה.**

מלמד שתינוק מישראל עתיד להושיט את ידו לתוך גלגל עינו של צפעוני ומוציא מרה מתוך
פיו.

וכן הוא אומר: **גמול ידו הדה**, זו חיה ההורגת את הבריות.

(ג) וחרב לא תעבור בארצכם -

אין צריך לומר שלא יהו באים עליכם למלחמה אלא שלא יהו העוברים והשבים עוברים
ממדינה לחבירתה כדרך שעברו בימי יאשיהו.

[כו, ז]

ורדפתם את אויביכם ונפלו לפניכם לחרב -

שיהו נופלים לפניכם איש בחרב רעהו.

[כו, ח]

(ד) ורדפו מכם חמישה מאה ומאה מכם רבבה ירדופו -

מכם מן החלשים שבכם ולא מן הגבורים שבכם.

ומאה מכם רבבה ירדופו -

וכי כך הוא החשבון?

אלא אין דומה המרובים העושים את התורה למעוטים העושים את התורה.

ונפלו אויביכם לפניכם לחרב -

שיהו נופלים לפניכם שלא כדרך הארץ.

[כו, ט]

(ה) ופניתי אליכם -

משלו משל למה הדבר דומה?

למלך ששכר פועלים הרבה והיה שם פועל אחד ועשה עמו מלאכה ימים הרבה. נכנסו הפועלים ליתול שכרם ונכנסו אותו פועל עימהם.
אמר לו המלך לאותו הפועל: בני, אפנה לך. הרובים הללו שעשו עמי מלאכה ממועטת ואני נותן להם שכר מועט. אבל אתה חשבון רב אני עתיד לחשב עמך.
כך היו ישראל בעולם הזה מבקשים שכרם מלפני המקום. והמקום אומר להם לישראל: בני, אפנה לכם. אומות העולם הללו עשו עמי מלאכה ממועטת ואני נותן להם שכר מועט. אבל אתם חשבון רב אני עתיד לחשב עמכם, לכך נאמר: **ופניתי אליכם**.

ופניתי אליכם -

בטובה.

והפריתי אתכם -

בפריה ורבייה.

והרביתי אתכם -

בקומה זקופה.

והקימותי את בריתי אתכם -

לא כברית הראשונה שהפרתם אותה. שנאמר: **אשר המה הפרו את בריתי ואני בעלתי בם נאום ה' לכן הנה ימים באים נאום ה' וכרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה**.

פרק ג

[כו, י]

ואכלתם ישן נושן -

מלמד שכל המתישן יפה מחבירו.

נושן -

אין לי אלא יין שדרכו לכך, מנין לרבות כל המתישנים?
תלמוד לומר: **ישן נושן**.

וישן מפני חדש תוציאו -

שיהו גרנות מליאות חדש והאוצרות מליאות ישן ואתם מקפידים היאך נוציא ישן מפני חדש.

[כו, יא]

(ב) ונתתי משכני בתוכם -

זה בית המקדש.

ולא תגעל נפשי אתכם -

משאני גואל אתכם שוב איני מואס בכם.

[כו, יב]

(ג) והתהלכתי בתוכם -

משלו משל למה הדבר דומה?

למלך שיצא לטייל עם אריסו בפרדס והיה אותו אריס מיטמר מלפניו.

אמר לו המלך לאותו אריס: מה לך מיטמר מלפני, הריני כיוצא בך.

כך עתיד הקב"ה מטייל עם הצדיקים בגן עדן לעתיד לבוא, צדיקים רואים אותו ומזדעזעים

מלפניו והקב"ה אומר להם לצדיקים: מה לכם מזדעזעים מלפני הריני כיוצא בכם.

(ד) יכול לא יהיה מוראי עליכם?

תלמוד לומר: **והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם**, אם אין אתם מאמינים בי כל הדברים הללו.

[כו, יג]

אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם וגו' -

אני הוא שעשיתי לכם ניסים במצרים אני הוא שעתיד לעשות לכם כל הניסים הללו.

(ה) מהיות להם עבדים -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר **ויפדך מבית עבדים**.

יכול שיהו עבדים לעבדים?

תלמוד לומר: **להם**, עבדים היו למלכים ולא היו עבדים לעבדים.

(ו) ואשבר מוטות עולכם -

משלו משל למה הדבר דומה?

לבעל הבית שהיתה לו פרה חורשת והשאילה לאחד להיות חורש בה והיה לאותו האיש עשרה

בנים זה בא וחרש וישב לו וזה בא וחרש וישב לו עד שנתגעה הפרה ורבעה לה. נכנסו כל

הפרות ואותה פרה לא נכנסה. לא הספיק בדעתו לקבל פיוס מאותו האיש אלא בא מיד ושבר

את העול וקצץ את הסמיונים.

כך ישראל בעולם הזה שלטון אחד בא ומשעבד והולך לו והמענה ארוכה שנאמר: **על גבי חרשו**

חורשים האריכו למעניתם למחר כשיגיע הקץ אין אומר הקב"ה לאומות מ"ה כך וכך עשיתם

לבני אלא מיד הוא בא ושבר את העול ומקצץ הסמיונים שנאמר: **ואשבור מוטות עולכם** וכן

הוא אומר: **ה' צדיק קצץ עבות רשעים**.

(ז) ואולך אתכם קוממיות -

ר' שמעון אומר:

מאתים אמה.

ר' יהודה אומר :

מאה אמה כאדם הראשון.

אין לי אלא אנשים נשים מנין?

תלמוד לומר : **בנותינו כזויות מחוטבות תבנית היכל.**

וכמה היא תבנית היכל?

מאה אמה.

דבר אחר :

ואולך אתכם קוממיות -

בקומה זקופה ולא יהיו יראים מכל בריה.

פרשה ב

[כו, יד]

ואם לא תשמעו לי-

אם לא תשמעו למדרש חכמים.

יכול למה שכתוב כשהוא אומר **ולא תעשו את כל המצוות האלה**, הרי מה שכתוב בתורה

אמור. הא מה אני מקיים **אם לא תשמעו?**

למדרש חכמים.

(ב) ואם לא תשמעו -

מה תלמוד לומר?

אין לי אלא זה שהוא יודע את רבונו ומתכוין למרוד בו.

וכן הוא אומר בנמרוד : **גבור ציד**, שאין תלמוד לומר **לפני ה'** אלא זה שהוא יודע את רבונו

ומתכוין למרוד בו.

וכן הוא אומר : **ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד**, שאין תלמוד לומר **לה'** אלא אילו

שיודעים את רבונו ומתכוין למרוד בו.

(ג) ואם לא תשמעו לי -

מה תלמוד לומר **לא תעשו?**

וכי יש לך אדם שאינו למד אבל עושה?

תלמוד לומר : **אם לא תשמעו ולא תעשו.**

הא כל שאינו למד אינו עושה.

[כו, טו]

או יש לך אדם שאינו למד ואינו עושה אבל אינו מואס באחרים?

תלמוד לומר : **ואם בחוקותי תמאסו**, הא כל שאינו למד ואינו עושה סוף שהוא מואס באחרים.

או יש לך שאינו למד ואינו עושה ומואס באחרים, אבל אינו שונא את חכמים?
תלמוד לומר: **ואם את משפטי תגעל נפשכם**, אינו אומר ואם את משפטי תגעל נפשכם אלא
ואם את משפטי תגעל נפשכם, הא כל שאינו למד ואינו עושה ומואס אחרים, סוף שהוא שונא
את החכמים.

או יש לך אדם שאינו למד ואינו עושה ומואס באחרים ושונא את החכמים, אבל מניח לאחרים
לעשות?

תלמוד לומר: **לבלתי עשות**, הא כל שאינו למד ואינו עושה ומואס באחרים ושונא החכמים
סוף אינו מניח לאחרים לעשות.

או יש לך אדם שאינו למד ואינו עושה ומואס באחרים ושונא את חכמים ואין מניח לאחרים
לעשות, אבל מודה במצוות שנאמרו מסיני?
תלמוד לומר: **את כל מצותי**, הא כל שאינו למד ואינו עושה מואס באחרים ושונא את חכמים
ואינו מניח לאחרים לעשות, סוף שהוא כופר במצוות שנאמרו מסיני.

או יש לך אדם שיש בו כל המידות הללו אבל אינו כופר בעיקר?
תלמוד לומר: **להפרכם את בריתי**, הא כל שיש בו כל המידות הללו סוף שהוא כופר בעיקר.

פרק ד

[כו, טז]

א) אף אני -

איני מדבר אלא באף.

אני - אשר בניתי,

אני אהרוס.

אני אשר נטעתי,

אני אתוש.

וכן הוא אומר: **הנה אשר בניתי אני הורס ואשר נטעתי אני נותש.**

אעשה זאת -

זו קשה לכם יותר מכל. ששמי הגדול הוי עליכם כבעל חוב.

לכם -

מידיכם הייתה זאת, אין הרעה יוצאת מלפני לעולם.

וכן הוא אומר: **מפי עליון לא תצא הרעות אלא הטוב.**

(ב) והפקדתי עליכם בהלה -

שיהיו המכות פוקדות אתכם מזו לזו, עד שהראשונה פקודה אצליכם אביא אחרת ואסמכה לה.

בהלה -

מכה המבהלת את הבריות.

ואיזו זו?

זו מכת מותן.

(ג) את השחפת -

וכי יש לך אדם שהוא חולה ומוטל במיטה ובשרו שמור עליו:

תלמוד לומר: **ואת השחפת**, מלמד שהוא נשחף.

או עתים שהוא שחוף אבל נוח לו ואינו מקדיח?

תלמוד לומר: **ואת הקדחת**, מלמד שהוא מקדיח.

או עתים שהוא מקדיש אבל סבור בעצמו שיחיה?

תלמוד לומר: **מכלות עינים**.

או הוא אינו סבור בעצמו שיחיה אבל אחרים סבורים בו שיחיה?

תלמוד לומר: **ומדיבת נפש**.

וזרעתם לריק זרעכם -

זורעה ואינה מצמחת, ואם זורע ואינה מצמחת מה אויבים באים ואוכלים?

אלא זורעה שנה ראשונה ואינה מצמחת ובשנייה מצמחת ואויבים באים ואוכלים אותה

שנאמר: **וזרעתם לריק זרעכם**.

ואכלוהו אויביכם -

כנגד הבנים והבנות הכתוב מדבר, שתהא עמל בהם ומגדלם והחטא בא ומכלן.

וכן הוא אומר: **אשר טיפחתי ורביתי אויבי כלם**.

[כו, יז]

(ד) ונתתי פני בכם -

כשם שנאמר בטובה **ופנית אלכם**,

כך נאמר ברעה **ונתתי פני בכם**.

משלו משל למה הדבר דומה?

למלך שאמר לעבדיו פונה אני מכל עסקי ועוסק עמכם ברעה.

(ה) ונגפתם לפני אויביכם -

שיהא המות הורג אתכם מבפנים ובעלי רכב מקיפים אתכם מבחוץ.

ורדו בכם שנאכם -

שאיני מעמיד עליכם אלא מכם ובכם ובשעה שאומות העולם עומדים על ישראל אינן מבקשים אלא מה שבגלוי, שנאמר: **והיה אם זרע ישראל ועלה מדין ועמלק ובני קדם ועלו עליו. ויחננו עליהם וישחיתו את יבול הארץ עד בואך עזה ולא ישאירו מחיה בישראל ושור ושה וחמור. אבל בשעה שאעמיד עליכם בכם ומכם הם מחפשים אחר מטמוניות שלכם, שנאמר: ואשר אכלו שאר עמי.**

ונסתם -

מפני אימה.

ואין רודף אתכם -

מבלי כח.

פרק ה

[כו, יח]

(א) ואם עד אלה -

ר' אליעזר אומר:

אין המקום מביא פורענות בישראל עד שהוא מעיד בהם תחילה, שנאמר: **ואם עד אלה.**

ר' יהושע אומר:

שלא יהו אומרים ישראל כלו המכות ועוד אין לו אחרת להביא עלינו? תלמוד לומר: **ואם עד אלה**, עוד יש לי אחרות מאלה וכאלה להביא.

ויספתי ליסרה אתכם שבע אל חטאתיכם -

אתם עברתם לפני ז' עבירות בואו וקבלו עליכם ז' פורעניות.

[כו, יט]

(ב) ושברתי את גאון עוזכם -

זה בית המקדש.

וכן הוא אומר: **הנני מחלל את מקדש גאון עוזכם.**

ר' עקיבא אומר:

ושברתי את גאון עוזכם -

אלא הגבורים שבישראל, כגון יואב בן צרויה וחבריו.

אחרים אומרים:

ושברתי את גאון עוזכם -

אילו הגיאים שהם גאונם של ישראל, כגון: פפוס בן יהודה ולוליינוס אלכסנדרי וחבריו.

(ג) ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחושה -

זו קשה לכם יותר מן האחרונה, שבאחרונה מהו אומר?

והיו שמך אשר על ראשך נחושת, שיהו השמים מזיעים כדרך הנחושת מזיע והארץ לא תהיה

מזיעה כדרך שאין הברזל מזיע והיא משמרת פירותיה, אבל כאן מה אומר?

ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחושה, שלא יהא השמים מזיעים כדרך שאין הברזל

מזיע והארץ תהא ממזיעה כדרך שהנחושת מזיעה והיא מאבדת פירותיה.

[כו, כ]

ותם לריק כחכם -

רבי אומר:

זה הכרם.

ויש אומרים:

זה הפשתן.

ויש אומרים:

זה הכח.

דבר אחר:

זה שהוא משיא את בתו ונותן לה ממון הרבה ולא הספיקו שבעת ימי המשתה לצאת עד

שמתה בתו, נמצא קובר את בתו ומאבד את ממונו.

(ד) ותם לריח כחכם -

הרי אדם שלא עמל ולא חרש ולא ניכש זרע ולא ניכש ולא כיסח ולא עיזר ובשעת הקציר בא

שדפון וירקון וחילקה ואין בכך כלום, אבל אדם שעמל וחרש זרע וניכש ועזר וכיסח ובשעת

הקציר בא שדפון וחילקה הרי שיניו שלו קהות.

ולא תתן ארצך יבולה -

מה שאת מוביל לה.

ועץ השדה לא יתן פריו -

שלא יהיה העץ חונט את פירותיו ובשעה שהוא מפריח יהיה מקליח את פירותיו.

[כו, כא]

(ה) ואם תלכו עמי בקרי ולא תאבו לשמוע לי -

אתם עשיתם את דיני בעולם אף אני אעשה אתכם עריי בעולם.

ויספתי עליכם מכה שבע כחטאתיכם -

אתם עברתם לפני ז' עבירות בואו וקבלו ז' פורעניות.

[כו, כב]

(ו) והשלחתי בכם את חית השדה -

אין לי אלא חיה משכלת, חיה שאינה משכלת מנין?

תלמוד לומר: **ושן בהמות אשלח בם.**

יכול יהיו נושכים ולא ממיתין?

תלמוד לומר: **עם המת זוחלי עפר**, מה אילו נושכים וממיתים אף אילו נושכים וממיתים. כבר

היו שנים בא"י חמור נושך וממית ושור נושך וממית.

(ז) ושכלה אתכם -

אילו הקטנים.

והכריתה את בהמתכם -

מחוץ.

והמעיטה אתכם -

מבפנים.

ונשמו דרכיכם -

דרך דרכיכם לרבות שבילים גדולים וקטנים.

פרק ו

[כו, כה]

והבאתי עליכם חרב נוקמת נקם ברית -

נקם בברית ונקם שאינה בברית.

איזו היא נקם שאינו בברית?

כגון סימוי עינים, שסימו את עיני צדקיהו מלך יהודה.

ונאספתם אל עריכם מפני המצודה ושלחתי דבר בתוכם -

שיהיה המות הורג אתכם מבפנים ובעלי רכב מקיפים אתכם מבחוץ.

ונתתם ביד אויב -

הלכה אין מלינים את המת בירושלים. וכשהם מוציאים אותו לקוברו, זהו קוברי מתייהם נתנן ביד אויב.

[כו, כו]

(ב) בשברי לכם מטה לחם -

לרבות כל מסעדי לחם.

ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד -

מבלי עצים.

והשיבו לחמכם במשקל -

שתהא פת ניפולת והן יושבות ומשקלות אותה בתנור.

ר' יוסי בן דורמסקית אומר:

משל ביד אדם איסור ופרוטה והוא יושב ומשקלו ואומר אקח בו פת אוכל אני ולא שבע. אקח בו תמרים שמא אוכל אני ושבע אעפ"כ אוכל ולא שבע, שנאמר: **ואכלתם ולא תשבעו.**

דבר אחר:

ואכלתם ולא תשבעו -

זה רעב של מהומה.

[כו, כט]

(ג) ואכלתם בשר בניכם ובשר בנותיכם תאכלו -

אמרו עליו על דואג בן יוסף שמת והניח בן קטן לאמו והיתה מודדהו בטפחים בכל שנה ונותנת משקלו זהב לשמים וכשהקיפו מצודת ירושלים טבחתו בידה ואכלתו ועליה מקונן ירמיה ואומר: **ריבוני אם תאכלנה נשים פרים עוללי טיפוחים.** משיבה רוח הקודש ואומרת: **אם יהרג במקדש ה' כוהן ונביא,** זה זכריה בן יהוידע הכהן.

דבר אחר:

ואכלתם בשר בניכם ובשר בנותיכם תאכלו -

אין לי אלא אבות אוכלים בשר בנים ובנות, בנים אוכלים בשר אבות מנין? שנאמר: **לכן אבות יאכלו בנים בקרבן ובנים יאכלו אבותם.**

[כו, ל]

(ד) והשמדתי את במותיכם -

כמשמע.

והכרתי את חמניכם -

אילו הנחשים והקסמים שבישראל.

ונתתי את פיגריכם על פיגרי גילוליכם -

וכי מה הפגרים עושים אצל הגילולים?

אלא שהיה אליהו זכר לטוב מחזר על כל טפוחי הרעב, מצא אחד טפוח ומוטל ברעב -

אמר לו : בני מאיזה משפחה אתה?

אמר לו : ממשפחה פלוני.

אמר לו : וכמה הייתה?

אמר לו : שלשת אלפים.

וכמה נשתייר מכם?

אמר לו : אני.

אמר לו : רצונך לומר דבר אחד ולהחיות?

אמר לו : אין.

אמר לו : אמור **שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד**, צעק מיד ואמר הס, כי לא להזכיר בשם ה' לא

לימדני אבא כך, מה היה עושה?

נוטל יראתו ונותנה על לבו ומגפפה ומנשק עד שכריסו נבקעת ונופח הוא ויראתו לארץ, לכך

נאמר : **ונתתי את פגריכם על פגרי גילוליכם וגעלה נפשי אתכם**, זו הגולה.

ויש אומרים :

זה סילוק שכינה.

[כו, לא]

ונתתי את עריכם חרבה -

עיר ערי עריכם, לרבות הכרכין והמחוזות. והשמדתי את **מקדשיכם**, מקדש מקדשי מקדשכם

לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות

ולא אריח בריח ניחוחכם -

כמשמעו.

[כו, לב]

(ה) והשימותי אני את הארץ -

זו מדה טובה שלא יהו ישראל אומרים הואיל וגלינו מארצנו עכשיו האויבים באים ומוצאים

עליה נחת רוח, שנאמר : **ושממו עליה אויביכם היושבים בה**, אף האויבים הבאים אחרי כן לא

ימצאו עליה נחת רוח.

[כו, לג]

(ו) ואתכם אזרה בגוים -

זו מדה קשה לישראל, שבשעה שבני המדינה גולים כולם למקום אחד הם רואים זה את זה ומתנחמים ואתם אין אתם כן. אלא עתיד אני לזרות אתכם לבין כל האומות כאדם שהוא זורה שעורים במזרה ואין אחת מהם דבקה לחברתה, שנאמר: **ואזרם במזרה בשערי הארץ שיכלתי איבדתי את עמי מדרכיכם לא שבו.**

(ז) והריקותי אחריך חרב -

החרב הנשמטת אחריכם לא במהרה היא חוזרת וכמים הנשפכים שוב אין חוזרים לכלים.

פרק ז

והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה -

זו מידה קשה לישראל, שבשעה שאדם גולה מתוך כרמו ומתוך ביתו וסופו לחזור כאלו אין כרמו וביתו חרבים. אתם אין אתם כן, אלא **והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה.** מפני מה? שאין סופכם לחזור.

[כו, לד]

(ב) אז תרצה הארץ את שבתותיה -

אני אמרתי לכם שתהו זורעים שש ומשמטים לי אחת בשביל שתדעו שהארץ שלי היא ואתם לא עשיתם כן אלא עמדו וגלו ממנה והיא תשמט מאליה כל שמיטים שהיא חייבת לי, שנאמר: **אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה, כל ימי השמה תשבות.**

[כו, לו]

(ג) והנשארים בכס והבאתי מרוך בלבבם -

אינו אומר והבאתי מרוך בלבבם אלא **והבאתי מרוך בלבבם, ואי זו?** זו אימה ופחד הדאגה ורעדה ויראה.

(ד) ורדף אתכם קול עלה נדף -

אמר ר' יהושע בן קרחה:

פעם אחת היינו יושבים בין האילנות ונשבה הרוח והטיחו העלים זה בזה ועמדנו ורצנו ואמרנו אוי לנו שמא ידביקונו הפרשים. לאחר זמן נפנינו אחרינו וראינו שאין ברייה וישבנו במקומינו ובכינו ואמרנו: אוי לנו שעלינו נתקיים הפסוק: **ורדף אתכם קול עלה נדף ונסו מנוסת חרב מפני אימה ונפלו ואין רודף מבלי כח.**

[כו, לז]

(ה) וכשלו איש באחיו -

אינו אומר איש באחיו אלא איש בעון אחיו, מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה.

(ו) ולא תהיה לכם תקומה לפני אויביכם -

זו שעה שנלכדה בה ירושלים.

פרק ח

[כו, לח]

ואבדתם בגוים -

ר' עקיבא אומר:

אילו י' שבטים שגלו למדי.

אחרים אומר:

ואבדתם בגוים -

אין אובדין אלא גולה.

יכול אובדן ממש?

כשהוא אומר: **ואכלה אתכם ארץ אויביכם**, הרי אובדן ממש.

אמור הא מה אני מקיים **ואבדתם בגוים?**

אין אובדן אלא גולה.

[כו, לט]

(ב) והנשארים בכם ימקו בעונם -

אינו אומר ימקו אלא ימסו בעונם.

ובעונות אבותם -

אתם ימסו.

והלא כבר הבטיח המקום לישראל שאינו דן האבות על ידי בנים ולא בנים על ידי אבותם,

שנאמר: **לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות**, אם כן למה נאמר **אף בעונות**

אבותם אתם ימקו!?

אלא בזמן שהם תפוסי מעשה אבותם דור אחר דור, דוריהם נידונין על ידיהם.

[כו, מ]

(ג) והתודו את עונם ואת עון אבותם -

לצד התשובה הם הדברים שמיד שהם מתוודים על עונותיהם מיד אני חוזר ומרחם עליהם,

שנאמר: **והתודו את עונם ואת עון אבותם במעלם אשר מעלו בי**.

[כו, מא]

(ד) אף אני אלך עמם בקרי -

הם עשו את דיניי עראי בעולם אם אני אעשה אותם עראי בעולם.

(ד) והבאתי אותם בארץ אויביהם -

זו מדה טובה לישראל שלא יהו ישראל אומרים, הואיל וגלינו לבין אומות העולם נעשה כמעשיהם, אני איני מניחם אלא אני מעמיד נביאיי עליהם ומחזירין אותם למוטב תחת כנפי. מנין והעולה על רוחכם היה לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים וכמשפחות האדמה. אלא חי אני נאם ה' אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחימה שפוכה אמלוך עליכם, על כורחכם שלא בטובתכם ממליך אני מלכותי עליכם.

(ה) או אז יכנע לבבם הערל -

לצד התשובה הן הדברים שמיד הם מכניעים לבן בתשובה מיד אני חוזר ומרחם עליהן, שנאמר: **או אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם.**

[כו, מב]

(ו) וזכרתי את בריתי יעקב -

ולמה נאמרו אבות אחורנית? אלא אם אין מעשה אברהם כדאי מעשה יצחק ואם אין מעשה יצחק כדאי מעשה יעקב כדאי לכל אחד ואחד שיתלה לעולם בגינו.

(ז) ולמה נאמר באברהם ויעקב זכירה וביצחק לא נאמרה זכירה?

אלא רואין את אפרו כאלו הוא צבור ע"ג המזבח.

ולמה נאמר באברהם וביצחק אף וביעקב לא נאמר אף?

אלא מלמד שמטתו של יעקב אבינו שלימה.

(ח) אין לי אלא אבות, אימהות מנין?

תלמוד לומר **את את**, ואין אתים אלא אמהות, שנאמר: **שמה קברו את אברהם ואת שרה אשתו.**

ומנין שהברית כרותה לארץ?

תלמוד לומר: **והארץ אזכור.**

[כו, מג]

(ט) והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתותיה -

אני אמרתי להם שיהו זורעים לי שש משמיטים לי אחת בשביל שידעו שהארץ שלי והם לא

עשו כן אלא עמדו ויגלו ממנה והיא תשמט מאליה כל שמיטים שהיא חייבת לי, שנאמר:

והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתותיה בהשמה מהם והם ירצו את עונם.

יען וביען -

וכי ראש בראש פרעתי מהם מישראל והלא לא פרעתי מהם אלא אחת ממאה שחטאו לפני, אם

כן למה נאמר **יען וביען?**

יען במשפטי מאסו - אילו הדינים.

ואת חוקותי געלה נפשם - אילו המדרשות.

[כו, מד]

(י) זאת -

זו עוונה של מדבר.

גם זאת -

זו עוונה של בעל פעור.

ואף גם זאת -

זו עוונה של מלכי האמורי.

לא מאסתים ולא געלתים לכלותם -

וכי מה נשתייר להם שלא נגעלו ושלא נמאסו, והלא כל מתנות טובות שנתנו להם נטלו מהם. ואילו ספר תורה שנשתייר להם לא היו משנים מאומות העולם כלום, אלא **לא מאסתים** בימי אספסינוס **ולא געלתים** בימי יון.

לכלותם להפר בריתי אתם -

בימי המן.

כי אני ה' אלהיכם -

בימי גוג.

[כו, מה]

(יא) ומנין שהברית כרותה לשבטים?

שנאמר: **וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים**, מלמד שהברית כרותה לשבטים.

[כו, מו]

(יב) אלה החוקים והמשפטים והתורות -

החוקים - אילו המדרשות.

המשפטים - אילו הדינים.

התורות - מלמד ששתי תורות ניתנו להם לישראל אחד בכתב ואחד בעל פה.

אמר ר' עקיבא:

וכי שתי תורות היו להם לישראל והלא תורות הרבה ניתנו להם לישראל,

זאת תורת העולה.

זאת תורת המנחה.
זאת תורת האשם.
זאת תורת זבח השלמים
זאת התורה אדם כי ימות באהל.

אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל -
זכה משה ליעשות שליח בין ישראל לאביהם שבשמים.

בהר סיני ביד משה -
מלמד שניתנה התורה הלכותיה ודקדוקיה ופירושיה על ידי משה מסיני.

ספרא בחוקותי פרק כז

פרשה ג

[כז, ב]

בני ישראל -

מעריכים ואין העכו"ם מעריכים.
יכול לא היו נערכים?
תלמוד לומר: **איש, דברי ר' מאיר.**

אמר ר' מאיר:

אחר שהכתוב אחד מרבה וכתוב אחד ממעט, מפני מה אני אומר נערכים אבל לא מעריכים?
שריבה מידת הנערכים ממידת המעריכים, שהרי חרש שוטה וקטן נערכים אבל לא מעריכים.

(ב) ר' יהודה אומר:

בני ישראל - נערכים ואין העכו"ם נערכים.
יכול לא יהו מעריכים?
תלמוד לומר: **איש.**

אמר ר' יהודה:

אחר שהכתוב אחד מרבה וכתוב אחד ממעט, מפני מה אני אומר מעריכים אבל לא נערכים?
מפני שריבה מידת המעריכים ממדת הנערכים, שהרי טומטום ואנדרוגינוס מעריכים, אבל לא נערכים.

(ג) אי בני ישראל, יכול אין לי אלא בני ישראל, מנין לרבות את הגרים ואת העבדים?
תלמוד לומר: **ואמרת אליהם.**

איש -

פרט לקטן.
או יכול שאני מוציא את הקטן שיש בו הפלייה?
תלמוד לומר: **כי יפליא**.

כי יפליא -

נאמר כאן **נדר** ונאמר להלן **נדר**,
מה **נדר** האמור כאן **כי יפליא**
אף **נדר** האמור להלן **כי יפליא**.

ומה **נדר** האמור להלן **בל תאחר לשלמו**,
אף **נדר** האמור כאן **בל תאחר לשלמו**.

(ד) נדר בערכך -

הקיש **נדרים לערכים**,
מה **נדרים בבל תאחר לשלמו**,
אף **ערכים בבל תאחר לשלמו**.

(ה) בערכך -

להביא ערך הסתום.

דבר אחר:

בערכך -

ערך כולו הוא נותן ואינו נותן ערך אבריו.

(ו) או יכול שאני מוציא דבר שהנשמה תלויה בו?
תלמוד לומר: **נפשות נפשות** לא המת.
אוציא את המת ולא אוציא את הגוסס?
תלמוד לומר: **והעריך** את שיש לו, עמדה יש לו ערכה ואת שאין לו העמדה אין לו ערכה.

(ז) דבר אחר:

מה תלמוד לומר **נפשות?**
שיכול אין לי אלא אחד שהעריך את אחד, אחד שהעריך את מאה מנין?
תלמוד לומר: **נפשות**.

דבר אחר:

מה תלמוד לומר **נפשות?**
שיכול אין לי אלא איש שהעריך את האשה, אשה שהעריכה את האיש מנין?

תלמוד לומר : **נפשות**.

דבר אחר :

מה תלמוד לומר **נפשות**?

שיכול כל שהיה בכלל דמים יהיה בכלל ערכים מנוול ומוכה שחין שלא היו בכלל דמים, לא יהיו בכלל ערכים?

תלמוד לומר : **נפשות**.

(ח) יהיה -

מה תלמוד לומר?

שיכול כל שהיה בכלל ערכים יהיו בכלל דמים, מנוול ומוכה שחין טומטום ואנדרוגינוס ופחות מבן חדש שלא היו בכלל ערכים לא יהיו בכלל דמים?

תלמוד לומר : **יהיה**.

[כז, ז]

(ט) זכר ולא טומטום ואנדרוגינוס.

יכול לא יהיו בכלל איש אבל יהיו בכלל אשה?

תלמוד לומר : **ואם נקבה היא**, זכר ודאי ונקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס.

ומנין ששנת שישים כלמטה הימינו?

תלמוד לומר : **ואם מבן שישים שנה ומעלה אם זכר**, מלמד ששנת שישים כלמטה הימינה.

(י) אין לי אלא שנת שישים, שנת חמש שנת כ' מנין?

ודין הוא, חייב בשנת שישים וחייב שנת חמש ושנת עשרים, מה שנת שישים כלמטה אף שנת חמש ושנת עשרים כלמטה הימינה.

(יא) הין, אם עשית שנת שישים כלמטה הימינה להחמיר, נעשה שנת חמש ושנת עשרים כלמטה הימינו להקל?

תלמוד לומר : **שנה שנה לגזרה שוה**.

מה שנה אמורה בשנת שישים כלמטה הימינה אף שנה האמורה בשנת חמש ושנת עשרים כלמטה הימינה בין להקל בין להחמיר.

(יב) ר' אליעזר אומר :

אומר מנין לחודש אחד ויום אחד החדש הרי הוא כשנת שישים?

תלמוד לומר : **ומעלה**.

נאמר כאן **ומעלה**

ונאמר להלן **ומעלה**,

מה **ומעלה** האמור להלן **חדש אחד יום אחד אחר החדש**,

אף כאן **חדש אחד ויום אחד אחר החדש**, הרי היא כשנת שישים.

(יג) אין לי אלא לאחר שישים, אחר חמש אחר עשרים מנין?
ודין הוא, חייב אחר שישים וחייב אחר חמש ואחד עשרים, מה אחר שישים חדש אחד ויום
אחד אחר החודש הרי הן כשנת שישים אף אחר חמש ואחר עשרים חודש אחד ויום אחד אחר
החודש, הרי הן כשנת חמש ושנת עשרים.

[כז, ח]

(יד) ואם מך הוא מערכך -

אם הוא עני מליתן ערך והעמידו לפני הכהן להוציא את המת.
אוציא את המת ולא אוציא את הגוסס?
תלמוד לומר: **והעמיד והעריך**, את שיש לו עמדה יש לו ערכה ואת שאין לו עמדה אין לו ערכה.

(טו) יכול אפילו אמר ערך של פלוני זה עלי ומת יהיה פטור?
תלמוד לומר: **יעריכנו** אפילו מת.

והעריך אותו הכהן -

שלא יתן אלא בזמן הערך על פי אשר תשיג יד הנודר לא יד הנידר בין איש בין אשה ובין קטן.

מיכן אמרו:

השיג יד בנודר והשנים בנידר והערכים בנערך.

והעריך -

בזמן הערך.

יעריכנו הכהן -

בניין אב לכל הנערכים שיהו בכהן.

פרק ט

[כז, ט]

(א) אמר רגלה של זו עולה, יכול יהא כולה עולה?
תלמוד לומר: **כל אשר יתן ממנו לה' קודש**, אין כולה קודש.
יכול תצא לחולין?
תלמוד לומר: **יהיה קודש**, כולה.
מה יעשה לה?
תמכר לחייבי עולה ודמיה חולין חוץ מדמי אותה הרגל, **דברי ר' מאיר**.

ור' יהודה ור' יוסי ור' שמעון אומרים:

מנין אפילו אמר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה?
תלמוד לומר: **כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קודש**, לרבות את כולה.

(ב) יכול אף הקדש בדק הבית יעשה תמורה?
תלמוד לומר: **קרבן**, יצא הקדש בדק הבית שאינו קרבן.

[כז, י]

(ג) אוציא הקדש בדק הבית שאינו קרבן ולא אוציא את של צבור?
תלמוד לומר: **ולא יחליפנו**.
אוציא את של צבור ולא אוציא את של שותפים?
תלמוד לומר **ולא ימיר אותו**, היחיד עושה תמורה ואין צבור ולא השותפין עושים תמורה.

(ד) אמר ר' שמעון:
והלא המעשר בכלל היה למה יצא?
להקיש אליו, מה **מעשר קרבן יחיד**, אף אין לי אלא קרבן יחיד.
או דבר שאת למידו בדרך אחד את למידו בכל הדרכים שיש בו.
מה מעשר מיוחד שהוא הקדש מזבח ונוהג בבקר ובצאן ונאכל לשני ימים, אף איני מרבה אלא את שהוא כיוצא בו.
מנין לרבות קדשי קדשים וקדשים קלים של יחיד?
תלמוד לומר: **בהמה. ואם בהמה**.

(ה) **ולא ימיר אותו** -
הקדש עושה תמורה ואין תמורה עושה תמורה.

ר' יהודה אומר:
הולד עושה תמורה.
אמרו לו: הקדש עושה תמורה ולא הולד ולא התמורה עושה תמורה.

(ו) **טוב ברע או רע בטוב** -
תמימים בבעלי מומים ובעלי מומים בתמימים.
מנין לרע שהוא בעל מום?
תלמוד לומר: **לא תזבח לה' אלוהיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע**.

ואם המר ימיר -
לרבות את האשה.

ואם המיר ימיר -

לרבות את היורש.

בהמה בבהמה אחד בשנים ושנים באחד בהמה בבהמה אחד במאה ומאה באחד?

ר' שמעון אומר:

בהמה בבהמה - ולא בהמה בבהמות.

אמרו לו: בהמה אחת קרויה בהמה ובהמות הרבה קרויות בהמה.

(ז) בהמה בבהמה -

לא בהמה בעופות ולא עופות בבהמה, **בהמה בבהמה** ולא בהמה במנחות ולא מנחות בבהמה ולא בהמה בהם.

(ח) בהמה בבהמה -

ולא בהמה בעוברים ולא עוברים בבהמה, בבהמה ולא בהמה בעבדים ולא עבדים בבהמה, ולא איברים בשלמים. ולא שלמים בהם.

(ט) ר' יוסי אומר:

ממירים איברים בשלמים ולא שלמים בהם.

אמר ר' יוסי:

והלא במוקדשים הוא אומר: רגלה של זו עולה, כולה עולה, אף כשיאמר רגלה של זו תחת זו תהא כולה תמורה תחתיה.

(י) והיה הוא ותמורתו יהיה קודש -

והיכן קדושה חלה עליו?

בבית הבעלים, אף תמורה בבית הבעלים.

(יא) והלא הבכור עושה תמורה בבית הבעלים ואינו עושה בבית כוהן, דברי ר' עקיבא.

אמר ר' יוחנן בן נורי:

וכי מפני מה אין ממירים בבכור?

אמר לו ר' עקיבא:

חטאת ואשם מתנה לכהן והבכור מתנה לכהן.

מה חטאת ואשם אין ממירים בהם, אף הבכור אין ממירים בהם.

אמר לו ר' יוחנן בן נורי:

מה אינו ממיר בחטאת ואשם שאין זכים בהם בחייהם, תאמר בבכור שזכים בו בחייו.

אמר לו ר' עקיבא:

השבתה על הדין.

מה אתה משיב על המקרא: **והיה הוא ותמורתו יהיה קודש**. היכן קדושה חלה עליו?
בבית הבעלים, אף תמורה בבית הבעלים.

(יב) ואם משנתנו לכהן זה וזה אין עושים תמורה.

(יג) והיה הוא -

הקודש עושה תמורה ואין תמורה עושה תמורה.

(יד) והלא דין הוא, ומה אם הקדש שאין קדושת חלה עליו בבעלת מום קבוע עושה תמורה
תמורה שהקדושה חלה עליו בבעלת מום קבוע אינו דין שיעשה תמורה?
תלמוד לומר: **והיה הוא קודש**, הקודש עושה תמורה ואין תמורה עושה תמורה.

(טו) יהיה קודש -

מלמד שהקדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע.

והלא דין הוא, ומה אם הקודש שהיא עושה תמורה אין קדושה חלה עליה, בבעלת מום קבוע.
תמורה שאינה עושה תמורה אינו דין שלא תהא קדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע?
תלמוד לומר: **יהיה קודש**, מלמד שקדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע.

(טז) ר' יוסי ברבי יהודה אומר:

יהיה קודש -

לעשות את השוגג כמזיד.

פרשה ד

[כז, יא]

ואם כל בהמה -

יכול בבהמה טמאה הכתוב מדבר, כשהוא אומר: **אם בבהמה הטמאה ופדה**, הרי בהמה
טמאה אמורה, הא אינו מדבר אלא בפסולי המוקדשים שיפדו.
יכול יפדו על מום עובר?
תלמוד לומר: **אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה'**, יצא מום עובר שהוא כשר ליקרב למחר.

(ב) טמאה -

לרבות את המתה.

יכול אפילו אמר הרי זה הקדש ומתה תפדה?

תלמוד לומר: **והעריך**, את שיש לו עמדה יש לו ערכה ואת שאין לו עמדה אין לו ערכה.

(ג) מנין לרבות המתה ולהוציא את שאמר הרי זה הקדש ומתה?
אחר שריבה הכתוב מיעט, הרי אנו למדים אותה מבהמה טמאה, מה בהמה טמאה מיוחדת ששונה שעת פדיונה לשעת הקדישה, אף אני ארבה את המתה ששונה שעת פדיונה לשעת הקדישה ומוציא את שאמר הרי זה הקדש ומתה שלא שונה שעת פדיונה לשעת הקדישה.

(ד) או דבר שאת למדו בדרך אחד את למידו בכל הדרכים שיש בו.
מה בהמה טמאה מיוחדת שהיא תחילת הקדש ומועלים בה וכולה לשמים, אף אני ארבה את כיוצא בו.
וכי מה יש לנו פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים, מנין לרבות קדשי קדשים וקדשים קלים של צבור ושל יחיד?
תלמוד לומר: **בהמה, ואם בהמה, ואם כל בהמה.**

(ה) והעמיד את הבהמה לפני הכהן -
בהמה נפדית ואין העופות והעצים והלבונה וכלי שרת נפדים.

[כז, יב]

(ו) והעריך הכהן אותם בין טוב ובין רע -
אין פודים ההקדשות אכסרה.

בערכך הכהן כן יהיה -

אמר אחד הרי הוא שלי ביי סלעים, אמר אחד בעשרים, אמר אחד בשלשים, אמר אחד בארבעים, אמר אחד בחמשים.
חזר בו של חמישים ממשכנים מנכסיו עד עשר,
חזר בו של ארבעים ממשכנים מנכסיו עד עשר,
חזר בו של שלשים ממשכנים מנכסיו עד עשר,
חזר בו של עשרים ממשכנים מנכסיו עד עשר,
חזר בו של עשר מוכרים אותו בשונה ונפרעים משל עשר המותר.

[כז, יג]

(ז) ואם גאל יגאלנה -
לרבות את האשה.

ואם גאל יגאלנה -
לרבות את היורש.

ויסף חמישתו על ערכך -

הרי כאן שנים אחד מוסיף חמישית ואחד שאינו מוסיף חמישית ואין ידוע אם בבעלים אם בכל אדם.

מה מצינו בגאולות האמורות למטן?

הבעלים מוסיפים חמישית ואין כל אדם מוסיפים חמישית, אף הגאולות האמורות כאן הבעלים מוסיפים חמישית ואין כל אדם מוסיף חמישית.

[כז, יד]

(ה) ואיש כי יקדיש את ביתו -

יכול בבית דירה הכתוב מדבר?

כשהוא אומר: **ואם המקדיש יגאל את ביתו**, הרי בית דירה אמור, הא מה אני מקיים: **ואיש**

כי יקדיש את ביתו?

מקדיש אדם את נכסיו.

(ט) קדוש לה' -

מלמד שסתם הקדשות לבדק הבית.

פרק י

(א) והעריכו הכהן בין טוב ובין רע -

אין פודין את ההקדישות אכסרה.

כאשר יעריך אותו הכהן כן יקום -

הבעלים אומרים בעשרים וכל אדם בעשרים, הבעלים קודמים מפני שהם מוסיפים חמישית אמר אחד הרי הוא שלי בעשרים ואחד הבעלים נותנים עשרים ושש.

עשרים ושנים הבעלים נותנים עשרים ושבע.

עשרים ושלושה הבעלים נותנים עשרים ושמונה

עשרים וארבע הבעלים נותנים עשרים ותשע.

עשרים וחמש הבעלים נותנים שלשים, שאין מוסיפים חמישית על עילוי של זה.

אמר אחד הרי הוא שלי בעשרים ושש, אם רצו הבעלים ליתן שלשים ואחת ודינר, הבעלים קודמים ואם לאו אומרים לו הגעתיך.

[כז, טו]

(ב) ואם המקדיש יגאל -

לרבות את האשה.

ואם המקדיש יגאל -

לרבות את היורש.

ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו -

אם נתן את הכסף הרי היא שלו ואם לאו אינה שלו.

[כז, טז]

(ג) משדה אחוזתו -

אין לי אלא שדה אחוזתו מאביו שדה אחוזתו, מאמו מנין?

תלמוד לומר: **יקדיש איש**.

והיה ערכך לפי זרע -

ולא לפי גידוליו.

זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף -

הרי זו גזירת מלך אחד המקדיש בחולת המחוז ואחד המקדיש בפרדיסות סווסטי. נותן **בזרע**

חומר שעורים בחמשים שקל כסף.

[כז, יז]

(ד) מנין שאין אדם רשאי להקדיש שדהו בשעת היובל ואם הקדישה תהא מקודשת?

תלמוד לומר: **אם משנת היובל יקדיש שדהו**.

שדהו -

מה תלמוד לומר, מנין אתה אומר היו שם נקעים עמוקים י' טפחים או סלעים נמוכין י' טפחים

אין נמדדים עמה?

תלמוד לומר: **שדהו**.

(ה) כערכך יקום -

נותן ארבעים תשע סלעים וארבעים ותשע פונדיונות, מה טיבו של פונדיון זה קולבון

לפרוטרוט.

[כז, יח]

(ו) אחר היובל -

סמוך ליובל, מופלג מן היובל מנין?

תלמוד לומר: **ואם אחר היובל יקדיש שדהו**.

שדהו -

מה תלמוד לומר, מנין אתה אומר היו שם נקעים נמוכים י' טפחים או סלעים גבוהים מי'

טפחים הרי אינן נמדדין עמה?

תלמוד לומר: **שדהו**.

(ז) מנין שאין מקדישים לפני היובל פחות משתי שנים ולא גואלים לאחר היובל פחות משנה?
תלמוד לומר: **וחשב לו הכהן את הכסף עפ"י השנים הנותרות.**

(ח) מנין שאין מחשבים את החדשים להקדש, אבל הקדש מחשבים חדשים?
תלמוד לומר: **וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים הנותרות.**

(ט) ומנין אם אמר הריני נותן דבר שנה בשנה אין שומעים לו, אלא נותן את כולם כאחת?
תלמוד לומר: **וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים הנותרות.**

(י) שנים הנותרות -

שנים הוא מחשב ואין מחשב חדשים.
ומנין אם רצה להקדש לעשות חדשים שנה יעשה?
תלמוד לומר: **וחשב עד שנת היובל**, שלא יכנס בה כלום.

ונגרע מערכך -

אף מן ההקדש שאם אכלה ההקדש שנה או שתיים לפני היובל, או לא אכלה אלא שהיתה לפניו מנכה סלע ופונדיון בכל שנה ושנה.

[כז, יט]

(יא) ואם גאל יגאל -

לרבות את האשה.

ואם גאל יגאל -

לרבות את היורש.

שדה -

מה תלמוד לומר?
שיכול אין לי אלא המקדיש בית כור בבנין הזה הקדיש בית לתך בית סאה בית קב מנין?
תלמוד לומר: **השדה.**

ויסף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו -

אם נתן את הכסף הרי שלו ואם לאו אינה שלו.

[כז, כ]

(יב) ואם לא יגאל את השדה -

הבעלים.

ואם מכר את השדה -

הגזבר לאחר ולא לבנו.

או **לאחר** ולא לאחיו, כשהוא אומר **ולאיש**, לרבות את האח.

ומה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האח?

אחר שריבה הכתוב מיעט, מרבה אני את הבן שהוא קם תחת אביו ליעידה ולעבד עברי ומוציא

אני את האח שאינו קם תחת אביו ליעידה ולעבד עברי.

(יג) לא יגאל עוד -

יכול לא יקחנה מיד הגזבר ותהיה לפניו כשדה מקנה?

תלמוד לומר: **ולא יגאל עוד** לכמות שהיא אינה נגלאת, אבל לוקחה היא מיד הגזבר ותהי לפניו

כשדה מקנה.

פרק יא

[כז, כא]

והיה השדה בצאתו ביובל -

מגיד שהשדה קרוי לשון זכר בלשון קודש.

מה **קודש** אמור להלן אינו **יוצא** אלא **בפדיון**,

אף **קודש** האמור כאן לא **יוצא** אלא **בפדיון**.

(ב) מלמד שהכהנים נכנסים לתוכה ונותנים את דמיה, **דברי ר' יהודה**.

ר' שמעון אומר:

נכנסים אבל לא נותנין.

ר' אלעזר אומר:

לא נכנסין ולא נותנים אלא נקראת שדה רטושים עד היובל השני. הגיע היובל השני ולא נגאלה

נקראת רטושי רטושים עד היובל השלישי, לעולם אין הכהנים נכנסים לתוכה עד שיגאלנה

אחר.

(ג) כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו -

מה תלמוד לומר, מנין אתה אומר שדה שהיא יוצאה לכהנים ביובל וגאלה אחד מן הכהנים

והרי היא תחת ידו, יכול יאמר הואיל והוא יוצא לכל אחי הכהנים ביובל הרי היא תחת ידי

הרי היא שלי?

תלמוד לומר: **כשדה החרם**.

לכהן תהיה אחוזתו -

שדה אחוזתו של כוהן שלו, אין זו שלו אלא יוצא לכל אחיו הכהנים.

[כז, כב]

(ד) ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו -

מה תלמוד לומר, מנין אתה אומר הלוקח שדה מאביו ומת אביו ואח"כ הקדישה יכול תהיה לפניו כשדה מקנה?
תלמוד לומר: **ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו**, שדה שאינה שדה אחוזה, יצתה זו שהיא שדה אחוזה **דברי ר' מאיר**.

ר' יהודה ור' שמעון אומרים:

הלוקח שדה מאביו הקדישה ואח"כ מת אביו יכול תהיה לפניו כשדה מקנה?
תלמוד לומר: **ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו**, שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה, יצתה זו שהיא ראויה להיות שדה אחוזה, שדה מקנה אינה יוצאה לכהנים ביובל שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו.

[כז, כג]

וחשב לו הכהן את מכסת -

אין מכסת אלא דמיה, מלמד שהוא נותן את שוייו.

(ה) אמר ר' אליעזר:

צא וראה נאמר כאן **וחשב**,
ונאמר להלן **וחשב**,
מה **וחשב** האמור להלן נותן **בזרע חומר שעורים חמישים שקל כסף**,
אף **וחשב** האמור כאן **בזרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף**.

(ו) ונתן את הערכך ביום ההוא -

שלא ישהה, שאפילו מרגלית בקלים אין לה אלא מקומה בשעתה.

[כז, כד]

(ז) בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו -

יכול הגיזבר הנקנה ממנו?
תלמוד לומר: **לאשר לו אחוזת הארץ**.
יאמר **לאשר לו אחוזת ארץ** מה תלמוד לומר **לאשר קנהו מאתו**?
מנין אתה אומר שדה שיצת לכהנים ביובל ומכרה הכהן והקדישה הלוקח, יכול כשיגיע היובל השני תחזור לבעלים הראשונים?
תלמוד לומר: **לאשר קנהו מאתו**.

[כו, כה]

וכל ערכך יהיה בשקל -

ואין בערכים פחות מסלע.

בשקל הקדש -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: **ופדה**, יכול בעבדים ובשטרות ובקרקעות?

תלמוד לומר: **בשקל הקודש**.

אין לי אלא סלעים של קודש מנין לרבות דבר המטלטל?

תלמוד לומר: **ופדה**, לרבות דבר המטלטל.

אם כן למה נאמר: **בשקל הקודש?**

פרט לעבדים ולשטרות ולקרקעות.

(ח) עשרים גרה יהיה שקל -

ללמדך כמה היא סלע.

מנין אם רצה לרבות ירבה?

תלמוד לומר: **יהיה**.

מניין אם רצה לפחות יפחות?

תלמוד לומר: **הוא**.

פרשה ה

[כו, כז]

אילו נאמר: **בכור לא יקדיש**, יכול לא יקדיש אדם בכור הקדשות?

תלמוד לומר: **אותו**, אותו אין אתה קדיש אבל מקדיש אדם בכור הקדשות ועדין אני אומר

הוא לא יקדיש אבל יקדישוהו אחרים?

תלמוד לומר: **בבהמה**, בבהמה עסקתי.

(ב) יכול לא יקדישוהו מן הבטן?

תלמוד לומר: **אשר יבוכר לא יקדיש**, משיתבכר אין אתה מקדישו, מקדישו אתה מן הבטן.

מכאן אמרו:

אין מערימים על הבכור.

ר' ישמעאל אומר:

מנין לא יקדיש אדם בכור?

תלמוד לומר: **בכור לא יקדיש איש אותו**.

יכול לא יקדישנו הקדש עילוי?

תלמוד לומר: **כל זכר תקדיש**.

מה ראית להביאו להקדש עילוי ולהוציאו מהקדש מזבח?
אחר שריבה הכתוב מיעט.

מפני מה אני מביאו להקדש עילוי שהוא חל על הכל ומוציאו מהקדש מזבח שאינו חל על הכל.

(ג) אין לי אלא **בכור**, מנין לכל הקדשים שאין משנים אותו מקדושה לקדושה?
תלמוד לומר: **בבהמה לא יקדיש איש אותו**.

(ד) יכול לא יקדישנו הקדש עילוי?

תלמוד לומר: **בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש**.

מה ראית להביאו להקדש עילוי ולהוציאו מהקדש מזבח?
אחר שריבה הכתוב מיעט.

מפני מה אני מביאו להקדש עילוי שהוא חל על הכל ומוציאו מהקדש מזבח שאינו חל על הכל.

(ה) ר' עקיבא אומר:

מנין שלא יקדיש אדם בכור?

תלמוד לומר: **בכור לא יקדיש איש אותו**.

(ו) יכול לא יקדישנו הקדש עילוי?

תלמוד לומר: **איש**.

מה ראית להביא הקדש עילוי ולהוציאו מהקדש מזבח?
אחר שריבה הכתוב מיעט.

מפני מה מביאו להקדש עילוי שהוא חל על הכל ומוציאו מהקדש מזבח שאינו חל על הכל.

(ז) אין לי אלא בכור, מנין לכל הקדשים שאין משנים אותן מקדושה לקדושה?
תלמוד לומר: **לא יקדיש אם שור אם שה**.

(ח) יכול לא יקדישם הקדש עילוי?

תלמוד לומר **אך**.

מה ראית להביאו להקדש עילוי ולהוציאו מהקדש מזבח?
אחר שריבה הכתוב מיעט.

מפני מה אני מביא להקדש עילוי שהוא חל על הכל ומוציאן מהקדש מזבח שאינו חל על הכל.

(ט) **אם שור אם שה לה' הוא** -

הוא קרב ואין תמורתו קריבה.

פרק יב

[כז, כז]

ואם בבהמה טמאה ופדה בערכך -

מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר **בשקל הקודש**, יכול אין לי אלא סלעים של הקדש, מנין לרבות דבר המטלטל?
תלמוד לומר: **ופדה**, לרבות דבר המטלטל.

וא"כ למה נאמר **בשקל הקודש**?

פודה בכל דבר שהוא מטלטל ובלבד שהוא צריך לישום בכסף, אמר טלית זו חמור זה יצא לחולין וצריך לעשות דמים.

(ב) ויסף חמישיתו עליו -

שיהא הוא וחומשו חמשה, לא יגאל בבעלים ונמכר בערכך לכל אדם.

[כח, כח]

(ג) אך כל חרם אשר יחרם איש לה' מכל אשר לו -

ולא כל אשר לו.

מאדם -

לרבות עבדו ושפחתו הכנענים.

או אדם -

לרבות עבדו ושפחתו העבריה?

תלמוד לומר: **מאדם**. ולא כל אדם.

מבהמה -

ולא כל בהמה.

ומשדה אחוזתו -

ולא כל שדה אחוזתו.

יכול אם החרים אדם את כולם יהו מוחרמים?

תלמוד לומר: **אך**.

אמר ר' אלעזר בן עזריה:

ומה לגבוה שאין אדם רשאי להחרים את נכסיו, על אחת כמה וכמה שיהא אדם חייב להיות חס על נכסיו.

(ד) לא ימכר -

לגזבר

ולא יגאל -

לבעלים.

מה יעשה לו?

בשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו.

או יכול אף על פי שפירש לשם?

תלמוד לומר: **הוא**.

(ה) ר' יהודה בן בתירה אומר:

מנין שסתם חרמים לבדק הבית?

תלמוד לומר: **כל חרם קודש קדשים הוא לה'**.

או יכול אף על פי שפירש לכהן?

תלמוד לומר: **הוא**.

(ו) מנין שמחרים אדם את קדשיו?

תלמוד לומר: **חרם קדש**.

מנין שמחרים אדם את קודשי קדשיו?

תלמוד לומר: **כל חרם קדש קדשים**.

יכול הכהנים והלויים יהיו מחרימים?

תלמוד לומר **אך, דברי ר' יהודה**.

ר' שמעון אומר:

הכהנים אינן מחרימים שהחרמים שלהם, הלויים מחרימים שאין חרמים שלהם.

רבי אומר:

נראים **דברי ר' יהודה** בקרקעות, שנאמר: **כי אחוזת עולם היא להם** ודברי ר' שמעון

במטלטלים שאין חרמים שלהם.

[כז, כט]

(ז) מנין למחוייבי מיתות?

שאמר ערכי עלי לא אמר כלום?

תלמוד לומר: **חרם לא יפדה**.

אין לי אלא מחוייבי מיתות החמורות, מחוייבי מיתות הקלות מנין?

תלמוד לומר: **כל חרם לא יפדה**.

יכול עד שלא נגמר דינו?

תלמוד לומר: **אשר ירחם מן האדם לא יפדה**, ולא עד שלא נגמר דינו.

(ח) ר' חנניה בן עקביא אומר:

נערך מפני שדמיו קצובים, אבל לא נדר מפני שאין דמיו קצובים.

ר' יוסי אומר:

נודר ומעריך ומקדיש ואם הזיק חייב בתשלומין.

[כז, ל]

(ט) זרע הארץ -

לרבות שום ושחליים וגרגיר.

או יכול שאני מרבה זרע לפת וצנונות ושאר זרעוני גינה שאינן נאכלים?

תלמוד לומר: **מזרע הארץ**, ולא כל זרע הארץ.

מפרי העץ -

לרבות כל פירות האילן.

או יכול שאני מרבה חרובי שקמה וצלמונה וחרובי גרידה?

תלמוד לומר: **מפרי העץ** ולא כל פירות האילן.

מנין לרבות את הירקות ולמעשר?

תלמוד לומר: **וכל מעשר**.

יכול בשני מעשרות הכתוב מדבר?

תלמוד לומר: **הוא**.

הוא אמור כאן

והוא אמור להלן, דברים מחוסרים כאן אמרן הכתוב להלן.

[כז, לא]

(י) ואם גאל יגאל -

לרבות את האשה.

ואם גאל יגאל -

לרבות את היורש.

איש -

פרט לקטן.

או יכול שאני מרבה בן ט' שנים ויום אחד?

תלמוד לומר: **ואם גאל יגאל ממעשרו**, ולא כל מעשרו.

ממעשרו -

אין לי אלא מעשר שנכנס משדותיו ולקח וירש, נתן לו במתנה מנין?

תלמוד לומר: **ואם גאל יגאל ממעשרו**, ולא כל מעשרו.

ממעשרו -

פרט למעשר שנכנס לירושלם ויצא.

חמישיתו -

פרט לפחות משהו פרוטה.

יוסיף עליו -

שיהא הוא וחומשו חמשה.

[כז, לב]

(יא) מנין שאין מעשרין מן הבקר על הצאן ולא מן הצאן על הבקר?
תלמוד לומר: **וכל מעשר בקר וצאן**.

(יב) יכול לא יעשר מן הכבשים על העזים?

ודין הוא, ומה החדש והישן שאינן כלאים זה בזה אינם מתעשרים זה על זה, כבשים ועזים שהם כלאים זה בזה אינו דין שלא יתעשרו זה על זה?
תלמוד לומר: **וצאן** כל משמע צאן אחד.

(יג) **קל וחומר** לחדש ולישן שיתעשרו מזה על זה.

ומה אם הכבשים ועזים שהם כלאים זה בזה מתעשרים מזה על זה, החדש והישן שאינן כלאים זה בזה אינו דין שיתעשרו מזה על זה?
תלמוד לומר: **עשר תעשר** שתי מעשרות.

שנה - אין מעשרין משנה לחברתה **דברי ר' עקיבא**.

פרק יג

כל אשר יעבור תחת השבת -

פרט לטריפה שאנה עוברת.

אין לי אלא בזמן שמונין בשבת, רבוצים או עומדים מנין?

תלמוד לומר: **העשירי יהיה קודש**.

אין לי אלא בזמן שקרא שמו עשירי מנין אף על פי שלא קרא שמו עשירי?

תלמוד לומר: **העשירי יהיה קודש**.

יכול אפילו היה לו מאה ונטל עשרה עשרה ונטל אחד?

תלמוד לומר: **העשירי**, אין זה מעשר.

ר' יוסי בר' יהודה אומר:

מעשר.

(ב) קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחר עשר עשירי, מנין ששלתם מקודשים?

תלמוד לומר: **העשירי יהיה.**

או יכול שאני מרבה את י"ב אמרת לא הואיל והוא מקדש וטעותו מקדש מה הוא אינו מקדש אלא את הסמוך לו, אף טעותו לא תקדש אלא הסמוך לה.

(ג) נמצאת אומר קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשים

התשיעי נאכל במומו. העשירי מעשר וי"א קרב שלמים ועושה תמורה, **דברי ר' מאיר.**

ר' יהודה אומר:

וכי יש תמורה עושה תמורה?

אמר משום רבי מאיר:

אלו היה תמורה לא היה קרב. קרא לט' עשירי ולעשירי עשירי ולי"א עשירי אין י"א מקודש. קרא לתשיעי ולעשירי י"א עשירי –

רבי אומר:

אינו מקודש.

רבי יוסי בר' יהודה אומר:

מקודש.

זה הכלל שהיה רבי אומר:

כל שנעקר שם העשירי ממנו לפניו מקודש ולאחריו אינו מקודש.

[כז, לג]

(ד) מתוך שנאמר: **וכל מבחר נדריכם**, יכול יהיה מורגל ומוציא את היפה?

תלמוד לומר: **לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ואם המר ימירנו**, הא אם המיר סופג את הארבעים.

אם המר ימירנו -

לרבות את האשה.

ואם המר ימירנו -

לרבות את היורש.

והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל -

בבכור הוא אומר **לא יפדה**, נמכר הוא.
ובמעשר הוא אומר **לא יגאל**, ואינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תם ולא בעל מום.

(ה) ומנין שמעשר בהמה בעמוד ועשר?
תלמוד לומר: **יהיה קדש**, מלמד שמעשר בהמה בעשר תעשר.

ר' יוסי הגלילי אומר:

והעברת -

מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר.

[כז, לד]

(ו) רבי:

או **אלה המצות -**

מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר.

ר' עקיבא:

או **עשר תעשר**, מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר.

(ז) ר' אומר:

אלה המצוות -

מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר.

אלה המצוות -

אין נביא רשאי לחדש עוד דבר מעתה.

(ח) אשר ציווה ה' את משה -

כדאי השליח לשולחו. את משה אל בני ישראל, כדאי השליח למי שנשתלח אצלו וכדאי מי שנשתלח אצלו לשליח.

אל בני ישראל -

זכות ישראל גרמה.

בהר סיני -

שכלם נאמרו מסיני.

